

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

BİLECİK İLİ AĞIZ İNCELEMESİ

Muharrem ÖZDEN

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. ÇAĞRI ÖZDARENDELİ

EDİRNE 2009

ÖNSÖZ

Anadolu ağızları üzerine yapılan türlü çalışmalar, temelinde Türk dilinin bölgesel zenginliklerini ve durumunu ortaya koyma çalışmalarıdır. Bu çalışmalar günümüzde aciliyet gerektiren bir durum arz etmektedir. Çünkü sözlü ve edebi verimlerin kaynağı insandır ve insanın ömrü sınırlıdır. Dilbilimi alanında önemli bir yeri olan ağız çalışmaları ülkemizde geç başlamış ve hala tam olarak bitirilememiştir. Bu çalışmaların tamamlanmasıyla birlikte dilimizin tarihi gelişimi, değişimi, değişim yönleri ve yayılma alanları gibi daha birçok yapı değerlendirilebilecektir. Ayrıca bu çalışmaların Türkçe'nin eksik kalmış olan ağız atlası için önemli bir katkı sağlayacağı muhakkaktır. Üzerinde çalıştığımız bölge ağızı Leyla Karahan'a göre; Batı Grubu Ağızlarından 1. derece alt grupta Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak ve Nallıhan (Ankara) ağızları içinde ve 2. derecedeki alt grupların Çanakkale, Balıkesir, Bursa ağızları ile beraber değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu alt grubun fonetik ve morfolojik özelliklerini üzerinde barındırmaktadır.

2000 yılında Bilecik İlinin Söğüt İlçesi ve köylerinde ağızla ilgili malzeme toplarken ulaştığımız birçok kişi maalesef bu çalışmamızda bulunmamaktadır. Çünkü, bu kişiler ya hayatını kaybetmiş ya da birçok etken sonucunda ağız özelliklerini veya birikimlerini kısmen de olsa yitirmişlerdir. Bundan on yıl önce masalcı anaların, dedelerin bulunduğu köylerde maalesef internet kafeleri gördük ve çalışmamızın önemini bir kez daha fark ettik. Bu da gösteriyor ki modernleşme, kültürel erozyonu tetikleyen en büyük etkidir. Masallar, efsaneler, türküler unutulmaya yüz tutmuş ve iletişim çağının bütün suni malzemeleri sanki bunlarla yer değiştirmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Malzeme toplamakta bu bakımdan çok zorlandık. Çünkü biz ağızla ilgili çalışmaların salt ses ve şekil bilgisi çalışmalarını ihtiva etmediğine, aynı zamanda folklorik bir değeri de olması gerektiğine inanmaktayız. Bu yüzden malzeme seçiminde çok titiz davrandık ve günlük konuşmalardan çok kültürel metinler üzerinde yoğunlaştık. 2000 yılında yapmış olduğumuz Söğüt İlçesiyle ilgili ağız araştırması bu çalışmamızın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çünkü Bilecik ilinin yerli ağızı temelinde Söğüt İlçesi Ağızı etrafında teşekkül etmiş bir özellik göstermektedir.

Doğu mitolojisinde geçen “Kaknüs” adlı bir kuş vardır. Öleceği vakit çalı çırpı toplayıp, kanat çırpışlarıyla onları tutuşturarak kendini yakan sonra külleri arasında meydana gelen yumurtayla yeniden doğan kuş. Efsanede bu kuşun ömrü bin yıldır. Tıpkı Anadolu’nun bin yıllık Türk yurdu oluşu gibi, tıpkı Selçukludan Osmanlı’ya Osmanlı’dan modern Türkiye Cumhuriyetine uzanan Türk tarihi gibi.

Bilecik de işte böyle bir yeniden doğuşlar şehridir. Tıpkı çağlar ötesinden haykıran Yunus Emre’nin “Her dem yeniden doğarız, bizden kim usanası” dediği gibi bir kuruluşlar ve dirilişler şehridir Bilecik.

Buram buram tarih kokan bu bölgenin ağızyla ilgili bir çalışmanın bu güne kadar yapılmaması da ayrıca bu alanla ilgilenen çalışmacılar açısından düşündürücüdür. Bu yüzden çalışmamızın Türk Kültürü için önemli bir kazanım olduğu düşüncesindeyiz.

Her ağız çalışmasındaki metotlardan hareketle ilk önce bölgenin hem tarihi hem de coğrafi olarak genel özellikleri hakkında bilgi sahibi olduktan sonra saha çalışması için hazırlıklara başladık.

Bölgenin yerel yöneticilerine ulaşmak ve onlardan bölgeyle ilgili bilgiler almak çalışmamızın birinci basamağını oluşturmuştur. Daha sonra bu bilgilendirmelerden hareketle ağız özellikleri bakımından özellikler gösteren köylerin arasından en orijinallerini tespit ettik. Böylece çalışmamızda tekrara düşme olumsuzluğunu ortadan kaldırmış olduk.

Bilecik Merkez İlçe, Söğüt, Bozüyük, Osmaneli, Gölpazarı, Yenipazar, İnhisar, Pazaryeri ilçelerinde 92 köyde ses kaydı yaptık. Bu kayıtların genelinde belirlediğimiz ve önceden hazırladığımız soruları, derleme yaptığımız kişilere yönelttik. Çerçeve olarak folklorik malzemeyi de ağızla ilgili çalışmanın içine sokarak aslında işimizi biraz daha zorlaştırmış olduk.

Derlediğimiz konulara gelince sırasıyla:

- 1) Günlük işler (ekmek, yufka, salça... vs. yapımı)
- 2) Masal
- 3) Ninni

- 4) Mani
- 5) Kız isteme, düğün hazırlıkları, çeyiz
- 6) Evlenme adetleri (Kına gecesi, gelin hamamı, düğün)
- 7) Doğum adetleri(kırklama, diş çıkarma, yürüme... vs.)
- 8) Ölüm sonrası yapılan adetler
- 9) Hıdrellez
- 10) Türkü
- 11) Çeşitli meslekler (ipek böcekçiliği, bastonculuk... vs.)
- 12) Çeşitli folklorik malzemeler (deyim, atasözü, dua, beddua)

gibi gün geçtikçe kaybolan folklorik malzemeyi derledik.

Bu metinler bize bölgenin beş farklı etnik grubu barındırdığını göstermektedir. Bilecik İli ve yedi ilçesinde yoğun olarak “Manavlar” bölgenin ana etnik grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz bu çalışmamızda yerli ağzını temsil eden Manav ve az da olsa “Yörük” metinleriyle çalıştık. Manav ve Yörük ağzının birçok özelliği bakımından birbirleriyle örtüşmesi bu çalışmamızı biraz daha kolaylaştırmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi çalışmamız Bilecik İli merkez, yedi ilçe ve ilçelere bağlı 92 köyden kaydettiğimiz metinlere dayanmaktadır. Ancak konuşmacıların fiziki kusurlarından ya da çevre ile ilgili fiziksel etkenlerden dolayı bu ses kayıtlarının 68 tanesini çalışmamızın içinde değerlendirdik. Ayrıca bu 92 köy içerisinde Manav ve Yörük köyleri dışında Çerkez, Muhacir ve doğu kökenli vatandaşların yaşadığı köyler de bulunmaktaydı.

Dolayısıyla topladığımız muhacir ve Çerkez metinlerini bölge yerli ağzı içinde değerlendirmek mümkün olmadığından başka bir çalışmada kullanmak üzere tasnif dışı bıraktık. Ayrıca doğu kökenli nüfusun bulunduğu köyleri bölge ağzıyla ilişkilendiremediğimizden dolayı çalışma dışında bırakmayı uygun gördük.

Bölgenin ana etnik grubu olan Manavlar ve Yörükler hakkında çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde bilgiler verilecektir.

Elimizdeki araştırma 2006-2008 yılları arasında Bilecik, Osmaneli, Gölpazarı, Yenipazar, Pazaryeri, İnhisar, Söğüt ve Bozüyük ilçeleri ile bu ilçelere bağlı 92 köyde yaptığımız ağız araştırmalarının sonucudur. “Bilecik İli ve İlçeleri Ağız Araştırması”

adı altında topladığımız bu araştırma “ses bilgisi”, “şekil bilgisi”, “metinler” ve “sözlük” bölümlerini içermektedir. Rumeli göçmenlerinin ve Çerkezlerin yerleşme alanları bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

Bu yörede çalışmak isteyişimizin en önemli sebebi, bir cihan imparatorluğunun doğuşuna beşiklik eden bu bölgenin kültürel malzemesinin ve ağız özelliklerinin derlenmesinin Türk kültürüne yapılacak en büyük katkı olacağı kanısını taşımamızdır.

Araştırmamız sırasında yaklaşık 80 saatlik bir ses kaydı yaptık. Bu ses kayıtlarının ayıklanması ve yazıya geçirilmesi de tarafımızdan titizlikle yapılmıştır. Kayıt yapılan bazı kişilerin fiziksel özellikleri, kayıt yapılan mekanlardaki ses problemleri gibi bazı olumsuzluklar, bazı metinlerin tasnif ve araştırma dışında kalmasına neden olmuştur. Metinlerimizin ve malzemenin sağlam olması için konuşmacılar titizlikle seçilmiş, bilhassa yaşlılar ve kadınlar tercih edilmiştir. Çünkü bu bölgedeki kadınların iletişimle ilgili malzemeden daha uzak olması, kent kültürüne ve konuşmasına aşına olmaması, onların ağız yapılarındaki orijinalliği korumuştur. Erkek konuşmacılar seçilirken eğitimsiz veya bölgeden pek dışarıya çıkmayan kişiler tercih edilmiştir. Böylece çalışmamızda ağızla ilgili özellikler bütün yönleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Derlenen metinleri yazıya aktarırken ağız çalışmalarında genel olarak kullanılan Z. Korkmaz’ın GBAA. ‘nda kullandığı çeviri yazı sistemini esas aldık. Bazı sesleri yazılış zorluğundan dolayı farklı işaretlerle gösterdik.

Araştırmamızın bazı bölümlerinde, benzerlik taşıyan bölge ağızlarıyla, Bilecik İli ağızını karşılaştırmaya çalıştık. Bilhassa Prof. Dr. Tuncer Gülensoy’un “Kütahya Yöresi ve Ağızları” isimli eseri bölge ağızına yakınlığından dolayı, sistem olarak örnek alınmıştır.

Bu araştırmanın içine 2000 yılında tarafımızdan yüksek lisans tezi olarak yapılan “Söğüt İlçesi ve Köyleri Ağız Araştırması” nda topladığımız masal metinlerinden on tanesi de metinler bölümüne ilave edilmiştir. Bu masal metinlerinin Bilecik ili ve ilçeleriyle ilgili olarak yapılan böyle bir ağız çalışması içinde bulunmasının çalışmanın zenginliğini arttıracığı kanısındayız.

Çalışmanın her aşamasında bilgisinden ve fikirlerinden istifade ettiğim tez danışmanım ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Çağrı ÖZDARENDELİ'ye öncelikle teşekkür etmek istiyorum. Aynı zamanda ağız çalışmaları konusunda değerli fikirlerini aldığım hocalarım; Doç. Dr. Ahmet GÜNŞEN'e, Yrd. Doç. Dr. Levent DOĞAN'a, Yrd. Doç. Dr. Rifat GÜRGENDERELİ'ye, tezin yazılma aşamasında büyük katkılarını gördüğüm değerli arkadaşlarım Türk Dili Okutmanı Ergün ACAR'a, Öğretim Görevlisi Tuncay ÖZTÜRK'e ve değerli öğrencilerim Osman BOSTANCI'ya ve Umut ALAN'a, bölge doğumlu olan ve bölgenin ağız yapısını halen konuşabilen değerli kayınvalidem Sebahat TAŞ'a bölgedeki kayıt çalışmalarında video ve fotoğraf çekimlerini yapan değerli yeğenim Kaan TAŞ'a, teşekkür ediyorum. Özellikle çalışmanın her aşamasında beni yalnız bırakmayan ve bilgisinden istifade ettiğim değerli eşim Türk Dili Okutmanı Ersin ÖZDEN'e şükranlarımı sunuyorum.

Hazırlayan : *Muharrem ÖZDEN*

Tezin Adı : *Bilecik İli ve İlçeleri Ağzları*

ÖZET

Yapılan bu çalışma, Bilecik ili ve İlçeleri Ağzlarını temel almaktadır. Tez “Giriş”, “İnceleme”, “Metinler”, “Sonuç”, “Sözlük” ve “Kaynakça” kısmından oluşmaktadır. “Giriş” bölümünde Bilecik’in tarihi hakkında bilgi vermekle birlikte; bölgenin coğrafi ve etnik yapısı hakkında da bilgiler verilmiştir. “İnceleme” kısmında Bilecik İli ve İlçeleri ağzının fonetik ve morfolojik yapısı incelenmiş; örneklerle desteklenmiştir. “Metinler” kısmında derlenen 68 metin transkripsiyon alfabesiyle yazılmıştır. “Sonuç” kısmında Bilecik İli ve İlçeleri ağzının önemli görülen fonetik ve morfolojik özelliklerine değinilmiştir. “Sözlük” kısmında Bilecik İli ve İlçeleri ağzlarından toplanan metinlerde geçen, sözlük maddesi oluşturabilecek nitelikte kelimeler açıklanmıştır. “Kaynakça” kısmında ise tez için yararlanılan eserlerin künyeleri verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağız, Bilecik, Fonetik, Morfolojik, Sözlük

Prepared by : *Muharrem ÖZDEN*

Name of thesis : *Accents of the county and borough of Bilecik*

ABSTRACT

This research is mainly comprised of accents of the county and borough of Bilecik. The thesis consists of “*Introduction*”, “*Research*”, “*Texts*”, “*Conclusion*”, “*Dictionary*” and “*Bibliography*” sections. Along with the information about the history of Bilecik in section of “*Introduction*”, the information about the geography of the region and ethnics of the region have been mentioned. In “*Research*” part, phonetic and morphological structure of the accent of the county and borough was examined, Bilecik was inspected and supported by illustrations. Compiled in the section of “*Text*” the 68 texts have been written in transcription alphabet. In the part of “*Conclusion*” the most important phonetical and morphological features of county and borough Bilecik dialect were stated. In “*Dictionary*” part the words which were collected from county Bilecik dialects that has quality to form a dictionary item were described. In “*Referance*” part the identification of Works used for thesis were described.

Key Words: Dialect, Bilecik, Phonetic, Morphological, Dictionary

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TRANSKRİPSİYON (TRANSCRIPTION)	
İŞARETLERİ.....	xv
METİNLER.....	xix
KISALTMALAR.....	xxii
Dergi ve Kitap Kısaltmaları	xxii
Yer Adları Kısaltmaları	xxiv
Diğer Kısaltmalar	xxv
GİRİŞ	1
1.1. BİLECİK TARİHİ	2
1.1.1. Osmanlı Uç Beyliği'nin Kuruluşu.....	6
1.1.2. Anadolu'da Oğuzlar.....	9
1.2. ETNİK YAPI	17
1.3. MANAVLAR	22
1.3.1. Batı Anadolu Yaşayan Manavlar	23
1.4. COĞRAFİ KONUM	24
1.5. BİLECİK'İN İLÇELERİ.....	25
1.5.1. Bozüyük İlçesi	25
1.5.2. Gölpaazarı İlçesi	26
1.5.3. Osmaneli İlçesi	27
1.5.4. Pazaryeri İlçesi.....	28
1.5.5. İnhisar İlçesi.....	28
1.5.6. Söğüt İlçesi	29
1.5.7. Yenipazar İlçesi	30
İNCELEME.....	31
2.1. SES BİLGİSİ.....	32
2.1.1. ÜNLÜLER:.....	32
2.1.1.1. â ünlüsü:	32

2.1.1.2. á ünlüsü:	34
2.1.1.3. â ünlüsü:	35
2.1.1.4. é ünlüsü:	37
2.1.1.5. ó ünlüsü:	39
2.1.2. KISA ÜNLÜLER:	39
2.1.2.1. ä ünlüsü :	39
2.1.2.2. ě ünlüsü:	40
2.1.2.3. ĭ ünlüsü:	40
2.1.2.4. į ünlüsü:	41
2.1.2.5. ů ünlüsü:	42
2.1.2.6. ŷ ünlüsü:	43
2.1.3. UZUN ÜNLÜLER:	43
2.1.3.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler:	44
2.1.3.1.1. "r" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler:	44
2.1.3.1.1.1. Geniş zaman (-ar / -er) çekiminde "r" ünsüzünün düşmesi neticesiyle:	44
2.1.3.1.1.2. Çokluk eklerinde "r" ünsüzünün düşmesiyle	44
2.1.3.1.1.3. Fiil kök ve gövdelerindeki "r" ünsüzünün düşmesiyle	45
2.1.3.1.1.4. Basit ve türemiş isimlerde "r" ünsüzünün düşmesiyle	45
2.1.3.1.2. "k/ğ" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü	45
2.1.3.1.2.1. Gelecek zaman eki -acak / -ecek eklerinde k / ğ ünsüzü düşerek ünlüyü uzatır.	45
2.1.3.1.2.2. Kelime kök ve gövdesine "k /-ğ" ünsüzü düşerek uzun ünlü meydana gelir.	46
2.1.3.1.3. "h" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:	46
2.1.3.1.4. "ğ" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü	46
2.1.3.1.5. "y" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü	47
2.1.3.1.6. "l" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:	47
2.1.3.1.7. "n" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:	47
2.1.3.1.8 "z" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:	48
2.1.3.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler:	48
2.1.3.2.1. "ğ" ve "k /-ğ" li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:	48
2.1.3.2.2. "h" li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:	48
2.1.3.2.4. Şahıs zamirlerindeki uzun a ve uzun e sesi	49
2.1.3.2.5. "-dık/-dik, -duğ/-dük" sıfat fiil kaynaşması ve düşmesi neticesinde uzun ünlü	49
2.1.3.3. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Olarak Meydana Gelen Uzun Ünlüler .	50
Fiilden Fiil Olumsuzluk Ekinde:	50
2.1.3.4. Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler	51

2.1.3.5. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar:	51
2.1.3.6. Aslı Uzunluklar	52
2.1.4. İKİZ ÜNLÜLER.....	53
2.1.4.1. Yükselen İkiz Ünlüler:	53
2.1.4.2. Eşit İkiz Ünlüler:	55
2.1.4.3. Alçalan İkiz Ünlüler:	58
2.2. ÜNLÜ UYUMLARI	60
2.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu:.....	61
2.2.1.1. Yabancı kelimelerde dil benzeşmesi:	66
2.2.1.2. İlerleyici ünlü benzeşmesi:	66
2.2.1.3. Gerileyici ünlü benzeşmesi:	67
2.2.1.4. İlerleyici-gerileyici ünlü benzeşmesi:	67
2.3. ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI	67
2.4. UYUM DEĞİŞMESİ	68
2.4.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:	70
2.4.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması	70
2.5. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ	71
2.5.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi:.....	71
2.5.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması:	74
2.5.3. Geniş Ünlülerin Daralması:	76
2.5.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi:	79
2.5.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:	82
2.5.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:	84
2.6. ÜNLÜ TÜREMESİ	88
2.6.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi:.....	88
2.6.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi.....	90
2.7. ÜNLÜ DÜŞMESİ	91
2.8. ÜNSÜZLER	96
2.8.1. ÖN SES ÜNSÜZLERİ.....	109
2.8.2. ÖN SES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ.....	124
2.8.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ	130
2.8.4. ÖN SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ.....	132
2.8.5. İÇ SES ÜNSÜZLERİ	133
2.8.5.1. İç Seste Tonlulaşma	133
2.8.5.2. İçseste Tonsuzlaşma (ötümsüzleşme)	138
2.8.5.3.İç Seste Sızıcılaşma:	139
2.8.5.4. İç Seste Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler:	142
2.8.5.5. İç Seste Öteki Ünsüz Değişmeleri:	143

2.8.5.6. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri:	144
2.8.5.6.1. İlerleyici Benzeşme:	144
2.8.5.6.1.1. Yarı Benzeşme:	145
2.8.5.6.1.2. Tam Benzeşme:	146
2.8.5.6.2. Gerileyici Benzeşme:	147
2.8.7. İÇ SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ	149
2.8.7. İÇ SES ÜNSÜZ TÜREMESİ	155
2.8.8. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ	156
2.8.9. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ	157
2.8.10. HECE KAYNAŞMASI	158
2.8.10.1. Şimdiki Zaman Ekinde:	158
2.8.10.2. Gelecek Zaman Ekinde:	158
2.8.10.3. Çokluk I. Şahıs İyelik Ekinde:	159
2.8.10.4. Yükleme Hal Ekinde:	159
2.8.10.5. Yönelme Hal Ekinde:	159
2.8.10.6. -dık / -dik, -duğ / -dük sıfat – fiil ekinde:	160
2.8.10.7. Hece Kaynaşması İle İlgili Diğer Örnekler:	160
2.8.11. HECE YUTULMASI (DÜŞMESİ)	161
2.8.12. ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME (GÖÇÜŞME)	162
2.8.13. YANSIZLAŞMA	163
2.8.14. SON SES ÜNSÜZLERİ	167
2.8.14.1. Son Seste Tonlulaşma:	167
2.8.14.2. Son Seste Tonsuzlaşma:	170
2.8.14.3. Son Seste Sızıcılaşma:	170
2.8.14.4. Son Seste Ünsüz Değişmeleri:	171
2.8.15. SON SESTE ÜNSÜZ TÜREMESİ	172
2.8.16. SON SÖZDE ÜNSÜZ DÜŞMESİ	172
2.8.16.1. Akıcı Ünsüzler:	172
2.8.16.2. Diğerleri:	173
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ	176
2.2.1. İSİMLER	176
2.2.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ	176
2.2.1.1.1. Çokluk Ekleri:	176
2.2.1.1.2. İyelik Ekleri:	181
2.2.1.1.3. Aitlik Eki:	187
2.2.1.1.4. Hâl Ekleri:	188
2.2.1.1.4.1. Yalın hâl	188
2.2.1.1.4.2. İlgi hâli	189
2.2.1.1.4.3. Yapma Hali (Belirtme Durumu)	191

2.2.1.1.4.4. Yönelme hâli	193
2.2.1.1.4.5. Bulunma hâli	196
2.2.1.1.4.6. Çıkma (Ayrılma) hâli	197
2.2.1.1.4.7. Eşitlik hâli	199
2.2.1.1.4.8. Vasıta hâli	201
2.2.1.1.4.9. Yön (Gösterme) hâli.....	204
2.2.1.1.5. Soru Eki	208
2.2.2. ZAMİRLER	209
2.2.2.1. Kişi(Şahıs) Zamirleri	209
2.2.2.2. İşaret Zamirleri	211
2.2.2.3. Belirsizlik Zamirleri	214
2.2.2.5. Soru Zamirleri	215
2.2.2.5. Dönüştürme Zamirleri	218
2.2.3. SIFATLAR	219
2.2.3.1. Niteleme(Vasıflama) Sıfatları:	220
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları	221
2.2.3.2.1. İşaret(Gösterme) Sıfatları	221
2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları	224
2.2.3.2.2.1. Asıl sayı sıfatları:	224
2.2.3.2.2.2. Sıra sayı sıfatları	225
2.2.3.2.2.3. Paylaştırma sayı sıfatları.....	226
2.2.3.2.3. Soru Sıfatları.....	227
2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları	227
2.2.4. ZARFLAR(BELİRTEÇLER).....	233
2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları	233
2.2.4.2. Zaman Zarfları.....	236
2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları.....	241
2.2.4.4. Durum Zarfları	243
2.2.4.5. Soru Zarfları.....	246
2.2.5. EDATLAR.....	246
2.2.5.1.ÜNLEM EDATLARI.....	246
2.2.5.1.1. Ünlemler	247
2.2.5.1.2. Seslenme Edatları:	252
2.2.5.1.3. Gösterme Edatları:.....	254
2.2.5.1.4. Cevap Edatları:	256
2.2.5.1.5. Sorma Edatları:.....	260
2.2.5.2. BAĞLAMA EDATLARI.....	261
2.2.5.2.1. Cümle Başı Edatları:	261
2.2.5.2.2. Karşılaştırma Edatları:.....	268
2.2.5.2.3. Denkleştirme Edatları:.....	269

2.2.5.2.4. Sıralama Edatları	271
2.2.5.2.4. Sona Gelen Edatlar	274
2.2.5.3. SON ÇEKİM EDATLARI	276
2.2.6. FİLLER	281
2.2.6.1. Şahıs (Kişi) Ekleri:	281
2.2.6.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:	281
2.2.6.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:	283
2.2.6.2. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ	283
2.2.6.2.1. ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ	283
2.2.6.2.2. GENİŞ ZAMAN.....	317
2.2.6.2.3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN	346
2.2.6.2.4. ANLATILAN GEÇMİŞ ZAMAN	358
2.2.6.2.5. GELECEK ZAMAN	365
2.2.6.3. TASARLAMA KİPLERİ	379
2.2.6.3.1. ŞART ÇEKİMİ.....	379
2.2.6.3.2. İSTEK ÇEKİMİ	383
2.2.6.3.3. GEREKLİLİK ÇEKİMİ	387
2.2.6.3.4. EMİR ÇEKİMİ.....	388
2.2.6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER	394
2.2.6.4.1. HİKAYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ:	394
2.2.6.4.1.1. Şimdiki Zamanın Hikayesi.....	394
2.2.6.4.1.2. Geniş Zamanın Hikayesi	401
2.2.6.4.1.4. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikayesi:.....	418
2.2.6.4.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi;.....	422
2.2.6.4.1.5. Gelecek Zamanın Hikayesi;.....	424
2.2.6.4.1.6. Şart Kipinin Hikayesi:.....	427
2.2.6.4.1.7. İstek Kipinin Hikayesi:.....	429
2.2.6.4.2. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ.....	431
2.2.6.4.2.1. Şimdiki Zaman Şartı:	431
2.2.6.4.2.2. Geniş Zamanın Şartı:	432
2.2.6.4.2.3. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı:	438
2.2.6.4.2.4. Gelecek Zamanın Şartı:.....	438
2.2.6.4.3. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ	442
2.2.6.4.3.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti	442
2.2.6.4.3.2. Geniş Zamanın Rivayeti:	447
2.2.6.4.3.3. İstek Kipinin Rivayeti:	451
2.2.6.4.3.4. Gelecek Zamanın Rivayeti:.....	451
2.2.6.5. YARDIMCI FİLLER.....	453
2.2.6.5.1. İsimleri Gelen Yardımcı Fiiller:	453
2.2.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı fiiller	460

2.2.6.5.2.1. Yeterlik:	460
2.2.6.5.2.2. Tezlik:	462
2.2.6.5.2.3. Süreklilik:	464
2.2.6.6. EK-FİİL (Cevher Fiili)	465
2.2.6.6.1. Şimdiki ve Geniş Zaman	465
2.2.6.6.2. Bilinen Geçmiş Zaman:	467
2.2.6.6.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman:	468
2.2.6.6.4. Şart Çekimi:	469
2.2.7. FİİLİMSİLER	471
2.2.7.1. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER).....	471
2.2.7.2. ZARF FİİLLER (GERİNDİUMLAR)	475
3. METİNLER	484
4. SONUÇ	829
5.SÖZLÜK	841
6.KAYNAKÇA	954

ARAŐTIRMADA KULLANILAN EVRIYAZI (TRANSCRIPTION) İŞARETLERİ

a

ă

kısa a

à

kapalı a (a-ı arası)

á

ince a

ā

uzun a

â

yarı yuvarlak,geniş,kalın (a-o arası)

b

P

patlamasını kaybetmiş olduğu için b'ye yakın duyulan p

c

ç

d

T

patlamasını kaybetmiş olduğu için d'ye yakın duyulan t

e

é

kapalı e

ě

kısa e

ē

uzun e

f

g

ǵ

kalın ünlülerle kullanılan öndamak g'si

ǵ

artdamak g'si

Ḳ	patlamasını kaybetmiş artdamak k'sı
K	patlamasını kaybetmiş öndamak k'sı
h	
l	hırıltılı h
ĭ	kısa ı
ı	
ĩ	uzun ı
ĩ	kısa i
i	
ĩ	uzun i
j	
k	
p	kalın ünlülerle kullanılan öndamak k'si
ḳ	artdamak k'sı
l	
l	ince l ünsüzü
m	
n	
r	nazal n
õ	kısa o
o	

ó	yarı kalın yuvarlak geniş (o-ö arası)
ō	uzun o
ö	kısa ö
ö	
z	uzun ö
p	
r	
ř	vurgulu, titrekle r
s	
ş	
t	
T	patlamasını kaybetmiş olduğu için d'ye yakın duyulan t
ů	kısa u
u	
v	uzun u
ů	kısa ü
ü	
ū	uzun ü
v	
y	
z	

- ünlüler üzerinde uzunluk işareti
- ‘- kendinden sonra gelen hecenin vurgu işareti
- ˘ diftong işareti
- ˘ ulama işareti

METİNLER

1. Bozalan Köyü / Bozüyük (Yunan Harbi, Çekirge Afeti, Bulgur Tovgası, Gebe Böreği)
2. Dodurga Kasabası / Bozüyük (Dedesinin Savaş Anıları)
3. Günyarık Köyü / Bozüyük (Hastalık)
4. Delielmacık Köyü / Bozüyük (Genel)
5. Günyarık Köyü / Bozüyük (Genel, Düğün, Pilav – Mantı, Mani)
6. Dodurga Kasabası / Bozüyük (Hatıralar, Düğün, Gözleme Tarifi)
7. Dodurga Kasabası / Bozüyük (Genel, Düğün Adeti, Yunan Harbi, Tarhana Yapımı, Düğün Yemeği – Mani, Bir Anı, Dürme, Sini Çevirme, Kız Hamamı, Kurt Ağzı Bağlama, Mani)
8. Samrı Köyü / İnhisar (Genel)
9. Koyunlu Köyü / İnhisar (Salça Yapımı, Hastalık, Genel, Asker Uğurlama, Hatıralar)
10. Karaağaç Köyü / İnhisar (Düğün, Göce Çorbası, Yemek, Eskiden Çiftçilik)
11. Hisarcık Köyü / İnhisar (Hıdırellez, Bayram, Cenaze, İpek Böcekçiliği, Ninni)
12. Koyunlu Köyü / İnhisar (Köyün Tarihçesi, Kerpiç Yapımı, Çeşitli Konular)
13. Çayköy / İnhisar (Genel, Türkü, Çiftçilik, Yunan Harbi, Eski Giysiler, Bir Anı, Susam Yağı Yapımı, Masal, Okul Anıları, Yemek, Bez Dokumacılığı, Tanışma Hikayesi)
14. Tozman Köyü / İnhisar (Eski Adetler, Halk Hekimliği)
15. Çaltı Kasabası / Söğüt (Masal)
16. Çaltı Kasabası / Söğüt (Düğün, Kelem Yemeği, Ekmek Ve Pide Yapımı, Kıyafetler, Yunan Harbi, Bazı Dualar, Bazı Beddualar)
17. Hamidabad Köyü / Söğüt (Masal)
18. Küre Kasabası / Söğüt (Hac, Bazı Bilmeceler)
19. Oluklu Köyü / Söğüt (Patatesli Ekmek, Köyün Adı Ve Tarihçesi, Çiftçilik – Okul Hayatı – Eski Yaşantılar, Pirehor Yemeği)
20. Kayabalı Köyü / İnhisar (Masal)
21. Deresakarı Köyü / Bilecik – Merkez (Meslek Hayatı Ve Hastalık, Çiftçilik, Pekmez Yapımı, Köydeki Eski Zanaatlar, Bir Anı)
22. Yakacık Köyü / İnhisar (Masal)
23. Hamidabad Köyü / Söğüt (Düğün)
24. Tuzaklı Köyü / Söğüt (Masal)
25. Deresakarı Köyü / Bilecik – Merkez (Genel)
26. Geçitli Köyü / Söğüt (Masal)
27. Deresakarı Köyü / Bilecik – Merkez (Bazı Akralık İsimleri, Bazı Hayvan İsimleri, Bir Anı, Düğün ve Mani, Bir Hikaye)
28. Küre Kasabası / Söğüt (Masal)
29. Hamidabad Köyü / Söğüt (Köyün İsmi, Çiftçilik, Genel, Bazı Atasözleri, Bazı Deyimler)
30. Borcak Köyü / Söğüt (Masal)
31. Tuzaklı Köyü / Söğüt (Evllenme Hikayesi, Düğün, Hayvancılık, Ekmek Yapımı, Bayram, Eski Yaşantılar, Doğum Adeti)
32. Geçitli Köyü / Söğüt (Masal)
33. Tuzaklı Köyü / Söğüt (Hayvancılık, İpek Çekme Makinalarının Tanıtımı, Odun Kesme, İpek Çekme, Köyün Su Kaynakları, Damat Hamamı)

34. Kurtköy / Bilecik – Merkez (Aşır Çorbası (Aşure Çorbası), Okul Hayatı, Peynir Yapımı, Söğüt Panayırı, Hıdırellez)
35. Çaltı Kasabası / Söğüt (Yemek – Makarna Yapımı, Düğün, Hatıralar, Bazı Çocuk Oyunları, Çocuk Tekerlemeleri)
36. Çaltı Kasabası / Söğüt (Hatıralar, Babasının Askerlik Hatıraları, Börek Yapımı, Hastalık, Genel – Harman)
37. Zemzemiye Köyü / Söğüt (Genel)
38. Dudaş Köyü / Söğüt (Düğün)
39. Dömez Köyü / Söğüt (Tarhana Yapımı, Doğum Adeti, Hıdırellez)
40. Çiftlik Köyü / Gölpazarı (Genel, Mani, Gelin Ağlatma Türküsü, Çardak Adeti Tekerlemesi, Türkü)
41. Kayabeli Köyü / Bilecik – Vezirhan (Günlük Hayat Ve Yörük Hayatı)
42. Arıcaklar Köyü / Gölpazarı (Genel, Bir Anı, Bir Anı, Bazı Deyim Ve Atasözleri)
43. Soğucakpınar Köyü / Osmaneli (Masal- Bilmece – Mani, Düğün)
44. Kuşçaören Köyü / Gölpazarı (Hayat Hikayesi, Hastalık)
45. Medetli Köyü / Osmaneli (Bazı Fiiler, Köyün Adı, Bez Dokuma, Eski Kıyafetler, Ekmek Yapımı, Hıdırellez, Kına Gecesi, Genel)
46. Çukurören Köyü / Gölpazarı (Bazı Alet İsimleri, Baston Yapımı, Güreş Anıları)
47. Bayat Köyü / Gölpazarı (İnsanlar İçin Kullanılan Bazı Sıfatlar, Genel, Bayram, Çiftçilik, Masal Geleneği, Kıyafetler, Hıdırellez, Düğün, Yemek, Çiftçilik)
48. Çengeller Köyü / Gölpazarı (Genel, Evlilik Hikayesi - Karışık, Köyde Öğretmen Okullarına Kayıt, Kıyafetler, Arabaşı Yemeği, Nişasta Helvası, Yufka Böreği, Hamur Böreği)
49. Büyük Belen Köyü / Gölpazarı (Genel, Bayram, Hıdırellez, Cenaze, Doğum Adeti, Halk Hekimliği, Nasır ve Sivilce Okuma, Köyde Diş Çekimi, Yemek, İpek Böcekçiliği, Kıyafetler, Ekmek Yapımı, Peynir Yapımı)
50. Kasımlar Köyü / Gölpazarı (Hastalık, İpek Böcekçiliği, Çiftçilik, Bayram)
51. Üzümlü Köyü / Gölpazarı (Köyün Sorunları, Günlük Hayat, Gençlik Yılları, Tarhana Yapımı, Hıdırellez, Çiftçilik, Köy Hamamı, Düğün, Şarap Yapımı, Bazı Üzüm İsimleri, Gıysiler, Köy Hamamı, Maniler, Kışa Hazırlık, Salça Yapımı, Turşu, Evlilik Hikayesi, Doğum Adeti, Halk Hekimliği)
52. Çerkeşli Köyü / Osmaneli (Evlenme Hikayesi, Kıyafetler, Çeyiz, Mani, Bazı Kelimeler)
53. Yeşilçimen Köyü / Osmaneli (Bazı Kelimeler, Ekmek, Gözleme, Bazlama, Kuş Lokumu, Keşkek, Katırcı Helvası, Mala, Kulaklı, Sallandırma, Kedi Batmaz, Yumurta Helvası, Nisaşta Helvası, Tirit, Patates Otutturması, Bulamaç, Hamursuz, Ekmek Makarnası, Ekmek Karıştırması, Tatlı Börek, İncir Uyutması, Simit Dolması, Göremez – Ağız, Süzme Yoğurt, Pekmez)
54. Ağlan Köyü / Osmaneli (Düğün, Tütün Yetiştirme, Doğum, Bazı Oya İsimleri, Bazı Ot İsimleri)
55. Borçak Köyü / Osmaneli (Genel, Düğün, Deve Oyunu, Hayat Hikayesi)
56. Kazancı Köyü / Osmaneli (Genel, Düğün, Yemek, Eşinin Ölüm Hikayesi)
57. Büyük Yenice Köyü / Osmaneli (Hayat Hikayesi, İpek Böcekçiliği, Kırmızı Biber İmalatı, Hastalık, Hatıralar)
58. Ericek Köyü / Osmaneli (Yün Eğirme, Günlük Hayat, Salça Yapımı, Doğum Adeti, Cenaze)
59. Boyunkaya Köyü / Osmaneli (Genel, Yemek, Hastalık, Mani, Düğün, Hıdırellez)

60. Hisarcık Köyü / Osmaneli (Günlük Hayat, Börek, Lokum, Borana, Cimcime, Paralı Makarnası)
61. Selim Köyü / Yenipazar (Hayat Hikayesi, Genel, Bir Anı, Bir Anı, Anı)
62. Kümbet Köyü / Yenipazar (Hayat Hikayesi, Anılar, Kış Geceleri, Eski Yaşantılar, Babasıyla İlgili Hatıralar, Kıyafetler, Armut Tatlısı)
63. Yukarı Boğaz Köyü / Yenipazar (Bir Anı)
64. Belkese Köyü / Yenipazar (Askerlik Hatırası)
65. Küçükemeli Köyü / Pazaryeri (Genel, Yörük Hayatı, Karışık, Askerlik Hatırası)
66. Günyurdu Köyü / Pazaryeri (Genel, Düğün, Askerlik Hatırası)
67. Pazaryeri – Merkez (Genel, Askerlik Hatıraları)
68. Yeşilyurt Köyü / Söğüt (Masal)

KISALTMALAR

Dergi ve Kitap Kısaltmaları

AAT	Anadolu Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
ADÜM (I-II)	Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme, bkz. A. Caferoğlu.
ATAUÜ	Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler, bkz. T. Tekin.
Belleten	Türk Tarih Kurumu – Belleten, Ankara.
BSL	Bulletin de la Société Linguistique de Paris.
DİAT	Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, bkz.A. Caferoğlu.
DLT	Dîvanü Lûgati't Türk.
DS	Derleme Sözlüğü (I-XI). TDK yayını
DTCFD	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara
EI	Encyclopédie de l'Islam.
Ettuhfet.	Ettuhfet-üz-Zekiyye Fi'l-Lûgat-it-Türkiyye. (Çev. Besim Atalay, TDK yayını, Ankara 1945)
ETY	Eski Türk Yazıtları Bkz. H. N. Orkun.
EWT	M. Rbsbnen, <i>Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türkisprachen</i> , Helsinki 1969.
GBBA	Güney-Batı Anadolu Ağızları, bkz. Z.Korkmaz.
GDİAT	Güney-Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
İA	İslâm Ansiklopedisi
İFM	İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul
JSFOu	Journal de la Société Fino-ougrinne.

KDİAT	Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
KSz	Keleti Szemle
NYA	Nevşehir ve Yöresi Ağızları, bkz. Z. Korkmaz
OAAD	Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler, bkz. A. Caferoğlu.
RO	Rocznik Orientalistyczny
SBBD	Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dergisi, Ankara.
STİAT	Sivas-Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
TD	Türk Dili, Ankara.
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Ankara.
TDED	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, İstanbul.
TDKOB...	Türk Dil Kurultayı'nda Okunan Bilimsel Bildiriler.
TKA	Türk Kültürü Araştırmaları. (Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayını, Ankara).
TM	Türkiyat Mecmuası, İstanbul.
TOEM	Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası
TS	Türkçe Sözlük. (TDK yayını).
UAJb	Ural-Altäische Jahrbücher.
ZDMG	Zeitschrift der Deutschen Morgenlândischen Gesellschaft

Yer Adları Kısaltmaları

Af.	Afyonkarahisar		
Afş.	Afşin	Kil.	Kilis
Akç.	Akçaabat	Maç.	Maçka
Ams.	Amasya	Mal.	Malatya
Ank.	Ankara	Man.	Manisa
Bur.	Bursa	Mer.	Merzifon
Çan.	Çankırı	Mes.	Mesudiye-Ordu
Çor.	Çorum	Muğ.	Muğla
Den.	Denizli	Niğ.	Niğde
Din.	Dinar	Or.	Ordu
Div.	Divriği	Siv.	Sivas
El.	Elazığ	Sür.	Sürmene
Fat.	Fatsa	Tav.	Tavas
Gaz.	Gaziantep	Ter.	Terekeme
Gir.	Giresun	Tok.	Tokat
Isp.	Isparta	Tr.	Trabzon
Kas.	Kastamonu	Tun.	Tunceli
Kay.	Kayseri	Vak.	Vakfıkebir
Kır.	Kırşehir	Yoz.	Yozgat

Diğer Kısaltmalar

Ar.	Arapça
bkz.	Bakınız
e.	Edat
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
ET	Eski Türkçe
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
İng.	İngilizce
İt.	İtalyanca
krş.	Karşılaştır.
Lat.	Latince
M.D.D.	Metin Dışı Derleme
Moğ.	Moğolca
Ortatü.	Orta Türkçe
s.,S.	Sayfa
Sözl.	Sözlük
Şor.	Şor Türkçesi
v.b.	ve başkaları, ve benzerleri
Yak.	Yakutça
Yun.	Yunanca

zf. Zarf

GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1. BİLECİK TARİHİ¹

Kuzeybatı Anadolu'nun önemli yerleşim yerlerinden olan Bilecik'te, Prehistorik devirlere ait birçok höyüğün bulunduğu belirlenmiştir. Doğal mağaralarda yapılan incelemelerde Paleolitik ve Mozolitik dönemlere ait bölgesel herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.

Üyük Köyü yakınındaki Medetli Höyük, Zincirli Kuyu olarak adlandırılan kayalık tepenin yakınındadır. Yüzeyinde Eski Tunç, Hitit, Frig ve Klasik, Hellenistik, Roma dönemlerine ait seramiklere ve kalker bloklara rastlanmaktadır. Buranın geniş bir alana yayılmış bir yerleşim olduğu belirlenmiştir.

Gölpazarı Ovası'ndaki Arıcaklı Köyü'nde iki önemli Prehistorik höyük yer almaktadır. Kurşunlu Köyü yakınlarında da iki höyük bulunmaktadır. Bu yerleşim yerlerinin Tunç dönemine ve Hitit, Frig, Klasik, Hellenistik, Roma dönemine ait yerleşim yerleri olduğu, yüzeylerindeki seramikler ve bronz metal artıklarından anlaşılmaktadır.

Bozüyük ilçesinin güneydoğusunda bulunan höyük, Tunç Çağı'na tarihlenmektedir. Çokçapınar Köyünün 1 km kuzeybatısındaki Çokçapınar höyük, Yeni Dodurga Köyü'nün 2 km güneybatısındaki Killi Höyük, Erken Bronz Çağı ile Frig buluntuları vermektedir.

Dodurga Beldesi'nin doğusunda M.Ö. 3.-2. bine ait seramikler bulunmaktadır. Burada bir Tümülüs dikkat çekmektedir.

Söğüt İlçesi'nin güneyindeki Oluklu Köyü'nün 1,5km. güneyindeki höyükte M.Ö. 3 ve 2. bin malzemesi vardır. Yeşilyurt Köyü'nün 2 km güneybatısındaki höyük ise M.Ö. 3. bin ve Frig, Hellenistik, Roma malzemesine sahiptir.

---

¹Haz. Tahsin Çelik, – Gülcan Gülşen - Deniz Ongun; “*Bilecik Kültür Envanteri 2006*”, Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2006

Pazaryeri'ndeki iki höyük benzer tarihler içermektir. Bölgenin yüzey araştırmaları(M.Ö. 3000-1200) Geç Kalkolitik Çağ'dan, (M.Ö. 4000-3000) başlayan Tunç, Demir Çağı'nda da devam eden Prehistorik yerleşimlere sahip olduğunu ispatlamaktadır.

Bölgedeki Hitit varlığı M.Ö. 1900-1460 eski Hitit Devleti döneminde ve M.Ö.1460-1192 yılları arasındadır.

Frig'ler Trak asıllı olup batıdan Anadolu'ya gelmiş ve Sakarya Nehri'yle Büyük Menderes Nehri'nin yukarı kısmına yerleşmişlerdir. M.Ö. 1162-650 yılları arasında varlıklarını sürdürmüşlerdir.

M.Ö 546 yılında Lidya Kralı Kroisos'u mağlup eden II. Kyros Bilecik-in de yer aldığı toprakları Pers hakimiyetine almıştır. Bu bölge Daskileion satraplığına bağlanmıştır. Makedonya İmparatoru II.Philip'in oğlu Büyük İskender, M.Ö. 334 yılında Persleri mağlup ederek egemenliklerine son vermiştir. M.Ö. 325 yılında ölümüne kadar bölge Makedonya'nın hegemonyasına kalır. Küçük Asya topraklarını paylaşamayan generalleri Antigonos ve Lysimakhos'un mücadelelerinin sürmesi Bithynia'lı Doidalses'e yarar ve bölgede Bithynia Krallığı'nı kurar. I. Nichomedes (M.Ö.279-250) sınırlarını genişletir.

Orta Avrupa'dan üç ayrı koldan gelen Galatlar (M.Ö. 278-277) yıllarında Anadolu'yu sarstı. Birçok yerleşim yerini istila edip, yağmaladılar. Bu sarsıntıyı atlatan Bithyna Krallığı'nı Ziaelas (M.Ö. 246-232), I.Prusyas (M.Ö. 232-182), II.Prusyas (M.Ö. 182-146), II.Nichomedes (M.Ö. 146-92), III.Nichomedes (M.Ö. 92-75) ve IV. Nichomedes (M.Ö. 75-74) yıllarında yönetirler.

Batıda gelişen büyüyen Roma İmparatorluğu Anadolu'ya sahip çıkma isteğindedir. Bithyna Krallığı'na baskı kuran Roma'ya karşı II. Nichomedes Pontus Kralı Mitridates'le anlaştı fakat bu uzun sürmedi. Yerine geçen III. Nichomedes babasının izlediği politikanın tersine Roma İmparatorluğu ile anlaşarak Pontus'la çatışmaya girdi. Başarılı olamamasına karşın Roma imparatorluğu'nun himayesi sayesinde ağırlığını korudu. Roma'nın imkanlarından yararlanmak için IV.

Nichomedes M.Ö. 74 yılında Bithyna'yı Roma'ya bağladı. Bu bölge Roma'nın Asya Eyaleti oldu.

Bölgede Domitianus (M.Ö 81-96), imparator Traianus (M.S.98-117), İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) yılında önemli gelişmeler sağladı. Bu günkü Bilecik sınırları içinde bazı yerleşim yerleri kuruldu. Bilecik merkezinde güneydeki Beşiktaş mevkiinde dorukların boğazı anlamına gelen Agrilion (Akra-ilion) ve Pazaryeri'nde Armenokastron, Medetli ile Üyük köyü civarında Chogee, selçuk köyü ile Osmaneli arasında Midum (Modrene) Çay Köyü ile Himmetoğlu civarında Tottaion (tataovion) ve Aktavion, Nesimhocalar ile Sarihocalar köyü civarında Protonika Osmaneli ilçe merkezinde Lukai (Lefke), Arıcaklar Köyü yakınında Tataion ve Gölpazarı civarında Emporion (Pazaryeri) antik kentleri kurulmuştur.

Bölgeye hayat veren Sakarya'nın adı Frigler zamanında sangarios (Ulu Irmak Tanrısı), bilinmekteydi. Bölge bir dönem Nikaia'nın (İznik)'in yönetimindeydi. Bilecik'in yer aldığı bölge Phrygia Epiktetos, Trakya'lı Bithyna'lular ülkesi olarak adlandırılmıştır. Osmaneli'ndeki Gökçesu'ya ise Rhebas denmiştir.

Gordoserba (Gordos), Söğüt ilçesi yakınındaki Katlıç (Geçitli) Köyü'dür.

Dableis (Dablai), Çay Köyü'dedir.

Bursa Müzesince 1981, 1982, 1983 yıllarında Pazaryeri ilçesi Ahmetler Köyü'nde Tartım ve Cin Yerşer, adı verilen yerlerde yapılan arkeolojik kazılarda; Hellenistik, Roma dönemlerine ait oda mezarlarda pişmiş toprak Megara kaseler, Amphoriskoslar, Lagynoslar, Kraterler, Kaseler, Mastrapalar, Amphoralar, Urgantariumlar, koç figürü, yağ kandilleri, çift kulplu küpler, yonca ağızlı kaplar ve tabaklar ile bronzdan aynalar, tokalar, küpeler, at figürü, altında kolye ve diademler ele geçmiştir.

Bilecik'in merkezinde ve ilçelerinde bulunup Bursa Müzesine götürülen arkeolojik eserler arasında Kybele heykeli, Zeus Bronton büstleri, adak stelleri, mezar stelleri, kitabeli parçalar, lahit parçaları, aslan heykelleri ve Frig yazıtı önemli belgeerdir.

M.S. 395'te Doğu ve Batı olarak ikiye arılan Roma İmparatorluğu'nun Doğu bölümü Bizans imparatorluğu olarak varlığını sürdürdü. Bu dönemde en önemli kalıntılar Belokome'dedir.

Osmaneli yakınlarında Malagina "Karaket" anlamını taşımaktaydı. Bizans döneminde burası askeri ordugah olarak kullanıldı. 786-787 yıllarında Bizans İmparatoriçesi İrene'nin İkonoklast kararlarını kaldırma uğraşısı için Nikaia'da toplanan 7. konsül için istanbuldan saray erkanı ve ordu birlikleriyle ilk önce Malagina'ya gelip orada konaklar ve Nikaia'ya geçer.

M.S. 781 yılında İstanbul'u fethetmek için gelen arap ordularının başında halife Mehdi'nin oğlu Harun Reşit bulunmaktaydı. Arap ordusu bu önemli ordugahı "Malagina'yı" ele geçirdi ve Staurakios'un atlarını, eğer ve koşum takımlarını aldı. M.S. 803'te Bizans ordu komutanı Patrik Bardanes Turkos Malagina'dan askerlerince kral ilan edildi ve Khrysopolis (Üsküdar)'a kadar yürüdü.

1075 yılında Kutalmış oğlu Süleyman Şah tarafından yönetilen Selçuklular, Nikaia'ya kadar gelir. 1175 yılında Bizans imparatoru 1. Manuel Komnenos Selçuk imparatoru Kılıç Arslana karşı ordusunu Malagina'da toplar, oradan hareket eder.

Bu bölgeye yakın diğer antik yerleşim Mesonesos'tur. Lidyalı komutan Niketas askerlerin sevk edilmesi için bu kente görevlendirilir.

Anadolu Selçukluları'nın Bizans aleyhine topraklarının genişletmesini durdurmak için Bizans İmparatorluğu Avrupa daki toplumlarla oluşturduğu orduyla Haçlı Seferlerini başlatmıştır. Bizans İmparatorluğu'nun 1204-1261 yılları arasında Haçlıların yönetimine geçmesi, Nikaia'da Teodor Laskerisler dönemini başlatmıştır. Beyliklere ayrılan Selçukluların yerine Osmanlı Beyliği doldurmuştur.

Beylik, Oğuzların Kayı Boyu'ndan gelen küçük bir aşiret olarak kurulmuştur. Anadolu'ya 11. yy sonunda gelmeye başlayan Oğuz Boylarıyla birlikte hareket etmişlerdir.

1.1.1. Osmanlı Uç Beyliği'nin Kuruluşu

Osmanlı Beyliğinin kuruluşu, Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı ile ortaya çıkan, siyasî değişim ve gelişimin bir sonucudur.

Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu'yu fethederken yarı göçebe bir hayat tarzı süren Türkmen gruplarını herhangi bir iç karışıklığa yol açmamaları için sınır boylarına sevk edip Anadolu'nun bir Türk vatanı haline gelmesini sağlamıştı. Büyük Selçuklu Devleti'nin devamı olan Türkiye Selçuklu Devleti de aynı politikayı sürdürerek, Asya içlerinden Azerbaycan ve İran'dan gerek siyasî karışıklıklar sebebiyle, gerekse yeni fethedilen topraklarda daha iyi bir hayat tarzı elde etmeyi umarak Anadolu'ya gelen kalabalık Türkmen gruplarını Bizans sınır boylarına yerleştirmiştir. Uç adı verilen sınır bölgelerine yerleştirilen Türkmenler, sultanın merkezden gönderdiği bir beyin (emir) idaresinde bulunuyorlardı. Geleneksel hayat tarzlarını sürdüren uçlardaki Türkmenler, Bizans topraklarına gaza akınları yaparak hem dinî bir görevi yerine getiriyorlar hem de elde ettikleri ganimetlerle siyasî güç için gerekli olan iktisadî gücü elde etmeye çalışıyorlardı.

Türkiye Selçuklu Devleti, Köseadağ savaşında yenilip İlhanlı baskısı sonucu dağılmaya başlarken, uç bölgelerinde yavaş yavaş bağımsız veya yarı bağımsız Türkmen beylikleri ortaya çıkmaya başladı. Bu beyliklerin kuruluşunda gaza ve göç unsuru önemli bir rol oynadı. Moğol baskısıyla Orta ve Doğu Anadolu yaylalarında yaşayan kalabalık Türkmen boyları Anadolu'nun batı sınır boylarına yığıldılar. Kastamonu'dan Antalya'ya kadar uzanan batı Anadolu, yerlerini ve otlaklarını kaybeden Türkmenlerle doldu Tarikat şeyhleri ve dervişler manevî hayatları üzerinde etkili olup gazayı teşvik ettiler. Zamanla yeni fethedilen yerlerdeki imkânlardan faydalanmayı düşünen ulemâ, sanatkâr, tüccar ve esnaf gibi yerleşik halkın bir bölümü de bu bölgeye geldiler. Ahîlik teşkilâtı bu unsurların teşkilâtlanmasında önemli rol oynadı. 1330'larda Batı Anadolu'yu gezmiş olan Ünlü Arap seyyahı Ibn Batuta, Anîleri köy ve şehirlerde her yerde sosyal teşkilâtlanmanın en önemli unsuru olarak belirtmektedir. Şehirde Ahîler fakihlerle beraber Uc beylerine fethettikleri yerleri teşkilâtlandırmada yardımcı olmuşlar, İslâm hukukunun ve gelişmiş merkezlerin idare ve kültür unsurlarını getirmişlerdir.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin merkezî otoritesinin zayıflamasıyla görünüşte onlara bağlı olan Türkmen beylikleri, küçük bir devlet halinde teşkilatlanmaya başladılar. Bunlardan Karamanoğulları , Selçukluların merkezine sahip olup onların varisliği iddiasında bulunan önemli bir beylikti. Bunlara rakip olacak en önemli beylik, Bizans hududunda yer alan Kütahya ve çevresindeki Germiyanogulları idi. Germiyanogullarının zayıflamasıyla nüfuz bölgelerinde Karesi, Aydın, Saruhan ve Menteşe gibi yeni Türkmen beylikleri ortaya çıktı. Sinop ve Kastamonu yöresinde Candaroğulları, Antalya yöresinde Hamid ve Tekeoğulları, Orta Anadolu'da Eretna ve Kadı Burhaneddin Devleti, Doğu ve Güney Anadolu'da Dulkadiroğulları ve Ramazanoğulları bulunuyordu. İleride Türk ve Dünya tarihinde önemli roller oynayacak olan bir devletin temelini atan Osmanogulları da, Candaroğulları ile Germiyanogulları toprakları arasındaki kuzeybatı Anadolu'da yer almıştı.

Bu Türkmen beyliklerinde gelişen kültürlerin en belirgin özelliği aslında Türk kültürünün İslâm kültürü içinde de devam etmesiydi. Türk dili hem devlet hem de edebiyat dili olarak çok üstün bir yere sahipti.

Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu, kurucuları ve ilk devirlere ait siyasî olaylar hakkında sağlam bilgiler vermek pek mümkün değildir. Eldeki bilgiler sonradan yazılmış eserlere ve menkıbelere dayanmaktadır. Bunlara göre; Osmanlı Beyliği'nin kurucusu olarak kabul edilen ve beyliğe adını veren Osman Bey'in ailesi, Türk Dünyası'nın en önemli gruplarından biri olan Oğuzların Kayı boyuna mensuptur.

Anadolu'nun fethi esnasında bu ülkeye gelen Türk boyları arasında Kayılar da bulunmakta idi. Kayıların bir kısmı XIII. yüzyılın ortalarında Ankara'nın batı kısımlarında daha sonraları da Söğüt ve Domaniç havalisinde yerleşmişlerdi. Buradaki, Kayıların başında Ertuğrul Bey bulunuyordu. Ertuğrul Bey 1281'de ölünce yerine küçük oğlu Osman Bey geçti. Osman Bey'in bir siyasî lider olarak ortaya çıkışında o zamanın en itibarlı Ahî reislerinden biri olan Şeyh Edibali'nin önemli bir rolü olmuştur.

Ayrıca onun; Kastamonu Emirinin Bizans'a karşı sürdürülen gazâ faaliyetlerini bırakması üzerine gaza akınlarının sevk ve idaresini ele alması, siyasî bir lider olmasını sağlamıştır. Gaziler onun bayrağı altında toplanmışlar, Osman Bey giderek

kendi aşireti içinde güçlenmiştir. Onun liderliği altında girilen gaza faaliyetleri ile uç bölgesinin dağınık ve karmaşık yapısı yavaş yavaş beylik-devlet şekline dönüşmeye başlamıştır.

Osman Gazi'nin bir reis olarak ön plâna çıkmasında ve fetih siyaseti gütmesinde Şeyh Edibali'nin etkis^yanında, nüfus artışının baskısı, Orta Anadolu'dan göç etmek isteğinden doğan yayılma ihtiyacı, Bizans sınır savunma sisteminin çökmüş olması ve Bizans, uç bölgesindeki dinî ve sosyal memnuniyetsizlik ve Anadolu Türklerinin Moğol zulmünden kaçarak yeni bir ülkede

yeni bir hayata başlamak istemeleri gibi faktörler de etkili olmuştur.

Eskişehir'den Bursa ve İznik sınırına kadar uzanan bölgeye hâkim olan Osman Bey, başlangıçta güçlü Bizans tekfurlarıyla iyi geçinmeye çalıştı. Yavaş yavaş güçlenip, önemli bir Bizans şehri olan İznik'i tehdit etmeye başlayınca, Bizans İmparatoru İznik'i kurtarmak için iki bin kişilik bir kuvvet gönderdi. Osman Gazi'nin bu kuvveti Koyunhisarı (Bapheon)

'nda yenmesi, (1301 veya 1302) şöhretinin en uzak islâm memleketlerine yayılmasını ve karizmatik bir gazî lideri haline gelmesini sağladı. Osman Bey daha sonraki faaliyetleri sırasında Bursa çevresini alıp İzmit yolunu açmıştır.

Bundan sonra Osmanlı Beyliği'nin temel politikası, diğer Türkmen beyliklerinde olduğu gibi gayri müslim topraklara karşı gaza-cihat yoluyla fetih siyaseti olmuştur. Bizans'a doğru genişlemeye başlayan Osmanlı Beyliği aynı zamanda, komşu Türkmen beylikleri üzerinde de hakimiyet kurma yollarını aramaya başladı. Fakat bunu gerçekleştirirken gazilik şöhretlerine gölge düşürmemeye özen göstermiştir.

1.1.2. Anadolu'da Oğuzlar²

Oğuz veya Türkmen adıyla bilinen toplulukların Anadolu'ya göç etmesi ve yerleşmesi, büyük ölçüde Büyük Selçuklu İmparatorluğu'ndaki siyasî ve demografik gelişmelerle ilgilidir. Ancak bu gelişmeleri daha iyi anlayabilmek için Oğuzların Anadolu'ya gelmeden önceki durumlarına ve Anadolu'ya doğru yönelmelerinin sebeplerine kısa da olsa temas etmek lâzımdır. Göktürk ve Uygur devletlerinin önemli bir unsuru olan Oğuzlar, 9. asrın ilk yansında Sır Derya (Seyhun) boylarıyla onun kuzeyindeki bozkırlarda yaşamaktaydılar. Yaşanılan hayat tarzı ise daha ziyade göçebeydi ve göçebelerin yegâne ekonomik faaliyeti hayvancılıktı. Bu bakımdan bunların hayvanlarını otlatacakları geniş yaylak ve kışlak alanlarına ihtiyaçları vardı. Bunun yanında Oğuzlara mensup olanlar arasında yerleşik olanlarda vardı. O dönemlerde yerleşiklere, tembel manasında "yatuk" denmesi, göçebe hayatın cazibesini gösterse gerektir.

Oğuzlar genelde göçebe bir hayat tarzı yaşamalarına rağmen kendi içlerinde siyasî, idarî ve sosyal bir yapılanma içindeydiler. Üzerinde pek çok nazariyeler ileri sürülen "Oğuz" kelimesinin, hakim bir görüş olarak "kabileler", "kabileler birliği" veya "akraba kabilelerin birliği" manasına geldiğinin belirtilmesi, böyle bir

---

² İlhan Şahin, Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler (Nomands In The Ottoman Empire), Eren Yayınevi, İstanbul 2006

yapılanmanın işareti olmalıdır. Başka bir ifade ile "Oğuz", siyasî, idarî ve sosyal teşkilâtlanmanın bir ifadesiydi. Erken dönemlerden itibaren muhtelif sayıdaki boylardan meydana gelen Oğuzlar, bu teşkilâtlanmanın klasik döneminde iki ana kısma ayrılmaktaydılar: Üç-Ok ve Boz-Ok. Bu iki ana kısım ise müsavî olarak kendisine mensup boylardan meydana gelmekteydi. Bu boylar Kayı Bayat Alkaevli (Alkabölük), Karaevli (Karabölük), Yazır, Döğer, Dodurga, Yaparlı, Avşar, Kızık, Beydili, Karkın, Bayındır, Peçenek, Çavundur, (Çavuldur), Çepni, Salur, Eymir, Alayuntlu, Yüreğir, iğdir, Büğdüz, Yıva ve Kınık adlarını taşımaktaydı. Oğuzlar, böyle bir teşkilâtlanma içinde başlarında Yabguların bulunduğu bir devlete sahiptiler. Bu devletin başkenti, kışlak bölgesindeki Yenikent idi. Devletin karşılığı olarak ise o dönemde daha çok il (el) adı kullanılmaktaydı.

1071 Malazgirt Savaşı'nı takip eden yıllarda başlayan ve aralıklarla yüzyıl son çeyreğine kadar devam eden göçler sonunda Anadolu'ya ilerinin de üzerinde Türkmen gelmiş olmalıdır. Ancak bu döneme ait kaynakların yetersizliği yüzünden bunların nüfuslarına dair bir bilgi vermek ün olamamaktadır. Bununla birlikte bazı kaynaklarda bunların yoğunlaştığı bölgeler üzerine az da olsa bilgilere rastlanmaktadır. Nitekim bir Latin kaynağı, 11. yüzyılın sonlarında Denizli bölgesiyle Isparta bölgesindeki göçebelerin 100.000 çadır civarında olduğunu vermektedir. Coğrafyacı İbn Sa'id ise XIII. yüzyılın ikinci yansında Denizli bölgesinde 200000, Bolu bölgesinde 30.000 ve Kastamonu bölgesinde 100.000 çadır göçebe halkın yaşadığını yazmaktadır. Yine bu dönemlerde Suriye bölgesinde 40.000 çadır göçebe halkın yaşadığı dikkati çekmektedir.

Bu bilgilerin yanı sıra Anadolu'daki yer adları, bahis konusu Türkmenlerin coğrafi bakımdan buldukları bölgelerin tespitine yardımcı olmaktadır. Bu adlar, göçebelerin bilahare birçoğunun meskûn bir hâle geldiği yer olan ve Anadolu'nun güney ve kuzey kısmında batıdan doğuya uzanan Toros ve Karadeniz dağlarının iç eteklerinde geniş bir bölgede yoğunlaştığını gösteriyor. Yoğunlaşılın bölgeler, kuzeyde daha çok dağ silsilelerinin iç kesimlerinde yer alan Bolu, Kastamonu, Çorum, Tosya ve Tokat ovalarıyla Ankara bölgesiydi. Güneyde, Orta Anadolu steplerinin güney sınırı boyu ile Çukurova ve Göller bölgesiydi. Ayrıca batıda, özellikle Menderes ve Gediz ovalarının bulunduğu geniş bölgeydi. Bu bölgelerdeki

göçebeler, kışlak olarak daha çok dağların sahil kesimine doğru başlayan geniş ova ve vadileri kullanırken, yaylak olarak Anadolu'nun iç kesimlerine doğru bakan dağların eteklerindeki veya o dağların yayvanlaştığı yerlerdeki yaylaları kullanmaktaydılar. Bu bakımdan coğrafi şartlar gereği, bu bölgelerdeki göçebelerin yaylak ve kışlak alanları arası uzun sayılabilecek bir mesafe yoktu. Ancak Anadolu'nun doğusu ve doğusunda durum bundan oldukça farklıydı. Buradaki göçebeler, yayla dönemlerini genellikle Anadolu'nun orta ve doğusundaki yüksek platolar üzerinde geçirirlerdi. Kışlakları ise daha çok bugünkü Suriye ve Irak bölgesindeydi.

Anadolu'da Türkmen boylarına mensup olan göçebe grupları, sadece mensup oldukları Türkmen boyunun adını taşıyanlar olarak düşünmemek lâzımdır. Eğer bir boyu çınar ağacına benzetecek olursak, bu çınar ağacını gövdesi, şüphesiz boyun kendisiydi. Bu gövdenin üzerindeki dallar veya budaklar ise boyun alt birimleriydi. Diğer bir ifade ile her boy, kendisine mensup olan gruplara veya birimlere sahipti. Erken dönemlerde boyu teşkil eden birimlerin sayıca çok fazla olduğu şeklinde bir düşünceye sahip olmamak lâzımdır. Ancak bu boyların, Anadolu'ya geldikten sonraki süreç içinde daha fazla alt birimlere ayrılmaya başladığını ve hatta aynı boya bağlı birimler arasında zamanla asıl boy adı unutulmuş alt birim adlarının ön plâna çıktığını belirtmek icap etmektedir. Bunun böyle olmasında şüphesiz önemli bazı faktörler rol oynamıştır. Bu faktörlerin başında Anadolu'daki Moğol nüfuz ve baskısını, boylar halinde yaşayan grupların nüfusunun giderek artmasını, buna paralel olarak yaylak ve kışlak mahallerinin kifayet etmemesini söyleyebiliriz. Ayrıca bu alt birimlere ayrılmada, Osmanlı öncesinde ve Osmanlı döneminde yerleşikler gibi bunların idarî ve malî bir organizasyon içine alınmasının da önemli bir rol oynadığını hesaba katmak lâzımdır.

Anadolu'ya gelen Türkmenler, Osmanlı döneminde "Türkmen" adının yanında "Yörük" veya "Yürük" umumî adıyla da bilinmekteydiler. Onlar için Anadolu'da ortaya çıkan "Yörük" veya "Yürük" tabiri, "yürümek" fiilinden türetilen ve "yürü" veya "yörü" nün sonuna gelen "k" ekiyle türetilmiş bir kelimedir. Osmanlı arşiv kaynaklarında "Türkmen" adının daha çok Anadolu'nun orta ve doğu bölgesinde, "Yörük" adının ise çoğunlukla Anadolu'nun batı bölgesindeki göçebeler

için kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte coğrafi saha itibariyle bu iki tabiri birbirinden kesin çizgileriyle ayırmak güçtür. Zira bu tabirler, aynı bölgede aynı göçebe grubunu ifade etmek için zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktaydı. Bunun yanında onlar için yaşadıkları hayat tarzının bir ifadesi olarak "Konar-göçer", "Göçer-evli", "Göçerler" ve "Göçebe" gibi tabirler de kullanılmaktaydı.

Osmanlı döneminde Türkmen veya Yörükler, yerleşikler gibi idarî ve malî bir organizasyon içinde idiler. Bu idarî ve malî organizasyon içindeki büyük gruplar, Bozulus Türkmenleri, Yeniil Türkmenleri, Halep Türkmenleri, Şam Türkmenleri, Dulkadirli Türkmenleri, Danişmendli Türkmenleri, Atçeken (Esbkeşan), Karaulus, Ulu Yörük, Ankara Yörükleri, Bolu Yörükleri gibi hususi adlarla bilinmekteydiler. Bu adların onlara genellikle merkezî idare veya merkezî idarenin bürokratları tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Ancak bu isimlerin onlara gelişigüzel bir şekilde verilmediği dikkati çekicidir. Bunda özellikle coğrafi saha olarak yaşadıkları bölgeler ve Osmanlı döneminden önce mensup oldukları Türkmen beyliklerinin payı büyüktür. Bunun yanında Osmanlılardan önceki idarî ve sosyal teşkilâtın izlerini taşıyan "il" veya "ulus" gibi tabirler de bu gibi isimlendirmelerde rol oynamıştır. Büyük grupların dışında kalan münferit veya daha küçük göçebe gruplar ise hangi eyaletin veya sancağın dâhilinde bulunuyorsa, idarî ve malî bakımdan o eyalet veya sancağa bağlıydı.

Osmanlı döneminde bu günkü Anadolu bölgesine tekabül eden muhtelif eyalet ve sancaklara ait XV. ve XVI. yüzyıl Tahrir defterlerine dayanmak suretiyle Türkmen veya Yörük umumî adı altında bilinen teşekkül, grup veya birimler hakkında sıhhatli bilgiler tespit edebilmek mümkün olabilmektedir. Ancak bu tespitlerin, genelde o dönemdeki durumu yansıttığını gözden uzak tutmamak lâzımdır. Daha önce bahsedildiği gibi göçebe grupları, siyasî, sosyal, ekonomik ve demografik amillerin tesiriyle muhtelif gruplara bölünmekte ve asıl gruptan ayrılan grup, yeni bir adla anılabilmektedir. Dolayısıyla böyle gruplar veya birimler, daha somaki tahrirlerde veya kayıtlarda yeni adlarıyla yer almaktaydılar. Ayrıca pek çok göçebe grubu, erken dönemlerden itibaren yerleşik hayata geçerek kırsal kesimde köyler teşkil etmesinden ve hatta birçok şehir ile kasabanın sakinleri arasında yer almasından dolayı XV. ve XVI. yüzyıllara ait Tahrir defterlerinde göçebe değil

yerleşik unsur olarak kaydedilmişlerdir. Bu şekilde kaydedilen pek çok yerleşim yerinin adından onların esasında göçebe olduklarını belirlemek mümkün olabilmektedir.

XV. ve XVI. yüzyıllara ait Tahrir defterlerinde Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde yoğun bir şekilde yörük gruplarının yaşadığı dikkati çekmektedir. Bu durumu, Osmanlı Devleti'nin en olgun dönemi olarak kabul edilen Kanunî döneminde bütün imparatorluğa şâmil olarak yapılan 1530'lara ait icmal mahiyetindeki Tahrir defterlerinin Anadolu'ya ait olanlarını esas almak suretiyle tespit etmek mümkündür. Ancak bu tespitler yapılırken bahis konusu tarihten önce veya sonraya ait bazı Tahrirleri de dikkate almak gerekmiştir.

Yörüklerin Anadolu'nun Batı Karadeniz bölgesine doğru en kesif olarak yaşadıkları yerlerin başında Bolu gelmekteydi. Bu bölgedeki yörükler, 1515'de toplam 21 cemaate sahipti. Bu cemaatlerden ikisi, belki de Horasan içlerinden gelmelerinin bir yansıması olarak Horasanlı adıyla bilinmekteydi. Bazı cemaatlerin kışlak mahalleri Tefenni, Ereğli, Ulus ile Taraklıborlu (Safranbolu)'nun güneyindeki Viranşehir bölgesiydi. Bazıları ise Düzce bölgesini içine alan Konurpa ile Devrek ve Mengen arasındaki Hızırbeyili'nde yerleşik bir hâle geçmişlerdi. Taraklı adıyla bilinen diğer önemli bir cemaatin ise Taraklıborlu bölgesinin iskânında önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bolu bölgesindeki yörüklerin önemli bir nüfus kesafetine sahip olması, onların XVI. yüzyıl sonlarına doğru idarî bakımdan bir kaza haline getirilmesini icap ettirmiştir. Daha sonra bu kaza dahilindeki yörüklerin iki kaza halinde teşkilâtlandırıldığı dikkat çekmektedir. Bunlardan biri "İfrâz-ı Yörükân-ı Bolu", diğeri ise "Yörükân-ı Taraklı" yani "Taraklı Yörükleri" idi. Kazaya Taraklı Yörükleri adının verilmesi, daha önce bahsedilen Taraklı cemaati mensuplarının, kazanın asıl nüvesini teşkil etmesinden ileri gelmekteydi. Bolu'nun yanı sıra Kastamonu bölgesinde önemli bir yörük grubuna rastlanmaması oldukça şaşırtıcıdır. Bu durum onların Osmanlı beyliğinin kuruluşuna paralel olarak Batı uç bölgesine doğru göç etmesiyle alâkalı olmalıdır. Tabîî olarak bunda erken dönemdeki yerleşmeleri de hesaba katmak lâzımdır. Kocaeli bölgesinde yörük grubuna rastlanmaması ise hem erken dönemlerdeki yerleşmelerden hem de bölgenin coğrafi şartlarından ileri gelmelidir.

Hüdavendigâr (Bursa) bölgesinde en yoğun yörük gruplarının bulunduğu yerlerin başında Söğüt gelmekteydi. Osmanlıların tarih sahnesine çıktığı bu yöredeki yörükler, 1530'larda iki grup halinde bulunmaktaydılar. Sultan Murad vakfı reayası olarak kaydedilen bu gruplardan biri 556 hane, 983 mücerred, 1 imam ve diğeri 12 hane, 12 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bunların müteferrik olarak kaydedilmesi, muhtelif yerlerde dağınık ve yerleşik bir hâle geldiklerinin işareti olmalıdır. Bu arada Adranos, Kepsud ve Tarhala (Soma) taraflarında bir kısmı sakin, bir kısmı da müteferrik az sayıda yörük grupları vardı. Bunun yanında Bergama'da 356 hane, 6 mücerred vergi nüfusu olan ve Bergama Yörükleri adıyla bilinen önemli bir yörük grubu mevcuttu. Buradaki bir başka önemli yörük grubunu 333 hane, 120 mücerred vergi nüfusuyla Karacalar teşkil etmekteydi. Karacaların bir diğeri önemli grubu, Tarhala'da bulunmaktaydı. Ayrıca bazı gruplar hem göçebe hem de müteferrik olarak bir kısım köylerde yerleşik hayatlarını devam ettirmekteydiler.

Osmanlı devrinde konar-göçer aşiretlerin adlandırılmaları konusunda bir fikir beyan edilebilmesi, şüphesiz Osmanlı arşiv belgelerinin sistemli bir şekilde incelenmesiyle mümkündür. Bu hususta üzerinde durulması gereken arşiv malzemesinin, muhtelif perakende belgelerin yanında bilhassa Tahrir defterlerinin olduğu belirtilmelidir. Konar - göçer aşiretlerin isimlendirilmesine dair bize bazı karineler veren ve hareket noktası sağlayan bu defterlere, her eyalet ve sancaktaki aşiret grupları, bu grupların çoğu defa idarecilerinin adları, hayvancılığa esas olan ekonomik faaliyetleri ile yaylak ve kışlak İlanları kaydedilmiştir. Ancak bu aşiret gruplarının isimlerini, isimlendirilmelerine vesile olan karineleri tespit edebilmek ve bu hususta bazı neticelere varabilmek için her eyalet ve sancağa ait bahis konusu kaynakların kronolojik bir şekilde ele alınması ve konuyla ilgili kayıtların mukayeseli bir şekilde tahlil edilmesi icap etmektedir. Osmanlı döneminde konar-göçer aşiretlerin, önemli nüfus kitlesiyle muhtelif gruplar halinde geniş bir coğrafyaya yayıldığı dikkate alınacak olursa, bu araştırma çerçevesinde bütün aşiret gruplarını incelemekten ziyade, onların isim almalarını anlamamıza yardımcı olacak toplu gruplar halinde buldukları yerlerin Tahrir defterlerinin incelenmesi yoluna gidilmiş ve bazı müteferrik vesikalarla araştırmalardan da istifade edilmiştir.

Osmanlı devrinde Türkmen veya Yörük adıyla bilinen konar-göçer aşiretler, toplu olarak buldukları yerlerde "Halep Türkmenleri", "Yeniil Türkmenleri", "Bozulus", "Atçeken (Esbkeşan)", "Dulkadirli (Zülkadirli) Yörükleri", "İfrâz-ı Zülkadriyye Yörükleri", "Ramazanlu ulusu", "Hama Yörükleri", "Danişmendli Türkmenleri", "Ankara Yörükleri", "Bolu Yörükleri", "Teke Yörükleri", "Söğüt Yörükleri", "Ellici Yörükleri", Turhal Yörükleri", "Cemele Kalesi Yörükleri" ve "Yüzdeciyân" gibi muhtelif adlarla bilinmekteydiler. Rumeli'dekiler ise "Naldöken", Tanrıdağı (Karagöz)", "Selanik", "Ofçabolı", "Vize" ve "Kocacık Yörükleri" v.b. adlarla anılmaktaydılar.

Bu genel tarihi bilgilendirmeden sonra bölgedeki köy isimleriyle Oğuz Boyları isimleri arasındaki benzerliklere temas etmek, bölgenin göç hareketlerinin seyri hakkında daha detaylı bilgi verecektir.

II. Reşidüddin'e göre Oğuz Boyları:

Bozoklar	Üç Oklar
Kayı	Bayındır
Bayat	Beçene
Alkaravlı	Çavuldur
Kara-ivli	Cebni
Yazır	Salur
Döğer	Eymür
Dodurga	Ala-Yuntlu
Yaparlı	Üregir
Avşar	Yigdir
Kızık	Bügdüz
Beg Dili	Yıva
Karkın	Kınık

Bu boy isimlerinden hareketle bölgedeki köy ismi olarak halen kullanılan:

- Dodurga Kasabası (Bozüyük)
- Kınık Köyü (Pazaryeri)
- Kınık Köyü (Bilecik-Merkez)

- Yörükçepni (Bozüyük)
- Yeniçepni (Bozüyük)
- Bayat (Gölpazarı)
- Yeniüreğil (Bozüyük)
- Ciciler [Ceceler, (Osmaneli)]

İsimler bu bölgenin sadece Kayı Boyu'nun göç bölgesi olmadığını ve Bayat, Dodurğa, Çebni, Üregir, Kınık, Cece boylarının da küçük guruplar halinde bölgeye çeşitli dönemlerde göç ettiğini göstermektedir.

16. yüzyılda Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı Söğüt Kazası'nda Bayat Boyu'nun bir köyünün bulunduğu Prof. Dr. Faruk Sümer'in "Oğuzlar" kitabında geçmektedir. Aynı zamanda 16. yüzyılda coğrafi olarak yakın bölgelerde çeşitli boyların ikamet ettiği tespit edilmiştir. Bunlar, Bolu Sancağı'na bağlı Dodurğa Boyu'na ait 7 köyü, aynı sancağa bağlı Çebni Boyu'nun 5 kazası, yine Kütahya Sancağı'na bağlı Yüreğil Boyu'nun 1 kazası, yine aynı boyun Kastamonu Sancağı'na bağlı 6 köyü bulunmaktadır. Aynı eserde Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı Göynük Kazası'nda 15 nüfus, Bolu Sancağı'nda 3 ayrı bölgede, Kastamonu Sancağı'nda 4 bölgede ve Kocaeli Sancağı'nın Kandıra Kazası'nda Kınık Boyu mensuplarının yaşadığı tespit edilmiştir.

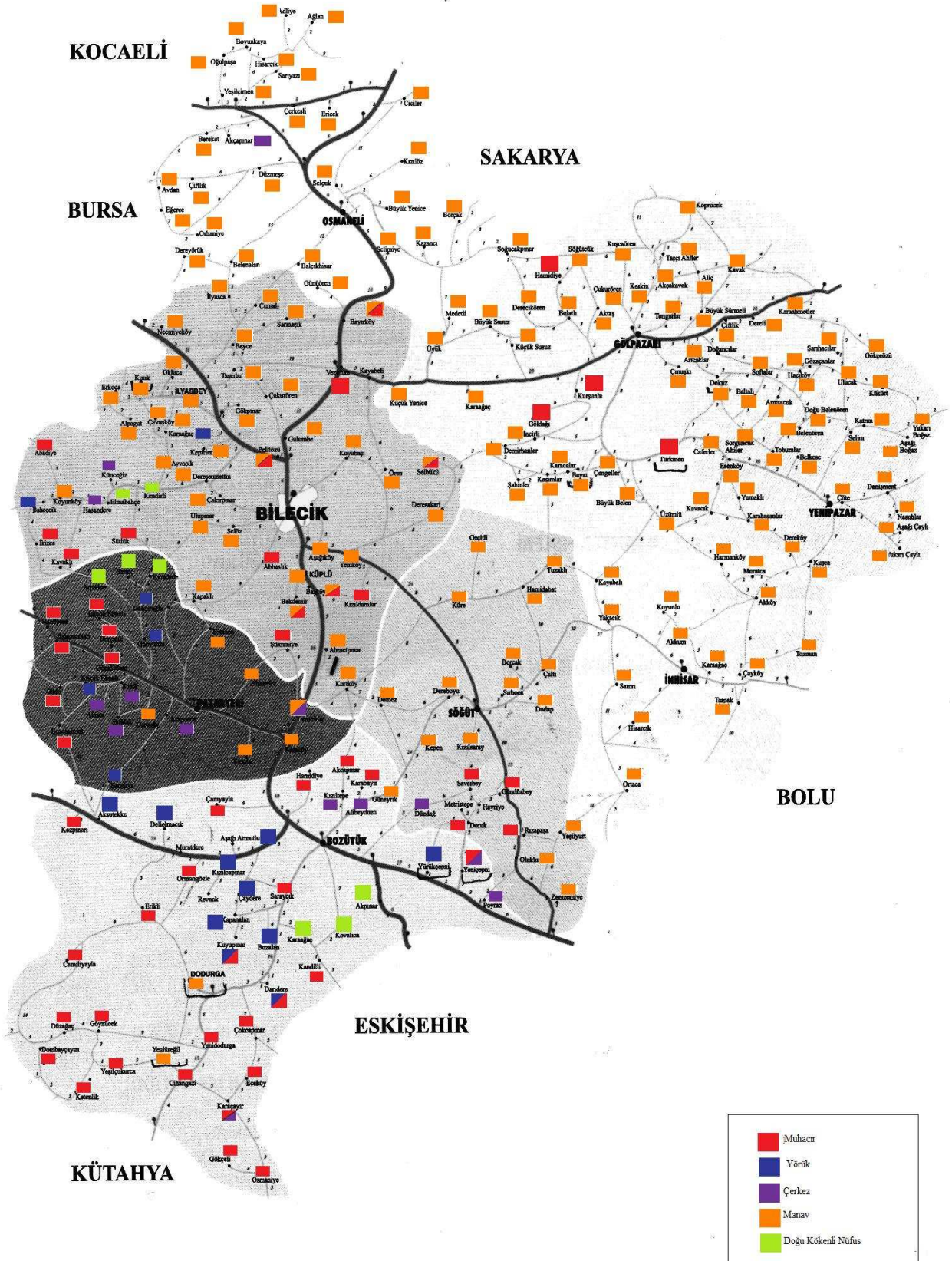
Yine Karaman Beylerbeyliği'nin güney uç bölgesinde yer alan İçil Sancağı'nın daha çok Gülnar ve Selendi nahiyelerinde bulunan Cece Boyu'nun bu bölgeye ne zaman geldiği konusunda sağlıklı bir bilgi edinilememiştir. Fakat bölgede bulunan Ciciler (Ceceler) Köyü'nün bu boyla ilişkisi olduğu muhakkaktır.

Bölgedeki ana etnik yapı olan Manav'lar aslında yörüklerle aynı tarihi göç hareketini izlemelerine rağmen, yörüklerden daha önce yerleşik hayata geçmeleri sebebiyle hem isim olarak hem de yaşayış olarak farklılık göstermektedir. Dolayısıyla bu etnik yapıyla ilgili bir bilgilendirme çalışmamızın etnik yapıyla ilgili bölümünde detaylı olarak anlatılacaktır.

1.2. ETNİK YAPI

Çalışmamızın önsüzünde bahsettiğimiz gibi bölgede beş etnik topluluk görülmektedir. Bunlar; Manav, Muhacir, Yörük, Çerkez topluluklarının ve doğu kökenli vatandaşlardır. Bölgenin yerli nüfusunu teşkil eden ve çalışmamızın temelini oluşturan, manav ve yörük toplulukları dışında, Balkanlardan ve Kafkaslardan çeşitli dönemlerde göç eden muhacirler, Çerkezler ve doğu illerinden küçük gruplar halinde ekonomik sebeplerle göç eden topluluklar ve ana etnik grubu oluşturan manavlar ve yörükler diğer sayfadaki bölge haritasında ve tablolarda ayrıntılı olarak verilmiştir.

BİLECİK İLİ VE İLÇELERİ ETNİK DAĞILIM HARİTASI

BİLECİK (MERKEZ)		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Karaköy, Ahmetpınar, Yeniköy, Aşağıköy, Deresakan, Ören, Kuyubaşı, Gülümbe, Küplü, Çukurören, Samaşık, Cumah, İlyasca, Beyce, Taşçılar, Gökpınar, İlyasbey, Okluca, Kınık, Erkoca, Alpagut, Cavuşköy, Kepirler, Ayvacık, Dereşemsettin, Çakırpınar, Ulupınar, Selöz, Kapaklı, Koyunköy	30
MUHACİR	Şükranıye, Kızıldamlar, Abbaslık, Vezirhan, Necmiyeköy, Sütlük, Kavaklı, İkizce, Abadiye	9
ÇERKEZ	Hasandere, Küncëğiz	2
DOĞU KÖKENLİ NÜFUS	Elmabahçe, Kendirli	2
MANAV - MUHACİR	Bekdemir, Başköy, Selbükü, Bayuköy, Pelitözü	5
YÖRÜK - MUHACİR	Kayabeli	1
YÖRÜK	Karaağaç, Bahçecik	2
TOPLAM		51

BOZÜYÜK		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Dodurga, Yeniüreğil, Günyarık	3
MUHACİR	Osmaniye, Gökçeli, Eceköy, Çokcapınar, Yenidodurga, Cihangazi, Ketenlik, Yeşilçukurca, Dombayçayırı, Göynücek, Düzağaç, Camiliyayla, Erikli, Kozpınar, Kandilli, Saraycık, Revnak, Osmangözle, Çamyayla, Hamidiye, Akçapınar, Karabayır, Doruk	23
ÇERKEZ	Düzdağ, Alibeydüzü, Yeniçepni, Poyra	4
DOĞU KÖKENLİ NÜFUS	Karaağaç, Kovalıca, Akpınar	3
MUHACİR - ÇERKEZ	Karaçayır	1
MUHACİR - YÖRÜK	Kuyupınar, Darıdere, Muratdere, Kızıltepe	4
YÖRÜK	Bozalan, Kapanalan, Çaydere, Kızılcapınar, Aşağı Armutlu, Delielmacık, Aksutekke, Yörükçepni	8
TOPLAM		46

YENİPAZAR		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Kükürt, Ulucak, Yukarı Boğaz, Aşağı Boğaz, Köşüre, Nasuhlar, Aşağı Çaylı, Yukarı Çaylı, Danişment, Çöte, Dereköy, Kuşça, Yumaklı, Karahasanlar, Kavaçık, Belkese, Tohumlar, Esenköy, Caferler, Belenören, Selim, Katran, Doğu Belenören, Sorguncuk	24
TOPLAM		24

OSMANELİ		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Adiye, Ağlan, Ciciler, Boyunkaya, Hisarcık, Sarvazı, Yeşilcimen, Oğulpaşa, Çerkeşli, Ericek, Kızılöz, Borçak, Soğucakpınar, Medetli, Kazancı, Büyük Yenice, Selimiye, Gümüören, Balçıkhisar, Selçuk, Düzmeşe, Belenalan, Dereyönük, Orhaniye, Eğence, Çiftlik, Avdan, Bereket	28
ÇERKEZ	Akcapınar	1
TOPLAM		29

PAZARYERİ		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Franlar, Karaköy, Ahmetler, Esemen, Dereköy	5
MUHACİR	Bozcaamut, Güde, Bahçesultan, Gümüşdere, Burçaklık, Büyük Elmalı, Nazıfpaşa	7
ÇERKEZ	Arapdede, Almca, Bulduk	3
DOĞU KÖKENLÜ NÜFUS	Arapdere, Karadere	2
ÇERKEZ - MUHACİR	Kınık	1
ÇERKEZ - MANAV	Demirköy	1
YÖRÜK	Sarıç, Gülgeroğlu, Günyurdu, Küçük Elmalı	4
TOPLAM		23

GÖLPAZARI		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Söğütçük, Kuşcaören, Köprücek, Kavak, Aliç, Akçakova, Taşcahiler, Keskin, Çukuroren, Büyüksümeli, Karahmetler, Dereli, Çiftlik, Tongurlar, Aktaş, Bolatlı, Derecikören, Büyük Susuz, Küçük Susuz, Üyük, Küçük Yenice, Karaağaç, İncirli, Demirhanlar, Şahinler, Karacalar, Kasımlar, Bayat, Çengeller, Büyük Belen, Üzümlü, Gökçeözü, Sarıhaçlar, Gözacaclar, Haçıköy, Softalar, Armutçuk, Baltalı, Dokuz, Doğançılar, Arıcaklar, Çmıskı	42
MUHACİR	Kurşunlu, Türkmen, Göladağı, Hamidiye	4
TOPLAM		46

SÖĞÜT		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Geçitli, Tuzaklı, Hamidabat, Kayabalı, Yakacık, Çaltı, Borçak, Kire, Dudaş, Sırhoça, Dereboyu, Dömez, Kızılsaray, Kepen, Havriye, Metnistepe, Zemzeniyeye, Oluklu, Yeşilyurt, Ortaca	20
MUHACİR	Savcıbey, Gündüzbey, Rızapaşa	3
TOPLAM		23

İNİSAR		
<i>Etnik Adı</i>	<i>Köyler</i>	<i>Adet</i>
MANAV	Hamanköy, Muratça, Akköy, Koyunlu, Akkum, Karaağaç, Çayköy, Tozman, Tarpak, Samrı, Hisarcık	11
TOPLAM		11

Bölgenin ana unsurlarından biri olan Yörüklerle ilgili bilgilendirme çalışmamızın tarihle ilgili bölümünde detaylı olarak anlatılmıştı. Bölgenin bir diğer ana etnik unsuru olan Manavlarla ilgili değerlendirmeye bu bölümde yer verdik.

1.3. MANAVLAR

Manavlar, yazılı eski kaynakların cemaatler bölümünde “Manavlar”, “Manavlı”(Manavlu), “Manavlar Parakendesı” biçiminde ve Yörükân Taifesi'ne bağılı bir topluluk olarak gösterilmektedir. Ayrıca farklı kaynaklarda Manav; “Batı Anadolu'ya dışarıdan gelen (göçmen/muhacir) ve göçebelikten yerleşmiş (Yörük) nüfus dışında eskiden yerleşmiş köylere / köylülere verilen ad veya “Yerli Halk”, “Yerleşik Türk / Türkmen Topluluğı” ya da “Yerli olan, muhacir olmayan” ve yahut “hareketli nüfusa karşın yerini değıştirmeyen, devamlı olarak orada oturan- topluluk üyeleri olarak tanımlanmaktadır. Yani Manav; “bir yere sonradan gelenleri, yerleşik olanlardan ayırt etmek için kullanılan” ve “Türkçe dışında dil bilmeyen” topluluk anlamında kullanılan bir kavramdır .

Bazı kaynaklarda Manavlar için; “taze yemiş satan esnaf, küçümseyici anlamda Anadolu Türkü” veya “Balkan göçmenlerince, Osmanlı Dönemi'nde İstanbul saraylarının sebze, meyve, et, süt ve yoğıurt gibi ihtiyaçlarını karşılayan yerleşik yöre insanı” ya da “Rumlar tarafından, Rumca yüzyıl anlamına gelen ve yörede yüzyıldan fazla yerleşik olarak yaşayan Türkçe konuşan topluluk” olarak da tanımlanmaktadır.

Manav sözcüğünün; Türkistan'daki Kazak-Kırgız ve Sibiry'a'daki Yakut (Saha) Türkleri'nde kullanılan, koruyucu soylu kişi ve boy beyi anlamına gelen “Manap” ve “Manag”dan geldiğı sanılmaktadır. Eski Türkçe'de “v” sesinin olmamasından dolayı, “Manap” sözcüğündeki “p” ve “Manag” sözcüğündeki “g” sesinin yumuşayarak “Manav” sözcüğünün ortaya çıktığı düşünölmektedir. (Örneğın; berim<verim, takuk<tavuk, kagun<kavun vb gibi.) “Manap”ın; Çağatay Türkçesi'nde “asilzâde, asâlet, beyzadelik”, Kırgız Türkçesi'nde “feodal kabilelik üst tabakasının mümessili” veya “Kırgız Lideri”, Kazak Türkçesi'nde “ağa, bey” ile “Manag”ın; Yakut (Saha) Türkçesi'nde “koruyucu, güdücü, bakıcı” anlamlarını taşıması ve de Türkistan'ın kuzey bozkırlarında yaşayan Kırgız ve Kazakların boy ve oymak başlarına “Manap” demeleri ile 1860'larda Kırgızlar'dan Bugu (Geyik) kabilesi ve Sari Bağış boylarının başlarında Manapların yer alması olguları da, “Manavlar,Yerli Türk/Türkmen” görüşünü desteklemektedir.

1.3.1. Batı Anadolu Yaşayan Manavlar

Batı Anadolu bölgesinde insanlar / alt kültür grupları değişik yerleşim alanlarından geldiği için, gelenekler ve göreneklerde de farklılıklar gözlenmektedir. Yerli olarak tabir edilen ve diğer yerleşim alanlarından yöreye gelenler tarafından, bir Yörük / Türkmen topluluğu olarak kabul edilen ve de emik (kendini tanımlama) açıdan da kendilerini Türkmen kabul eden Manavlar, yöre nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadır.

“Manav” veya “Yerli Türk” diye adlandırılan topluluk üyelerinin coğrafi dağılımları, İstanbul-ŞİLE, Sakarya, Isparta-Keçiborlu, Balıkesir-Susurluk, Çanakkale-Biga, Bilecik-Bozüyük, Kocaeli-Kandıra, Konya-İlgın ve Kütahya’da da Manavlar yaşamaktadır. Manav diye adlandırılan bu yerli yerleşik Yörük / Türkmen gruplar, Batı Anadolu’nun Alaşehir, Salihli ve Bursa; Güneydoğu Anadolu’nun Çermik ve Çüngüş; Batı Karadeniz Bölgesi’nin Kastamonu çevresinde de yaşamaktadırlar.

Son derece çekingen, uysal, mülâyim ve başkası tarafından söylenenlere fazla karşı çıkmayarak yani tartışmayarak geleneksel yaşamlarını sürdüren Manavlar kendi ifadeleri ile; “yedi kez düşünmeden adım atmayan”, “sersem” / (yavaş davranan) bir yapıya sahiptirler. Bu uyumlu ve uysal yapıları, başkalarına “sen bilirsin” ya da “siz bilirsiniz” ifadesinin sık kullanılmasında da kendini göstermektedir.

Batı Anadolu yöresine, Manavların (Yerli Türklerin) ilk yerleşimin 1291 tarihinden hemen sonra yapıldığı sanılmaktadır. Ayrıca Yıldırım Bayezid döneminde İstanbul’un alınması amacıyla yapılan kuşatma kaldırılırken, yapılan anlaşma gereği Sirkeci’de bir Türk mahallesi kurulması şartına uygun olarak Göynük ve Taraklı’dan 760 hane Manav İstanbul’a yerleştirilmiştir. Yani İstanbul’a yerleştirilen ilk yerli Türklerin, bu yöreden giden “Manavlar” olduğu kaynaklarca da doğrulanmaktadır.

1.4. COĞRAFİ KONUM

Yurdumuzun kuzeybatısında Marmara Bölgesi'nde yer alan Bilecik, Türkiye'nin dört ayrı bölgesine de sınırı olan tek ildir. İli kuzeyde Sakarya, doğuda Bolu, güneydoğuda Eskişehir, batıda Bursa ve güneyde Kütahya illeri çevrelemektedir. Ege, İç Anadolu, Karadeniz ve Marmara Bölgeleri'nde kesiştiği yerde bulunmasından dolayı, su kaynakları ve farklılık gösteren topografyasına paralel olarak üç farklı iklim tipi görülmektedir. Genel olarak Merkez Gölpazarı, Osmaneli ve Söğüt ilçelerinde "Marmara Bölgesi", Bozüyük, Pazaryeri, Yenipazar ve İnhisar ilçelerinde ise "İç Anadolu Bölgesi" iklimi geçerlidir. Ayrıca Gölpazarı, Osmaneli ve İnhisar ilçelerinin Sakarya Irmağı kıyı şeridinde mikroklima iklim bölgeleri görülmektedir.

4321 km²'lik alanı ile Türkiye topraklarının %0,5'ini kaplayan Bilecik İli'nin yeryüzü şekillerini tepelik alanlar, dik ve derin vadilerle yarılmış aşınım düzlükleri oluşturmaktadır. İl topraklarının yaklaşık %32'sini kaplayan dağlar genellikle tepelik alanlar biçimindedir. İl'in en yüksek doruğu Bozüyük'te 1906 m.ye ulaşan Kala Dağı'dır. Onu 1790 rakımlı Yırce Dağı izlemektedir.

Bilecik topraklarının %7,5'luk bölümünü kaplayan ovalar, genellikle Sakarya Irmağı boyunca uzanan çok geniş olmayan düzlükler şeklindedir. İl'in en önemli ovası Bozüyük Ovası'dır. Yaklaşık 60 km²'lik ağını kaplayan bu ova kuzeybatıda daralarak Karasu Vadisi'ne doğru yayılır.

İl'de yayla tanımı içerisine sokulabilecek düzlükler azdır. İl topraklarının %59,9 gibi büyük bir bölümü aşınım düzlükleri durumundadır. "V" şeklinde vadilerle parçalanan bu düzlükler il topraklarının oldukça bozuk bir görünüm almasına neden olmuştur. Vadiler genellikle dik ve derin yarıklar biçimindedir. Bunların en önemlisi Sakarya Vadisi'dir. Diğer önemli vadiler; Karasu Çayı, Göynük Çayı, Göksu, Sarısu ve Hamsu Deresi'dir.

Bilecik'in çağlar boyu önemli roller üstlenmesinde; verimli toprakları, yaşama elverişli iklimi, su ve bitki yoğunluğu etken olmuştur.

Kalchedonia, Nikomedia, Kios, Nikaia, Levkai, Agrilion gibi önemli antik kentler arasında Prehistorik, Arkaik, Klasik, Bithynia, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı dönemlerinde ana yollar üzerinde yer almasından dolayı birçok yerleşim ve konaklama yerine ve onların bıraktığı kültür kalıntılarına sahiptir.

İl, bugünkü idari bölünüşe göre, merkez ilçe dahil 8 ilçeden oluşmaktadır. Bunlar; Merkez, Bozüyük, Gölpazarı, İnhisar, Osmaneli, Pazaryeri, Söğüt ve Yenipazar'dır. Ayrıca merkez beldeler dahil 7 belde ve 243 köy bulunmaktadır.

1.5.BİLECİK'İN İLÇELERİ

1.5.1 Bozüyük İlçesi

Bilecik Merkez ilçenin 34 km güneyindedir. Pazaryeri, Söğüt, Eskişehir, Kütahya ve Bursa il sınırlarıyla çevrilidir. Yüzölçümü 928km²'dir. Nüfusu 60.863 kişidir. İlçeni 1906 rakımlı "Kalatepesi" en yüksek yeridir. İlçe deniz seviyesinden 740 metre yüksekliktedir.

Bölgedeki höyükler burada M.Ö. 2500 yılından itibaren yerleşim yerlerinin oluştuğunu belgelemektedir. Phrygler, Persler, Bithynia Krallığı, Roma İmparatorluğu egemenliğinden sonra Bizans topraklarında kalan Bozüyük'e "Lamunia" adı verilmiştir. Bozüyük ilçesi Anadolu Selçukluları döneminde Sultanönü Beyliğine bağlıydı. 1289 yılında bu bölge Sancak ilan edilip Osman Bey'in yönetimine verilmiştir. Başlangıçta, Arıklar, Atkaydı, Çayköy ve İçköy adında üç ayrı yerleşim yerinden oluşuyordu. Geç dönem Osmanlı idaresinde Söğüt ilçesine bağlı bucak merkezi, 1885 yılından itibaren, Ertuğrul (Bilecik) livasına bağlı kaza merkezi yapıldı. Cumhuriyetten sonra, 1926 yılında Bilecik'e bağlı ilçe merkezi oldu.

İlçe merkezinde yükselen boz renkli tepenin höyük olduğu görüşüyle buraya "bozhöyük, bozhüyük" ve son olarak da "Bozüyük" adı verilmiştir. İstiklal Savaşı'nda Batı Cephesi Komutanlığı'na bağlı cephe karargahı görevini üstlenen Bozüyük, birkaç kez düşman işgaline uğramış, 4.9.1922 günü ordumuz tarafından kurtarılmıştır. 1954 yılında Pazaryeri bucağı, 1963 yılında İnönü Bucağı Bozüyük

ilçesinden ayrılmış olup sınırları küçülmüştür. İlçenin 44 köyü ve 2 beldesi bulunmaktadır.

1.5.2. Gölpazarı İlçesi

Bilecik ilinin 44 km. kuzey doğusundadır. 592 km²'lik yüzölçümü olan ilçenin nüfusu 13617 kişidir. İlçeye Osmanlı İmparatorluğu döneminde Resulsen, Dönen, Akçaova ve Akçaoba adları verilmiştir. Gölpazarı adının ise ilçenin güneyinde yer alan gölün kıyısında kurulan pazardan aldığı belirtilmektedir. Bölgedeki höyükler de M.Ö. 2200 yıllarına tarihlenebilecek Eski Tunç dönemine ait kalıntılar bulunmaktadır. Bölge M.Ö. 1100 yıllarında Frigler, M.Ö. 546 yılından itibaren Persler, M.Ö. 334 yılında Büyük İskender'in yönetimine girdi. Bithynia Krallık döneminden sonra M.Ö. 1. yy da Roma'nın Asya Eyaletine katıldı. 395 yılında 2 ye ayrılan imparatorluğun doğu bölümünde kaldı. Bizans İmparatorluğu yönetiminde Harmankaya Tekfurluğuna bağlı kaldı. Tekfurluğun hakimi olan Köse Mihal Harmankaya Tekfurluk arazisile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'na katıldı. Başlangıçta Ertuğrul livası, merkez kazasına bağlı bir nahiye olarak varlığını sürdürdü. Hüdavendigâr Sancağı'na bağlandı. 1926 yılında Bilecik iline bağlı ilçe oldu. Bilecik'in ilçeleri arasında en fazla köyü olan ilçe olup 48 köyü vardır. Gölpazarı, İstiklal Savaşı'nda düşman işgalinde olmasına rağmen milis kuvvetleri kurularak savaşa aktif olarak katılmış ve Mehmet Nuri Efendi gibi şehitler vermiştir. İlçenin en yüksek kısmı Göl Dağı'nın 1284 m rakımlı Kurşunlu Tepesi'dir. Meryem Dağı, Paşa Dağı, Hasan Dağı, Harmankaya diğer önemli yükseltileridir. Gölpazarı ve Karaağaç Ovaları bulunmaktadır. İlçe deniz seviyesinden 550 m yüksekliktedir. İlçede Sakarya Nehri, Göynük, Sürüm ve Ova Çayları vardır. Bölgenin iklimi, yazın sıcak ve yağışsız, kışın soğuk ve yağışlıdır.

1.5.3. Osmaneli İlçesi

Eski bir yerleşim merkezi olan Osmaneli'nin adı 1913 tarihine kadar Melagina, Leukae, Lefke ve Pefka olarak geçmektedir. Lefke ve Pefka adlarının Rumcada “Kavaklık güzel yer.”, “Kavaklık ve çamlık güzel yer.” ve “Bağlık, bahçelik ve kavaklık güzel yer.” Anlamalarını taşıdığını belirten 3 farklı ifade vardır. İlçeden geçen Sakarya Nehri'nin kenarlarında bulunan kavaklıklar, çam ağaçlarının oluşturduğu ormanların bulunması ve üzüm bağlarının olması bu tanımları desteklemektedir. 1913 yılında ilçenin adı Osman Gazi'ye izafeten Osmaneli olarak değiştirilmiştir. Nüfusu 21070'dir.

İlçe sınırları içerisindeki höyükler ve bazı kalıntılardan, ilk yerleşiminin M.Ö. 2000'lerde yapıldığı anlaşılmaktadır. M.Ö. 1200'lerde Frig'lerin Pers'lerin daha sonra da Romalı'ların egemenliğine girmiş; 1308 yılında Osman Gazi tarafından Akhisar ve Mekece ile beraber Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ertuğrul Livası'nın kurulmasıyla merkez kazasına bağlı bir nahiye olarak Livaya bağlanmıştır.

Osmaneli, İstanbul-Bağdat ve Mekke yolu üzerinde olduğundan önemini yitirmedi. Padişah tarafından bölgeye Cebecioğlu isminde bir yeniçeri gönderilmiştir. Halk uzun süre Cebecioğlu ailesinin oturduğu büyük konaktan idare edilmiştir. Konak daha sonradan kasten yakılmış ve böylece Osmaneli'nin tarihini teşkil edecek olan ferman ve vesikalar yanmıştır.

İlçe dahilinde Romalılar ve Bizanslılara ait tarihi eserler vardır. İlçeye bağlı Soğucakpınar, Kaşıkçı, Kazancı ve Büyükyenice Köylerinde bulunan Tümülüsler ve Medetli yolu taşları Romalılara aittir. Bereket ve çiftlik köylerinde Bizanslılara ait lahitler görülmektedir. Kızılöz Köyü sınırları içinde Osmanlı İmparatorluğu'na ait Kale Harabeleri Boyunkaya ve Düz Meşe Köyleri civarında su kemerleri bulunmaktadır. Osmaneli ilçesi 1874 yılında büyük bir yangın yaşamıştır. Sığırlık mahallesi olarak bilinen eski yerleşim bölgesinde bulunan yaklaşık 1200 evden 1000 kadarı yanmıştır. Büyük maddi ve manevi zarara uğrayan ilçe halkı, çok zor şartlar altında, uzun süre cadırlar altında yaşamak zorunda kalmıştır.

1.5.4. Pazaryeri İlçesi

Bilecik ilinin 26 km güneybatısındadır. Bilecik, Bozüyük ve Bursa ile sınırları vardır. Yüz ölçümü 333 km²'dir. Nüfusu 13296 kişidir. Ankara Bursa karayolu üzerindeki hareketli bir uğrak yeri idi. Yol güzergahı değiştirilince bir taşra beldesine dönüşmüştür. Bölgedeki prehistorik höyüklerden elde edilen bilgilere göre M.Ö. 2200 yıllarına inen Tunç dönemine ait bilgiler bulunmaktadır. Bölgenin Friglerin, Perslerin, Bithynia Krallığının, Roma İmparatorluğu'nun ve Bizans İmparatorluğu'nun egemenliğinde kaldı. 1273 yılında Oğuzların Kayı Boyu'ndan bir kolun buraya gelerek, ilçe merkezinin 4 km uzağındaki Doğanlar mevkiine yerleştiği bilinmektedir. 1310 yılından itibaren Osmanlı Beyliği'ne katılan Pazaryeri, Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli ticaret yolu üzerindedir. Osmanlı ordusu sefere çıktığı zaman buradan geçtiği zaman burada konaklamaktaydı. 1885 yılında Pazarcık adıyla bilinen yerleşim yeri Ertuğrul Livası merkez kazasına bağlıydı. 1926 yılında Bilecik iline bağlı bucak merkezi, 1954 yılında "Pazaryeri" adıyla ilçe merkezi olmuştur. Pazaryeri kurtuluş savaşı sırasında 3 defa düşman işgaline uğramıştır. 5 Eylül 1922 günü ilçe düşmandan temizlenmiştir. İlçede en yüksek kısmı 1100 m rakımlı Ahi Tepesi'dir. İlçe deniz seviyesinden 810 m yüksekliktedir. İlçenin 24 köyü bulunmaktadır.

1.5.5. İnhisar İlçesi

Bilecik ilinin 56 km güneydoğusundadır. Mihal Gazi, Söğüt, Gölpazarı ilçeleri ve Eskişehirle sınır oluşturmaktadır. İlçenin yüz ölçümü 341 km²'dir. İlçenin nüfusu 6661 kişidir. İlçede Sakarya Nehri, Koyunlu, Tozman Çayları ve Tavpalı Deresi bulunmaktadır. İlçenin en yüksek kısmı 950 m yüksekliğindeki Akköy Tepe ve 850 m yüksekliğindeki Harmankaya Tepeleridir. İlçe deniz seviyesinden 180 m yüksektir. İlçenin başlangıcının Ağalar ve Taycılar adlı iki kabilenin Tekkeönü ve Çiftepınar bölgesine yerleşmeleriyle başladığı bilinmektedir. Başka bir söylentiye göre iki obanın birleşip beylik oluşturduğu, başına Kubat Çelebi'nin geçtiği; Bizans Tekfurluklarına karşı Karaca Davut'un önerilerine göre bir hisar inşa edildiği rivayet

edilmektedir. Bölgedeki “in” ile “hisar” birleştirilerek “İnhisar” adı verilmiştir. Ertuğrul Gazinin yönetimine giren İnhisar beyliğinin bölgede asker toplama ve eğitimi görevlerini üstlenmiştir. Osmanlı ordusuna at yetiştirme görevi de verilen İnhisarın bu görevi en iyi şekilde yaptığı belirtilmektedir. İnhisar İstiklal Savaşı öncesinde işgale uğramış, malup edilen düşman geri çekilirken burasını yakmıştır. Bugünkü İnhisar yeniden kurulmuştur. 20 Mayıs 1990 günü ilçe ilan edilmiştir. İlçenin 8 köyü ve 1 beldesi bulunmaktadır.

1.5.6. Söğüt İlçesi

Bilecik ilinin 29 km. güney doğusundadır. Bilecik Merkez, Gölpazarı, Bozüyük, İnhisar ilçeleri ile Eskişehir ili ile sınırları vardır. İlçenin en yüksek kısmı 1371 rakımlı Boz Dağı'dır. Sakarya Vadisi'nin çevresi düzdür. Yüzölçümü 530km²'dir. İlçenin nüfusu 20.934 kişidir. Deniz seviyesinden 630 m. yüksekliktedir. Bölge prehistorik dönemlerden sonra Hattilerin, M.Ö. 1950 yılından itibaren Hititlerin, M.Ö. 700 yıllarında Frig'lerin kontrolünde kalmıştır. M.Ö.546'dan sonra Perslerin egemenliğine girmiştir. Bithynia Krallığı döneminde batıdan gelen Roma İmparatorluğu'na karşı direnmesine karşı IV. Nikomedes zamanında M.Ö. 74 yılında Roma'nın eyaleti olmuştur. 395'te dağılan Roma İmparatorluğu'ndan sonra Bizans İmparatorluğu yönetimine bağlanmıştır. 12. yüzyılda Anadolu Selçuklularının kontrolüne giren bölge XIII. yüzyıldan itibaren Ertuğrul Gazi'nin Kayı Boyu'nun Karakeçili aşireti Söğüt'e yerleşmiştir. 1281'de Ertuğrul Gazi vefat edince yerine oğlu Osman Bey geçmiştir. Tekfurlukları topraklarına katarak 1299'da Osmanlı Beyliği'ni kurmuştur. Söğüt bu yıllarda Kayı Aşireti'nin merkezi olmuştur. 1326 Bursa fethedilince Söğüt, Sultanönü Sancağı'na bağlı bir bucak olmuştur. Antik dönemde “İtez”, Bizans döneminde “Thebasion”, “Sebasion”, İslam kaynaklarında “Beldat us Sofsof”, Farsça da “Hitta-i Bid” adlarını almıştır. Bunlardan geçen Sofsof ve Bid'in “Söğüt Ağacı” anlamına gelmesinden dolayı Söğüdcük, Söğütçük, Söğütlü Saraycık, Söğüd ve günümüzde “Söğüt” adını almıştır. Kurtuluş Savaşı'nda üç defa kısa süreli bir defa 14 ay süre ile işgale uğramış ve geri alınmış, önemli ölçüde

tahribe uğramıştır. 1926 yılında Bilecik iline bağlı ilçe olmuştur. Söğüt ilçesine bağlı 21 köy ve 2 belde bulunmaktadır.

1.5.7. Yenipazar İlçesi

Bilecik ilinin 81 km doğusundadır. Gölpazarı, İnhisar, Bolu ve Eskişehir ili ile sınırları vardır. İlçenin en yüksek kısmı 1189 rakımlı Kükürt Esenler Tepesi'dir. Yüzölçümü 272 km²'dir. Deniz seviyesinden 525 m yüksekliktedir. Nüfusu 4916 kişidir. 1988 yılında ilçe olmuştur. İlçenin en uzun çayı Boğaz Çayı ve Nardin Çayı'dır. Prehistorik geçmişinden sonra Hititlerin ve Friglerin kontrolünde kalmış, M.Ö. 546 yılında Perslerin egemenliğine girmiştir. Bithynia Krallığı döneminde Roma İmparatorluğu'nun M.Ö. 74 yılına kadar direnmesine karşın imparatorluğun eyaleti olmaktan kurtulamamıştır. İlçe olmadan önce bucak merkeziydi ve "Kırka" adıyla bilinmekteydi. Bu adını kırk haneden oluşan bir yerleşim yeri oluşundan aldığı belirtilmektedir. Bir başka deyişe göre buraya yerleşen halkın kırk ayrı yerden gelmesinden dolayı buraya Kırka dendiği görüşü hakimdir. Yenipazar topraklarının 14. Yüzyılın başlarında Osmanlı Beyliği'ne katıldığı, aşağı ve yukarı olmak üzere 2 mahalleden oluştuğu yerleşimin ise bin hane olduğu bilinmektedir. Aşağı mahallede Rum ve Ermeni azınlık yaşamaktaydı. Bunlar Kurtuluş Savaşı ve sonrasında burayı terk etmişler ve yerlerine balkanlardan göç eden soydaşlarımız yerleştirilmiştir. İlçe Geç Osmanlı döneminde Bolu ilin Göynük ilçesine bağlı iken 1926 yılında Gölpazarı ilçesine bağlı bucak merkezi ve 1988 yılında Bilecik'in ilçe merkezi olmuştur. Yenipazar'ın 23 köyü bulunmaktadır.

İNCELEME

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. ÜNLÜLER:

Bilecik ili ve ilçeleri ağızlarında yazı dilimizdeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü temel ünlüleri yanında bir takım ses hadiseleri neticesinde ortaya çıkan ve bu temel ünlülerden çeşitli sebeplerle gelişen ünlülere de rastlanmaktadır.

2.1.1.1. â ünlüsü:³

Yarı geniş, yarı dar, düz, kalın, a ile ı arası bir ünlüdür. Bölge ağızında bu ünlü farklı kullanımlarla karşımıza çıkmaktadır:

Bölge ağızında bu ünlünün en yoğun olarak kullanılan şekli, geniş zaman çekimlerinde –ar geniş zaman ekinin ünlüsünde ya da “a” ünlüsüyle biten fiillerin son ünlüsündedir.

Bu kullanım genelde geniş zaman hikaye birleşik çekiminde görülmektedir.

yapârdık (47/62)

dağârdık < takardık (48/102)

bağârdı (61/2)

sızlârdı (61/6)

atârdık (61/10)

yapârsın (4/34)

oynârdım (47/36)

tutârdı (47/37)

ğavrârdık < kavrardık (47/60)

ğazârdık < kazardık (47/61)

---

³ Demir, 2006:77, Eren, 1997:19

Bölge ağzında bu ünlünün yoğun olarak kullandığı ikinci yer ise geniş zamanın birleşik çekimlerinde 3.çokluk şahıs ekindeki “a” ünlüsünün darlaşmasıyla ortaya çıkan kullanımıdır. Bu kullanımla ilgili örnekler genellikle geniş zaman hikaye çekimlerinde karşımıza çıkmaktadır.

baırılardı < bağırlardı (47/80)

alırlardı (48/101)

bālayāllardı < bağıyorlardı (50/37)

annadırlardı < anlatırlardı (62/47)

alırlarmış (4/19)

gurālardı < kurarlardı (47/96)

ğarışdırlardı < karıştırlardı (47/148)

yapışdırlardı < yapıştırlardı (51/197)

duzlālardı < tuzlarlardı (51/293)

â ünlüsünün bir başka görüldüğü yer ise “var” isminin ek-fiil kullanımlarındadır.

vardı (51/305)

varmış (1/5)

varmışdı (13/115)

2.1.1.2. á ünlüsü:⁴

Yarı kalın yarı ince, düz, geniş a ile e arası bir ünlüdür. Bu ünlü a >e ya da e >a değişmesinin ara basamağı olarak ortaya çıkar. Değişme daha çok inceltme özelliğine sahip (c, ç, l, s, ş, y, z) etkisiyle oluşmaktadır. Alıntı kelimeler üzerindeki “a” ünlülerinde sıkça görülür.

nişánnāda < nişanlarda (1/97)

bályosu < banyosu (3/17)

amelyáT_ oldu < ameliyat oldu (4/40)

yár (5/197)

ziyán_ olmasın (6/20)

herálde < herhalde (10/54)

normál (11/47)

diyárbekire gitmiş (12/42)

gálp < kalp (13/19)

suhál < zühal (13/37)

mehállēde < mahallelerde (13/99)

misál (14/4)

---

⁴ Bu ünlüye Anadolu ve Rumeli ağızlarında sıkça rastlanır: Ahmet Buran,(1997): *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, TDK yayınları, Ankara: s.21; Ahmet Bircan Ercilasun, (1983): *Kars İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.51; Eren, 1997: 19;Münir Erten, (1994): *Diyarbakır Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.3; Tuncer Gülendoy, (1988): *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.19; Turgut Günay, (2003): *Rize İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.39 ;Emin Kalay,(1998): *Edirne İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.15; Necati Demir (2001): *Ordu İli ve Yöresel Ağızları*, TDK Yayınları , Ankara: s.55; Necati Demir, (2006): *Tokat İli ve Yöresi Ağızları* , Gazi Kitapevi Yayınları, Ankara: s.76; Saadettin Özçelik, (1997): *Urfa Merkez Ağı*, TDK Yayınları, Ankara: s.13; Zeynep Korkmaz,(1994): *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.6; Zeynep Korkmaz,(1994): *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.29.

hál_ibraim < Halil ibrahim (16/50)

bálle < balya (19/61)

perīşán (28/40)

itál < ithal (33/38)

künáh < günah (42/84)

kemál (52/20)

nişásda < nişasta (53/104)

fiyát (54/183)

ikrám (54/201)

siyáh (59/43)

mál_etdiler_evleri (66/26)

sevkiyát (66/58)

2.1.1.3. â ünlüsü:⁵

Yarı yuvarlak, geniş, kalın, “a” ile “o” arası bir ünlüdür. Bu ünlüdeki o>a şeklindeki düzleşme yönüne kayma çoğunlukla şimdiki zaman ekinde görülür.

kömeyân < gömüyorsun (49/102)

yörüyemeyân < yürüyemiyorum (49/106)

ālayân < ağlıyorum (49/107)

serayâz < seriyoruz (49/139)

gidemeyâz < gidemiyoruz (50/3)

---

⁵ Ercilasun, 1983:51İ; Gülensoy, 1988:19; Demir,2006:77

çıķıyâ < çıkıyor (50/7)

çıķayâr < çıkıyor (50/7)

ġıyayâz < kıyıyoruz (50/10)

deyâm < diyorum (51/49)

ġoyoyâ < koyuyor (51/64)

getireyâlâ < getiriyorlar (55/20)

diyâlâ < diyorlar (56/3)

yapdırmayâlâ < yaptırmıyorlar (56/15)

sēmeyâsınız < sevmiyorsunuz (56/19)

deyâz < diyoruz (58/5)

öreyân < örüyorum (58/6)

ġurudayâz < kurutuyoruz (58/24)

oķuduyâlâ < okutuyorlar (58/28)

Gerek dudak ve dil oynaması, gerek tınlama bakımından a'ya daha yakın olan bu ünlü bölgemizde genellikle “baba” kelimesinde kendisini gösterir. Bunun sebebi, ilk hecedeki –a- ünlüsünün kalın-dar yuvarlak ya da kalın-geniş yuvarlak ünlüye dönüşmesi sonucu, ikinci hecedeki a ünlüsünü de kendisine benzetmeye çalışmasıdır.

bâbam (1/4)

bâbañ < baban (4/7)

bâbalarımızdan (4/17)

bâbamıñ (4/21)

bâbasınnan (13/26)

bâbacım < babacığım (49/16)

2.1.1.4. é ünlüsü:⁶

Kelime kökünde bulunan bu e ünlüsü Türkçenin yazılı tarihi metinlerinde⁷ ve Türkiye Türkçesini bütün ağızlarında olduğu gibi Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında da bol örneği görülen bir ünlüdür.

vérdirmiş (1/2)

déseme (1/10)

nâbıcéz? < ne yapacağız? (1/15)

saklıcéz < saklayacağız (1/16)

yémek (6/10)

géceye (6/32)

géyēsın < giyersin (7/14)

déyelek < diyerek (8/9)

néye < niye (12/14)

géyimimiz < giyimimiz (13/98)

géyiyo < giyiyor (16/27)

déye < diye (18/15)

yémez (18/30)

---

⁶ Orhan Yavuz, (1991): "Türkçede Kapalı e", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edeniyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı 6, s.271-306; buran, 1997:21; Ercilasun, 1983:51; Eren, 1997:19; Erten, 1994:3; Gemalmaz, (1978): *Erzurum Dili Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.76; Gülensoy, 1988:21, Günay, 2003:41, Kalay, 1988:15

⁷ Ahmet Bican Ercilasun, (1996): *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, Kültür Bakanlığı Millî Kütüphane BasımEvi, Ankara:s:3-34

yérde (23/9)

érken (40/22)

Bölge ağzında bu ünlünün en yoğun olarak kullanılan şekillerinden biri, geniş zaman çekimlerinde –er geniş zaman ekinin ünlüsünde ya da “e” ünlüsüyle biten fiillerin son ünlüsündedir. Bu kullanım genelde geniş zaman hikaye birleşik çekiminde görülmektedir.

sürérdi (47/36)

gidérdi (47/37)

dövérdi (61/5)

gidér (47/44)

depérdik (61/13)

perdelérdik (1/17)

dérdik (47/43)

sōlérdik < söylerdik (47/79)

Yine bölge ağzlarında geniş zaman hikaye birleşik çekimlerinde 3. çokluk şahıs ekindeki “e” ünlüsünün darlaşmasıyla bu ünlü karşımıza çıkmaktadır.

öüdürlérdi < öğütürlerdi (47/65)

gezēlérdi < gezerlerdi (51/91)

géydirilérdi < giydirirlerdi (61/44)

gelilérdi < gelirlerdi (62/49)

güderlérdi (4/37)

dēlérdi (47/71)

götürülérđi < götürürlerđi (51/96)

géyēlérđi < giyerlerđi (51/188)

2.1.1.5. ó ünlüsü:⁸

Yarı kalın, yuvarlak, geniş, o ile ö arası bir ünlüdür. Bölge ağzında genelde “l” ünsüzüyle beraber kullanılan ve bu ünsüzün etkisiyle incelen bir ünlüdür. Genel olarak alıntı kelimelerde karşımıza çıkmaktadır.

lókantaları (3/35)

Íaylón < naylon (7/94)

kiló (10/12)

lóqum (11/12)

kilómetreyi (21/8)

külótle (27/14)

lóqma (28/85)

baylónnā < naylonlar (36/72)

alóvu < telefon etmeyi (37/13)

kilómetirelē < kilometreler (67/1)

2.1.2. KISA ÜNLÜLER:

2.1.2.1. ā ünlüsü :

Derlediğimiz metinlerde normal a sesinden daha kısa boğumlanan ve düşmek üzere olan “a” sesine bir kelimedede rastlanmıştır.

---

⁸ Buran, 1997:23 ;Ercilasun, 1983:53; Eren, 1997:20;Erten, 1994:4; Gülensoy , 1988:21-22; Günay, 2003:40, Korkmaz,1994:8; Özçelik, 1997:15; Sağır, 1995:24

govāladilā < kovaladılar (1/62)

2.1.2.2. ě ünlüsü:

Normal e sesinden daha kısa sürede boğumlanan ve düşmek üzere olan e sesidir.

Bölge ağızlarındaki bir kelimedede rastlanmıştır.

nereyě < nereye (1/22)

2.1.2.3. ĩ ünlüsü:

Ünlüler arasında en kısa ünlü ı sesidir. ı sesinden daha kısa süreli boğumlanan bu sese bölge ağızlarında genelde şimdiki zaman fiil çekimlerinde, zaman ekinden önceki yardımcı seste rastlanmaktadır.

bastırīyolā < bastırıyorlar (7/23)

ğaçōs < kaçıyoruz (1/5)

ğazīyoz < kaçıyoruz (1/6)

baırīyo baırıyor (1/15)

atīoz < atıyoruz (4/6)

saīyodum < sağıyordum (4/39)

yatīyon < yatıyorum (7/1)

daқınīoz < takınıyoruz (7/12)

2.1.2.4. ĩ ünlüsü:

Bölgede bu ses de kısa ı ünlüsünde olduğu gibi genelde şimdiki zaman fiil çekimlerinde zaman ekinden önceki yardımcı seste karşımıza çıkmaktadır.

bilĩoz < biliyoruz (11/53)

getirĩolā < getiriyorlar (12/20)

idāre edĩom < idare ediyorum (13/190)

niyetlenĩom < niyetleniyorum (21/4)

gelĩyo < geliyor (23/3)

gezĩo < geziyor (25/161)

bitĩyo < bitiyor (55/10)

bilĩon < biliyorum (1/3)

Ayrıca yaptığımız derlemelerde bu ünlünün kullanıldığı başka kelimelere de rastlanmıştır.

eyĩlik < iyilik (1/15)

amelĩyāt (21/3)

edĩrāfında < etrafında (31/120)

ineĩñ ineğın (1/1)

yenĩden (60/7)

asgerĩne (1/2)

esKĩden (23/3)

evĩmiziñ (1/2)

deĩl < değil (1/91)

misāfiriyiz (1/20)

2.1.2.5.ũ ünlüsü:

Normalden daha kısa teşekkül eden bir u sesidir. Bölge ağızlarında genelde şimdiki zaman fiil çekimlerinde zaman ekinden önceki yardımcı seste rastlanmaktadır.

ęoşũo < koşuyor (1/4)

duũoz < tutuyoruz (4/10)

olũo < oluyor (4/11)

doyunũolar < doyunuyorlar (4/40)

ęurudũoz < kurutuyoruz (33/51)

olũoru < oluyor (36/41)

Derleme metinlerimizde bu sesle ilgili farklı örnekler de görülmüştür.

ęocuũum < ęocuęum (1/24)

oturūlā < otururlar (7/20)

oūl < oğul (1/58)

2.1.2.6. ũ ünlüsü:

Normal ü sesinden daha kısa boğumlanan ve düşmek üzere olan ü sesidir.

Yine bölge ağızlarında bu ses genellikle şimdiki zaman fiil çekimlerinde zaman ekinden önceki yardımcı seste karşımıza çıkmaktadır.

dönŭyo < dönüyor (1/33)

sürŭo < sürüyor (4/8)

götürŭoz < götürüyoruz (4/8)

görŭom < görüyorum (13/189)

bükülŭo < bükülüyor (33/37)

2.1.3. UZUN ÜNLÜLER:

Boğumlanma süresi normal bir ünlünün süresinden daha uzun olan yahut normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlü:

ā / ē / ī / ī / ō / ō / ū / ū

Türkiye Türkçesinde, yabancı kelimelerde yer alan uzun ünlüler dışında uzun ünlü yoktur. Ancak Türkçenin çok eski devirlerinde ister aslî ister ses değişmeleri sonucu olsun, uzun ünlülerin varlığı bilinmektedir.⁹

İnceleme konusu olan ağızlarımızda ise çeşitli ses hadiseleri sonucu oluşmuş uzun ünlüler mevcuttur. Bu bölümde, bu ünlü oluşumlarını inceleyeceğiz:

---

⁹ Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara: s221

2.1.3.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler:

2.1.3.1.1. “r” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler:

2.1.3.1.1.1. Geniş zaman (-ar / -er) çekiminde “-r” ünsüzünün düşmesi neticesiyle:

ğuyāsın < koyarsın (1/72)

ğorqādı < korkardı (2/35)

götürülūdü < götürülürdü (29/69)

yapışTırīdık < yapıştırırdık (40/20)

istē < ister (1/77)

dürtēdik < dürterdik (31/119)

2.1.3.1.1.2. Çokluk eklerinde “-r” ünsüzünün düşmesiyle

şurlāda < şuralarda (1/1)

ğadinnā < kadınlar (2/43)

paqlādı < temizlerdi (6/6)

gettilē < getirdiler (31/28)

şēlē < şeyler (31/63)

görümcelē < görümceler (47/71)

2.1.3.1.1.3. Fiil kök ve gövdelerindeki “-r” ünsüzünün düşmesiyle

vēdim < verdim (13/108)

evēdi < everdi (42/28)

alvādı < alıverdi (25/201)

yapvādılā < yapıverdiler (8/16)

datuvēdik < tutuverdik (1/38)

2.1.3.1.1.4. Basit ve türemiş isimlerde “-r” ünsüzünün düşmesiyle

vādı < vardı (1/11)

idrā < idrar (4/40)

āsgē < asker (5/44)

mezā < mezar (18/23)

yumūruz < yumururuz (47/189)

bī < bir (44/74)

2.1.3.1.2. ”k/ķ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

2.1.3.1.2.1. Gelecek zaman eki –acak / -ecek eklerinde k / ķ ünsüzü düşerek ünlüyü uzatır.¹⁰

çōmuşmuş < çokmuşmuş (4/17)

¹⁰ Selahattin Olcay bu ses olayı için Eckmann ve Mansuroğlu’ndan farklı olarak şu açıklamayı yapmıştır: Eckmann ve Mansuroğlu, -acak/-ecek ekinin k’sı, -dı,-mış ve –sa eklerinden önce düşer, diyorlar. Halbuki burada da düşmek değil, iki ünlü arasında kalan k’nın yumuşayarak kaynaşması sonunda uzun bir ünlünün oluşması hadisesidir. Örn: alacak idi > alacağ idi > alacağdı > alacādı, gelecek imiş > geleceğ imiş > gelecēmiş, yapacak ise > yapacağ ise > yapacağısa > yapacāsa (bk.Selahattin Olcay, (1995):*Doğu Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.17)

silecēñiz < sileceksiniz (20/76)

yapamācāñiz < yapamayacaksınız (24/9)

2.1.3.1.2.2. Kelime kök ve gövdesine “-k /-k̄” ünsüzü düşerek uzun ünlü meydana gelir.

āşam < akşam (1/38)

ēşir < ekşir (39/3)

2.1.3.1.3. ”h” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

zabālā < sabahleyin (1/21)

cepāne < cephane (2/48)

kötēyanın < Kütahyanın (3/15)

bālī < pahalı (4/3)

silā < silah (5/18)

kāküllerin̄ < kahküllerin (5/193)

2.1.3.1.4. ”ğ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

māza < mağaza (1/27)

sā < sağ (3/1)

bāḳurdan < bağkurdan (4/30)

āladım < ağladım (5/137)

yalan sīmayam < yalan söylemeyeyim (52/12)

bızā < buzağı (4/39)

uludā < uludağ (3/48)

2.1.3.1.5. "y" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü

ġāri < gayrı (1/7)

anlatmā < anlatmaya (4/20)

orā < oraya (6/18)

dēzelem < teyzelerim (48/63)

ōleydi < öyleydi (48/35)

şurā < şuraya (3/58)

urā < oraya (1/69)

2.1.3.1.6. "l" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

āmış < almış (1/43)

yānız < yalnız (2/58)

gēdik < geldik (6/10)

gūsün < Gülsüm (7/109)

ōmayınca < olmayınca (48/38)

bēki < belki (19/32)

2.1.3.1.7. "n" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

īsan < insan (49/22)

īsan < insan (51/64)

sōra < sonra (1/41)

2.1.3.1.8 "z" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

ācık < azıcık (1/72)

ēcık < azıcık (48/81)

2.1.3.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler:

2.1.3.2.1. "ğ" ve "-k /-k" li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

aşā < aşığı (2/42)

çocūmun < çocuğumun (7/113)

bacāmda < bacağımda (3/1)

ayāmızda < ayağıımızda (4/5)

āsıgılıñ < agasıgilin (24/124)

2.1.3.2.2. "h" li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

mālle < mahalle (7/246)

yāt < yahut (51/94)

veyāT < veyahut (54/4)

şēri < şehri (66/55)

anātā < anahtar (28/30)

2.1.3.2.3. "y"li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü

yīcēni < yiyeceğini (2/8)

yīn < yiyin (7/46)

ī < iyi (8/37)

2.1.3.2.4. Şahıs zamirlerindeki uzun a ve uzun e sesi

sā < sana (42/65)

bā < bana (45/62)

bē < ben (34/13)

2.1.3.2.5. “-dık/-dik, -duķ/-dük” sıfat fiil kaynaşması ve düşmesi neticesinde uzun ünlü

ğıramadīnı < kıramadığını (1/65)

yapdīmız < yaptığımız (4/12)

yapıldī < yapıldığı (5/15)

ısrırdī < ısırdığı (28/34)

duydūmu < duyduğumu (29/13)

ğodūn < koyduğun (35/6)

gördūn < gördüğün (46/21)

istedīm < istediğim (46/20)

2.1.3.3. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Olarak Meydana Gelen Uzun Ünlüler

Fiilden Fiil Olumsuzluk Ekinde:

Şimdiki Zaman:

yinmēyor < yenmiyor (19/16)

gitmēyōsunuz < gitmiyorsunuz (37/50)

iyemēyom < iyemiyorum (36/42)

annaTmāyon < anlatmıyorsun (10/25)

çıkamāyo < çıkamıyor (15/27)

Geniş Zaman:

sōlemēriz < söylemeyiz (M.D.D.)

annadmārız < anlatmayız (M.D.D.)

yıkamārız < yıkamayız (M.D.D.)

Gelecek Zaman:

geçmēycek < geçmeyecek (39/18)

yapamācāñız < yapamayacaksınız (24/9)

açılmācağ < açılmayacak (32/103)

İsimden fiil yapım eki –la/ -le eklerinde

ğaşālāyōmuş < kaşağılıyormuş (32/53)

ğırğızlāyo < ateş ediyor (36/29)

ğıymıqlāyoz < kıymıklıyoruz (39/16)

aşlāyoz < aşıyoruz (39/86)

2.1.3.4. Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

Karşılaşan iki ünlüden birinin düşerek diğer ünlüyü uzattığı ses hadisesidir. Bölgede derlediğimiz örnekler şunlardır:

sāt < saat (2/47)

matbāna < matbaana (13/19)

bobānnesinin < babaannesinin (52/55)

2.1.3.5. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar:

Bilecik İli ve İlçeleri ağızında yabancı dillerden alınmış kelimelerdeki aslî uzunluklar genellikle kaybolmuştur. Ancak uzun telaffuz edilen örnekler de az değildir.

ālem (1/30)

entāri (7/147)

mevtālāmıza (11/22)

tārihsi < tarihi (12/1)

çitāri < şitari (elbise) (16/23)

evliyālā < evliyalār (16/56)

ilāhiye (21/9)

cevāhir < mücevherler (27/27)

2.1.3.6. Aslî Uzunluklar

Türkçede birincil uzun ünlüler meselesi kesin bir şekilde çözümlenebilmiş değildir . “Talat Tekin’in de belirttiği üzere” Türk dil ve lehçelerinde yaşayan ünlü uzunlukları bugüne kadar tam olarak tespit edilmediği gibi (en bol örnek ihtiya eden Räsänen ve Şçerbak listelerinin bile çok eksikleri vardır) tarihi lehçelerdeki birincil uzun ünlülerin de tam ve doğru listeleri meydana getirilememiştir.¹¹

Aslî uzunluklar diğer anadolu ağızlarında da görülmektedir.¹²

Bölge ağızında çok olmamakla beraber aslî uzun örneklerine rastlanmaktadır.

ābeyimiz < abimiz (6/23)

ābi (7/235)

ābā < abla (43/53)

ābem < abim (52/7)

āmış < almış (52/29)

¹¹ Talat Tekin,(1995): Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Simurg Yayınları, Ankara:s.37

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeynep Korkmaz, (1953): “Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Vokal Uzunluklar Hakkında”, Türk Dilleri Araştırmaları Yıllığı Belleten, s.197-203

ādık < aldık (61/29)

2.1.4. İKİZ ÜNLÜLER

Kelimelerin veya eklerin bünyesinde bulunan –ğ-, -h-, -n-, -ñ-, -v-, -y- ünsüzleri eriyip kaybolduktan sonra, bu ünsüzlerin iki tarafında bulunan ünlüler yan yana gelmektedir. Yan yana gelen iki ünlünün bir nefeste veya aynı hecede telaffuz edilmesine ikiz ünlü adı verilir.¹³

Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında tespit edebildiğimiz ikiz ünlü örnekleri şunlardır:

2.1.4.1. Yükselen İkiz Ünlüler:

İkiz ünlüyü oluşturan seslerden ikincisi vurgulu olan veya birinci ögeye göre daha geniş olan ikiz ünlülerdir. Bölgemizde bu özelliği taşıyan ikiz ünlü örnekler şu şekildedir:

ıa:

ortalıa < ortalığa (20/81)

ğalabalıa < kalabalığa (24/66)

çobanlıa < çobanlığa (25/151)

yıarız < yığarız (25/199)

sıan < sıvayın (49/92)

ğaşıa < kaşığa (48/114)

---

¹³ Demir, 2001:62.

oa:

soan < soğan (53/37)

doacayına < doğacağına (54/188)

doan < doğan (29/56)

boazda < boğazda (33/12)

çoaldı < çoğaldı (45/10)

ağdoanda < Akdoğanda (46/58)

ua:

hollua < oluğa (48/55)

soluan < soluğan (Nefes darlığı hastası) (51/11)

tavua < tavuğa (2/26)

başbozua < başbozuğa (sivile) (2/18)

çocua < çocuğa (9/23)

ie:

ier < eğer (10/32)

bileciğ < Bileciğe (21/48)

niğ < niye (25/144)

di̇e < diye (27/48)

yienim < yeğenim (29/77)

ċerim < ciğerim (32/93)

üe:

müendis < mühendis (5/20)

güciüe < küçüğe (24/132)

küllüe < küllüğe (28/97)

sõTciüe < söğütçüğe (44/84)

düñürlüe < dünürlüğe (52/6)

2.1.4.2. Eşit İkiz Ünlüler:

Boğumlanma süresi eşit olan aynı türden iki ünlünün oluşturduğu ikiz ünlü türüdür. Bilecik İli ve İlçesi ağızlarında bol örneğine rastladığımız eşit ikiz ünlüler şunlardır:

aa:

saarlardı < sağarlardı (4/37)

ırmaa < ırmağa (7/270)

ğundaa < kundağa (11/111)

aaciñ < ağacın (17/2)

kaadı < kağıdı (25/129)

paalı < pahalı (29/60)

baa < bağa (29/105)

ee:

deeri < değeri (8/28)

Alıntı bir kelime olan “saat” kelimesinin bölge ağzında “seed” (33/51) şekli hem ünlü değişimi hem de eşit ikiz ünlülere örnek olması bakımından ilginç bir kullanımdır.

ıı:

sııra < sığıra (1/19)

yıılırdı < yığılırdı (7/52)

belfitıı < bel fitığı (9/8)

çıtıdırayolā < çağırttırıyorlar (13/191)

ğışdıı < kaçtığı (15/32)

bıyıı < bıyığı (40/121)

balıı < balığı (68/74)

ii:

bileziim < bileziğim (5/80)

diil < değil (5/120)

dutTurabildiine < tutturabildiğine (48/103)

geyii < geyiği (68/44)

yjidiñ < yiğitisin (27/91)

uu:

çocuu < çocuğu (36/30)

ğuyruuna < kuyruğuna (48/55)

uşıdururuz < ovuştururuz (51/86)

yuurcan < yoğuracaksın (53/23)

ğumcuu < kumcuğu (7/243)

üü:

düünnerde < düğünlerde (7/277)

düücünüñ < düğüncünün (16/4)

yörüü < yürüğü (29/125)

güüm < güğüm (31/75)

sümüü < sümüğü (7/281)

2.1.4.3. Alçalan İkiz Ünlüler:

Yine aradaki bir ünsüzün düşmesine bağlı olarak yan yana gelen iki ünlünün birincisi ikinciye göre daha vurgulu, daha geniş veya sürekli olan ikiz ünlüdür.

ai:

daıtılır < dağıtılır (31/109)

barmaı < parmağı (32/5)

yaını < yağını (34/28)

oraınnan < orakla (36/66)

baırılā <bağırırılar (38/46)

ğabaı < kabağı (40/68)

ai:

hál_ıbraım < Halil İbrahim (16/50)

zaıdeye < Zahideye (47/39)

ao:

yollaø < yolluyor (25/114)

saol < sağol (40/1)

au:

yaut < yahut (45/60)

ausdosda < ağustosta (51/204)

ei:

mercimein < mercimeğin (5/28)

dejl < değil (7/14)

dömbej < dömbeği (7/240)

börej < böreği (10/21)

esKişeirin < Eskişehirin (13/2)

şej < şeyi (13/103)

ou:

yourdu < yoğurdu (1/72)

souq < soğuk (3/52)

analı oullu < analı oğullu (7/4)

touq < tavuk (9/24)

doım < doğum (13/84)

boışmaya < boğışmaya (24/11)

doı < doğu (25/49)

öü:

söüde < söğüte (25/103)

öün < öğün (29/109)

öüdürdük < öğütürdük (47/62)

döüş < dövüş (48/34)

2.2. ÜNLÜ UYUMLARI

Ünlü uyumu, bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirlerine uymalarıdır. Türkçe kelimelerin ses özelliklerinden en belirgin olanı ünlü uyumudur. Türkçe kelimelerdeki ünlüler kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine benzerler.

Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında ünlü uyumu oldukça kuvvetlidir. Bölge ağızlarındaki ünlü uyumu iki bölümde incelenebilir.

A. Kalınlık - incelik uyumu

B. Düzlük - yuvarlaklık uyumu

2.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu:

Türke kelimelerin ilk hecesinde kalın ünlü varsa diğer hecelerinde de kalın, yine ilk hecesinde ince ünlü varsa diğer hecelerinde de ince ünlü bulunur¹⁴ diye izah ettiğimiz kalınlık-incecik uyumunun bölge ağızlarındaki bazı eklerde durumu şöyledir:

-ken (iken) zarf fiil eki:

i- yardımcı cevheri fiili ile kurulan ve yazı dilimizde ünlü uyumunun dışında kalan “iken” zarf fiili bu kelimele eklenmiş şekli olan –ken, bölgemiz ağızlarında –ken/-қан ve –ke,-қа şeklinde kullanılarak ünlü uyumuna uyan bir durum gösterir.

Bölge ağızlarında yoğun olarak kalın ünlüyle başlayan kelimelerde –қан, -қа ince ünlüyle başlayan kelimelerde –ken ve – ke şekli kullanılarak, ünlü uyumuna tam bir uyum göstermektedir.

oynarқан < oynarken (1/58)

oynāқан < oynarken (21/103)

yatırқан < yatarken (13/139)

gızāқан < kızarken (28/117)

gün_inēken < gün inerken (2/29)

geliken < gelirken (7/234)

yirken < yerken (11/80)

siyēken < siyerken (43/21)

---

¹⁴ Gülensoy, Tuncer, (1994), Türkçe El Kitabı, Kayseri, s.53

geçken < gençken (59/61)

gelinnikken < gelinlikken (59/66)

güdēke < güderken (33/27)

şēdirke < şey ederken (2/17)

ğaynadırke < kaynatırken (5/29)

aydağa < aydayken (51/22)

Şimdiki Zaman Eki:

Yazı dilimizde uyum dışında kalan –yor şimdiki zaman eki, bölge ağızlarında bazen ek ünlüsünün düzleşmesiyle uyuma girmektedir.

aldırıyâ < aldırıyor (48/21)

çıkıyâ < çıkıyor (50/78)

ğurudayâz < kurutuyoruz (58/24)

hazırlanayâz < hazırlanıyoruz (59/86)

i-cevheri fiilin zaman eki almış biçimleri:

Bölge ağızında i- cevheri fiilin çekimlerinde kalınlık-incelik uyumuna uyduğu görülmektedir.

varıdı < var idi (49/86)

youdu < yok idi (50/45)

aynıdı < aynı idi (45/99)

ğızıldım < kız idim (13/161)

umuş < o imiş (17/50)

bumuş < bu imiş (28/6)

daş yınıymış < taş yığını imiş (20/56)

furunsa < fırın ise (53/129)

yımışaksa < yumuşak ise (54/174)

vāsa < var ise (54/59)

çoğsa < çok ise (54/159)

ile edatı :

Bölge ağızlarında son çekim edatı “ile” kalınlık incelik uyumuna uyarak –la/-le, -lan/-len, -na/-ne, -nan/-nen, -nañ/-neñ şekillerinde kullanılmaktadır.

yõmiyeyle < yevmiye ile (8/9)

tevārātıyla < teferruatı ile (46/35)

doğturlan < doktor ile (48/86)

ilāhalan < ilahi ile (25/43)

elpiselen < elbise ile (24/101)

amcanna < amcan ile (31/1)

usūlunne < usûlu ile (31/1)

cenāzeynen < cenaze ile (49/64)

ğaşıynan < kaşık ile (53/143)

Ki bağlama edatı; - ki aitlik eki:

Yabancı menşe’li olup, yazı dilimizde devamlı ince şekliyle kullanılan “ki” bağlama edatı ile “-ki” aitlik ekinin bölge ağızlarındaki kalınlık-incelik uyumuna tâbi olduğunu görüyoruz.

var kı < var ki (66/67)

bakıyolā kı < bakıyorlar ki (68/75)

yok kı < yok ki (37/36)

ayrılmayā kı < ayrılmıyor ki (44/51)

yokdu kı < yokdu ki (45/49)

bilmeñ ki < bilmem ki (8/4)

deyyo kı < diyor ki (1/12)

burdaki < buradaki (1/12)

rafdaki < raftaki (7/315)

ordaki < oradaki (12/14)

dağlāmızdaki < dağlarımızdaki (19/22)

şordaki < şuradaki (37/30)

elimdeki (7/420)

Birleşik kelimelerde :

Bölge ağızında bu yapı genelde soru zamirleri ile kalıplaşmış halde kullanılan yardımcı fiil kullanımlarında görünmektedir.

birez (46/41, 48/42, 49/15, 53/191)

nāpsın < ne yapsın (57/38)

nāpāsın < ne yaparsın (58/35)

nāpam < ne yapayım? (59/1)

nāpıyoñ < ne yapıyorsun? (63/14)

nāpcağ < ne yapacak (63/50)

hani / hana / hanğı / hanğı :

Yazı dilinde kalınlık incelik uyumunun dışında kalan bu kelime bölge ağızlarında kararsızlık göstermektedir.

hani (53/180)

hanğısı < hangisi (54/160)

hane < hani (55/26)

hanğısıdı < hangisiydi (57/41)

hanı < hani (59/53)

hana < hani (62/28)

hanğı < hangi (7/230)

hangisi (40/44)

-leyin isimden isim yapım eki:

Yazı dilinde –leyin olarak kullanılan ve genellikle zaman gösteren kelimelerin üzerinde bulunan bu ek, bölge ağzında kararsızlık göstererek –layın/-leyin şeklinde kullanılmaktadır.

sabalayın < sabahleyin (65/24)

sabāleyin < sabahleyin (51/287)

geceleyin (2/59)

āşamleyin < akşamleyin (36/35)

ōlenleyin < öğlenleyin (39/36)

2.2.1.1. Yabancı kelimelerde dil benzeşmesi:

2.2.1.2. İlerleyici ünlü benzeşmesi:

hataş < ateş (62/83)

baçça < bahçe (4/50)

bāçalāda < bahçelerde (27/78)

habā < haber (28/48)

habar < haber (49/110)

vaķıt < vakit (1/8)

birez < biraz (49/15)

2.2.1.3. Gerileyici ünlü benzeşmesi:

esger < asker (7/119)

esgēcilik < askercilik (36/21)

direkdörlēlen < traktörlerle (45/77)

direkdō < traktör (51/245)

amāneT < emanet (29/97)

eptez < abdest (36/26)

eptes < abdest (13/139)

cemi < cami (51/28)

dene < tane (51/46)

tene < tane (4/28)

2.2.1.4. İlerleyici-gerileyici ünlü benzeşmesi:

barabā < beraber (32/22)

baraba < beraber (28/47)

acantadan < acentadan (7/14)

2.3. ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI

Bölge ağızlarında dil benzeşmesi olayı oldukça kuvvetli olduğu halde bazı durumlarda uyum bozukluğu görülmektedir. Uyum bozulmasının başlıca sebebi bazı ünsüzlerin yanlarındaki ünlüleri inceltme veya kalınlaştırma etkisine sahip olmalarıdır. Ünlü kalınlaşması örnekleri çok yoğun olmayıp daha çok inceltme yönünde bir temayül görülmektedir.

Bölgemiz ağızlarında inceltme etkisi yapan ünsüzler y, c, s, l ünsüzleridir ve örnekleri şu şekildedir:

guyceysen < koyacaksan (1/84)

buydey < buğday (32/22)

cumey < cuma (50/31)

nolcek < ne olacak (1/69)

ğanellē < kanallar (58/17)

acimesin < acımasın (34/35)

Bu örneklerin yanında seyrek olarak bazı kelimelerde ünlü kalınlaşmasından dolayı uyum bozulması görülmektedir. Kütahya, Denizli, Aydın ve Muğla ağızlarında da görülen bu tür kalınlaşmanın hangi değişme şartlarına bağlanabileceği henüz kesinleşmemiştir.

Bölgede bu ses olayına örnek olan kelimeler şunlardır:

eldivan < eldiven (52/44)

mekdaplāda < mekteplerde (43/51)

2.4. UYUM DEĞİŞMESİ

Bazı ünsüzler, ünlü incilmesi ve ünlü kalınlaşması yoluyla uyum bozukluğuna sebep oldukları gibi iki veya daha çok heceli Türkçe ve yabancı bir

kelimenin ünlülerini tamamıyla kalınlaştırarak veya incelterek, o kelimenin uyumunu değiştirebil- mektedirler.¹⁵

Yazı dilimizde görülmeyen bu tür uyum değişmesinin bölgemizde bulunan bazı örnekleri şunlardır:

a-a > e-e olması:

sėd < saat (33/51)

bene < bana (13/13)

sene < sana (15/10)

beñe < bana (5/54)

señe < sana (13/143)

ı-ı > i-i olması:

misir < mısır (19/44)

Bazı durumlarda farklı uyumda bulunan iki kelimenin birleşmesi ile de uyum değişmesi ortaya çıkar.

birez < bir-az (53/191)

---

¹⁵ Gülensoy, Tuncer, (1988), “Kütahya ve Yöresi Ağızları”, Ankara, s.34

2.4.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Türkçe bir kelimedede düz(a,e,ı,i) ünlülerinden sonra düz; yuvarlak(o,ö,u,ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak(u,ü) veya düz-geniş(a,e) ünlülerinin bulunabilmesi şeklinde izah edilen düzlük-yuvarlaklık uyumu, bölge ağızlarında düzleşme eğiliminde karşımıza çıkmaktadır.

Derlediğimiz metinlerde bu eğilimi gösteren bazı örnekler şunlardır:

yımırta < yumurta (28/13)

ğabil_ itmek < kabul etmek (28/116)

unnara < onlara (29/18)

unuñ < onun (30/70)

avıç < avuç (60/47)

capan < japon (11/54)

guyceysen < koyacaksan (1/84)

olmayo < olmuyor (2/68)

capanya < japonya (10/50)

dıvā < duvar (39/41)

faraz < horoz (17/48)

2.4.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

Bilecik İli ve İlçeleri ağızları düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından sağlam bir yapıya sahip olmasına rağmen bazı kelimelerde bu eğilimin yuvarlaklık lehine bozulduğu da görülmektedir.

furun < fırın (10/29)
 evlün < evin (4/26)
 dovl < davul (55/20)
 dovul < davul (38/42)
 çorbu < çorba (35/25)
 büsküdü < bisküviyi (50/30)
 böyün < bugün (20/47)
 bübe < biber (1/93)
 çouruyoduğ < çağırıyorduk (44/89)
 bordan < buradan (45/9)
 gözeldi < güzeldi (1/23)
 böyüyömuş < büyüyormuş (22/6)
 yürümüş < yürümüş (24/93)
 böyük < büyük (26/2)

2.5. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.5.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi:

Bölge ağızlarında çokça rastlanan bir ses hadisesi olan kalın ünlülerin incelmesi, derlediğimiz metinlerden şu şekilde örneklendirilmiştir:

a>e değişmesi:

buydey < buğday (4/19)
 eccık < azıcık (16/9)
 makinelēmizden < makinalarımızdan (49/132)
 ğanellē < kanallar (58/17)
 cumey < cuma (31/49)
 señe < sana (13/143)

beñe < bana (5/54)

birez < biraz (53/191)

seed < saat (33/51)

emme < ama (37/35)

hemme < ama (13/47)

eme < ama (44/56)

emmā < ama (42/1)

ileş < ilaç (7/131)

ilehi < ilahi (31/83)

zerhoş < sarhoş (51/199)

ebs < abes (31/59)

enteri < entari (7/21)

eptes < abdest (13/139)

dünye < dünya (25/165)

direkdör < traktör (45/77)

idiref < etraf (47/166)

a>i değişmesi:

paniyer < panayır (34/38)

patitiz < patates (11/7)

pattis < patates (10/14)

imma < ama (63/57)

iliyağ bezi < el ayak bezi (46/2)

ı>e değişmesi:

kaħet < kağıt (53/2)

paniyer < panayır (34/38)

ı>i değişmesi:

diyárbekir < Diyarbakır (12/42)

hidrellez < hıdırellez (51/49)

şimerik < şımarık (47/1)

dalin < dalın (27/93)

azellince < azalınca (33/70)

ācık < azıcık (1/72)

birazcık < birazcık (25/47)

misir < mısır (1/31)

nālin < nalın (32/20)

iraķ < Irak (18/7)

isparta < Isparta (57/7)

ispanaķ < ıspanak (7/101)

o>ö değişmesi:

ğalōfer < kalorifer (31/31)

u>ü değişmesi:

türis < turist (36/52)

udüt < hudut (66/70)

hūsūsü < hususi (66/37)

2.5.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması:

e>a değişmesi:

Bölge ağızlarında örneği en bol olan ünlü değişmelerinden biridir:

zatan < zaten (24/96)

zarzavat < zerzevat (8/5)

diğolta < dekolte (52/63)

domata < domates (66/66)

eldivan < eldiven (52/44)

ğardaş < kardeş (20/49)

ğıbla < kible (51/209)

ğıymat < kıymet (36/51)

ğuvatlıca < kuvvetlice (32/22)

habā < haber (24/64)

hācat < hacet (29/96)

hadralez < hıdırellez (47/154)

takğa < takke (24/11)

ciñğan < çingene (29/104)

alekTirik < elektrik (44/47)

amānet < emanet (29/97)

anzahra < ejderha (30/52)

avet < evet (51/158)

raşbēk < rençberlik (48/39)

mekdap < mektep (45/51)

merdiman < merdiven (63/36)

i>a değişmesi:

hana < hani (7/34)

i>ı değişmesi:

vaķıt < vakit (1/1)

vasıĝa < vesika (52/25)

cınĝan < çingene (7/160)

çıkłata < çikolata (50/27)

ibrīnı < ibriğini (32/66)

bazılanķılā < bazılarınkiler (19/20)

ıstanbıl < İstanbul (64/8)

ıstımlaķ < istimplak (66/3)

haķıt < vakit (13/83)

hanķı < hangi (12/36)

hanı < hani (3/28)

hayın < hain (7/389)

hızmat < hizmet (54/62)

ırāt < iriyat (4/7)

faķıt < vakit (13/84)

ü>u değişmesi:

ğureşen < güreşen (46/63)

ōruzgā < rüzgar (36/68)

obur < öbür (12/7)

ubur < öbür (12/23)

ucuT < vücut (18/2)

2.5.3. Geniş Ünlülerin Daralması:

a>ı değişmesi:

uvacık < ufacık (65/1)

çurıdık < çağırıldık (36/64)

çıkıTdın < çıkartığın (47/185)

çirıydık < çağırıldık (6/29)

bulcın < bulacağım (37/40)

candırma < jandarma (64/2)

baķıcıñ < bakacağım (19/58)

ağıç < ağaç (19/68)

arķıdeř < arkadaş (65/33)

ırmızan < ramazan (49/26)

ızđırı < ızgara (11/95)

ımān < aman (53/73)

ımma < ama (61/31)

đatıraĶ < katarakt (13/188)

đını < kına (35/15)

e>i değişmesi:

çiy < şey (47/181)

timiz < temiz (11/74)

tomotiz < domates (29/26)

erminisdan < Ermenistan (66/56)

điđil < değil (15/4)

dide < dede (57/40)

hiyet < heyet (51/95)

Kiçen < geçen (3/46)

mahkime < mahkeme (2/39)

memlekit < memleket (1/13)

idiref < etraf (47/166)

iziyet < eziyet (51/277)

nicāti < Necati (9/27)

berekiT < bereket (33/2)

bu siver < bu sefer (53/40)

desdire < testere (52/23)

u>o değişmesi:

sufra < sofrā (11/24)

buynuz < boynuz (43/20)

basTun < baston (3/39)

pantul < pantolon (7/433)

pulis < polis (44/73)

purtağal < portakal (7/335)

motur < motor (7/430)

ęompustu < komposto (10/15)

ęumtan < komutan (51/133)

horuz < horoz (62/31)

doğtur < doktor (46/97)

yuurt < yoğurt (13/201)

umuz < omuz (16/14)

uruş < oruç (59/48)

yoluva < Yalova (65/11)

ö>ü değişmesi:

üşür < öşür (57/36)

üvüdürüz < öğütürüz (49/126)

düvcen < döveceksin (13/199)

kümür < kömür (48/109)

2.5.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi:

ı>a değişmesi:

aħar < ahır (32/53)

hadırellez < hıdırellez (47/154)

hadralez < hıdırellez (47/130)

ğahar < kahır (42/101)

ğıraş- < kırışmak (dövüşmek) (45/3)

i>e değişmesi:

deylek < diyerek (48/78)

endire içire < indire içire (33/6)

eşiT < işit (4/17)

eyce < iyice (1/73)

eyi < iyi (47/55)

ērat < iriyat (45/12)

hade < haydi (12/15)

hēc < hiç (42/30)

lemon < limon (51/261)

merdeman < merdiven (11/139)

ilāhe < ilahi (31/83)

inesar < İnhisar (8/16)

nenni < ninni (32/50)

neyet < niyet (51/2)

seher < zehir (16/79)

ābem < abim (52/7)

biteyâr < bitiyor (50/32)

dēlekden < diyerek (1/68)

dēro < diyor (36/32)

derek < direk (12/3)

u>o değişmesi:

bora < burası (5/37)

bollā < buralar (31/21)

podura < pudra (45/19)

nohoT < nohut (5/28)

omre < umre (18/9)

isTanbol < İstanbul (45/55)

ķoyf6r < kuaf6r (7/21)

gorutmayo < kurutmuyor (36/75)

dovā < dua (49/53)

ŗoray < ŗuraya (27/43)

yoķarı < yukarı (66/33)

yolan < yunan (12/45)

ü>6 deęiŗmesi:

y6s6k < y6z6k (28/22)

g6ya < g6ya (21/64)

g6vercin < g6vercin (13/72)

g6zellī < g6zelliği (68/14)

h6k6maT < h6k6met (36/15)

l6k6s < l6ks (13/220)

k6tāya < K6tahya (3/15)

6zēl6dik < 6zerlerdik (36/69)

böyük < büyük (4/14)

2.5.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:

a>o değişmesi:

bouruyon < bağıyorum (44/10)

bobanne < babaanne (13/38)

bovası < babası (45/57)

maydonoz < maydanoz (53/125)

doğul < davul (55/20)

yout < yahut (45/60)

toğuk < tavuk (53/41)

yoluva < Yalova (65/11)

a>u değişmesi:

vuva < baba (17/21)

fuva < baba (44/50)

olucādı < olacaktı (51/6)

oluncuğ < olunca (29/49)

çorbu < çorba (35/25)

buba < baba (5/97)

buva < baba (21/65)

e>ö değişmesi:

möme < meme (20/36)

mövlüt < mevlit (37/43)

löblebi < leblebi (54/261)

dövlet < devlet (51/34)

yömiye < yevmiye (10/21)

e>ü değişmesi:

hölü < öyle (16/16)

kürüsel ısınma < küresel ısınma (10/55)

övkü < öfke (35/20)

ı>u değişmesi:

buñar < pınar (49/109)

bouroyon < bağırıyorum (44/10)

astum < astım (8/1)

mancunuk < mancınık (33/15)

hurun < fırın (45/65)

furun < fırın (10/29)

i>u değişmesi:

hābusu < halbuki (51/267)

çuḠlata < ikolata (50/28)

i>ü değişmesi:

bübē < biber (1/93)

büsküdü < bisküviyi (50/30)

büvē < biber (48/65)

mövlüt < mevlit (37/43)

püsküt < bisküvi (31/13)

hüsüsü < hususi (66/37)

hörü < huri (32/87)

evlün < evin (4/26)

dübek < dibek (32/76)

ünüverste < üniversite (29/68)

2.5.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:

o>a değişmesi:

faraz < horoz (17/48)

iliman < limon (51/165)

lavasa < loğusa (54/202)

biteyâr < bitiyor (30/32)

andan < ondan sonra (37/14)

apelle < hoparlör (45/72)

apelye < hoparlör (46/2)

appāle < hoparlör (7/17)

capan < Japon (11/54)

capanya < Japonya (10/50)

ö>e değişmesi:

ēle < öyle (3/60)

lebedinen < nöbetle (47/111)

apelle < hoparlör (45/72)

apelye < hoparlör (46/2)

appāle < hoparlör (7/17)

o>e değişmesi:

geleyeru < geliyor (50/32)

televizen < televizyon (47/168)

demeķirat partisi < Demokrat parti (9/45)

radiye < radyo (59/63)

u>ı değişmesi:

Bölge ağzında bol örneği olan bir ses değişimidir:

çabık < çabuk (32/8)

çamır < çamur (7/395)

çaviş < çavuş (51/83)

davıl < davul (23/2)

apdilla < Abdullah (62/13)

avışladım < avuçladım (63/13)

āvı < avlu (38/28)

başçaviş < başçavuş (7/398)

bıcā < bucağı (13/4)

bızā < buzağı (4/39)

bızay < buzağı (27/3)

mısdava < Mustafa (63/3)

mitā < muhtar (11/2)

nāvıt < yahut (39/23)

pamık < pamuk (29/30)

sāfir < sahur (14/21)

samır < samur (29/111)

mapıs < mahpus (5/29)

ısdanbıl < İstanbul (64/8)

ıvağ < ufak (61/2)

ıvacık < ufacık (63/38)

yāmır < yağmur (7/436)

yavrı < yavru (11/116)

yımırta < yumurta (10/29)

yımışak < yumuşak (49/152)

tabır < tabur (28/48)

tabıt < tabut (7/152)

tavık < tavuk (38/36)

ğabık < kabuk (21/21)

ğabıl < kabul (25/115)

havlı < havlu (31/91)

ğalbır < kalbur (26/14)

ğavırma < kavurma (21/33)

ğarbız < karpuz (35/62)

ü>i değişmesi:

mināsiP < münasip (11/29)

otobis < otobüs (9/29)

zilif < zülüf (54/105)

fasille < fasülye (4/49)

2.6. ÜNLÜ TÜREMESİ

Ünlü türemesi, sözcüğün asli şeklinde bulunmayan bir ünlünün sonradan çeşitli sebeplerle ortaya çıkmasıdır.¹⁶

2.6.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi:

Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında özellikle ç,l,r,s,ş ünsüzlerinden önce ünlü türemesi görülmüştür.

l ünsüzden önce:

ılâzım < lazım (24/56)

ilefge < Lefke (Osmaneli İlçesinin eski adı) (59/11)

ileyen < leğen (39/10)

ilimon < limon (51/165)

ş ünsüzünden önce:

işey < şey (61/36)

s ve ç ünsüzündne önce:

Bölge ağızından bir kelime üzerinde görülen bu ses olayında, ünlü türemesi ile birlikte ismin üzerindeki ünlüyü düşürdüğü, hatta kelimenin başındaki ünsüzü değiştirdiği görülmektedir.

ıscak < sıcak (1/74)

ıççak < sıcak (48/11)

---

¹⁶ Süer Eker, (2003): Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara: s.235

r ünsüzünden önce:

Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında çokça görülen bir ses olayıdır.

erende < rende (60/14)

ōruzgā < rüzgar (36/68)

örüzgē < rüzgar (29/119)

ıraşlān < Raşitlerin (27/9)

ireşlen < Raşitlerin (39/54)

ireçbē < rençber (36/1)

ireşbē < rençber (64/8)

ıraf < raf (7/315)

ırahat < rahat (61/24)

ıramazan < ramazan (48/11)

ırmızan < ramazan (49/26)

ırāmetli < rahmetli (62/6)

ırasgele < rastgele (46/37)

ırāt < rahat (4/7)

ırazdağı < razaki (bir üzüm çeşidi) (51/182)

Bölge ağzında bu ses olayı bir kelimedede metatezle karşımıza çıkmaktadır.

üryā < rüya (52/82)

2.6.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi

Kelime ortasında ünlü türemesi, bölge ağızlarında çokça örneği olan bir ses hadisesi olup genelde yabancı kelimelerin üzerinde görülmektedir:

- adires < adres (65/1)
- afiyon < afyon (2/19)
- alaman < Alman (42/33)
- amıca < Amca (35/19)
- debirem < deprem (61/49)
- ediraf < etraf (1/93)
- idiref < etraf (47/166)
- ekisberlē < eksperler (54/137)
- kiłometire < kilometre (67/1)
- konturol < kontrol (29/62)
- kompile < komple (41/15)
- masıraf < masraf (10/56)
- mecilis < meclis (29/1)
- mederese < medrese (42/61)
- metere < metre (12/53)
- metire < metre (51/116)
- patıron < patron (13/2)
- petirol < petrol (36/80)
- podura < pudra (45/19)
- radiye < radyo (59/63)
- seKizen < seksen (4/1)
- teyip < teyp (31/74)
- yalanızlık < yalnızlık (37/42)

Bu ses olayında birkaç Türkçe kelimenin bölge ağızlarında eski şekline yakın olarak kullanıldığı görülür:

yalıñız¹⁷ < yalnız (1/4) < E.T. yalanguz / yalangus, yalguz, yalंगuz, yaluğuz
 seKizen < seksen (4/1) < E.T. sekiz on (D.L.T., I., 437)
 doKızan < doksan (37/6) < E.T. toKuz on (D.L.T., I., 437)

2.7. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Ünlü düşmesi, sözcüğü oluşturan asli ünlülerden birinin kaybolması demektir.¹⁸

Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında genellikle vurgusuz olan orta hece ünlülerinin kısaldığı ve bazen düştüğü görülür. Düşen ikinci ve bazen üçüncü hece, hemen daima açık hecedir. Bölgemiz ağızlarında tespit edebildiğimiz başlıca ünlü düşme türleri, sebepleri ile birlikte aşağıda gösterilmiştir.¹⁹

1) Akıcı, yarı ünlü, sızıcı ve patlayıcı ünsüzlerden birisinin arasında bulunan dar ünlüler çoğu zaman bölge ağızında düşme eğilimi gösterirler:

ordan < oradan (4/23)

burda < burada (5/37)

şorlāda < şuralarda (19/32)

gitceklē < gidecekler (32/102)

---

¹⁷ Öteki Anadolu ağızlarıyla krş.: GBAA yalıñız (18-4) ; Kas. Ams. yaluñuz, Kas. yoluñuz (AAT.,264a, 266a); Tok. yaloñuz (STİAT., 268b); Gir. yalağuz, Gir., Or., Of. yalağuz, Or. Mes., Gir., Rize. yalanuz (KDİAT., 352b); Mal. yalanız, yalañız, yalız, yalunuz; El. yalavuz, Mar. yalığız (GDİAT, 312a).

¹⁸ Eker, 2003: 234

¹⁹ Gülensoy, (1988), s.41

ğırılcek < kırılacak (1/60)

boyna < boyuna (2/17)

ğonlur < konulur (53/24)

yenden < yeniden (25/173)

deyvē < deyiver (53/134)

nerden < nereden (3/49)

nerde < nerede (19/52)

2) Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan diğer bir kelime ile bağlantılı ise ilk kelimenin son hecesindeki ünlü düşer ve ikinci kelimenin ön ses ünlüsünü kendi açık hecesi gibi içine alır.²⁰

Bu ses olayı bölge ağzında çok sık kullanılır.

Keñdinizi tertib _alıñ < tertibe alın (1/14)

temell _ıscak < temelli(tamamen) sıcak (1/75)

al _ihsan < Ali İhsan (2/1)

alt _ay < altı ay (3/6)

işt _öyleydi < işte öyleydi (6/17)

buray _almaz < buraya almaz (7/17)

heps _olur < hepsi olur (7/49)

---

²⁰ Gülensoy, (1988), s.41

goc_ölandan dolaştık < koca oğlandan dolaştık (7/74)

yed teneK_ içine < yedi teneke içine (34/1)

kös_atması < Köse Fatması (42/37)

cur_olursa < curu olursa (53/105)

lütv_ ağaniñ < Lütfü aganın (61/48)

feyd_etmedi < fayda etmedi (62/15)

yirm_otuz dene < yirmi otuz tane (16/17)

Bölge ağzında bu ses olayı ünsüz ile başlayan bazı kelimelerin önündeki ünlülerin düşmesi şeklinde de görülür.

ertes_gün < ertesi gün (1/21)

cumertes_gün < cumartesi günü (31/51)

3) Genelde bölgede yön gösterme eki almış zamirlerin üzerindeki yönelme hali eki düşme eğilimi gösterir.

boray < buraya (31/96)

buray < buraya (25/104)

şoray < şuraya (27/44)

oray < oraya (31/24)

uray < oraya (54/246)

şuray < şuraya (1/23)

nerey < nereye (5/4)

burey < buraya (1/15)

şurey < şuraya (1/33)

Yine kelime kökleri üzerinde “ra,re” heceleri bulunan bazı kelimelerde de yönelme ve yükleme halinin düştüğü örneklere de rastlanmıştır.

paray < parayı (25/55)

aray < arayı (51/130)

aray < araya (51/136)

4) Bölge ağızlarında genelde yabancı kelimelerde vurgusuz orta hece ünlülerinin düştüğü tespit edilmiş olup, örnekleri şu şekildedir;

emne < Emine (49/115)

hatce < Hatice (52/52)

kirmit < kiremit (47/185)

komser < komiser (29/11)

ķumtan < komutan (51/133)

türkye < Türkiye (51/225)

ünüverste < üniversite (29/68)

üverse < üniversite (48/44)

vasyet < vasiyet (58/66)

eycē < iyice (34/6)

eylik < iyilik (29/110)

ebse < elbise (13/149)

yarsı < yarısı (51/1)

ķarşık < karışık (31/72)

ķurluķ < kuruluk (66/25)

üzerne < üzerine (53/43)

alcı < alıcı (51/68)

5) “iken” zarf-fiil eki, fiil ve imin üstüne gelirken “i” ünlüsü düşer.

oynarқан < oynar i-ken (1/58)

geliken < gelir i-ken (7/234)

geçken < genç i-ken (59/61)

gelinnikken < gelinlik i-ken (59/66)

geçēken < geçer i-ken (5/5)

6) “-acaq/ -ecek” gelecek zaman eki, fiil çekimi sırasında ilk ünlüyü düşürür.

ğoycañ < koyacaksın (35/7)

şōlcaq < şey olacak (53/99)

yiceñ < yiyeceksin (7/105)

deycek < diyecek (37/7)

ğaynatçez < kaynatacağız (66/61)

yīcaqlā < yığacaklar (38/28)

7) “ile” edatının kelimeye eklenmesi ile “i” ünlüsü düşer.

salla < sal ile (12/53)

eşeklēle < eşekler ile (7/77)

ilāhalan < ilahi ile (25/43)

elpiselen < elbise ile (24/101)

ayağna < ayak ile (33/18)

lebedinen < nöbet ile (47/111)

2.8. ÜNSÜZLER

Bilecik İli ve ilçeleri ağızlarında “b,c,ç,d,g,ğ,h,j,k,l,m,n,p,r,s,ş,t,v,y,z” ünsüzlerinin yanı sıra şu ünsüzlere rastlamaktayız.

ğ ünsüzü: Arka damak g ünsüzüdür.

ğavğa < kavga (6/1)

ğardaşlık < kardeşlik (15/3)

ğaşdı < kaçtı (21/88)

ğayınna < kaynana (26/1)

ğaravışlı < Karaağaçlı (1/12)

ğurak < kurak (36/81)

ğuyruqlāniñ < kuyruklarının (68/78)

ğuşandırmış < kuşandırmış (32/14)

ğudireTden < kudretten (51/205)

ğoparacan < koparacaksın (53/28)

ğocağarı < kocakarı (17/47)

ğoyvāmişlā < koyuvermişler (20/12)

ğoğulu < kokulu (54/187)

ğırkıında < kırkıında (54/213)

ğırT < kırk (13/138)

ğıpçası < kopçası (43/6)

ğızıñ < kızın (68/21)

ğ ünsüzü: Kalın ünsüzlerle kullanılan ön damak g ünsüzüdür.²¹

tezğah < tezgah (45/30)

örüzğā < rüzgar (36/68)

rüzğā < rüzgar (55/13)

tezğāmız < tezgâhımız (13/101)

---

²¹ Krş. Gülsevin, 2002: 14; Kalay, 1998:38

ġararġā < karargaha (66/70)

ġararġah < karargah (25/112)

ħ ünsüzü : Tonsuz, orta damak, sızmalı h ünsüzüdür.

Bölge ağızında çok fazla görülmeyen hırıltılı **ħ** sesinin örnekleri şöyledir:

bıraġırırħ < bırakırız (16/16)

aħar < ahır (32/53)

ġaħarsız < kahırsız (42/101)

yohħan < yokken (48/15)

aħ < ah (27/51)

ķ ünsüzü: Arka damak k ünsüzüdür.

deyyoķun < diyor ki (1/12)

deraķTurlara < traktörlere (11/3)

çocuķlāñ < çocukların (1/30)

ķırķ < kırk (32/113)

ġurcaķ < kuracak (45/81)

güdeyōduḡ < güdüyorduk (50/3)

ḡaḡdım < kalktım (52/24)

ufaḡlā < ufaklar (55/47)

daḡdılā < taktılar (62/10)

yokdu < yoktu (66/49)

K ünsüzü:

Yarı tonlu, k ile g arası bir ünsüzdür²².

Bu ünsüz bölge ağızlarında ulamalarda veya g ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin son sesinde bulunur. Bazı örneklerde bu iki durum dışında vurguyla, k ile g arası bir ses oluşturan yapıya sahiptir.

geçmeK_ için (66/51)

eksiK_ olmuyo < eksik olmuyor (66/54)

yünseK_ okulmuş (5/4)

bi şiniK_ altınnan < bir şinik altınla (28/70)

öbeK_ öbek (36/66)

dibeK gibi (54/176)

kürK géyilirdi < kürk giyilirdi (25/85)

---

²² krş. Gülensoy, 1988:19; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:400

köstebeK gibi (66/12)

bileceK ğadā < bilecek kadar (19/59)

cimciK cimciK makarna (35/84)

esKi zaman ğarıları (14/5)

dübeK dövēlēdi (16/1)

Ğ ünsüzü :

Yarı tonlu arka damak “ğ” ile “ğ” arası bir ünsüzdür.

Yine bu ünsüz bölge ağızlarında ulamalarda veya g, ğ, k, ğ ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin son sesinde bulunur. Bunun dışında bazı örneklerde bu iki durum haricinde vurguyla, ğ ve ğ arası bir ses oluşturmaktadır.

uvacıĞ_ uvacığ < ufacık ufacık (13/199)

ātıĞ_ ağılına ne gelirse (25/60)

pamuĞ_ ekēdik < pamuk ekerdik (36/4)

ğayrıĞ_ öle (47/42)

ışıĞ_ olurdu (23/12)

ğaldıĞ_ aha (51/48)

yapdıĞ_ ğayrı (47/30)

dingil ğabaĞ_ ğıldırđı (35/67)

ğırĶ gün ğırĶ gece (28/45)

bu ufacıĶ kafanın içinde (42/6)

borada bıçaĶ ğaçırmış (46/42)

sondan ātıĶ ğutulara alırdıĶ (54/230)

ayakĶabı yapışTırıdık (40/20)

üş_okĶa < üç okka (34/22)

ufaĶdım < ufaktım (1/3)

fabriĶason deĶil (46/15)

Ķ ünsüzü :

Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k ünsüzüdür²³

memlekāna < memleketine (1/41)

istikamları < istihkamları (1/44)

meĶan < mekan (5/61)

bekā < bekar (5/63)

cameĶan < camekan (5/177)

---

²³ krş.Kalay, 1998:39; Gülsevin, 2002:15; Saĝır, 1995:399

káküllerin̄ < kahküllerin (5/193)

kāyemiz_ olurdu < kahyamız olurdu (14/18)

niḳah < nikah (21/71)

kaadı < kağıdı (25/129)

beḳardı < becardı (27/9)

şikāyet_ itmişlē < şikayet etmişler (28/43)

ḳah < kah (40/10)

imḳanlarım < imkanlarım (41/18)

niḳayı tazeledik < nikahı tazeledik (42/69)

fiḳarāya < fukaraya (49/29)

ḳahet < kağıt (53/2)

ḳar < kâr (67/1)

Í ünsüzü :

Kalın ünlülerle kullanılarak ince telaffuz edilen ön damak I ünsüzüdür²⁴

islāma < islama (1/49)

---

²⁴ krş. Kalay, 1998:40; Gülensoy, 1988:20; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:401

ĩlan < ilan (2/16)

ĩlaf < laf (2/32)

piĩlatin < pilatin (3/7)

illā < illa (3/25)

ĩlāzımsa < lazımsa (4/47)

meselā < mesela (5/16)

silā < silah (5/18)

mevlām < mevlam (7/63)

ĩlaylón < nylon (7/94)

ĩambamız < lambamız (9/32)

piĩavlā < pilavlar (11/2)

ĩāyık < layık (11/124)

meĩakele < melekler (16/55)

evelā < evvela (21/17)

biĩāder < birader (21/91)

sũĩāle < sũlale (25/109)

beĩā < bela (28/16)

vilāyetinde < vilayetinde (29/49)

fellāh < fellah (32/87)

evlāTlā < evlatlar (40/12)

hevlā < helva (40/105)

lāstik < lastik (47/133)

alāķası < alakası (48/86)

ñ ünsüzü :

Damaklı geniz ünsüzüdür.²⁵

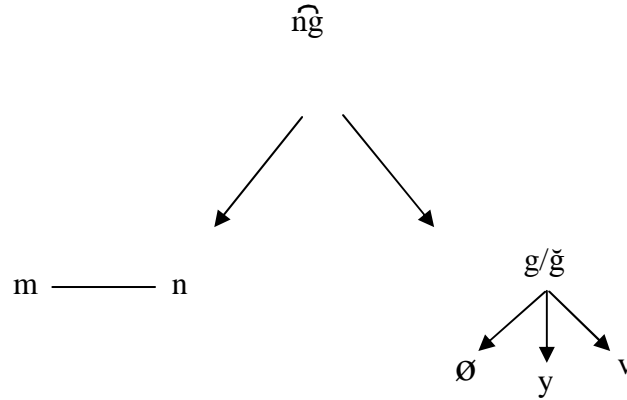
Bölge ağzında yaygın bir kullanımı olan bu ünsüz, Eski Türkçede olduğu gibi kelime köklerinde, ilgi halinde, ikinci şahıs iyelik ve fiillerin çekimli şekillerindeki ikinci tekil-çokluk şahıs eklerinde devam etmektedir.

Fakat günümüzde yavaş yavaş artık bu sesin de yapısıyla ilişkili olarak kaybolma ve değişme eğiliminde olduğu hatta bazen eski ve yeni şekillerinin bir arada bulunduğu görülmektedir. Derlediğimiz metinlerde bu değişimle ilgili çok açık belirtiler görülmektedir. Aynı şahısla yapılan konuşmalarda şahsın hem nazal n'yi kullandığı hem de konuşmanın bazı bölümlerinde normal n sesine dönüş yaptığı gözlenmiştir.

Bu sesin artık telaffuz edilmemesi ve değişmesinin sebebini Necati Demir, Tokat İli ve Yöresi Ağzları'nda şu şemayla açıklamıştır.

---

²⁵ krş.Buran, 1997:48; Ercilasun, 1983:99; Eren, 1997:33-34; Gemalmaz, 1978:151; Gülensoy, 1988:49-50; Günay, 2003:77-78; Korkmaz, 1994:57; Gülsevin, 2002:14; Sağır, 1995:402-403

Şekilden de anlaşıldığı üzere araştırma sahasına göre ses ikiye ayrıldıktan sonra bazı kelimelerde n, bazılarında ise g sesi tercih edilmiştir. Bunun sebebi olarak etnik unsurların yanında birçok dış etki de sayılabilir.

ñ sesinin ikiye ayrılmasından sonra n tarafını tercih eden kelimelerde ses düşmesi olmadığı için şekil pek bozulmamıştır. Ses ya n, ya da n'den değişen m ünsüzüyle temsil edilmiştir. Yine ñ>n değişmesi için Eski Türkçe ve Orta Türkçede son sesi ñ olan kelimeler, tek örneklik arz edecek şekilde diğ ünsüzü n sesiyle temsil edilir.²⁶

Bu sesle ilgili bu genel açıklamalardan sonra bölge ağızlarında bu sesin örneklerine bir bakalım:

evimiziñ_ önünde < evimizin önünde (1/2)

señe < sana (7/235)

bildiñiz gibi < bildiğiniz gibi (10/22)

beliñden bālayam < belinden bağlayalım (13/143)

²⁶ Necati Demir, (2006): *Tokat İli ve Yöresi Ağızları*, Gazi Kitabevi, Ankara: s.68

allah da ucúT sālī vēsiñ < Allah da vucut sağlığı versin (18/2)

ğuyunuñ dibinde < kuyunun dibinde (24/22)

selmaniñ çenizlēni bölcez < Selmanın çeyizlerini bölceğiz (26/46)

merkeplēneñ < merkeplerle (29/68)

çarqları görüñ mü? < çarkları görüyor musun? (33/17)

gitTim yañlāña < gittim yanlarına (40/30)

añadıñ mı? < anladın mı? (46/7)

anamiñ_adı < annemin adı (47/195)

beñe yeteyâ < bana yetiyor (51/78)

yalıñız < yalnız (53/83)

burda yiñ dē urda < burada yiyin der orada (54/58)

önüñden < önünden (57/36)

ğoñşu kövlē geleyalâ < komşu köyler geliyorlar (59/87)

yoluvayı biliyoñuz < Yalovayı biliyorsunuz (65/12)

u emir yañış_olunca < o emir yanlış olunca (67/14)

urdan içēseñ < oradan içersen (68/6)

P ünsüzü :

Yarı tonlu, “b” ile “p” arası bir ünsüzdür²⁷

Bölge ağızlarında bu ünsüz ulamalarda veya b ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin sonunda bulunur. Bu iki kullanım yerinin dışında vurguyla da bu sesin oluştuğu örneklere rastlanmaktadır.

bunnā heP_ādi üzüm < bunlar hep adi üzüm (53/215)

ğoparıP_āmıŝ < koparıp almış (1/44)

allā nasiP_idēse < Allah nasip ederse (3/11)

mināsiP_olannā < münasip olanlar (11/29)

tüşünüP_ālāyōmuŝ < düşünüp ağlıyormuŝ (22/47)

açılıP_örtülen ğayadan < açılıp örtülen kayadan (32/72)

doḡuP büyüme buralı < doḡup büyüme buralı (67/2)

heP bōle < hep böyle (60/46)

heP bütün ŝē veridik < hep bütün şey verirdik (57/36)

iP bālamıŝlā < ip bağlamıŝlar (24/20)

nōluP bittini < ne olup bittiğini (25/130)

geliP de bunnara... < gelip de bunlara... (1/34)

allah yatırıP da... < Allah yatırıp da (3/3)

---

²⁷ krş. Gülensoy, 1988:20; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:403

nāPıcen < ne yapıcaksın (4/15)

yaPmayom < yapmıyorum (9/13)

buzdolaPlāmız vā < buzdolaplarımız var (9/40)

ř ünsüzü:

Titreklığı uzatılan r ünsüzüdür.

Bölge ağzında bu ünsüzün kullanımı genellikle vurguya bağlıdır.

Derlediğimiz metinlerdeki örnekler şu şekildedir:

paşfa < para (1/26)

yapaşın < yaparım (13/194)

pişifin < pişiririm (13/202)

veşcen < vereceksin (14/23)

duşfuz < dururuz (49/13)

bifaş < biraz (49/68)

götuşfüz < götürürüz (49/140)

T ünsüzü :

Yarı tonlu “t” ile “d” arası bir ünsüzdür²⁸

Bu ünsüzün bölge ağzlarındaki kullanımı, ulamalarda veya d ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin sonundadır. Bu kullanımlar dışında vurguyla yine “t” ile “d” arası oluşturulan ünsüzlere rastlanmaktadır.

---

²⁸ krş. Gülensoy, 1988:19; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:405

ziyāreT_ edicem < ziyaret edeceğim (3/62)

dörT_ olan bi ğızıldık < dört oğlan bir kızdık (4/20)

mevliT_ okurlā < mevlüt okurlar (5/13)

hasT_ oldum < hasta oldum (7/75)

yoürT_ ekeriz < yoğurt ekeriz (10/29)

ġohleT_ alırlā < gofret alırlar (11/19)

kereveT deriz < kerevet deriz (11/63)

ġırT dana oda < kırk tane oda (13/168)

baruT daıtır < barut dağıtır (27/6)

annaT demiş < anlat demiş (32/102)

vilāyeT dālinde < vilayet dahilinde (46/78)

derakTurlara ġuyālā < traktörlere koyarlar (11/3)

hökümeT de alırdı < hükümet de alırdı (21/19)

düzelTdikden sōna < düzelttikten sonra (46/26)

2.8.1. ÖN SES ÜNSÜZLERİ

Yazı dilimizde olduğu gibi derleme bölgemizde de ğ, ñ ünsüzleri ön seste bulunmazlar. ħ ünsüzü ise k-‘dan değişme bir ünsüz olup örnekleri bölge ağzında

yok gibidir. j ünsüzü bölge ağzında ön seste kullanılabilir. f, l, m, n, p, r, ş, z ünsüzleri ile başlayan kelimeler genellikle yabancı kaynaklı kelimelerdir.

Yine bölge ağzlarında yabancı kelimelerin ön seslerinde bulunan l ve r ünsüzlerinin önlerine a, e, ı, i, ö, u ünlülerinden birini alarak öntüreme olayını gerçekleştirdiğini ünlülerle ilgili bölümde ele almıştık. Bununla beraber bölge ağzlarında r'li ve l'li kelimelerin öntüreme almamış şekilleri de bulunmaktadır.

r- ünsüzü:

resim (47/217)

rāmetlik < rahmetlik (48/10)

reşbēk < rençberlik (48/39)

romatizme < romatizma (50/1)

rendeleycen < rendeleyeceksin (53/124)

ramazanda (53/181)

römoklan_arkasına < römorkların arkasına (53/216)

rüzgā < rüzgar (55/13)

l- ve l'- ünsüzü:

lókum < lokum (60/24)

lira (62/11)

lókantaları (3/35)

lezetli < lezzetli (10/41)

löküs < lüks (13/220)

levkēniñ < Lefkenin (27/41)

lemon duzu < limon tuzu (51/261)

Íaf (3/32)

Íambamız (9/32)

Íāzım < lazım (13/158)

Íavasaya < loğusaya (54/204)

l- ve Í- ünsüzleri bazen n-, r- > l-, Í- ünsüzü değişimi sonucunda ortaya çıkmıştır:

l-, Í- < r-²⁹:

leřbēliKdi < rençberlikti (6/21)

Íaport < rapor (51/125)

l-, Í- < n-³⁰:

løbet < nōbet (65/37)

lebedinen < nōbetle (47/111)

---

²⁹ krş. GBAA: læřbär (sözl. 116b); Gir. leçberlik, Fat. leşber (KDÍAT, 334a)

³⁰ krş. Yoz., Kır., Niğ. løbed (OAAAD. 250b); Kas. letio (AAT., 240b); Ter. leşder “neşder” (STÍAT., 251a); Tok., siv. løbet (STÍAT., 251b); Mar. løbetçi (GDÍAT., 295b)

Áyylón < naylon (7/94)

Bu olayın örnekleri pek az olmakla birlikte ön sesteki bu değişmelerin benzeşmezlik olayı sonucunda ortaya çıktığı muhakkaktır. Çünkü, l-, l'- ünsüzü bu bölgede yeteri kadar kuvvetli değildir ve örneklerde de görüldüğü gibi bir ünlü öntüremesi ile kendi durumunu sağlamlaştırmaktadır.³¹

Diğer kelime başı ünsüzlerinin durumuna bakacak olursak:

z- ünsüzü:

Yabancı kelimelerde dikkati çeken bir ünsüzdür.

zıbınnānı < zıbınlarını (54/220)

zaman (58/5)

zeyirden < zehirden (57/19)

zerzavat < zerzevat (58/16)

zatan < zaten (59/37)

ziyāret < ziyaret (66/21)

zurna (4/10)

zadı < zaten (4/23)

ziyān (6/20)

zeten < zaten (11/35)

zerdeli < zerdali (29/69)

Bölge ağızında bu ünsüzün Türkçe ve yabancı kelimelerde z- < s- ve s- < z- değişimi de görülmektedir.

---

³¹ Gülensoy, 1988, s. 50

z- < s-³²:

zebzemiz < sebzemiz (57/12)

zabahdan < sabahtan (60/10)

zabaḳTan < sabahtan (11/81)

zobaniñ < sobanın (61/36)

zabālā < sabahleyin (1/21)

ziyah < siyah (62/88)

ziniye < siniye (5/30)

s- < z-³³:

satan < zaten (49/39)

satı < zaten (62/61)

n- ünsüzü:

Bölge ağızlarında bu ünsüz yabancı kelimelerle, ne soru zamiri ve bundan türeme kelimelerde görülen bir ünsüzdür. Daha önce belirtildiği gibi l- < n- değişmesi dışında başka bir değişiklik yok gibidir.

nālin < nalın (takunya) (32/20)

nazā < nazar (5/87)

nenni < ninni (32/50)

---

³² krş. GBAA: zopu “sopa” (53-13)

³³ krş. Mar. sate “zaten”. Mal. sevg “zevk” Gaz. suryet “züriyet” (GDİAT., 304b, 306a)

neyet < niyet (51/2)

nicāti < Necati (9/27)

nişānsı < nişanlısı (13/31)

nas < nasıl (13/173)

napam < ne yapayım (2/22)

normel < normal (53/180)

nohoT < nohut (5/28)

nīse < neyse (42/23)

Bölge ağzında bu ünsüzün n- < l-, n- < y- ve n- < m- değişimlerini gösteren örneklerde rastlanmıştır.

naşırfa < maşrapa (46/2)

nāvıt < yahut (39/23)

nōr < lor (25/198)

nohusa < loğusa (58/30)

c- ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir.

cāmi < cami (11/17)

cāil < cahil (42/1)

cepāne < cephane (2/48)

cerāt < cerahat (58/59)

cibindirik < cibilik (51/194)

ciĕ < ciĝer (32/93)

civiz < ceviz (11/13)

cumey < cuma (64/12)

Bölge ağzında bu ünsüz yine ünsüz deĝişmeleri neticesinde karşımıza çıkan bir ünsüz olma özelliğini göstermektedir.

c- < ç-:

cerez < çerez (52/14)

cınĝan³⁴ < çingene (7/160)

cizĕlēdi < çizerlerdi (58/43)

cizme < çizme (51/297)

c- < j-:

candarma < jandarma (59/63)

candırma³⁵ < jandarma (62/2)

capan < japon (11/54)

capanya < japonya (10/50)

cilet < jilet (14/37)

---

³⁴ Yoz. cingana (OAAT., 227a); Mal. cingen (GdiAT., 296b). Fakat, Çor. çingen (AAT., 211b), Isp. çingen (ADÜM II, 156).

³⁵ krş. GBAA.: çandırma (26-7); Yoz. cenderme (OAAT., 227a); Çan. cenderme (AAT., 209a) Tok. candarma, cenderme (STİ AT., 222a, b); Or., Gir. cenderme (KDiAT., 311a); GDİA genel: candarma (268a), El. cenderme (268b).

c- < g-:

cavur³⁶ < gavur (36/26)

cevur < gavur (36/27)

c- < s-:

ciğara³⁷ < sigara (57/44)

Bölge ağzında yalnız bir örnekte ise bu olayın tersi ç- < c- görülür.

çeket < ceket (31/79)

f- ünsüzü:

Bölge ağzında örnekleri bol olup genellikle yabancı kelimelerde bulunmaktadır.

fabriKasyon < fabrikasyon (46/15)

fallelê < familyalar (13/97)

fasille < fasülye (4/49)

feğat < fakat (65/12)

fenâ < fener (9/33)

fetye < Fethiye (61/47)

feyd_etmedi < fayda etmedi (62/15)

---

³⁶ krş.: GBAA.: cavır (43-78); Bur. cavur (ADÜM II, 156a); Akç. kavur (KDİAT., 331a).

³⁷ krş.: Yoz. civara, cuvara (OAAD., 227a); Mar. cuvara (GDİAT., 269b).

fistannā < fistanlar (7/141)

furun < fırın (10/29)

Bölgemizde bu ünsüz, ünsüz değişimleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

f- < v-:

faķıt < vakit (13/84)

fişne < vişne (39/67)

fur- < vurmak (3/6)

f- < h-:

fızlı < hızlı (7/16)

faraz < horoz (17/48)

f- < b-:

fuva < baba (44/50)

f- < p-:

fatoz < potoz (48/14)

f- < k-:

fevrancı < kervancı (13/142)

Bölge ağızlarında ünlü düşmesi sonucunda karşılaştığımız örneklerde mevcuttur:

faķ < ufak (1/85)

fıcıķ < ufacık (52/50)

fıcıķdıķ < ufacıķtıķ (44/8)

h- ünsüzü:

Bölge ağzında genellikle yabancı kelimelerde bulunan bir ünsüzdür.

hūsūsü < hususi (66/37)

hākı < hakkı (49/82)

habā < haber (24/64)

hābusu < halbuki (51/267)

hācat < hacet (29/96)

hadırlez < hıdırellez (47/154)

halva < helva (11/157)

hamır < hamur (1/82)

hayan < hain (47/3)

hayva < hayvan (33/1)

hēkiş < herkes (6/3)

herb < harp (36/23)

hıra < küçük (47/1)

hiyet < heyet (51/95)

hōrü < huri (32/87)

Bu ünsüz, derlediğimiz metinlerde ünsüz değişimiylede karşımıza çıkmaktadır.

h- < y-:

hunan < yunan (13/83)

hine < yine (51/98)

h- < f-:

hurun < fırın (45/65)

hatma < Fatma (42/38)

h- < v-:

haķıt < vakit (13/83)

h- < p-:

hoşet < poşet (49/52)

Derlediğimiz metinlerde h ünsüzü bir kelimedede ünlü düşmesi sonucu ön ünsüz olarak tespit ettiğimiz bir örneğe sahiptir:

hıcıķ < ufacık (57/42)

m ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir. Bölge ağızlarında bol örneği bulunan bir ünsüzdür.

māķķaķ < muhakkak (23/19)

mābbet < muhabbet (51/156)

mābere < muhabere (66/71)

mācır < muhacir (1/31)

mahkime < mahkeme (2/39)

māllebi < muhallebi (58/31)

maşala < meşale (9/35)

māyene < muayene (65/37)

mecilis < meclis (29/1)

mekerne < makarna (35/1)

mendis < mühendis (13/24)

mezā < mezar (27/60)

misēvir < misafir (51/165)

motur < motor (7/430)

möme < meme (20/36)

p- ünsüzü:

Bu ünsüzle başlayan sözcüklere alıntı kelimelerde bolca rastlanır.

pālı < pahalı (29/90)

pallağ < parlak (51/185)

pambıt < pamuk (46/3)

paña < pancar (61/26)

pantul < pantolon (7/433)

paniyer < panayır (34/38)

paşfa < para (1/26)

paşaport < pasaport (66/52)

pattis < patates (10/14)

peket < paket (53/40)

pençire < pencere (13/218)

peşit < peşin (29/90)

pezevek < pezevenk (7/428)

pişlav < pilav (41/253)

piraşım < pilatin (9/16)

podura < pudra (45/19)

pulis < polis (44/73)

Bu ünsüz bölge ağızlarında ünsüz değişimleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

p- < b-³⁸:

Bölge ağızında yoğun olarak rastladığımız bir ünsüz değişimidir. Örnekleri şöyledir:

panga < banka (5/142)

paytar < baytar (7/138)

pıçkı < bıçkı (60/45)

pıçak < bıçak (24/5)

---

³⁸ p- < b- için krş. Kas. pahlava, piraz; Çan. paşlava, Çor. panga (AAT., 247a); NYA. paşlavı, palta, pıçaş, paşga (NYA., s.83).

piçim < biçim (13/91)

piçok < birçok (17/21)

pişe < bişey (13/137)

pitā < bir daha (24/29)

pōça < bohça (52/59)

puçukluk < buçukluk (12/46)

püsküt < büsküvi (31/13)

pütün < bütün (11/100)

p- < f-:

papriķa < fabrika (49/2)

pavliķa < fabrika (36/14)

pisdan < fistan (26/6)

ş- ünsüzü:

şalvā < şalvar (48/99)

şais < şahıs (12/8)

şapġa < şapka (2/14)

şēr < şehir (16/43)

şētan < şeytan (16/62)

şennen < şeyle (11/44)

şimcağ < şimdi (47/50)

şikāt < şikayet (36/78)

şollēde < şuralarda (31/95)

şurey < şuraya (1/32)

Ş- < Ç-:

şekip < çekip (46/116)

şevre < çevre (47/167)

şünkü < çünkü (53/84)

v- ünsüzü:

Türkçe kelime başında görülmeyen bu ünsüz, kelime başındaki b'lerin v'ye dönüşmesiyle sonradan ortaya çıkmıştır. bar < var, bar- < var-, ber- < ver- gibi örneklerden başka yansıma ve ünlem sözcüklerde görülür.

vā < var (1/64)

vaqıt < vakit (1/1)

varqa < varken (4/37)

vasıgayınan < vesikayla (52/27)

vasyet < vasiyet (58/66)

vellē < verirler (31/93)

velāsıl < velhasılı (21/8)

v- < b-:

vidon < bidon (61/28)

vuva < baba (17/21)

2.8.2. ÖN SES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ**k- > g- değişmesi:**

Bilindiği gibi k- ünsüzü ET.'den bu yana tarihi bir gelişme içinde süregelmiş, fakat Türkiye Türkçesinde tonlulararak yerini g-'ye bırakmıştır: gün, göç, gece, göz, gir-, gez... gibi.

Bölgemiz ağızlarında pek bol olmamakla birlikte, bazı ET. kelimelerin aynen yaşadığı görülür. Yeri geldikçe ele alınıp işlenen bu tür kelimelere k- ünsüzü de birkaç örnek vermektedir.³⁹

kölge⁴⁰ > gölge (24/52)

kölgelik > gölgelik (19/63)

küreş > güreş (28/80)

küreş- > güreşmek (5/192)

köm- > gömmek (49/66)

kiT- > gitmek (45/92)

---

³⁹ Gülensoy, 1988, s. 52

⁴⁰ bkz. GBAA.: kölgä, kölgü (sözl. 116a, b); NYA. kolge (54/38); Çan. kölge (AAT., 250a); Siv. Kölge (STİAT., 259).

ķ- > ğ- değişmesi:

Yazı dilimizde kelime başında kullanılan tonsuz, art damak ünsüzü k-, diğer Anadolu ağızlarındaki gibi, bölgemiz ağızlarında da genellikle tonlulaşarak ğ-‘ye dönüşmüştür. Bu değişim Türkçe kelimelerin yanında yabancı kelimelerde de görülür.⁴¹ Bölge ağızlarında bu değişimin bol örneği mevcuttur.

ğabaķ < kabak (10/39)

ğabarayâmış < kabarıyormuş (13/170)

ğabil < kabul (25/115)

ğaççaķ < kaçacak (56/30)

ğadaķ < kadar (55/1)

ğafa < kafa (24/106)

ğahar < kahır (42/101)

ğalvi < kalbi (62/19)

ğanel < kanal (58/27)

ğaraciyer < karaciğer (10/12)

ğarānıķ < karanlık (9/35)

ğardaş < kardeş (20/49)

ğayseri < Kayseri (33/34)

ğıp- < kırpmak (37/35)

ğırıķ < kırık (20/80)

---

⁴¹ Gülensoy, 1988, s. 53

ğırT < kırk (13/136)

ğıymat < kıymet (12/6)

ğocca < kocaman (52/56)

ğopça < kopça (46/3)

ğuran < Kur'an (11/46)

ğurna < kurna (42/95)

ğalem < kalem (7/301)

ğaranfil < karanfil (5/1156)

ğarpız < karpuz (4/49)

ğatırağ < katarak (57/31)

ğava < kafa (51/60)

t- > d- değişmesi:

Eski Türkçede sözcük başında görülmeyen d- ünsüzü, Batı Türkçesinde geniş ölçüde yaygınlaşmıştır. Bugün artık Bilecik ağız bölgesinde ve diğer ağızlarda oldukça yaygın olarak görülmektedir. Derlediğimiz metinlerden aldığımız örnekler ise şu şekildedir:

dağım < takım (58/33)

dabanca < tabanca (2/21)

dağı < takı (51/146)

dene < tane (29/66)

dāne < tane (5/51)

darak < tarak (29/133)

daş < taş (11/139)

davşan < tavşan (17/21)

dekme < tekme (26/34)

delâl < tellal (25/202)

depeller < teperler (65/20)

derağTurlar < traktörler (11/3)

desdire < testere (52/23)

dırnağ < tırnağı (21/52)

dur- < tutmak (1/30)

düt- < tütmeğ (27/48)

da'lı < tatlı (47/66) (ET. tatığlığ, DLT. I, 495, 496)

dēze < teyze (47/25) (ET. tajyza, EWT., 455.; T.Tekin'e göre: tāyı eze-si.

bkz.

TDAY 1960, s. 291-94)

d- > t- değişmesi:

Bölge ağzında t- > d- değişimine göre daha az görülen bir ünsüz değişimidir.

Örnekleri şu şekildedir:

tā < daha (14/31)

tana < dana (31/40)

teccal < deccal (47/3)

tefder < defter (16/82)

teva < defa (46/15)

tışarı < dışarıya (26/14)

tış < dış (22/10)

tik- < dikmek (51/134)

tikil- < dikilmek (20/3)

tiken < diken (68/78)

tişolta < dekolte (38/28)

toşdur < doktor (24/24)

tomotiz < domatez (29/26)

tut < dut (57/15)

tüş < düş (28/49)

p- > b- değişimi:

Bölge ağzında yoğun olarak görülen bir ünsüz değişimidir. Ayrıca metinlerimizde yazı dilindeki karşılıklarının tersine eski b-‘yi devam ettiren birkaç Türkçe kelime bulunmaktadır. (biñā < pınar (39/27), bişir- < pişirmek (2/45), buñar < pınar (49/109))

Derlediğimiz metinde bulduğumuz örnekler şu şekildedir:

badılcan < patlıcan (4/48)

bahalı < pahalı (36/79)

balcan < patlıcan (13/80)

barmaḵ < parmak (3/2)

bazā < pazar (35/172)

bāzen < pazen (52/32)

bekmet < peksimet (2/10)

bekmez < pekmez (21/37)

bolatlı < Polatlı (46/74)

s- > z- değişmesi:

Ön seste bulunan tonsuz s ünsüzü Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında sistemli olarak tonlu z ünsüzüyle telaffuz edilmektedir. Metinlerimizdeki örnekler şöyledir:

zabā < sabah (1/21)

zabah < sabah (60/10)

zabaḵdan < sabahtan (11/81)

zebze < sebze (57/12)

zerhoş < sarhoş (51/199)

zırf < sırf (51/245)

zini < sini (5/30)

ziyah < siyah (62/88)

zoba < soba (51/40)

zümbül < sümbül (35/93)

2.8.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Yapılan araştırmalara göre, Çağatay grubu (Özbekçe, Yeni Uygurca) ile Oğuz grubu lehçelerinde pekçok kelimede söz başında y-, v-, h- türemesi bulunmaktadır. (Bu konuda bkz. T. Tekin, ATAUÜ, s. 196-213)⁴².

Diğer Anadolu ağızlarında örnekleri bol olan ünsüz öntüremesi Bilecik İli ve yöresinde de yaygındır. Çoğunlukla h- olmak üzere y'li şekilleri de görülmektedir.

h- ön türemesi⁴³:

Poppe, Altay dillerinin karşılaştırmalı ses bilgisinde Ana Altaycada söz başında bir p- tasarlamakta (bkz. Nikolaus Poppe, Vergleichende Grammatik der altaischen Sprachen, Teil I: Vergleichende Lautlehre, Wiesbaden, 1960, s. 10) ve bu ünsüzün Orta Moğolcada h-, yeni Moğol dillerinden Mongour'da, f-, x-, Mançucada f-, Nanaycada (Goldi) p-, Evenkide h-, Korecede p- ve ph- ile temsil edildiğini belirttikten sonra aynı sesin Ön Türkçe ve Ana Türkçede h- ile temsil edildiğini, bu h- sesinin bugün yalnız Güney Doğu (Çağatay) grubu ile Güney-Batı (Oğuz grubu) lehçesinde korunduğunu kaydetmektedir. Talat Tekin'e göre, Poppe'nin görüşünü kanıtlamak üzere Türk dil ve lehçelerinden getirdiği dört örnekten üçü kandırıcı sayılabilir (bkz. ATAUÜ, s.214).

Yine T.Tekin'e göre, bu örneklerin büyük kısmında, söz başındaki h- sesi asli uzun ünlünün etkisiyle türemiştir⁴⁴. (bkz. a.g.e., s. 214)

h- öntüremesinin bölgemizdeki örnekleri şunlardır:

hambā < ambar (7/465)

⁴² Gülensoy, 1988, s. 55

⁴³ krş. öteki Anadolu ağızlarında h- prothése'i için örnekler: GBAA: häntäri (76-6); El. haķibet "akibet", Tun., El. hayva "ayva", heyva "ayva"; El. helbet (GDİAT., 287-288); Gir., Or. hambar, Or. hanbar, Gir., Or. hayva (KDİAT., 327-328); Ams. holta "olta", hüş "uç" (AAT.,234b); Çan. Hanbet "Antep" (233a).

⁴⁴ Gülensoy, 1988, s. 55

haraka < araka (62/58)

haraba < araba (5/40)

hataş < ateş (62/83)

hateş < ateş (1/29)

helbet < elbette (7/94)

hemme < ama (13/47)

hillet < illet (7/123)

hōlü < öyle (16/16)

hollāda < oralarda (16/24)

hora < orası (51/201)

höyle < öyle (31/69)

hinci < şimdi (13/19)

hincik < şimdi (25/68)

hindi < şimdi (16/22)

hindik < şimdi (9/11) (EAT. imdi ~indi~ındı-TS. III. 2067, 2082), (ET. imdi
“şimdi”-DLT. I, 35, 37, 41) emdi < amtı, emti (AH.Gr.249a)

himdi < şimdi (42/31)

himdik < şimdi (14/37)

hin < şimdi (48/119)

y- öntüremesi:

yesir < esir (2/2) ~TT.esir < Ar. esîr (ötekiTürk lehçe ve şivelerindeki y-türemesi örnekleri için bkz. T.Tekin, ATAUÜÜ,s. 196-209).

yıslad- < ıslatmak (19/24)

yur- < vurmak (51/273)

2.8.4. ÖN SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ**h- düşmesi:**

asâcık < Hisarcık (36/18)

asta < hasta (51/60)

attā < hatta (25/122)

avta < hafta (64/10)

aydut < haydut (58/69)

em < hem (62/13)

udüt < hudut (66/70)

b- düşmesi:

irkinti < birikinti (16/32)

l- düşmesi:

atince < latince (42/61)

v- düşmesi:

ucut < vücut (18/2)

2.8.5. İÇ SES ÜNSÜZLERİ**2.8.5.1. İç Seste Tonlulaşma**

Tonsuz ünsüzlerin tonlu hale gelmesidir. Bilecik ve yöresi ağızlarında, içses çift ünsüz bulunan yerlerde, birinci ünsüz tonsuz olsa bile, ikinci ünsüz genellikle tonlu veya tonlulaşma eğilimindedir.⁴⁵

-ç- > -c- değişmesi:

avaca < ağaç (53/51)

sacı < saç (1/85)

acız < açız (2/34)

gücük < küçük (5/1)

işcilik < işçilik (21/46)

dişci < dişçi (49/114)

kepceyinen < kepçeyle (53/173)

dipc̄ini < dipçiğini (51/168)

---

⁴⁵ Diğer Anadolu Ağızları için bkz. : A. Caferoğlu, Anadolu ağızlarında konson değişmeler, TDAY 1963, S. 1-32

-k- < -ğ- değişmesi:

vasıġa < vesika (52/25)

başıġa < başka (68/2)

anġara < Ankara (51/119)

arġadaş < arkadaş (42/18)

bıraġırırġ < bırakırız (16/16)

cumurbaşıġanı < cumhurbaşkanı (41/3)

faġat < fakat (12/28)

ġarġa < karga (13/129)

ġızılġaya < kızılkaya (25/101)

ġocaġarlı < kocakarılar (47/90)

ġabaġulak < kabakulak (51/299)

-k- > -g- değişmesi:

keşġe < keşke (51/75)

keşġeK < keşkek (54/25)

peşġir < peşkir (59/41)

yetişġin < yetişkin (40/27)

esġi < eski (51/270)

esġeden < askerden (56/26)

isgele < iskele (59/12)

püsgürdelek < püskürterek (24/11)

Bölge ağzında bazı örneklerde ise, ikinci üznüzün tonsuzlaştığı görülür.

pençireden < pencereden (13/218)

epteş < abdest (36/26)

-t- > -d- , -T- değişmesi:

edirafda < etrafta (66/7)

direkdörlēlen < traktörlerle (45/77)

sōlemedikden < söylemedikten (45/119)

badılcan < patlıcan (4/48)

çekTik < çektik (8/30)

alekTiriñ < elektriğin (9/32)

ğavaqlıkda < kavaklıkta (11/4)

bitTikden < bittikten (11/21)

kürekden < kürekten (47/192)

-p- > -b- , -P- değişmesi:

alTıbarmaq < altıparmaq (48/99)

yaPbaram < yapıvereyim (68/42)

ıspanak < ıspanak (7/366)

zoba < soba (51/40)

yenibazā < Yenipazar (10/11)

tırbān < tırpan (19/58)

tebe < tepe (51/106)

sübürge < süpürge (54/243)

pasbal < paspal (40/95)

nēbıcan < ne yapacaksın (66/2)

ķayabiña < Kayapınar (41/2)

süPügeynen < süpürgeyle (33/53)

ķapbe < kahpe (7/428)

-f- > -v- değişmesi:⁴⁶

Bölge ağzında çokça görülen bir ünsüz değişimidir.

avta < hafta (64/10)

avyon < afyon (21/19)

siver < sefer (53/40)

ķivt sür- < çift sürmek (61/1)

ķivitse < çift ise (54/77)

ķivte telli < çite telli (51/154)

devā < defa (49/102)

---

⁴⁶ -v- ~ -f- değişimi üzerine fazla bilgi için bkz. : A. Caferoğlu, Türkçe “v” morfemi, TM XVI, 1971, S. 27/38 v not 75’teki makale.

şevtāli < şeftali (40/116)

evenim < efendim (46/17)

ğava < kafa (42/8)

haviz_ābā < Hafize Abla (45/53)

havta < hafta (7/44)

ıvaḳ < ufak (61/2)

ıvacıḳ < ufacık (63/38)

keşiv_ol- < keşif olmak (16/34)

kevin < kefen (11/36)

lütv_āḡa < Lütfü Aga (61/48)

mısdava < Mustafa (63/3)

misēvir < misafir (51/165)

morvin < morfin (49/114)

müvtū < müftü (45/93)

övele- < ufalamak (53/66)

övkü < öfke (35/20)

sevāberlik < seferberlik (12/50)

sevē < sefer (54/194)

tüvek < tüfek (12/51)

-s- > -z- değişmesi:

sekizenbeş < seksenbeş (8/2)

doğızan < doksan (37/6)

aptezliñ < abdestliğin (20/15)

2.8.5.2. İçseste Tonsuzlaşma (ötümsüzleşme)**-v- > -f- değişmesi:**

asfat < asvalt (12/34)

bağlafa < baklava (11/28)

mafit- < mahvetmek (36/64)

-d- > -t- , -T- değişmesi:

aptes < abdest (48/42)

eptes < abdest (13/139)

paTişāmız < padişahımız (12/40)

gitcen < gideceksin (28/20)

gitceklē < gidecekler (54/91)

-b- > -p- değişmesi:

sepze < sebze (41/12)

pempe < pembe (52/40)

pempeleş- < pembeleşmek (62/95)

tulumbacı ayaĶĶapları < tulumbacı ayakkabıları (42/67)

aptezliñ < abdestliĝin (20/15)

apdılla < Abdullah (62/13)

depçeci < sebzeçi (4/48)

elpise < elbise (58/34)

fapriĶa < fabrika (44/71)

-z- > -s- deĝişmesi:

teskere < tezkere (57/10)

ōmassa < olmazsa (58/34)

āmassın < almazsın (7/187)

oĶudamassaĶ < okutamazsak (14/27)

cevisse < cevizse (53/61)

2.8.5.3.İç Seste Sızıcılaşma:

-b- > -v- deĝişmesi:

pavliĶalara < fabrikalara (36/14)

vuvam < babam (44/7)

buvaynan < babayla (44/12)

-ğ- / -k- , -ğ- > -y- değişmesi:

soğaya < sokağa (44/21)

ayaya < ayağa (46/84)

ocaya < ocağa (47/181)

buydeyleri < buğdayları (52/9)

buyday < buğday (47/60)

ğazıyınan < kazığıyla (54/150)

-g- / -k- , -ğ- > -y- değişmesi:

beyeniyodu < beğeniyordu (7/31)

ciyeri < ciğeri (10/11)

deyerlendirdim < değerlendirdim (65/8)

leyene < leğene (53/205)

deyirmenlerimiz < değirmenlerimiz (10/10)

eyşi < ekşi (19/6)

eyşidir < ekşidir (53/233)

çiyneyip < çiğneyip (62/20)

eylenem < eğleneyim (7/90)

eylencedir < eğlencedir (11/159)

-ğ- > -v- değişmesi:⁴⁷

Bu ses olayı, Türkiye Türkçesi Ağızlarına Kıpçak Türkçesinin bir hediyesidir. Bölge ağızdaki örnekler şöyledir.

sovan < soğan (29/26)

üvüd- < öğütmek (49/126)

sövüdün < söğüdün (25/26)

-ç- > -ş- değişmesi :

-ç- > -ş- değişmesi de Kıpçak Türkçesi özellikleri arasında sayılmaktadır.⁴⁸ Aynı durum Kıpçak Türkçesinin kolu olan Kazak Türkçesinde de yürürlüktedir.⁴⁹

Bu ünsüz değişimi bölge ağızında çok yoğun olarak kullanılmaktadır.

ardışlı < Ardıçlı (1/52)

aşmak < açmak (32/108)

avışladım < avuçladım (63/13)

genş gız < genç kız (61/27)

geşlik < gençlik (47/89)

geşmişlē < geçmişler (13/86)

göşdü < göçtü (51/16)

---

⁴⁷ Korkmaz, 1994: 3-7

⁴⁸ Recep Toparlı – M. Sadi Çöğenli, Nevzat H. Yanık, (1999): El – Kavânînü'l Külliye Li – Zaptî'l – Lügati't – Türkiyye, Ankara: s. 10/a

⁴⁹ Mustafa Öner, (1998): Bugünkü Kıpçak Türkçesi, TDK yayınları, Ankara: s.15, 232, 235

gülüşlü < gülünçlü (14/6)

güşlü < güçlü (46/80)

ğaşmak < kaçmak (13/221)

ğaravışlı < Karaağaçlı (1/12)

ilaşla- < ilaçlamak (24/28)

iş donu < iç donu (45/43)

işlik < içlik (49/131)

kireşleme < kireçleme (3/1)

leşbēlik < rençberlik (6/21)

2.8.5.4. İç Seste Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler:

Bölgemiz ağızlarında da akıcı ünsüzler arasında değişme olayına rastlanmaktadır. Başlıca türleri şunlardır:

-m- > -n- , -ñ- değişmesi:

şindi < şimdi (1/7)

goñşulā < komşular (37/38)

barnaḡ < parmak (3/2)

-n- > -y- değişmesi:

göynü < gönlü (28/96)

-r- > -l- değişmesi:

selbeş < serbest (31/36)

melhem < merhem (M.D.D)

pavlikalara < fabrikalara (36/14)

-y- > -n- değişmesi:

asgerinne < askeriyle (2/2)

şennen < şeyle (11/44)

2.8.5.5. İç Seste Öteki Ünsüz Değişmeleri:**-d- > -c- değişmesi:**

cevcet < Cevdet (M.D.D)

şinci < şimdi (21/12)

şinciki < şimdiki (34/16)

-k- < -h- değişmesi:

muqtā < muhtar (46/58)

-c- < -j- değişmesi:

mücde < müjde (20/13)

baracı < barajı (66/2)

-m- < -v- değişmesi:

merdeman < merdiven (11/139)

merdiman < merdiven (63/36)

-ç- < -c- değişmesi:

pança < pancar (61/26)

-p- < -h- değişmesi:

ğapbesi < kahpesi (7/428)

-g- < -ğ- değişmesi:

eger < eğer (53/128)

-h- < -y- değişmesi:

şehiz < çeyiz (7/20)

2.8.5.6. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri:**2.8.5.6.1. İlerleyici Benzeşme:**

Bir kelime içinde bulunan iki ünsüzden birincisinin ikinciye kendisine benzetme olayıdır.⁵⁰

2.8.5.6.1.1. Yarı Benzeşme:

Birinci ünsüzün ikinciye etki ederek ona kendi özelliğinden birini veya ikisini vermesi veya onu, yalnız bir veya iki özelliği bakımından kendisine benzetmesi demektir.⁵¹

-ml- > -mn- :

adamnā < adamlar (55/31)

anamnan < annemle (1/19)

damna < damla (7/209)

bayramnāmız < bayramlarımız (11/30)

yemnēsiñ < yemlersin (11/80)

tısımnmış < tıslımlıymış (22/12)

yavrumna < yavrumla (36/49)

sırtımnañ < sırtımla (40/19)

āşamnen < akşamleyin (44/28)

kirlimnen < kirliğimle (48/76)

-ñl- > -ñn- :

---

⁵⁰ Gülensoy, 1988, s. 61

⁵¹ Gülensoy, 1988, s.61

āñnıgabaḳ (52/82)

añnadıvāmiş < anlatıvermiş (13/145)

añnan- < anlanmak (45/1)

yañnāna < yanlarına (47/110)

2.8.5.6.1.2. Tam Benzeşme:

Boğumlanma yeri, tınlama rengi, ağız kanalının açıklığı gibi bazı özellikleri olan ve yalnız bir noktada ayrılık gösteren veya hiçbir benzer noktaları bulunmayan ünsüzlerin her yönden birbirine benzemesi demektir.⁵²

-nl- > -nn-:

gelinnen < gelinle (44/13)

ekinneri < ekinleri (55/7)

īsannā < insanlar (63/19)

unnarı < onları (65/3)

zamannar < zamanlar (66/29)

geleñnē < gelenler (34/40)

cannandñ < canlandın (13/148)

ōlannarı < oğlanları (30/6)

-ly- > -ll- :

---

⁵² Gülensoy, 1988, s.61

fasille < fasülye (35/3)

-şy- > -şş-:

eşşā < eşya (31/30)

Bu benzeşme olaylarının dışında –yl- > -nl- > -nn- gelişmesi ile oluşmuş bazı örneklerde bulunur:

parasınnan < parasıyla (25/52)

mayasınnan < mayasıyla (45/66)

buharınnan < buharıyla (11/96)

taksisinnen < taksisiyle (14/17)

2.8.5.6.2. Gerileyici Benzeşme:

Bir kelime içinde yanyana bulunan iki ünsüzden ikincisinin birinci ünsüzü kendisine benzetmesi olayıdır.⁵³

-rl- > -ll- :

killik < kirlik (16/41)

alillādır_ōsem < alırlardır öyleyse (34/45)

mezallıa < mezarlığa (34/47)

talladayız < tarladayız (35/26)

---

⁵³ Gülensoy, 1988, s.61

apelle < hoparlör (45/72)

deyollā < diyorlar (51/118)

tellik < terlik (58/1)

-zc- > -cc-:

accık < az(1)cık (60/23)

eccık < az(1)cık (16/9)

-hç- > -çç-:

baççem < bahçem (65/6)

baçça < bahçe (4/50)

-zs- > -ss-:

vēmesse < vermezse (5/126)

cevisse < cevizse (53/61)

oğudamassağ < okutamazsak (14/27)

āmassın < almazsın (7/187)

sürmessin < sürmezsin (10/37)

-nl- > -ll-:

samallık < samanlık (54/171)

-ğn- > -nn-:

innesini < iğnesini (48/86)

inne < iğne (51/180)

-kş- > -şş-:

aşşamacak < akşama kadar (54/238)

aşşama ğadan < akşama kadar (51/105)

-ky- > -kK-

entekKe < Antakya (42/96)

2.8.7. İÇ SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ**-r- düşmesi:**

yımitlā- < yumurtlamak (28/11)

sevāberlik < seferberlik (12/50)

römoğ < römork (53/215)

biken < birken (24/18)

deymen < değirmen (47/64)

göz ğıp- < göz kırpmak (37/32)

ġānına < karnına (13/177)

ğurulan- < kurulanmak (51/230)

-h- düşmesi:

Bölge ağzında çokça rastlanan bir ünsüz düşmesidir.

bāça < bahçe (34/12)

āmet < Ahmet (46/58)

bālı < pahalı (4/2)

bāşış < bahşış (55/35)

cepāne < cephane (2/48)

ğāvaltı < kahvaltı (51/177)

cumurbaşğanı < cumhurbaşkanı (41/3)

eskişēr < Eskişehir (1/47)

kötāya < Kütahya (3/15)

kāya < kahya (47/147)

kākül < kahkül (5/193)

ītiyar < ihtiyar (5/17)

heşeş < haşhaş (16/18)

inesar < İnhisar (8/16)

ğısalķı < kız halkı (6/27)

ğāve < kahve (33/57)

mācır < muhacır (1/31)

mūtā < muhtar (51/130)

paalı < pahalı (29/60)

tāta < tahta (40/115)

tēlike < tehlike (51/18)

-n- düşmesi:

seviç < sevinç (25/59)

piriç < piriñ (45/74)

pezevek < pezevenk (7/428)

ödüç < ödünç (7/15)

bēzin < benzin (36/74)

bizaslā < Biznanslılar (29/18)

isan < insan (7/288)

ğayınam < kaynanam (31/116)

gülüşlü < gülünçlü (14/6)

-ğ- düşmesi:

Bu ünsüz düşmesi bölge ağızlarında sık olarak görülmektedir.

bāķur < baķkur (51/78)

bācık < baķcık (59/80)

ārı < aķrı (67/3)

āda < ağda (59/53)

dēnek < deġnek (7/156)

deḡil < deġil (1/91)

dōru < doġru (41/2)

erturul < Ertuġrul (25/103)

ēlence < eġlence (27/36)

ġarayīt < Karayiġit (3/26)

sālīk < saġlık (37/67)

ōlaḡ < oġlak (22/2)

ūd- < öġütmeġ (57/26)

yāmır < yaġmur (7/436)

yīd < yiġit (7/64)

-l- düşmesi:

yāvā- < yalvarmak (46/84)

yāñıŝ < yanlış (21/63)

ātında < altında (47/114)

āvı < avlu (38/28)

bēki < belki (54/233)

feç < felç (44/26)

evēki < evelki (30/73)

ebse < elbise (13/149)

ġarānıķ < karanlık (9/35)

hābusu < halbuki (51/267)

asfat < asfalt (12/34)

-y- düşmesi:

āşa < Ayşe (44/86)

āçiçek < ayçiçek (50/16)

eşā < eşya (59/35)

dēze < teyze (47/25)

deor < diyor (36/32)

televizen < televizyon (47/168)

şōle < şöyle (5/28)

şikāt < şikayet (36/78)

şētan < şeytan (16/62)

saķarı < Sakarya (12/7)

nēse < neyse (13/144)

-k- , -k̄- düşmesi:

olcasa < olacaksa (11/38)

ōsüz < öksüz (7/3)

youusa < yoksa (49/81)

āşam < akşam (1/20)

bıçālāñ < bıçakla (41/16)

yuğa < yufka (38/38)

-t- düşmesi:

a'mışbeş < altmıŝbeŝ (8/13)

assubay < astsubay (36/46)

çifçi < çiftçi (29/29)

dosu < dostu (56/18)

-d- düşmesi:

kēni < kendi (13/80)

efēnim < efendim (51/123)

günüzün < gündüzün (10/6)

-v- düşmesi:

yōmiye < yevmiye (8/9)

-p- düşmesi:

yāmadan < yapmadan (46/87)

2.8.7. İÇ SES ÜNSÜZ TÜREMESİ**-y- türemesi:**

Genelde yabancı kelimelerde görülen bir ses hadisesidir.

dāyire < daire (29/75)

iyāde < iade (67/15)

mayış < maaş (29/73)

-h- türemesi:

sahat < saat (45/126)

sehet < saat (63/33)

söhöndür- < söndürmek (47/183)

-m- türemesi:

dülumbet < tülbent (53/208)

-d- türemesi:

ırazdağı < razaki (51/182)

-s- türemesi:

ilkisini < ilkini (53/190)

-n- türemesi:

yünsük < yüzük (5/66)

2.8.8. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Kelime kökünde herhangi bir sesin, yan yana iki kez tekrarlanmasıdır.⁵⁴

-c- > -cc- :

ğocca < kocaman (52/56)

-ç- > -çç- :

güççük < küçük (12/50)

-m- > -mm- :

ammā < ama (3/19)

emmā < ama (42/1)

---

⁵⁴ Eker, 2003 : 244

emme < ama (3/44)

ımma < ama (61/31)

imma < ama (63/57)

hemme < ama (13/47)

-l- > -ll- :

lülle < lüle (62/82)

-ş- > -şş- :

başşak < başak (1/66)

-r- > -rr- :

paırfa < para (1/26)

2.8.9. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ

Yabancı kökenli sözcüklerde çift ünsüzlerden biri, kimi zaman düşer. Derlediğimiz metinlerde rastladığımız bazı örnekler şunlardır:

ğuvatlıca < kuvvetlice (32/32)

hadrilez < hıdırellez (47/130)

hadralez < hıdırellez (47/145)

haķında < hakkında (2/63)

hatlē < hatta (12/26)

lezet < lezzet (10/41)

māzam < muazzam (18/5)

mehēle < mahalle (49/142)

müyēser < Müyesser (25/150)

sihāt < sıhhat (41/17)

sünet < sünnet (27/5)

2.8.10. HECE KAYNAŞMASI

İki bağımsız hecenin birbiriyle kaynaşarak tek hece haline gelmesi olaydır. Bilecik İli ve İlçeleri Ağzlarında birçok şekilde görülmektedir.

2.8.10.1. Şimdiki Zaman Ekinde:

geliyom < geliyorum (2/57)

deyon < diyorum (9/10)

daşıyoñ < taşıyorum (3/4)

ālayām < ağlıyorum (51/48)

yapyoz < yapıyoruz (58/21)

guyyoz < koyuyoruz (58/24)

2.8.10.2. Gelecek Zaman Ekinde:

bulcın < bulacaksın (37/40)

biçiciñ < biçeceksin (19/58)

yapacın < yapacaksın (31/6)

asıcaz < asacağız (47/210)

yicez < yiyeceğiz (47/72)

oğudacez < okutacağız (34/16)

2.8.10.3. Çokluk I. Şahıs İyelik Ekinde:

Son sesi g(ğ), k(k) ünsüzleri ile biten kelimelere bu ek geldiği zaman, baştaki ünlüsünde hece kaynaşması görülür:

çocuklumuzda < çocukluğumuzda (11/22)

ikicimiz < ikiciğimiz (4/13)

geçlimizde < gençliğimizde (19/39)

bacāmıza < bacağımıza (61/11)

ayāmızda < ayağımıza (4/5)

2.8.10.4. Yükleme Hal Ekinde:

şekēlī < şekerliği (34/3)

çocū < çocuğu (36/50)

ğabā < kabağı (10/39)

tārī < tarihi (12/5)

2.8.10.5. Yönelme Hal Ekinde:

urā < oraya (1/69)

satmā < satmaya (8/11)

saçā < saçağa (12/4)

zabā < sabaha (19/12)

eşē < eşeğe (28/123)

2.8.10.6. -dıķ / -dik, -duķ / -dük sıfat – fiil ekinde:

yapıldı < yapıldığı (5/15)

çıkdı < çıktığı (42/90)

dovdü < doğduğu (14/26)

oldü < olduğu (25/106)

2.8.10.7. Hece Kaynaşması İle İlgili Diğer Örnekler:

doķuncu < dokuzuncu (13/141)

ayçek < ayçiçek (63/1)

ersigün < ertesi gün (35/39)

bām < bakalım (31/133)

mustābey < Mustafa Bey (34/18)

telēzon < televizyon (63/47)

dencē < deyince (13/148)

duzlālaķ < tuzlayarak (36/38)

bōzük < Bozüyük (29/71)

yannayağ < yalınayak (42/27)

hadırlez < hıdırellez (47/154)

ķostor < kolestrol (50/1)

nişansı < nişanlısı (13/31)

sancağ < salıncak (34/49)

samsağ < sarımsak (13/201)

becēp < becerip (51/111)

götTün < götürdün (10/21)

ğıpelle < kırparlar (37/33)

ğaramatlā < Karaahmetler (40/34)

mendis < mühendis (13/24)

şēr < şehir (16/43)

bēm < benim (51/167)

bōzunu < boğazını (28/6)

halıcōlu < Halıcıoğlu (67/14)

2.8.11. HECE YUTULMASI (DÜŞMESİ)

Kelimede yer alan ve birbirine benzeyen hecelerden birinin düşmesidir.⁵⁵

önden < önünden (24/35)

---

⁵⁵ Eker, 2003: 243

yeyyoz < yiyoruz (4/33)

deyyoz < diyoruz (5/4)

yandan < yanından (7/74)

2.8.12. ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME (GÖÇÜŞME)

Göçüşme kelime içindeki seslerin yer değiştirmesidir.⁵⁶ Tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır.

yaşTı < yatsı (39/37)

zelleli < lezzetli (52/81)

yanılız < yal(ı)nız (9/49)

üryā < rüya (52/82)

tehne < تنها (1/62)

tecerbe < tecrübe (46/94)

kirbit < kibrit (7/102)

badılcan < patlıcan (4/48)

ceyran < cereyan (21/64)

elesfit < bisiklet (46/2)

fevrancı < kervancı (13/142)

gelennikle < genellikle (11/43)

---

⁵⁶ Eker, 2003: 241

2.8.13. YANSIZLAŞMA

Anadolu ağızlarında iç seste ses tellerinin titreşimine dayalı bir ünsüz benzeşmesinden kaçma temayülünün oldukça baskın olduğu görülmektedir.

Anadolu ağızlarındaki bu farklılaşmayı seslerin mahreçlerindeki (boğumlanmalarındaki) belirsizlik ile izah etmek mümkündür. Bu duruma dil biliminde yansızlaşma (neutralisation) denilmektedir. Buradaki durumu da bir yansızlaşma temayülü olarak adlandırmak uygun görülmektedir.⁵⁷

-çt- > -çd :

içdi < içti (33/81)

āçdan < ağaçtan (45/27)

açdıkdan < açtıktan (53/23)

biçdik < biçtik (55/7)

seçdiler < seçtiler (67/15)

-çt- > -şd- ~ -şT- :

aşdı < açtı (1/63)

ğaşdı < kaçtı (87/105)

kerpişdi < kerpiçti (12/19)

geşdikden < geçtikten (12/43)

---

⁵⁷ Hayati Develi, (1996): "Türkiye Türkçesinde İç seste ünsüz Benzeşmesi ve Yansızlaşma", 3. Uluslar arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri, s.298-302

-ft- > -fd- :

tefderiñ < defterin (16/82)

çifde < çifte (16/84)

tarafda < tarafta (25/105)

müfdülē < müftüler (29/4)

zayıfdı < zayıftı (34/9)

-ht- > -hd- :

zabahdan < sabahtan (60/10)

tezgahda < tezgahta (45/30)

sabahdan < sabahtan (6/31)

-kç- > -kc- :

yidikce < yedikçe (7/403)

dedikce < dedikçe (17/41)

geşdikce < geçtikçe (22/5)

böyükce < büyükçe (26/17)

böyüdükce < büyüdükçe (33/45)

-kç- > -kc- :

sarıldıkca < sarıldıkça (7/382)

-kt- > -kd- ~ -Kd- ~ -kd- :

çekdimiz < çektiğimiz (33/43)

inekden < inekten (34/24)

beşikdaşa < Beşiktaşa (35/74)

çökdük < çöktük (36/5)

düzlükdür < düzlüktür (36/62)

-kt- > -kT- ~ -Kd- ~ -kd- ~ kd- :

alcakdı < alacaktı (36/52)

yoğdu < yoktu (37/12)

olduğdan < olduktan (38/8)

sıcağda < sıcakta (39/4)

bırakdılā < bıraktılar (39/65)

-pt- > -Pd- ~ -bd- ~ -pd- :

yapdımız < yaptığımız (39/10)

dolapda < dolapta (48/121)

şāpdım < şey yaptım (52/24)

çarpdıķdan < çarptıktan (53/99)

nasibde < nasipte (21/2)

-pķ- > -pğ- :

şapğalāda < şapkalarda (2/14)

-sk- > -sg- :

asger < asker (3/34)

esgisinden < eskisinden (24/92)

-st- > -sd- :

hasdalıķ < hastalık (48/24)

nişāsda < nişasta (48/119)

üsdüne < üstüne (6/37)

basdırısan < bastırırsan (21/27)

kesdi < kesti (32/43)

-şT- > -şd- ~ -şT- :

daşda < taşta (32/77)

düşdü < düştü (11/126)

işde < işte (37/45)

ğarışdırcan < karıştıracaksın (53/113)

yokmuşdu < yokmuştu (58/52)

işTe < işte (9/11)

-şk- > -şğ- :

başğa < başka (17/17)

-tt- > -dd- :

bāladdırıyon < bağlattırıyorsun (19/61)

neddiñ < ne ettin (32/87)

2.8.14. SON SES ÜNSÜZLERİ

2.8.14.1. Son Seste Tonlulaşma:

-p > -b, -P değişmesi:

herb < harp (36/23)

heP < hep (32/119)

dōrayıP < doğrayıp (36/43)

ğarıP < garip (51/255)

-ç > -c değişmesi:

hic > hiç (52/57)

ilac < ilaç (21/19)

sac < saç (51/53)

-t > -d, -T değişmesi:

seed < saat (33/51)

milleT < millet (50/33)

devleT < devlet (51/4)

dörT < dört (51/38)

pekeT < paket (51/76)

-k > -K değişmesi:

ēciK < azıcık (50/11)

bīciK < biricik (51/34)

erkeK < erkek (51/225)

-k > -K değişmesi:

olaraK < olarak (51/42)

çoK < çok (1/8)

ķayıK < kayık (12/41)

ğırk < kırk (26/51)

atık < artık (59/43)

Ulamanın Etkisiyle Son Seste Tonlulaşma:

hic_unnara < hiç onlara (60/40)

pedirig_eyiridi < pedirik eğirirdi (61/2)

gevırlıK_asdası < gavurluk hastası (61/7)

çoK_ırahatda < çok rahatta (61/24)

tertib_alıñ < tertip alın (1/14)

ğurd_āzı < kurt ağzı (7/139)

nasīb_itsin < nasip etsin (11/46)

gömlēK_alırlā < gömlek alırlar (14/30)

fısdık_alıvā < fıstık alıver (24/99)

kürd_āmedi < Kürt Ahmeti (25/101)

feryād_itmeye < feryat etmeye (32/83)

harb_oluyo < harp oluyor (1/25)

peg_ıraq < pek ırak (7/370)

reng_ōsun < renk olsun (34/4)

2.8.14.2. Son Seste Tonsuzlaşma:

-z > -s değişmesi:

sekis < sekiz (46/8)

as < az (49/5)

ölmes < ölmez (55/262)

biras < biraz (58/13)

otus < otuz (4/25)

yüs < yüz (4/28)

çerkes < çerkez (5/10)

sis < siz (29/78)

2.8.14.3. Son Seste Sızıcılışma:

-ç > -ş değişmesi:

sütlaş < sütlaç (31/109)

ğaş < kaç (33/57)

saş < saç (51/127)

bulamaş < bulamaç (53/105)

ileş < ilaç (37/22)

heş < hiç (47/38)

geş < genç (47/102)

geş- < geçmek (5/165)

üş < üç (11/10)

hiş < hiç (12/27)

-y > -v değişmesi:

köv < köy (16/11)

-ğ > -v değişmesi:

yav < yağ (53/60)

2.8.14.4. Son Seste Ünsüz Değişmeleri:

-j > -c değişmesi:

barac < baraj (66/2)

masac < masaj (3/56)

-f > -v değişmesi:

tarav < taraf (45/7)

2.8.15. SON SESTE ÜNSÜZ TÜREMESİ

-k türemesi:

şimdik⁵⁸ < şu imdi ok (1/1)

himdik < şimdi (14/37)

gārik < gayrı (29/71)

-m türemesi:

meyēsem < meğerse (45/127)

ösem < öyleyse (11/98)

ölesem < öyleyse (51/81)

-y türemesi:

ney < ne (42/61)

2.8.16. SON SÖZDE ÜNSÜZ DÜŞMESİ

2.8.16.1. Akıcı Ünsüzler:

-n Düşmesi:

gelirke < gelirken (2/4)

---

⁵⁸ Büyük bir ihtimalle Eski Türkçedeki “ök” kuvvetlendirme edatının kalıntısıdır.

geçēke < geçerken (5/5)

ğaynadırke < kaynatırken (5/29)

güdēke < güderken (33/27)

derke < derken (66/24)

-r düşmesi:

Bölge ağzında çokça görülen bir ses olayıdır.

ğıvrı < kıvrır (31/34)

şapdı < şey yaptırır (33/82)

verī < verir (34/43)

götürü < götürür (12/25)

durū < durur (21/40)

ğabarı < kabarır (19/2)

pancā < pancar (37/55)

-y düşmesi:

şe < şey (54/223)

bişe < bir şey (12/7)

2.8.16.2.Diğerleri:

-t düşmesi:

çif < çift (46/96)

üs < üst (48/126)

dos < dost (49/35)

eptes < abdest (13/139)

serbes < serbest (M.D.D)

ŞEKİL BİLGİSİ

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. İSİMLER

Canlı cansız bütün varlıkları, kavramları tanıtan sözcüklerin tümüne isim denir.⁵⁹

2.2.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ

1) Çokluk Ekleri

2) İyelik Ekleri

3) Aitlik Eki

4) Durum(Hâl) Ekleri

2.2.1.1.1.Çokluk Ekleri:

Nesnelerin, varlıkların birden fazla olduğunu belirten isim işletme(çekim) ekleridir.⁶⁰

-lar, -ler :

killikler < kirlikler (16/41)

böyüklere < büyüklere (51/101)

gocadamlara (47/122)

böbelerin < biberlerin (41/31)

---

⁵⁹ Tuncer Gülensoy, (1995): *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri: s.177

⁶⁰ Gülensoy, 1995: 177

imkânlarım (41/18)

mâcurlardan < muhacirlerden (41/27)

dâvetiyeleri (23/1)

ğızañlara < kızanlara (4/43)

mahkimeleri < mahkemeleri (2/39)

çocuklara (29/63)

-lā, -lē:

ğarğalā < kargalar (61/32)

kilómetirelē < kilometreler (67/1)

noķsanlıķlā < noksanlıklar (67/3)

tūlalā < tuğlalar (12/26)

uruşlā < oruçlar (37/37)

ğopmadıķlā < kopmadıklar (36/36)

ıscaķlā < sıcaklar (36/60)

türislē < turistler (36/52)

zinilē < siniler (7/117)

ballē < ballar (7/126)

ekmeklē < ekmekler (19/7)

nā, nē:

baylōnnā < naylonlar (36/72)

unnā < onlar (36/63)

adamnā < adamlar (56/33)

ğocamannā < kocamanlar (47/19)

oturannā < oturanlar (57/46)

günnē < günler (50/20)

düünnēde < düğünlerde (7/12)

gelinnē < gelinler (7/94)

gelennē < gelenler (34/40)

zenginnē < zenginler (34/43)

-nar, -ner:

ōlannar < oğlanlar (27/32)

odunnarı < odunları (33/26)

unnarı < onları (59/23)

harmannara < harmanlara (62/67)

bidonnara < bidonlara (53/231)

görenner < görenler (18/34)

günnere < günlere (57/10)

gelinnere < gelinlere (50/40)

düünnerde < düğünlerde (7/277)

gelenlere < gelenlere (11/28)

-nan, -nen, -nān, -nēn, -nañ, -neñ:

hayvannāni < hayvanlarını (17/1)

bunnañ < bunların (26/2)

pisdannāni < fistanlarını (26/6)

unnankılā < onlarınkiler (51/35)

yañnanda < yanlarında (40/31)

unnāñ < onların (32/114)

ōlannāni < oğlanlarını (24/126)

urgannāndan < urganlarından (21/78)

-lan, -len, -lān, -lēn, -lañ, -leñ:

alacaqlañ < alacakların (17/40)

şalvālandan < şalvarlarından (26/9)

ğıyafetlēni < kıyafetlerini (39/41)

ötekilēni < ötekilerini (39/74)

tarlalāndan < tarlalarından (1/3)

köylende < köylerinde (57/1)

-lam, -lem, -lām, -lēm:

ġardaṣlām < kardeṣlerim (44/35),

ġardaṣlam < kardeṣlerim (44/36)

ablalamdan < ablalarımdan (24/33)

ṣiṣelemize < ṣiṣelerimize (13/124)

gözlem < gözlerim (37/22)

çocuklāmıñ < çocuklarımin (42/40)

oturaqlamdan < oturaklarımdan (61/7)

bacaqlam < bacaklarımin (3/4)

barmaqlamdan < parmaklarımdan (3/20)

ġızlama < kızlarıma (47/52)

-ġıl, -gil:

anamgilin (47/7)

halamgillē < halamgiller (47/10)

dēzemgillē < teyzemgiller (47/10)

amcamgil (8/30)

anamgillē (61/27)

anañgilleñ < annengillerin (63/2)

abamgillere < ablamgillere (63/25)

abamgillē < ablamgiller (63/49)

2.2.1.1.2. İyelik Ekleri:

Nesnenin veya kavramın hangi kişiye ait olduğunu ifade eden isim işletme ekleridir.⁶¹

Teklik I. Şahıs: Yazı diliyle aynıdır:

ölum < oğlum (13/5)

mayışım < maaşım (13/10)

telefonum < telefonum (13/15)

ğarnem (13/17)

bileziim < bileziğim (5/80)

şalvarım (5/180)

ğazımın < kazığımın (12/44)

tısımım < tılsımım (17/23)

ārım < ağrım (9/8)

abam < ablam (16/42)

Son sesi **k** (**ķ**), **y** ve **r** ile biten kelimelere geldiğinde hece kaynaşması sebebiyle ünsüz düşmesi , ünlü karşılaşması veya ünlü uzaması hadisesi görülür.

barmaımı < parmağımı (5/66)

bacāmda < bacağımda (3/1)

dizlēme < dizlerime (3/7)

---

⁶¹ Gülensoy, 1995: 177

barmaqlamda < parmaklarımda (3/20)

çocuğım < çocuğum (1/24)

çocūm < çocuđum (17/11)

đulaqlam < kulaklarım (7/5)

esbaplāmi (7/115)

sevdiğim < sevdiğim (7/210)

gözlem < gözlerim (13/103)

şejm < şeyim (13/104)

Teklik II. Şahıs:

Eski Türkçedeki yapısını korumakla beraber nazal n ile kullanılmayan örneklere de rastlanmaktadır.

ferin (2/58)

dayın (5/2)

deden (7/1)

ağanı (7/74)

canın (7/48)

derdini (17/4)

tefderiñ < defterin (16/82)

çeneñ (16/76)

vuvañ < baban (20/73)

đarıñ < karın (17/6)

ġafañ < kafanı (17/15)

şaşñ < saçın (5/164)

Birinci teklik şahıs iyelik ekinde olduğu gibi bölge ağzında genellikle çokluk eklerinin sonunda kullanılan “**r**” ünsüzünün düşmesiyle hece kaynaşması hadisesi görülür. k (k) ünsüzünün düşmesiyle beraber yine bölge ağzlarında hece kaynaşması görülmektedir.

ġarılañ < karıların (20/84)

çocuqlañ < çocukların (20/85)

ayañ < ayağın (16/58)

Teklik III. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek yazı dilinde olduğu gibi “**-ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü**” şeklinde kullanılmaktadır:

beksemeTini < peksemetini (2/8)

edirāfi < etrafı (19/31)

āzı < ağzı (19/71)

duzunu < tuzunu (9/4)

kövüne < köyüne (26/49)

cepesine < cephesine (2/4)

ġocası < kocası (22/1)

ġoğusunu < kokusunu (22/45)

ğırıntısını < kırıntısını (10/28)

k (k) ünsüzünün ünsüz yumuşaması neticesinde ğ'ye dönüşmesi ve bu ünsüzün düşmesiyle ya da kelimenin aslında bulunan ğ ünsüzünün düşmesiyle 3. teklik şahıs eki bölge ağızlarında genel olarak ya ünlü uzaması ya da ünlü karşılaşması hadisesiyle karşımıza çıkmaktadır.

yapraı < yaprağı (20/25)

dedini < dediğini (20/28)

yaı < yağı (21/15)

baı < bağı (16/73)

çocū < çocuğu (17/1)

böreı < böreği (5/30)

ğucaı < kucağı (7/61)

boncuı < boncuğu (7/244)

sümüü < sümüğü (7/281)

sucūnu < sucuğunu (7/105)

ğumcuı < kumcuğu (7/243)

ayaı < ayağı (15/25)

ğaşdıı < kaçtığı (15/32)

yüsünü < yüsüünü (22/15)

fitı < fitığı (9/8)

Bölge ağzında bazı kelimelerde “-ı, -i, -u, -ü” şeklinde kullanılması gereken 3.teklik iyelik eki -sı, -si, -su, -sü şeklinde kullanılmaktadır.

sābısı < sahibi (7/8)

tārihsi < tarihi (12/1)

sabāsı < sabahı (11/23)

şeysinen < şeyiyle (11/42)

şeysi < şeyi (2/1)

Yine bazı kelimelerde 3. teklik şahıs ekiyle ilgili istisnai ses değişiklikleri görülmektedir.

yarsı < yarısı (9/32) (kelimenin kökünden ünlü düşmesi)

arabas < arabası (23/6) (eksik ek kullanımı)

tārī < tarihi (12/5) (h ünsüzünün düşmesiyle oluşan uzun ünlü)

ertes_gün < ertesi gün (10/4) (ekin eksik kullanımı)

Çokluk I. Şahıs:

Genelde yazı diliyle paralellik gösterir. Üzerinde kullanıldığı isimlerin çokluk eklerindeki “r” ünsüzünü düşürerek karşılaştığı ünlüyü uzun ünlüye dönüştürür.

hayvanımız (6/13)

ābeyimiz < abimiz (6/23)

g yimiz < giyimimiz (13/98)

d n m z (10/5)

teknel miz (19/3)

mevt l miza < mevtalarımıza (11/22)

 ocukl muzda <  ocukluğumuzda (9/34)

buzdolapl mız < buzdolaplarımız (9/40)

g n m ze (4/45)

đorđumuza (1/17),

 okluk II. Şahıs:

Genelde yazı diliyle paralellik g steren bu iyelik ekinin –niņ, -niņ, -nuņ, -n ņ Şekilleri de g r lmektedir.

kendiņizi (1/14)

iŐiniz (5/40)

 luņuz (17/6)

đızınız (7/261)

ell nizi (13/76)

anaņız (20/74)

sıfraņız (16/50)

ölmüşlêñizin < ölmüşlerinizin (16/48)

geliniñizi (26/33)

Çokluk III. Şahıs:

Bölge ağızlarında 3. çokluk şahıs iyelik ekleri “-ları, -leri, -lā, -lē, -lan, -len, -lān, -lēn, -nan, -nen, -narı, -neri”şeklindedir.

ğarları < karıları (14/12)

aqrabalāna < akrabalarına (14/32)

evlēne < evlerine (20/68)

gözlenden < gözlerinden (11/25)

yannanda < yanlarında (2/19)

depelēnde < tepelerinde (2/48)

dizlende < dizlerinde (24/24)

ğafalannan < kafalarıyla (17/13)

ğarinnarı < karınları (28/81)

ölannarı < oğlanları (26/2)

2.2.1.1.3. Aitlik Eki:

İsimlerin üzerine gelerek bunların kime veya neye ait olduğunu bildiren isim işletme ekidir.⁶² Yazı dilinde ünlü uyumuna uymayan bu ek bölge ağızında ünlü uyumuna uyarak **-ki, -kı, -ku, -kü** şeklinde görülmektedir.

deñizdeki (30/28)

---

⁶² Eker, 2003: 297

eminnēkilē < Eminlerinkiler (47/108)

sandındaķı < sandıģındaki (26/5)

ōlanınķılānı < oğlanınkilerini (26/47)

zamankı < zamanki (55/37)

ōbürkünü (54/78)

şordakı < şuradaki (37/30)

yukākı < yukarıki (52/4)

onunķu < onunki (31/26)

bōyünkü < bugünki (13/145)

ōdenkini (13/145)

2.2.1.1.4.Hâl Ekleri:

2.2.1.1.4.1. Yalın hâl

İsimlerin hiçbir unsura bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelik şekilleridir.⁶³

çölmek < çömlük (46/2)

naşırfa < maşrapa (46/2)

binet (46/1)

bāçe < bahçe (50/15)

---

⁶³ Ahmet Buran, (1996): *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, TDK Yayınları, ankar: s.37

paget < paket (62/2)

çeyrey < çeyrek (62/11)

ıfağ < ufak (61/17)

mecilis < meclis (29/1)

tağğa < takke (24/11)

çabık < çabuk (32/8)

2.2.1.1.4.2. İlgi hâli

İsmin başka bir isimle ilişkisi olduğunu ifade eden durumudur.⁶⁴

-ıñ, -iñ, -uñ, -üñ ; -ın, -in, -un, -ün:

çolūmuzıñ çocūmuzıñ < çoluğumuzun çocuğumuzun (40/25)

ğızıñ (40/85)

seniñ (19/51)

kövüñ < köyün (19/31)

kövün < köyün (12/1)

sizin (12/15)

hayvanın (45/23)

çulun (45/19)

---

⁶⁴ Buran, 1996: 61

-nın, -nin, -nun, -nün ; -nñ, -niñ, -nuñ, -nüñ

daraklınñ < Taraklının (40/6)

evleniñ < evlerinin (40/94)

şunuñ < şunun (19/71)

gözünüñ < gözünün (36/28)

ayvanın (25/38)

derenin (25/110)

unun < onun (44/16)

furunun < fırının (10/38)

Çokluk ekinden sonra kullanıldığında; **-nañ, -neñ, -lañ, -leñ, -nāñ, -nēñ, -lāñ, -lēñ, -lan, -len** şeklinde görülmektedir.

unnañ < onların (20/73)

hayvannāñ < hayvanların (28/81)

çeşmelen < çeşmelerin (45/12)

çocuqlān < çocukların (40/2)

evleñ < evlerin (41/10)

çocuqlāñ < çocukların (1/30)

Yine **k(ķ)** ünsüzüyle karşılaştığında bazen ünlü uzaması veya ünlü karşılaşmasına sebep olmaktadır.

ğavāñ < kavağın (32/44)

ekmeñ < ekmeğın (10/25)

Hece kaynaşması yoluyla –ñ;

köpeñ < köpeğın (M.D.D.)

tabāñ < tabağın (M.D.D.)

2.2.1.1.4.3. Yapma Hali (Belirtme Durumu)

Geçişli fiilin etkisi altında kalan ismin içinde bulunduğu haldir. Belirtme durumu, adı kendisine etki eden geçişli eyleme bağlayan haldir.⁶⁵

-ı / -i:

ğızı < kıızı (32/14)

geçimi (10/52)

güveyi (31/55)

çepini (41/30)

bıñarı (45/9)

-u / -ü:

söüdü < söğüdü (31/35)

gözümü (40/17)

---

⁶⁵ Buran, 1996: 98

üzümü (34/5)

nohodu < nohudu (34/2)

yourdu < yoğurdu (34/31)

-nı / -ni , -nu / -nü:

ğıymatını < kıymetini (12/6)

biçimini (12/24)

unu < onu (12/24)

südünü < sütünü (33/6)

-(y)-ı / -(y)-i, -(y)-u / -(y)-ü:

toprayı < toprağı (12/21)

erkeyi < erkeğı (31/72)

dörüyü < doğrüyü (41/3)

köprüyü (12/46)

Bu ek bölgede hece kaynaşması yoluyla nadiren şu şekilde karşımıza çıkar:

tārī < tarihi (12/5)

Ayrıca **k(k)** > **ğ** değişimiyle sedalılaştıran **ğ** ünsüzünün düşmeleriyle oluşan

diftonglara ve uzun ünlülere sıklıkla rastlanmaktadır:

yapraı < yaprağı (42/48)

ekmeĵ < ekmeği (10/25)

böcej < böceği (10/49)

barmaĵ < parmağı (32/5)

şekeli < şekerliği (34/3)

keşkej < keşkeği (34/3)

çocū < çocuđu (36/50)

yaĵ < yağı (53/40)

dömbeĵ (25/18)

çocuĵ < çocuğu (49/97)

böbeĵ < bebeği (39/31)

daĵ < dağı (12/31)

ipeĵ < ipeği (45/38)

bıyĵ < bıyığı (40/121)

ğabā < kabağı (10/39)

2.2.1.1.4.4. Yönelme hâli

İsmi fiile yönelme ve yaklaşma göreviyle bağlayan durum ekidir.

Eylemin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne, cümlede yönelme durumunda bulunur.⁶⁶

-a / -e, -na / -ne, -ya / -ye:

arabisTana (2/1)

oluğmana (7/34)

allaha (8/38)

ğomşuya (9/38)

ğadinnara < kadınlara (10/7)

pavliğalara < fabrikalara (36/14)

ğoñşuya < komşuya (34/33)

kövlüye < köylüye (10/45)

üsdüne < üstüne (10/28)

içine (10/12)

Diftong ile kullanımı:

çocuā < çocuğā (9/23)

bileziē < bileziğē (31/27)

tavua < tavuğā (2/16)

başıbozua < başıbozuğā (2/18)

---

⁶⁶ Buran, 1996: 134

ortala < ortalığa (20/81)

Yönelme hâli eki bölge ağzında birinci tekil ve ikinci tekil şahıs zamirinin üzerinde kullanıldığı zaman çoğunlukla zamirin ince ünlüsünü korur ve ince olarak kullanılır. Ayrıca zamirin üzerindeki n ünsüzünü çoğunlukla ñ ye dönüştürür.

beñe < bana (31/3 - 47/15)

señe < sana (35/86)

baña < bana (44/13 - 37/30)

saña < sana (62/9)

bene < bana (28/4)

Hece kaynaşması ile:

urā < oraya (1/69)

borā < buraya (36/48)

satmā < satmaya (8/11)

saçā < saçağa (12/4)

orā < oraya (31/34)

zabā < sabaha (19/12)

şurā < şuraya (3/58)

eşē < eşeğe (28/123)

Bölge ağzında yönelme halinin eksiz şekilleri genellikle yön gösteren zarflarda veya soru zamirlerinde bulunmaktadır:

şurey < şuraya (1/32)

boray < buraya (8/31 – 31/21)

buray < buraya (27/68 – 7/74)

oray < oraya (3/27)

şuray < şuraya (1/24)

nerey < nereye (5/5)

baray < buraya (63/59)

burey < buraya (1/15)

Yine bölge ağzında yönelme hâli eki nadiren **-ı, -i** şeklinde görünmektedir.

şurayı < şuraya (1/13)

urayı < oraya (1/26)

burayı < buraya (M.D.D)

2.2.1.1.4.5. Bulunma hâli

Bulunma eki ismi yalnız fiile bağlayan ve fiilin gerçekleştiği yeri gösteren hal ekidir.⁶⁷

şeyde (53/24)

yāda < yağda (53/28)

esKişerde < Eskişehirde (9/10)

---

⁶⁷ Buran, 1996: 177

vaqıtTa < vakitte (9/14)

mekdaplāda < mekteplerde (43/51)

deñizlide < Denizlide (36/46)

safurda < sahurda (36/32)

barmañda < parmağında (32/33)

ğavamda < kafamda (42/8)

hadırellezde < hıdırellezde (39/60)

Bölge ağzında sert ünsüzle biten kelimelerde **-da, -de** eki yoğun olarak kullanılmaktadır. Yani genel temayül **-da, -de** şeklindedir.

hökümetde < hükümette (29/5)

yatağda < yatakta (44/40)

dübekde < dibekte (31/58)

ocağda < ocakta (39/31)

tuvāleTde < tuvalette (43/21)

samanlığda < samanlıkta (43/44)

vilāyetde < vilayette (34/39)

ısağda < sıcakta (42/57)

2.2.1.1.4.6. Çıkma (Ayrılma) hâli

Geldiği isimde, fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade eden haldir.⁶⁸

īndan < ondan (39/63)

buvalādan < babalardan (31/6)

böyüklēmizden < büyüklerimizden (29/29)

sülēleden < sülaleden (46/77)

bāçalādan < bahçelerden (47/43)

hamırdan < hamurdan (19/70)

evēden < evvelden (25/67)

da'lımızdan < tatlımızdan (49/31)

tekrādan < tekrardan (9/3)

capanyadan < japonyadan (10/50)

Sert ünsüzle biten kelimelere çoğunlukla **-dan, -den** şekli gelir:

gėyindirdikden < giyindirdikten (25/33)

tüfekden < tüfekten (27/12)

nişānnandıđdan < nişanlandıktan (27/38)

dėyelekden < diyerekten (43/2)

āçdan < ağaçtan (45/27)

toprağdan < topraktan (12/19)

---

⁶⁸ Buran, 1996: 202

pekeTden < paketten (50/9)

nohoTdan < nohuttan (35/3)

irağdan < Iraktan (18/7)

ekmekden < ekmekten (53/8)

Bölge ağzında bu ek bazı kelimelerde yarı yumuşak ünsüzle kullanılmaktadır.

poşetTen (10/33)

asfatTan (12/35)

2.2.1.1.4.7. Eşitlik hâli

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin oluş ve yapılış tarzını gösteren eşitlik, gibilik ve benzerlik ifade eden hal ekleridir.⁶⁹

-ca, -ce:

hafivce < hafifçe (53/87)

aylarca (59/14)

yıllarca (59/14)

eyce < iyice (39/3)

ēce < iyice (39/6)

ğuvatlıca < kuvvetlice (32/22)

yenice (46/6)

---

⁶⁹ Buran, 1996: 266

evelce (21/47)

kövlüce < köylüce (12/3)

ebrikce < ezerek (45/24)

īce < iyice (48/6)

fīlanca (54/15)

ōlece < öylece (29/33)

güzēlce < güzelce (54/62)

Bölge ağızlarında eşitlik hali eki bazen küçültme ekiyle beraber kullanılmaktadır:

sarıcacık (51/164)

gözēlcecik (48/125 – 52/24 – 62/92)

-caķ, -cek:

aşşamacak (61/1)

evcek (M.D.D)

kövcek (M.D.D)

Yine bu hal eki metinlerimizde bir kelimedede –**cana**, **-cene** şeklinde kullanılmıştır.

ölecene < öylece (51/189)

-cası: çouncası < çoklukla (54/211)

2.2.1.1.4.8. Vasıta hâli

İsme, fiilin ne ile, nasıl, ne zaman yapıldığını göstermek için getirilen hal ekidir.⁷⁰

-la, -le:

yōmiyeyle < yevmiyeyle (8/9)

eşşeklēle < eşeklerle (7/77)

sırıklāla (12/43)

salla (12/53)

beygirlēle (12/30)

şarkıyla (27/97)

ğızıyla (7/77)

tevārātiyla < teferruatıyla (46/35)

törpüyle (46/36)

burğuyla (46/46)

-lan, -len:

doğturlan < doktorla (48/86)

ğatırlan < katırla (21/47)

paşaportlan < pasaportla (66/52)

ilāhalan < ilahiyle (25/43)

---

⁷⁰ Buran, 1996: 235

sālīqlan < sağlıkıla (37/73)

elpiselen < elbiseyle (24/101)

benlen < benle (4/26)

direkdörlēlen < traktörlerle (45/77)

çifteylen < çiftyle (66/38)

dömbeklen < dömbekle (25/17)

-na, -ne, -nā, -nē:

amcanna < amcanla (31/1)

ayağna < ayakla (33/18)

çarđna < çarkla (33/19)

çuvalnā < çuvalla (33/41)

usulunne < usuluyle (31/1)

odunna < odunla (33/8)

ōlunna < oğluyla (31/2)

unna < onunla (10/1)

-nan, -nen, -nañ, -neñ:

ireşbēlīnen < rençberlikle (64/8)

fetyeyneñ < Fethiyeyle (61/47)

birbirlerinden < birbirleriyle (62/47)

erezdesinnen < erezdesiyle (kilitiyle) (32/22)

cenāzeynen < cenazeyle (49/64)

göceynen < göceyle (bir ot ismi) (10/10)

tavalānan < tavalarla (49/124)

ğaşıynan < kaşıkla (53/143)

ğavramaynan < kavramayla (orakla) (44/43)

ğazannānan < kazanlarla (49/124)

-ınan, -inan, -inen, -unan, -ünen:

ğaymağamınan < kaymakamla (51/133)

avacınan < ağaçla (54/157)

dovayınan < duayla (43/105)

çocuynan < çocukla (44/33)

mücādeleyinen < mücadeleyle (55/45)

lebedinen < nöbetle (47/111)

deyneyinan < deynekle (51/38)

yourdunan < yoğurtla (53/74)

yavınan < yağla (53/97)

Bölgede vasıta hali eki bazı kelimelerde “**ile**” edatının orjinal şeklinin kelimenin üzerinde kullanılması şeklinde görülmektedir.

ağmayile < akmakla (7/67)

ğakmayile < kalkmakla (7/68)

bakmayile < bakmakla (7/70)

2.2.1.1.4.9. Yön (Gösterme) hâli

Fiilin gerçekleştiği yönü gösteren bir ek olmakla beraber, aslında ismi fiile bağlayan hal ekidir.⁷¹

-arı, -eri:

yoğarı < yukarı (66/32)

yuğarı < yukarı (20/5)

içeri (37/53)

dışarıdan (53/25)

aşarı < aşağı (47/34)

-ra, -re:

orayı (59/2)

bora < buraya (31/23)

oraya (12/12)

uraya < oraya (41/21)

urayı (2/40)

---

⁷¹ Buran, 1996: 286

burası (67/4)

şora < şuraya (40/13)

yuḡāra < yukarıya (52/8)

ura < oraya (23/3)

boraya < buraya (32/29)

nere < nereye (46/100)

-ar, -er:

iler < ileri (63/6)

içer < içeri (63/40)

aşā yuḡar < aşıḡı yukarı (66/9)

yoḡarda < yukarda (33/68)

Bölge ağızlarında bu ek bazen yönelme haliyle hece kaynaşmasına uğrayarak -ara, -ere şekline dönüşür.

-ara, -ere:

aşara < aşıḡıya (32/49)

yuḡara < yukarıya (32/53)

içere < içeriye (26/34 - 30/49 - 30/13)

-a:

Bölge ağızında -ra yön gösterme ekleri sonra kelimesinde r sesini kaybetmekte olup a şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

sōna (1/74)

-ā:

Bölge ağızlarında -arı yön gösterme ekinin -r ünsüzünün düşmesiyle ve -ğ ünsüzünün düşmesi ve ünlü karşılaşmasıyla -ā şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

aşā < aşağı (66/32)

aşāda < aşağıda (32/99 – 41/7)

yuḡā < yukarı (67/16)

yuḡāḡı < yukarıki (52/4)

aşālādan < aşağılardan (9/43)

yuḡāda < yukarıda (21/24)

aşā yuḡar < aşağı yukarı (66/9)

-ray, -rey:

Bölge ağızında -ra, -re yön gösterme ekinden sonra kullanılan yönelme hali ekinin düşmesiyle karşılaştığımız bir yön gösterme ekidir.

oray < oraya (63/3 - 33/50 - 31/24 - 39/55)

aşay < aşağıya (63/10)

boray < buraya (8/31)

uray < oraya (27/67)

buray < buraya (27/68 - 7/74 - 62/39)

-r:

borda < burada (64/12)

urdan < oradan (64/1)

urdağıla < oradakiler (9/43)

şorda < şurada (37/3)

şordak < şurdaki (37/30)

şordan < şuradan (44/83)

şurda < şurada (4/50)

orda < orada (29/53)

urda < orada (46/65)

burda < burada (41/21)

Bölgedeki bazı köylerde (Söğüt İlçesinin Tuzaklı Köyü başta olmak üzere) yön gösterme eki -lā, -lē, -la, -le şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

-lā, -lē, -la, -le:

ollāda < oralarda (33/27)

ollara < oralara (33/40)

ollā < oralar (33/41)

bolleri < buraları (31/32)

bollāda < buralarda (31/34)

şollēde < şuralarda (31/95)

bollā < buralar (31/124)

-ru:

ōru < oraya (2/40)

2.2.1.1.5. Soru Eki

İsmi fiile bağlayan ve ismin soru şeklini yapan hal ekidir.⁷²

mı, mi, mu, mü:

ekisberlē mi < eksperler mi (54/137)

kirlimnen mi < kirligimle mi (48/76)

ğırķ satır mı < kırk satır mı (68/75)

īline mi < iyiliğine mi (42/2)

sehap mı < sevap mı (42/8)

çoķ mu (1/7)

oķĶa mı (45/75)

pangā müdürü müsün < banka müdürü müsün (5/142)

---

⁷² Gülensoy, 1995: 179

2.2.2. ZAMİRLER

Kişi, gösterme, soru ve belirsizlik kavramları vererek varlıkların yerini tutan sözcüklere zamir denir.⁷³

A. Kişi(Şahıs) zamirleri

B. İşaret zamirleri

C. Belirsizlik zamirleri

D. Soru Zamirleri

E. Dönüşlülük zamirleri

2.2.2.1.Kişi(Şahıs) Zamirleri

Kişi adlarının yerine kullanılan zamirlerdir.⁷⁴

I.Tekil Şahıs: ben (51/11), bē < ben (35/22), beñ < ben (40/2), benim (36/34), bēm < benim (51/167), beni (45/85), beñe < bana (7/236), bene < bana (47/15), baña < bana (40/32), bana (3/50), bā < bana (45/62), bende (42/5), benden (40/1), bennen < benle (17/28)

II. Tekil Şahıs: sen (2/29), sē < sen (62/52), seniñ < senin (24/34), senin (13/162), seni (20/65), sene < sana (23/17), señe (17/21), sana (23/8), saña (62/9), sā < sana (32/18), sende (25/86), senden (7/14)

⁷³ Zeynep Korkmaz, (2003): *Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara: s.397

⁷⁴ Korkmaz, 2003: 405

III. Tekil Şahıs: o (1/25), u < o (17/12), onun < onun (21/23 – 13/25), unuñ < onun (24/8 – 40/20), unu < onu (28/68), onu (12/14), una < ona (51/193), uña (49/76), unda < onda (39/32), undan < ondan (12/35), indan < ondan (58/40)

I.Çoğul Şahıs: biz (12/6), bizim (12/5), bize (51/206), bizde (29/26), bizden (29/79)

II.Çoğul Şahıs: siz (24/9), sis (29/78), sizin (51/5), siziñ (13/164), size (13/50), sizi (1/27), siznen < sizle (37/23)

III.Çoğul Şahıs: onlar (32/1 – 32/2), onnā < onlar (14/9), unlar < onlar (4/40), unna < onlar (63/25), unnā < onlar (8/36), unña < onlar (28/14), unnarı < onları (30/3), unnara < onlara (3/13), onnara < onlara (5/16), unnardān < onlardan (11/57), unnannan < onlarla (62/17)

KİŞİ ZAMİRLERİNİN GENEL ÇEKİM TABLOSU					
Yalın Hāl	İlgi Hāli	Yükleme Hāli	Yönelme Hāli	Bulunma Hāli	Ayrılma Hāli
ben, beñ, bē	benim, bēm	beni	bana, bene, baña, beñe, bā	bende	benden
sen, señ, sē	senin, seniñ	seni	sana, sene, saña, señe, sā	sende	senden
o, u	onun, onuñ, unun, unuñ	unu, onu	ona, una, uña	unda	undan, indan
biz	bizim	bizi	bize	bizde	bizden
siz, sis	sizin, siziñ	sizi	size	sizde	sizden
onlar, onnā, unna, unlar, unnā, unña, onnar, unnar	onlarıñ, onnāñ, unnañ, unnāñ, onnariñ, unnariñ	onu, unu, oñu, uñu	ona, una, oña, uña	onda, unda	ondan, undan

2.2.2.2. İşaret Zamirleri

İsmin yerini işaret yoluyla tutan zamirlerdir.⁷⁵

bu: bu (29/10), bunu (13/169), bunun (13/208), bunuñ (54/232), bunnā < bunlar (54/9), bunnañ < bunların (22/1), bardan < buradan (11/60), borda < burada (19/5), buna (47/6), buray < buraya (25/118), burda (8/19), baraya < buraya (25/118), burda (8/19), baraya < buraya (11/60), borā < buraya (33/17)

⁷⁵ Korkmaz, 2003: 420

şu: şu (42/18), şurda < şurada (4/50), şunu (37/11), şordaki < şuradaki (37/30), şorda < şurada (43/29), şordan < şuradan (21/80), şurā < şuraya (3/58), şurayı (1/13)

o/u: o (25/4), u (21/18), una (53/19), onun (25/132), unuñ < onun 24/45, orda (42/14), urda (26/21)

bunlar/bunnar/bunnā/bunna:

bunlar (32/1), bunnā (8/6 – 42/8), bunnarı (30/33), bunnara < bunlara (25/135), bunnān < bunların (25/135), bunları (47/10), bunna (47/19), bunnan < bunların (26/2), bunnāñ < bunların (28/65), bunnāñ < bunların (42/56), bunnādan < bunlardan (29/80)

şunlar/şunnar/şunnā:

şunlar (32/3), şunnā (37/31), şurlāda (1/1), şunnardan (M.D.D)

onlar/onnar/onnā/unnar/unnā:

onnā < onlar (13/23), unnara < onlara (29/18), unnānan < onlarla (36/58), unnā < onlar (36/63), onnara < onlara (49/46), unnādan < onlardan (45/19), unnarı < onları (45/25), unnāñ < onların (9/43), onnara < onlara (5/16), unnan < onların (12/54), unnanķılā < onlarınkiler (51/35), unnara < onlara (14/5), unnannan < onlarla (62/17)

İşaret Zamirlerinin Genel Çekim Tablosu						
Yalın Hal	İlgi Hali	Yükleme Hali	Yönelme Hali	Ayrılma Hali	Bulunma Hali	Eşitlik Hali
bu	bunun bunuñ	bunu	buna	bundan	bunda	bunca
şu	şunun şunuñ	şunu	şuna	şundan	şunda	şunca
o/u	onun onuñ unun unuñ	onu unu	ona una	ondan undan	onda unda	onca unca
bunlar	bunların bunlarıñ	bunları	bunlara	bunlardan	bunlarda	bunlarca
bunnar	bunnarın bunnarıñ	bunnarı	bunnara	bunnardan	bunnarda	bunnarca
bunna	bunnañ bunnan	-	-	-	-	-
bunnā	bunnān bunnāñ	-	-	bunnādan	bunnāda	bunnāca
şunlar	şunların şunlarıñ	şunları	şunlara	şunlardan	şunlarda	şunlarca
şunnar	şunnarın şunnarıñ	şunnarı	şunnara	şunnardan	şunnarda	şunnarca
şunnā	şunnān şunnāñ	-	-	şunnādan	şunnāda	şunnāca
onlar	onların onlarıñ	onları	onlara	onlardan	onlarda	onlarca
onnar	onnarın onnarıñ	onnarı	onnara	onnardan	onnarda	onnarca
onnā	onnān onnāñ	-	-	onnādan	onnāda	onnāca
unnar	unnarın unnarıñ	unnarı	unnara	unnardan	unnarda	unnarca
unnā	unnān unnāñ	-	-	unnādan	unnāda	unnāca

2.2.2.3. Belirsizlik Zamirleri

Hangi isimlerin yerlerini tuttukları açıkça belli olmayan zamirlerdir.⁷⁶

başkaları (37/33)

başkasına (51/45)

hepsini (35/7)

hepsi (35/10)

hepimiz (9/24)

hepinize (37/2)

hepsiniñ (22/19)

hepsinde (35/40)

hepsi < hepsi (29/54)

herkes (1/9)

herkez (1/18)

hēkişin < herkesin (6/3)

herkiş < herkes (6/33)

hēkiş < herkes (6/7)

herkeşin < herkesin (50/15)

herkişe < herkese (39/54)

herkesin (21/32)

birsi < birisi (56/7)

---

⁷⁶ Korkmaz, 2003: 433

- birisi (24/125)
- bāzılānī (41/6)
- şeysi < şeyi (10/41)
- kimse (51/18)
- ötekini (51/44)
- birine (51/45)
- ötekilēn < ötekilerin (38/13)
- hiç kimselē (37/24)
- biri (19/39)
- öteki (9/53)
- kimisinin (66/28)
- bazısı (52/58)
- öbürkünü (54/78)
- feşmanca (47/119)
- bişēlē < bir şeyler (39/12)
- kimisi (47/149)
- kimeni < kimini (61/49)

2.2.2.5. Soru Zamirleri

İsmin yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir.⁷⁷

---

⁷⁷ Korkmaz, 2003: 441

kim (39/46)

kime (29/84)

kimiñ (6/17)

kimin (27/75)

kimnen < kiminle (M.D.D)

ne (1/21)

nerey < nereye (1/16)

nereye (1/29)

nası < nasıl (1/67)

nasıl (59/13)

nede (33/19)

nerde < nerede (24/24)

nerden < nereden (31/10)

ne zaman (51/13)

nerdesin < neredesin (51/134)

ne ğadaḲ < ne kadar (38/39)

ne ğadā < ne kadar (38/6)

neyi (37/1)

nerē < nereye (9/39)

niğ < niye (27/65)

niye (28/111)

hanķısı < hangisi (57/41)

neden (25/81)

nere < nereye (67/41)

ney < ne (63/45 – 43/17)

nas < nasıl (13/173)

ne ğadan < ne kadar (46/40)

Bölge ağızında “ne” soru zamiriyle kalınlaşmaya uğrayan fiillerin oluşturduğu soru zamirlerine sıkça rastlanmaktadır.

nābıcez < ne yapacağız (29/76)

nāpcaķ < ne yapacak (29/86)

nōldu < ne oldu (17/4)

nāpıyoñ < ne yapıyorsun (26/15)

napcaz < ne yapacağız (47/107)

napan < ne yapayım (2/22)

nōluyo < ne oluyor (13/171)

nāpalım < ne yapalım (50/49)

nāpālā < ne yaparlar (47/165)

nōlcaķ < ne olacak (47/201)

napdın < ne yaptın (48/41)

nāpādık < ne yapardık (11/58)

nāpā < ne yapar (11/62)

nāpabilir < ne yapabilir (11/104)

neblen < ne bileyim (68/39)

nōdu < ne oldu (61/31)

2.2.2.5. DönüŖlülük Zamirleri

DönüŖlülük zamiri, Ŗahıs zamirlerini daha güçlü kılmak için, anlamca pekiŖtiren bir tür Ŗahıs zamirleridir.⁷⁸

Bölge ağzında dönüŖlülük zamiri “kendi ve kēni” sözcükleriyle karŖılanmaktadır.

kendi (52/5)

kēni (33/78)

kendim (33/2)

kēnisi (68/13)

kendimiz (10/30)

kēni kēnine (51/20)

kēnim (37/21)

kēnimiz (19/55)

kendime (66/16)

kēni kēnime (57/34)

kēnilenden < kendilerinden (47/141)

kendi kendime (47/218)

---

⁷⁸ Korkmaz, 2003: 415

kendinden (46/28)

kendil̄inden < kendiliğinden (46/81)

kēnisini (22/46)

kēniminkilē < kendiminkiler (45/104)

kendileri (45/127)

kēniñiz (30/4)

Dönüslülük Zamiri Genel Çekim Tablosu		
1.Tekil Şahıs	kendim	kēnim
2.Tekil Şahıs	kendin	kēnin, kēniñ
3.Tekil Şahıs	kendi, kendisi	kēni, kēnisi
1.Çoğul Şahıs	kendimiz	kēnimiz
2.Çoğul Şahıs	kendiniz	kēniniz, kdniñiz
3.Çoğul Şahıs	kendileri	kēnileri

2.2.3. SIFATLAR

Sıfatlar, isimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını, yerlerini, sayılarını belirten sözcüklerdir.⁷⁹

2.2.3.1.Niteleme(Vasıflama) Sıfatları

2.2.3.2.Belirtme Sıfatları

⁷⁹ Tahsin Banguoğlu, (1974): *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul: s.341

2.2.3.2.1. İşaret Sıfatları

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

2.2.3.3. Soru Sıfatları

2.2.3.4. Belirsizlik Sıfatları

2.2.3.1. Niteleme(Vasıflama) Sıfatları:

İsimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını gösteren sıfatlardır.⁸⁰

fıcık fıcık parıldaklā < ufacık ufacık pırıldaklar (52/50)

Íaylón tişolta < naylon dekolte (45/47)

samsaklı yuurt < sarımsaklı yoğurt (13/201)

yolaklı şitāyelē < yolaklı şitayeler (25/96)

ğalaylı zinilēlen < kalaylı sinilerle (14/24)

fikāre çocūnnan < fukara çocukla (62/16)

çikin ğızlā < çirkin kızlar (7/15)

sümüü ağan_ōlan < sümüğü akan oğlan (7/281)

---

⁸⁰ Banguoğlu, 1974: 345

ğanni manni su < kanlı manlı su (24/71)

ğara ğiyılı örtmelē < kara kıyılı örtmeler (59/42)

noıtlı ğıvrım < nohutlu kıvrım (59/52)

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, sayı, soru, yoluyla belirten ya da onların belirsizliğini anlatan sıfatlara belirtme sıfatları denir.⁸¹

2.2.3.2.1. İşaret(Gösterme) Sıfatları

Önüne geldikleri ismi işaret yoluyla belirten sıfatlardır.⁸²

bu:

bu siver < bu sefer (53/40)

bu ğocağarlā < bu kocakarılar (47/90)

bu ĩsannā < bu insanlar (47/206)

bu mūtā < bu muhtar (40/14)

bu tūlalā < bu tuğlalar (25/2)

bu hayvā < bu hayvan (33/4)

---

⁸¹ Korkmaz, 2003: 385

⁸² Banguoğlu, 1974: 351

bu anzahrānī (30/64)

bu şalvālā < bu şalvarlar (45/20)

bu ğadācık < bu kadarcık (13/6)

bu ğayvelēde < bu kahvelerde (49/64)

Bu işaret sıfatıyla “gün” kelimesinin birleşmesi sonucu içinde bulunduğumuz zamanı anlatan zaman zarfı oluşmaktadır.

böyün < bugün (45/131 – 34/14)

şu:

şu ğarı < şu karı (37/64)

şu eviñ < şu evin (40/45)

şu leykeniñ (27/40)

şu depeden < şu tepeden (1/64)

şu bāça < şu bahçe (56/16)

şu _yneyi < şu iğneyi (1/8)

şu ğadar < şu kadar (63/11)

şu tosbahalā (21/86)

şu pātişāhīñ (24/126)

şu dālarıñ < şu dağların (5/139)

o:

o zaman (25/104)

o ara (25/152)

o taraf (25/62)

o cāmiye (3/61)

o motur < o motor (29/61)

o akşam (28/7)

o ev (28/8)

o yolları (66/11)

o āşam < o akşam (31/90)

o daqqada < o dakikada (63/41)

u:

u vaqıtlā < o vakitler (1/1)

u yımirtayı < o yumurtayı (51/306)

u zamannā < o zamanlar (46/75)

u haqıt < o vakit (13/83)

u fevrancı < o kervancı (13/146)

u faḳıtlā < o vakitler (13/204)

u taravda < o tarafta (49/115)

u furun < o fırın (49/144)

u ğadan < o kadar (52/31)

u satıcılā < o satıcılar (34/99)

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.⁸³

2.2.3.2.2.1. Asıl sayı sıfatları:

Varlıkların sayısını gösteren sıfatlardır.⁸⁴

om beş yaşında (56/29)

iki şāit < iki şahit (27/95)

üç metire < üç metre (51/16)

iki sevē < iki sefer (46/60)

seksen tavıḳ < seksen tavuk (40/104)

dörT ğız (4/13)

yüs hāne < yüz hane (4/29)

---

⁸³ Banguoğlu, 1974: 353

⁸⁴ Banguoğlu, 1974: 353

yirm beş kişi < yirmi beş kişi (6/2)

alt aylıkkan < altı aylıkken (13/47)

gırT dana ğapıya < kırk tane kapıyı (13/139)

2.2.3.2.2.2. Sıra sayı sıfatları

İsimlerin sıralarını belirten sıfatlardır.⁸⁵

beşinci sene (44/25)

birinci çorba (1/80)

üçüncü bekir (5/9)

ikinci ğapıyı (24/25)

dördüncü gün (3/53)

birinci yémemiz (10/20)

ell **ikinci** gece (49/69)

yedinci gece (49/67)

otuz doğuncu gün < otuz dokuzuncu gün (13/141)

gırkıncı gece (49/67)

Bölge ağzında sıra sayı sıfatı yapma eki olan –inci, -uncu, -eki nadiren –ıncısı, –incisi şeklinde kullanılmaktadır.

---

⁸⁵ Banguoğlu, 1974: 354

yedincisi āşam < yedinci akşam (11/42)

2.2.3.2.2.3. Paylaştırma sayı sıfatları

İsimlerin kaç parçaya ayrıldığını belirten sıfatlardır.⁸⁶

ellişē dene cepāne (2/48)

birē tutam (2/62)

ikişē kiló (51/248)

birē çit < birer çift (58/2)

birē dilim (47/67)

birē kepçe (47/149)

birē tene < birar tane (44/38)

birē zini < birer sini (49/33)

ikişē tene yımırta (49/82)

ikişē kişi (49/56)

birē hayvā < birer hayvan (34/44)

Bölge ağzında “birēleş” kelimesi “birer tane” anlamında paylaştırma sıfatı olarak kullanılan işlek bir kelimedir.

Bu kelime zarf olarak da kullanılmaktadır.

birēleş ev < birer tane ev (13/8)

birēleş < birer tane (30/59)

---

⁸⁶ Banguoğlu, 1974: 354

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

Önüne geldikleri ismi soru yoluyla belirten sıfatlardır.⁸⁷

ğaş:

ğaş sene < kaç sene (13/221 – 37/3)

ğaş kişi < kaç kişi (50/25)

ne ğadā, ne ğadan, ne ğadaḲ:

ne ğadā davşan < ne kadar tavşan (17/26)

ne ğadan _acemi < ne kadar acemi (46/45)

ne ğadaḲ _evi < ne kadar evi (40/38)

hanḳı:

hanḳı hocadan < hangi hocadan (42/5)

hanḳı ğız < hangi kız (22/19)

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Önüne geldikleri ismin özelliklerini, sayılarını yerlerini belli belirsiz olarak anlatan sıfatlardır.⁸⁸

---

⁸⁷ Banguoğlu, 1974: 352

az, as:**az** su (1/76)**az** aşay < az aşağı (63/8)**as** sōra (49/5)**başka, başga:****başga** yere (34/18)**başga** yerlêde (19/57)**başga** peynir (49/31)**başga** mayışım< başka maaşım (13/10)**başga** bi yerde (13/84)**başga** köve (13/32)**başga** odadağan < başka odadayken (13/172)**başga** pişey < başka bişey (17/17)**başga** iş (9/13)**başga** oyun (46/90)**başka** şey (14/15)

---

⁸⁸ Banguoğlu, 1974: 352

bāzı:

bazı şeyleri (29/7)

bi kaç, bi ğaç, bi ğaş:

bi kaç gün (66/64)

bi ğaş ğadını (10/23)

bi ğaç gün (26/20)

bi ğaş gün (17/29)

bi ğaç yér (41/20)

bi, bi iki, iki üç, ik_üç, üç dört, üç beş:

bi fevrancı < bi kervancı (13/142)

bi ebse < bi elbise (13/149)

bi sıfra < bi sofrı (30/21)

bi sene (45/55)

bi günneyin < bi gün (61/26)

bi iki dağğa < bir iki dakika (21/27)

iki üç gün (22/4)

üç dört kişi (21/83)

bi iki gün (25/140)

iki üç torun (57/6)

ik_üç şey (53/49)

bi iki böcek (11/88)

üç beş gurus (23/17)

birez:

birez ceviz (60/22)

birez çapaçul (51/176)

bütün:

bütün_eve (61/38)

bütün ğızlā < bütün kızlar (53/39)

bütün millet (33/85)

bütün köylēn < bütün köylerin (2/1)

bütün yunannā < bütün yunanlar

bütün_asger (2/52)

çok, bi çok, pi çok:**çok** un (6/27)**çok** para (17/37)**pi çok** davşan (17/21)**çok** avara yer (20/27)**bi çok** yeri (41/20)**falan, filanca:****falan** yerde (20/48)**filanca** köv (49/47)**her:****her** yerde (33/24)**her** şey (6/29)**her** gün (17/17)**her** _üzüm (53/214)**her** _āşam (26/3)**her** cumay < her cuma (42/69)

her māleye < her mahalleye (57/35)

her sabā < her sabah (3/2)

her havta < her hafta (19/17)

öbür, öbürsü, öbürkü, öteki, öte:

öbürsü gün (18/20)

öteki anası (44/79)

öte yandan (51/22)

öte taraf (41/9)

öteki olan (47/9)

öbür cāminiñ (31/4)

öbürkü taraf (25/61)

Bölge ağzında öbür kelimesiyle birleşen ve kalıplaşmaya uğrayan “gün” kelimesi gelecek gün anlamında ilk ünlüsünü düşürerek “bürgün” şeklinde kullanılmaktadır.

bürgün < öbür gün (13/17)

accıq, eccıq:

accıq ğuraq (36/81)

eccık bi ğaşıq ğarbonaT (53/21)

accık hafiv (53/124)

accıK ılık (53/22)

2.2.4. ZARFLAR(BELİRTEÇLER)

Fiilleri çeşitli yönlerden niteleyen kelimelere zarf denir.⁸⁹

2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları

2.2.4.2. Zaman Zarfları

2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

2.2.4.4. Durum Zarfları

2.2.4.5. Soru Zarfları

2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları

Fiilin yönünü belirten zarflara denir.⁹⁰

borā < buraya (56/9)

borda < burda (56/9)

---

⁸⁹ Muhittin Bilgin, (2002): *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.262

⁹⁰ Bilgin, 2002: 265

boraya < buraya (40/13)

bora < buraya (64/1)

borası < burası (29/2)

bordan < buradan (29/5)

borlāda < buralarda (29/16)

bardan < buradan (11/60)

baraya < buraya (11/60)

buray < buraya (52/53)

burdan < buradan (37/41)

buraya (3/40)

burayı (2/15)

burey < buraya (1/15)

şorda < şurada (29/43)

şurlāda < şuralarda (1/1)

şurda < şurada (1/12)

şuray < şuraya (1/23)

şurey < şuraya (1/32)

şurā < şuraya (3/58)

şora < şuraya (40/13)

urda < orada (29/21)

ura < ora (50/28)

orda < orada (68/11)

oray < oraya (47/13)

urā < oraya (49/142)

ōru < oraya (2/40)

orlā < oralar (18/13)

aşā < aşağı (67/16)

yuḳā < yukarı (67/16)

beride (66/25)

içine (28/5)

üsdüne (39/4)

geri (48/9)

yuḳāda < yukarıda (16/32)

yandan (16/36)

öte yan (16/36)

önünde (63/4)

aşar < aşağı (63/5)

iler < ileri (63/6)

yuḳara < yukarıya (14/15)

aşara < aşağıya(14/14)

ötede (1/64)

üs yandan < üst yandan (7/74)

ğarşılādan < karşılarda (8/11)

arasına (10/29)

taravından < tarafından (12/51)

tışarı < dışarı (22/48)

edirafa < etrafa (22/40)

ortasına (22/11)

arķaña (20/38)

altına (69/55)

dıřādan < dışarıdan (23/25)

içer < içeri (62/27)

dışar < dışarı (62/27)

yūsekden < yüksekten (62/28)

uzaķdan (62/29)

içere < içeriye (30/49)

aşaya < aşağıya (45/131)

2.2.4.2. Zaman Zarfları

Fiili zaman yönünden niteleyen zarflardır.⁹¹

---

⁹¹ Bilgin, 2002: 266

sōna < sonra (64/1)

gene < yine (64/4)

hemen (65/1)

bugün (65/8)

sabā < sabah (65/15)

ağşam sabā < akşam sabah (65/23)

sabāleyin (65/24)

ātık < artık (65/32)

şindi < şimdi (65/32)

hep (64/12)

undañ sōna < ondan sonra (40/5)

hinci < şimdi (40/6)

sōra < sonra (40/30)

hincikten sōna < şimdiden sonra (40/43)

ından sora < ondan sonra (56/2)

undan kelli < ondan sonra (56/7)

hincik < şimdi (56/15)

şincī < şimdi (56/17)

eskiden (56/34)

yenice (46/6)

bigün < bir gün (46/16)

şin < şimdi (46/30)

sabelen < sabahleyin (44/10)

āşamnen < akşamleyin (44/28)

bāşam < bu akşam (44/31)

inci < şimdi (44/87)

geçen_āşam < geçen akşam (44/58)

evel (45/51)

böyün < bugün (45/131)

sabāliyın < sabahleyin (30/65)

önce (30/54)

evēden < evvelden (30/42)

ğayri (50/8)

ğāri (50/125)

undan kerı < ondan sonra (50/8)

āşama ğadağ < akşama kadar (55/1)

eveli (52/39)

atığ < artık (68/7)

āşam < akşam (68/10)

sabaha ğadā < sabaha kadar (68/21)

eveliden (37/44)

öñdenki < önceki (47/18)

hindi < şimdi (47/38)

şimcağ < şimdi (47/50)

aşşama ğadā < akşama kadar (62/11)

gece (62/31)

as sora < az sonra (49/5)

şindiye ğadar < şimdiye kadar (49/5)

günüzün < gündüzün (49/35)

devamlı (49/159)

birden (3/19)

şindik < şimdi (19/68)

ikindinden sōra (23/23)

sabāya yakın (2/20)

gün_inēken (2/29)

sabā ğadā < sabaha kadar (2/31)

geceleyin (2/59)

evēdenki (20/63)

u güne ğadā (20/80)

hālā (22/47)

yarın (13/17)

bürgün < öbür gün (13/17)

her havta (13/22)

ölenden sōra (13/27)

u haqıt < o vakit (13/83)

u faqıt < o vakit (13/84)

ğışın < kışın (58/3)

ertes _gün < ertesi gün (10/2)

sabahsı (10/34)

yazın (10/53)

kışın (10/52)

ersi gün < ertesi gün (35/39)

önden < eskiden (27/5)

u zamannā < o zamanlar (27/36)

evelā (21/17)

ekseri (12/5)

gine < yine (12/5)

gāli (37/5)

gelelikle < genellikle (11/43)

öleneyin < öğlenleyin (39/17)

yasTı < yatsı (39/37)

2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiilin anlamını azlık-çokluk kavramı yönünden belirten sözcüklerdir.

az:

az ğatāsan (49/157)

āz deġldim (7/123)

az mı durdu (1/1)

az okuyup (57/2)

ez < az (34/25)

acıġ, ācik, ēcik, ecciġ:

eccicġ sepelēlēdi (16/9)

ācik (15/23)

ēcik ğabaya ğāķana ğadan (50/11)

ācik safcanamıġ (30/23)

aķlım acicġ ereye (44/10)

acıġ kendimize ğada fasille (19/47)

bayā:

bayā uraşmış (29/24)

çok:

çok_ōsun (47/64)

çok_oynālādı (14/12)

çok_guycan (23/5)

çok_ekeriz (36/5)

çok_çalışır (8/19)

çok_meraqlımış (22/38)

çok_mafoldu (10/55)

pek:

pek_galmanı (17/5)

pek_gelir (11/8)

pek_ōzenirlē (11/20)

pek (18/25)

pek (40/96)

epey:

epey depelenmiş (15/25)

biraz, birazcık:

biraz (40/37, 27/7, 46/7)

birazcık (40/23)

hiç:

hiç (47/111, 40/18, 43/64)

hiş < hiç (44/13, 49/128)

hēç < hiç (42/30)

en:

en (2/9)

2.2.4.4. Durum Zarfları

Fiilin nasıl yapıldığını belirten kelimelerdir.⁹²

böyle, böle, bōle:

böle < böyle (50/1)

bōle < böyle (68/13, 37/60)

---

⁹² Bilgin, 2002: 273

b̄öle b̄öle (66/72)

b̄öle geçiyomuş (22/31)

öyle, öle, ðle:

öle (50/12)

aha öle (50/12)

ðle (68/25)

şöyle, şðle, şöle:

şöle < şöyle (37/5)

şöle keseriz (10/19)

şðle şðle (47/55)

güzel, gözel, gözēlce:

gözel < güzel (68/17)

güzel oluyo (25/5)

güzel (14/43)

gözēlce < güzelce (47/12)

zāten:

zāten (18/19)

hōlü:

hōlü hōlü (36/33)

iyi, eyce, ĩce, ĩ:

iyi gēmiş (22/24)

eyce (1/73)

ĩ < iyi (65/14)

ĩce < iyice (48/6)

yāniş:

yāniş yapdñ (22/46)

başga türlü:

başga türlü yūsükmüş (22/16)

2.2.4.5. Soru Zarfları

Fiili soru yoluyla niteleyen zarflardır.⁹³

nedē bilmē < neden bilmem (33/19)

niğ yok (27/65)

nası göriceñ (7/27)

nası ödīcem (29/37)

ne zaman başı alıyodum (46/61)

nası paqlanceymiş (1/67)

ne yapıdñ (22/45)

niye içmeyo (68/17)

niye öldürdüñ (30/59)

2.2.5. EDATLAR

Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içinde yanyana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran sözcüklere edat denir. Arapça bir kelime olan edat “alet” ve “vasıta” demektir.⁹⁴

Bu bölümde Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında geçen edatları değerlendirdik.2

2.2.5.1.ÜNLEM EDATLARI

---

⁹³ Bilgin, 2002: 281

⁹⁴ Necmettin Hacıeminoğlu, (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul: s.5

Sevinç, öfke, hayret gibi duyguları; seslenme, cevap verme gibi durumları anlatan sözcüklere ünlem edatları denir.⁹⁵

Ünlem edatları şunlardır:

- **Ünlemler**
- **Seslenme Edatları**
- **Gösterme Edatları**
- **Cevap Edatları**
- **Sorma Edatları**

2.2.5.1.1. Ünlemler :

Çeşitli duygu ve isteklerimizi coşkulu bir şekilde ifade etmeye yarayan kelimelerdir.⁹⁶

ah, āh:

ah yavrum yetmiş_ altı yaşımdayım... (36/1)

ah dede demiş (20/30)

ah pek datlımışıñ dēceñ (20/53)

āh çocūm demiş (17/11)

ah_ anam öldü! (48/78)

---

⁹⁵ Gülensoy, 1995: 200

⁹⁶ Gülensoy, 1995: 200

ah ölüm evegüneş girmeyō da (26/15)

ah selmanım déye bi baırmış (26/43)

ah yienim **ah** (29/77)

āh anam! (47/20)

āh bobanne! (44/78)

ah bi de boray yaıvāsā (36/81)

eyvāh:

eyvāh! demiş (22/45)

eyvāh! ben nāpmaya bōle yaptım? (22/47)

hē, hā, he, ha:

hē nesi ōdu? (47/39)

ha biz bunu yaşlılādan duyduğ (29/10)

hē savolsunlā (8/7)

bak bunnā **hā** ōle ufađđā böyütdüm (33/10)

hē orā hem oturam (33/29)

ha geliñ (1/22)

bu günnere ğadan geldim **hē** (57/10)

hā böyüK_ ağa varyō (24/39)

ha işde bunnā (55/30)

ha baq baqam (45/125)

ā, ē, a, e:

a ōsa zaten para etmiō (41/14)

e ātık taqdiri ilāhiye (21/9)

a benim anām! (58/64)

e u zaman harmanda yatāsın (55/14)

ē ğızımız vā (39/44)

a ğızım (28/48)

e millet hep géyinen gelir. (38/9)

ē ğayinnaya géydirilir (54/120)

ā unnā yeşil (59/73)

of, ōf ōf:

ōf ōf demiş (17/2)

ōf ōf demişlē (30/2)

of_ ölüm (40/42)

oh:

oh oh oh size nōldu bōle? (24/127)

aman, amān, amanın, amanīn:

aman bi kel başım vā (17/28)

aman ninelē (24/73)

pıçkıyı **amān** pıçayı (60/45)

amanīn beni ğaldırmışlā (32/35)

amanın demiş geline (26/7)

amān bu ğocağarlā nesi yürüyolā? (47/90)

yā:

emeklilik dāvāsı vardı **yā** (3/41)

vā **yā** (3/61)

pala pırtı alınıyo **yā** (38/12)

ğonum ğoñşu oynamaya gelceklē **yā** (38/50)

bunlā ekmek yapıoz **yā** (4/5)

ōle irātımız ĩ **yā** (4/7)

bē, be:

souğdan duramadım gülüm **bē** (3/51)

çok yapādım **bē** (34/9)

hasTayız yavrum **be** (8/2)

dövēdi **bē** (35/19)

toprak çürüdür adamı **bē** (29/55)

ay, āy:

āy deriz (39/19)

ay ölüm (28/14)

ay maşşallā (37/20)

vāy, vay:

vāy böle harman ğarışdırılmaz (61/5)

vay yavrum **vay** (37/20)

vay senin ğoyunun (12/13)

vāy sen demek (48/2)

deh:

deh deyveridi (61/6)

2.2.5.1.2. Seslenme Edatları:

Hitap durumlarında kullanılan edatlardır.⁹⁷

yav, yāv:

gēmiş **yāv** (45/128)

gelirlē de, **yav!** (45/6)

yāv dedi, hiş mi yoq dedi (46/80)

yāv amca nē geldin? yāv (3/43)

yav ğız satılır mı? (41/23)

yāv dedim (46/68)

ulen, ulan, ülen, lē:

ulen edimeye de nasīb_ idēse gidicem (3/60)

ulan beni hūsāmetTin yendi mi? (46/71)

ulan geyvelilē giTdikden sōna (46/72)

---

⁹⁷ Gülensoy, 1995: 200

ulan dedilē (46/72)

ülen! señ giyiminne yörük dīlsīñ (41/24)

yirm beş milyar olur mu **lē?** (47/201)

hadi, hade, hāydi:

hadi al, ota git (48/7)

hāydi baqam (3/41)

had_baqam (48/22)

hade gıyunuñ_ıçine (24/35)

hade gē gidem dedi (63/19)

hēy:

hēy bozalañlılā! (1/14)

hēy! ne duruyoñuz (1/21)

ēy, ey:

ēy gomsulā (21/85)

ey_ōlan (28/98)

2.2.5.1.3. Gösterme Edatları:

Bir kişi, durum ve nesne gösterilmek istenildiğinde kullanılan edatlardır.⁹⁸

dē:

dē bāçalādan gidērdik (47/43)

dē yoğarda (33/68)

dē on günde bi goyvayolā (51/7)

dē asācıqlara giTdi ğalan (35/18)

tā, tah:

tā esKişerde (9/9)

tā bileciKden gelyo (63/42)

tah guyunuñ dibine (35/32)

tā şordan çıkacam (46/31)

tā yeriñ _ altına gitmiş (24/44)

tā guyunuñ _ āzına yakınmışlā (24/87)

tā ura iki gözleme çok bilene (50/28)

tā esKiden (42/79)

---

⁹⁸ Gülensoy, 1995: 200

aha, ahā, ahancık:

aha olan borda (47/86)

aha öle ğayrıĶ_öle (47/42)

aha unuñ_ içine su ğuyadıĶ (40/20)

aha bu depeniñ_ arķası (33/12)

ahā domatizlē veriyollā (10/51)

aha bunnā vālā ğayri (47/120)

aha u çocuklā baķālardı (47/122)

aha u pek mesel bilir (47/118)

ahancık da öle (58/24)

aha ğomşulā alırsa (34/22)

işde:

işde kesē kesē yaprā getirisin (11/72)

işde böle ğara ğıyılı örtmelē olur (59/41)

işde bizim de unū oķlaynan yazarız (59/53)

işde benim geçimim_u (55/2)

işde bunnā (55/3)

işde u yaḳāda zāte (25/115)

işde şekerne ğaynadır (34/1)

işde kilómetirelē tamam yāni (67/1)

hah:

hah benim payım geliyo (28/72)

hah benide çekiñ (24/41)

ğuş **hah** demiş (24/49)

2.2.5.1.4. Cevap Edatları:

Kabul ve reddetmeyi ifade eden edatlardır.⁹⁹

evet:

evet _onu hırlamā başlamışlā (12/14)

evet malım mülküm ğāmadı (51/109)

evet üzümlü yā (51/159)

ōlecene çıkālardı **evet** (51/189)

sen ilḳoḳul mēzunu musun? **evet** (65/34)

---

⁹⁹ Gülensoy, 1995: 200

hayır:

hayır benden kimse beklemesin (42/52)

hayır ğaşmadım (51/264)

deyil, deil:

köy **deyil** bora dēyolā (45/7)

genç **deyil** miyim? (45/88)

dişci **deyil** ama (49/114)

ğıygıdı ğıygıdı **deyil** yāni (59/69)

hindiki gibi **deyil** (61/22)

çoluk çocuk yanımızda **deil** (5/35)

yeni **deil** ki (7/14)

acantadan çıkma **deil** ki (7/14)

evli **deylim** (7/86)

bora köy **deil!** (45/6)

tabi, tabī:

urda yémek yinir **tabi** (25/63)

tabi osmanlı o zaman ilerledikçe (25/107)

bedāva **tabi** bōle (25/158)

tabi tabi tabi tabī pamuḲ_ekēdik (36/4)

ē evelde **tabi** sigortalı işe gidennē (36/11)

tabi bez dokuyoduḲ (47/130)

ēh:

ēh gulaqlā savır hē (47/6)

peki:

peki görümlük yapılır (54/5)

helbet:

ġız da **helbet** demiş (32/54)

a ah:

a ah bilemeyōn heş (47/126)

tamam:

tamam dēze ālama (51/49)

tamam_annecim sen gelemedinse (51/137)

tamam sen git dedilē (63/50)

u da **tamam** demiş (24/95)

tamam yavrum allā uzun ömürlē vēsiñ (40/47)

tamam ğızım yaparız (45/119)

ehē:

ehē sēKsendörT yaşımdayım (13/76)

hē:

hē u sırada ben dōmuşumdu (13/88)

hē ğalan_unu yıķālādı (16/4)

hē bükerez, ehnen ğoruz (16/16)

hē eveli işlēdik (16/25)

hē olum maya dutāsiñ (19/1)

hē terörişlē zamanı gibi òle (19/34)

hē yorTları çalariz (39/1)

hē çocuk düzeni alınır (30/40)

2.2.5.1.5. Sorma Edatları:

Sorma anlamı ifade eden edatlardır.¹⁰⁰

hani, hana:

hani bekmetleñ_olum? (2/10)

hani şunun? (2/10)

hana buna nazālık (5/160)

hana u balқан senesi (7/34)

hana hinciklē òle mi? (31/60)

hana nerde ğaldı? (51/50)

niçin, niçin:

niçin altın_oluyō? (28/94)

gençlē **niçin** ben mozot harcican deo (29/62)

---

¹⁰⁰ Gülensoy, 1995: 200

2.2.5.2. BAĞLAMA EDATLARI

Kelime, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlama görevi yapan edatlardır.¹⁰¹

- **Cümle Başı Edatları**
- **Karşılaştırma Edatları**
- **Denkleştirme Edatları**
- **Sıralama Edatları**
- **Sona Gelen Edatlar**

2.2.5.2.1. Cümle Başı Edatları:

Anlam olarak cümleleri birbirine bağlayan edatlardır.¹⁰²

ama, amma, emme, eme, hemme:

ama üzöldüm_ **ama** geldik bi kere (3/45)

ama yaşlılā ölünce geşlē de öle şēleri şēTmeyolā (14/3)

ama bizlē şimdi unutduĶ ġāri (14/7)

ama odalā asgerī ġışlası gibi büyük (18/12)

---

¹⁰¹ Gülensoy, 1995: 201

¹⁰² Gülensoy, 1995: 201

amma günñē geçmiş (20/6)

amma gücüK ğız dedī gibi hemen gebe ğāmıŝ (20/8)

amma birbirlerinden habāları yokmuş (20/40)

amma gene gücüK ğardaşları ğıyamamış (20/90)

emme bordan ğan_üradı (35/38)

emme napacañ? (40/11)

emme iyilimden (44/56)

emme biz borda ğarip ğaldık (51/52)

eme iki gözleri kör_olcağ (51/126)

eme yok yok (1/34)

eme unnā da doyunur (7/25)

eme kötülümden bilmeyām_unu (44/56)

hemme gemeyolā köve (13/47)

hemme bişe ğalmadı (16/29)

hemme bōle uzandılā (35/37)

çünkü, şünkü, şünkü:

çünkü arada bi ikin gün geçio (25/140)

çünkü bu kendinden (46/28)

şünkü ğurtulu, zāten _ adam ğüşlü (46/95)

şünkü yanā (53/84)

şünkü ekmeK _ ömadıyı zaman (53/152)

şünkü sondan süzemessin (53/191)

şünkü baķāsın (53/135)

eger, eyē:

eger diplerini bez çuvala ğorsan (53/229)

eger para çekmeK _ istēlēse (54/53)

eger hava böle çiyledise ğazacan (54/151)

eger sen meseġā ğoņşulā dēlē ki (54/160)

eyē olan ğızdan aır gelirse (28/31)

eyē hayvan veriyolāsa āşamdan (39/74)

eyē yapacam bişeyse (42/52)

eyē u ösa (45/11)

faġat, feġat:

faġat bōle anarſit manarſit yoġdu (66/49)

feġat biz geceleri hayvannarı yatā çıkarırız (65/12)

ġayrı, ġayri, ġāli, ġāriK, ġāri, ġalan, ġārik, ġaylı, ġayli, ġayrıġ:

ġayrı urlā heP keleme yavrum (36/70)

ġayri çuvallādık (36/69)

ġāli az mı durdu çok mu durdu (1/7)

ġāli deñizliye çıkardılā (3/42)

ġāli bir_afTa öle yapādık (6/30)

ġāli ġız koyföre gidē (7/21)

ġāriK gezip duruyādu (44/28)

ġāri milleT toplaſır (11/2)

ġalan_unu yıġālādı (16/4)

ġalan_unu bıraġırırġ (16/15)

ġārik u yapayor (49/114)

ġayli ġoġmaz dēlérđi (51/293)

ğayrık buvası verince ğızı işde (51/149)

ille, illēkin:

ille bize sat dēceklē (17/22)

ille bize vē demişlē (17/24)

ille de yıkarın demiş (22/9)

ille u şitāyeyi géyēdik (25/97)

illēkin bize gel (52/5)

yalınız, yalıñız, yanılız, yānız, yannız:

yalınız bi şeyinen güreşmedim (46/99)

yalınız reşbēk yapman dedim (48/39)

yalınız ğırkacak (54/247)

yalınız her gün çocū yıkādık (54/150)

yalıñız yağ çabuK ğaysın déye u (39/12)

yalıñız son_ anım ne bileyomuñ? (46/59)

yalıñız köftesi, patatiz köftesi ısaçlamaya (53/123)

yalıñız iç harbinden görkâdı (2/34)

yanılız u çayın başına, oraya düün bayram geldi mi? (9/49)

yānız ferin olmayo deyo (2/58)

yānız bu son senelēde ěcik (36/44)

yannız bağ nicāti gitdi asgere (9/27)

yannız esKiden düün yapacađlā mese'ā (25/194)

yoksa, yousa:

yoksa elli atmış dene hacı vā (18/6)

yousa para vērız (49/81)

belki, bēki:

belki yüs hāne bōzüKde burdan gidennē (4/28)

belki isTanbul duzlasına (7/10)

belki iki yüz_elli üç yüz hāne kövde (66/9)

bēki yüz sene eveli (19/32)

bēki de Şe olayo õle (54/223)

bēki de ombeş gün beşikden āmadım (54/234)

zaten, zāten, zatan, zāti, satan, satı, zati:

zaten düşünmüyom (67/18)

zaten gurudu (10/54)

zaten deldi mi u şe yaramıo (11/99)

zāten sevāberlik_olmuş da asger güççük (12/50)

zāten ĩsan_ayātında elhamdüllā müslüman deyōsa (18/2)

zāten şu anda otuz otuz beş hāneye düşmüşdür belki (29/57)

zatan fakirlikden nērde bākur yatırsın (44/63)

zatan buvasınnan benim buvam ğonuşurladı (59/37)

zatan da kövde düün vā demiş (24/96)

zāti bizim kövü u yakmış (25/113)

satan erennē böle (49/39)

satı ğazıya çıkā (62/61)

zati bişē edinmemiş (4/23)

zati hiç unnarı añnamayız bile(49/155)

mādem, mādemki:

mādem goca aramaya gidiyon (15/19)

mādem gideceñ (20/52)

mādem beñe inanmayoñ (28/3)

mādemki yardım ve dēceymişiz (51/111)

2.2.5.2.2. Karşılaştırma Edatları:

Karşılaştırılan iki veya daha fazla ögeyi birbirine bağlayan edatlardır.¹⁰³

ya...ya:

ya görümce **ya** yengeye çörek (54/56)

ya çeşmeye götürüdük bezleri **ya** undan soracım (54/224)

ya doğuzda **ya** onda kaçacak (54/237)

ya bursaya **ya** esKişeyre götürüñ dedi. (63/31)

ne...ne:

ne düün vā **ne** çocuk vā (51/146)

ne çocuk vā **ne** evlencek biri vā (51/147)

ne küf olur **ne** şe olur (53/210)

---

¹⁰³ Gülensoy, 1995: 201

ne dizmek vā **ne** bişē vā (58/52)

hem...hem:

hem evdeki ğarılara **hem** ebeye (20/89)

hem buydey_ıslanmayo **hem** kēniñ_ıslanmayoñ (36/73)

hem işēlēdi **hem** satıvarıdım bē (43/22)

hem beyin ğanaması geçirdi **hem** feç geçirdi (44/26)

hem odun toplālādı **hem** un, bulğur (51/91)

-de, -da:

peynirli **de** ğonlur sāde **de** ğonlur (53/24)

üsdüne **de** dökecen ceviz altına **da** (53/53)

peynir **de** olabilir ceviz **de** olabilir (53/150)

ādi üzümlēden **de** olurdu bekmez yalıdan **da** olur (53/212)

gece **de** olcak gündüzün **de** (54/79)

2.2.5.2.3. Denkleştirme Edatları:

Birbirini yerini tutabilecek iki öge arasında bağ kuran ve birbirleriyle karşılaştıran edatlardır¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ Gülensoy, 1995:201

veya;

esKiden kövde çuval_ören vādı, ğıldan **veya** pamuğdan (21/45)

selelere sarā **veya** eşşeyyinen boyna... (54/166)

veyāT, veyāhut;

meselā ğaç ğün sora? **veyāTda** iki ğün sora (54/4)

veyāhuttā at nalı çakıo (21/52)

yāhut, yaüt, yāüt, yāvut, yāt, nāvıt;

köv meydanında **yāhut** düün_eviniñ... (23/9)

bayramlāda **yāhut** da düünneden_eveli (31/17)

cumā ğünü köve ğemiş_olurdu doılcu, **yāhuTda** urda durmuş_olurdu
(54/70)

kireşleme heralda **yāhut** da romatizma mı deyölā ne deyolā (66/17)

yaüt evde albay ğayınım vā isTanbulda (45/60)

şē peyniriñ_içinē **yaüt** da ğıyma olur (53/183)

eveli bōle evlēde **yaüt** bişirem de yapam demezdik (62/67)

çocuyun_ātıK ğırkı **yāüt** da yedisi geldi mi (54/211)

çarşıdan bişey **yāuT** da baklafa yapılır(54/111)

seKiz gün **yāvuT** on gün (11/89)

u ilāzım olā yere **yāt** bi yer yıkıldı (51/94)

yāt bi su pahladı (51/95)

biz ğayrı çembē mi alacak **yāt** bi hediye mi alacak (53/286)

yāt püsküt neyi ğollā çayın yana (51/288)

nāvıt:

eviñ üsdüne, **nāvıt** balķonnara seriyoz(39/23)

2.2.5.2.4. Sıralama Edatları

Ard arda gelen kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek kendilerinden önceki ve sonraki kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlara denir.¹⁰⁵

Bölge ağzında ile sıralama edatının kelimeye bitişen şekli şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

-ıman;

ğaymaķam**ıman** tikileyālā (51/133)

gelini gezdirdidik davıl**ıman** (51/153)

---

¹⁰⁵ Gülensoy, 1995:201

vasıǵay**ınan** vereyolā her şeyi (53/50)

-inen;

misēfirlē merkepler**inen** atlānan gelirlēdi (23/1)

keser**inen** çaǵayom ben bunu (46/48)

yalınız bi şey**inen** gürēşmedim (46/99)

lebed**inen** sulārdıǵ hana (47/111)

-unan;

yourd**unan** yapayoz (51/84)

suy**unan** gözlemeyi yurcan (53/22)

sulayālā motur**unan**, su moturunan (58/18)

düünnē dovul**unan**, zurnay**ınan** ǵıyǵıdı ǵıyǵıdı (59/68)

-ünen;

öküz**ünen** harman ǵaldırıldıǵ (61/20)

törpüy**ünen** şōle düzeltiyom (46/34)

Ayrıca vasıta halinde bahsettiğimiz **-la / -le, -lan / -len, -na / -ne, -nā / -nē, -nan, -nen, -nañ / -neñ** şekilleri de bölgede görülen sıralama edatları içinde değerlendirilebilir.

yōmiyeyle (8/9)

sırıqlāla (12/43)

doğturlañ (48/86)

direkdörlēlen (45/77)

amcanna(31/1)

usulunne (31/1)

çuvalnā (33/41)

ireşbēlīnen (64/8)

fetyeyneñ (61/47)

tavalānan (49/124)

ve;

kövümüz iyidir **ve** insannarı çok böle misēvire perver (12/17)

ve geçeyolāmışdı işde (12/45)

2.2.5.2.4. Sona Gelen Edatlar

Türkiye Türkçesinde yazı dilinde kullanılan “**ki**” bağlama edatı bölge ağızında **ki, kı, ku, kü** şeklinde ünlü uyumuna uyarak karşımıza çıkmaktadır.

ki, kı, ku, kü, kun, kün:

kel delmişdi **ki** u (13/120)

ğıza demişlê **ki** aha bunu... (13/130)

getircen **ki** una göre (21/33)

öle bi kayısılar var **kı** ne bilem (66/67)

ğıza bi bakıyolâ **kı** (68/75)

hâlin yok **ku** una (37/36)

ğız ayrılmayâ **ku** (44/51)

günümüzde yokdu **ku** (45/49)

gördü mü **kü**? (M.D.D)

deyyo **kun** (1/12)

ise;

Bölge ağızında “**ise**” edatı genellikle kendinden önce gelen kelimeye bitişik olarak kullanılır ve araya yardımcı ses almaz.

dêse (44/54)

söl̄l̄ēse (45/119)

nīse (46/65)

giTdilēse (48/37)

Bölge ağzında bu edat bazı kelimelerle bitişik yazıldığında –**sem** şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

meyē**sem** (43/127)

ōle**sem** (51/81)

ō**sem** (32/49)

bile, bilene, bileme;

bağmaya **bile** gitmeyiz (58/27)

masırafını **bilene** alamadı (10/56)

hatā su **bile** getirmişlē (12/12)

düünnere **bile** gitmeyoz (14/13)

ğazyayı **bile** bulamazdık (23/13)

atlet **bilene** yokdu (45/44)

hattā bağ_ isim **bilene** verebilirim (46/57)

tā ura iki gözleme çok **bilene** (50/28)

deil, deyil;

esKiden õle **deil** (25/77)

künáh **deil** de dedi (45/108)

yāni herkeşe ğarşı **deil** (46/54)

hinci õle **deil** (50/30)

zurnaynan ğıyğıdı ğıyğıdı **deyil** yāni (59/69)

hindiki gibi **deyil** (61/22)

ācil **deyil** dedilē (63/42)

nası ācil **deyil**? (63/42)

2.2.5.3. SON ÇEKİM EDATLARI

İsmi işletme ekleri gibi kullanılan edatlara denir.¹⁰⁶

diye, déye, deylek, deyelek;

kendiñizi tertib _alıñ **diye** baırıyo (1/14)

ğırılmış gibi ğapışacan **diye** (38/32)

bobannecim napayon **diye** deli olulā (40/28)

---

¹⁰⁶ Gülensoy, 1995:201

çocuklā ekmek **déye** baırıo (1/34)

yara vā **déye** ğoyamadılā (3/8)

sabah_olur **déye** çıııydık (6/29)

beni ayırırılādı kel **deylek** (13/118)

anam öldü **deylek** ğağdım (48/78)

motura dağılacağ **deylek** dedim (63/7)

daşı alcağ **deylek** aşay şōle ğımılđıTdı (63/9)

gevur geçmesin **deyelek** (13/88)

ıııvē **deyelek**_ōle (14/34)

yüzüne tükürüñ de geçin **deyelek** size baıracađlā (20/74)

herkes ğēsın **deyelek** hoca baırırırı (25/203)

dōru;

ıuğara **dōru** atıvāımış (17/42)

ötekine **dōru** ğıde (36/64)

beşden çığannarı **dōru** öretmenlııe (48/93)

cemi de aşā **dōru** yamıldı cemi (51/28)

aşar **dōru** boşalTdım (61/36)

için, için, için;

oynaK_ oldu **için** ilā akıntı yapıyo (3/25)

sağarya çoK_ oldu **için** peK çoK gidilmezdi oraya (9/48)

bizim tārī silindī yııldī **için** oranın tārī belli (12/5)

ğarı her_ işi kēni yapıdī **için** buñalmış (22/6)

buydey çalkamak **için** gözeller var (65/22)

unnā **için** ben ālayon (13/30)

pātişah İtiyar oldu **için** pātişahlī da güveyine vemiş (28/45)

tısımnı oldu **için** her şeyden habārı vemiş (30/72)

 gibi;

arı oül vēdi **gibi** gövün yüzüne (1/58)

su **gibi** çekirge (1/60)

bizim **gibi** sivillere başıbozuk derdi (2/18)

dizlēm göpUCAkmış **gibi** düşüom çoK zor (3/20)

uludā **gibi** yüksek dağın içinde (3/48)

nar **gibi** bulğur (5/24)

ğadar, ğadan, ğadağ, ğada, ğadā;

gözünü açıp ğapayaña **ğadar** seksen_olmuşum (40/17)

hadımköve **ğadar** gitdim (67/7)

dünyā **ğadan** ğusurumuz vā (42/7)

hemen_usūlune uyduracağ **ğadağ** başıñı... (38/27)

alabilesiyē u **ğadağ** çok çeñiz (38/41)

şu **ğada** iki barmağ yara vā (3/2)

şu **ğadā** açāsıñ_unu (1/82)

depeme **ğadā** bütün yüzüm gözüm her yerim kireşleme (3/20)

pamuğgaleye **ğadā** vādım (3/30)

gelin güne **ğadā** yimek dökēlēdi (16/6)

Bölge ağızlarında bazı fiillerin üzerine getirilen –asıyacak / -esiyecek ekleri ile kadar edatı karşılanır:

bulasıyacak < buluncaya kadar (M.D.D)

binesiyecek < bininceye kadar (54/80)

göre;

Bu edata Bilecik ağızlarında yönelme halinden sonra rastlanır

şimdi tepsiye **göre** şu tepsi gibi... (1/90)

kendine **göre** idāre olayon (13/16)

Allah göyñüne **göre** vēsīñ (16/49)

hayvanın ayāna **göre** ayarlıo (21/50)

adam_ una **göre** nal çaķıo ki buraya bōle (21/51)

ġarşı;

zabaha **ġarşı** ġēdilē (M.D.D)

una **ġarşı** ōle ġonuşdulā (M.D.D)

sōledīne **ġarşı** bōle dedim (M.D.D)

keri, kericēzim;

Bölge ağızlarında daha çok ayrılma halinden sonra kullanılan bir edattır.

undan **keri** üzüm toplarız (49/10)

undan **keri** ekmeyi atarız huruna (49/28)

undan **keri** ġadinnā girē (49/51)

ġırķ seneden **keri** gebervēdi (51/272)

undan **kericēzim** ğızım demiş (13/131)

undan **kericēzim** gene at_öle olmuş (13/159)

2.2.6. FİLLER

Fiiller iş, hareket ve oluş bildiren sözcüklerdir.¹⁰⁷

2.2.6.1. Şahıs (Kişi) Ekleri:

Çekimli fiildeki şahıs ekleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi şahıslar tarafından yapıldığını bildiren bir gramer kategorisidir. Dolayısıyla bu ekler, fiildeki oluş ve kılışı, bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara bağlayan eklerdir.¹⁰⁸

2.2.6.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

Şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılır.

Teklik I. Şahıs;

-m, -ım, -im, -um, -üm

-n, -ın, -in, -un, -ün

¹⁰⁷ N.Hacıeminoğlu, (1991): Türk Dil. Yap. Bak. Fiiller, Kült. Bak. Yayınları Ankara, S.12

¹⁰⁸ Zeynep Korkmaz, (2003): T.T. Grameri (Ş.Bilg) TDK Yay. Ankara S.571)

Teklik II. Şahıs;

-n, -ın, -in, -un, -ün

-ñ, -iñ, -iñ, -uñ, -üñ

-sın, -sin, -sun, -sün

-sıñ, -siñ, -suñ, -süñ

Teklik III. Şahıs : -Ø**Çokluk I. Şahıs :**

-z, -ız, -iz, -uz, -üz,

-s, -ıs, -is, -us, -üs

-k, -k

Çokluk II. Şahıs:

-nız / -niz, -nuz / -nüz,

-ñız / -ñiz, -ñuz / -ñüz,

-sınız / -siniz, -sunuz / -sünüz,

Çokluk III. Şahıs:

-lar / -ler, -lár / -lér

-la / -le, -lá / -lé

2.2.6.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

Bu ekler iyelik kökenli olup, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır.

Teklik I. Şahıs: -m

Teklik II. Şahıs: -n, -ñ

Teklik III. Şahıs: - Ø

Çokluk I. Şahıs: -k, -ķ, -K¹⁰⁹

Çokluk II. Şahıs: -nız /-niz, -nuz / -nüz, -ñız / -ñiz, -ñuz / -ñüz

Çokluk III. Şahıs: -lar / -ler, -lár / -lér, -la / -le, -lā / lē

2.2.6.2. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ

İşin, oluşun, hareketin gerçekleşme zamanını, işin olduğunu, olacağını, veya olmakta olduğunu veren haber kipleridir.¹¹⁰

2.2.6.2.1. ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ

Fiilin halihazırda yapıldığını bildiren kiptir.¹¹¹

¹⁰⁹ Zeynep Korkmaz'a göre zamir kökenli I. Teklik ve Çokluk şahıs ekleri olan -yın / -yin, -yuz / -yüz, şekilleri Eski Anadolu Türkçesi -van / -ven, -vuz / -vüz şekillerinin devamıdır (bkz. Zeynep Korkmaz, (1964): "Eski Anadolu Türkçesi'ndeki -van / -ven, -vüz / -vuz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları", TADY Belleten, S:43-65

¹¹⁰ Korkmaz, 2003 : 583

Teklik I. Şahıs:**-yorum:**

oğuyorum (21/60)

ālayorum < ağlıyorum (65/27)

-yurun:

dēyurun < diyorum (36/39)

kesiyurun < kesiyorum (33/27)

-iyurun:

kesiyurun < kesiyorum (33/27)

-yom:

yyiom < yiyorum (31/36)

söyleyom < söylüyorum (13/12)

hazetmiyom < hazetmiyorum (7/165)

-iyom:

şükrediyom < şükrediyorum (3/3)

geliyom < geliyorum (2/57)

ediyom < ediyorum (3/24)

---

¹¹¹ Korkmaz, 2003 : 610-611

biliyom < biliyorum (12/12)

deliyom < deliyorum (46/46)

-iyom:

yıkıyom < yıkıyorum (8/22)

bakıyom < bakıyorum (31/34)

alıyom < alıyorum (40/9)

yapıyom < yapıyorum (46/36)

-eyom:

geleyom < geliyorum (42/58)

keseyom < kesiyorum (46/7)

gideyom < gidiyorum (46/21)

getireyom < getiriyorum (46/22)

bekledeyom < bekletiyorum (46/26)

-ayom:

yontayom < yontuyorum (46/45)

çağayom < çağıyorum (46/48)

bağayom < bakıyorum (52/20)

yapayom < yapıyorum (52/21)

napayom < ne yapıyorum (62/52)

-uyom:

oturuyom < oturuyorum (37/1)

-üyom:

böyüdüyom < büyütüyorum (33/9)

ölüyom < ölüyorum (65/28)

Bölge ağzında bu ekle beraber kullanılan olumsuz yapılarda “-yor” şimdiki zaman ekinin ünlüsünün etkisiyle, kendinden önce gelen ünlünün de yuvarlaklaştığına rastlanmaktadır.

-moyom:

ellemoyom < ellemiyorum (46/49)

-yoñ:

bilmēyoñ < bilmiyorum (8/3)

daşıyoñ < taşıyorum (3/4)

ğalkamıyoñ < kalkamıyorum (3/4)

-yon:

ālamāyon < ağlamıyorum (32/28)

başlıyon < başlıyorum (33/45)

arayon < arıyorum (7/2)

uyuyon < uyuyorum (7/3)

deyon < diyorum (9/10)

-iyon:

getiriyon < getiriyorum (33/27)

kesiyon < kesiyorum (32/60)

annadabiliyon < anlatabiliyorum (13/190)

geçiyon < geçiyorum (18/10)

geliyon < geliyorum (28/38)

-ıyon:

ğalıyon < kalıyorum (36/42)

bakıyon < bakıyorum (36/6)

yapdıriyon < yaptırıyorum (19/61)

alıyon < alıyorum (37/8)

ğıpiyon < kırpiyorum (37/32)

-uyon:

buluyon < buluyorum (7/2)

dolduruyon < dolduruyorum (2/57)

ğuyuyon < koyuyorum (26/16)

ğonuşuyon < konuşuyorum (37/24)

oturuyon < oturuyorum (37/46)

-üyon:

üzülüyon < üzülüyorum (8/35)

görüyon < görüyorum (13/190)

tüşünüyon < düşünüyorum (28/49)

-ayon:

otladayon < otlatıyorum (42/54)

durayon < duruyorum (44/13)

yıkayvarayon < yıkayıveriyorum (9/15)

annaTayon < anlatıyorum (10/25)

olayon < oluyorum (13/16)

-eyon:

gideyon < gidiyorum (13/21)

üzüleyon < üzülüyorum (13/30)

keseyon < kesiyorum (46/10)

düzelteyon < düzeltiyorum (46/25)

getireyon < getiriyorum (53/217)

Bölge ağzında kullanılan “**-yon**” şimdiki zaman I. Teklik Şahıs kalıbı bazı durumlarda kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmaktadır.

-oyon:

örüveroyon < örüveriyorum (58/1)

bouroyon < bağıriyorum (44/10)

gorkoyon < korkuyorum (51/200)

Yine bölge ağzlarından “**-yon, -yoñ**” şimdiki zaman I. Tekil Şahıs kalıbı bazı örneklerde ünsüz ikizleşmesi meydana getirmektedir.

-yyon, -yyoñ:

yiyyon < yiyorum (17/49)

yimeyyon < yemiyorum (37/17)

girmeyyon < gitmiyorum (35/53)

bilmeyyon < bilmiyorum (1/1)

bilemeyyon < bilemiyorum (8/7)

bilmeyyoñ < bilmiyorum (1/8)

-yâm:

bilmeyâm < bilmiyorum (47/197)

deyâm < diyorum (47/39)

ālayâm < ağlıyorum (51/48)

yapamayâm < yapamıyorum (51/62)

gidemeyâm < gidemiyorum (51/136)

-iyâm:

seviyâm < seviyorum (47/38)

bindiriyâm < bindiriyorum (60/8)

pişiriyâm < pişiriyorum (60/9)

-eyâm:

böyüteyâm < büyütüyorum (47/32)

gezdiriyâm < gezdiriyorum (47/33)

üzüleyâm < üzülüyorum (48/43)

bişireyâm < pişiriyorum (47/10)

gideyâm < gidiyorum (51/38)

-ayâm:

bakayâm < bakıyorum (51/45)

alayâm < alıyorum (52/245)

napayâm < ne yapıyorum (52/274)

çalıŝayâm < çalıŝıyorum (52/274)

-yân:

göremeyân < göremiyorum (49/3)

söleyân < söylüyorum (49/58)

yöriyemeyân < yürüyemiyorum (49/106)

ālayân < ağlıyorum (49/107)

istemeyân < istemiyorum (51/43)

-eyân:

gideyân < gidiyorum (58/13)

güceneyân < güceniyorum (44/33)

sevineyân < seviniyorum (44/33)

-ayân:

çalıŝayân < çalıŝıyorum (62/40)

Teklik II. Şahıs:**-yosun:**

işleyosun < işliyorsun (16/25)

yıkıyosun < yıkıyorsun (66/62)

-eyosun:

içeyosun < içiyorsun (52/210)

çevireyosun < çeviriyorsun(54/169)

-yân:

silkeleyân < silkeliyorsun (50/8)

deyân < diyorsun (44/31)

dinneyân < dinliyorsun (44/85)

-eyân:

bileyân < biliyorsun (49/59)

gideyân < gidiyorsun (49/100)

kömeyân < gömüyorsun (49/102)

öreyân < örüyorsun (58/6)

-ayân:

yolayân < yoluyorsun (50/13)

çıkayân < çıkıyorsun (51/17)

ğaçayân < kaçıyorsun (44/44)

-yon:

ğoyon < koyuyorsun (51/302)

bilmeyon < bilmiyorsun (55/8)

yiyon < yiyorsun (2/58)

-iyon:

biliyon < biliyorsun (2/55)

şediyon < şey ediyorsun (2/56)

geçiyon < geçiyorsun (18/10)

idiyon < ediyorsun (23/3)

-ıyon:

ğoparıyon < koparıyorsun (2/56)

yapdıryon < yaptıryorsun (19/61)

bāladdıryon < bağlattıryorsun (19/61)

-uyon:

tutuyon < tutuyorsun (54/150)

-eyon:

eyireyon < eğiriyorsun (58/4)

getireyon < getiriyorsun (58/4)

gezeyon < geziyorsun (45/63)

düzelteyon < düzeltiyorsun (46/25)

-ayon:

yurayon < vuruyorsun (51/274)

-ayoñ:

ğabarayoñ < kabarıyorsun (13/174)

-iyoyñ:

gidiyoyñ < gidiyorsun (15/3)

bişiriyoyñ < pişiriyorsun (25/188)

Bölge ağızlarında “-yon” şimdiki zaman II. Tekil Şahıs kalıbı bazı örneklerde ünsüz ikizleşmesi meydana getirir:

-yyon:

besleyyon < besliyorsun (37/21)

deyyon < diyorsun (37/47)

Teklik III. Şahıs:**-yor:**

acıyor (49/107)

-ayor:

yapayor < yapıyor (49/114)

yaşayor < yaşıyor (49/115)

olayor < oluyor (50/23)

-iyor:

geliyor (27/56)

-oru:

olūoru < oluyor (36/41)

-oyor:

olunoyor < olunuyor (31/7)

ğayboloyor < kayboluyor (49/103)

-yoru:

olunuyoru < olunuyor (31/6)

duruyoru < duruyor (33/43)

yapıyoru < yapıyor (34/5)

bakıyoru < bakıyor (36/76)

duz_okuyoru < tuz okuyor (49/101)

-yorū:

alayorū < alıyor (49/116)

-yarı:

acıyarı < acıyor (49/107)

ğuruyarı < kuruyor (49/151)

-ayaru:

yapayaru < yapıyor (50/16)

-yo:

deyo < diyor (2/16)

gözükmeo < gözüküyor (2/22)

diyo < diyor (12/15)

bilyo < biliyor (18/17)

toplanyo < toplanıyor (25/117)

-eyeru:

gideyeru < gidiyor (50/27)

geleyeru < geliyor (50/32)

-iyo:

çevriliyo < çevriliyor (7/117)

geliyo < geliyor (3/49)

biliyo < biliyor (1/12)

kesiyo < kesiyor (7/130)

-iyo:

baırıyo < baırıyor (1/15)

yapıyo < yapıyor (1/15)

ışıldıyo < ışıtıyor (2/21)

asıyo < asıyor (7/131)

-uyo:

yuuruyo < yoğuruyor (19/3)

ğopuyo < kopuyor (19/5)

oluyo < oluyor (25/28)

ğayboluyo < kayboluyor (25/109)

-üyo:

götürüyo < götürüyor (29/85)

süzüyo < süzüyor (63/53)

küsüyo < küsüyor (7/133)

süpürüyo < süpürüyor (19/10)

-ayo:

olayo < oluyor (40/11)

ayırayo < ayırıyor (41/9)

durayo < duruyor (46/23)

tanışayo < tanışıyor (46/103)

-eyo:

ereyo < eriyor (51/140)

bişeyo < pişiyor (62/94)

geleyo < geliyor (11/54)

geçeyo < geçiyor (19/17)

-ey:

geley < geliyor (47/211)

-yō:

deyō < diyor (2/15)

çıkamāyō < çıkamıyor (15/27)

sıkılmayō < sıkılmıyor (20/24)

yapmāyō < yapmıyor (20/45)

-iyō:

geliyō < geliyor (2/8)

içiyō < içiyor (26/50)

silkelenyō < silkeleniyor (28/53)

gidiyō < gidiyor (18/61)

-ıyō:

anlaşıyō < anlaşıyor (2/13)

sıkılıyō < sıkılıyor (20/24)

saıyō < sağıyor (20/36)

varıyō < varıyor (24/39)

-uyō:

oluyō < oluyor (26/44)

-üyō:

süprüyō < süpürüyor (5/175)

Yine bölge ağızlarından “**-yo,-yō**” şimdiki zaman III. Tekil Şahıs kullanımların-da bazı kelimelerde ünsüz ikizleşmesine rastlanmaktadır.

-yyo:

sıkılmayyo < sıkılmıyor (37/54)

gēyyo < giyiyor (45/51)

deyyo < diyor (48/21)

ğırleyyo < patlıyor (1/22)

-yyō:

uyuyyō < uyuyor (24/25)

yiyyō < yiyor (24/50)

Bölgede Söğüt İlçesinin Tuzaklı Köyü'nde şimdiki zaman eki olarak 3. tekil şahısta –lo, -lor, -loru şeklinde bir kullanım karşımıza çıkmıştır.

-lor:

gellor < geliyor (31/84)

kesillō < kesiliyor (33/62)

-lō:

satillō < satılıyor (33/34)

azellō < azalıyor (33/62)

billō < biliyor (35/58)

gellō < geliyor (33/69)

-loru:

yolloru < yolluyor (31/60)

olloru < oluyor (31/60)

-ayâr:

olayâr < oluyor (50/31)

toplanayâr < toplanıyor (50/33)

biteyâr < bitiyor (50/32)

-yâ:

tirildeyâ < tiriliyor (51/15)

deyâ < diyor (51/52)

gitmeyâ < gitmiyor (51/121)

ayrılmayâ < ayrılmıyor (44/51)

-ıyâ:

aldırıyâ < aldırıyor (48/21)

çıkıyâ < çıkıyor (50/8)

-iyâ:

geliyâ < geliyor (51/68)

deyveriyâ < deyiveriyo (47/22)

çekiyâ < çekiyor (49/117)

-eyâ:

gideyâ < gidiyor (50/34)

geçeyâ < geçiyor (51/14)

göçeyâ < göçüyor (51/20)

geleyâ < geliyor (51/32)

düşüneyâ < düşünüyor (51/33)

-ayâ:

durayâ < duruyor (51/31)

çalayâ < çalıyor (51/46)

ğazayâ < kazıyor (51/67)

olayâ < oluyor (52/64)

ğaçayâ < kaçıyor (55/38)

-oyâ:

goyolâ < koyuyor (51/64)

Bölge ağzında III. teklik şahıs şimdiki zaman kullanımında “yo” kalıbında kullanılan şimdiki zaman eki, bazı kelimelerde başındaki “y” ünsüzünü düşürerek yardımcı ünlüyle karşılaşp diftong ses olayı ile karşımıza çıkmaktadır.

-io:

bilio < biliyor (25/7)

verio < veriyor (12/33)

gelio < geliyor (12/45)

edio < ediyor (14/31)

sevinio < seviniyor (25/62)

-io:

yapio < yapıyor (11/102)

çıkio < çıkıyor (21/51)

saçilio < saçılıyor (25/57)

atilio < atılıyor (25/60)

çıkario < çıkarıyor (25/108)

-uo:

duruo < duruyor (29/47)

oluo < oluyor (33/25)

otutduruo < otutturuyor (33/77)

vuruo < vuruyor (3/56)

-üo:

üzülüo < üzülüyor (25/61)

sölüo < söylüyor (27/24)

Bu yapı bazen sadece kök fiilin üzerinde kullanılıp, fiilin üzerindeki ünlüyle diftong hadisesi meydana getirmektedir.

o:

de $\ddot{o}$ < diyor (29/62)

di $\ddot{o}$ < diyor (12/15)

yi $\ddot{o}$ < yiyor (25/164)

Çokluk 1. Şahıs

-yoz:

arayoz < arıyoruz (55/37)

yaşayoz < yaşıyoruz (57/6)

yapyoz < yapıyoruz (58/21)

ğuyyoz < koyuyoruz (58/24)

deyoz < diyoruz (2/9)

-iyoz:

kesiyoz < kesiyoruz (2/20)

gidiyoz < gidiyoruz (2/35)

seriyoz < seriyoruz (39/23)

veriyoz < veriyoruz (39/23)

-ıyoz:

çıķıyoz < çıķıyoruz (2/19)

varıyoz < varıyoruz (2/56)

ġalkıyoz < kalkıyoruz (8/20)

yapıyoz < yapıyoruz (26/24)

annadıyoz < anlatıyoruz (29/87)

-uyoz:

oluyoz < oluyoruz (66/42)

yuvuruyoz < yoġuruyoruz (4/6)

okuduyoz < okutuyoruz (26/51)

ġuyuyoz < koyuyoruz (39/13)

-eyoz:

bileyoz < biliyoruz (62/83)

ideyoz < ediyoruz (42/34)

yeñeyoz < yeniyoruz (46/70)

vereyoz < veriyoruz (58/3)

-ayoz:

asayoz < asıyoruz (54/225)

yapayoz < yapıyoruz (58/16)

Bölge ağızlarında “yoz” şimdiki zaman 1.çoğul şahıs kullanımında şimdiki zaman ekinin “y” ünsüzünün düşmesiyle kendisinden önceki ünlünün daralması ve diftong hadisesine rastlanan örnekler de mevcuttur:

daķınıoz < takınıyoruz (7/12)

geľıoz < geliyoruz (7/73)

yapıoz < yapıyoruz (7/12)

yatıoz < yatıyoruz (8/120)

-yâz:

yapamayâz < yapamıyoruz (59/1)

atleyâz < ayıklıyoruz (59/86)

yiyaâz < yiyoruz (59/88)

gidemeyâz < gidemiyoruz (50/3)

bilmeyâz < bilmiyoruz (51/213)

-ayâz:

geçirayâz < geçiriyoruz (58/23)

gurudayâz < kurutuyoruz (58/24)

hazırlanayâz < hazırlanıyoruz (59/86)

-eyâz:

içeyâz < içiyoruz (59/88)

geleyâz < geliyoruz (47/72)

sereyâz < seriyoruz (50/10)

Çokluk II. Şahıs**-yōsunuz:**

gitmēyōsunuz < gitmiyorsunuz (37/50)

hıştınmayōsunuz < konuşmuyorsunuz (35/5)

-ayosunuz:

tanışayo munsunuz? < tanışıyor musunuz? (46/104)

-eyosuñuz:

gideyosuñuz < gidiyorsunuz (48/96)

-yonuz:

tanımayoñuz < tanımıyorsunuz (46/105)

-iyonuz:

biliyoñuz < biliyorsunuz (65/12)

-uyoñuz:

duruyoñuz < duruyorsunuz (1/21)

Çokluk III. Şahıs**-iyolar:**

veriyolar < veriyorlar (66/63)

-ıyolar:

arıyolar < arıyorlar (66/68)

-yola:

gēmeyola < gelmiyorlar (13/29)

-iyola:

veriyola < veriyorlar (39/69)

geziyola < geziyorlar (13/99)

getiriyola < getiriyorlar (14/14)

-uyola:

soruyola < soruyorlar (47/39)

-ayola:

ġatayola < katıyorlar (60/41)

yapayola < yapıyorlar (13/175)

-yolā:

deyolā < diyorlar (2/32)

diyolā < diyorlar (7/169)

isTemeyolā < istemiyorlar (9/20)

ġemeyolā < gelmiyorlar (13/26)

-iyolā:

veriyolā < veriyorlar (8/14)

gidiyolā < gidiyorlar (8/19)

biliyolā < biliyorlar (12/26)

çeviriyolā < çeviriyorlar (13/25)

-ıyolā:

basıyolā < basıyorlar (19/33)

çalışıyolā < çalışıyorlar (20/43)

yapıyolā < yapıyorlar (21/98)

atıyolā < atıyorlar (25/57)

-ayolā:

yapayolā < yapıyorlar (9/13)

annadayolā < anlatıyorlar (13/191)

ğullanayolā < kullanıyorlar (46/52)

çuyolā < çağdırıyorlar (13/191)

-eyolā:

geleyolā < geliyorlar (13/22)

deKgeleyolā < denkgeliyorlar (25/137)

gideyolā < gidiyorlar (25/143)

géyeyolā < giyiyorlar (45/49)

Yine bölge ağızlarında şimdiki zaman ekinin “y” ünsüzünün düşmesi ve ünlü karşılaşması sonucu III. çoğul şahısta diftongla karşılanan şu şekillerde mevcuttur:

-ıolā:

yapıolā < yapıyorlar (12/26)

varıolā < varıyorlar (25/129)

alıolā < alıyorlar (25/130)

-iolā:

ediolā < ediyorlar (36/78)

-üolā:

götürüolā < götürüyorlar (25/133)

dövüolā < dövüyorlar (21/49)

Bölge ağızlarında yine şimdiki zaman ekinin “y” ünsüzünün düşmesiyle fiilin kökündeki ünlüyle ekin ünlüsünün karşılaşması sonucu ortaya çıkan diftonglara da çeşitli kelimelerde rastlanmaktadır:

guyuolā < koyuyorlar (39/51)

diolā < diyorlar (7/41)

oğuolā < okuyorlar (25/130)

diolā < diyorlar (3/26)

-yolla:

guymayolla < koymuyorlar (8/34)

-yollā:

oynayollā < oynuyorlar (16/22)

götürüyollā < götürüyorlar (36/23)

-ıyollā:

varıyollā < varıyorlar (16/37)

yapıyollā < yapıyorlar (31/91)

-iyollā:

geliyollā < geliyorlar (36/22)

getiriyollā < getiriyorlar (50/6)

indiriyollā < indiriyorlar (50/36)

-uyollā:

dolduruyollā < dolduruyorlar (16/40)

vuruyollā < vuruyorlar (16/40)

-üyollā:

öldürüyollā < öldürüyorlar (16/40)

-ayollā:

yapayollā < yapıyorlar (50/30)

yaşayollā < yaşıyorlar (61/24)

-eyollā:

bindireyollā < bindiriyorlar (50/35)

yidirebileyollā < yedirebiliyorlar (50/46)

-ollē:

verollē < veriyorlar (33/33)

ıslayollē < ıslıyorlar (33/33)

-iyollē:

çekiyollē < çekiyorlar (33/33)

-yālā:

isteyālā < istiyorlar (43/26)

demeyālā < demiyorlar (44/13)

söyleyālā < söylüyorlar (44/87)

yörüyâlâ < yürüyorlar (47/206)

bulamayâlâ < bulamıyorlar (47/113)

goyyâlâ < koyuyorlar (47 /179)

yaşayâlâ < yaşıyorlar (51/35)

-eyâlâ:

geleyâlâ < geliyorlar (43/25)

geçireyâlâ < geçiriyorlar (47/187)

getireyâlâ < getiriyorlar (55/20)

örteyâlâ < örtüyorlar (59/89)

-ayâlâ:

durayâlâ < duruyorlar (44/73)

toplaşayâlâ < toplaşıyorlar (44/84)

yapayâlâ < yapıyorlar (59/53)

-uyâlâ:

buluyâlâ < buluyorlar (47/103)

oğuduyâlâ < okutuyorlar (58/28)

-iyâlâ:

veriyâlâ < veriyorlar (47/141)

-ıyâlâ:

dolanıyâlâ < dolanıyorlar (47/169)

atdırıyâlâ < attırıyorlar (47/169)

yapıyâlâ < yapıyorlar (47/169)

-ayâlâ:

yapayâlâ < yapıyorlar (13/173)

Olumsuzuz:

Şimdiki zaman ekinden önce kullanılan **-ma, -me, -mu, -mü** olumsuzluk ekleri bölge ağızlarında kullanılan olumsuzluk ekleridir:

yörümeyō < yürümüyor (51/9)

yetmeyyō < yetmiyor (51/26)

düşünmeyā < düşünmüyor (51/34)

istemeyān < istemiyorum (51/43)

vēmeyolā < vermiyorlar (52/15)

ğuymayolla < koymuyorlar (8/34)

yaPmayom < yapmıyorum (9/13)

durmuyo < durmuyor (23/8)

olunmuyo < olunmuyor (31/107)

düşünmüyom < düşünmüyorum (67/18)

Türkiye Türkçesi yazı dilinde şimdiki zaman ekinin “y” ünsüzünün etkisiyle kendinden önceki ünlüyü daraltma hadisesi bölge ağzında olumsuzluk ekiyle kullanılan bazı kelimelerde bu kuralın dışında, geniş şekliyle korunarak karşımıza çıkmaktadır.

olmayo < olmuyor (10/54)

dayanmayo < dayanmıyor (12/27)

yapmayolā < yapmıyorlar (14/13)

ekemeyoz < ekemiyoruz (19/46)

dinnemeyo < dinlemiyor (19/51)

2.2.6.2.2. GENİŞ ZAMAN

Geçmiş, şimdi ve geleceği kapsayan zaman dilimini içeren haber kipidir.¹¹²

Teklik I. Şahıs:

-rım:

oynarım (7/257)

annarım < anlarım (21/56)

---

¹¹² Korkmaz, 2003: 637

atvarım < atıveririm (45/62)

yuvarlarım (60/24)

-arım:

sorarım (60/10)

yaparım (7/123)

satarım (29/90)

-rim:

dērim < derim (44/45)

yirim < yerim (51/178)

işlerim (40/122)

-erim:

girerim (44/61)

giderim (43/32)

-irim:

verebilirim (46/57)

veririm (49/80)

bilirim (25/185)

-ırım:

alırım (46/75)

-urum:

olurum (51/56)

-rın:

tanırın < tanırım (24/76)

yuvarların < yuvarlarım (60/44)

-ırın:

ğızardırın < kızartırım (60/29)

annadırın < anlatırım (32/102)

yassıldırın < yassılıtırım (60/23)

-arın:

dağarın < takarım (17/34)

sağarın < sağarım (25/171)

dutarın < tutarım (37/38)

yaparın < yaparım (46/8)

atarın < atarım (60/24)

-erin:

giderin < giderim (24/90)

iderin < ederim (31/33)

keserin < keserim (32/64)

bükerin < bükerim (60/25)

-rin:

dilerin < dilerim (24/56)

temizlerin < temizlerim (32/105)

-irin:

bilirin < bilirim (32/33)

-run:

oğurun < okurum (13/184)

Bölge ağzında geniş zaman birinci tekil şahıs çekiminde, kökü veya gövdesi “-r” ünsüzüyle biten bazı fiillerin üzerine gelen geniş zaman eki tamamen ortadan kalkarak –ın/-in, -un/-ün, -ım/-im, -um/-üm şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

-in:

yapverin < yapıveririm (6/37)

deyverin < deyiveririm (15/10)

getirin < getiririm (54/135)

-in:

doğuyvarın < dokuyuveririm (20/6)

yapvarın < yapıveririm (25/171)

çıkarn < çıkarırım (28/85)

ğarışdırın < karıştıırım (60/15)

-un:

oturun < otururum (37/20)

-im:

artırım < artırırım (13/14)

-im:

bişirim < pişirim (44/2)

verim < veririm (11/83)

pişitdirim < pişittiririm (65/24)

-ārım:

ğuyārım < koyarım (45/62)

yapārım < yaparım (48/129)

-ērım:

sevērım < severim (45/106)

girērım < girerim (45/131)

içērım < içerim (65/25)

-riñ:

sõleriñ < söylerim (41/3)

-eriñ:

bineriñ < binerim (13/180)

gideriñ < giderim (13/180)

şederiñ < şey ederim (13/184)

-arıñ:

yazarıñ < yazarım (13/184)

Teklik II. Şahıs

āsın:

yıvāsın < yığarsın (12/25)

yaķāsın < yakarsın (9/34)

atāsın < atarsın (1/72)

saāsın < sağarsın (6/14)

yazāsın < yazarsın (7/99)

-ēsın:

dövēsın < döversin (9/53)

dökēsın < dökersin (13/200)

gidēsın < gidersin (9/34)

kesēsın < kesersin (11/66)

-isin:

verisin < verirsin (10/36)

indirisin < indirirsin (1/87)

çevirisin < çevirirsin (21/25)

bilisin < bilirsin (29/82)

-irsin:

ğaynadırsın < kaynatırsın (5/22)

alırsın (9/53)

ğızardırsın < kızartırsın (13/200)

-ırsın:

yapdırvarırsın < yaptırırverirsin (10/38)

sıyırısın < sıyırırısın (21/18)

ğarışdırısın < karıştırırısın (47/183)

sıkvarırsın < sıkırırverirsin (60/35)

-irsin:

ileşirsin < iyileşirsin (36/40)

-ersin:

afedersin < affedersin (65/25)

-rsin:

yirsin < yersin (48/114)

-arsın:

atarsın (60/48)

-usun:

yuurusun < yoğurursun (7/99)

oturusun < oturursun (11/81)

yumurusun < yoğurursun (53/206)

ğurudusun < kurutursun (62/61)

-üsün:

götürüsün < götürürsün (47/186)

-ursun:

doyunursun (6/15)

ğoyuldursun < koyultursun (48/117)

olursun (27/75)

-ürsün:

sülürsün < sürersin (6/16)

-rsün:

yörürsün < yürürsün (9/10)

-āsīñ:

atāsīñ < atarsın (1/83)

yazāsīñ < yazarsın (1/90)

atāsīñ < atarsın (25/198)

ğılāsīñ < kıłarsın (39/78)

-ēsiñ:

gidēsiñ < gidersin (7/122)

-ısiñ:

ğarışdırsıñ < karıştırsın (1/73)

yapışdırsıñ < yapıştırsın (1/93)

oluvarısiñ < oluverirsın (68/6)

-irsiñ:

sivreldirsın < sivriltirsın (1/91)

-isiñ:

bişirisiñ < pişirirsın (35/6)

-rsuñ:

ğorsuñ < koyarsın (1/97)

-üsüñ:

götürüsüñ < götürürsün (38/10)

Teklik III. Şahıs**-r:**

oynar (5/17)

toplar (1/78)

ğaynar < kaynar (19/73)

yir < yer (12/10)

-ar:

satar (43/28)

ğaçar < kaçar (43/30)

ğarar < karar (65/18)

çıklar < çıkar (12/10)

-er:

gider (65/15)

eker (50/16)

-ır:

ārır < ağarır (45/67)

sayılır (42/101)

ğırır < kırır (29/99)

ğamaşır < kamaşır (29/124)

alır (14/20)

-ir:

gelir (7/20)

verir (7/79)

gezilir (14/27)

getirir (45/80)

-ur:

doyunur (7/26)

olur (42/3)

bulur (42/96)

savrulur (43/60)

yumurulur < yoğurulur (53/8)

aķār < akar (32/91)

-ur:

olūr < olur (62/35)

-ür:

götürür (52/71)

süprülür < süpürülür (53/9)

bükülür (21/24)

-ē:

gidē < gider (42/66)

örtē < örter (59/90)

öpē < öper (9/25)

çekē < çeker (19/25)

idē < eder (34/49)

-ā:

çıkā < çıkar (42/90)

yapā < yapar (9/16)

ğızā < kızar (19/22)

bağā < bakar (5/104)

ağā < akar (45/13)

-i:

geberi < geberir (29/56)

veri < verir (14/33)

gēydiri < giydirir (33/80)

-u:

douuru < doğurur (29/93)

duru < durur (49/152)

-i:

ğabarı < kabarır (19/2)

daldırı < daldırır (48/110)

ġıvırı < kıvırır (31/34)

şapdıı < şey yaptırır (33/82)

-ı̄:

verı̄ < verir (34/43)

-ü:

öldürü < öldürür (20/51)

götürü < götürür (12/25)

-ü:

durü < durur (21/40)

Çokluk I. Şahıs;

-rız:

yıkarız (11/17)

bālarız < bağlarız (19/24)

toplarız (43/25)

yālarız < yağlarız (36/33)

uvalarız < ufalarız (49/123)

-riz:

g ydirriz < giydiririz (11/17)

deriz (25/34)

d riz < deriz (59/55)

yiriz < yeriz (34/23)

ey riz < eğiririz (45/25)

temizleriz (49/145)

-arız:

alarız (25/19)

atarız (7/44)

yaparız (59/47)

ęuyarız < koyarız (9/3)

yağarız < yakarız (19/21)

-iriz:

geliriz (7/77)

eyleniriz < eğleniriz (49/60)

-iz:

yidiriz < yediririz (34/33)

bişiriz < pişiririz (59/47)

geçiriz < geçiririz (9/2)

birikTiriz < biriktiririz (34/33)

getiriz < getiririz (39/10)

-üz:

öldürüz < öldürürüz (9/2)

süpürüz < süpürürüz (19/23)

sübürüz < süpürürüz (45/66)

götürüz < götürürüz (16/14)

-eriz:

dökeriz (65/23)

ezeriz (59/51)

ekeriz (19/48)

çekeriz (19/25)

döşeriz (35/4)

-ārız:

yazārız < yazarız (59/54)

ğuyārız < koyarız (19/4)

atārız < atarız (45/24)

yapārız < yaparız (45/24)

çalārız < çalarız (45/67)

-uz:

oturuz < otururuz (9/19)

yuuruz < yoğururuz (19/3)

yumuruz < yoğururuz (16/14)

dolduruz < doldururuz (21/39)

-uruz:

oқuduruz < okuturuz (14/26)

ğuruduruz < kuruturuz (39/22)

buluruz (68/7)

-ürüz:

götürürüz (49/32)

üzülürüz (49/65)

üvüdürüz < öğütürüz (49/126)

-iz:

ġariřdırız < karıştırız (19/4)

çıkarız < çıkarız (30/68)

daldırız < daldırız (45/26)

-ırız:

bırakırız (19/23)

yısladırız < ıslatırız (19/24)

ġaynadırız < kaynatırız (34/2)

çatladırız < çatlatırız (34/3)

alırız (45/28)

-ruz:

ġoruz < koyarız (19/27)

oķuruz (31/46)

-iz̄:

çeviriz̄ < çeviririz (34/33)

-eriz:

sürtēriz < sürteriz (45/24)

süzēriz < süzeriz (45/24)

serēriz < sereriz (53/10)

dökēriz < dökeriz (48/111)

didēriz < parçalarız (48/112)

-ārīz:

dutāriz < tutarız (16/13)

-ırıḥ:

bırağırıḥ < bırakırız (16/16)

-arıḥ:

yaparıḥ < yaparız (16/16)

Çokluk II. Şahıs;

-ırsiniz:

çekebilirsiniz (5/40)

bilirsiniz (29/16)

-āsınız:

baḳā mısınız? < bakar mısınız? (9/6)

arāsınız < ararsınız (62/85)

-ēsınız:

geçēsınız (37/58)

-ırsıñız:

yağalanırsıñız < yakalanırsınız (44/73)

-ēsınız:

içē misiñiz < iğer misiniz (37/1)

Çokluk III. Şahıs;

-arlar:

dağarlar < takarlar (4/27)

atarlar (27/34)

-rler:

derler (2/50)

-irler:

gelirler (65/15)

getirirler (65/15)

-ırlā:

toplānırlā < toplanırlar (54/50)

alırlā < alırlar (11/19)

ğalırlā < kalırlar (11/26)

āladırlā < ağlatırlar (29/95)

daıdırlā < dağıtırlar (37/44)

-rlā:

tanırlā < tanırlar (40/29)

ğorlā < koyarlar (53/69)

-ırlē:

gelırlē < gelırler (38/48)

-arlı:

atarlı < atarlar (57/27)

-ēler:

serēler < sererler (65/21)

-rlē:

yırlē < yerler (45/78)

-urlā:

oḡurlā < okurlar (5/13)

olurlā < olurlar (25/6)

uyudurlā < uyuturlar (45/77)

-ular:

yumurular < yoğururlar (65/20)

-ilē:

verilē < verirler (13/39)

gēydirilē < giydirirler (31/85)

furuverilē < vuruverirler (37/39)

getiriverilē < getiriverirler (37/63)

getirilē < getirirler (38/30)

-ile:

getirile < getirirler (54/165)

sürüverile < sürüverirler (11/95)

verile < verirler (33/81)

-ālā:

çatālā < çatarlar (7/24)

ğuyālā < koyarlar (11/3)

atālā < atarlar (11/21)

açālā < açarlar (13/41)

yapālā < yaparlar (13/127)

-āla:

baḡāla < bakarlar (37/51)

daḡāla < takarlar (55/32)

-ulā:

otūTdurulā < otuttururlar (25/33)

oturulā < otururlar (37/61)

uçurulā < uçururlar (14/34)

-ula:

durula < dururlar (13/26)

-elē:

dövēlē < döverler (40/52)

öpēlē < öperler (11/25)

sev̄elē < severler (11/25)

öv̄elē < överler (40/49)

-ılā:

baırılā < bağıırlar (25/34)

varılā < varırlar (7/20)

hazırlanılā < hazırlanırlar (11/17)

çıkarılā < çıkarırlar (11/39)

çaırılā < çağırırlar (25/32)

-ülē:

götürülē < götürürler (38/12)

-lē:

getirlē < getirirler (31/82)

bişirlē < pişirirler (54/207)

-lā:

oynālā < oynarlar (7/19)

-ēle:

idēle < ederler (23/16)

gezēle < gezerler (14/33)

-llā:

ğöllā < koyarlar (33/80)

-ıllē:

daıdıllē < dağıturlar (33/84)

-eller:

depeller < teperler (65/20)

Olumsuzuz:**-mam:**

ğonuşmam < konuşmam (31/59)

ğāmam < kalmam (42/5)

inanmam < (45/61)

oķumam (27/51)

-man:

olman < olmam (32/60)

ğuyman < koymam (44/10)

yapman < yapmam (49/40)

-mem:

girmem (45/131)

gitmem (48/21)

-men:

bilmen < bilmem (51/56)

inmen < inmem (68/19)

isTemen < istemem (7/331)

gelmen < gelmem (8/34)

-massın:

bağınmassın < bakınmazsın (31/70)

ğazanamassın < kazanamazsın (42/11)

barınamassın < barınamazsın (65/35)

-messin:

sürmessin < sürmezsin (10/37)

süzemessin < süzemezsin (53/191)

-māsın:

bulamāsın < bulamazsın (9/50)

alamāsın < alamazsın (46/33)

-mēsın:

gitmēsın < gitmezsin (39/54)

-maz:

oḡunmaz (34/16)

ōmaz < olmaz (34/50)

ḡaḡmaz < kalkmaz (38/32)

-mez:

bişmez < pişmez (49/64)

yimez < yemez (11/56)

-mayız:

yāmayız < yapmayız (58/28)

ġatmayız < katmayız (51/87)

añnamayız < anlamayız (49/155)

-marız:

annaTmarız < anlatmayız (9/20)

Ḳullanmarız < kullanmayız (10/31)

-meyiz:

götümeiz < götürmeiz (49/63)

sermeiz (39/21)

getimeiz < getirmeiz (23/25)

-meriz:

bilmeriz < bilmeyiz (14/10)

-māsınız, -mēsınız:

bulamāsınız < bulamazsınız (51/171)

bilemēsınız < bilemezsiniz (42/37)

-mazlā, -mezlē:

daıTmazlā < dağıtmazlar (34/47)

gösTēmezlē < göstermezler (39/51)

öldürmezlē < öldürmezler (40/52)

2.2.6.2.3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin geçmişte yapıldığını veya görüldüğünü anlatmak için kullanılır.¹¹³

Bölge ağızlarında görülen geçmiş zaman eklerinin kullanılışı aşağıdaki örneklerde görüldüğü yazı dilimizden farklı bir özellik göstermemektedir. Yalnız bölge ağızlarında sert ünlü uyumu kuralı ekseriyetle bu eklerde görülmez. Yani bu ekin “**-tı, -ti, -tu, -tü**” şekilleri bölge ağızlarında hemen hemen yok gibidir.

Teklik I. Şahıs;**-dım:**

vadım < vardım (3/30)

bağdım < baktım (3/52)

ğalayladım < kalayladım (7/250)

danışdım < danıştım (13/163)

yapdım < yaptım (21/1)

---

¹¹³ Korkmaz, 2003:584

-dim:

vedim < verdim (2/8)

kesdim < kestim (5/75)

gitdim < gittim (8/35)

endim < indim (13/68)

gēdim < geldim (21/1)

-dum:

doñdum < dondum (24/19)

ğuydum < koydum (33/1)

ğorğdum < korktum (33/62)

ğonuşdum < konuştum (42/3)

duTdum < tuttum (45/123)

-düm:

böyüTdüm < büyüttüm (47/38)

sökdüm < söktüm (58/13)

gördüm (28/67)

gütdüm < güttüm (33/1)

götürdüm (45/56)

-tım, -Tım:

ğalktım < kalktım (58/10)

bağTım < baktım (8/1)

-tim, -Tim:

gitTim < gittim (40/30)

-tüm, -Tüm:

örtTüm < örttüm (59/90)

Teklik II. Şahıs;**-dın:**

dağdın < taktın (21/27)

yapdın < yaptın (23/18)

ğādın < kaldın (25/102)

anadın < anladın (29/63)

bağdın < baktın (44/30)

-din:

gēdin < geldin (21/94)

silkdin (50/7)

bişdin < pişirdin (62/53)

serdin (62/62)

kesdin (19/14)

-diñ:

yandıñ < yandın (37/26)

añadıñ < anladın (46/7)

-diñ:

alıverdiñ < alıverdın (6/16)

gēdiñ < geldin (40/1)

bişirdiñ < pişirdin (1/87)

-düñ:

gördüñ < gördün (33/70)

-tın:

attın (2/21)

-Tin:

mafitTin < mahvettin (36/78)

Teklik III. Şahıs;**-dı:**

pālandı < pahalandı (36/80)

ārdı < ağardı (37/6)

çaldı (37/56)

āladı < ağladı (37/66)

saçıldı (38/34)

-di:

geldi (37/37)

gēdi < geldi (40/6)

giTdi < gitti (40/28)

dédi < dedi (40/32)

özledi (42/17)

-du:

oldu (42/43)

ğayboldu < kayboldu (42/70)

ğurdu < kurdu (44/38)

durdu (46/23)

vurdu (46/96)

-dü:

öldü (47/195)

dövdü (48/63)

göşdü < göçtü (51/16)

büyüdü (54/152)

dürTdü < dürttü (61/6)

-tı, -Tı:

ğaktı < kalktı (65/24)

çıkTı < çıktı (40/40)

acığTı < acıktı (11/81)

-ti, -Ti:

bitTi < bitti (1/87)

kesti (5/3)

geçTi < geçti (2/47)

Çokluk I. Şahıs;**-dık:**

aldık < aldık (2/26)

ğadık < kaldık (13/212)

ğaşdık < kaçtık (25/139)

ğaldık < kaldık (18/15)

çıkđık < çıktık (18/21)

-dik:

yidik < yedik (35/25)

geldik (25/139)

çekdik < çektik (29/33)

etdik < ettik (29/35)

gēdik < geldik (30/36)

-duk:

durduğ (6/2)

duTduğ < tuttuk (31/12)

olduğ (8/12)

okuTduğ < okuttuk (13/1)

oğuduğ (19/55)

-dük:

öldürdük (28/56)

gömdük (32/116)

sürdük (36/67)

gördük (40/22)

kömdük < gömdük (42/35)

Çokluk II. Şahıs;**-dınız:**

ādınız < aldınız (7/29)

hıŖTınmadınız < konuşmadınız (37/19)

-diniz:

bildiniz (4/1)

geldiniz (4/1)

içdiniz < içtiniz (37/59)

geldiniz (45/130)

-diñiz:

geşdiñiz < geçtiniz (12/39)

gēdiñiz < geldiniz (21/95)

yidiñiz < yediniz (37/37)

-Tiniz:

şetTiniz < şey ettiniz (2/45)

Çokluk III. Şahıs;

-dılar:

yardılar (21/5)

çağdılar < çaktılar (21/6)

yapdılar < yaptılar (66/59)

ayırdılar (66/71)

bağdılar < baktılar (66/75)

-diler:

gitdiler < gittiler (67/16)

gelmediler (67/18)

temizlediler (21/6)

geldiler (25/182)

mafeTdiler < mahvettiler (66/12)

-dular:.

gurdular < kurdular (2/40)

-düler:

böldüler (66/3)

götürdüler (67/14)

-dıla:

ğakdıla < kalktılar (47/100)

uzandıla < uzandılar (35/38)

-dile:

vēdile < verdiler (8/18)

ünnedile < bağıldılar (13/166)

-dılā:

ğaldılā < kaldılar (1/44)

ayırdılā < ayırdılar (2/12)

yapvādılā < yapıverdiler (8/16)

çaldılā < çaldılar (9/29)

ādılā < aldılar (31/29)

-dilē:

dedilē < dediler (3/43)

geşdilē < geçtiler (13/86)

geldilē < geldiler (44/76)

indilē < indiler (56/8)

geçirmedilē < geçirmediler (18/15)

-dulā:

ğodulā < koydular (3/8)

furdulā < vurdular (3/21)

duTdulā < tuttular (48/51)

tuTdulā < tuttular (46/72)

vurdulā < vurdular (51/180)

-dölē:

ördölē < ördüler (5/154)

böldölē < bödüler (5/155)

dövdölē < dövdüler (13/136)

gördölē < gördüler (31/7)

öldürdölē < öldürdüler (33/39)

Olumsuzuz:

duramadım (3/51)

dutmadım < tutmadım (7/252)

örenmedim < öğrenmedim (17/17)

düzelTmedim < düzeltmedim (46/43)

bağmadın (51/168)

yapmadık (37/72)

satmadık (41/23)

deyişdirmedik < değiştirmedik (42/45)

bilmedik (45/50)

hışTınmadınız < konuşmadınız (37/19)

görmediniz (45/13)

almadılar (66/46)

gelmediler (67/18)

āmadilā < almadılar (31/27)

yollamadilā < yollamadılar (45/87)

vēmedilē < vermediler (44/66)

geçirmedilē < geçirmediler (18/15)

demedilē < demediler (56/22)

2.2.6.2.4. ANLATILAN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin önceden gerçekleştiğini veya başkasında duyulduğunu bildiren haber kipidir.¹¹⁴

Teklik I. Şahıs:

-mışım:

āmışım < almışım (40/31)

duymamışım (45/129)

dolanmışım (47/24)

-mişim:

gēmişim < gelmişim (47/23)

---

¹¹⁴ Korkmaz, 2003 : 599-600

-muşum:

olmuşum (5/87)

dõmuşum < doğmuşum (13/83)

uyumuşum (48/77)

-mışyın:

almışyın < almışım (35/30)

sanmışyın < sanmışım (7/37)

Teklik II. Şahıs:**-mışın:**

ğurtāmışın < kurtarmışsın (24/54)

-mişin:

yimişin < yemişsin (48/29)

-mışın:

bakmışın < bakmışsın (21/8)

Teklik III. Şahıs:**-mış:**

çıkmış (17/8)

daramış < taramıŝ (5/141)

āmıŝ < almış (7/278)

ālamıŝ < ađlamıŝ (13/137)

bırakmış (15/41)

-miş:

getimiş < getirmiŝ (17/8)

getirmiŝ (1/29)

gēmıŝ < gelmiş (2/5)

bālayıvēmıŝ < bağlayıvermiş (7/36)

geşmiş < geçmiş (12/16)

-muŝ:

olmuş (17/51)

đomuŝ < koymuŝ (22/11)

đorđmuŝ < korkmuŝ (24/8)

furmuş < vurmaŝ (24/69)

ğurmuş < kurmuş (1/32)

-müş:

yörütmüş < yürütmüş (1/68)

tüşünmüş < düşünmüş (20/83)

yörümüş < yürümüş (24/93)

götümüş < götürmüş (28/121)

dönmüş (22/20)

Çokluk I. Şahıs:

-mışız:

vāmişız < varmişız (7/37)

-mişiz:

gēmişiz < gelmişiz (40/22)

-mişik, mişik:

gēmişik < gelmişiz (40/23)

gēmişik < gelmişiz (46/103)

etmişik < etmişiz (48/42)

-mişiyiz:

bilememişiyiz < bilememişiz (12/6)

-muşuyuz:

oğumuşuyuz < okumuşuz (19/57)

durmuşuyuz < durmuşuz (62/23)

Çokluk II. Şahıs:**-mişiniz:**

bildirmişiniz < bildirmişsiniz (25/145)

içmemişiniz < içmemişsiniz (33/60)

gemişiniz < gelmişsiniz (54/215)

-müşünüz:

görmüşünüz < görmüşsünüz (29/32)

-mişiniz:

yemişiniz < yemişsiniz (37/73)

Çokluk III. Şahıs:**-mışlar:**

yapmışlar (4/17)

ğomamışlar < koymamışlar (66/28)

-mişler:

edinmişler (4/17)

-muşlar:

dutunmuşlar < tutunmuşlar (4/16)

-mışla:

vāmışla < varmışlar (28/20)

-mişle:

demişle < demişler (13/132)

çekmişle < çekmişler (24/18)

gēmişle < gelmişler (28/90)

-mıŝlā:

yatmıŝlā < yatmıŝlar (1/32)

yaqmıŝlā < yakmıŝlar (2/39)

yazmıŝlā < yazmıŝlar (5/44)

ġandırmıŝlā < kandırmıŝlar (5/97)

ġaŝmıŝlā < kaçmıŝlar (7/9)

-miŝlē:

geŝmiŝlē < geçmişler (13/88)

kesmiŝlē < kesmiŝler (23/88)

gēmiŝlē < gelmişler (45/9)

iŝmiŝlē < içmiŝler (45/128)

yimiŝlē < yemiŝler (68/30)

-muŝlā:

otmuŝlā < oturmuŝlar (13/145)

otumuŝlā < oturmuŝlar (17/44)

vurmuŝlā < vurmuşlar (25/101)

doyurmuŝlā < doyurmuŝlar (28/80)

dutmuŝlā < tutmuŝlar (30/65)

-müşlê:

yörümüşlê < yürümüşler (68/9)

Olumsuzuz:

açılmamış (32/21)

duymamışım (45/129)

ğomamışlar < koymamışlar (66/28)

düşmemiş (46/108)

yazmamışlâ < yazmamışlar (51/108)

ğomamışlâ < koymamışlar (66/28)

isdememiş < istememiş (68/2)

bilememişiyiz < bilememişiz (12/6)

2.2.6.2.5. GELECEK ZAMAN

Fiilin daha sonra gerçekleşeceğini ifade eden kiptir.¹¹⁵

Teklik I. Şahıs:**-cam:**

---

¹¹⁵ Korkmaz, 2003 : 623

yapcam < yapacağım (51/130)

alcam < alacağım (51/271)

harcıcam < harcayacağım (29/62)

çarıcam < çağıracağım (42/68)

sarcam < saracağım (29/89)

-acam:

soracam < çağıracağım (42/1)

yapacam < yapacağım (52/6)

bulacam < bulacağım (31/117)

nāpacam < ne yapacağım (33/28)

-ıcam:

yapıcam < yapacağım (66/74)

-ycam:

ālaycam < ağlayacağım (48/6)

aramaycam < aramayacağım (31/35)

-cem:

gitcem < gideceğim (36/39)

çekcem < çekeceğim (41/16)

gezdircem < gezdireceğim (46/14)

götürcem < götüreceğim (48/36)

dekneşdircem < denkleştireceğim (51/79)

-ecem:

ekecem < ekeceğim (44/8)

girecem < gireceğim (46/30)

kesecem < keseceğim (62/64)

-can:

sorcان < soracağım (48/26)

çıkarcان < çıkaracağım (51/43)

-acan:

çıkacان < çıkacağım (13/43)

ğaçacان < kaçacağım (16/39)

alacان < alacağım (24/63)

yatacان < yataacağım (26/40)

bağacان < bakacağım (28/83)

-ycan:

okuycan < okuyacağım (5/3)

atdırmaycan < attırmayacağım (33/75)

-cen:

yöricen < yürüyeceğim (9/10)

gitcen < gideceğim (42/28)

yiycen < yiyeceğim (28/79)

vēmecen < vermeyeceğim (17/41)

-ecen:

görecen < göreceğim (32/6)

gidecen < gideceğim (13/14)

eyidecen < iyi edeceğim (17/7)

getirecen < getireceğim (20/31)

-ycen:

almaycen < almayacağım (7/31)

Teklik II. Şahıs:

-can:

ğuycan < koyacaksın (5/23)

yuurcan < yoğuracaksın (7/100)

bulcan < bulacaksın (23/12)

napcan < ne yapacaksın (37/41)

ğarışdırcan < karıştıracaksın (53/75)

-acan:

yapacan < yapacaksın (9/14)

alacan < alacaksın (31/80)

oğudacan < okutacaksın (49/97)

ğaynadacan < kaynatacaksın (50/42)

-ycan:

yālaycan < yağlayacaksın (7/100)

bıdıķlaycan < parçalayacaksın (53/90)

ğoycan < koyacaksın (53/112)

ıslaycan < ıslayacaksın (53/162)

ğuycan < koyacaksın (5/23)

-cen:

ğızartcen < kızartacaksın (5/26)

getircen < getireceksin (21/33)

gitcen < gideceksin (51/201)

bişircen < pişireceksin (53/24)

-ecen:

inecen < ineceksin (24/20)

yidirecen < yedireceksin (38/48)

getirecen < getireceksin (53/47)

dökecen < dökeceksin (53/48)

çevirecen < çevireceksin (53/49)

-icen :

dakicen < takacaksın (25/55)

-ycen:

rendeleycen < rendeleyeceksin (53/121)

gülmeycen < gülmeyeceksin (49/106)

déycen < diyeceksin (55/25)

-ceñ:

yiceñ < yiyeceksin (7/105)

-yceñ:

götümeyceñ < götürmeyeceksin (7/35)

-ycañ:

ğoycañ < koyacaksın (35/7)

-ycasın:

tutamaycasın < tutamayacaksın (47/213)

-acın:

yapacın < yapacaksın (31/6)

alacın < alacaksın (31/80)

ğonuşacın < konuşacaksın (31/10)

-ıciñ:

bağıcıñ < bakacaksın (19/58)

ğaldırıcıñ < kaldıracaksın (19/58)

-iciñ:

biçiciñ < biçeceksin (19/58)

-cın:

bulcın < bulacaksın (37/40)

Teklik III. Şahıs:**-cağ:**

ğızarcağ < kızaracak (5/24)

yapılcağ < yapılacak (21/82)

ğurcağ < kuracak (45/81)

şōlcağ < şey olacak (53/99)

bağcağ < bakacak (55/23)

-acağ:

tadacağ < tadacak (2/10)

annadacağ < anlatacak (32/101)

olacak < olacak (34/1)

gonacak < konacak (49/93)

yapacak < yapacak (36/74)

-cek:

gitcek < gidecek (41/6)

satabilcek < satabilecek (41/12)

evlencek < evlenecek (45/92)

yicek < yiyecek (47/110)

ölcek < ölecek (48/74)

-ecek:

dürülecek (38/35)

geçecek (39/18)

küreşecek < güreşecek (46/67)

düşünecek (51/102)

yinecek < yenecek (51/289)

-ycek:

deycek < diyecek (37/7)

dökülmeycek < dökülmeyecek (53/167)

iyemeycek < iyemiyecek (7/139)

-acuk:

olacuk < olacak (37/38)

Çokluk I. Şahıs:

-caz:

ğarışdırcaz < karıştıracağız (9/5)

alcaz < alacağız (19/11)

ğoycaz < koyacağız (42/41)

ğundaqlacaz < kundaklayacağız (47/78)

yapcaz < yapacağız (47/190)

-acaz:

çıkacaz < çıkacağız (13/216)

yapacaz < yapacağız (31/41)

bozacaz < bozacağız (31/132)

ğarışacaz < karışacağız (36/49)

napacaz < ne yapacağız (50/1)

-icaz:

asıcaz < asacağız (47/210)

-ycaz:

yıkaycaz < yıkayacağız (54/251)

-cez:

gitcez < gideceğız (44/66)

vercez < vereceğız (47/54)

yicez < yiyeceğız (47/72)

emzircez < emzireceğız (47/210)

itcez < edeceğız (47/211)

-ecez:

verecz < vereceğız (52/17)

dikecez < dikeceğız (54/220)

dövecez < döveceğız (62/58)

bindirecez < bindireceğız (3/38)

edecez < edeceğız (3/38)

-acez:

oğudacez < okutacağız (34/16)

-icez:

ekicez < ekeceğizz (64/2)

gidicez < gideceğiz (1/36)

nābicez < ne yapacağız (29/76)

-icez:

nābicez < ne yapacağız (1/10)

saıcez < sağacağız (7/72)

-ycez:

toplaycez < toplayacağız (66/61)

-çez:

ğaynatçez < kaynatacağız (66/61)

Çokluk II. Şahıs:**-cañız:**

yıkacañız < yıkayacaksınız (20/75)

-acañiz:

yanacañiz < yanacaksınız (44/45)

-ceñiz:

bişirceñiz < pişireceksiniz (M.D.D)

-ecēñiz:

silecēñiz < sileceksiniz (20/76)

-cañiz:

yapamācañiz < yapamayacaksınız (24/9)

Çokluk III. Şahıs:**-caqlā:**

nāpcaqlā < ne yapacaklar (37/64)

yapcaqlā < yapacaklar (37/65)

yīcaqlā < yığacaklar (38/28)

-acaqlā:

baıracaqlā < bağıracaklar (20/74)

-ceklē:

getirebilceklē <getirebilecekler (30/29)

büyüceklē <büyüyecekler (38/20)

gelceklē <gelecekler (38/55)

gitceklē <gidecekler (32/102)

-eeklē:

evleneceklē <evlenecekler (30/43)

-yceklē:

deyceklē <diyecekler (45/63)

Olumsuzuz:

aramaycam <aramayacağım (31/35)

atdırmaycan <attırmayacağım (33/75)

durmaycan < durmayacaksın (48/10)

ōmaycaḡ < olmayacak (45/109)

gūlmeycen <gūlmeyeceksin (49/106)

ḡomaycaz < koymayacağız (33/74)

yapamācāñız < yapamayacaksınız (24/9)

götümeyceñ < götürmeyeceğim (7/35)

2.2.6.3. TASARLAMA KİPLERİ

Fiilin yapılıp yapılmamasındaki isteği, emri, şartı ve gerekliliği ifade eden kiplerdir.¹¹⁶

2.2.6.3.1. ŞART ÇEKİMİ

Fiilin gerçekleşmesi başka bir eylemin olması şartına bağlı olduğu durumlarda kullanılan kiptir.¹¹⁷

Teklik I. Şahıs

-sam:

yatsam (7/352)

olsam (32/32)

ğaşsam < kaçsam (47/56)

āsam < alsam (51/247)

baırsam < bağırsam (40/70)

-sem:

désesem < desem (41/12)

---

¹¹⁶ Korkmaz, 2003: 647

¹¹⁷ Korkmaz, 2003: 676

yeñilsem < yenilsem (46/69)

gitsem (47/55)

vēsem < versem (7/187)

ölsem (7/352)

Teklik II. Şahıs

-san:

yapsan (19/19)

ālasan < ağlasan (49/118)

sızlasan (49/118)

atsan (60/47)

-sen:

desen (34/16)

gitsen (47/56)

sōlesen < söylesen (47/59)

etsen (66/41)

-señ:

dikseñ (39/39)

Teklik III. Şahıs

-sa:

olmasa (2/63)

olsa (3/25)

ōsa < olsa (5/7)

ğāsa < kalsa (7/70)

yapsa (19/16)

-se:

gēse < gelse (26/50)

dese (32/107)

itse < etse (51/122)

görse (7/27)

Çokluk I. Şahıs

-sağ:

gosak < koysak (26/42)

-sek:

götüsek < götürsek (63/32)

kessek (26/30)

Bölgede I. çoğul şahıs şart eki genellikle geniş zamanla birlikte kullanıldığında -saz, -sez şeklinde de karşımıza çıkmaktadır.

-saz:

alısaz < alırsak (M.D.D)

-sez:

getirisez < getirirsek (34/24)

Çokluk II. Şahıs

-sañız:

ğuyşañız < koysanız (M.D.D)

-seniz:

kesseniz (19/13)

-señiz:

verseñiz < verseniz (40/106)

vermeseñiz < vermeseniz (40/107)

Çokluk III. Şahıs

-salā:

yapsalā < yapsalar (29/121)

alsalā < alsalar (40/7)

-selē:

vēselē < verseler (18/4)

gelselē < gelseler (45/126)

Olumsuzu:

eyilmesem < eğilmesem (9/12)

vermeseñiz < vermeseñiz (40/107)

olmasa (2/63)

aramasaḡ < aramasak (51/50)

ōmasa < olmasa (51/66)

2.2.6.3.2. İSTEK ÇEKİMİ

Fiilin yapılması veya yapılmaması istendiği durumlarda kullanılan kiptir.¹¹⁸

Teklik I. Şahıs**-an:**

guyvaran < koyuvereyim (26/17)

buldurvaran < bulduruvereyim (26/25)

---

¹¹⁸ Korkmaz, 2003: 648

-en:

getiren < getireyim (37/5)

bilen < bileyim (8/3)

götüren < götüreyim (68/35)

-ayım:

alayım (46/92)

uyudayım (11/110)

oydurayım (11/143)

doldurayım (11/144)

doladayım < dolatayım (11/111)

-eyim:

bileyim (46/71)

öreyim (5/164)

vereyim (5/167)

diledeyim < dileteyim (1/112)

-eyin:

göreyin < göreyim (5/165)

Teklik II. Şahıs

-asın:

olasın (M.D.D)

-esin:

göresin (M.D.D)

Çokluk I. Şahıs

-am:

yapam < yapam (62/67)

-em:

gidem < gidelim (63/19)

-alım:

yapalım (21/74)

bağalım < bakalım (21/77)

açalım (47/70)

alalım (54/15)

oğudalım < okutalım (54/214)

-yalım:

başlayalım (35/60)

-elim:

gidelim (35/74)

dikelim (47/131)

bişirelim < pişirelim (54/213)

görelim (1/70)

-yelim:

déyelim < diyelim (21/96)

diyelim (25/51)

-alam:

olalam < olalım (66/19)

Bölge ağızlarında istek çekiminin I. çokluk şahsında bazı fiillerde yazı dilinden farklı olarak kullanılan; **-amiñ,-emiñ** şekilleri de görülmektedir.

-amiñ:

yatamiñ < yatalım (26/37)

-emiñ:

gidemiñ < gidelim (M.D.D)

Çokluk II. Şahıs

-asınız:

başasınız < bakasınız (M.D.D)

-esiniz:

göresiniz (M.D.D)

Olumsuzuz:

yimeyem < yemeyeyim (25/146)

gelmeyeydiñ (3/45)

yalan sīmayam < yalan söylemeyeyim (52/12)

ğaçırmayam < kaçırılmayalım (68/58)

2.2.6.3.3. GEREKLİLİK ÇEKİMİ

Gereklilik kipi, eylemin yapılması gerektiğini bildirir.

Türkçede gereklilik ifadesi yalnızca fiillere –malı,-meli eki getirilerek yapılan çekimlerden ibaret değildir. Gereklilik ifade etme konusunda Türkçe çok büyük bir zenginliğe sahiptir.¹¹⁹

Çalışmamızda Bilecik İli ve İlçelerinde gereklilik çekimi olarak yazı dilimizde kullanılan –malı,-meli biçiminin çok az kullanıldığı tesbit edilmiştir. Bölgede gerekliliğin genel olarak çekimi fiille beraber kullanılan “îlâzım” veya “ilâzım” kelimelerinin oluşturduğu kalıplarla karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde biz sadece metinlerde bulduğumuz bu tür kullanımları örneklendirmeyi doğru bulduk.

durmalı (5/108)

ğuruması îlâzım < kurumalı (46/11)

---

¹¹⁹ Korkmaz, 2003: 693

geçmesi lâzım < geçmeli (46/27)

dayanması lâzım < dayanmalı (46/92)

gonuşmak lâzım < konuşmalı (46/79)

görmeK_ lâzım < konuşmalı (18/3)

2.2.6.3.4. EMİR ÇEKİMİ

Emir kipi, fiilin yapılmasını ya da yapılmamasını emir yoluyla anlatan kiplerdir.¹²⁰

Teklik I. Şahıs

Yoktur.

Teklik II. Şahıs

ol (28/58), uç (28/27), git (28/27, gē < gel (37/40), baḡ < bak (37/40), topla (51/235), çal (45/4), sejt < koştur (45/3), ğarıştır < karıştır (9/6), yap (36/32), yime < yeme (36/39)

Teklik III. Şahıs

-sın:

çıqsın (46/69)

oḡumasın (47/214)

āsın < alsın (49/94)

---

¹²⁰ Korkmaz, 2003: 665

ġāsın < kalsın (51/51)

ġoġmasın < kokmasın (51/292)

-sin:

bişsin < pişsin (53/128)

yisin < yesin (54/115)

gitsin (1/65)

bişmesin < pişmesin (58/41)

girmesin (58/46)

ġēsın < ġelsin (7/183)

-sun:

ōsun < olsun (7/402)

olsun (21/87)

dursun (48/33)

otursun (54/122)

dōsun < doġsun (54/193)

-sıñ:

ġaysıñ < kaysın (39/7)

-siñ:

geçsiñ < geçsin (39/6)

vēsiñ < versin (18/3)

gitsiñ < gitsin (31/42)

gēsiñ < gelsin (115/28)

-suñ:

ōsuñ < olsun (39/10)

dursuñ < dursun (40/117)

-süñ:

görsüñ < görsün (39/23)

Çokluk I. Şahıs

Yoktur.

Çokluk II. Şahıs**-ın:**

şaPladın < alkışlayın (13/76)

bağın < bakın (21/79)

-in:

bilin (43/17)

galdırıverin < kaldırıverin (21/93)

örtüverin (14/40)

habā verin < haber verin (16/34)

-yın:

toplayın (1/70)

-yin:

yyin (7/49)

-iñ:

geliñ < gelin (63/23)

çeviriñ < çevirin (25/26)

çekiñ < çekin (24/41)

gidiñ < gidin (37/4)

-ıñ:

salıñ < salın (24/17)

alıñ < alın (20/15)

-ñ:

yiñ < yyin (54/58)

yuñ < yıkayın (37/4)

bālañ < bağlayın (20/15)

-un:

oturun (37/8)

keşiv_olun < dikkatli olun (16/34)

-ün:

tüküTdürün < tükürttürün (20/16)

götürün (45/58)

-üñ:

götürüñ < götürün (63/23)

Bölge ağızlarında emir kipinde yardımcı fiillerle oluşturulmuş birleşik fiillerin bazılarında II. Tekil Şahıs emir eki yardımcı fiille kalıplaşmaya uğrayarak “-**ıvan**” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

-ıvan:

alıvan < alıverin (13/13)

Çokluk III. Şahıs

-sınlā:

bağmasınlā < bakmasınlar (40/12)

-sınnā:

yapsınnā < yapısınlar (36/77)

datsınnā < tatsınlar (62/86)

-sinlē:

gitsinlē < gitsinler (18/21)

duā esinlē < etsinler (21/86)

-sinnē:

çeksinnē < çeksinler (45/58)

görmesinnē < görmesinler (16/41)

Olumsuzuz:

yime < yeme (36/39)

oğumasın < okumasın (47/214)

bişmesin < pişmesin (58/41)

gösteTēmesiñ < göstermesin (40/12)

bağmasınlā < bakmasınlar (40/12)

görmesinnē < görmesinler (16/41)

Bölgede II. çoğul şahıs emir çekiminin olumsuz şekli “-**man, -men**” ekleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

gülmen < gülmeyin (M.D.D)

gelmen < gelmeyin (8/34)

sorman < sormayın (M.D.D)

ğoman < koymayın (M.D.D)

2.2.6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

2.2.6.4.1. HİKAYE BİRLEŞİK ÇEKİMİ:

2.2.6.4.1.1. Şimdiki Zamanın Hikayesi

Teklik I. Şahıs

-ıyodum:

sayıyodum < sağıyordum (4/38)

alıyodum < alıyordum (46/61)

-iyodum:

yeniyodum < yeniyardum (46/59)

tikiyodum < dikiyardum (56/1)

-uyodum:

oturuyodum < oturuyardum (37/10)

-ıodum:

yuvarlanıodum < yuvarlanıyardum (27/8)

-uodum:

topluodum < topluyardum (27/8)

dutuodum < tutuyardum (27/8)

Teklik II. Şahıs**-yōduñ:**

sōleyōduñ < söyliyardun (68/73)

Teklik III. Şahıs

-iyodu:

geliyodu < geliyordu (2/20)

beyeniyodu < beğeniyordu (7/31)

getiriyodu < getiriyordu (10/54)

-uyodu:

oluyodu < oluyordu (39/28)

umuyodu < umuyordu (52/5)

-ıyodu:

çalışıyodu < çalışıyordu (40/6)

bakıyodu < bakıyordu (55/20)

-ayodu:

çalayodu < çalıyordu (40/9)

yapayodu < yapıyordu (42/78)

-iyōdu:

yetişıyōdu < yetişıyordu (41/8)

-yōdu:

gēyōdu < giyyordu (51/193)

-iōdu:

veriōdu < veriyordu (27/35)

çeviriōdu < çeviriyordu (33/22)

biliōdu < biliyordu (36/51)

-uōdu:

oluōdu < oluyordu (48/73)

-iyâdı:

veriyâdı < veriyordu (49/111)

-eyâdı:

süsleneyâdı < süsleniyordu (50/36)

Çokluk I. Şahıs

-ıyorduk:

yapyorduk < yapıyorduk (33/71)

-iyoduk:

biliyoduk < biliyorduk (47/215)

çitiyoduk < işliyorduk (29/45)

-ıyoduk:

ğazıyoduk < kazıyorduk (61/26)

-ayōduk:

yapayōduk < yapıyorduk (50/4)

-eyōduk:

güdeyōduk < güdüyorduk (50/3)

-iōduk:

çeviriōduk < çeviriyorduk (29/45)

-üöduğ:

sürüöduğ < sürüyöduğ (35/23)

-ayâduğ:

durayâduğ < duruyöduğ (44/71)

-ıöduğ:

yapıöduğ < yapıyöduğ (33/43)

bağıöduğ < bakıyöduğ (29/45)

-iyâdığ:

gidiyâdığ < gidiyöduğ (47/75)

Çokluk II. Şahıs**-yöduñuz:**

söleyöduñuz < sölyüyöduñuz (M.D.D)

-ayaduñuz:

bağayöduñuz < bakıyöduñuz (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs

-yolādı:

sıvayolādı < sıvıyorlardı (45/87)

ezberliyolādı < ezberliyorlardı (27/34)

yatırmayolādı < yatırmıyorlardı (36/8)

diyolādı < diyorlardı (46/101)

ğoyolādı < koyuyorlardı (13/101)

-eyolādı:

metedeyolādı < methediyorlardı (46/100)

-üyolādı:

döndürüyolādı < döndürüyorlardı (39/72)

-yāllardı:

bālayāllardı < bağılıyorlardı (50/37)

-yolārdı:

içyolārdı < içiyorlardı (61/28)

-ıolārdı:

yapııolārdı < yapıyorlardı (33/24)

Olumsuzuz:

görmeyodu < görmüyordu (57/31)

yatırmayoladı < yatırmıyorlardı (36/8)

2.2.6.4.1.2. Geniş Zamanın Hikayesi**Teklik I. Şahıs****-ardım:**

yapardım (13/105)

-irdim:

güreşirdim (46/55)

gelirdim (13/118)

bilirdim (46/89)

-ırdım:

alırdım (25/166)

tanırdım (31/5)

çalışırdım (47/91)

-rdim:

dérdim (61/8)

-rdım:

oyndım (47/36)

tanırdım (31/5)

-rdum:

doğurdum (13/93)

-rdüm:

yörürdüm < yürürdüm (9/17)

-ādım:

ğazādım < kazardım (13/80)

atādım < atardım (13/94)

çalādım < çalardım (25/18)

ğuyādım < koyardım (25/166)

dutādım < tutardım (37/14)

-ēdim:

gidēdim < giderdim (13/118)

güdēdim < güderdim (34/13)

-ārdım:

yapārdım (47/171)

-ērdım:

gidērdım (48/6)

-üdüm:

götürüdüm < götürürdüm (43/22)

-ıdım:

çavırıdım < çağırırdım (43/56)

ğarışdırdım < karıştırdım (61/5)

Teklik II. Şahıs**-ādîñ:**

yaqādiñ < yakardın (9/39)

çaqādiñ < çakardın (11/59)

Bölge ağızlarında II. teklik şahıs geniş zaman hikaye birleşik çekiminde ünlüyle biten bazı fiillerde geniş zaman eki olan –r düşerek fiilin son ünlüsünü uzun ünlü haline getirmektedir.

bālādiñ < bağlardın (11/60)

-idin:

seriveridin < seriverirdin (9/51)

bindiridin < bindirirdin (61/19)

-ıdın:

sallandırdın < sallandırırdın (11/60)

-udun:

vurudun < vururdun (47/208)

-ırdın:

ğapadırdın < kapatırdın (45/52)

Teklik III. Şahıs

-ardı:

çıķardı (21/20)

-ardı:

atardı (48/110)

tutardı (47/37)

satardı (51/77)

-rdı:

sızlardı (61/6)

-ādı:

satādı < satardı (7/103)

yapādı < yapardı (7/38)

yolādı < yolardı (13/119)

çıķādı < çıķardı (27/18)

çaādı < çalardı (31/77)

Yine bölge ağızlarında III. tekil şahıs geniş zaman hikaye birleşik çekiminde ünlüyle biten fiillerde geniş zaman eki olan “-r” ünsüzü düşerek fiilin son ünlüsünü uzun ünlü haline getirmektedir.

annādı < anlardı (7/136)

yamādı < yamardı (8/5)

oynādı < oynardı (25/18)

beklēdı < beklerdi (31/73)

söylēdı < söylerdi (31/113)

-erdi:

géyerdi < giyerdi (42/30)

giderdi (4/21)

-érdi:

gezérdi (51/155)

gidérdi (4/20)

tembī **edérdi** < tembih ederdi (4/22)

sürérdi (47/36)

sövérdi (47/57)

-rdi:

dérdi (4/21)

-ēdi:

gidēdi < giderdi (16/14)

sürēdi < sürerdi (39/57)

sevēdi < severdi (44/19)

-ırdı:

satılırdı (21/19)

annadırdı < anlatırdı (31/113)

ğaldırırdı < kaldırırdı (36/11)

çaTladılırdı < çatlatılırdı (39/66)

çıkarılırdı (47/61)

çaırılırdı < çağırılırdı (47/96)

-irdi:

gelirdi (47/101)

ōredirdi < öğretirdi (47/215)

bilirdi (51/148)

gidilirdi (66/21)

getirirdi (8/11)

-idi:

veridi < verirdi (4/43)

deyveridi < deyiverirdi (36/43)

pedirig_eyiridi < pedirik eğirirdi (61/2)

depberidi < tepiverirdi (61/7)

-ıdı:

çıkarıdı < çıkarırdı (16/4)

yıkayvarıdı < yıkayıverirdi (22/7)

baırıdı < baęırırđı (47/208)

-udu:

oludu < olurdu (25/160)

-ıydı:

ğuzulatTııydı < kuzulattırırđı (7/137)

-iydi:

veriydi < verirdi (37/28)

-uydu:

duruydu < dururdu (33/42)

-üydü:

süpürüydü < süpürürdü (6/8)

Çokluk I. Şahıs**-ardıķ:**

yapardıķ (51/76)

daķardıķ < takardıķ (51/76)

atardıķ (61/10)

ğaçardıķ < kaçardıķ (47/44)

atardıĶ < atardıķ (47/83)

-rdıķ:

toplardıķ (51/90)

oynardıķ (51/154)

yıķardıķ (61/10)

boyardıķ (61/12)

ğavrárdıķ < kavrárdık (47/60)

-ādık:

ğākādık < kalkardık (6/4)

yolādık < yolardık (6/20)

yapādık < yapardık (6/23)

atādık < atardık (36/67)

-érdik:

gidérdik (47/84)

bişérdik < pişerdik (47/150)

dökérdik (47/176)

géyérdik < giyerdik (61/11)

pekérdik < kapatırdık (47/177)

-rdik:

dérdik (47/119)

sōlérdik < söylérdik (47/79)

-édik:

géyédik < giyerdik (13/97)

gidédik < giderdik (13/123)

örtédik < örterdik (19/63)

dürtédik < dürterdik (31/119)

sürēdik < sürerdik (36/63)

ekēdik < ekerdik (45/19)

Bölge ağzında I. çoğul şahıs geniş zaman hikaye birleşik çekiminde ünlüyle biten fiillerde geniş zaman eki olan “-r” ünsüzü düşerek fiilin son ünlüsünü uzun ünlü haline getirmektedir.

dēdik < derdik (19/53)

özēlēdik < üzerlerdik (36/69)

Yine bölge ağızlarında I. çoğul şahıs geniş zaman hikaye birleşik çekiminde bazen geniş zaman eki tamamen düşerek karşımıza çıkmaktadır.

bindirdik < bindirirdik (27/39)

diktirdik < diktirirdik (13/97)

eğirdik < eğirirdik (13/122)

-ırdık:

paylaşırđık (6/7)

alırđık (6/26)

-irdik:

eşidirdik < işitirdik (45/90)

gelirdik (47/124)

bilirdik (19/68)

evlenirdiK (5/1)

erişirdik < yetişirdik (7/72)

-rdık:

daşırdık < taşırdık (36/70)

-rdik:

yirdik < yerdik (62/57)

-ıydık:

çirıydık < çağırıldık (6/29)

baırıydık < bağırıldık (6/29)

-uyduk:

oturduruyduk < otuttururduk (31/118)

oturuyduk < otururduk (6/4)

-üydük:

göçürüydük < göçürürdük (7/93)

götürüydük < götürürdük (31/63)

-ıdık:

atdırdık < attırdık (13/110)

çıkardıık < çıkarıldık (13/124)

ğaldırdık < kaldırdık (19/59)

çurıdık < çağırıldık (36/64)

yatırdık < yatırırdık (54/236)

-idik:

veridik < verirdik (54/244)

deyveridik < deyiverirdik (58/42)

bindiridik < bindirirdik (59/71)

eyiridik < eğirirdik (61/10)

-uduğ:

oluduğ < olurduk (6/2)

-üdük:

götürüdük < götürürdük (12/34)

görüdük < görürdük (47/45)

-urduğ:

doyunurduğ (6/10)

bulurduk (6/27)

-rduğ:

doğurduğ (13/100)

-ürdük:

gömülürdük (1/16)

örtünürdük (13/98)

öüdürdük < oğütüirdük (47/62)

böyütüirdük < büyütüirdük (54/231)

Çokluk II. Şahıs

-ādīñiz:

yapādīñiz < yapardınız (M.D.D)

-ēdiñiz:

sevēdiñiz < severdiniz (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs

-arlardı:

yaparları (66/34)

-erlerdi:

dāvet_iderlerdi < davet ederlerdi (66/33)

-rlardı:

ğorları < koyarları (51/298)

-alardı:

çıkālardı < çıkarları (48/92)

-arlardı:

saırlardı < sağarları (4/37)

çarparları (48/104)

-ālardı:

baḳālardı < bakarlardı (47/46)

yapālardı < yaparlardı (47/60)

ḡurālardı < kurarlardı (47/96)

satālardı < satarlardı (51/93)

yazālardı < yazarlardı (51/195)

-ılardı:

baırılardı < baḡırılardı (47/80)

yamayvarılardı < yamayverirlerdi (47/135)

çıkarılardı < çıkarılardı (51/94)

ḡuyvarılardı < koyuverirlerdi (51/96)

yapıḡdırılardı < yapıḡtırılardı (51/197)

-ıllardı:

ḡaynadıllırdı < kaynatılardı (47/151)

oḡullırdı < okurlardı (51/297)

- ırlardı:

alırlırdı (48/101)

annadırlırdı < anlatılardı (62/47)

-ālādı:

çalālādı < çalarlardı (6/27)

atālādı < atarlardı (6/28)

çaķālādı < çakarlardı (9/36)

çıkālādı < çıkarlardı (13/183)

sarālādı < sararlardı (16/1)

-ılādı:

çıkartırılādı < çıkarttırlardı (16/2)

ğaldırılādı < kaldırırlardı (21/59)

basTırılādı < bastırırlardı (33/75)

baırılādı < bağırırlardı (39/43)

-ulādı:

olūl□rdı < olurlardı (61/46)

-ulādı:

doldurulādı < doldururlardı (9/36)

Bölge ağızında geniş zaman hikaye birleşik çekiminin III. çoğul şahsında, ünlüyle biten fiillerden sonra kullanılan geniş zaman eki olan “-r” ünsüzünün düşmesiyle fiilin sonundaki ünlünün uzun ünlüye dönüştüğü örnekler sıklıkla rastlanmaktadır:

sölēlerdi < söylerlerdi (47/118)

sıvāl□rdı < sıvarlardı (47/69)

toplāl□rdı < toplarlardı (47/146)

dēlerdi < derlerdi (47/71)

ekēlēdi < ekerlerdi (16/1)

süslēlerdi < süslerlerdi (47/161)

hazırlālādı < hazırlarlardı (6/10)

sıralāl□rdı < sıralarlardı (51/95)

harcāl□rdı < harcarlardı (51/95)

duzlāl□rdı < tuzlarlardı (51/293)

oynālādı < oynarlardı (1/44)

Yine bölge ağızlarında geniş zaman hikaye birleşik çekiminin III. çoğul şahsından bazı fiillerde geniş zaman ekinin tamamen düştüğü örnekler de rastlanmaktadır.

ğarışdırl□rdı < karıştırlardı (47/148)

dikTirlēdi < diktirirlerdi (13/96)

-erlérdi:

güderlérdi (4/37)

-rlérdi:

derlérdi (62/14)

-ürlérdi:

öüdürlérdi < öğütürlerdi (47/65)

-ülérdi:

götürülérdi < götürürlerdi (51/96)

-elérdi:

içelérdi < içerlerdi (51/159)

gidelérdi < giderlerdi (47/97)

-ëlérdi:

gidëlérdi < giderlerdi (47/95)

gezëlérdi < gezerlerdi (47/101)

dövëlérdi < döverlerdi (47/152)

gélyëlérdi < giyerlerdi (51/188)

-irlérđi:

gelirlérđi (47/95)

-ilérđi:

deyverilérđi < deyiverirlerdi (47/122)

devirilérđi < devirirlerdi (47/147)

gelilérđi < gelirlerdi (47/163)

indirilérđi < indirirlerdi (47/163)

gýydirilérđi < giydirirlerdi (61/44)

Bölge ağzında geniş zaman hikaye birleşik çekiminin III. çoğul şahsında fiilin sonundaki ünsüzün ve geniş zaman ekinin düşmesiyle 3. çoğul şahıs ekinin ünsüzünün ikizleşmesi hadisesine de rastlanmıştır:

devillérđi < devirirlerdi (51/298)

ğolladı < koyarlardı (16/9)

-elēdi:

dökēlēdi < dokerlerdi (16/6)

gidēlēdi < giderlerdi (31/85)

sürēlēdi < sürerlerdi (34/17)

biçēlēdi < biçerlerdi (36/65)

ekēlēdi < ekerlerdi (16/1)

-rlēdi:

derlēdi < derlerdi (65/33)

Olumsuzuz:

bilemezdim (47/82)

itmezdim < etmezdim (6/3)

yimezdi < yemezdi (56/43)

bilinmezdi (39/30)

goyvāmazlādi < koyvermezlerdi (34/14)

gomazl□rdı < koymazlardı (62/69)

2.2.6.4.1.4. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikayesi:**Teklik I. Şahıs:****-dımdı:**

añnatdımdı (13/172)

başladımdı (46/7)

yatdımdı (47/201)

çalkadımdı (10/36)

bāladımdı (47/203)

-dimdi:

giTdimdi (3/24)

dedimdi (13/28)

işledimdi (16/25)

deyvēdimdi (47/7)

istememedimdi (48/35)

-diydim:

giTdiydim (3/34)

Teklik II. Şahıs:**-dıñdı:**

añnatdıñdı (M.D.D)

-dıydıñ:

bağdıydıñ (M.D.D)

Teklik III. Şahıs:**-dıydı:**

çıkaTdırdıydı (48/24)

vādıydı (62/14)

-diydi:

vediydi (37/49)

istediydi (48/51)

-dıdı:

ğaşdıdı (52/34)

-didi:

gēdidi (15/30)

dedidi (15/31)

deydidi (25/162)

geldidi (52/35)

-dudu:

oldudu (52/56)

Çokluk I. Şahıs:

-dıydık:

yapdıydık (50/6)

-dıkđı:

yapdıkdı (31/40)

-dikdi:

geşdikdi (29/45)

şeTdikdi (29/48)

Çokluk II. Şahıs:**-dıñızdı:**

bağdıñızdı (M.D.D)

-dıydıñız:

atdıydıñız (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs:**-dılādı:**

yapdılādı (M.D.D)

-dıydılā:

ğakdıydılā (M.D.D)

Olumsuzuz:

istemedimdi (48/35)

yapmadılādı (M.D.D)

2.2.6.4.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi;**Teklik I. Şahıs:****-mişdim:**

gitmişdim < gitmiştim (3/33)

Teklik II. Şahıs:**-mişdiñ:**

gemişdiñ < gelmiştin (M.D.D)

Teklik III. Şahıs:

-mişdi: getmişdi < getirmişti (48/121)

Çokluk I. Şahıs:**-mişdik:**

vemişdik < vermiştik (M.D.D)

Çokluk II. Şahıs:**-mıŝdıñız:**

ãmıŝdıñız < almıŝtınız (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs:**-mıŝlādı:**

yapmıŝlādı < yapmıŝlardı (37/48)

almıŝlādı < almıŝlardı (52/28)

-muŝlādı:

vurmuŝlādı < vurmuŝlardı (25/101)

Olumsuzu:

ğuymamıŝdım < koymamıŝtım (M.D.D)

öüdmemiŝlē < öğütmemiŝler (M.D.D)

2.2.6.4.1.5. Gelecek Zamanın Hikayesi;

Teklik I.Şahıs:

-cekdım:

gelcekdım < gelecektım (M.D.D)

-cādım:

oturcādım < oturacaktım (M.D.D)

-cadım:

ğaşmacadım < kaçmayacaktım (44/78)

-ceydım:

görceydım < görecektım (M.D.D)

Teklik II. Şahıs:

-cekdîñ:

ölcekdîñ < ölecektın (M.D.D)

-cādîñ:

durcādîñ < duracaktın (M.D.D)

-ceydiñ:

ȳiceydiñ < yiyecektin (M.D.D)

Teklik III. Şahıs:**-cekdi:**

goyvercekdi < koyuverecekti (3/22)

-ycekdi:

yiyecekdi < yiyecekti (24/51)

-ecekdi:

dikilecekdi < dikilecekti (54/22)

-cağdı:

alcağdı < alacaktı (36/52)

-cādı:

olcādı < olacaktı (48/37)

-ıcādı:

başlanıccādı < başlanacaktı (51/6)

-ucādi:

olucādi < olacaktı (51/6)

-ecēdi:

billeşecēdi < birleşecekti (51/6)

-ceydi:

gitceydi < gidecekti (57/41)

Çokluk I. Şahıs:**-cekdik:**

gelcekdik < gelecektik (M.D.D)

-cādık:

durcādık < duracaktık (M.D.D)

-ceydik:

verceydik < verecektik (M.D.D)

Çokluk II. Şahıs:**-cağdıñız:**

durcağdıñız < duracaktınız (M.D.D)

-caydıñız:

ğuycaydıñız < koyacaktınız (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs:**-cağlādı:**

tutcağlādı < tutacaklardı (M.D.D)

Olumsuz:

gitmēcekdi < gitmeyecekti (36/51)

ğaşmacadım < kaçmayacaktım (44/78)

2.2.6.4.1.6. Şart Kipinin Hikayesi:**Teklik I. Şahıs:****-saydım:**

olsaydım (42/9)

Teklik II. Şahıs:**-seydin:**

işmeseydin < içmeseydin (51/170)

Teklik III. Şahıs:**-seydi:**

kesseydi (46/40)

Çokluk I. Şahıs:**-seydik:**

geşseydik < geçseydik (M.D.D)

Çokluk II. Şahıs:**-saydınız:**

oğusaydınız (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs:**-sayladı:**

bağsayladı (M.D.D)

Olumsuz:

işmeseydin < içmeseydin (51/170)

2.2.6.4.1.7. İstek Kipinin Hikayesi:**Teklik I. Şahıs:****-aydım:**

olaydım (7/149)

-eydim:

deyvereysdim (7/6)

getirvereysdim (37/48)

geleydim (40/22)

göreydim (47/217)

Teklik II. Şahıs:**-eydin:**

geleydin (31/113)

-yeydin:

ğaybetmeyeydin (51/170)

Teklik III. Şahıs:**-aydı:**

olaydı (M.D.D)

-eydi:

seveydi (M.D.D)

Çokluk I. Şahıs:**-aydık:**

soraydık (M.D.D)

-eydik:

göreydik (M.D.D)

Çokluk II. Şahıs:**-eydiniz:**

geleydiniz (7/129)

-eydiñiz:

geleydiñiz (51/203)

Çokluk III. Şahıs:**-eylēdi:**

geylelēdi (M.D.D)

-aylādı:

yapaylādı (M.D.D)

Olumsuzuz:

ğaybetmeyeydin (51/170)

2.2.6.4.2. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ**2.2.6.4.2.1. Şimdiki Zaman Şartı:****-yosa:**

daıdıyosa < dağıtıyorsa (54/137)

ālayosa < ağlıyorsa (54/241)

durmayosa < durmuyorsa (54/241)

-yōsa:

deyōsa < diyorsa (18/2)

-yāsa:

isteyāsa < istoyorsa (60/11)

-iyosañız:

gidiyosañız < gidiyorsanız (15/27)

2.2.6.4.2.2. Geniş Zamanın Şartı:**Teklik I. Şahıs:****-irsem:**

evlenirsem (28/119)

-ürsem:

ölürsem (27/75)

dövülürsem (27/83)

sövülürsem (27/84)

-āsam:

çıkāsam < çıkarsam (24/35)

ğaçāsam < kaçarsam (32/65)

Teklik II. Şahıs:**-irsen:**

dozurabilirsen (11/74)

bilirsen (49/90)

yapabilirsen (4/35)

beyenirsen < beğenirsen (49/20)

-irseñ:

yapabilirseñ (11/56)

-isen:

verisen < verirsen (52/11)

-iseñ:

gösdēveriseñ < gösteriverirsen (28/73)

veriseñ < verirsen (17/23)

deyveriseñ < deyiverirsen (28/37)

-usañ:

olusañ < olursan (61/2)

-üsen:

götürüsen < götürürsen (50/26)

örtünüsen < örtünürsen (52/43)

-üseñ:

görüseñ < görürsen (52/43)

-āsan:

yazāsan < yazarsan (7/192)

atāsan < atarsan (10/40)

sorāsan < sorarsan (7/297)

yaḳāsan < yakarsan (21/33)

yapāsan < yaparsan (11/61)

-āsañ:

sorāsañ < sorarsan (25/38)

yapāsañ < yaparsan (39/28)

ḡatāsañ < katarsan (49/157)

-ēsen:

gidēsen < gidersen (34/14)

-ēseñ:

içēseñ < içersen (68/6)

Teklik III. Şahıs:**-irse:**

gelirse (1/15)

alabilirse (38/41)

giderse (1/31)

yērleşebilirse (5/5)

-rse:

yirse < yerse (29/124)

-ürse:

görürse (54/218)

-ise:

gelise < gelirse (49/63)

-usa:

olusa < olursa (34/6)

durusa < durursa (34/6)

-üse:

görüse < görürse (14/31)

-ēse:

sürēse < sürerse (34/13)

-āsa:

ġuyāsa < koyarsa (25/54)

yapāsa < yaparsa (31/103)

çıkāsa < çıkarsa (5/5)

artāsa < artarsa (51/94)

doāsa < doġarsa (39/36)

duyāsa < duyarsa (7/128)

Çokluk I. Şahıs:**-irseK:**

alabilirseK < alabilirsek (67/1)

-isez:

getirisez < getirirsek (34/24)

-āsaķ:

atāsaķ < atarsak (47/63)

yapāsaķ < yaparsak (47/114)

ġatāsaķ < katarsak (51/87)

Çokluk II. Şahıs:**-iseñiz:**

getiriseñiz < getirirseniz (20/46)

-ēseñiz:

gidēseñiz < giderseniz (48/39)

Çokluk III. Şahıs:**-ēlérse:**

gidēlérse < giderlerse (51/191)

-ālāsa:

basālāsa < basarlarsa (38/26)

-ulāsa:

bululāsa < bulurlarsa (8/5)

-ılāsa:

çarıılāsa < çağırılarsa (25/23)

-ırlāsa:

alırlāsa < alırlarsa (25/51)

atladırılāsa < atlatırlarsa (30/52)

Olumsuz:

gēmezlēse < gelmezlerse (31/107)

istemēse < istemezse (36/57)

bulamazlāsa < bulamazlarsa (8/6)

alamazlāsa < alamazlarsa (30/30)

sulamāsan < sulamazsan (47/106)

ğatmassağ < katmazsak (51/87)

baqmāsan < bakmazsan (7/437)

durulmāsa < durulmazsa (53/222)

2.2.6.4.2.3. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı:

Bölgede yaptığımız kayıtlarda bilinen geçmiş zamanın şartıyla ilgili sadece aşağıdaki 3. teklik şahıs kullanımları bulunmuş olup bu bölümde metin dışı derleme örnekleri vermeden, bulduğumuz fiil şekillerini örneklendirmeyi uygun bulduk.

nāpdısa < ne yaptıysa (36/50)

nişānnandısa < nişanlandıysa (45/80)

yazıldısa < yazıldıysa (48/46)

ğıyıldısa < kıyıldıysa (54/101)

arTdısa < arttıysa (54/167)

bitdise < bittiyse (53/192)

çiyledise < çiğlediysse (54/151)

nasīb_ etdise < nasip ettiyse (67/2)

dedise < dediyse (68/3)

geçdise < geçtiyse (9/37)

gitdise < gittiyse (31/17)

gēdise < geldiysse (32/111)

oldusa < olduysa (54/204)

dōdusa < doğduysa (54/204)

ğopdusa < koptuysa (9/26)

2.2.6.4.2.4. Gelecek Zamanın Şartı:

Teklik I. Şahıs:

-acaysam:

ğızardacaysam < kızartacaksam (60/3)

-cāsam:

yapcāsam < yapacaksam (M.D.D)

-cēsem:

gitcēsem < gideceksem (M.D.D)

-ceysem:

bişirceysem < pişireceksem (60/3)

Teklik II. Şahıs:**-acaḡsañ:**

alacaḡsañ < alacaksan (7/347)

-ceksen:

harciceksen < harcayacaksan (12/25)

-casan:

baḡmacasan < bakmayacaksan (51/235)

-cāsan:

alcāsan < alacaksan (51/151)

ḡoycāsan < koyacaksan (35/7)

yapcāsan < yapacaksan (51/150)

ḡuycāsan < koyacaksan (56/38)

-acāsan:

yatacāsan < yatacaksan (36/56)

yapacāsan < yapacaksan (53/73)

-ceysen:

ğuyceysen < koyacaksan (1/83)

Teklik III. Şahıs:

-cağsa:

gōcağsa < koyacaksa (38/23)

-ecekse:

verilecekse (54/19)

dikilecekse (54/20)

-cekse:

verilcekse < verilecekse (54/37)

dikilcekse < dikilecekse (54/37)

-casa:

olcasa < olacaksa (11/38)

Çokluk I. Şahıs:

-cāsağ:

ğuycāsağ < koyacaksak (M.D.D)

-ceysek:

verceysek < vereceksek (M.D.D)

Çokluk II. Şahıs:**-cāsañız:**

yapcāsañız < yapacaksınız (M.D.D)

-ceyseñiz:

yörüceyseñiz < yürüyecekseniz (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs:**-caḡlāsa:**

yatcaḡlāsa < yatacaklarsa (M.D.D)

-ceylēse:

yiceylēse < yiyeceklerse (M.D.D)

Olumsuz:

dikilmeycekse < dikilmeyecekse (54/21)

bakmacasan < bakmayacaksan (51/235)

2.2.6.4.3. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ

2.2.6.4.3.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Teklik I. Şahıs:

-yomuşum:

emekleyomuşum < emekliyomuşum (42/11)

Teklik II. Şahıs:

-yomuşuñ:

dinneyomuşuñ < dinliyormuşsun (M.D.D)

-yōmuşuñ:

atlāyōmuşuñ < atlıyormuşsun (M.D.D)

Teklik III. Şahıs:

-üyormuş:

görüyormuş (47/29)

-yomuş:

deyomuş < diyormuş (48/65)

-iyomuş:

ğalıyomuş < kalıyormuş (48/69)

yapıyomuş < yapıyormuş (48/71)

ğacıyomuş < kaçıyormuş (1/9)

baırıyomuş < bağırıyormuş (24/73)

yapılıyomuş < yapılıyormuş (29/16)

-iyomuş:

geliyomuş < geliyormuş (28/91)

getiriyomuş < getiriyormuş (68/22)

geçiyomuş < geçiyormuş (15/26)

çeviriyomuş < çeviriyormuş (17/31)

-ayomuş:

yatayomuş < yatıyormuş (13/139)

çıkayomuş < çıkıyormuş (40/39)

-eyomuş:

geçeyomuş < geçiyormuş (13/142)

göstereyomuş < gösteriyormuş (40/38)

-uyomuş:

ğovuyomuş < kovuyormuş (1/9)

oluyomuş < oluyormuş (15/22)

-üyomuş:

görüyomuş < görüyormuş (63/37)

ötüyomuş < ötüyormuş (20/40)

-yyōmuş:

yiyyōmuş < yiyormuş (17/49)

uyuyyōmuş < uyuyormuş (24/28)

-yōmuş:

toplayōmuş < topluyormuş (15/29)

dēyōmuş < diyormuş (17/18)

oynāyōmuş < oynuyormuş (17/27)

ālāyōmuş < ağlıyormuş (22/48)

-ıyōmuş:

çıkıyōmuş < çıkıyormuş (17/37)

bakıyōmuş < bakıyormuş (20/19)

saçıyōmuş < saçıyormuş (22/41)

ğırıyōmuş < kırıyormuş (24/71)

-iyōmuş:

örediyōmuş < öğretiyormuş (17/17)

diziyōmuş < diziyormuş (20/7)

gidiyōmuş < gidiyormuş (20/65)

géiyōmuş < giyiyormuş (22/30)

-ayōmuş:

çıkırayōmuş < çıkarıyormuş (22/31)

-uyōmuş:

duyuyōmuş < duyuyormuş (17/36)

oluyōmuş < oluyormuş (20/57)

oturuyōmuş < oturuyormuş (24/23)

-üyōmuş:

dövüyōmuş < dövüyormuş (17/17)

ötüyōmuş < ötüyormuş (17/50)

gödüyōmuş < güdüyormuş (24/68)

-yâmuş:

deyâmîş < diyormuş (51/51)

dinneyâmîş < dinliyormuş (13/161)

-eyâmîş:

gideyâmîş < dinliyormuş (13/150)

Çokluk I. Şahıs:

-yomuşuk:

gelyomuşuk < geliyormuşuz (63/19)

Çokluk II. Şahıs:

-yomuşuñuz:

gidyomuşuñuz < gidiyormuşsunuz (M.D.D)

Çokluk III. Şahıs:

-yõmuşlâ:

goyyõmuşlâ < koyuyormuşlar (M.D.D)

-ıyolâmîş:

bakıyolâmîş < bakıyorlarmîş (M.D.D)

Olumsuzuz:

gēmeyomuş < gelmiyormuş (61/43)

gēmoyomuş < gelmiyormuş (13/156)

olmayomuş < olmuyormuş (22/1)

emekleyemeyōmuş < emekleyemiyormuş (20/48)

çıkḡmāyōmuş < çıkḡmiyormuş (22/48)

aldırış_ itmēyōmuş < kaldırış etmiyormuş (24/73)

Bölge ağzında şimdiki zaman rivayet birleşik çekiminde sıklıkla üçüncü bir zaman ekinin (görülen geçmiş zaman eki) kullanılmasıyla birlikte katmerli birleşik zamana rastlanmaktadır:

ölöyomuşdu (54/235)

dinniyomuşdu (19/52)

oturuyomuşdu (25/131)

yapıyomuşdu (25/148)

okuyomuşdu (29/6)

bağıyomuşdu (48/24)

2.2.6.4.3.2. Geniş Zamanın Rivayeti:

Derlediğimiz metinlerde geniş zaman rivayet çekimine sadece III. Teklik ve III. Çokluk şahsı gösteren fillerde rastlanmış olup örneklerimiz şu şekildedir:

Teklik III. Şahıs:**-ırmış:**

asılırmış (32/67)

alırmış (39/52)

ırğalanırmış < sallanırmış (42/84)

-irmiş:

gelirmiş (32/45)

õredirmiş < õğretirmiş (17/9)

-urmuş:

olurmuş (30/32)

bulurmuş (4/18)

-rmiş:

dermiş (28/3)

-ımış:

ğoparırmış < koparırmış (17/10)

çıkılavyarırmış < çıkılavyerirmiş (28/2)

-imiş:

salıverirmiş < salıverirmiş (12/10)

değişdirirmiş < değiştirirmiş (28/78)

-umuş:

durumuş < dururmuş (24/25)

vurumuş < vururmuş (32/45)

-ümüş:

götürümüş < götürürmüş (2/17)

güTdürümüş < güttürürmüş (29/122)

-āmiş:

duyāmiş < duyarmış (20/6)

saāmiş < sağarmış (26/3)

yudāmiş < yutarmış (58/1)

ğazāmiş < kazarmış (28/2)

şaşāmiş < şaşarmış (29/118)

baķāmiş < bakarmış (28/3)

tutāmiş < tutarmış (28/77)

-ēmiş:

edēmiş < edermiş (42/82)

sōlēmiş < söylermiş (32/50)

Çokluk III. Şahıs:**-irlēmiş:**

gelirlēmiş < gelirlermiş (65/12)

-ırlāmış:

tanırlāmış < tanırlarmış (42/81)

-ulāmış:

durulāmış < dururlarmış (65/12)

-ālāmış:

atālāmış < atarlarmış (42/80)

yapālāmış < yaparlarmış (24/102)

Olumsuz:

yapmazmış (20/28)

bilmezmiş (32/15)

Bölge ağzında bu birleşik zaman kalıbı üzerinde kullanılan görülen geçmiş zaman ekiyle birlikte katmerli birleşik zaman şekli sıklıkla görülmektedir:

bālanırmışdı (29/8)

daıdırmışdı (16/19)

oğurmuşdu (49/104)

olurmuşdu (59/79)

verimişdi (29/2)

sorāmışdı (14/6)

deyverimişdi (14/6)

yapāmışdı (16/19)

ġonuşurlāmışdı (29/7)

yapālāmışdı (39/62)

ġorlāmışlādı (49/87)

2.2.6.4.3.3. İstek Kipinin Rivayeti:

Bölgede yaptığımız derlemelerde bu yapıya sadece bir kelimedede rastlanmıştır:

geleymişinizdi (10/35)

2.2.6.4.3.4. Gelecek Zamanın Rivayeti:

Derlediğimiz metinlerde gelecek zaman rivayet çekimine genellikle III. Teklik şahsı gösteren fillerde rastlanmıştır.

Teklik III. Şahıs:

-cekmiş:

evlendircekmiş < evlendirecekmiş (28/31)

vercekmiş < verecekmiş (28/32)

kesilcekmiş < kesilecekmiş (28/32)

-ecekmiş:

dirilecekmiş (24/29)

girecekmiş (34/109)

gidecekmiş (36/49)

-ycekmiş:

yiyecekmiş < yiyecekmiş (17/45)

-camış:

dourcamış < doğuracakmış (44/93)

-cāmış:

dourcāmış < doğuracakmış (44/91)

-ıcāmış:

paçlanıcāmış < temizlenecekmiş (63/45)

-ecēmīş:

gelecēmīş < gelecekmiş (42/77)

Çokluk I. Şahıs:**-ceymişiz:**

ēceymişiz < diyecekmişiz (51/111)

Derlenen metinlerde öğrenilen geçmiş zamanın ve gereklilik kipinin rivayet birleşik çekimleriyle ilgili örnek olmaması sebebiyle bu bölümde metin dışı derlemeyi uygun görmedik. Bu yapıların bölge ağzında işlek bir kullanımı olmadığı sonucuna vardık.

2.2.6.5. YARDIMCI FİLLER

2.2.6.5.1. İsimleri Gelen Yardımcı Fiiller:

ed- :

ziyaret_edicem (3/62)

yardım_edēlē (25/200)

şikāT_ediolā (42/18)

firar_ediyolā (42/18)

istiv_eddikden sōra (54/185)

yardım_edecek (54/193)

ikfam_edecyini (54/201)

şey_edioz (2/37)

telefon_edem (3/39)

et- :

feyd_etmedi (62/15)

ğabil_etmiyolā (66/11)

māl_etdiler (66/26)

nasīb_etdise (67/2)

devām_etmiş (4/23)

murācāt_etdim (8/37)

icād_etdim (21/91)

ısrar_etmişlē (28/11)

tārif_etmişlē (41/20)

haber_et (42/83)

iziyeT_eTdi (51/279)

id- :

nasīP_idēsē (3/11)

ihrācāt_idēlēdir_ōsem (11/98)

şikāyet_idiyō (28/61)

devam_ideyoz (42/34)

af_ide (48/43)

ikrām_ideriz (49/30)

dāveT_ideriz (49/46)

ikrām_idēlē (49/68)

yārdım_ideriz (49/73)

aġākeder_iden yoġ (51/8)

hayreT_idēsın (51/205)

dāveT_iderlerdi (66/33)

it- :

ġabil_itmiş(20/49)

yardıı_itsın (51/102)

yardıı_itse (51/122)

teslim_itmiş (56/42)

devam_itdim (65/35)

meraĶ_itmiş (68/60)

īġan_itsın (2/16)

nasīb_itsin (11/46)

birini biñ_itsin (16/51)

ğabil_itmedi (16/72)

vasiyeT_itmiş (24/3)

şikāyeT_itmişlē (24/42)

tākib_itmiş (28/54)

ısrar_itmiş (28/120)

doğum_itdim (31/121)

feryad_itmeye başlamış (32/83)

mesūd_itsin (37/37)

feT_itdim (37/57)

ol- :

harb_oluyo (1/25)

ğarañ_olmadan (1/36)

laf_olayo (2/32)

nasīP_olmadı (3/30)

tersliK_ oldu (3/31)

ziyán_ olmasın (6/20)

hasT_ olmasın (7/75)

çikin_ olannā (7/317)

baş_ olmaz (7/393)

gömgök_ oldu (8/1)

mināsiP_ olannā (11/29)

timiz_ olacağ (11/74)

patıron_ oldu (13/2)

çalıK_ olur (13/92)

sarılıK_ olmasın (14/40)

cıvıK_ olurdu (16/15)

keşiv_ olun (16/34)

Kupay_ olmuş (17/24)

misāfir_ olmuş (17/44)

bol_ oldū zamanā (18/8)

gözel_ olur (19/14)

yımzıK_olur (19/14)

ğalabalıK_oldu (19/18)

kömür_olur (19/22)

çoK_olur (19/48)

sabah_olmuş (20/29)

daş_olmuş (20/58)

āşam_olmuş (20/72)

amelıyáT_oldum (21/3)

tārımar_oldū zamanı (21/12)

yāñış_oldu (21/63)

ō- :

çabuK_ōsun (1/74)

gelin_ōdum (5/112)

uzun_ōsun (5/144)

verem_ōmuş (5/183)

zāmeT_ōmasın (7/190)

āfiyeT_ōsun (7/402)

ōmrũñ_ōsuñ (16/46)

kör_ōsuñ (16/61)

āşam_ōmuş (22/28)

misāfir_ōmuş (24/58)

teslim_ōmayınca (32/63)

reng_ōsun (34/4)

bolluK_ōsun (38/5)

dal_ōmuş (42/92)

eş_ōmaz (42/93)

ādeT_ōmuş (49/80)

sarıluK_ōdu (49/94)

ıscak_ōmaycaK (53/169)

baş_ōdu (61/8)

künáh_ōdu (61/31)

tēriz_ōdum (64/1)

tıraş_ōdum (64/11)

2.2.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı fiiller

2.2.6.5.2.1. Yeterlik:

-bil :

oқudabilir < okutabilir (11/44)

yapabilirseñ < yapabilirsen (11/56)

dozurabilirsen (11/74)

napabilir < ne yapabilir (11/103)

annadabiliyon < anlatabiliyorum (13/190)

ğılabiliğom < kılabiliyorum (21/4)

yıkayabilirmiñ? < yıkayabilir misin? (22/9)

alabilirlēse < alabilirlerse (30/30)

alabilesiyē (38/41)

ğılabildin < kılabildiğin (39/78)

satabilcek < satabilecek (41/12)

yapabildim (42/6)

yapabilimin < yapabilir misin? (47/204)

duťurabildiđine < tutturabildiđine (48/103)

yidirebileyllā mıydı? < yedirebiliyorlar mıydı? (50/46)

görebilsek (51/74)

yinebilir < yenebilir (53/110)

ekebilirsiniz (5/40)

evlenebilir (28/122)

getirebileceklē mi? < getirebilecekler mi? (30/29)

evlenebileceklē mi? < evlenebilecekler mi? (30/41)

yiyebilir (53/227)

gönderebilir (54/112)

yerleşebilirse (5/5)

Olumsuzuz:

bağamadım (5/110)

soğamadım (5/111)

uyuyamayon < uyuyamıyorum (7/3)

alamaz (7/421)

bulamazlāsa < bulamazlarsa (8/6)

yapamam (8/21)

alamadı (10/56)

oğudamadık < okutamadık (13/2)

alamayon < alamıyorum (13/20)

ekemeyoz < ekemiyoruz (19/46)

dēyemeyoz < diyemiyoruz (19/65)

bilememişlê < bilememişler (20/9)

eyleyemeyōmuş < eğleyemiyormuş (20/48)

getiremez (21/55)

veremedik (21/74)

2.2.6.5.2.2. Tezlik:

-ver:

ğaldırıverin < kaldırıverin (21/93)

deyverilēdi < deyiverirlerdi (25/98)

sürverio < sürüveriyor (25/160)

kesveriz < kesiveririz (25/177)

bişiriveridim < pişiriverirdim (25/185)

gêydirverin < giydiriverin (26/5)

üleşdirveren < paylaşırivereyim (28/25)

deyverin < deyiveririm (28/38)

gösdēveriseñ < gösteriverirsen (28/73)

deyverilēdi < deyiverirlerdi (31/8)

-var:

yapvarcaz < yapıvereceğiz (31/42)

yıkayvarayon < yıkayıveriyorum (9/15)

yapdırvarısın < yaptırıverirsin (10/38)

yapvarısın < yapıverirsin (11/88)

oķurvarı mın? < okuyuverir misin? (13/42)

ķırvaran < ķaķırıvereyim (13/50)

ayırırarılādı < ayırırerirlerdi (13/118)

ķıkātTırıvarıdık < ķıkarttırıverirdik (13/125)

annadıvarayon < anlatıveriyorum (13/130)

tutavaran < tutuvereyim (17/22)

-vā:

yapvādılā < yapıverdiler (8/16)

alıvādılā < alıverdiler (8/23)

uzadıvā < uzatıver (13/143)

añnadıvāmiş < anlatıvermiş (13/145)

ķoyvāmişlā < koyuvermişler (13/181)

atıvāmiş < atıvermiş (13/218)

yapışdırıvāmiş < yapıştıtırıvermiş (24/92)

alıvā < alıver (24/99)

yaıvāsa < yaķıverse (36/81)

annatīvāmazlā mıdı? < anlatıvermezler miydi? (43/1)

-vē:

yatırivēmiş < yatırıvermiş (7/35)

bālayivēmiş < bağlayıvermiş (7/36)

kesilivēdi < kesiliverdi (39/28)

gidivēnce < gidiverince (67/18)

düzeldivē < düzeltiver (68/26)

Olumsuz:

gitmeyveridik < gitmeyiverirdik (34/15)

ğoyvāmazlādı < koyuvermezlerdi (34/14)

gēmeyve < gelmeyiver (34/15)

oluvāmaz < oluvermez (39/3)

annatīvāmaz mıdı? < anlatıvermezler miydi (43/1)

2.2.6.5.2.3. Süreklilik:

-ğo:

alağodum (40/40)

2.2.6.6. EK-FİİL (Cevher Fiili)

Ek eylem, isimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek onlara yargı anlamı kazandıran unsurdur.¹²¹

Bilecik ve yöresi ağızlarında da er- > i- değişimine uğramış olan i- yardımcı fiili kullanılmaktadır.

Derlemiş olduğumuz metinlerde ek-fiil ile kurulmuş kelime örnekleri çok fazladır.

Bu bölümde sırasıyla “Şimdiki ve Geniş Zaman”, “Bilinen Geçmiş Zaman”, “Öğrenilen Geçmiş Zaman” ve “Şart” çekimlerini ve örneklerini göreceğiz

2.2.6.6.1. Şimdiki ve Geniş Zaman

Teklik I. Şahıs:

hasTayım (3/1)

meraklıyım (3/59)

emekliyim (41/17)

mūtāyım < muhtarım (42/10)

īsanyım < insanım (44/1)

hasdayım (59/65)

adamyım < adamım (62/20)

---

¹²¹ Eker, 2003: 297

Eski Anadolu Türkçesindeki zamir kökenli şahıs eki –van / -ven’in kalıntısı ve değişimi olan –yın / -yin, -yun / -yün cevher fiilinde de isimleri fiile dönüştürürken eski eserlerde kullanılmaktadır.¹²²

Bilecik bölgesi ağızında da tespit ettiğimiz arkaik örnekler mevcuttur.

īsanyın < insanım (17/34)

inyin (28/36)

piryin (28/36)

benyin < benim (32/9)

ğardaşıñyın < kardeşinim (32/31)

insyin < insanım (32/48)

cinyin < cinim (32/48)

hasdayın < hastayım (48/75)

esgēyin < askerim (64/4)

ādemyin < insanım (28/36)

yorğunyun < yorgunum (28/57)

memnunyun < memnunum (44/5)

Teklik II. Şahıs:

īsin < iyisin (37/71)

hocasın (42/1)

---

¹²² Korkmaz, 1964 : 58

mütāsın (42/10)

Çokluk I. Şahıs:

ğarıyız < karıyız (51/9)

dövleT_īsarıyız (51/34)

yaşlıyız (9/19)

hasTayız (8/2)

yaķınıyız < yakınız (14/21)

2.2.6.6.2. Bilinen Geçmiş Zaman:

Teklik I. Şahıs:

ufağdım < ufaktım (1/3)

gözeliydim < güzeliydim (5/156)

ğızıldım < kızdım (13/161)

aşgerdim < askerdim (42/33)

ağıllıldım < akıllıydım (52/3)

āzaydım (65/32)

Teklik III. Şahıs:

aynıdı < aynıydı (45/99)

varıdı < vardı (49/86)

arkadaşıdı < arkadaşığıdı (52/2)

eyiydi < iyiydi (48/2)

fençliydi < felçliydi (58/69)

davulluydu (56/28)

youdu < yoktu (50/45)

vādı < vardı (50/45)

bācıklıdı < bağcıklığıdı (59/80)

deyildi < değildi (59/83)

bezdi (61/11)

ğocamandı < kocamandı (62/11)

vardı (66/10)

2.2.6.6.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman:

Teklik I. Şahıs:

bi hafdalıkmışım (7/34)

güççükmüşüm < küçükmüşüm (47/34)

ağılsızmışım (45/45)

Teklik III. Şahıs:

varımış < varmış (47/9)

umuş < o imiş (oymuş) (17/50)

bumuş < bu imiş (buymuş) (28/6)

yazılıymış (62/42)

öleymiş < öyleymiş (3/18)

rızaymış (7/75)

subaymış (7/105)

esgeriymiş < askeriymiş (7/106)

daş yınıymış < taş yığınıymış (20/56)

burasıymış (21/2)

dışarıdaymış (27/71)

malisanıymış < Manisalıymış (51/81)

2.2.6.6.4. Şart Çekimi:**Teklik III. Şahıs:**

dejlse < değilse (53/17)

ise < iyiyse (53/17)

şekese < şekerse (53/34)

bekmesse < pekmezse (53/34)

cevisse < cevizse (53/61)

peynirse (53/61)

şēse < şeyse (53/74)

furunsa < fırınsa (53/129)

vāsa < varsa (54/59)

çoğsa (54/159)

yımışaksa < yumuşaksa (54/174)

ilāzımsa < lazımsa (62/38)

Ek-fiilin hikaye, rivayet ve şart kiplerine bölgemiz ağızlarında bol rastlanır.

çalayodu < çalıyor i – di (40/9)

ğazıyoduğ < kazıyor i – di - k (61/26)

yörürdüm < yürür i – di - m (9/17)

ğapardın < kapatır i – di - n (45/52)

doğurduğ < dokur i – di - k (13/100)

bāladımdı < bağladım i - di (47/203)

oldudu < oldu i - di (52/56)

vurmuşlādı < vurmuşlar i - di (25/101)

kesseydi < kesse i – di (46/40)

ālayosa < ağlıyor i – se (54/241)

verisen < verir i – sen (52/11)

içēseñ < ier i – se - n (68/6)

gēdise < geldi i – se (32/111)

bişirceysem < pişirecek i – se – m (60/3)

yiceylēse < yiyecekler i – se (M.D.D)

deyomuş < diyor i – miş (48/65)

dinneyāmıř < dinliyor i – miş (13/161)

ōredirmiř < ōğretir i – miş (17/8)

vercekmiş < verecek i – miş (28/32)

gelecēmiř < gelecek i – miş (42/77)

2.2.7. FİLİMSİLER

Fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen; ancak, şahıs ekleri olarak çekime girmediği için yargı bildirmeyen bitmemiş fiillerdir.¹²³

2.2.7.1. SIFAT-FİLLER (PARTİSİPLER)

Kimi eklerle, fiilden sıfat türeten; bir yanıyla fiil özelliği gösteren, bir yanıyla da isimleri niteleme özelliği olan yapılara denir.¹²⁴

¹²³ Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara: S.59

¹²⁴ Ergin, 1998: 333

-an, -en :

olan fasilleyi böle yerinde... (62/61)

su **tutmayan** yer ıstımlak yapılmadı (66/3)

gırılan başşağları toplansın déye (1/66)

ğaybolan hayvannarı şöle yapadı (7/138)

üş _ defaya niyetlenir **okuyan** ğadın hinci (49/99)

ālayan dēzelē vā de (51/165)

gelen misēvirlē içē (51/165)

Ƙoyun bâba **denilen** şaş (12/8)

-cağ, -cek, -acağ, -ecek:

yapılcağ şeyi (21/82)

başğa **çıkacağ** halin yok Ƙu una (37/36)

salıncağ **ğurcak** yē yok sāten (45/81)

ölecek yerine vurmamış... (24/104)

bişecek yimek vāsa götürülēdi (25/27)

pişircek halım _ olmuğ (25/28)

tüşüncek pişey vāsa baraba tüşünem demiş (28/47)

bizim **gıtcek** yérimiz yok (41/6)

satabilcek şeklinden yapıyōlā (41/12)

içcek su bulamayālā kövde (47/113)

serecek yerlēmiz vā (49/140)

-maz, -mez:

vāmiş bi **çıkamaz** yola (28/24)

gelmez yere gönderdilē (11/154)

-dıķ / -dik , -duķ / -dük:

Bölge ağzında bu ekle türetilmiş geçmiş zaman sıfat – fiili, genellikle, iyelik ekleriyle birleşerek, sıfat veya ad görevinde kullanılan sözcük kurulur.

Bu ekin iyelik ekleriyle birleşmesiyle ünlü ikizleşmesi veya ünlü uzaması hadisesi görülmektedir.

ğaşdı çukuru bulmuş (15/32)

saklandı yerden çıkmış (68/73)

yapıldı zaman (5/15)

keçiniñ **çıkdı** yere, olaı da çıkā (42/90)

bebek **dovdü** zaman (14/26)

şu çamlın **oldū** tarafda (25/106)

ehmediye çeşmesiniñ **oldū** yere (25/123)

Bölge ağzında bu ekle kurulmuş geçmiş zaman sıfat – fiili, çıkma durumu ekiyle birleşerek geçmiş zaman zarfı kurar.

yonan **gitdiKden** sōna (1/44)

böcej **yemledikden** sōra (11/73)

dikdikden keri (11/85)

géyindiridikden sōra (25/33)

barıdıkdan sōna üsdünden dökēlē (39/51)

yıkandıkdan sora bunu burada yiñ dē (54/57)

vuruldukdan sōra ğaçā (21/81)

lókum **olduıkdan** sōna (38/8)

dökdükden sōra (53/49)

dövüldükden sora getirisin (53/200)

-ar, -er:

ğaynar suyuñ içine atāsın (19/73)

-mış / -mış, -muş / -müş:

biřmiř tavūn başına gēmēcek (13/162)

betondan **yapılmış** şarapanaları vādır (21/38)

2.2.7.2. ZARF FİİLLER (GERİNDİUMLAR)

Zarf – filler cümlede fiili niteleyerek zarf görevi yapan kelimelerdir.¹²⁵

-mca / -ince , -unca / -ünce:

yarayı **gurutamayınca** aķıntı yapıyo (3/24)

genc **olmayınca** da edemiyoz ki (4/50)

peynir **ğalmayınca** alırız (5/34)

ikindin namazını **ğılınca** çocuklā... (11/20)

unnā ğoza **yapınca** atıķ bilirsıñ (11/76)

amanıñ bū buvam **gelince** biz... (13/217)

ōlan **oķuma** aķna **gelince** beñe getireceñ (17/7)

sōna oluķ gibi **deyince** oluķlu ğalmış (19/36)

ğoyā ben borayı **elleyince** yāñıř **oldu** deyom (21/64)

---

¹²⁵ Ergin, 1998:338

güvey **girince** keçi ğızı derisini çıkāmış (22/28)

ōlan bunu **duyunca** hemen atı eyēleyvēmīş (28/49)

göynü dönmüş kusunmuş, **kusunca** yürek de çıkmış (28/96)

unnā **uyuyunca** hemen bi anzahrā çıkmış (30/69)

gücüK_ **olunca** bişē bilmeyon ku (31/4)

buradan **yurunca**, ben bordayım ğuyuda (35/31)

görünce ges ger döndü giTdi (42/77)

sarı yazmayı **örtünce** geçē dēlerdi (49/95)

u dala ğākā ēcik **böyüyünce** (50/11)

anem_ **ölünce** biz beş ğızdık, uvacıK_ ğadık (13/212)

at birden **yörüyünce** gelin başını eymiş (26/34)

-dıķca, -dikce, -dikçe, -dükce:

sarıldıķca dat veri (7/382)

sen **yidikce** ben doydum (7/403)

adam vēmecen **dedikce** üsdüne... (17/41)

keçi ğızı ğün **geşdikce** böyüyōmuş (22/5)

doha ğabaķ **dedikce** ziyána girmek (29/132)

ilerledikçe bu sefer diyo u... (25/108)

böyüdükce dallamaya başlıyon (33/45)

-ara, -erek:

unu yemek **olarak** bişmiş yuayı... (10/24)

ver eliñi **çekerek** demiş (15/33)

Bölge azında -ara, -erek zarf-fiil ekinin üzerinde ayrılma hali eki (-den) kullanılan örnekler de mevcuttur.

-erekden:

duz **ekerekden** adamaıllı yumurusun (53/206)

hızmat **edē dōsun déyerekden** (54/193)

Yine bölge azında zarf-fiil ekinin ünsüzünün deişmiş ve ünlisini düşmüş halleri olan -ala/-elek, -la/-lek şekilleri de bulunmaktadır.

-ala, -elek, -la, -lek:

duruma **baala** şindi ĩ (31/125)

bu yıl ecik **duzlāla** yidim (36/38)

böyüdecek **déyelek** mayışı muyuşu gidemedik (8/9)

ateş **saala** duman **püsgürlelek** gēmiş (24/10)

söleyelek gidēlēdi (31/85)

motura daqılacaq **deylek** dedim ki (63/7)

Derlemiş olduğumuz metinlerde bu zarf-fiil ekinin vasıta hali fonksiyonunda ismin üzerinde kullandığı bir örnekle de karşılaştık:

geliniñ **aşamlek** atıq āşam da olabilir (54/112)

-p, -ıp, -ip, -up, -üp, -ıP, -iP, -uP, -üP:

ben **alıp** satıyon deK gelirse (55/6)

böyük_adamyım **deyip** de **çiyneyip** geçmēz (62/20)

ordan **geçip** gidiliyodu (62/52)

böle **atılıp** gatilam dejl (67/11)

hıç bi dene **gelip** de bi taraflara atmadı (1/37)

beygir boqundan arpa **çıkarıp** yirlēmiş (2/61)

allah **yatırıP** da kimseyi gıpılara baqıtmasın (3/3)

bastunu **atıp** gitceñ (3/39)

gelip geçēke bize de gelin (5/5)

ğarışdırıp et suyu da atcen (5/25)

zininin_üsdüne **guyup** da şöle unnan... (10/37)

yiyyon déye **durup** bi òtüyömuş (17/49)

ğız kēni başına **oturup** durumuş (24/25)

ğarınıñ **ölüp** ölesiye de yüzüne çarparlardı (48/103)

işde u **götürüp** getireyâ beni (51/56)

görüşüp çekip gidiy yāni (66/41)

-madan, -meden:

düüne **başlamadan** pide çekēriz (10/43)

ikindin cāmisinden **çıkmadan** eveli... (11/17)

gene de **ālamadan** olmayo (11/45)

arķana **bakmadan** yarışalak geleceñ (20/38)

esKiden hiç **izinleme olmadan** düün olurdu (25/79)

durmadan bi taraftan hamır yumrur (25/195)

hiç **tanımadan** varıdık (31/3)

ğaynatmadan maya çalāsın (34/26)

bi havta **durmadan** aldı giTdi çocū (35/50)

hic kimsey **seslenmeden** yenge dedi (49/109)

götümeden de yımışayabilir_u (54/175)

ölmeden annaşamazdıK_ ama gene... (58/67)

altıya **gēmeden** aptesimi alır namazımı ğıların (60/1)

kendi **yüzmeden** işde bu tarafa geşmiş (12/16)

çocukları ğarıya **gösdēmeden** āmıslā (20/11)

ölmeden u güne ğadā gēmiş (20/80)

yarı yola **gēmeden** ipini kesmişlē (24/42)

ölan ğuşa **bildirmeden** kēni bacānıñ ğaba yerinden kesmiş (24/88)

-қан, -ken:

Geniş zaman ekinden sonra kullanılan bir zarf-fiil ekidir.

Yazı dilinde ünlü uyumuna uymayan bir yapısı olduğu halde bölgemizde bu ekin “қан” şekli de mevcuttur.

oynarқан böle evİMiziñ_önü böle alañ (1/58)

u **ğaynāқан** unuñ_içine atāriz (1/78)

yatırқан bu ğız eptes_almış (13/139)

tam **oynāқан** arap buradan çıқdı... (21/103)

ğızāқан ölanıñ barmandaqı yüsü görmüş (28/117)

derken āşam ezanı oluyo yatıoz (1/20)

gün **inēken** deyo üç dene gemi ğağdı deyo (2/29)

beklēken hemen yapverin dédim (6/37)

gidēken alın, ğuyveren hepiniz yīn (7/45)

geliken yoruldu mu? (7/234)

gülēken göz ğırpā (7/241)

ğız **beklēken** uyuqlā (7/443)

ekmek **pişiriken** başğa şeylē de pişīriz (10/38)

u ara **yirken** sen de ğarincīnı doyurusun (11/80)

diyārbekirden **gelirken** gene salnan geçiyo (12/42)

atığ **şedirken** gene hinci una düün yapayola (13/175)

tuvāleTde **siyēken** satıvarıdım (43/21)

Derlemelerimizde bu ekin bazı kelimelerde görülen geçmiş zamanın üzerinde kullanıldığı örnekler tespit ettik:

tavuç **olduğan** keri... (49/82)

hemen yatdımdı, **ğeldiken** hemen böle (47/201)

Bölge ağzında bu ek isimlerin üzerinde de oldukça yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kullanımların bazılarında –iken şeklini korumuştur.

hemen **evdeken** başlā (11/49)

böleken çocukları gödukları dāda... (20/17)

pay **biken** ikileşdi (24/68)

develē **tellāl_iken** pirlē berber_iken (43/9)

gençken ben tā çok çilelidim (44/2)

tā **lisedeken** peşine düşdü (44/52)

hinci **inikken** géyeyolā külótdur... (45/49)

çok çavırdık **geçken** emmē hincī (59/61)

çocukқан, gelinnikken çouruduk (59/66)

askeriken benim_arkadaşlā hepsi... (65/32)

gençke yapādık (19/14)

-ke, -қа:

hayvā **güdēke** öllāda kesiyorun (33/27)

sabā hamama **getirike** esKi elbiselēni... (33/73)

ından sōna urdan **gelirke**... (2/4)

şēdirke urdan boyna ölçēmiş (2/17)

gelip **geçēke** bize de gelin (5/5)

suyu **ğaynadırke** içine döküverīoz (5/29)

bu yana **gelirke** sāda bişe va (12/7)

heriv **avdağa** evi ğavıŝdaĶ çökdü (51/22)

-a / -e:

abla ğardaş **ālaya ālaya** yola tüşmüşlē (68/4)

sallaya sallaya ğolum düşdü (11/126)

depe depe gömerek (15/38)

çamaşır **yıkayabilirmiñ?** demiş (22/9)

-ı / -i, -u / -ü :

sıçan da yollara **tüşüvemiş** (15/1)

ben de inci boncuĶ **diziverin** dēmiŝ (20/4)

annadıvarayon < anlatıveriyorum (13/130)

vazgeçivēdim < vazgeçiverdim (67/18)

oluvāmaz < oluvermez (39/3)

uzadıvā < uzatıver (13/143)

3. METİNLER

-1-

ANLATAN : Ümmühan Özcan
 YAŞ : 93
 ETNİK KÖKENİ : Yörük
 DERLEME YERİ : Bozalan Köyü / Bozüyük

(Yunan Harbi)

geldi, geldi. ē şimdik az mı durdu çok mu durdu bilmeyyon u vaqıtla. şurlāda ineññ
 birini kesmişlē, asgerīne vérdirmiş. bizim de evīmiziñ_ önünde bi ineññ kesildīni
 beleñ_arı bilñon. ufağdım, ufağdım unu bilñon. şindi undan sōna köve bi şey yaPmadı
 òle bi. yalnız yonan geliyo dedilē mi arabayı goşūo bābam. işine çocukları bindirño
 5 ğarderesinde ayderesi vārmış şu dāderesinde uraya dereye ğaçños. dardere kövünde,
 oraya dereye ğaçñoz. urdan geri gelñoz. unu geçirñoz, yonandan bi şey
 görmeyyoz_urda. bi şey görmeyyoz. ğālī az mı durdu çok mu durdu, şindi bu harbe
 başlamış. az mı durdu çoğ mu durdu bilmeyyoñ_u vaqıt. harbe başlamış. başlayınca
 nābicez? nābicez? yonan sökülmüş, ğovuyomuş, ğaçñyomuş, herkes tertipli òsun, uña
 10 ğöre. òle olunca nābicez? söz vağTından _alır, bu vāqıTlā désem olabilir. ğarayışlende
 bi ömer_usTa adında birīsi vādı, u da bizim demircimizdi. kövümüzüñ demircisi.
 ğaravışlı şurda, ğaravışlı çerkez. hē u deyyoğun, kövün haberi yonan biliyo burdağı
 memlekitemizde oldūnu yā, ne vaqıt giTcēni bilemiyo. u ömer_usTa deyyoğun, şurayı
 çıkıyodā hēy bozalañlīlā! yonan sökölüyō, geri gidiyō, kendiñizi tertib_alıñ! diye
 15 bañrıyo, eyñlik yapıyo. undan sōna nāparlādı yā? nāpılırdı? nābicez? burey gelirse bu
 geşleri nerey sağñicéz. ? samanlığlara otuñ_ içine gömülürdük, undan soracim camları

perdelérdik, yonandan görkumuza. ışık da gelmesin déyelekden. nābicez? ömer_usTa
 baırdı. e nabicéz? çerkezlere yonan bi şey demezmiŝ. gençlere herkez ğafadarna
 götüŝün. yaŝılâ burda sııra sııyaya baıar. sonra nāııyoz ? ben anamnan ğardeŝlenen
 20 ömer_usTaniñ misafirııyız. öle derken āŝam ezanı oluyo yatıoz. yok yonan yok, artı
 yok. yonan yok ertes_gün ğākııyoz, zabālâ hēy! ne duruyoñuz? ğırleyyo, ğır_ğır_ğır,
 pat_pat_pat, güm_güm_güm ğırleyyo herkes. nābicez? nereye gitcez? ömer_usTa, ha
 geliñ, şuray giriñ. evleri de gözeldi. Kaı ğadıñ? dörT dene ğadıñ, beş dene mi? ben de
 çocuğım. ğız da va içimizde gelin de va içimizde. ömer_usTa bizi uraya ğuydu. alañ
 25 arıadan ğır ğır top patleyyo, harb_oluyo. burda duruñ, duruyō, o gözetleyyo, geliyo.
 para para para, paııa paııa asgeriñ biri. paııa paııa. urayı saılanıo, burayı saılanıo ğızlâ.
 yok yok yok hadi. yok yok hadi. bi geliceK iki geldi. sizi ben dédi, buraya māza
 saılıyım dédi eviñ_altına, ömer_usTa. öle mi etcēñ bōle mi etcēñ derken hadeñ,
 durmañ. getirmiŝ eve bi hateş deydirmiŝ, ev yanıyo hadiñ. nereye gitcez? ğaçıcız
 30 ğovalcâ dōru, gidicéz. dutuverdi benim_elimden, çocuđlâñ_elinden, hadi âlem nereye
 giderse, misir tarlalândan ğır_ğır_ğır mâcıı, çerkez her neyise. urayı vârdıı. çalııa
 yatmiŝlâ, herkes bōle yatmiŝdı. şurey yonan ğurmuş ğarŝııya. gidememiŝ öte. gelennē de
 ormanda yatıyo. ucunda baŝındaıı olannâ da bāraz dönüyo, burayı geliP de bunnara
 doıanmasın déyeleKden, çocuğlâ ekmek déye baıııo, su déye baıııo. eme yok yok
 35 öle_öle öle_öle öle_öle āıŝam_ezanına yaıın haydin yonan yükünü sarıyo
 ŝaıırdeyyo, ğalkııñ ğarâñ_olmadan nereye gitcesseK gidelim. gidicez memleketden
 çıkız demiŝlē. ŝaıır_ŝaıır_ŝaıır u topunu tüfēini hiı bi dene gelip de bi taraflara atmadı
 burda. āŝam_ezanında dutuvēdik, ayın_aydııı çocuđlâñ_elinden dutan, sırtına bālayan
 ŝāpır_ŝāpır_ŝāpır ğarânda ğarânda, ğandilli deresine indik. urda herkes misirlikde
 40 yatdı. ertesı gün yonan ğalmadı, herkes memlekâna gidiceK dedilē. ğarayıŝlâ köyüne

giTdik, sōra kövümüze. . . yonan burayı ilk geldi zamanda yörüK ğarılarında baş parası
 derlē, gelin_olan ğıza altından gümüşden. yonan_asgeri gēmiş, banganoT banganoT
 banganoT dēmiş. musġa vāmiş analīmiñ boynunda. ġoparıP_āmiş. istiKamları
 ġazan_asġerlē bi ġış ġaldılā çocuĖlālan oyun oynālādı. yonan gitdiKden sōna burda bi
 45 türkü yağıldı:

esKişērden toP_atıldı
 yonan islāma ġatıldı
 çomaĖlımiñ_ovasında
 50 meydan ġavġası dutuldu

ardışlımiñ bayırı
 canı candan_ayırı
 bozalaniñ ġayġısını
 55 ömer_usTa ġayırı

(Çekirge Afeti)

oynarġan bōle evīmiziñ_önü bōle alañ. arı oñl vēdi gibi ġövüñ yüzüne. hep çekirge
 çekirge çekirge. erkeklē adamlā çıkTılā çekirge geldi. ġırılcek çekirge geldi. unnarı
 60 yazmaları bağlayoz. ortasından top yapıyoz. çekirgelere furuyoz, su gibi çekirge. òle òle
 òle òle òlen geçene ġadar hālen ġaynadı kövüñ_ içinde, nerlere gitdilē ġēdilēse. urdan
 sōna giTdi. çekirge giTdi. urġanlañ ġovālādılā, tehnedē ġādı. şurdan öte aşdı. indi
 çekirge ġaldı. ertesi ġün nōldu? herkes tarlasına gitcek. ġırdı mı ? doğanmadan mı
 gitTi? ekinlēñ biçme zamānı. şurdan, şu depeden aşıyo. ötede né ġadā tarla vāsa içinden
 65 gidiyo. ġırabildīni ġırıyō, ġıramadīnı gidiyō. hē emir geldi, herkes gitsin tarlasında

ğırılan başşaKları toplansın déye. giden ğırılanı topladı, ğırılmānı bişdi atTı. ğıtlıK_ oldu
 bōle. undan sōra bi emir geldi, çekirgeniñ paqlaması vā. nası paklanceymiş? yavru
 yürütmüş ğarınca gibi, uçamıyō. üremesin dēleKden bi ğazma kürek hadi daā, hadi daā
 nolcek. bōzüKden şeyden emir geldi. una da anĝāre derlēdi. anĝāre geldi. urā gidicez
 70 déyeleKden. toplayın da bi de getiriñ, görelim déye. birisi gün gidildi.

(Bulgur Tovgası)

şimdi yourdu tencereye ğuyāsın. ācıK_un atāsın içine. eyē ğatıysa su ğuyā ācıK bi
 hallēsın. undan sōna da getiri bulĝuru ğuyāsıñ_ içine. unu ğarışdırısıñ_ adamaķıllı, eyce
 halledēsın. undan sōna da çabuK_ōsun déyince ısaK su ğuyāsıñ. temell_ısaK deyil
 75 ılık. acele deyilse, souķ su ğuyāsıñ. unu ğarışdıra ğarışdıra ğarışdıra çoK_ ğoyuldursun.
 az su ğuyāsıñ. ōle ğarışdıra ğarışdıra ğarışdıra ğaynamā başlā. bulĝur pirinç gibi
 çabuK_ölmez, bulĝur çoK_ ğaynamaK_istē. undan sōna da ormannāmızda bi kekik
 biter. gider _unu toplar geliriz. yıķārıız, bi ipliKnen bālārıız. u ğaynāķan unuñ_ içine
 atārıız. burū burū ğoķar. ğaynadı mı ipini alıverirsıñ. istediñ ğadar yırsın. tovgā çorbası
 80 bu, yörükleriñ birinci çorbası.

(Gebe Böreĝi)

şimdiK_unu da hamırı yumurusuñ. gözleme yapāsıñ, şu ğadā açāsıñ_unu. yağnı nası
 ğuyceysen buraya atāsıñ, burdan da buraya atāsıñ burdan da buraya atāsıñ. dörT köşe
 olur. dörT köşe olunca, hateşi yaķāsın. unuñ_üsTüne de sacı ğorsuñ, sac_olur. unu
 85 sacıñ_üsTüne ğorsun, altı hateşli. öñüne de tencereynen yālaman_ için tencereye faķ
 bişeye ğuyarsıñ. kesKiynen unun_üsTüne atāsın. u ğabardı mı bi unu alT_üs çevirirsın.
 çevirdi mi ğaşıķnañ_ alırsın. unu bişirdiñ bitTi mi, iki yüzünü de yālāsıñ. indirisin şu
 ğadā olur_u göbekcik şe. undan sōna da unu nāpālā, alıverilē didēle didēle didēle
 ğıymıKlālā, hallolur. ācıK bi ğarabibē ekēlē ğoķsun déye. isTē ğatma. undan sōna da

- 90 şimdik tepsiye göre şu tepsi gibi tepsiye göre ince beze yazāsıñ hamırdan. u tepsiniñ_ içine ğorsuñ, unuñ_ içine de ufalanları ğorsuñ. sivreldirsıñ bōle yayvan değil. şu bardān nası. sivreldirsıñ bōle yayvan değil. şu bardān nası. yüzü ğapağ ğapalı, ōle sivrelde sivrelde bu bardān_ altı gibi olur. yuğa bübē yapāsıñ. edirāfını da ikisini de yapışdırsıñ tencereniñ_ içinde ğakmasın dē. bōle bōle bōle yapışdırsıñ hateşde. şimdi ayğazlā vā.
- 95 ayğazı yağāsıñ. çevire çevire çevire u ğızarı. biz hateşde yapādıķ. kıyısız kenarsız. una devirisiñ_ unu. u tepsiyi, boşaldın tepsiyi bi dā yālāsıñ tepsiniñ_ içine. undan sōna ğaldırı bi dā ğorsuñ hateşē. unuñ da ōle şeker_ ekēle. nişānnāda yapılırdı bu börek.

-2-

ANLATAN : Hasan Kışçı
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 73
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Dodurga Kasabası / Bozüyük

(Dedesinin Savaş Amları)

burdan yayan_arabisTana gidiyo. İranın ırakın bütün kövlēn biliyō. şindi eñ şeysi bu al_ihsan paşa ingilize yesir düşmüş asgerinne baraba...urda yesirken. ingilizlē bunu tel_örgülye ğapayolā. şeyi al_ihsan paşayı. şindiK_atatürk meydana çıkıyo. şindiK_atatürk anğarada asgērleri toplayo. haymana ovasından afyon cepesine u yunana. ından sōna urdan gelirken

5 haymana ovasında gelirken duyuluyo. şindiK_asger al_ihsan paşa gēmiş al_ihsan paşa gēmiş al_ihsan paşa gēmiş déye. ından sōna şēdiyo, bekleyo atatürkü. al_ihsan paşa bi gēdi deyo, undan sōra deyo, iridi atatürk ufacık deyo. ından sōna asgere Kumanyasını vedim, beksemeTini vedim, yīcēni vedim deyo. öle geliyō geçiyō şimdi. en son nefer derlēmiş şeye, biz er deyoz yā. una nefer derlēmiş. nefere, en son nefere sırT çantayı çıkar_ölum baķam

10 deyo, çıkarayō. hani bekmetleñ_olum? yidim, hani şunun? yidim. aķ ben ğara ben deyo, hiç ses çıkāmadı deyo. bu gitTi deyo. ombeş gün hic_arayan soran olmadı deyo. haymana ovasında yatdık. undan sōna bizi deyo şetdilē deyō, beni süvāriye ayırdılā deyo. bu altındaş_ovasında kövden köve gündüz gitmeK yok diyo. bu rus_ula anlaşıyō şimdi. rus şapğaları geleyō. u zaman farķında mısın şapğalāda şeylē vādı. şē bōle putlar vādı altında.

15 ruslānmış o. afyonda ingilizin ğıralı geliyoķun, burayı deyō türk deyo, yedi senede söksün deyo yedi saatde dā ĩlan_itsin deyo. yumurtaya tavuā çoK düşkunnēmiş. undan sōna yumurta götürümüş, tavuK götürümüş. şēdirke urda boyna ölçēmiş, toplāñ mevzileri ölçēmiş. bizim

gibi sivillere başıbozuk derdi undan sōna. bi başıbozūa gündüz yatıyoz diyo, geceyle yola
çıkiyoz deyo. kövden köve, afiyon cepesine, şeyin yannanna işde afiyondan sōna ne köyü
20 geliyodu? ha uşak. uşakda deyo izmir haTdını kesiyoz deyo. yollāni kesdiK deyo. sabāya
yakın maytap dabancası vā deyo. attın mı gittiye yere gadā ışıdıyo deyō. undan sōna
afyon_ovası deyo. hiç_allahdan duman şeklinde gözükmeyo deyo. neyse biz napam? napam?
gidem şōle bi ğayanın_önünden deyo izmire giden haTları kescez deyo. izmire şetdiK deyo.
on dört güne de deyo izmire indiK deyo. undan sōna on dörT güne izmire vadık deyo. bakdıķ
25 deyo yunan deyo ētim yapıdıyo, yunan subayı deyo. süvārisiz harb_olmaz deyo. alay_olaraķ
süvāri deyo. undan deyo, şetdiK deyo. hemen bayrā çekdik deyo. unu teslim_aldık deyo.
hemen_indiK deyo millet govalamış izmirde deyo. şaķ_şak_şak deyo sivillē yāni evlēden
çıkamayolāmiş. vadık deyo, yunan bayrānı indirdiK deyo. undan sōra türk bayrānı daķdıķ
deyo. āşam, gün_inēken deyo üç dene gemi ğakdı deyo. birini çeviremedik deyo. bi denesi
30 döndü geldi deyo. bi denesi yaralı uludu ğaldı deyo. gecelende bizim milletimiz deyo gece ne
vāsa sabā ğadā daşıdıla deyo. undan sōna geri dönen gemi deyo, hiç başı sarıklı hoca deyo.
atatürk hani bi íaf_olayo da, atatürk hoca kesdi deyolā yā deyo. unu bütün yunannā
ğacıyolāmiş, unnarı kesmiş. götün demiş, nereye gidēlē unnarı kesmiş. sōna biz deyo bi köv
vādı, acız deyo. asgerin bi ğarnı doysun deyo hiç bi devlet haķından gelemez deyo. yalnız iç
35 harbinden ğorķadı... undan sōna şettiK deyo şēdirlēmiş, gidiyoz deyo bulgur toplatTırdık
kövde deyo, şē subaylā deyo gölgelēde oturuō, biz de deyo tüfeK çatTık biz de deyo
gölgelēde şey_edioz hemen deyo. bizim gibisilere başıbozūķ dēlēmiş hemen başıbozūķ
geldi deyo. hemen at bin, dörder_ol dedi deyo. ordan ha baķam ha baķam kövün birini
yakmışlā deyo. undan sōna urdan geçdiK şōle ğoytaķ da köy deyo. unnā hemen mahkimeleri
40 de ōru ğurdular djo. ben ha o zaman bi daratTırdık şeyde urayı da deyo. anadan dovma ne
varsa çoluķ çocuk, adam ğarı ğız ne varsa anadan dovma yapmışlā doldurmuşlā. bi
daratTırdık deyo, dereye aşā boşandı deyo. vadık deyo kövün_içine girdik deyo, ğalanları da

şişledik deyo. anadan dovma ğadinnā boynumuza sarıldı deyo, subay deyo başımızda, allāni
 seven geri çekilsin dedi deyo. çekildi şōle bi depeye otTuğ deyo. undan sōna deyo. ne
 45 zamanda bişirdiniz u yimekleri deyo, ne zamanda şetTiniz şeyleri deyo. undan sōna şōle
 bizim yunan_ovası deriz, yunan_ovasına şe ediyolā, gevur hayvanınnan geçeyolā. geçir
 baķam geçir baķam deyo üş dörT sāt hayvan geçTi deyo. ta sōna hayvanlāla ğarışık deyo bi
 daratTırdık deyo. bu deyo bozükde deyo, ğoyun depelēnde ellişē dene cepāne verilē deyo,
 hemen çıkarız deyo. tağ_tañ_tañ atarız deyo. hadi geri deyo gevur söüTde bizimkilē de bu
 50 yandaymış. biz onnādan ğoruz onnā bizden ğor. tā bursanın ğazancı rampası derler tā uraya
 ğaşmışlā. bi gece deyo gevur çoK deyverirdi ha böle ğāvelēde annadırdı sāt bire ğadā rāmetli.
 erzurumda çoK ğırılmış, donmuş bütün_asğer. ğollāna, burlādan gösTēmek gibi ōmasın,
 burlādan kesmişlē kesmişlē sepet_ördürmüşlē, ğatırlāla beyğirlēle memleketlēne. erzurum
 çoK ğırmış souKdan çoK ğırılmış bizim_asğer. şindiK_üç_ay ot yidiK deyo. ot deyo,
 55 insanın ğarnının doydūnu biliyon da deyo ferin_olmayo deyo. erzurumda sıtma tuTmuş unu
 da. unu da sıtma tuTdu deyo. usulcacık deyo, varıyoz deyo, şediyon deyo, ğoparıyon
 ğoparıyon, su içen mānasınna burama dolduruyon, geliyom battaniye çekiyon deyo, urda
 yiyon deyo. ğarnım doyuyo eyi güzel ōle yiyon deyo. yalnız ferin olmayo deyo. üç_ay ot
 yimişlē. gerdeme otuymuş u. arpayı ğavurduğ ğavurduğ yidik deyo. arabisTanda geceleyin bi
 60 balye çalmışlā, sōna ğavurmuşlā ğavurmuşlā sabālan bi ğayve ğaşı bi ğayve ğaşı yimişlē.
 beygir boķundan arpa çıkarıp yirlēmiş. burdan yayan arabisTana gidiyolā. sōna arabın bi
 Tanesi deyo on dönüm arpası vā böle ğara arpa deyo. hemen birē tutam deyo yidiK deyo.
 yoķluk olmasa hiç kimse haķından gelemez deyo.

-3-

ANLATAN : Eyüp Bayrakçı
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ: : 71
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Günyarık Köyü / Bozüyük

(Hastalık)

hasTayım gülüm. ölümçül deyil_amma kımpile kireşleme vā. şu sā bacāmda kemik
 çıkdı. şu ğada iki barmağ yara vā. her sabā pansuman_ ediyōñ. e nābıceñ başa geleñ
 çekilir. allaha gene buna şükrediyom. allah yatırıp da kimseyi ğapılara bağıTmasın.
 yatmak zor, eñ zoru yatmak. kendimi işde daşıyoñ. oturup ğalkamıyoñ. bacaklam çok
 5 berbat. yara u ğadā yaranın şeysi yok da tēsiri. bu kireşleme çok fenā. esKışerde geçēñ
 alt_ay_ evel otuz gün yatdım. bu yarayı ğurutsaylādı, doksan tāne serom furdulā,
 yatırdılā otuz gün. devlet hasdānesinde esKışerde. dizlēme pılatın ğoycağlādı. pılatın
 pılatın. pılatın ğodulā amā yürüyom. pılatın iyi bişē ammā yarā vā dēye ğoyamadılā
 işde. dedilē yara olunca ğoyamayız dedilē. onan sōna dizlēmden inne furdurdum, on
 10 gün arayla üçē dene. bir_ay da una ğıTdim geldim on gün arayan fayda edemedi.
 velhāsıl bağam_ışde allā nasıP_idēsē yarıñdan sōna mı olur şeye gidecem, deñizliye. u
 pamuğgalede bir pamuğgalenin altında urda bi hamamlā vā. ne hamamları deyolā
 unnara? oraya gitmek niyetindeyim allā nasıP_idēse. orası çok metediyolā. şindi
 hamamlā deyişik deyişik yāni. yāni suyuñdan, yāhū yerinden havasından ayırıyo.
 15 afyona da ğıTdim ben, balıkesire de ğıTdim, gönene de ğıTdim. kötāyanın iki sefer
 ğıTdim, sakaryaya da ğıTdim. velhāsıl ne diyolā oraya yārabbı yā hatırlayamadım.
 pamuğgalenin_altında, alt yandan. uraya hē orda hep bī evin_ıçerisinde, bályosu, yüz

numarası, mutfayı hep evin içerisindeymiş. öleymiş yāni. orası çok ĩ diōlā. şē diōlā
 uraya bi ismi vā hısım_ammā. zor yürüyom, yüz metre giTdim mi gidemiyom. birden
 20 bōle dizlēm ğopucaķmıř gibi dūřüom çoK zor. ta barmaķlamdan depeme ğadā bütün
 yüzüm gözüm her yerim kireşleme. yā gülüm çoK fenā, nēpam ? serom furdulā işde
 yarayı ğurutsalādı, dizlēme pılatın ğoyverecekdi, yarayı doldurucaķlādı biliyomun.
 yarayı doldurup ğapatacaķlādı, dizlēme de pılatın ğoycaķlādı amā yarayı ğurutamayınca
 aķıntı yapıyo. her sabā ponsuman ediyom_unu. dizimiñ_altında oynān_altında.
 25 oynaK_oldü için illā aķıntı yapıyo. biliyon oynaķda yā, tabi ğalışıyo. oynaķ ne de olsa
 ğalışıyo. he tamam hamamlāñ_ismi aķlıma geldi şindi, ğarayīt, ğarayīt hamamları diōlā
 uraya gülüm. oray_üç yüz hāneymiř. üç yüz hānenin üç yüz tāne bōle evi vāmiř hususi,
 bālyolu. öleymiş_urası, ğarayīt pamuKğaleye bālı. ü pamuKğale ğöstēdi yā, hanı beyaz
 bir yē vā yā uranın şesinde, yāni ğuzeyinde, ğuzeyinde yāni u köy ğuzeyindeymiş.
 30 gidemedim gitdim uraya da ben, nasīP_olmadı pamuKğaleye ğadā vadım. oraya vadım
 nasīP_olmadı. ordan gerisin geri geldim. öle bi tersliK_oldü. giTdiydim ammā
 nasīP_olmadı hā. nasīP_olursa hā gelir hintTen yemenden, nasīP_olmazsa ne
 gelir_elden dēlē gülüm. nasīP_olmadı mı olmuyo, param da vadı. uraya da ğitmişdim.
 sōña ĩ de bi yere giTdimdi. bizim ğocün asger_ arķadařı vāmiřdı orda, pamuKğalede.
 35 vadım turisTiK_otelleri falan vā. lōķāntaları, havuzları mavuzları çoK tabi
 turistiK_oldü için. amca dedilē şurda yemek yiceñ dedilē, şu odada yatacañ.
 baK_isTēsen şu havuzda da serinlēsın dedilē. seni dedilē yarın sabālen taķsiye
 bindirecez ğarayīt de bizim aķrabālāmız vā. seni ğötürüp teslim edecez, evelallā
 basTunu atıp ğitceñ burda dedilē ammā. ğocūa bi telefon_edem de dedim ğeldī mi
 40 sōleyem dedim. toruna bi telefon buraya. dede ğabuK gel. e ne vā? siğortadan aradılā
 seni, iki sefēdir siğorta arıyo. emeklilik dāvāsı vardı yā. hāydi baķam hısım beni taķsiye

bindirdilē ġāli deñizliye ıķardılā, otobüse bindirdilē, allā rāzı ōsun beni gōnderdilē. sabāleyin geldim. ġēldim sigortaya giTdim. yāv amca nē geldiñ? dedilē yāv, ne gereyi vādı? dedilē yā, bunuñ bi acelesi yoK dedilē, biz aradıK_eve seni emme dedilē, 45 gelmeyeydiñ , gitmişin_oraya dedilē. ama üzüldüm_ ama geldik bi kere. velāsılı bi dā da nasīb_olmadı hısım bē gitmeK_oraya. Kiçen sene şē giTdim, deK gelmedi para durumu ge giTdim. çan ġazāsı, çanaKçalenin çan ġazasının bardaKçı kövüne gitdim. uludā gibi yüksek dāñ içinde. yāv cenaballā uludā gibi depede ōle bi sıcak su vā hısım. nasıl nerden geliyo u sıcak su? depenin_üsTünde yāv. hem ne sıcak. oraya da 50 yapmışlā bōle hamam sōna. orasın çok meteTdi bañā birisi, şeyde ġōñende şeTdi. çok_īdi orası ammā souKdan duramadım ġülüm bē. iki üç ġün durdum. e hamamdan ıķıom souK çok souK hava çok serin. baKdım üşüdü. ıķıom, üşüom olmayo. olmadı dōrdüncü ġün geldim. bıraKdım geldim de baKam bu sene bi ġarayide bi gidem. bi de oraya gidem de allā ne ġōsteri. orda bu çan ġazāsınıñ bi su masacı vā, çok ġüzel ammā 55 souya deK geldim işde. yav bōle üçüncü ġatdan gibi ōle bi su aKıo havuzun_ içine, havuz vā hısım. tazyikli su īsana vurdü zaman bōle masac yapıo. ōle vuruo yā mübārek sopa vuru gibi her yerine yā. hē ōle fenā orası çok hoşuma giTdi ammā gel ġışa deK geldi, üş ġünden fazla duramadım orda, geldim de ama şurā gidem de eyē bura şetmese gine u çan ġazasına gidicem. oraya çok meraklıyım, orası çok_oşuma gitdi. şu masac 60 dāvāsı. ēle sıcak su her yerde vā bizim esKişerde sıcak sulā çok meselā. ulen edirneye de nasīb_olursa gidicem. edirnenin da ū selime cāmisi vā yā o cāmiye meraklıyım, uraya allā nasīb_idēse gidicem, u cāmiyi bi ziyāreT_edicem.

-4-

ANLATAN : Fatma Er
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 80
 ETNİK KÖKENİ : Yörük
 DERLEME YERİ : Delielmacık Köyü / Bozüyük

(Genel)

seKizen_ oldu yaş. kendimiz_anca gezdirİoz. nası bildiniz, geldiniz siz. emekli deden,
 alıyoz, yeyyoz, içeyoz. tarlamız vā yakın_ emme yapamıyoz. sürme de ekme de bālı
 oluō birez. yā bezin bālı. hē keñdiñden olmayınca. olanların ikisinin de arabası vā.
 minibüsleri vā, birinin Kamyonu vā. bōzüKde duruyo biri isTanbulda duruyo.
 5 odun_ayāmızda yanımızda. odun da getiTdiriyoz. bunlā ekmek yapıōz yā. bōle
 yuvuruyoz hamırı, fırını yakİoz, atİoz işde. tā ğuruluğ dā dolu. yađmā ğış odunu. òle
 irātımız ĩ yā birez işde kendimizi zor gezdirİoz. anañ, bābañ vā mı? ayrıca mı duruyon?
 iki ölüm vā benim ikisini bir_ everdim. iki gün sürİō, ğız_ evine çeyiz götürİoz, urdan
 da tağsiyenen beygirinen getirİoz. bi birini geTdik, bi birini geTdik. birini burayı ğuyduğ
 10 birini burayı ğuyduğ. e_ işde çalgı dutİoz davul, zurna. hinci ğālī şeyde oluō salonnāda
 olİō. eveli biz burada etdik. burayı dikdik bi bayrağ burayı dikdik bi bayrağ, gelince
 aralarında bi ğurban kesdik. gelinnerin arasında. otus sene olmuş yapıdīmız. şindi
 ikicimiz burda duruyoz. dörT ğız iki ölüm vā, altı dene. ğızlaman üç ğız bi olan burda
 duruyo bōzüKde. ikisi de pendiKde durİō isTanbulda, böyüK ğızlan böyüK_ olan.
 15 bayramlāda gelİolar, gidİolar_ işde nāPıcen.

ben burda dōdum. dedelerimiz gelmiş, görmedik biz, dedeler_ ölmüş. dutunmuşlar, tārla

edinmişler, ev yapmışlar. biz de bábalarımızdan eşitdik. dedeler, ebeler pek çömuşmuş
 dedemin. dā ovalar bütün bizim, zenginimiş. herkes ācilen dedemi bulurmuş dāra déyē
 ekmek déyē. buydey alırlarmış, un alırlarmış. kendisi ölmüş amcalarım ölmüş, bi
 20 bábam ğalmış. bábam da evlenmiş işde dörT olan bi ğızdıķ biz. mala gidérđi. anlatmā
 ğalmazdı, hayvan gütmē giderdi. geline dérdi, evde gelinimiz vārdı. bábamiñ anamiñ
 tarlasında ekmek daıt dérdi. fırının önünde dérdi hanı. daıt dérdi, tembī edérđi. bábam
 zatı bişē edinmemiş, dedemiñ yerine, mülküne ğonmuş, ordan devām etmiş. evvelce de
 emeklilik ne yōdu gülüm, geçi güdēdi bábam, ğoyun güdēdi inek güTdü sōna, işde
 25 öldü. otus sene olmuş öldükleri anamiñ da bábamiñ da. amca da benlen bir, ikimiz
 yaşıTız. esKiden düünlēde burayı bōle evlün yüksekliñde bayraķ dikeriz. bayrā bōle
 alma, ayva daķarlar, pala da daķarız. bábadan, anadan, dededen öyleymiş, biz de
 yaptık. hinci yoķ ğāli, kimse yoķ.yetişen gidiyu, evlenen gidiyu bi tene yoķ. belki yūs
 hāne bōzükde burdan gidennē. hinci işde kimīnin adamı olūo kimīnin ğarısı olūo. ōle
 30 işde. biz duruoz dedeynen işde, bāķurdan emekli. tārana yaparız, bulğur ğaynadıoz.
 tāranaı şurayı bi ğazan ğoruz, daşları ğoruz. usuldan sütten ğararız, yourdunan da
 youruz, ğoruz, getiriz bōle. bulğuru da ğaynadırız, çuvala ğuyarız, döveriz, ğuruduruz,
 ğayalara bōle elde sürteriz, çekeyoz, yeyyoz. ğışa her şeyini hazırlādın, turşu ğurāsın,
 datlı ğaynadırsın, pancar datlısı ğaynadırsın, bulğur, tārana her şeyi, salça yapársın, her
 35 şeyiñi, ne yapabilirsen. eveli buraya ğadar ğar olūodu, iki senedir eyce olmuo. iki
 senedir peK ğış olmuo. hayvan vārdı saTdıķ. inek de vārdı, ğoyun da vārdı. ğızlar varķa
 güderlerdi, saarlardı, peynir yapardıķ, yā yourt yapıoz bōle çekıoz. makinemiz vā. ē
 ğızlar gidince ğoyunları saTdıķ, inekleri satTımız dā beş sene oldu olmadı. saıyodum
 ben yedi bızā olūodu. āşam sabā saıyodum, salıoz dā. kendileri gelıozdu unlar_eve. hē
 40 doyunuolar, sulanuolar, gelıolar. dede de idrā yollarından amelyáT oldu. u olunca

saTdıK ğuzum. on_okKa yā olūodu, tereyā yüz_okKa, yourT_ olūodu, çekİoduk
 ğaynadİoduk, ğuyyoduk. satİoduk, tüççarımız vârdı. tereziye süzmeyi ğor, hemen
 satarız, parasını veridi tırık. yemē ğızañlara süt yourT, elimizden geldİ ğadar_ işde
 nāPıcen... sūdünü saİoduk, peynir yapİoduk, tūvünü ğırkİoduk. yorgan, döşek
 45 yapİoduk. şindi her şeyden üsdün, bu günümüze şükür. hep emekli kövlümüz. kesesinin
 dibini görmez hiç. burayı gelir pazar. gitdik dedeynen bi kere. arabamız vā. gelİo,
 getirİo, götürİo. gideriz, ne ilāzımsa alırız. burdan da şeker_alırız, çay_alırız, yā, duzcu.
 bi de depçeci gelİo. domatis, böber, badılcan, ğarpız... biz_ekmeyiz, ğocalar ekmİo.
 geçler_ olsa ekēler. ekeñ _ekİo: fasille, ğumpir, soan_ekİo, dolduruP gelİo, dā bağ
 50 şurda görİon mu? baçça vā. herkesin eviñ_ önünde baççası vā ekēsen. genc_olmayınca
 da edemiyoz ki.

-5-

ANLATAN : Muzaffer Öğüt
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 66
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ: : Günyarık Köyü / Bozüyük

(Genel)

iki ğız bi ölüm vā. ğız gelin_ oldu. on yaşında torunum vā. eveli gücüK_ evlenirdiK_
 eveli biz. hinci evlenemiyolā, gücüK_ evlendik. ben geldimde iki sene sōna gitdi dayın
 asgere, hē gücüKtük hē. benim olan yirmi dörT yaşında da okuycan deyo. everem
 deyyoz evlenmeyyo, oquyyo. yünseK_ oğulmuş. ğız da bu yıl ünüversiteyi baķam
 5 yērleşebilirse, ğazandı da yērleşebilirse gidecek, nerey çıkāsa. gelip geçēke bize de gelin
 baķ, kövlü deyip de beyenmezlik yapmañ. geliñ buyurun geliñ. bekirlē deyince
 kim_ōsa getirveri, hē göstēverilē size. bekir çavuşlā dēlē bize. dedelēmiz hep şe,
 asgerde ğāmış, kimi savaş da ğāmış, dedeleri ta savaş da ğāmış, olanları da heP_ asgerde
 ölmüş. bunuñ_ adı da bekir. dedēlēden başlayyo. üçüncü bekir mi dördüncü bekir mi bu
 10 bilmem buradaķı köv, çerkes kövü. bunnā iki dil ğonuşuyo, biz_ unnāñ dillerini
 bilmeyiz. şorda bi köv vā ora da yörük. biz manavyız.

(Düğün)

bizim düjünnē normal çalgılı, mevlit çalgı yemek verilir. ekseri mevlit_ okurlā gine
 çalgı olur. geliñ bi düüne geliñ de görüñ bi. şasabada yapıyoz biz ğāri düjünneri. kövde
 15 ĩsan yok. daıldı köv. ekseri düjün salonlarında yapıolā. kövde yapıldı zaman misāfirlē
 gelir cumartesi gün meselā, onnara yimek verilir. pazar gün pılav, mevlit... çalgı olursa

çalğı ādeti de peK ğalmadı. yāni gençler  oynar, ĩtiyarlar  oynar, ğadınlar ğına gecesi olur. cumartesi akşam, pazar ğün erkeklere olur. silā çok, çok silā atılırdı yāni. edirne de bizim dayı ōlu vā. ğızları vā iki tāne. ikisi de oraya vēdi, edirneye. biri de borda ōretmen
20 ğocası m endis...

(Pilav, Mantı)

pilāvı ğuzel yaparız. bulğur pilāvı. baĝ pilāvı ğaynadırsın suyunu, ğaynaĝ suya bulğuru salāsın, souK   ayrı bōle ayrı tavaya. yaı  oK ğuycan ama pilāva, una ğuycan bulğur ğızarana ğadā ğızarcaĝ yaı. iine bulğur atcen. u ğızaracaĝ, nar gibi bulğur. iinde ki
25 bulğur ğızarana ğadā, undan sōna haşlaycen. ğarışdırıp et suyu da atcen, baĝ ne ğuzel oluyo. etin vāsa et de dōra iine. bulğur ğızarana ğadā ğızartcen yaı. hē pembeleşcek, bulğurun  üstüne dōkceñ u ğabarcek. ğaşıK iinde durana ğadā, ğaşı iinde durdurcen, tāta ğaşıĝ hē dik durcek. mantıyı da şōle nohoT dōēsın, mercimeĝin mantısı mēşurdur bizim. mērcimekli. kıztartırız da tencereye ğuyuruz. suyu ğaynadırke iine
30 dōk verĭoz. şindi ziniye dōk verĭoz. eveli zinilēde bişirĭdik. bizim kōv n bōreĝ pilāvı mantısı mēşurdur.

(Hayvancılık)

hayvan vā. mandıraya verĭoz. kēndimiz satın   alırız ğ l m. s tTen kesilir parası, peynir ğalmayınca alırız. biz  unnā gibi yapamĭoz. hem işimize elimiz ermĭo ğ l m. bizim
35 ocuk oluĝ yanımızda deĝil, ikimize alırız. ğocaĝarı vā, u bişē bilemiyo, ocuK gibi oldu. elimiz  ermeyo, ekecek neyi  oK   ekeriz biz, ekilmiş. hayvan neyi olunca bazı oban   olmayo kēndimiz gideyoz, anca yapıyoz, biz burda inem ğāli. bora ğ nyarıĝ derneĝ. istediñiz zaman buyurun, geliñ ğ l m. geliñ isTēse ben size ay iireñ, ğız ğardeşime gōt reñ. gidēseñiz ay iireñ geliñ buyurun. ğardaşım vā, ğızım vā burda.

40 harabanın önüne çekebilirsiniz yāni. hadi allā razı ōsun, işiniz ras gitsin.

(Mani)

ġarpız kesdim ġan gibi

yayılr yorġan gibi

yāri āsgē yazmıřlā

45 ġınalı ġurban gibi

ġuyunun ġapaġları

çınarıñ yapraġları

asġēdeki yārimiñ

çınnasıñ ġulaġları

50

altınnarım üş dāne

annem isdē beş dāne

üzme anne yārimi

yetē beñe üş dāne

55

altını eridirim

sözümü yörüdürüm

düşme ōlan peşime

mapısdā çürüdürüm

60

gitdiñ beni unuTduñ
 asgere mekân duTduñ

bubaññ ğapısına

beni bekâ mı dutduñ?

65 harmanlara ğün dõdu
 yüsük barmağımı bõdu
 kör_olası asğelik
 ğedi yârimi buldu.

70 deñiziñ kenarında.
 yılaññ kemikleri
 yâri asğe yazmışlâ
 ğeviriñ_enikleri

75 ğarpız kesdim ğan gibi
 ğızıñ gönlü vâ gibi
 ğızıñ gönlü vâ ise
 beşbirlik nal gibi

- 80 ğolumda bilezjim
 altın_ōsa dağarın
 yārim fakir_olursa
 alışır da bağarın
- 85 altınarı dağındım
 su yolunda bağındım
 sanki nazā olmuşum
 nazlı yāre oğundum
- 90 ğaya dibinde yeşillik
 boynumda beşibirlik
 bizim kōvũñ ğızları
 en ucuzu beş biñnik
- 95 boynumdağı incilē
 ğafesdeki civcilē
 bubamı ğandırmıřlā
 yařasıñ dũñürcülē

100 altınnarım vā benim

ben_unu daķā mıyın?

artis gibi yārim vā

ellere bakā mıyın?

105 ğolumdaki bilezik

burmalıdır burmalı

beni alacaķ_ōlan

biraz çapķın durmalı

110 aynaya bakamadım

toķamı soķamadım

gücükken gelin_ōdum

ğocama bakamadım

115 ğaranfil ocaķ_ocaķ

ğülüm vā ğucaķ ğucaķ

elleriñ ğülü aŗmıŗ

benim ğülüm tomurcaķ

ğaranfil ocağ dñl
 120 dalı tomurcağ dñl

ğaçan ğızı ğınama
 sevdi oyuncak dñl

barmağmda yüsüklē
 125 yar seniñ dağdıklarınñ
 egē annem vēmesse
 yazıkdır bağdıklarınñ

saşlara bağ saşlara
 130 uçları toğul toğul
 öle bi yar sevmişim
 yükseK_oğulda oğur

sarı saçı salladım
 135 al ğurdele bāladım
 yar ğurbete gidince
 otudum da āladım

şu dālarıñ_ardında

140 meşe kömürü müsüñ?

daramış perçemini

paŋga müdürü müsüñ?

saşlarıñ_uzun_ōsun

145 aķıllı ğızıñ_ōsun

aķıllı ğıza göre

gözel dāmadıñ_ōsun

güllēden gelir ğoķu

150 sen durma gergef doķu

sensiz geķen gecelē

gözüme girmez_uyķu

saşlāmı ördülē

155 arasını böldülē

kövüñ_en gözeliydim

bi çirkine vēdilē

saşlara bağ saşlara

160 hana buna nazālık

biz yārimle ikimiz

camda yaptık bazālık

sařıñ_uzun öreyim

165 geş ğarşıma göreyin

sevmediğim ōlana

nası gönül vereyim?

sarı yazmanıñ ğatı

170 müdür beyiñ ğır_atı

ben bu kövden gidēsem

ğalmaz bu kövüñ dadı

mařsimiñ_etekleri

175 süprüyō yerleri

ōle bi yar sevmişim

camekán böbekleri

180 şalvarım vā bindallı
 uçguru yandan bālı
 sevmiş de alamamış
 verem_ömuş zavallı

185 saşlara baķ saşlara
 oķķa urġanı gibi
 biz yārimle ikimiz
 bāçe fidanı gibi

190 bāçelerde sarmaşık
 sarmadan_ödum āşık
 yar kiminle küreşdin?
 Kāküllerin dolaşık

195 çemberimiñ_ucuna
 saķız bāladır mıyın?
 ellere yār déyip de
 yāri āladır mıyın?

-6-

ANLATAN : Ümmü Kara
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ :78
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Dodurga Kasabası/Bozüyük

(Hatıralar)

evelkilē daha zor yaşayış vādı. gözel tarafları da vādı. ̄le birbirinne ğavġa edilmezdi. yirm beş kişi otuz kişi bi evde durduġ biz deyverem mi? b̄le bi sıfra oluduġ, hiġ Őamatamız olmazdı. hiġ hēkiřin yanında ocuyu Şamata itmezdi. ocuġlā torunnā dedelēle oturuydu, biz Şura oturuyduġ, yirdik. sabahlan ġāġādıġ erkenden. kimimiz inek
 5 sāmā gidē, kimimiz ġoyun sāmā gidēdi, kimimiz eviñ_önnēni paġlādı, kimimiz sıfrayı ġordu, birimiz hemen tarlaya gidēdi, arabaları ġořadıġ, gidedik. binēdik, gidēdik. paylařırdıġ hiġ hēkiř, birimiz sıfra ġaldırırđı, birimiz hemen yayġı silkēdi, birimiz süpürüydü, birimiz hemen tarlay ġitcez, birimiz hemen unnarı hazırlādı, ġordu her Şeyleri. hēkiřinin ġörevi vādı, gidēdik. ikimiz evde ġalırdı, öte yanımızda tarlaya gidē.
 10 unnā da biz gelene ġādā yēmek hazırlālādı. ġēdik mi de doyunurduġ, hadi yaylaya süde. yaylaya gidēdik, beş yüz dene hayvanımız vādı, yaylaya gidēdik. ġoca hayvanımız da vādı ġücüK hayvanımız da. yaz oldu mu ne yana olsa gidēdik. ġıřın aha bu dōruġdaydı, dōruġda düzlük vādır, urdaydı. gidēdik, ġoyunnāmızı saādıġ, emşik dēdik, biz iki kişi üç
 15 kişi. emşik, gece saāsın, gece saāsın sabālañ saāsıñ, sabaĶ_ ezañında ıġāsıñ hadi buraya. burda da doyunursun, salınırsın, evdekilē hazırlā, hadi tarlaya. dırmıġları alıverdiñ sülürsün ġāli. adamnā biĉē, ardından biĉē. dırmıġ ekēsın. ġeldiñ mi de kimiñ_ aş yapā kimiñ ġāli yaylaya gidē, işt_öyleydi. u ġoyunu falan olan_öleydi,

olmayan da saña baña orā gidēdi, yolmaya gidēdi. eveli yolmalā vādi. hinci ōle yok.
 buydey de yolādık, nohut yolmā, az çoK_ oldu mu yolādık, arpa yolādık. güçük boylu
 20 olur da yolādık ziyān_ olmasın déye. göyu guzu vādi. eveli bōle aylıK_ maylıK_ yokdu,
 eveli leşbēliKdi. İŞTe ōle ōle günnēmizi geçirdik. birbirimize hiç çekişmezdik.
 çekişeydik durmazdık. çekişennē de olurdu, olmayannā da olurdu. hinci büyük bubamız
 çekildi ğāli, büyüK_ abeyimiz ğarışırđı. ğali u ne dēse gidēlēdi güçüklē, yapādık
 gelirdik.

25 (Düğün)

eveli bir_afTa olurdu, bir_afTa olurdu eveli düün. bazar_ alırdık, bi dākı bazara inēdi.
 bi çok undan sōna ğısalķı bulurduK. bir_afTa çalālādı davullā, dümbeylē. çeñiz_ arabası
 olurdu. sābālan, sabaK_ ezanında ğağdıılā mı mani atālādı. bōle baķır çalādık,
 sabah_ olur déye çırıydık, her şey baırıydık, hepimiz evde evde düün olurKa.
 30 sabaK_ ezanında ğāğādık türkü söylēdik. undan sōna ğāli bir_afTa ōle yapādık
 sabahdan sabā. ğısalķılā da ğāli evde gezēlē, oynālā. ğısalķı işde düün olcaK
 gelinin_arKadaşları. yimek yapādık, veriydiK_ āşama, ōlene, geceye. undan sōna
 bir_afTa oldu mu ğāli herkiş gelin_ evine gidēdi. ğızlā her şey ğonuşurlā. nelē
 sōlüyölādı.

35 (Gözleme Tarifi)

gözlemeyi unu yayarız, yuuzur, yazarız. yourdu seperiz, tavayı ğoruz, üsTünde çeviriz.
 beklēken hemen yapverin dédim. yourdunu aTdılā, sepTilē ğapadılā, üsdüne de sepēlē,
 undan sōna tavaya ğorlā, tavada çevirīlē, yālālā, yidirīlē.

-7-

ANLATAN : Ümmühan Önder
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 83
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Dodurga Kasabası/Bozüyük

(Genel)

deden öleli Kâç senedir, kēndim duruyon. gece de yatıyon gündüz de yatıyon, sineklē de yimeyyo. bi kedim vā arayon, buluyon sıçanlādan görkuma, ha onu yatırıyon, evlēde yatıyon. kedi oldu mu uyuyon, kedi yoK uyuyamayon. benim adam hāsan ağan ōsüz büyümüş, buvamin köşesinde yaTdılā analı oullu, barabā durduK. hasan ağa deyyōdum
 5 tā sōna adam oldu. onun bi ağası vādı deliğannı öldü. berabā yaTdık, gaKdıK, durduK ta sōna da bi de hasan ağa deyvereydim u beni eyce bi dövēdi. tā sōna adam oldu. onun buvası duzlada, hasan ağanın buvası isTanbul duzlasında mezallī vā. hē uzunnāñ hal
 ibrām, uzunnāñ üsēn, hatemlēñ evinin sābısı. ikisinin mezarıda urda. bunnā şindi isTanbuldan gaşmışlā hadım köyünden. zangır osman iki gardeş urda ölmüşlē. benim
 10 olannā gidēdir belki isTanbul duzlasına.

(Düğün Adeti)

düünnēde ar esbap geyyoz, gumaş geyyoz, gümüş bileziK daKınıoz her şey yapıoz. günümüz eveli ōleydi, hinci dā ar. kövden köve bi ar esbap bulurlādı esKi çilte géyēsın. e aldın géydin, yeni dejl ki, acantadan çıkma dejl ki. esKi, senden gelme,
 15 bende galma, ödüç alınırdı. düünnē bi hāta sürēdi, bi bazar gavıl alırdık, gulaKlam duymayo da fıızlı gonusuyom. gücüK gavıl alırsañ, eş dos arabayna eve gelirlē, goca

ğavıl alırsañ da verisiñ appāleye kövli göçē, buray_almaz. olan tarafından hazırlanılā,
 pirinc_alırlā, yā alırlā. namazdan çıkālā, davul_ocā yakālā. ğavıl_aldık, beş dene on
 dene kısalķı bulduk, kısalķıları besledik. çeñizden ğızlar géyindir, āşamdan da oynālā
 20 gelinnē. gece güveyleri şehize bakmay gelir, oturulā ğākālā, gidēlē varılā işde. sabālan
 ğāli ğız koyföre gidē, gelin_olur. uzun_enteri sallanjo yeñleri burları, unnā vādı. ben
 unnālā gelin_olmadım_emme olannā çokdu. gelini dombay_arabasınna alırlādı. üstü
 bi halı örtme kilim, örteyolā, basTıryolā, dombay_arabasına indim ben. damaT tarafı
 odun kesēlē ğız tarafında, davul_ocānı yakālā, odun çatālā bazar yerinde,
 25 cāminin_ardında. davul_ocānı yakālā, olan_evi ğız_evine gelir. çörē kesē böle yıā. eme
 unnā da doyunur. ğız_evi de olannarı doyurur, odun kesenleri doyuru.

esKiden ğaçıyoduķ, nası göriceñ? dē orda hısımnānı görse ğaçıyoduķ, görmek yoķdu.
 benim_ōlana ğızı, ğomşunun ğızını ben_alıvēdim, habarı yoķdu, sormadım. biz_ādık
 dedik de ne ādımız? dedi. gücücüK dedi, gelin_olmaz dedi. olmassa olmaz dedim, oldū
 30 ğadā olsun, köşede yatsın dedim, düün yapvēdiK_işde, bişē demedi ğāli. esKiden analā
 beyeniyodu. çağır memedlerin düünüydü, urda da görmüş ğızı, almaycen dedi bu. ādıķ
 ğāli, emme gelinimiz yavaşça, zararı yoķdur, gelinim yavaşdır.

(Yunan Harbi)

hana u balkān senesi? hana? u zaman sōnaķında ben bi hafdalıķmışım, oluķmana
 35 ğaşmışlā da anam beni çamın dibine yatırıvēmiş ğarğalā yisin, ölsün déye, götümeyceñ
 demiş. buvam da Kūşāna bālayıvēmiş beni sırtına, götümüş. eşejn sırtında
 hiç_ālamadan oluķmana vāmışız. sancaķ sanmışıyındır, ne bilem. bi haftalık tā da ne
 bilsin? çetelē ğemiş dālara çıķmışlā. anamı, ğadir ğızını, poşnaķlan bediyeyi,
 āmedin_anasını yorgannañ_altıña saķlamışlā. çetelē alır déye. ğadir ğızını

40 pörtleK_āmedi, beni aralarına saklamışlā işde. yunan geldinde oluğmana gitmişlē.
ğadirin fırını diğla yā hinci işde urda, giTdik biz_uraya.

(Tarhana Yapımı)

yourdu, çiy_emme çiy yourT, ğirema yōk. ğirema ğoyan ğor gene. çiyden ğararız biz.
çiy yourT çalarız çalarız, üç beş gün bi havta duru. bi avıç duz_atarız, ēşir_u. ğarākan
45 da içine beş_oğKa süt, üç_oğKa süt tarnana göre, ğarāsın. ğuyveren size ben, gidēken
alın, ğuyveren hepiniz yīn.

(Düğün Yemeği, Mani)

düünnēde canın_isdēse deve kes yidir. isTemēse, yoğsa ucuz da olur. çorbā, pılav,
banağası, hoşav heps_olur. bizde sulu yemē banağası derlē. ā verem de yiyin köy
50 tarnası. gücün yetēse düünnēde ne götürüsen götü. para götü, inci götü, tağğali götü.
örtme, yazma götü. bairız biz_unu, muse çavuşun selimin tağğalisi vā, aha bu. bılān
al_osmanın zinisi vā. börek yapādık düünnēde bōle yulırdı ğoñşulara dağTırdık. börek
götürünce bize düün_aşından, çōrba, pılav, banağası, hoşaf, havlīç ğōrlā. düünnēde
mani söylēlēdi. amanı ben hiç bilemēm. ne deyveren bilmem ki. bildim çoğ_emme ne
55 deyveren, hanğısını bilmen ki.

arabisTan k̄azili

yandı yürek sızılı

çoğ gelinnē dul ğāmış

60 ğucağ ğuzulu

atım, donum ğaradır

mevlám nelē yaradır

dōru sōle yijdim

65 kövüñ neredir?

sel gelir aķmayile

daşları ğaķmayile

insan yārine doya mı?

70 ğāsa da baķmayile.

(Bir anı)

esKiden ğoyun saymana gidēdik. örenden bi de inek saıcez déye erişirdik buraya.

ğoyunnarı örende sādık, tırış ğızınna geliöz. az_öte bi adam yatmış, ğorķumuza

geçemedik. üs yandan ğoc_ōlandan dolaşdıķ, buray geldik. hasan_ağanı götdük. ğa

75 vādık da ğallēn rızaymış. buray nē yatdın dedik? hasT_oldum dedi, yatıom dedi. tırış

ğızı da yandı, kömür_oldu yazık. ğoyunnarı āşama da saarız. sabā yalānda saarız

emişiKlēde. eşşeklēle geliriz, hayvan_urda duru. tırış ğızıyla mānilē söylēdik:

ēngüne, ēngüne

bubam verir zengine

80 kırK Katar malı vā

düşemedim dengime

dérđi yazık. bõle sõleye sõleye gidēdik.

ēvleriniñ_õñũnde selvi deĵlim

selviniñ dallāna bālı deĵlim

85 düş_ardıma götüren sevdijim

vallā bekārın, evli deĵlim

ġoca dā başında ġara kiraz

dibinde oturam biraz

90 eylenem biraz

ġadir mevłam bir güzel de bize yaz

ġocaycaġ deĵdiK_emme õlum ġocadıġ, farıdıġ. biz zamānımız vādı bizim, duzlaları
göçürüydük, urda çırıydık, çoK çırıydık.

şindi gelinnē helbet íaylón gelin. şindi unnā tangır tungur gelin, unnā íaylón gelin. hiç
95 saymazlā, ġāşma yok barabā duruyon, nē saycaġ bu ġız seni sayā mı? senne barabā
durusa sayā mı? biz ġaçādık. ben pek yurdum, elini başını yurdum böyüklēn, şindi
nerdē. ?

(Dürme)

dürmeyi yuurusun bõle yumağ tutāsın, yazāsın yazāsın, çalā sürēsın, yuvālā yuvālā bi
100 dā yazāsın yıılır ġalır. elinde yuurun_işde, yuurcan yālaycan işde. ġatmer_u dürme
dēyon. isdē bi dene yap, isdē ziniye ġo, maşıngaya sür. herşey dökēsın, ispanağ dök,
nohoT dök, pate dök, ne dökēsen dök, ġıyma dök. ġıyma dökēsen tā ĩ yirsın. esKiden

halil_efendi satādı burda sucuqları, ğıymaları bizim günümüzde. dünyā sucuq ğıyma yirdik. ğocaman ğızdım ben. halil_efendi bōle cama daqā sucuqları. āşe, halil_efendiniñ
 105 sucūnu yiceñ déye ğaşdı burdan. u subaymış esgerde. ğocabuva, ğara molla, ğara çavış, halil_efendiniñ_esgeriymiş bunnā. bi de dandini vā, yaşar_atabey. dandinni adam yemende sırtında gezdirmiş ğocavuvamı.

(Sini çevirme, Hastalık, Mani)

düünnēde ziniyi ben çeviridim, gūsün çavuş söylēdi. hemen bi tābla getiriverin
 110 çeviriveren. ğoca zini, tābla geti, çeviriveren. unu ben çeviriydim de gūsün çavuş söylēdi. buram nereye ğēdi bilmem? bu yüzüm gözüm bu ğurbanda tam_iki sene olcaq, hic_açılmadı. ātıq bu ilk yaza dōru ğāli eyi oldum. buram bōle ğādı, gözümün burası açıq ğādı. gine çok şükür allahım çolumun çocūmun yanında yere baqdırmasin, goñşulān yanında yüzümü souq göstermesin déye duā etTim. gine bu ğadāya şükür.
 115 esbaplāmı yurun, başımı yurun, tārneyı ğararın, kēnim her şey yaparın. maşınğayı yaqarın, oturun.

zinilē çevriliyo

manilē söyleniyo

benim esger yarım

120 kiminle evleniyo?

(Kız Hamamı, Mani)

ğız hamamı vādı esKiden. başına bi tellāl_örtēsın, şuraya gidēsiniñ hamama. tellāl da işlēdim ben. tellāl ben_işlerim bōle, yaparım ben. ben āz deıldim, milleT deil hilletTim_emme baqma sen. tellāl_ işlerim ben.

125 zini dolu Őekerim

üsTüne ballē ekerin

yārim asgere gitmiş

yazmayı çekē oturun

geç vaħtimde geleydiniz, hepinize yetēdim_emme, hinci gücüm yetmiyo.

130 ğasaplā et kesiyō

enseriye asıyo

ōlannā asgere gitdi

ğayinnalā bize küsiyo

(Kurt Aĝzı Baĝlama)

135 hasan_ aĝanın_ ebesi sun_ ebe vādı. hasan_ aĝanın_ anasının_ anası. amān̄in yirmi sekis

sene berabā durdum sun_ ebeyle. amān̄in peK hayvannādan annādı rāmetli.

ĝuzulamayanı ĝuzulatTııydı, acıyana ileş bulurdu, hēpsini bulurdu, hēpsini bilirdi,

hayvannān pāyтары uydu. ğaybolan hayvannarı ŝōle yapadı ŝōle: ā vā_ vā_ vā yā vā_ vā.

ĝurd_ āzı da bālādı. canavarıñ_ āzı bālaycaK da yiyemeycek ğalannarı, çayırda

140 ğalannarı.

(Mani)

pempe pempe fistannā

pempe géyen ŝıŝmannā

doĝTurluĝda yārim vā

145 çekemiyo düŝmannā

annem entāri āmıŝ

ğara dalları vāmıŝ

keşge sēmez_olaydım

150 yārimiñ yāri vāmıŝ

enterim vā ekleme

içinden_ilikleme

beni señe vēmezlē

155 boş ğapıyı bekleme

dādan kesdim bi dēnek

enteri ŝalvā bi örnek

sen gibi çikin ğızlā

160 cıñgan_öluna gerek

enterisi al keten

yağası ender seten

dalğa geçen ōlandan

165 hazetmiyom zāten

- yeni ğazaklā çıkmış
 orlon diyolā yārim
 170 sevdini almayana
 hayvan diyolā yārim
- enterimiñ biçimi
 şimdi böyle geçimi
 175 gel yārim ğonuşalım
 bi siğara içimi
- yeşil fisdan _ asılsın
 ortasından ğasılsın
 180 ben sevdā yollarında
 sōle yar sen nasılsın?
- ğara ğara ğeyēsın
 ğara habariñ ğēsın
 piriş pılav _ üsdüne
 185 yārim ğarabübēsın

mendil vēsem āmassın

yar mendilsiz ġāmassın

giydirem mintanını

190 sana zāmeT_ōmasın

mekdup yazāsan yārim

ġoy kirbit ġutusuna

bizim_urdan geçēken

195 at bāçe ortasına

suda balıķ yan gidē

annem kendini üzē

āzı açıK_ōlanıñ

200 yāri elinden gidē

dālarda ġar ġāmadı

yürekde yā ġāmadı

çoķ yazacaķdım_ama

205 mekdupda yer ġāmadı

- biñara desdi ğodum
damna damna dolacaq
210 benim sevdijim ğlan
baş_ġretmen_olacaq
su gelir_ařmaĶ_isdē
al yanaĶ yařmaĶ_isdē
215 şu benim cāhil ğönlüm
yāre ğavuřmaĶ_isdē
uzun ğavaĶ boy vēmez
susuz dere su vēmez
220 seniñ gibi serhoşa
bubam zāten ğız vēmez
dere boyu ot mudur?
yārim ğarniñ toĶ mudur?
225 beyaz mintan_üsdüne
ğıravatiñ yoĶ mudur?

dereleriñ yılanı

kim uydurmuş yalanı

230 hanķı anne dourmuş?

yārim gibi ōlanı

desdiyi doldurdun mu?

geliken yorulduñ mu?

235 ben señe ābi dēken

sen beñe furuldun mu?

in dereye saz ğopā

ğoparırķan az ğopā

240 ōle bi yār sēmişim

ğülēken ğöz ğırpā

dereleriñ ğumcuu

şu boynumuñ boncuu

245 seniñ yarlan benim yar

bi mālle çocuu

- dereniñ kenarında
- 250 ğalayladım ğazanı
- ben u yáriñ yoluna
- dutmadım ırmazanı
- ğuyu dibinde baķır
- 255 ğurumuş taķır taķır
- ābimiñ düününde
- oynarım şaķır şaķır
- masa üsdünde şekē
- 260 saydım beşē beşē
- ĝızınızı alıp gideriz
- ālamaķ size düşē
- dere boyu otludur
- 265 hep gözellē dertlidir
- alacaķsan esmer _al
- kekliK gibi datlıdır

- 270 indim dere ırmaa
zeytin dalı ğırmaya
benim ğolum alışık
Íaylón yāri sarmaya
- 275 cam_ altında durusuñ
cama tık tık vurusuñ
düünnerde baķ yārim
āmiş ğadā olursuñ
- 280 ğapıdan baķan_ olan
sümüü aķan_ olan
içere giremez
farazdan ğorķan_ olan
- 285 ğapı ğapıya baķā
ğapıyı usda çakā
kötü sözlē sōleme
īsan yüz yüze baķā

- 290 ğapılāda numara
 yār_ otumuş ğumara
 yārim çıkmış geliyo
 sā elinde ciĝara
- 295 ğoca ğapı aralık
 ğızlā beş biñniralık
 ōlannarı sorāsan
 fiçıda ğoĝmuş balık
- 300 mināreniñ_alemi
 ğara ğaşıñ ğalemi
 yakacaĝsan beni yak
 yakma cümle ālemi
- 305 merdaman basak basak
 çıkma yukara yasaĝ
 anĝaradan tel ğemiş
 ōlannara ğız yasaĝ

310 bāçeniñ ğapısını
 bi vuruşda açarın
 üç kere düñür yolla
 dördüncüye ğaçarın

315 ırafdağı zinilē₁
 inim_inim_inilē₂
 yāri çikin_olannā₃
 ayda bi yār yenilē₄

320 ırafa ğavın ğodum
 suyunu aqıda ğodum
 yāri eliñden_aldım
 seni baqıda ğodum

325 bāçelēde ham bübē₁
 yārimiñ_adı ömē₂
 ömē şekē yollamış₃
 anam duyāsa dövē₄

330 bāçede boyunduruğ
 isTemen uzunduruğ
 òle bi yâr sevmişin
 orta boy, burma bıyık

335 ırafda purtağalsıñ
 sözümüz borda ğāsıñ
 paşa tellâl baırmış
 herkiş sevdijini alsıñ

340 bizim tarla dut veri
 yapraını ğıt veri
 yārim şişman ben zayıf
 sarıldıkça dat veri

345 bāçelerde gezerin
 inci boncuğ dizerin
 alacağsañ al beni
 ben ablemden gözelyin

350 havalariñ buludu
 tarlalarıñ nohodu
 ölsem tabıda yatsam
 yárdan kesmen_ umudu

355 tarlaya bübē dikdim
 ne zaman ğızaracağ?
 ğız seniñ gevır_ anañ
 ne zaman zıbaracağ?

360 tarlan tezeK dijl mi?
 bārım ezik dijl mi?
 om beşimde dul gādım
 beñe yazıK dijl mi?

365 alvādan atlasaña
 isbanağ toplasaña
 ōlan señe ne dedik
 āzınī toplasaña

370 bizim tarla peg_ıraq

içi dolu pıtırak

iki gönül bir_olsa

ayıramaz hökümat

375 tarlaya bübē ekdim

üsTüne dırmık çekdim

benim bubam bölemiş

ben de bubama çekdim

380 tarlanıñ tezeklisi

göyneiñ_ipeklisi

sarıldıqca dat veri

gızlarıñ göbeklisi

385 ğar yaıo yaıo

mūtariñ tarlasına

bizim köv güveniyō

pañganiñ parasına

390 mercimekde daş_olmaz

bundan_ince ğaş_olmaz

bundan_ince ğaş_olsa

hovardalā baş_olmaz

395 amiñ dibi amır mı?

yārim antañ_ayr mı?

izine niye ğemediñ?

bařavıřıñ hayın mı?

400 kesdeneyi ben soydum

yāriñ_āzına ğuydum

āfiyeT_ōsun yārim

sen yidikce ben doydum

405 atımı aTladırın

hendekden hopladırın

düşme ōlan peşime

ğarnıñı paTladırın

410 hey atlılā atlılā
 boynu ğırvatlılā
 gız görmeye gēmişlē
 badılcan suratlılā

415 hoca geliyō hoca
 elinde sarı bōça
 hinci ğızlā isdeyō
 alafırañğa ğoca

420 elimdeki dōmbeĵ
 her bi ĩsan çalamaz
 benim gibi gözeli
 her isdeyen alamaz

425 çam dibinde mozalağ
 ğağ gidem gezeleğ
 om beş dene yár sevmiş
 ğapbe dinni pezevek

430 motur geliyō motur

üsdünde bacası yok

beñe dünüre gēmiş

pontuluñ paçası yok

435 bilecik demir yolu

ne yāmır vā ne dolu

sen baqmāsan sevdiim

bileciK_ōlan dolu

440 kümesdeki tavıqlā

ğıt ğıt déye yımırTlā

bizim köv_ōlannarı

ğız beklēken uyuklā

445 köprü altında boru

ğız sen kēniñi ğoru

seni alıp ğaçarın

yarın_āşama dōru

450 āzımdaķı saķızıñ

yār vēdi parasını

yāre yārim déyeniñ

satarın anasını

455 sabın daşdan ğayā mı?

aķlı olan cayā mı?

beni alacaķ_ōlan

ana buva sayā mı?

460 uyķum ğēdi esnerin

cicili yorgan isderin

harman sonu bolluķda

davıllı dūñ isderin

465 hambā üsdünde arı

arı neylesiñ balı?

yār_üsdüne yār sevmiş

beñizim_undan sarı

-8-

ANLATAN : Fadime Gökçe - İsmail Gökçe

ÖĞRENİM DURUMU : Yok

YAŞ(LAR) : 85 - 88

ETNİK KÖKENİ : Manav

DERLEME YERİ : Samrı Köyü/İnhisar

F. GÖKÇE. (Genel)

asTum vā soluḡ. ā toḡTordan geldim de baḡTım şu_yneyi vurdulā da gömgöK_ oldu.
 hasTayız yavrum be. yaşlı īsan nolcaḡ. yaşımız çōḡ, seKizenbeş. seKizenseKiz de
 deden. seneleri ben bilmēyoñ yavrum ne bilen, çoḡ_ oldu. altı da çocuk vā. çocukları
 5 çıkādıḡ yavrum be, ucuz vaḡıtTa çıkāvadıḡ. ā güveyimin biri bu. aha bilmeñ ki nelē
 yapālā? zarzavaT yapıdılā, un da allahdan yāmır yāmādı gurudu. ē iş bululāsa gidiyolā,
 iş bulamazlāsa oturyolā. aylıḡ maylıḡ yoḡ, bī şey yoḡ. aha bunnā baḡıyolā, bunnā
 getirverilē yiriz. hē savolsunlā. düünümü hīç bilemeyyon.

on_ altı yaşımdadım. ufaḡdım_ emmē işdē. u zaman köv ḡalabalıḡdı. çocukları
 böyüdecez déyelek mayışı muyuşu gidemedik mādennere. yirm beş ḡayme yōmiyeyle
 10 geḡim_ olurduḡ. e işde ordan gelen bu da ucuzdu bu da ucuzdu, beş ḡaymeydi her şey.
 eşeklen ḡarşılādan bōle üzüm satmā gidēdik, ekmek getirirdi un getirirdi, unnan idāre
 olduḡ. ē bulduḡsa yidik bulamadıḡsa yimedik. nāpam yapamadıḡ yavrum. allah vēdi. iki
 ḡardeş, ikisine de vēdim birēleş ev, nāpam yavrum. a'mışbeş yazdılā yavrum işde
 a'mışbeş veriyolā yavrum. ekmeye mi yetecek? suya mı yetecek? ḡatıya mı yetecek?
 15 duza mı yetecek? alektiriklē vā, sulā vā, hasdalıḡ da vā baḡ. söüTden geldim eveli gün.
 yeşil ḡart yapvādılā inesarda hē. o olmasa gine aç yōnnü veriḡoz, aç yōnnü dutuyolā.

deñiz feneri vā yavrum geliyō bizi yazdılā birinci yere yavrum, şindi silmişlē deyolā.
 geliyō bazen geliyō. kömür mömür vēdile emmē, aha dedeñ geliyō. seKizen_ altıdan çok
 bū. dörT sene aşerde durdu. ğadinnā burda çok çalışır, tā ğaravene gidiyolā yavrum,
 20 çaltıya. hiç bişē yapmıyoz biz, işde yatıoz. sabā ğalkıyoz namazı ğılıyoz, ğomayız
 yavrum. sōna yatıoz ğākıyoz bi ğaşıq bişē yapıyom. ev_işleri yapmam yavrum. bulaşımı
 otdüm yerden yıkıyom yavrum. helbet herkesin_işi vā ğuzum. televizonumuz vā aha
 şöle gücüçüK. bunnā alıvādılā. güvēmizden memñunuz. esKiden bācılık vādı, yirm beş
 ğuruşa inesara çalışmayā gidēdik. ipeK ğozası yapādık. bağlarımızda bakım olmayınca
 25 ğalmadı. temelli bitTi. aqşama ğadar bā ğazādık.

İ. GÖKÇE. (Genel)

düünnē esKiden güzel_olurdu. bizim günümüzde, biz altı dene çocuk evēdik bize
 goymadı. beş ğuruşnan idāre olduK_işde. şindi paranın deeri yoK_ölüm. esKiden para
 da bol olıodu, bereketi vādı. biz_ altı çocuk, ğarı ğoca bi göz evdeydik. bi göz_ evde çok
 30 sıkıntı çekTik. çok zahmet, darlık çekdik ğuzum. borlāda amcamgil vādı. unnā saTdılā
 borları biz_aldık. ordan_aşā indik bōle, boray bi ev yaptık. şindi çoluq çocuk daıldı,
 borda işde ğocağarı, ğocadam beklıoz biz. hepsi çocuklā daıldı yāni. ğızlā ğocaya gitdi.
 olanlan ikisi bōzüKde, biri de bıldır sene böyüK_olan öldü, gizli Kālp, geçiremedi yāni.
 telefonnā ben_ölüm biz varalım, bāba! anne! gelmen siz, ğuyamayolla benim yanıma,
 35 üzülyon deyo. altıncı gün ben gitdim torunnālan ölümünü gördük. şindi olanların iki
 dānesi bōzüKde unnā da emekli. şindi benim zamanımda emeklilik yoqdu. sōradan ben
 murācāt_ etdim, geçmiş dedilē bana. ĩ ben de geçdise geçdi dedim. u zamandā çocuklā
 yanımda irātımız, ğazancımız iyīdi. mayışa müdāle etmedik, ammā sonu zor ğēdi, allaha
 şükür geçimimiz iyi emmē, zor ğēdi bu yannızlık.

-9-

ANLATAN : Fatma Acar
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Koyunlu Köyü/İnhisar

(Salça Yapımı)

domatis salçası bu yavrum. domatisi yıkarız, undan sōna dōrarız. undan soña tavaya bi atarız, onun bi öldürüz. undan sōna da makineden geçiriz, çekirdeyi, ğabuyu çıkā, tekrādan bōle ğuyarız, bunu ğalan, olasıya ğadan ğarışdırız. salça olana ğadā ğarışacak. bübē yok bundan, sādece domatis bu. başğa biz buna bişē ğomayız, duzunu atarız
 5 tamam. ğoyulasıya ğadā ğarışdırcaz, ōle olmasa dibi dutā, dibi yanā, yanık_ olur. dadına bakā mısınız? evden getirem. sen ğarışdır ğē, bundan yirm şişe, ğavanoz çıkā.

(Hastalık)

ēciĶ_ārim vā yavrum. ārı yapıyo, bel fitı vā bende, indiK tā ācıĶ_ārı vā. tā emme dörd_ay olmadı, üç_ay biTdi. eyildīm vaķıTlā ārı yapayo. siĶortada amelyāT_ oldum. tā
 10 esKişerde. yöricen deyon_emme tā yöriyemeyom. tā durunca durunca yöürsün deyllā. iki ğaTdım bōle, hindiK maşşala bayā dōru yöriyom_emme işTe, ācıĶ_ārı yapayo tā da eyileyom. yere eyilmesem eyilmeycem. yere eyilmeyince de olmayō_ķu. hā iş yaPcam tabī. yāni başğa iş yaPmayom. gelin va, torunna va, unnā yapayolā da unnā dā ğiTdikleri vaķıtTā yapacan gene yimeklerini pişirvereyon, gene bulaşıĶlarını
 15 yıķayvarayon, yere eyilmeycen, unnā zarar vermeyyo. yere eyildim mi ārı yapayo.

seKiz dene piraKım vā, ne dēle ona? ben çeviremem, hē pılatın, u mu yapā bilmem ārı.
ārı yapayo. eyildi u zamaTlā, ārısı vadı emme bel temelli bōleydi, bōle yōrürdüm.

(Genel)

20 biz burda oturuz yavrum, yaşlıyız_atık oturuyoz, durağalayoz, kimselē de yok. esKiden
televizon yokdu. masal annadırlādı. biz_annaTmarız, şimdi torunnā masal isTemeyolā
ki şindi yavrum.

(Asker Uğurlama)

25 borda asgere gitceK çocuğa hediye götürürsün, atlet bazı atleT_alır gidēsın, şekē alır
gidēsın, touK_alır gidēsın, para götürüsün. sabālayın hepimiz çıkarız musallāya,
ğadinnā bi yanna erkeklē bi yanna, ne gādā insan vasa. unnā da, çocuKlā da el_öpē.
urdaKılā da işde gönnünden ne gopdusa erkeKlē para verilē. şindi davul dōmbeK yok.
yannız bak nicāti gitdi asgere, buna mevlüt_okuTdulā, yimek yaptık. āşam cāmisinden
çıkānnā geldilē, yidilē. undan sōra arabalara bindik, esKişēre ūrlama gitdik, ğaraca,
otobise bindirmē. ollāda da davul dōmbeK çaldılā işde. asgēlē evinde yimez, yimeye
30 alırsın. eşi dosTu olur, hanı uzaKdan, unnarı da alırsın.

(Hatıralar)

alekTiriñ ne zaman geldini bilemiom da, u zamana gādā İambamız vā, ğaz İambası,
fenālarımız dōrT köşe dōrT köşe camlı bōle içlēnde gāndillerimiz_olur. ğazı ğuyāsın,
yağāsın otmā gidēsın ğomşuya. bu annatTım dedemizin gününde, büyüK çocuKlümüzda
35 yavrum. direklēde ışık yok yavrum u zaman, ğarānık. maşala yakādık. maşala bōle bişē
çaKālādı teneke. tenekenin yarsını alırlādı, çıraları doldurulādı, düjünü ōle oynādık.
benim düjün_ōle oldu. bi de başğa türlü fenālarımız_olur, şimdi de va yā asğılı, asmalı

fenā dēlēdi eveli. camlı olurdu eveli yuvarlağ bōle ğomşudan ğomşuya gitmeK_ için. hē
 unnarı yaqādın_ atıq, önünü mü görecen? ğarānıq, nerē basacan ōle olmasa. şimdi
 40 yavrum sularımız aqayo, bol sularımız elhamdürillā suyumuz vā, buzdolaPlāmız vā,
 çamaşır makinelerimiz vā, bulaşık makinesi alannarın vā, bizim yoK_ emme. hē
 elhamdürillā yiceK ğadā mayışımız vā. tā esKiden de bizim deymēnnēmiz olurdu, un
 deymēnneri, unnān_ arklāndan gelirdi çeşmemize su. sırTlāmızlan çekēdik aşāladan, bi
 bakır elimize, hinciK ne mutlu. iki dene merdimen benim ev, iki merdimenni, tā yukara
 45 çıkarıdık. ğavaqçı suyu yā gülüm demeKırat partisi getirvēdi dedilē u zamannā ammā
 ne zamandı bilmem. aha bi başğa su vā. u su bi gelivēse, peK güzel suyumuz u su peK
 güzel. çamaşır yıkamaK_ için ne zaman killendi mi çaya gidēdik, saqarya çoK_ oldu
 için peK çoK gidilmezdi oraya. peK çoK çamaşır yıkanmaz orda. mējbur ğalırsan
 gidēsın, yanılız u çayın başına, oraya düün bayram geldi mi tava ğoşacaK_ yer
 50 bulamāsın. ğomşulā sıra sıra sıra killeri atādın_ içine, kilnen yıqādın, mis gibi ğoqādı,
 peK güzel ğoqādı. ğar gibi ğar gibi seriveridin, seriveridin. esKi işeylē ōleydi gülüm.
 killeri dövēdik topaK_ kil olursa dibeklerimiz olurdu bōle tezeK_ olurdu, incelir.
 musallāda bi daş_ alırsın dövēsın incelir, irirdi, irir_u bōle ğaymaK_ gibi olur. öteki
 irimiyen de ha bōle topraK_ gibi ğara ğara ğālır. aldı mı diline yapışırsa iyidir_u. ā ōle
 55 yapāladı. esKiden ōle dēlēdi, atıq şindi makinelē çıkdı, omolā çıkdı

-10-

ANLATAN : Gülender Ünal
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 78
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Karaağaç Köyü/İnhisar

(Düğün)

esKi zaman düünneri yavrum yalancıK_ârfe dēriz unna başlā. çörek, pide yaparız bi de baya ğına aqşamı denilir, dolma sarılır u gece, yemeklē verilir. ertes_gün, pazar günü ekseriyet biz perşembe günü yapılırdı u zamanķı düünner. perşembe gün işde bütün kövlülē dāvetli olur, çalgı olur, gelin_alınır ertes_gün de duvaK_olur. dörT gün 5 düünümüz sürer. erkeklēmiz hiş gelmez. sırf ğadinnā oynā. sādece bizim ğadinnā oynā. ertes_gün, çıkma gün deyem bālik, gelin_alıcı gün, sırf erkeklē oynā. günüzün erkeklē olur düünneri, gecē ğadinnara olur. aqşamına vēriz biz dāvetlilere, meselā çorba, düün çorbası dēriz biz, ciē çorbası.

(Göce Çorbası)

10 göceynen suyu ğaynadırız. buydeyden göce yapılır. bizim deyirmenlerimiz vā bu yenibazā tarafında. göce çorbası dēriz biz_una. suynan bişiriz. unun_içine ciyeri atarız. meselā goyun ciyeri, inek ciyeri, ğara ciyeri. rendeler içine atāriz, içine yirmi otuz kiló süT_atarız, u göcenin içine unu da ğoyāriz, otuz kiló da unun_içine süT_atāriz, çorba, yemek, ğuru fasille mi olcaķ? pattis yémeyi mi olcaķ? arķasından pılav_olur, 15 arķasından K_ompusTusu olur, yemeklerimiz de bunnar.

(Yemek)

bizde denişik yémek, esKi yémeklerim� bizim mantı başTa gelirdi. mantı birinci
 yémemiz bizim yémeyi. sádece şöle dörT köşe keseriz şöle, iki gulānı çimdir
 20 çimdirveriz. içi boş_olur, biz de mantı birinci yémemiz gelir, bulğur pılavı ikinci
 yémemiz gelir, üçüncü de yuğa, börek, yuğa böreġ. meselā böyün yōmiyecı gōtTün.
 yuğa böreġ meġburu yaparız biz, düünnēde yaparız yuğa bōrēni. unda işde baya bildiñiz
 gibi bi gün önce iki gün önce bi tenekeden, bi ġař ġadını çarısın, yazālā. bi yandan
 sacın_üsdüne pişiriz, unu eve yıārız. unu yemeK_olarak bişmiş yuğayı şindi ġıymalā
 25 çıġdı, esKiyi annaTayon ben şindikini annaTmāyon. ekmeġ rendelēriz, ekmeġin_ichini.
 unun_ichine ġarabüberini, ġırmızı büberini nānesini ġuyārız. unu bi yavınan ġavıtTırız,
 bi yuğa yayārız, u yuğayı da ıslaTırız bölē. tepsiyi unu bi yayārız, arasına
 undan_ekēriz, ekmeK ġırintısını, unun_üsdüne bi tē ġōruz, gene ekēriz, azcık
 yourT_ekeriz arasına, yourdunan yımırtayı çırpārız, un_iřdē çoğ yapāsaĖ furun
 30 yaġārız, şöle bi furunnar_olur. furunna ġızardırız. ekmeġ kendimiz yapārız. şindi
 yumūruz_unun aġřamdan maya üretiriz. paĖ maya Ėullanmarız biz. řindi ġullanılayā
 amma ier hafTalāca u ekmeġ yicēsen, pağ maya bozoyo. işTe u bozoyo. şindi biz öle
 déyen bi kere bi mayayı yapayoz, buzdolabına poşetTen ġōyoz_unu, aġřamdan unnan
 yumuruyoz, sabahsı bi teneke unun_ichine unu devīriz, yumūruz, ġopunca pide çekēriz,
 35 ekmeK çalkārız bölē, he çalkārız furuna ġuyarız. demin geleymişinizdi, demin
 çalkādımdı. hamırı elimden bölē bölē bölē yaparım, şekil verisin de, üsdüne de hiş biřē
 sürmessin. unu çalkāsın çalkāsın da tepsini imān tātā zininin_üsdüne ġuyup da şöle
 unnan yapıdırvarısın çoğ ġüzel_olur. bağ furunun_ichinde ekmeġlē. ekmeġ pişirken

başğa şeylê de pişîriz. bübê ğızardırız, ğabaĶ ğızardırız, tepsilere ne varsa. ğabâ dōrayıp
 40 üsdüne yâ ekêriz, duz_ekêriz. domatiz doĝrârız üsdüne, büber de olur. büber_ātāsan tā
 güzel_olur. hem de çoĶ güzel ğoĝulu furunun şeysi. evde ğızartmaĝdan tā lezetli olur.
 herkezin furunu yoĝ, bi ğaş kişinin sen benimkinde ben seninkinde ğomşular, herkez
 pişirêbilir. bi de biz düüne başlamadan pide çekêriz, pide yapârız. boş da yapılır. asıl
 düün pideleri boş_olur. içine susam guyârız, yourt guyârız, yımırta guyârız, çırpârız,
 45 unun_üsdüne sürêriz pideleri, kövlyüye daıtırız, iki gün önce, düünden iki gün önce
 ğına gecesinde yemek verriz. ğara dolma, yapraĶ dolması var ya. u menşurdur bizim
 yémemiz. undan tencire doluları sarârız, ğına gecesinde hêp dāveTliye verriz unu.

(Eskiden Çiftçilik)

bizim boranın halkı esKiden ipeK böcej vardı. ipeK böcej çoĝ mēşurdu bizde. şindi
 50 ipeK böceni capanyadan gelĝodu. bozuldu. böceK_ölmê başladı. u olmayınca milleT bi
 yolda capanya bi de bizê ahâ domatizlê veriyollâ. milleT bütün avacını sökdü, sökdü
 domatiz. yazın domatiz yapılır, Ķışın yeşil sovan. bu geçim bizim boranın bu geçimi.
 hiç_öle üzüm müzüm yoĝ meselâ raşbêlik yoĝ, yayla kövlêde buydey vâ. domatizlê
 çoĝ getiriyodu bu sene hiç_olmayo. zaten ğurudu, ğurudu ğayıboldu. işde herâlde bu
 55 hanâ kürüsel_ısınma mı deyolâ, herâlde undan ğālibâ. kövlyü bu sene çoĝ mafoldu.
 herif_āltı bin kök, on bin kök domatiz yaptı. masırafını bilene alamadı. kövümüz ğırĝ
 beş hāneydi heralda yirmi hāne mi ne anca var.

-11-

ANLATAN : Mediha Ünsal
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 77
 ETNİK KÖKEN : Manav
 DERLEME YERİ : Hisarcık Köyü/İnhisar

(Hıdırellez)

bi gün önceden hazırlanırız ğuzum. keçilē kesil̄ir, undan so unnā Pişir̄isin. undan sona pılavlā, pirişlē gelir yıķālā, pılav Pişirilē. alır_unu mitā alır. ertesi gün ğāri milleT toplarır derakTurlara ğuyālā pılavı ğuzum, dađırlā. peK ğözel_olur, milleT yir. ğavaklıya, ğavaklıkda, aha orda ğuzum etli pılav. hē orda yinir. çorbasinnā, kıola
 5 dađırlā, ayran dađırlā. ekmēne yiriz, undan sona ikindini mevlidimizi okuruz, çekilir geliriz kövümūze. sancaya binen sancaya binē, gezen gezē ğadinnā. erkeklē ayrı olur, ğadinnā ayrı olur. şehriye çorbası yapālā, patitiz bazı patitiz yapālā, etli patitiz. ū misāfir peK gelir ğuzum. yiriz iğeriz işde undan sona dağırırız.

(Bayram)

10 bayramımız üş gün sürē. çöreK yaparız, hamır yumuruz, çöreK yaparız. furuna bide süreriz işde una deriz çöreK_ışde. bideye çöreK deriz. dolma sararız, çöreK yaparız bi gün önceden, undan sōra lōķum yaparız. haşaşlı, civizlī. unu açarız bōle yassıldırız ğülüm, sereriz. civiz vāsa unu üsdüne dökeriz bōle süreriz, şōle şōle ğıvırız ğıvırız ğuyarız. kesveriz kesveriz kesveriz... uzadırız bōle halka gibi düreriz, ziniye döşeriz,
 15 üsdüne yımırıtaynan susam süreriz. yımışaK_olur_u. bayram sabay oldu mu cāmiye gidēlē erkeklerimiz, ğadinnā da, giden gidē gitmeyen gitmez. çocuklā işde ikindin

cāmisinden çıkmadan eveli hazırlanılā bōle géyinirlē, guşanırlā, yıkarız, géydirriz üsdünü, başına. çocuqlā atıķ adamnā ikindin_ okunur cāmiye girēlē. erkeklēmiz de atıķ şekē alırlā fısdıķ_ alırlā, çıķulata alırlā, saķız_ alırlā, ğohleT_ alırlā, ne isTēlēse.

20 cāmiden ikindin namazını ğılınca çocuqla bōle sıra olur. peK_ özenirlē her taraftan gelirlē. teK teK teK bōle atālā torbalāna, bitTikden sōna mezāliye gidēlē. orda mevtālāmıza oķurlā yaşıllā, işde camiden çıķan_ erkeklē. undan sōra çocuqlā da daılır evlēne gidēle. bōle güzel_ olur. bayram sabāsı artıķ millet cāmiden çıķā evine gelir, yapıdın yimekleri yirsin, büyüKlē sufrada kim hanķısı büyüKse, büyüKlerin ellerini

25 öpēle, küçüklere sevēlē, sayālā gözlēnden_ öpēlē, undan sonā eşine dostTuna gidēsın. yaşıTlā birbiriyle gezē, berābār gezēlē, yaşıllā da evde ğalırlā gülüm senden küçüKlē meselā benim öhmē gelirlē. üçüncü gün biz çıkarız ğayrı. yaşıllā üçüncü gün çıķā. gelenlere dolmamız_ olur, baķlafamız_ olur, çuķulatamız_ olur, şekē Tutāsın, çuķulata ğuyāsın, mināsiP_ olannā, oturanlara yimek ğoruz. hemen_ eleşip gidennere şekē,

30 çuķulata, baķlafa unu ğoruz, loķum. işde bayramnāmız da ōle olur, peK güzel_ olur gülüm. ğızlā, geş ğızlā birbirinin evlēne gitTī zaman_ urda oynālā, sancaķ ğurālā. bizim borlāda üş gün sürē. ğurban bayramı dörT gün, ramazan bayramı üş gün.

(Cenaze)

biz de cenāze günü yimeK götürüz. cenāze öldü mü sabālen selā verilē, adını sōlēlē,

35 kim_ oldunu bilmēsen, hasTa olursa zeten bilirsin, yaķın kövlēmiz birbirimize meselā. ma gidēsın_ işdē, cenāze şeysini yapāsın. kevinini biçēsın. erkekse erkeklē yıķa, ğadınsa ğadınnā yıķā, hazırlāsın ōlene mi gömeceKlē ikindine mi gömeceKlē, namaza hazırlālā, alırlā götürülē, ğılālā. ōlene olcasa ōlene şēdirilē, ğomşulā da yimek getirilē, cenāze olan_ eve bişitTirmezlē pek, getirilē yimej bizim. ğayfelere yimek çıkarılā ğuzum, sıfra

40 böle zinilere görlä, alırlā, gelirlē, herkes yapā. ğadınna evde, ērkeklere ğayfede. işde
 böle yaparız. cenāze giTdikten sōra yāsinnē tebārekelē oĸunur. yedi āşam tebāreke
 oĸunur, yedincisi āşam mevlidinnen şeysinnen olur. mevliTlēmiz yimekli olur
 gelennikle. pılav yaparız, yanna ayran yaparız meselā, ōle veriz. herifin gücü yetmēse
 şekēnen, şennen de oĸudabilir. biz de ğadınā cenāze peK gitmezlē. evden dışarı
 45 çıĸmazlā. erkeklē alır gidē u ğadā. u ğadā gene ālanmaz da gene de ālamadan olmayo.
 yaşlı da olsa hana allah, iman ğuran nasīb_itsin geşlē tā şē oluĸ da gene aıt yaĸa yaĸa
 yaĸa baıra çayra ālamamız olmaz. normāl herkes kendi şeysinde, gözlēnden pıtır pıtır
 inē, ālāsın ālānmaz mı? cenāze bu ğayri. allah rāmeT_eylesin vaĸTi gēmiş, iman ğuran
 nasīb_itsin deriz.

50 (İpek Böcekçiliĸi)

esgiden bursadan gelirdi paketlerimiz, hacatam pakeTi dēlēdi böle ĸutunun_içinde
 olurdu. hacatam pakeTi hacatam dēlēdi, paketleriñ_adına. yāni u paketlē güzel ĸoza
 yapādı. u zamanın_içi ōle dēlēdi, biz_ōle bilĸoz. undan sōna şindi ātık, italyan çıĸdı
 dedilē, capon çıĸdı dedilē, u paketlēden geleyo yāni böceklerin tohumu. herkeşin duduñ
 55 ne ğadāsa gülüm, üç paket yapan olur, beş paket yapan olur, ombeş paket yapan da
 oldu, on_iki yapan da oldu, çoĸ dut yapabilirseñ. başĸa bi şey yimez_u. paket gelince
 nāpāsın gülüm? unu bi esKiden biz_ōle yapādık, şindi hazır geleyo, unnādan
 çıkarayosun. esKiden gelirdi nāpādık? silkēdik mendillē olurdu böle, esKi zaman ĸoca
 ĸoca mendillē. onun_içine silkēdik. bu duvādan bu köşeden bi ip çakādıñ, çivi.
 60 rāmetliK bubam böle bardan baraya ğadā uzadırdı. arada bi ip bālādıñ, una sallandırıldın
 böle asādın, zobayı da yaĸādın. yaĸın yapāsan yanā, çıĸmās. unu ōrda kēni hāline orda u
 olur, aĸarı süTlenir böle hacının_enterisi gibi aĸarı. undan sōra nāpā? ertes_gün çıĸā.

böle cıkTı mı ğarınca ğarınca gibi kereveT deriz biz, kereveTlerimiz_olur böle asāsin evlere.

- 65 unun_ışde böcej eleklerimiz_olur bizim, un_elekleri böle eleriz. unu yayāsin, üsdüne böle bu yapraklādan filizleri kesēsın kesēsın, böle alırsın çarşava serēsın, birē birē döşēsın. çarşavın kerevedin doldu mu? āşama mı sabāya mı dolacaK_atıķ yaprayı ğıyāsın böle, üsdüne çıķā. unun_ışde ince ğavı deriz. bi ğavlā, iri ğavına ğāķā. iri ğıyarız hep. nalça ğavı deriz, nalçaya da ğaķdı mı böle dal kesēsın. iş ğavı da denir. iş ğavı olur
- 70 u zaman. havtadan havtaya denişir_u. nalça ğavından sōra büyüK ğavına yatır. büyüKden ğākā evlere hēp yayasın, doldurusun, göyceK yer bulamāsın. barmaK gibi böceK_olur. atıķ unu_ışde kesē kesē yaprā getirisin, beslēsin. üsdüne döşēsın böle böle künelē dökeriz, alır şöle şöle. undan sōra nāpāsın? böcej yemledikten sōra aralānı böle sübürüsün. filizlēni alırsın, temiz_olacaķ. şindi u gülüm, böcej doyurabilirsen altı
- 75 övünden_olur dēlēdi. altı övün yicek. undan sōra u av yapā böle, ğoza yapmā başlā önceki böceklē, önde gidennē, öñünü alannā. unnā ğoza yapınca atıķ bilirsiñ. baķāsiñ, yemñēsın böle, döşēsiniñ yapraklara. aha bu ři gibi böle olğun böcek böyür. yapraın üzerine geliveri, yimez yapraı. altın gibi sararı. u böcek yer_arā. pamıķlık deyveriz biz foruķ, kimsi foruķ deyo, biz pamıķlık deriz. unnan getirisin, silkēsın. böle ğuru
- 80 atāsın_eve ğayri böle yemnēsiniñ. u yidikden sōra bi doyaşın_öle. u ara yirken sen de ğarincini doyurusun, oturusun bi dā hanı, acıķTı ğarnımız. e zabaķTan āşama ğadā gezoyosun. unnā gelir pamıķlıyā. unnarı nāpāsın ğarşılıķlı? zemine bara dikilir deyem, ben de bara dikilim. u beñe veri böle dikeriz, ben_uña verim böle böle sıra açarız, aralıķlı. ara açarız pamıķlık, gelen böcekleri böle dayarız, undan sōra sıra sıra yaparız,
- 85 aralanı boş ğoruz. barlara sonnadan_unnarı dikdikden kerı gene bu yapraklādan böle aralanı uzadırız, yirlē. ertes_gün gene öle yaparız. unu atıķ yiyen ğoza yapā, aralara

gene dal görüz, yapran_ üzerine yapāsın tekrā gene. undan sōra bitTi mi, aralanda bi iki
böceK ğaldı mı bordan_ alır başKa yere yapvarısın. pamıKlık bōle ğuru dal. aha bu
ğurulara ğoza sarā. Şindi ğoza oldu mu ğülüm, seKiz ğün yāvuT_ on ğün, durumuña
90 bakā, işiñ çoKsa on ğünde sökēsın, işin_ azsa yedi seKiz ğün_ olunca sökēsın. ğomşulā
toplaşır, unnarı atleriz, temizleriz. alıcı gelir, harālara doldurulā, alırlā götürlē, islimlere
sürēlē. esKiden islimlē vādı. kelebeK çıkā, āciK ğününü de geĝirvēdiñ mi kelebeklē
vurū. yirmi ğüne vādı mı mejbür çıkā. yirmiye geĝirmeycen. on seKiz yirmiye davrandı
mı bōle bōle, ısaĝlāda olursa ombēşe de vāmādan, hemen evdeken başlā. furunnara
95 islim dēlēdi, ızĝırılarını orlara seleslere sürüverile sürüverile urlāda unnā ğurur. altında
bōle su ğaynā, buharınnan Őiler bōle. ipē sornadan ğidē unnā. islimlēde ğuruTurlā.
sōnadan işde ipeK fapriĝalana götürülē unnarı. sōra nāpālā bilmem?
ihrācāT_ idēlēdir_ ösem. teK ğurşun geĝirmeyen ipeK böceĝimş, ğurşun geĝirmiĝomuş.
kelebeK çıkTi zaman, zaten deldi mi u Őē yaramıĝo, ğoza teK_ ip_ oluĝo yāni. kesik kesik
100 çıkā unnā atıĝ, düz çıkamaz. pütün_ oldu mu böcē ğalınca ğadā içinde böceĝ olur_ unun
gene. en çoK bizim kövümüzün esKide ipeK böceĝinnen geĝinirdi. bi arā ipeK capandan
dedilē, ipeK getmiş capanyadan dedilē. gene ğomşulā yapıĝo atıĝ bizlē de yapādıĝ.
amcan_ olmayınca işde. kēñi başına olmaşkın_ u bi kişi nāpabilir?

(Ninni)

105 ninnilēlē uyusuñ

ğözünü uyĝu bürüsün

benim yavrım tez böyüsün

110 ninnilēlē uyudayım

al ğundağ doladaym

seni hağdan diledeyim

beyōlu bāçede gezē

115 al çembere altın dizē

benim yavrım herkezden gözē

ısdanbıdan gelir ğayıķ

içi dolu pullu balıķ

120 heb_ālemlē yavrıma āşıķ

ısdanbıdan gelir ğaşıķ

içi dolu bal bulaşıķ

beyiñ ğızı ōluma ľayıķ

125

sallaya sallaya ğolum düşdü

ğolumdan ğol baım düşdü

hep sevdālam yavrıma düşdü

adı ğözel kōrpe ğuzum ninni

130

has bāçeye ğurdum salıncağ

eliñe vēdim oyuncak

benim yavrım tez böyücek

135 ninnileriñ beni yakā

dudağandan ballā ağā

yavrım büyür de beñe bağā

merdemandan daş geliyo

140 eġā gözden yaş geliyo

ninnilem yavrıma hoş geliyo

çamdan beşiK_oydurayım

içine güllē doldurayım

145 ben yavrımı uyudayım

sallayacaĒ ğolum yoĒdur

sōleyeceK dilim yoĒdur

yavrımdan başĒa kimsem yoĒdur

150 uyur da böyür nazlı yavrım ninni

merdimandan indirdilē

al_ atlara bindirdilē

gelmez yere gönderdilē

155

aķşeyriñ aķ_ elması

kötāyanıñ bal halvası

benim yavrım annesiniñ bi Tānesi

eylencedir gücüK yavrım ninni

-12-

ANLATAN :Mustafa Aydemir
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Koyunlu Köyü/İnhisar

(Köyün Tarihçesi)

bu kövün târihsi çoğ_esKi. târi yok, çoğ_esKi yâni. selçuklu devletinde Qurulmuş bu köv. bu cāmi bin_iki yüz on_üçde olmuşdu. sōra bin doğuz yüz_aşmış beşde miqrap taravı yıkıldı, açıldı bōle, derek göydulā, aşmış beş de yıkdıķ kövlüce. aşmış_altıda tā dabandan saĝā ĝadā beton Taş bu cāmi. üş ĝolan da demir vā aşmış_altı da oldu. aĝköy

5 vā yā aĝköy bizim târi silindī yıkıldī için oranın târi belli. bin iki yüz_otuz_ikide olmuş oranın cāmisi, târi var_unnarın, biz yıķTımız_ için ĝıymatını bilememişiyiz. bu kövün ismi şimdi, bi saĝarı obur taravında bu yana gelirke sāda bişe va, serā var. orda Qoyun bāba denilen şaş, orda u Qoyunlu yalnızmışdı, esas köv ordaymışdı. kimi saya deye kimi turluQ deye kimi ahır diyoz, adımız çok, manavlarıñ_adı ismi çok. orda qoyunlāni

10 o adam kēnisi ahırdan çıkar, saliverimiş. qarşılāda otlā aqşama ĝada yir, ahıra gelirmiş. onun yanısara qomşula gelmē başlamış, bizi demişlē alırmısın? alırım, buyurun. on ombeş hāne olmuşlē. hatā su bile getirmişlē oraya. u suyuñ_öldü yeri ben biliyom. ufaQ kütnen topraq, kütnen su getirmişlē. sōra vay senin ĝoyunun kendi yayılıyo da bizimkilē néye yayılmıyo òle yā, ordaķı vatandaşa başlamışlē, evet_onu hırlamā başlamışlē. o da

15 peki diyo hade sizin_ōsun burası. saĝarın_üzeri düv diĝo ĝoyunnarına, ne ĝoyunnā ne kendi yüzmeden işde bu tarafa ĝeşmiş Qoyun bāba ordan qalma. Qoyun bābadan ĝalma.

kövümüz iyidir ve insannarı çok bõle misēvire perver, yakındır.

(Kerpiç Yapımı)

kövün_ esKi evleri kerpişdi. şindi yapmıoz artık da esKiden toprağdan ğalıp dökēdik.
 20 yeni yapannā şimdi tūla getirīolā artık. onun ğalıbı var, on_iki tāne kerpiş_ alır, gözü vā
 tātadan çakālā, çamırı samanna suylan ğarāsın toprayı. çamur çoK ğarıyusun ya
 beş_ aldı on kişi toplanırsın. hemen_ u ğalıbın_ üzerine çamırı ğoyāsın, malayla sıvalāla
 bõle düzgün_ olarak, unu ğaldırısın, uburu de ğaldırı unu ubur tarava. kerpiçlē ğurudu
 mu unu biçimini verisin. sıcak da isdemez sōra ğurur_ u. ondan, ğuruTdan sōra nere nē
 25 harcēceksen unu götürü istif_ edēsın, yıvāsın bõle. ordan_ alır alır bināyı ğurāsın. şindi
 artık tūla girdi tūla. hatlē bu tūlalā var yā heP biliyolā yapıolā vessēm. içine beton
 girmese bu tūla hiş dayanmayo havaya, suya. kendinden erīp gidio. u da bi
 topraK_ işde, fağat beton tutuğ işde unu.

(Çeşitli Konular)

30 esKiden geçim gülüm beygirlerle, Ğatırlara, merkeplere bordan sebze sarıoduğ,
 esKişēre şu dağ görüosun, u ğayayı ağayan ğayayı, esKişēre gitmeK_ için havta da üş
 defā can yok cin yok adamnāda Ğolay mı? şindi biz yatTımız yerde biz şimdi af buyur
 devleT besliyu şimdi, devleT māş veriğ bize otuz günde. biz de otuz günde yiğz.
 esKişēre elma, ērik, üzüm haline götürüdük. sōna ğamyonlā çıkvādı, ğamyonnan gitmē
 35 başladık, undan da ğurtulduğ şim. arāzimiz geniştir bizim, asfatTan bu yana ta arāzi
 ordan başlā, sıfra zinisi gibi bizim arāzimiz. şim mināreye çık, apalleynen baır, hanğı
 arāzimizden var gelirlē, isim_ isim çar gelirlē. zini gibi bõle sıfra zinisi gibi. ğayalālā
 çevrik, kimse inimez ğayālādan. ğayalā çevirmiş allā taravından. ta buradan ğuzeye

40 gada bütün ğaya bu tarafı. bizim köprü vāmiş, siz köprüden geçdiñiz yā. ē orayı yeni köprü ğurulmuş, vālide sultanın zamanında, isTanbulda paTişāmız vālide sultan. isTanbuldan bu yol gidēmiş, u zaman kayıK da yokmuşdu. sal vamişdı, bunun gibi ipeK yolu. diyārbekire gitmiş vālide sultan, diyārbekirden gelirken gene salnan geçiyo. o zaman tel mel bişe yok tabi sıriklālā. esKi adamnā acarmışdı. geçdikden sōra sağarı ğıyısına ya ğazık çakmış ya basTununu çakmış. isTanbula varıyo. ğoyunnuya ğazımın

45 dibine köprü diğ. vālide sultan yaptırmış. ve geçeyolāmışdı işde. yolan geliğ karşı depeleri depeyi dutmuş. yedi puçukluk toplan köprüyü parçalıyo. bağ_bağ_bağ burdan ğalın, bundan ğalınmışdı, şōle şīle vāmişdı, unu da depesini bişmiş toplan. bu minārenin çevreden üs yanını yıkmış. on doğuz tāne de bizim ev de dāhil yaralamış, on dokuz tāne evi toplālan. bizim kövün halkı bordan bedi kövü. üzümlü kövü oldu şindi, orlara

50 gitmişlē ğadinnā. zāten sevāberliK_olmuş da asger güççük, on on_iki yaşlā. zenginlē bolu taravından tüvek satmā gelmişlē, mavzer zenginlē almışlā ıfağ çocukları atın atın çok yolan öldürmüşlē, bu yanna geçirmemişlē. undan sōra kayıK_īcaT_ediliyo, kayık salla isTanbuldan ilkin gemi halaTı getirmişlē iki yüz metere. ğarşıdan ğarşıya sağarı üzeri bālamışlā. ğayıK_unnan gelmiş gitmiş. undan sōna tel_īcaT_ediliğ. iki yüz metere

55 tel getiriyo kövlüce. ğayıK_undan bōle selendire dēlē ōle idāre eTdik, bin doğuz yüz yetmiş bire ğadā. yetmiş birde yeni köprü başlandı işde. yetmiş_ikide üzerinden geçdik.

-13-

ANLATAN : Sakine Mazlum

ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 3

YAŞ : 70

ETNİK KÖKENİ : Manav

DERLEME YERİ : Çayköy/İnhisar

(Genel)

olanın biri okudu öğretmen_ oldu. biri de gene okuTduğ, u da şē çıktı, u da okudu, güççü okudamadık. paramız yokdu, unu okudamadık. u da hepsinden patıron_ oldu, esKişerin yarısı oldu. göca matbālā aldı, esKişere ev yaptırdı çayköve gidēken, bōle tozmına gidēken bi evi vā, ördeklē başında göca gale gibi ev, gıyısı bıcā bi ev yaptırdı esKişerde
5 yoK_ōle ev. okumadı hemmē akıllı çıktı, matbāyı yaptı, oldu. kızım_ evlendi, ölüm tā evlenmedi, asgerden geldi torunnā. kendi başıma aha bu gadācık parçam vā aha bu gadancık. ura inerin, suların. dünyada ne vasa va ordā, bi guş südü yok. ura ěciK ěciK yaparın. maydonoz_ ekerin, her şey_ ekerin, dünyada ne varsa unnarı yaparın. aha ıspanaK_ ekerin, her şey_ ekerin, aha unnā eylenirin. kışın da bi yere gitmeyon, kışın da
10 evimde durayon gene, bi yere gitmedim. kēndim durayon. başga mayışım da yok. bi atmışbeş üç_ aylık üç_ ayda bi yaşlık mayışı alırım. hiç biri de göndēmez, birinden de bişey_ istemem. dōruyu söyleyom ben. aptesimi, namazımı, orucumu, tutarın. hiç kimseden bene yā alıvan, bene duz_ alıvan demem, u üç_ aylık mayışınan artırın, yetirin. ahā cumay gün gidecen gene üç_ ay biTdi. aha unu tā para artırım paramı. kimseden bi
15 dene her şey istemem. içēlī kendim verin, ıṣī kendim verin, tilefonum kendim verin, buzdolabım vā, kendime göre idāre olayon. hasTa olursam aha toKdurdan haplamı

herşeymi yārın gidecen bürgün_ alacan. ğarnem vā, sālīḲ ğarnem vā yapıdı şē. aha unu
kēndim_ alırın, kēndim yaparın, kendi işimi kendim becerin. hasTa olmam mı ölüm
hasTayım. hēr gün tansiyon_ apı, ğálP. unnarı alamadım da üç_ ay da gidemeyon,
20 alamayon ğıribin yirin, vermidon yirin, hasTalandı mı unnarı yirin. çocuqlān yanına
arada gitmeyon, bazı gideyon. aha biciK geçennē bī pişē oldu, gitTim, üş güncük
durdum gēldim. geleyolā onnā, gelen gelir gēmeyen gēmeyālā işde. öteki her havta gelir
ev yapıdıran, köve ev yapıdıran. unnā her havta gelirlē. ötekilē bilecikdeki ğızları vā,
mendis çıḳdı ğızı. olanın bi ortanca olanın biri biri de oḳudu, bi yeri ğazandı isTanbula.
25 iki ğızı vā unun, unnā köve hiç gēmiyālā. iki senedir, üş senedir köve ayak basmayālā
ğızlā, gēmeyolā unnā. bâbasınnan annesi bi gelirlē, bi daḳḳada durula bi daḳḳada yarım
sāt, òlenden sōna gelilē, āşama gidēlē ğızın başınā. üş dene ev yapıdırdılā bileciyē. olan
üş dene bi ğarı yapırdı. bi de ğızı mendis çıḳdı dedimdi, u yapırdı bi de bâbası
yapırdı üş dene bileciKde evleri vā. gēmeyola déye āların gülüm, unnā hic_ ālamayāla,
30 üzüleyon. unnā içi ben ālayon. u ğoca ğız hincī u ğoca ğız_ arā. hinci mendis çıḳdı
dedim u ğızı şeTdim yā ū. u ğız_ arā. u da yirm beş yaşında vā. nişánlandı, nişánsından
ayrıldı. nişánlısı başğa köve, memlekeTe gitdi. u da arḳa sıra gitmedi, gitmence ayrıldı.
durayo hindī. u araya hindī vātındā anānesigile gitmişiyiz. ben de urda anānesi vā,
ğardaşım benim, ğardaşımın ğızı u ebe olan. ura gitmişiyiz, urda ğız ğardaşım dönü
35 dönüp çıḳı eşeya. çıḳıda herşēlē vā. benim dedim gecelimiñ çıt çıTı yoḳ deyom. he deyā
ğardaşım ğızı, anānen deyā gezmedī yer yoḳ deyā, gezē deyā anānen. giTdī yerlerden
alır deyo. vēmeyo çıt çıt orda suhál āzına biciK_ ocaḳ çıt çıt ğopāmiş, āzına āmiş.
bobanne ğaḲ gidēm, bobanne ğaḲ gidēm. ğa ğızım aha baḳam annennene otur. gēdik de
āzına çıt çıdı saklamış. canını verilē evlāTlām. ben böyüTdüm unnarı. iki ğızı, gelin
40 ebedi yā, ben başlanda ombeş sene ben unnarı böyütTüm. unnā da hinci beñe ordan

telefon_ açālā. unnā telefon_ açālā beñe, bobanne nāpayen? iyimin? déye. bobanne,
 böyün ben şu sıniva girecem, sen beñe bi duvā oqurvarı mıñ? şu sahaTde doquzda
 girecen, ombirde çıkacan déye, ta unu beñe bildirile. ben_ unnara duvā ederin. inşallah
 öteki de baq şē çıkısa. bobasınnan gonusayoz. benim Áfım tükenmez u da deyo kı, sen
 45 deyo bobannem de deyo duvā dileyvēsın deyo. aha geçen telefon açdım. hılal dedim
 gazandı mı? dédim. isTanbulu gazandı dédi, birinci oqul dédi. aha õle gonusuruz
 hemme gēmeyolā köve. ben böyüTdüm unnarı, anası ebedi de gucaqlanda alt_ aylıqqan,
 beş_ aylıqqan giTdim. ben böyüTdüm.

(Türkü)

50 ben size bi türkü çırvaran, çırvaran mı?

haden dinlen baqam:

sübürKesī yōncadān

sübürKesī yōncadān

anam dağlar gāqsın āradān

55 anam dağlar gāqsın āradān

ķavuşmadıķ yār_ olmaz

anam ķavuşmadıķ yār_ òlmāz

anam ķavıřırız ĩşallah

anam ķavıřırız ĩşallah

60 tarlalar̄n nohūdu

tarlalar̄n nohūdu

anam havalar̄n būludu

anam havalar̄n būludu

senelercē bēKgesēm

65 senelercē bēKgesēm

anam gene kesmem ūmudu

anam gene kesmem ūmudu

endim dirēyē dūrdum

endim dirēyē dūrdum

70 bir çift güv̄erc̄in vurdūm

bir çift güv̄erc̄in vurdūm

gövercini arār̄ḡān

gövercini arār̄ḡān

nazlı da yar̄im̄i gördūm

75 nazlı da yar̄imi gördūm

hadi ell̄nizi şaPladın hemen, gördün mü olan? ehē sēKsendörT yaşımdayım.

(Çiftçilik)

e parçada çalışırdıK ğuzum, pamık yapādık. pamık yapādık, pamıK ğazādık, evellē öle
 80 yapādık. yiceK ğadā kēnisine bübē, balcan herkiş gibi yapādık. pamıK ğazādım, beş
 dene çocūnan parçalara götürüdük, ğazādık ufacıklā öle öle, baK_okuTdum unnarı öle.

(Yunan Harbi)

hunan harbinde dōmuşum ben. u haqıt bobam harPdemişdi, annem başğasının_evinde,
 evmizi ğomuş, başğa bi yerde doğum yapmış. ben u faqıt yonan harPinde dōmuşum ben.
 85 e ölüm işde annatTıqları da gevrū inisara gēmiş, darpā gēmiş, yonan gēmiş orlara.
 unnā hep saşarıdan geşmişlē, köprü mü vāmiş? nası geşdilē ğayıklādan? tozmana,
 aĝköve, orlara ğaçmışlā u tıraflara, yonan harbinde. tozmana aĝköve u taraflara
 ğaçmışlā. ğayın_ipini, telini kesmişlē, geşmişlē gevr geçmesin deyelek. hē u sırada
 ben dōmuşumdu işde, tam_u sırada bobam harpdemiş, şēdemişdi, yoĝmuşdu.

90 (Eski Giysiler)

hincī ğaradon géyēdik, bu piçimde olurdu. ğaradon géyēdik, içimize gömleK géyēdik.
 ğaradon şalvar böle avı çalıK_olur. aha böle alaca don géyēdik, alaca don géyēdik.
 doĝurdum ben, bez doĝurdum ben. bez doĝurdum, alaca donnarı doĝurduĝ, örtme
 doĝurdum. elimden unnā gelirdi benim, doĝurdum ben. mekikleri atādım, düzenim
 95 vardı benim. ğaradon géyēdik, gömlek géyēdik, işde enterimiz böle ilikli olurdu. borları
 ilikli enteri dēdiK_öle.. hırğa géyēlēdi, hırğa dikTirlēdi üslerimize. hinci bulúzlē
 hellelē, fallelē vadı. orda hırğa géyēdik, hırğa dikTirdik. hırğa géyēdik üslēmize.
 géyimimiz_u işde. ğaradon géyēdik, örtme örtünürdük. hinci örtme yoĝ, hinci
 şarpıynan geziyola mehállēde. gene örtünennē örtüneyelā da. örtme, ipeKli örtme

100 doğurduğ örtmeleri, ben bora getimedim. mancılıK_örtmesi var benim. manculuğ
çekēlēdi. manculuğ, ğozadan manculuğ çekēlēdi. u tava ğoyolādı, işde ipeK ğozasından
çekēlēdi, manculuğ dēlēdi. unnarınan örtme doğurduğ biz. ben doğurdum, tezgāmız
vārdı. tabi yaşlanınca, ğözlem ğörmencē şey ğaldırdığ, yıkdığ ğaldırdığ. hinci dede
ölenden kerī evde şeyim vārdı. darağlam, çücüleml vārdı. ben_örtme doğurdum, don
105 doğurdum, ēlimdeñ_unnarı doğurdum ben kendim. yapardım ben_unnarı. böyle satın
bişeylē yokdu. peceriK_ejiridik. çıkırığ vārdı benim. ū şeyirde ōlan matbā aldı, üç yerde
vā gene āmış, ni dīle ona makine āmış, gene hasan dayıñ. ōlana dedim, çıkırī ğötü de
dedim, ora dedim, ğo dedim. şeysini dedim mekiklēni vēdim, çıkırī vēdim torun vā
asğēden geldi. aha ona matbāna ğo ōlum dedim. çıkırīm vā benim. pediriK_ejiridik, pamī
110 atdırdığ, pamī böyle yaylılānan pamığları atālādı. undan kelim pediriK_sürtēdī.
bōle_bōle_bōle sürtēdik unnarı oğlahaçılan pediriK_dēdik. unnarı ejiridik. çıkırığdan
ejirdik ejirdik unnarınan bez doğurduğ, pamīn şeyside udu.

(Bir Anı)

çocuklūmda oynādıđ, anam sāten_öldū, undan kelim buvam beş dene ğızınan ösüz
115 ğaldıK_orde kēni kēnimize. benim başımda saç ğıran vārmışdı. bayramnāda çocuklā
ğuyuzlādı yanıma. sōnadan bi ğarıya bađıTdılā kı bu dēdi saç ğıranmış meyēsem. kel
dēlēdi benim başıma. u saç ğıranmış. işde bayramlāda gezēlēdi, çoluğ çocuk gezēdi.
gidēdim gidēdim ayırırılādı beni. beni ayırırılādı kel deylek. ālaylaK_gelirdim
anama böyle. meyēsem saç ğıranmış u. urendiK_emme iş işden ğeşdi. anam yolādı
120 unnarı kel deylek. kel delmişdi ki u, saç ğıranmış,

(Susam Yağı Yapımı)

susam yaı yirdik. gidēdik alpaTda ıkaTdırılādı. beş_oka alt_oka susam bōle torbaya dolduru gidēdik. orda yācık da ıkarıdık ŐiŐelemize guyā gelirdiK_ordan.
 125 alpaTda ıkatTırıvarıdık, susam orda ıkatTırını getiridik. yācık dēlē orda eviriyolā yā Őēlē vārdı makinelē. susamı ōle yapādık, atmē yapādık, susam yapādık. haşaş yapmaz bizim kōvde haşaş yok, dē öte taraflāda yapālā haşaşı.

(Masal)

işde bi anasınnan bī ız varımışdı. bi ızınan bi anası varımışdı. ara Őēsi bu. ız, okula
 130 varıkan varıkan geliken ıza demiŐlē ki aha bunu annadıvarayon iŐde baam baŐa yapamam. undan kericēzim ızım demiŐ, okula varıkan geliken senin ızın baŐına demiŐ biŐmiŐ tavūn baŐına gēmeyecek demiŐle ıza. anasına gēmiŐ demiŐ anā! demiŐ beni demiŐ, bōle bōle deyo ara demiŐ. amanın ızım demiŐ, biz ana_alam bi ōmleK_alam, ölümsüz köve bi giden demiŐ. sizin baŐınıza ölüm gelecek deyomuŐ ara. unnā
 135 gitmiŐlē gitmiŐlē bi köve vāmiŐlā. köve vāmiŐlā bu da bayā uzun. köve varınca anasını üş gün durmuŐlā, anasını ünnemiŐlē. hade gidecez demiŐlē. adın gitmiş gēmemiŐ. ız iki gün ālamıŐ üş gün ālamıŐ, ana yok pişe yok. uyunun_icine kendini atmış. bi merdimenci biŐē orā vāmiŐ. orda ırT danā Őē varımış, apı varımış. ırT dana apıyı aŐmiŐ, birinde bi mevtā yatayomuş. mevtā bōle yatayomuş. yatırkan bu ız eptes_almış,
 140 ır gün bu mevtāyı beklemiŐ u ız, atı_anası ayıbolan ız. anası uyuya aŐmiŐ, ölmüŐ ayıbolmuŐ atı, bulunmamıŐ. ır gün beklemiŐ_ordā otuz douncu günū ordan bi fevrancı atırları geeyomuŐ, undan kelicēzim camı aŐmiŐ, beñe bi yoldaŐ veriñ, demiŐ u atırcılara. sen demiŐlē ordan bi uran uzadıvā demiŐlē. beliñden bālayam señe bordan bi aradaŐ verem demiŐlē. nēse bunā uzaTmiŐ Őeyi, ıkāmıŐ ızı. ıza baŐıñna

145 gelenneri añnadıvāmiş atıķ_u otmuşlā ikisi. otmuşlā bunnā u gün ertes_gün mevtā
 cannanmış. cannānca u fevrancı ğatırlarından gelen ğız nē oldusa nē gedise
 annadmış_una. ben senin başıñı otuz doķuz gündür bekleyom, böyüñkü ğırkıncı gece,
 sen cannandıñ, ē ōle dencē hadi demişlē bunu ğazlamana indirverin demişlē öndenkini.
 öndekini atıķ ğazlamana indirverin. una bi don vēmişlē bi ebse vēmişlē. öndenki-
 150 ğazlamana, ğaz kütmē gideyāmıř ğız. atıķ unnān evlenceklēmiş. āřamın birindē atıķ
 ğazları ğüdeke démiş, oray çanānan_ekmeğni getirverilēmiş, orda yirmiş ekmeğni
 ğazlāñ_içinde. atıķ unā düün yapacaķlāmiş. öteki u fevrancı ğatırlarınan aldıkları
 ğızınan düün yapacaķ_ātıķ. düün yapacaķķā bñ démiş una vāmiş ōlan gene señe ne
 ilāzım? démiş. u sıra pıçānan, sabır daşı ilāzım beñe démiş ğız. ōle démiş, gitmişlē
 155 bunnā, ōlan_ata binmiş, gitmiş. düün elbisesi alcaķlāmiş, unu unudaĝāmiş. at
 depen_ařā gideyemiş, at gēmoyomuř. dönmüş dolaşmış, ertes_günnē gene gitmiş,
 üçüncüde gene vāmiş, señe ne ilāzım? démiş. beñe bi sabır daşından, bi usTura pıçayı
 ilāzım, beñe bişey ilāzım del, demiş öndenki ğız_işde. undankericēzim gene at_ōle
 olmuş. atıķ üçüncüde āmiş ne ilāzımsa unnarı vēmiş. ğıza vēmiş atıķ_usTura pıçānı.
 160 ĝapıyı örtmüş, kitlemiş. kümesde nōlacaķ, ğazlān_içine yatayomuş atıķ. orda kümesde
 oturuķan dinneyāmıř atıķ. ben anamın bi ğızıdım deyomuş. oķula varıķan geliken a ğız!
 a ğız! senin başına gelecek, bişmiş tavūn başına gēmecek, dedi deyomuş. ben geldim
 anneme dedim, demiş. annem de hocaya danışmış. hocaya danışdım démiş, hoca da
 ğızım siziñ başıñıza ölüm gelecek, başĝa şeylē gelecek demiş, hoca demiş öretmen.
 165 undankelicēzim gitdik démiş, anamınan bi demiş, bi yere gitdik démiş, üç_āřam yatdıķ,
 iki āřam yatdıķ. anama ünne dile vaden geldi hade giden dedilē démiş, anam gitdi démiş
 ben kendim ĝaldım démiş. ben de démiş gitdim démiş ura ĝadā vādım démiş, üç gün
 durdum démiş, ĝapıyı açdım, ĝırT ĝöz, ĝırT dana oda va démiş. otuz doķuz_oda va

démiş gırkıncında vādım bi mevtā yatayā démiş. ben démiş bunu otuz dokuz gün başını
 170 bekledim démiş. sabır daşı bōle ğabarayāmıŝ, dūr sabır daşı! ben insanķan dayanam
 señe nōluyo? deyamıŝ. usTura pıçānan basTırayamıŝ ğız. undankelicēzim cannandı
 deyamıŝ, ben başğa odadaķan başına u ğıza añnaTdımdı démiş, u da mevtāya unnan
 düün yapayāla démiş. ben nas dayanacan? démiş. bōle sabırdaşı ğabarı ğabarı, dūr
 sabırdaşı! démiş. ben démiş daŝķan ĩsanķan dayanım da sen ne ğabarayoñ démiş daşa.
 175 atıķ şedirken gene hinci una düün yapayola démiş. ben nas dayanacañ? démiş. pıçacı
 āmıŝ sabırdaŝıñın_üsdüne ğomuş, ordan_āmıŝ sabırdaŝıñın_üsdüne ğomuş,
 ordan_āmıŝ ğānına soķacı vaķıt, hemen ğapıya vurmuş dekmeyi, tutmuş
 bilēnden_olan hadi. hemen_eve getmiş, bi banya yapıdımıŝ, ğuymuş_eve. sen ğırķ
 ğatır mı isteñ? ğırķ satır mı isteñ? demiŝlē ötekine. adam kövüme giderim ğırķ ğatıra
 180 bineriñ demiş. satır isTēsem öldürceklē beni. ğatırlara bineriñ de gideriñ démiş. ğatırlara
 bindirmiŝlē, ğoyvāmıŝlā. hade bitTi baķam hade.

(Okul Anıları)

üş sene oķudum. öretmennēde oķuduķ üş sene, evel üşden çıķālādı. oķuma yazma, işde
 yazarıñ ŝederiñ, oķuruñ hinci de gözlēmin_ikisi amelātlı, gözlēm görmez. okurun gene
 185 harflēden bōle oķurun. adımı yazarıñ gene öleleri yaparın. borda gazetey vēsen, gazetey
 oķurun da gözlēm ince yazıyı görmez, iriyi görü. ikisi amelātlı gözüm, evel hincikilē
 tamām ōle değildi. ölüm benim gözlēm amelātlı oldū vaķıt yirm beŝ sene oldu, benim
 gözüm amelātlı olalı. ŝedi yoķdu, bōle biŝē daķayolā, unnādan yoķdu benim. ğatıraķdan
 oldum emmē çif gözlünen görüōm, bunnā ōmadı mı görmez, ben_anca işde kendimi
 190 idāre edğom. annaTdım size u ğadān annadabiliyon_işde. ben görüyon televizonda
 yaşlılā annadayolā da türkü çuTdırayolā unnara, işē söleTdireyolā. u türküyü sefTe mi

duyuyon?

(Yemek)

yemek yapafın yapafın, hepsini yapafın. ben kendime tarna yapmadım da, dolma sararız
 195 biz dolma sararız, unu sararın. dün ğıza bunnā gelceklē dē ğoca bi tencere pirinçlen
 dolma doldurdum, u āzını şeylen ğapaqlāda tomatisten ben doldurdum ğaşıynan, unnarı
 yapafın, gözleme yapafın, gözleme yapafın. hē elimden hepsi gelī. gözleme de yapafın,
 sulu mantı deriz biz. böyle içine mercimeK ğuyarız, dördünü bi yere ğaparız. böyle
 yaparız hamırdan uvacıK uvacıK bi yere düvcen, ğızardırız. suyu ğaynadırsın, unu
 200 ğızardırsın ziniyi böyle ziniyi. salçaynan suyu ğaynadırsın, üsdüne dökēsın u bişē, üsdüne
 de samsaklı yuurT yapālā, una sulu mantı dēlē. unu yapafın ben, unnā elimden gelir.
 piriç pilavını pişifin, istedin gibi pişifin.

(Bez Dokumacılığı)

işleme yokdu, u fakıtlā yokdu. yazma oyalādık. yazmaları oyalā, yapādık. çeyizleri işde
 205 ğızlā kendileri yapdı. vātında, bizim günümüzde yokdu. örtme veridi anamız, örtme
 doğurdu. anamdan_örendim, ben de bez doğurdum. örtme verilēdi, doñ verilēdi, alaca
 doñ türlü türlü, biri ğırmızı, biri yeşil, biri pempe, böyle böyle doğurduk. unnarı ğaradoñ
 piçimi aha demindenki ğarının götündeki gibi donnāmız. bunnā şalvā da, bunun avı da
 çavıK gene. dörT buçuğ yapayolā uzun olannā, dörT yirm beş yapayolā. ben_atık
 210 yaşlanınca kısalıdım, ufaldım. yaşlanca kısalayom, şedeyom.

(Tanışma hikayesi)

amcan beni ğaçırmadı da, anem_ölünce biz beş ğızdık. uvacıK ğadığ böyle
 uvacıK_uvacıK ğadığ. ben ēciK ğocamandım, on_altı yaşımdadım ben. bizim aha böyle
 şedirlēdi, ğaşmak varıdı. hē böyle ğaşmak varıdı. ğēmezdi şetmezdi. ordan_anam ölünce

- 215 ğardaşlarım bi yerde gene gelirdi beñe ğonuşurduķ, gidēdi, ğardaşlam yanımda. birinde buvam geldī, avluya geldi buvam. yük çıkacaz, çırpıdan geldi vuvam. u da evde, nişánlım da evde, ğardaşlāımın yanında oturayo. amanıñ bñ buvam gelince biz ğorķñ nerē gidecēz? pençireden kendini atıvāımış. ğorķñdan nāpsın yazıķ? gelirse ğardaşlāımın yanında gelir ğonuşurduķ, ğardaşlāımın yanından gidēdi. ayrıķ ğonuşulmazdı.
- 220 undankelicēzim urdan atla, buvası gene demiş bir_ay bacı bertimiş basmamış, löküs daķāķan bacım döndü démiş. hē yalan sōlemiş. òle evel ğaşmak varıdı. e ğaş sene oldu, seneler yıllar geşdi, gitdi.

-14-

ANLATAN : Zeyni Özcan
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 69
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Tozman Köyü\İnhisar

(Eski Adetler)

esKi ādetlē geşdi, unnā unutuldu. ğāri geşdi unnā. televizona bakıoz ğāri. bi bōle oturusun da birbirine annadırsın, bilmedīni a ōle olmadı bōle oldu dēdi esKiden yaşlılā. ama yaşlılā ölünce geşlē de öle şēleri şeTmeyolā, televizona baķayolā. unnā māzide ğaldı artık. çocuklā yeni yetmelē böle anama, nayime hala! biciK misāl deyvē, biciK misāl deyvē, esKi zaman ğarları güzel söylēlēdi. anam da unnara deyveridi, ōretmen de unnara sorāmışdı oķulda, unnā da oķulda deyverimişdi, bāzıları da gülüşlü mesel_ olurdu. gülēlēmişdi deyvēdikleri mesellere. ama bizlē şimdi unuttuķ ğāri. bizim zamanımızda, çocuklūmda civizli tarafından misāfirlē gelirdi, ta benim çocuklūmda tablayı bōle ğorlādı, ziniye böle ellene onnā mani sōleye sōleye çevirilēdi. bizlē bilmeriz. biz gördük yāni çocuklūmuzda. şindi bilmiōz. düünnēde ğaşıķ_ ilāzım oldu yerde ğaşıķla oynāla, ğaşıķla oynamayan yerde atıķ şindi ğaseT çalayola, havasına oynayola. evel zaman ğarları çoķ_ oynālādı evel zaman ğarları. bizlēden yaşlılā, gitmeyoz ķu ğāri, düünnere bile gitmeyoz. esKi ādetleri yapmayolā ğayri. şindi cartTıķ curtTuķ bi ğasetçi getiriyola tamam. ellē yukara şaķ_ şaķ_ şaķ, ellē aşara şaķ_ şaķ_ şaķ başķa şey yok. dōmbekleri alırdıķ, türkū çāra çāra gidēdik, türkū çāra çāra gelirdik. 15 kapakları alırdıķ, çalādıķ hindik yok_ū. odalā olurdu. misāfirlē gelirdi, sufralā

ğurulurdu. şindī herkez arabasınnan geleyo, taksisinnen, ayğazınnan geleyo, bitirip pişirip gideyo. gelirlēdi. Kāyemiz_ olurdu bāşam buna dēdi, mēmeT! sen yapacan sufrāyı. āşama hazırlādın, üş ğap yimek, da'lısınnan barbā, zinilere ğordun. aızlarına
 20 kapaqları kapādın ğalaylı sahannara dilbē kapaqları, unnarı alır götürülē veridik. ramazan geldimi yaqınnara, bizlē cāmiye yaqınyız bizim evlerimiz, sāfırda veridik biz yemekleri. uzaqlara āşamdan alırlādı, misāfirlē gelirdi āşama. şindi gelen giden yoq, gelen ğonaqlayo, una yimek vercen. gene de vā, esKilē yoq yāni. öle kapaqlı sahannara yemeK guyup, ğalaylı zinilēlen böle tāta ğaşıklālan gülüm. veridik sufra veridik.

25 (Doğum Adeti)

bebek dovdū zaman, işde gülüm yedisi olunca, mevlid_ okuduruz, yedisinde okudamassağ ğırkıında okuduruz. ğırkıında gezilir. yaşlılara böle bebej verilē ğucāna. böle sōleye sōleye sallāsin. ğoñşulā göz_ aydımına gelirlē, hediyesini getirilē. sen de unnara gelince ğolanyā tutāsin, çukulatan vāsa çukulata verisin, lóqumun vāsa lóqum
 30 tutāsin. bebeğ diş çıkardında pisTan_ alırlā, ğızsa pisTan alırlā, olansa gömleK_ alırlā. kim görüse u alır. öle devam ediğö ādetlē, tā da devam ediğö ādetlē. ādetlē öle. kırkıında da ğeyinirlē, aha böleleğen ğeyēlē, ğomşulara gezēle, aqrabalāna. çocūnu ğucāna alır_ anne ğırK_ uçurulā. gezdikleri canı isTēse para veri, canı isTēse yımırta veri, yiyvē deyeleK_ öle.

35 (Halk Hekimliği)

esKiden çocua ğurşun dōkdürülēdi, eveli nazar_ için işde. āladı mı uyumadı mı ğurşun dōkülürdü. esKiden dizdiridik, yaşlılā dizēlēdi. himdik dizme yoq ğāli. cileT bıçānnan dizēlēdi. ecıK_ ecıq hemen tomruq tomruq şōle şōle diziverilēdi. ordan ğan çıkādı. kötü ğan çıkdı iyileşdi, dēlēdi. iyi olurlādı ğuzum bilmeyoz da. sarılıKda sarı yazma

40 örtüverin sarılıĶ_olmasın derlēdi. himdiki çocuklādan iyi deĶil midi esKi zaman çocukları? himdikilē heP_asTa. yapraĶ kübürü, dal kübürü, köK kübürü her Şeye ĶarıŐdırdılā. esKiden ōle deĶildi. hayvannāımız_olurdu, ineklerimiz_olurdu, atlarımız_olurdu, güzel_olurdu, onnarın kübürünü atādıĶ. hasTalıĶ yokdu o zaman bōle, gülüm.

-15-

ANLATAN :Ali Dereli
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 58
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çaltı Kasabası / Söğüt

(Masal)

vātũ birinde sıçanıñ biriniñ ğocası ölmüş. ölünce sıçan da yollara tüşüvemiş, ğoca aramaya başlamış. ğünneden bi ğün yolda gidēken bi sıçan_ali paşaya ırasgemiş. ırasgēdī sıçan_ali paşa: ğardaşlıķ nereye gidiyoñ? demiş. ğocası ölen sıçan, benim adım ğardaşlıķ dīl demiş. beñe:

5

narıncaķlı narhan ğadın,

bürünceķli bürhen ğadın,

saçı uzun zömbeleK ğadın,

nerden geliyoñ? nereye gidiyoñ?

10 dēseñ ben sene deyverin demiş.

sıçan_ali paşa da atıķ:

15 narıncaklı narhan ğadın,

bürünceklı bürhen ğadın,

saçı uzun zömbeleK ğadın,

nerden geliyoñ? nereye gidiyoñ? demiş.

u da ğocam öldü de ğoca aramaya gidiyoñ demiş. sıçan_ali paşa da mādem ğoca
 20 aramaya gidiyoñ, benim ğarım yok beñe gelirmiñ? demiş. sıçan da geliriñ, demiş.
 atıK_ikisi birliK_olmuşlā, evlēne gitmişlē. günnēden bi gün derekövde düün
 oluyomuş. sıçan_ali paşa: ğarī! ğarī! ben dereköve düüne gidiyoñ, ordan öte beri getiren
 de yiyem demiş. ğarısı da olur demiş. sıçan_ali paşa düüne gitmiş, amma āciK geç
 ğāmış. geç ğalınca ğarısı ğızmış, sıçan_ali paşayı aramaya çıkmış. gidēken yolda bi
 25 öküz izi vāmış. sıçanıñ_ayaı daıılmış, u_iziñ çukuruna ğaşmış. epey depelenmiş amma
 çıkamamış. ordan da atlılā geçiyomuş, unnara baırmış: ey atlılā! demiş. dereköve düüne
 gidiyosañız orda sıçan_ali paşa vā, biciK ğarın ğuyuya ğaşdı çıkamāyō deyeriñ de
 ğēsiñ, beni çıkāsıñ demiş. atlılā düün_evine vāmışlā. sıfralā ğurulmuş. tam_ekmek
 yirlēken ğarşılada da bi sıçan tıkr tıkr ğırık derik toplayōmuş. atlılā bunu görünce le
 30 arkadaşlā! yoldan bi ses ğēdidi. borda sıçan_ali paşa vāmış, ğarısı ğuyuya ğaşmış, ğēsiñ
 de beni çıkāsıñ dedidi deyince, sıçan_ali paşa da bunnarı duymuş, hemen yola düşmüş.
 gitmiş gitmiş ğarısınıñ ğaşdı çukuru bulmuş, başına tikilmiş:

ver eliñi çekerek, demiş.

ğarı: ben señe küserek, demiş.

35 ver eliñi çekerek dēyon, demiş.

ğarısı da gene, ben señe küserek, demiş.

sıçan_ali paşa da ğarısına ēce gızmış.

depe depe gömerek,

üsdüñe bi de domalağ, demiş.

40 ayaklannan toprakları depe depe ğarısını ēce gömmüş, üstüne bi de büyüK_apdezini yapmış. ordan bırakmış yeniden dereköve düüne gitmiş.

-16-

ANLATAN :Zelve Coşkun
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çaltı Kasabası/Söğüt

(Düğün)

eveli baK ğuzum, dolma sarālādı, keşke ekēlēdi undan sōna dübeK dövēlēdi, yuğaları yazālādı, oduncu çıKaTdırılādı, merkeplēlen oduncu ğalan, baıra baıra türkū gelillēdi, unnara ğalan, ekmek yidirillēdi, çeñiz_ asālādı, ğına yapālā ğına gecesī. işde düün yapan oduncu çıkarıdı merkeplēlen, eşşeklēlen. hē ğalan_ unu yıKālādı düücünüñ_ evine ğalan.
 5 sōna yaKacaKlā işde, düünde yaKacaKlā, keşgek bişirceklē, düünde yaKacaKlā işde. gelin güne ğadā yimeK dōkēlēdi, bi havta yimeK dōkēlēdi. dolma vā, keşgek vā, pılav vā.

(Kelem Yemeği)

kelem yimeyi yapālādı. kelem yimeyi, kelemi dōrasın dōrasın unu bōle yapālādı, bulğullālādı, milletiñ_ önüne ğollādı. bulğurnan bulğuru eccıK sepelelēdi eveli bōle
 10 bolluK mu vādı yavrım, yavricāzım ğıtlıKdı. unu yīcez déye ğırılırdıK yavrım_ işde eveli. ekmek de yaparız köv fırınlānda yaparız.

(Ekmek, Pide Yapımı)

ekmeyi maya dutarız āşamdan, maya dutarız. eccıK maya dutarız ufacıK_ ilehende. yumuruz, fırına götürüz_ işde. evel tātālānan gidēdi umuzumuzda, tātalara ğorduK. u da
 15 heP_ aKādı. kimisi cıvıK_ olurdu. aKalaK falan hurunıñ yanına götürüdüK ğalan_ unu

bırağırır, bide yaparır yirm_otuz denē. hē bükerez ehnen goruz, gene hōlü bükerez goruz. küreknen goruz. yirm_otuz dene bide yapādık, hep dağırdık. hinci iki üç yapā herkiş şindi. kimisi heşeş güyā. heşeşi olmayan guymaz. benim gayınna vāmışdı, otuz dene yirm dene bide yapāmışdı, hep dağırmışdı. eveli heşeş, pamık yapādık, hepsini
20 yapādık. hindi galan hanı yok. yapādık, yapādık hepsini yapādık.

(Kıyafetler)

eveli üç_eteK géyēdik. enteri, telebelē geyiyo yā hindi, enteri aha öle. bōle oynayollā yā şe yapayola yā telebele unnādan. aha öle enteri géyēdik. haşaş başı enteri, çitāri enteri galan, hepsinden yapādık. unnā işlemeli don bullāda. don işlemeli olurdu, hollāda
25 işlemeli olurdu donlarıñ. hē eveli işlēdik, ben yirmi çit işledimdi. unu işleyosun bōle çapul çapul, üsdü de don galan, don_olur. gergef géyeriz, göyneñ üsdüne de enteri géyēdik. ismi üç_etek hinci ekiplē géyiyo yā televizonnāda, biz_evel unu géyēdik, sōna bunnarı géymeye başladık. hē işlemeyi kēnimiz yapādık, kēnimiz işlēdik, yapādık, hemme bişē galmadı. enteriniñ_üsdüne guşak da guşanırdık.

30 (Yunan Harbi)

yonan gēmiş yonan, hamam yolundan gitdi cevur gitdi déye ünnemişlē, gēmişlē. bi gaç da çala gāşmışlē. bizim dē yukāda gündüzbey taravında irkintimiz vāmış on ombeş esger yollamışlē. öle urda bi irkintimiz vāmış. işde baķam cevur geliyo mu, gelmeyo mu deye keşiv_olun. baķam cevur geliyo mu? habā verin déye. unnā çinede galan, bölgeyi
35 bi ucu dudaşdamış bi ucu çinēdemiş. öle yayılmışlē, yukdan ğırğır yapvāmışlē yavrum, ğırğır yapınca u yandan dolaşmışlē, bu yandan dolaşmışlē, unnarı öldürüyollā. öte yana varıyollā, unnā da bize haber vercek esgerimiz déyē. u yana varıyollā urayı öldürüyollā, öte yan tā irkintimiz vāmışdı. varıyollā urda öldürüyollā. şehere varıyollā yüzbaşları,

böyükbüva deyvēdi bunnarı, yüzbaşları da başını ğurtaran ğaptan deyyo, ben de ğaçacan
 40 deyyo. cēmiye dolduruyollā ĩsannarı heP_öldürüyollā. yā hep vuruyollā yavrım_ışde,
 hep yonan zamānında. hē yavrım. işde görmesinnē cevır déye, çala ğaşmıřlā, killikleri
 örtün!killikleri örtün! abam deyveridi. araba varamıyo oray da, atlāmızlān. ağāmasın
 örtmelē déye, aK_örtme örtünürdük de, killikleri örtün. işde öldüre öldüre, tağ řēre
 vāmıřlā.

45 (Bazı Dualar)

- sulā ğadā ömrün_ōsuñ
- allah ğara ğaşlı, ğara gözlü olan vēsiñ
- ölmüřlēñiziñ rūhuna deysiñ
- allah göyñüne göre vēsiñ
- 50 • sıfrañıza allah hāl_ibraim berekedi vēsiñ
- allah biriñi biñ_itsiñ
- allah azdan çok vēsiñ
- allah aız dadı vēsiñ
- allah yidircēni vēsiñ
- 55 • melākele ğanat gersiñ
- erennē evliyālā yardımcıñ_ōsuñ
- hacı sıfralāna otu
- eliñ ayañ dert gōmesiñ

- allah_ıyılıñi v̄esiñ de ömrüñ_uzun_õsuñ

60 **(Bazı Beddualar)**

- iki gözün kör_õsuñ.
- kör ş̄etaniñdan bul.
- eviñe bayğuşlā dünesiñ
- gitdiñ yolu gör de, gēdiñ yolu görme.

65 • allah çoluğ çocuğ yüzüne hasret ğosuñ.

- boyuñ posuñ devrilsin
- allah bilinmedik derT v̄esiñ
- allah benden betē yapsın
- allah beni ğınayannañ başına da v̄esiñ

70 • iki gözün önüne aq̄sın.

- itdiñ ğadā bul
- yeriñ yurduñ ğabil_itmedi kör yılan_ol.
- allah ciyeriniñ başına v̄esiñ
- naha öleme de āziña bi ğaşık suyu ben veren

75 • kör kösdebeK_ol da sürün.

- çeneñ ğamansın
- burnuñ teneşire gēsin

- āziñdan burnuñdan fitil fitil gēsiñ
- yidiñ içdiñ seherlen zıKğım ōsuñ
- 80 • benden_ıraK_ol, cehenneme direK_ol.
- güldüñ gün_āla
- tefderiñ dürülsüñ
- naha ğıran gēsiñ de gebere ğā.
- çifde ğurşunnañ öñüne gē.

-17-

ANLATAN :Nursel Gömeç
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 75
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Hamidabat Köyü / Söğüt

(Masal)

kövüñ birinde bi sırtmaç vāmiş. kövüñ hayvannānı güdemiş. bunuñ hiç çocū yoķmuş. günnēden bi gün hayvannā yayılırķan, kēni de ulu bi açıñ dibine otumuş, ōf! ōf! demiş ne olur du benim de bi ölüm olaydı, hinci beni bu yorgunnuķdan ğurtardı demiş. adam dē demez ordan bi arap dede çıķmış. beni mi çayırdıñ? nōldu? demiş. sırtmaç da derdini

5 araba deyvemiş. arap hemen cebinden bi elma çıķāmış, ikiye bölmüş, bunuñ yarısını ğarıñ yiycek, yarısını sen yiyeñ, bi öluñuz olacak, ölan_oķuma çayna gelince beñe getireceñ, ben unu eyidecen demiş, ğaybolmuş. sırtmaç arabıñ dediklēni yapmış. bi ölu olmuş, ölan böyüyünce getimiş ācıñ dibine ōf! ōf! demiş, arap çıķmış çocū almış götümüş. arabıñ türlü türlü hünēleri vāmiş. bunnarı çocuklara ōredirmiş, ōreneniñ

10 kellesini ğoparımış. bu çocū da almış, evine getimiş. arabıñ bi ğarısı vāmiş. ğarı çocū görü görmez peK_oşuna gitmiş. āh çocūm demiş, bu arap señe türlü hünēlē ōredecek, saķın_ōrendim deme. u seni dövē dövē, sōna ōrendiñ mi? déye sorā. saķın hā ōrendim deme demiş. evlēnde bi oda vāmiş, ğarı odanıñ ğapısını aşmış, duvālā çocuk ğafalannan örtülümüş. orda da bi ğafalık boş yer vāmiş. arı çocua gösdemiş, baķ demiş. eyē

15 ōrendim dēsēñ bu boş yere de seniñ ğafañı ğor demiş. arap başlamış çocua sanaT_ōretmeye. bi gün köpeK_olmasını ōretmiş. çocū dövmiş dövmiş

çocuĶ_ōrenmedim demiş. her gŭn başga pişey ōrediyōmuř, dōvŭyōmuř dōvŭyōmuř
 çocuĶ gene ōrenmedim dēyōmuř. atıĶ_ arap ne hŭneri vāsa ōretmiř,
 çocuĶ_ōrenmedim demiş. vātı gēmiř çocŭñ kellesini alamamış. vuvasına, al ayıñı,
 20 eřēñi ne ōreTdimse ōrenmedi demiş, teslim_ıtmiş. adam ōlunu almış eve gōtŭmŭř. çoĶ
 da fakirlēmiř. çocuĶ vuvasına, vuva! vuva! ben yarın Ķupay_olan señe piçoĶ davşan
 tutavaran. ben tutāĶan herkes beni gōrecek, beyenecek ille bize sat dēceklē, sat_amma
 saĶın tasmamı vēme, veriseñ tısımım bozulur demiş. çocuĶ_ertesi gŭn bi
 Ķupay_olmuş. atıĶ dŭñyānın davşanını dutmuş. gōrennē kōpeĶ çoĶ beyenmiřlē, ille bize
 25 vē demiřlē. adam kōpeñ tasmasını almış kōpeĶ de satmiş. alanñā ertesi gŭn Ķupayı ava
 gōtŭmŭřlē. Ķupay vıraĶ cıraĶ ne Ķadā davşan vasa Ķaçırmıř. kēnisi de Ķařmıř. kelōlan
 olmuş, bi kenara otumuş, çomaĶlālan oyuncaĶ_oyñāyōmuř. avcılā gēmiřlē, le kelōlan!
 bordan bi Ķupay geřdi mi? demiřlē. kelōlan, aman bi kel bařım vā, bennen ūrařman, ben
 nerden bilen? demiş. ordan ĶaĶmıř evine gēmiř. bi Ķař gŭn sōna ōlan vuva !vuva !ben
 30 bi at_olan, beni gōrennē isdēceklē, sat_amma saĶın semerimi vēme demiş. ōlan hemen
 at_olmuş. atıĶ sīrları kēni çeviriyomuş. gene gōrennē çoĶ beyenmiřlē. sırtmaca le
 arkadaş! sen bu atı nerden bulduñ? ille bunu bize vē demiřlē. al_ařā vē yuĶā atı
 almıřlā. amma sırtmaç semerini vēmemiř. semeri de isdemiřlē, sırtmaç ben fakir bi
 ĩsanyın allah beñe bēki bi at tā veri, una daĶarın demiş. atı almıřlā gōtŭmŭřlē, amma at
 35 hiç bi hŭnē gōsdēmemiř. ordan da Ķařmıř, eve gēmiř. uh_arabı da heP_unnarı
 duyuyōmuř, unnarı ōlanıñ yapdını annamış. gŭnnēden bi gŭn ōlan hamam_olmuş. atıĶ
 çikin giren gōzel çıĶıyōmuř, hasdalıĶlı giren iyi çıĶıyōmuř. sırtmaç çoĶ para
 Ķazanıyōmuř. ōlan gene vuvasına demiş, beni almaĶ_isdēlēse saĶın anātarımı vēme
 demiş. gene bařlamıřlā ĩsannā ille hamamı bize saT demeye. al taĶĶa vē kŭlah sırtmaç
 40 hamamı satmiş. u alacaĶlañ içinde uh_arabı da vāmıř. ille bařlamıřlā anātarı da vē dēye

ğaķıřmaya. adam vēmecen dedikce üsdüne gidiyolāmiş. adam nāpacānı şaşırmış. anātarı
 yuķara dōru atıvāmıř. hemen_anātā bi elma olmuş. dedelen, nineniñ_evine bacadan
 düşmüş, ninelen dede de ğarřılıķlı oturuylāmiş. elma, nineniñ diziniñ dibine ğemiş.
 hemen arķasından uh_arabı da u eve misāfir_olmuş. otumuřlā uh_arabı belli elmaya
 45 baķıyōmuş, dedelen nine elmayı ğörselē, arap hemen ellenden_alıp yiycekmiş. ōlanın
 ğafası da ğopacaķmıř. oturulāķan dede elmayı ğörmüş. ğocağarı demiş diziñiñ dibinde
 elma vā, unu beñe yuvarla da yiyen demiş. ğocağarı elmayı yuvarlā yuvarlamaz uh_arabı
 hemen atlamış, elma da bi avıç darı olmuş, oraya saçılmış. hemen uh_arabı da faraz
 olmuş. başlamış darıları yimeye. yiyyōmuş yiyyōmuş sevincine ōlanı yiyyon dēye durup
 50 bi ötüyōmuş. bi dene darı da minderiñ_altına saķlanmıř. asıl_ōlan umuş. darı hemen bi
 tilki olmuş dutdūndan farızıñ boynunu ğopāmıř. dedelen nine de baķağāmıřlā. uh_arabı
 ölmüş, ōlan ğurtulmuş. atıķ her ğün türlü hünēlēlen vuvasını zeñgin yapmış.

-18-

ANLATAN : İsmail Ayaz

EĞİTİM DURUMU : İlkokul

YAŞ : 76

ETNİK KÖKENİ : Manav

DERLEME YERİ : Küre Kasabası/Söğüt

(Hac)

allah ğabil_itsin, allah sizlere de nasīb_itsin òle yerleri, cenāballah herkişē nasīb_itsin. zāten ĩsan_ayātında elhamdüllā müslüman deyōsa, allah da ucúT sālī vēsiñ, ğazanç da vēsiñ, oray gidip görmeK_ılāzım. zāten hayatda insanōlu u vazifeyi yapması hiç bişē deyişilmez. u işi yaşamağ, u vazifeyi yapması hiç bişē deyişilmez. dünyāyı vēselē ben deyişmem. bu ğadā māzam yer. seneye deyişiyō, seneye deyişiyō. bi doğuz yüz 5 segizen_altıda ben gitdim. kövümüzde hiç yoğsa elli atmış dene hacı vā. hayaTda uray bi varıp gelcen. bambaşğa bi yerlē, māzam yer. ben arabalan gitdim, iraqdan gitdik, seKiz günde gitdik. irannan iraq harp yapığolādı u zaman. tam harpin bol_oldū zamannā urdan geçdik. suriyeden dē doksambirde gitdim omreyē. ğarayolunna gitdik. iraqdan 10 ammana geçiyon, ammandan medineye geçiyon urdan mekkeye geçiyon, suriye bizim toprāmıza bitişik demek yā. reyhan, hatay reyhan bitişik. reyhanda iki buçuğ gün ğaldığ. iki sefē de odada yedi kişi yatdığ. ama odalā asgerī ğışlası gibi böyük. ğadinnā ayrı yerde. hepsini yapıdığ. ikisinde de teyzeyi götdüm. allah herkişē nasīb_itsin, orlā bambaşğa yerlē, yāni hayaTdā urları görcen. biz_omreye turis déye yolladılā işde, turis 15 déye geçdik. reyhanda ğaldığ iki buçuğ gün, geçirmedilē bizi. demirel tam iktidāra geçti zaman, geçirmedilē. cindoruğladı esKi şeysi. kāvile başı vardı, cindorū biliyo. bi

telefon çekdik. u da bilyo esKişērlī, cindorū bilyo. undan bi telefon çekdi, ikin namazını ğıldık, yastı namazını ğıldık, otellere çekildik, ğadınnarı da evlere Őetdilē. çok misāfirpevreni, reyhan ōle bi misāpevreni anadın mı? yastı namazını ğıldık,
 20 biz_ otellere çekildik, üş dene pulis geldi. anşaradan_ emir ğēmiş. öbürsü ğün doşuzda, onda gitsinlē déye. biz de çıkdık sōna.

(Bazı Bilmeceler)

- alçacığ mezā, dünyāyı gezē. (ayakkabı)
- bizim_ evde deli vā, depesinde ğülü vā. (gaz lambası)
- 25 • canı yoğ, cini yoğ, ğabırğası pek çoğ. (sele)
- çın çınlı hamam, ğubbesi tamam, bir gelin_ aldım, buvası imam. (saat)
- dere depe, çınğıldım küpe. (mercimek)
- deynek ucunda yemiş, bunu yiyen doymamış, ırmazanda yiyeniñ, orucu bozulmamış. (dayak)
- 30 • han hunuñ ğatırı, ne yüklem götüri, yem yémez su içmez, aynı yaşda oturu. (vapur)
- hum humucuğ, burnu ğücüK. (nohut)
- iki ğaşığ, duvara yapışığ. (kulak)
- ğarşıdan ay dōdu, ayı ğörenner_ oldu, anası ğundağdağan, ğızınıñ ğızı oldu.
 35 (gül)
- tağ tağ tağlā, bin yıl beklē. (keser, çivi)

-19-

ANLATAN : Şükran Gökçe
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 71
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Oluklu Köyü/Söğüt

(Patatesli Ekmek)

bora ğayfe borası. ekmek satıyoz, caminiñ_öte yandayız. hē ölüm maya dutāsıñ, maya ğabarı. maya ğabardı mı tekrādan un ğuyāsıñ, hamırı yuurusuñ. fırinnāda, ğoca fırinnāda makine yuuryo da biz de evlēde böle teknelēmiz vādır, tekne de elde yuuru. duzunu ğuyarız, mayasını, suyunu ğarışdırız işde. patatiz ğuyāriz. bu patatizli ekmek.

5 hamır ğopā bineye alıyoz, bineK_alıyoz. binekde de ğopuyo, tekne de ğopuyo tekrā binekde ğopuyo undan sōna fırına sürdürüyom. eyşi mayaynan, ev mayasınnan yapılır bizim_ekmeklē. az da paķ maya ğatılır. ğabarsın déyeleK ğonur. şinci az hamır yapāsaķ, unu paķ mayayla yaparız, haşaşlı yaparız. şinci fırın yapıdıK_ayriyeten fırın yapıdıķ. iki ağız üç_ağız yapıyoz, geceden yuuryoz. gelinnen olan yapıyo ikisi. bu

10 yuuryo, bineye alıyo, olan da yaķıyo, süpürüyo, bırāyo. beli sızlıyo bunun da, makine alcaz_emme ileri dōru. yuurması da zor bileyinde kemik çıķdı yazıķ. iki ağız üç_ağız_ekmek, zabā ğadā ekmek yapıyolā. hergün yapıyoz yavrum borda satmaK_için. dartıyla yapıyo, dartıyo. hemen kesmeycēniz sıcaķ, yarın kesseniz dā bi ğözel_olur, kesdin mi şindi acıķ yımzıK_olur, sıcaķ yā. gençke yapādıķ. herkiş

15 yapādıķ. evimizde yaparız, herkiş yapādı. fırınımız vādı yapādıķ. şindī evlēde ĩsan ğalmadı, evlēde iki kişi vā bi de bi nine. ninenen dede furunda ekmek yapsa yinmēyo.

üş gün geçeyo beş gün geçeyo yinmeyo. şindi bazar_ekmeyi alıyoz, bõle yapan_olursa
unnādan_alıyoz. evel ğalaba olur, her havta yapādıķ ğalabalıK_oldu mu. e hinci bi
dedeyle bi nine ekmek yapsan nābıcan? fırınnāmız da büyük fırın, ellēnkilē gibi dē
20 bāzılānķılā onā beşē ekmeklik, ekmekliK_olur. bizimkilē eñ_aşā om beş yirmi
ekmeK_alır bizim fırınlāmız. herkişin avlusunda vā, odunnan yaķarız, meşelēlen.
dağlāmızdaki meşelēden getiriz arabaynan. yanā yanā kōmür_olur, u da altı da ğızā
üstü de ğızā, undan sōna ğızdı mı süpürüz. undan sōna unnān yerine ekmekleri bıraķırız.
sünge vādır, ağacıñ başına pala bālarız, unu yısladırız, yıķarız, ısladırız. unnān
25 süpürüz. kōmürünü çekē içiniñ kōmürünü. fırınıñ_ıçiniñ kōmürünü çekeriz de fırına
ekmekleri unuñ yerine atarız. ısladırız ısladırız. fırında bide yaparız, patatiz yaparız
tepsiye, yimek mimek ğoruz fırına.

(Kōyün Adı ve Tarihçesi)

evel yukā esKi köv vādı, esKide dēy köv yarım sātliK_ilēde. harP zamānında u yana
30 daın içine ğaşmışlā, üş taravı bõle depeymişdi. unuñ_için oluK gibi demişlē
urdan_oluķlu ğāmiş. kövüñ_edirafı bayırmışdı. õretmenlē dēlēdi oluK gibi ğan_aķmış
harP zamānında õle dedilēdi. esKiden, evelden şorlāda dē başğa yerlēdemişdi köv. bēki
yüz sene eveli ordan harP zamānında şē ğemiş te boraya, ne ū şindi basıyolā yā ne
deyolā unnara? hē terõrişlē zamanı gibi õle. yonan harbinden sōna, undan sōna hep
35 ğaşmışlā işde daın_içine ğaşmışlā. oraya ordan sōnā orda işde oluK gibi deyelek,
edirafı dağ_olunca, kövüñ_edirafı bayırmışdı edirafı. undan sōna oluK gibi deyince
oluķlu ğalmış. hē õlelekle oluķlu ğalmış. ordan da elli sene oldu boray_ineli. elli seneyi
de geşdi, bu köv yoluñ_üsdüne ineli elli sene oldu. u esKi kövde ğalan iki ğardaşlā vā.
biri segizen yaşında biri yetmiş yaşında iki ğardaşlā vā, iki ğardaş. biz geçlīmizde
40 ordaydıK_gülüm.

(Çiftçilik, Okul Hayatı, Eski Yaşantılar)

ireçbēlik yapādıK̄ gülüm. bizim bāımız bāçemiz hanā çok suyumuz_olmayınca
 iriyātımız_olmaz. bizim patatiz, fasille, gündöndü ekēdik, misir_ekēdik, şekē pançarı
 45 ekēdik. şindi sözüüm yabana, doñuzlā olunca dağlāda doñuzla çok. misirdir,
 gündöndüdür ğomayolā. undan sōna şindi ekemeyoz ğayri, şindi ileçbēlik
 yapayoz_işde. buydey_arpa ekiyoz. acıK̄ kendimize ğadā fasille, nohot, mercimek. u
 ğadālıK̄_ekiyoz. buydey_arpamız çoK̄_olur, ekeriz. hayvan_öldü gibi yonca
 ekeriz_işde. yoncalāımız işde u ğadālık. eveli mesel çoK̄_annadırlādı. unudağādık.
 50 şindi televizona bakmağdan mesel_annadan yok. televizonnā vā ölüm. şindikilē
 çocuklā mesel de dinnemeyo. seniñ meseleni dinnēlē mi? u zaman televizon yokmuşdu,
 millet mesel dinniyomuşdu, masal nerde? şindi çocuklā kendi mesel, şeytan gibilē. ölüm
 ben beşe ğadā oğudum. òretmennē oğutdu. cıbir mālīm dēdik biz, söütDen cıbir mālīm.
 òretmenimiz bizi u okutdu. òretmeniñ_adı ibrāyimdi. mālīm denirdi eveli, biz unnāda
 55 oğuduk. esKi kövde oğudum ben, borda oğumadım. kēnimizi bileceK̄ ğadā
 oğuyoz_işde, kendi adımızı bileceK̄ ğadā, imzāmızı atacaK̄ ğadā. şindi bizim beşe ğadā
 oğumuşuyuz. bizim günümüzde òle vādı da başğa yerlēde oğumağ yokdu. iş çoK̄
 gülüm, inek bağıcıñ, dama orağ biçiciñ, harman ğaldırıcıñ, dē evel tırbanna biçēledi
 orağ. ik_ay bir_ay harman ğaldırıcığ. atlālā, dombaylālā düven sürēdik. şindī tabi yok.
 60 şindi potözlē vā, döver biçēlē buydeyleri sürüyolā. döver biçēlē getiriyo. buydeyiñi ayrı
 getiriyo, uñdan sōna dövē biçē potözlē hayvannāna bālle yapıdırıyon, bāladdırıyon
 yiyyo. ik_ay harmandan üç_ay ğākamazdın harmandan da yatdīmız_olurdu, böyle
 avaçlādan güme yapādık, çallādan_örtēdik ā böyle kölgelik. orda da yatdīmız zamannā
 da olurdu, harman yerlēnde. ne bilem bizim günümüz de ĩdi emme şindi bişē

65 déyemeyoz ğayri. herkeş kendi harmanında, kimse kimseye baķmazdı. at vādı,
 dombayımız vādı. mandalā unnālan düven sürēdik. esKiden çatal ğaşıķ yokdu,
 harmanda çalılādan çatal yapādıķ. yimeK_ oldu mu çatal yapādıķ. şindik çatal yokdu,
 ağıç ğaşıķlā vādı, demir ğaşıķ zāten yokdu. ne çatal bilirdik, ne demir ğaşıķ bilirdik.

(Pirehor Yemeği)

70 pirehor yapādıķ harmanda, pirehor yimē. hamır hamır hamır hamırdan mantı gibi içi
 peynirli. mantı hamırı gibi yumurusun_unu, aynı mantı gibi şōle kare kare, şunuñ_āzı
 gibi. içine peyniri ğuyāsıñ böle, iki ğatlāsıñ şē gibi olur, ğulaķlı gibi. yanıbaşlānı
 basdırısın, içi çıkmasın déye. suyuñ_ içine haşlāsın. suda haşlanır suda, ğaynar
 suyuñ_ içine atāsın. unda ğaynā, haşlanır, undan sōna da dōkēsın tepsiyē, üsTüne de ya
 75 ğuyāsın.

-20-

ANLATAN : Satılmış Güler
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 71
 ETNİK KÖKENİ :Manav
 DERLEME YERİ : Kayabalı Köyü / İnhisar

(Masal)

bi vāmiş bi yoğmuş. kövüñ birinde bi sırtmacıñ üç ğızı vāmiş. bu sırtmacıñ eviniñ önünden her gün beyiñ_ölu atını sulamaya geçēmiş. bu evdeki ğızlā beyölu geçēken pençereye tikilirlēmiş. böyüK ğız, āh_āh! beyölu beni āsa, her gün halı kilim doğuyvarın dēmiş. ortanca ğız da āh! beni āsa, ben de inci boncuğ diziverin dēmiş.
 5 gücüK ğız da beni āsa, ben sırma saşlı ğızlan, sırma saşlı olan dourvarın dēmiş. beyölu da bunnañ dediklēni duyāmiş. evvel böyüK ğızı āmış, amma günñē geçmiş, ne halı doğuyan vāmiş, ne kilim doğuyan. sōna ortanca ğızı āmış u da ne inci diziyōmuş, ne boncuğ. dēken sıra gēmiş gücüK ğıza, unu da āmış. amma gücüK ğız dedī gibi hemen gebe gāmış. ğızıñ_ableleri unu günülemişlē. nāpacaqlāni bilememişlē. düşünmüşlē
 10 daşınmışlē, kövüñ_ebesine vāmişlē. unu da kēnilēne uydurmuşlē. gücüK ğız sırma saşlı ğızlan, sırma saşlı olan dourmuş. amma evdekilē çocukları ğarıya gösdēmeden āmışlē. çocuklañ yerine iki dene köpeK_inī goyvāmişlē. çocukları da ebeye vemişlē. ebe unnarı becene bi dañ başına götümüş, ğomuş. evdeki ğardaşları da beyöluna mücdeye gitmişlē. beyölu mücde! mücde! ğarıñ köpeK_inī dourdu demişlē. beyölu bunu
 15 duyunca çoK ğızmış. hemen u ğarıyı alıñ, apdezliñ_altına bālañ, gözüm görmesiñ, gelene geçene de yüzüne tüküTdürün demiş. evdekilē beyölunuñ dediklēni sevine

sevine yapmışlā. hāl bōleken çocukları ğoduğları dāda unnara bi geyik dadanmış. çocukları emzirmiş, böyütmüş, unnā da deliğannı olmuşlā. olan ev gibi pişey yapmış unuñ_ içinde duruyōlāmış. avcılık yapıyōmuş, ğız ğardaşına bakıyōmuş. evdekilē de 20 meraĶ_ itmişlē, ebeyi göndēmişlē. baĵam çocuklā nōldu ? baĵ da ğē demişlē. ebe vāmış bakmış ne görsün? çörden çöpden bi evde dūñyā gözeli bi ğızlan, dūñyā gözeli bi olan duruyōlāmış. çocuklañ böyüdūnū annamış. unnarı bōle görünce ebeniñ_ aĵlına gene doñuzluĶ ğēmiş. aĵası yokĵan ğızıñ yanına gitmiş. a ğızım kēni başına borda nası eyleniyōñ? aĵañ ava gidiyō, seniñ canıñ sıkılmayō mu? demiş. ğız da hē tēze sıkılıyō 25 amma, ğolayı yok demiş. ebe de falanca dāda bi erik dalı vā, her yapraĵ ayrı hava çalıyō, aĵañ_ unu getisiñ de unnan eylen demiş. undan sōna bırakmış, gitmiş. āşam aĵası eve ğēmiş. ğız aĵa! aĵa! böyün bize biri ğēdi bōle bōle dedi, bi erik dalı vā unnan_ eylenirsiñ dedi, demiş. aĵası da ğızıñ bi dedini iki yapmazmış.

sabah_ olmuş olan yola çıĵmış. gidēken gidēken yolda bi dedeye ırasĵemiş. dede ölüm 30 nereye gidiyōñ? demiş. ah dede demiş, benim evde bi ğardaşım vā yalıñız başına duruyō, falan dāda bi erik dalı vāmış, unu getirecen de eylenecek demiş. dede de aman ölüm saĵın oraya gitme, çoĶ_ avara yer, ölürsün demiş. olan, ğardaşıma ğıyamañ dede, nōlursa oşun gidecen demiş. dede, u zaman ölüm beni iyi dinne, gidēken gidēken yolda bi ğoyunnan, köpeĶ ğöreceñ, ğoyunuñ_ öñünde kemik, köpeñ_ öñünde ot vā. unnarı 35 alacañ ğoyunuñ_ öñüne otu, köpeñ_ önüne kemiyi ğōcañ, undan sōna gidēken gidēken bi dev ğāsına ıras geleceñ, mömelēni arĵasına atmış, inek saıyō olacaĵ, hemen çabıcaĵ varacañ , ah analıĵ! dēceñ mömelēni emeceñ demiş, undan sōna varacañ erik dalını ğıracañ, dālā daşlā ğümbürdēcek, arĵaña bakmadan yarışalaĵ geleceñ, demiş. olan dedeniñ dediklēni yapmış, erik dalını getimiş duvara daĵmış. atıĵ erik dalı da cıvıl cıvıl 40 ötüyömuş. bunnā olurĵan olannan beyōlu da baraba avlanmaya başlamışlā, amma

birbirlerinden habāları yokmuş. aradan zaman geçmiş evdekilē ebeye baķam ocuklara
 baķ da gē nōldu? ölmüşlēdir_ atık demişlē. ebe gēmiş bi baķmış kı ғız erik daliñan
 eylenip duru. gene ebeniñ_ aķlına bi doñuzluk gēmiş. ocukları öldürmeye alıřıyolā ya.
 a ғızım demiş erik dalını getmiřiñiz_ amma, u kēni kēnine alıp duruyō, hi sennen
 45 ғonuřmāyō, señe arķadařlık yapmāyō demiş. falan yerde bi hamamda dūñya gōzeli vā
 unu getiriseñiz unnan eylenirsiñ. u señe arķadařlık yapā demiş, bıraķmış gitmiş. gene
 āřam_ olmuş, ağası gēmiş. ғız, ağa! ağa! demiş, bōyün u ғarı gene gēdi, bu erik dalı
 beni eyleyemeyōmuş, falan yerde bi dūñya gōzeli vāmıř, unu getirvē de unnan eylenen
 demiş. ağası gene bunu ғabil_ itmiş. ben nasılsa arķadař buldum, ғardařıma da dūñya
 50 gōzelini getirveren demiş. sabah_ olmuş, yola ıkılmış, gene dedeyi görmüş, hālini
 annatmış. dede, oraya saķın gitme dūñya gōzeli seni öldürü, demiş. olan ořuñ dede bēki
 öldürmez, ben gene gideceñ demiş. dede de mādem gideceñ, yolda gidēken bi elma ācı
 gōreceñ hemen bi dene ғopā, ısır. elma acıdır_ amma sen ah pek datlımıřıñ dēceñ.
 undan sōna gidēken bi aķan su gōreceñ, bu su acı aķā. undan da ieceñ gene ah pek
 55 datlımıřıñ dēceñ, undan sōna hamama varacañ demiş. olan da dedeniñ dediklēni yapmış.
 hamama vāmıř. edıraşına bi baķınmış her yer dař yīnıymıř, dūñya gōzeline her varan
 dař oluyōmuş. olan ғarıya tikilmiş. dūñya gōzeli dēye baırmış. iēden bi ses dař ol!
 demiş. olan ařıklāna ғadā dař_ olmuş. gene dūñya gōzeli demiş. dūñya gōzeli dař_ ol
 demiş, olan dizlēne ғadā dař_ olmuş. pitā dūñya gōzeli demiş, boynuna ғadā
 60 dař_ olmuş. undan sōna dūñya gōzeli merhemede gēmiş, aman her geleni dař yapıyon,
 baķam şuna bi ıķan da baķan, kimmiş demiş. ıķıyō bi baķıyō ku sırma saşlı, gōzel, ay
 gibi bi olan. hemen dūñya gōzeli sıra barmānı kesmiş ғanıñı dařıñ_ üsdünde yōrütmiş,
 dař_ erimiş, olan evēdenki gibi olmuş. dūñya gōzeli ölüm boraya napmaya gēdin? dēye
 sormuş, olan da deyvēmiş. ben seni ғardařımıñ yanına gōtürecen demiş. dūñya gōzeli

65 de  lannan  ıkmış g miş,  ızlan barab  durmaya başlamışl .  lan gene ava gidiy muş,
unnara bakıy muş. d nya g zeli de her şeyi bilirmiş, yetişmişl denmiş. d nya g zeli bi
g n,  lum seniņ  avlandıńı bi g n, geti de ekmek yidirem demiř.  lan da bey luna
s lemiş, b şam bize yimek yimeye gidem demiş. bey lu da  abil  itmiş, evl ne g miş.
bey lunuń g rmed  t rl  t rl  yimekl  yimiřl , eylenmiřl . bey lu  akmıř evine gitmiř.

70 siz de bize geliņ, falan  aşam bizde yimek yiņ deye u da unnarı  aırmış. u g n g miş,
bey lu evdekil ne, b şam bizim misafirimiz v , yimekl  hazırlansın demiş. undan s na
aşam  olmuş, gitmeye hazırlanıyol miş. d nya g zeli annatmaya başlamış,  lana demiş
seniņ  avlandıń u adam seniņ vuvań, unnań  evinde abdezl iņ  altında bi  arı b lı, u da
siziņ  anańız, ordan ge eken evdekil  y z ne t k r iņ de ge iņ deyelek size baıracakl 

75 demiř,  lanıń eline ibrık v miř,  ızıń  eline peřgir v miř, biriņiz yık cańız biriņiz
sileceńiz demiř. k nisi de goynuna  ř dene  uř  uyumuř. yola  ıkmıřl , eve v miřl .
unn   vıya varı v maz yuk dan baırmışl . ařadaķınıń y z ne t k r iņ de ge iņ !
k peK  in  dourdu u demişl .  ocukl  da hemen  arayı biri yık mış biri  urulamış
undan s na eve  ıķ mıřl .  arıcık da yazık abdezlikden d k len yimek, ekmek

80  rıkl nı yirmiş,  lmeden u g ne  ad  g miş. yimişl , işmişl ,  onuşmaya başlamışl .
d nya g zeli  uřları goynundan  ıķ mıř, ortalıa  oyv miř.  uřlań  ikisi birbirlennen
oynaşıy muş,  ırpışıy muş, biri de boynunu b km ş  le duruy muş. d nya g zeli,
bey lu demiř, sen bu  uřl dan hi  bi hisse  apd iń mı ?demiř. bey lu da t ř nm ř
m ř nm ř yok apamadım demiř. d nya g zeli baķ demiř, bu iki  uřl  evdeki  arılań

85 bu teK  uř da ařadaķı  arın, u da unnań  ardařı. bu  ocukl  da seniņ  ocuklań demiř.
hi  insan k peK  in  douru mu? demiř. seniņ bu evdeki  arılań  ardařl nı kıřgandıķl na
b le yapıdıl , b le yapıdıl , seniņ  ocukl nı dańn başına  oyv dıl  deye bey luna
evdekileń yapıdıkl nı bir bir deyv miş. undan s na bey lu ařadaķı  arayı yık andırmış

g yindirmiŐ, elmasl lan incil len s slemiŐ. hem evdeki  arılara, hem ebeye  l m cez sı
90 v miŐ, amma gene g c K  ardaŐları  ıyamamıŐ, ben k ni  ardaŐl mı  oz m n   n nde
cell tlıŐ yapdırman,  atırlara bindirverem gitsi nl , cez l nı allah v si n demiş. bey lu
da  abil  itmiŐ, unnarı yollayv miŐl . k nileri de  ocukl nı yann na almıŐl , d n ya
g zeli de hamamına gitmiş, bu mesel de borda bitmiş.

-21-

ANLATAN : Hasan Minteş
 ÖĞRENİM DURUMU : Ortaokul
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Deresakarı Köyü/Bilecik-Merkez

(Meslek Hayatı, Hastalık)

adabazarından nakil gēdim buraya. poyrazlā kövüneydim. imamlık yaptım yavrum. nasibde son_olarakdan burasıymış, burda da yaptım. seKizen senesinde emekli oldum. ayaklāmıñ_ikisinden de amelīyát_ oldum bordan. şē pılatın çağdıla, bu ğadā ğıvrılıyo. ÷le otdüm yerden ğılabılđom, dikildim yerden niyetlenđom namaza da. allah ğolaylık

5 gösterđo tabi. ğıvrılmayınca sejdeye varamđom tabi. şinci sancı girdi borlara, yardılar isTanbulda. undan sōra işde burları temizlediler, pılatın çağdılar derken, sancıları kesildi, sağatlıĒ ğaldı tabi. çok şükür borda baym var, arāzim var. unnarı ortak verđom. üş_aydan üş_aya da maaş alđoz, kilómetreyi doldurđöz velāsın. nasīb_olacak baĒmışñ hāfız_asan ölüvemiş dēceklē, cenāzemi ğaldırcaĒlā. e ātıĒ taĒdiri ilāhiye. veliküllü

10 ümmetin, her ümmet eceli tadacaĒ đio. feizā cā ecelühüm, ecel geldī zaman đio, lā yeste'tirüne, hiç gecikmez đio, sāaten, saati saatine đio. hepimiz gidicēmiz yer ilā āhiri topraĒ. dünyā tārımar_ oldū zamanı allahdan başĒa kimse bilmez. peyĒamberler de ölüğo, hākimler de, hekimler dē, kaçış yok.

(Çiftçilik)

15 çiftçilik yapadıĒ_esKiden, haşaş yapadıĒ, şimdi ekilmđo ātıĒ, ayçiçeĒi yaına döndü.

haşaş ğış ĩrātı dēriz biz_una. harman sonu ekēdiK_ışde. bundan sōra ekēdik, u ğışın
 büyüdü. unu ilkbahar ğazā, afyonunu alırdıķ. afyonunu bōle bi āleTleri vā bōle de evelā
 dizēsın Şeye. bu bi ğün duru, afyon çıkā dışına, ertes ğünnē bōle sıyrısın Şeysini derken
 işde, u da satılırdı da avyon, hōkūmeT de alırdı tabī.u da bī ilac mı yapılıodu? geriye
 20 ğalan_ürünü de biçerdik, undan sōna unu döverdik. u haşaşı çıkardı tabī hāliyle ince
 ince uvaK_uvaķ. undan sōra unū mengene vādı, unu çekilirdi, ğabāndan sıyırıldıktan
 sōra. işdē sōra tavlaniırdı tabī Őeylerde, Őeylere dōkülürdü. torbası vā ğıl torba, ğıl
 torbaya doldurulur, onun bi de sopası vā bōle çinnenir, undan sōna ğüzēlce torbanın āzı
 bükülür, urda yataķ vādır yatā ğonur. yatā gunduķdan sōna da yuķāda Őē vādır
 25 mengenenin başķısı, çevirisin u başķıyı boraya indirir. uraya da ğama çakālādı, tātā
 ğama ĩ sıkışdırsın déye. undan sōra mengene dişli dī mi? urdan sopası vādır, sopayı
 daķdın mı? yavaş yavaş, birden basdırsan torbayı patladır. yavaş yavaş ōle bi iki daķķa
 beklēsın. undan sōna bi dā ger_alır mengeneyi bi dā sıkāsıñ. u da çır_çır_çır_çır yā
 çıkā, haşaş yaı, susam yaı. susam da ayn Şekilde olur. iki buçuK_üç litre yā çıkā bi
 30 torbadan. yed seKiz kilō yā çıkā, seKiz_on kilō her neyse. esKiden başķa yā yoķdu. işde
 unu yinirdi hāliyle. en çok susam yaı yapılırdı. çiçek yaı ğaybolur, susam yaı azalmaz.
 mis gibi ğoķā. yidimiz yālā bu Őekildeydi, herkesin yidī yā. u yaın tavı vā tavı. onun
 ğavırma tavı vā püskün hāle getircen ki una ğöre. yaķāsan yā ĩ olmaz. ōle yā
 bulanıK_olur, ğatran gibi olur. yenikōvde de yaptım ben ombir sene hocalıķ, orda da
 35 çok talebe erişdirdim.

(Pekmez Yapımı)

bekmez yapādıķ. şindi üzümlēmiz var yā. üzümleri toplāsıñ, undan sōna onun sırasını
 çıkarısın. unnāñ betondan yapılmış şarapanaları vādır, unu çinnēdik, e burda bi delik

burda bi süzgeç, urdan suyu boraya aķā. unu tavalara dolduruz, tavalara dolduğdan sona
 40 bizim burda topraķ vādır, toprağ ğarışdırır ğuyāsın, urda ōle durū. bekmez toprağ u
 datlılařdırır dā ićini. undan sōna ğalan řeleri meseľā ayaklan depilip de bekmezi ūzümün
 sādece cūrufu ğalıo. u curufu da mengeneynen çevirip basāsın. aynı bu yā gibi. unda
 biřē ğāmaz, posayı da hayvana vē. hayvan yir_unu.

(Köydeki Eski Zanaatler)

45 esKiden kövde çuval_ören vādı, ğıldan veya pamuğdan. unun çuvalı da çok sālam_olur.
 u bayā bi işciliK_iřtē. unun çuvalı da iki buçuĶ_üç kile alır. bi adam zor götürür.
 hayvana sarālā unu. evelce yollā mollā yoķdu, hayvannan, eşklen, ğatırlan gidilirdi
 bilecje. bi demircimiz var_işde, rōmoķları ōsun, demir_işleri yapıo. eşsek çakan
 nalbandımız vādı esKiden. nalı sıcaķ biřē de ğaynadıo. řaķ řuķ dövüolā hayvanın ayāna
 50 ğöre ayarlıo. toynānı kesē, yapıştırı unu. u da bi sanat. adamın_öküzü topallıo,
 adam_una ğöre nal çakıo ki buraya bōle. buraya pamuķ mamuķ ğatran biřēle dolduruo.
 icābında çif nal çakıo buraya. veyāhuttā at nalı çakıo, dırnaķ büyüsun déye. öbür dırnağ
 beslio yāni. bōle unu yontāķan suntraç dije bi ālet ğullanıo. ustası olacaķ, biraz_ićeri
 ğaçsa hemen ğan çıkar, hayvan topallamaya bařlā. hane herkes ğařıķ yapā da sapını orta
 55 yere deK getiremez. hanı ben hocayım, herkes hocalıķ yapabilir mi? sōra ben hāfızım,
 ezberden oķurum. ötekiler de dinner. ğafasını řōle yapvēdi mi? annarım_unu.

(Bir Anı)

řindi bi ğün řōle oldu. bi āyeti kerime vā tāhā sūresinde, yeniköve vardım zaman bōle
 köv yerinde birbirlerinin omuzlarına ředirlēdi de hade hayırlısı dēlēdi, ōle ğaldırılādı.
 60 çocū okuduom tāhā suresine gelecez, üç sıra bi yer vā řindi, āyeti okuyorum baķ,

innellezine āmenü ve amilussālihāti seyecelül lehümül rahmānü vüddā deycek, dūd dedi
ordan. vüddā deycek dūd. halil noldu? dedim ben. undan sōra ben de şōle şetdim,
omzuna şetdim de yāni yāñış_ oldu demesini istedim, u da dūt dedi. dūt deyince nōldu?
dedim. ē şē yaptı dedi, ceyran yaptı dedi. göyā ben borayı elleyince yāñış_ oldu deyom
65 ben şindi, vüddā dēycek yā. ātıķ buvasından alışmış. evde meyēse anası buvasına,
buvası dedesine, doķunur dūt dēlēmiş. atıķ_ōle bişē geşdi de, burda da annadıvaram
dedim. şindi ben yenikövde imamlıķ yaptım. burda bizim kövümüzde bōle düjünnēde
neyi oyun yapālādı, güldürücü oynunna. ondan sōna bi polis vā, unun da düjünü olūo
şindī beni çarırdılar, birisi geldi hāvız_āgā! hāvız_āgā! hēy! unnā da oyun yahmasını
70 bilmezlē pek düjünnēde neyi. işde şeyleñ_ oraya gelceksin, polisgilin oray gelceksin. ne
vāmiş? e bilmeñ. allahallā şē olsa dēyon, düjünde tabī niķah ğıyılcaķ_ olsa beni
ertes_ gün yapılacaķ. hanı gelinnen güveye niķah kıyılır tabī, dīnī niķah. eh le ne vā?
dedimse bilmen. gitdim vādim. ē hāvız_āgā! ē biz seni neye çarırdıķ? biz bi oyun
yapalım dēyoz, on ombeş kişi de vā. fağat hiç birimiz bi yere ğarā veremedik. sizin
75 kövde çoķ_ oyun yapālā, sen bize biriciķ_ oyun õret, e bi oyun yapalım. ē kim gircek?
alfutlunun yaşar, u ben girerim dedi, tamam birisi dā çıķdı, nēsē. siz dedim iki tāne
hamır teknesi buluñ baķalım dedim. hamır teknesini buldulā, geldilē. iki tāne de urğan
getiriñ baķam dedim. saP_ urğannāndan getirdilē. tekneleri arķalāna bāladiķ şindi.
altından üsdünden şōle, aynı tosbā gibi. baķın dedim urda, biriniz şu aradan girecek,
80 biriniz de şordan girecek, teknelē ğarışacaysınız bōle tōķ tōķ vuracaysınız dedim, sōra
beş_ on kere vurulduķdan sōra ğaçā, gelirsiniz dedim. ammā esas şeyisini demeyom ben,
yapılcaķ şeyi. olur dedilē şimdi. birisi u aralıķdan gitdi, birisi u aralıķdan. öteki bī
dāylañ hasan_ üsen vā hasan_ üsen_ āga, sen dedim üş dörT kişi bulacaķsın dedim, iki
teneke de su hazırlayacaķsın dedim, unnā vuruşmaya başladılä mı, dedim iki üş kişi de

85 insan dedim tekneleri ters çevirceksin bālī yā şimdī, ēy ğomşulā! çokdan beri yāmur
yāmayō! undan sōna şu tosbahalā duā etsinlē de yāmur yāsin, undan sōna iratlāmız
bol_olsun. şōle olsun bōle olsun dēken, bi birisine suyu dōkeceysiniz, bi birisine
dōkeceysiniz, tamam dedim. şindi birisi añnadı ğaşdı, ammā birisini dutdulā. tenekeyi bi
devirdilē, vuvası da ordamış. cehennem_ol! ālemin serserisi senmiñ dedi, iki
90 tokaT_atdı. çocuk, yā bu ne biçim oyunmuş dēyo. ātık ben ordan fırladım, yā bunu
kim_icād_etdi dēlē, sorālā déye. kıomiT_oyunnā çok yapālādı esKiden. bizim bilāder
bilecīn kövlüklerine iki arkadaş gitmişlē, unnarı hiç oynamaya ğaldırmamışlā. bizi de
ğaldırıverin demişlē. albeş memedaliyle bizim hüseyin bi oynamışlā, orda bi de oyun
yapvēmmişlē gülümbede. ā onnarı artık yere yumaya ğomamışlā. ō! u demiş hoş ğedin
95 demeyen mi? hemen böyüK güçüK_ātık, hoşğediñiz hoşğediñiz hoşğediñiz. herkes bi
zevke ğemiş, iştā ğemiş. déyelim ki bi de oyun yapvarınca, benim dedim gibi oynunnā,
başğa türlü oynunnā yapmışlā. burda bi böbeK_oyunu vādı esKiden. tabuTun_içersine
ğuyyolā, burlara bōle böbek yapıyolā ellēne, tıķır_tıķır_tıķır çalgı çalmaya başladı
zaman, una göre çalgī çalmaya başladı zaman bōle yatıyo uyuyo yā, bōle yukarı yukarı
100 ğakıyo. sopanın_ucuna ayaklā bōle yā, böbeklē de bōle oynayo, böbeklē bōle yatyo.
böbek bōle çalgī çalyo, başlıyo yavaş yavaş oynamaya, dizini yaptı zaman hemen yatyo.
undan sōna bu arabı indiriyon, undan sōna yavaş_yavaş_yavaş başlıyo şıķığıdı şıķığıdı
şıķığıdı oynamaya, sen de ğak diyo yāni. tam oynāķan arap buradan çıktı mı usulca gene
yatıyolā. lezzeT_avcısı déye bi poroğram da çıktı bunnā, seyretmediniz mi?

-22-

ANLATAN : Sadettin Ak
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 60
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Yakacık Köyü/İnhisar

(Masal)

bi ğarılan bi ğocası vāmiş. bunnāñ çocū olmayomuş. ğarıcāz allah beñe bi çocuk vēsīñ de keçi olağ ne olursa o suñ déye allaha yalvarıyōmuş. günnē geçmiş, ğarı allah tarafından hāmile omuş. günü gēmiş, çocuk dōmuş. gele gele gēmiş bi dişi olağ. üzölmüşlē müzölmüşlē amma iki üç gün sōna olağ , eviñ_ içinde gezinmeye ğırık derik yimeye

5 başlamış. adını keçi ğızı ğomuşlā. keçi ğızı aşā, keçi ğızı yukā, keçi ğızı ğün geşdikce böyüyōmuş. günnēden bi gün ğarı her_ işi kēni yapıdı için buñalmış. hey_ allahım demiş, beñe keçi ğızı vercēñe bi ğız_ evlādı vereydiñ, çamaşırımı bāli yıkayvarıdı demiş. keçi ğızı bunnarı duymuş, hemen ana! ana! çamaşıra ben giden demiş. ğarı da git, allahıñ keçisi !sen çamaşır yıkayabilirmiñ? demiş. keçi ğızı ille de yıkarın demiş. anası çuvala

10 kirlı çamaşırıları ğuymuş, tavayı, odunnarı hazırlamış. biñā kövüñ tışındamış. keçi ğızı buynuzlāniñ birine çuvalı, birine ğazanı dağmış, ortasına da odunnarı ğomuş biñarıñ yolunu dutmuş. biñara vāmiş, meyēsem keçi ğızı tısımınımış. hemen derisini çıkāmış bi yere ğomuş, barmanda yūsük vāmiş, unu da çıkāmış, ollūñ daşına ğomuş. oraya da beyōlu her gün at sulamaya gelirmiş. gene u gün atını sulamaya gelirken, ğarşıdan ğızı görmüş.

15 ğız da olanı görmüş, hemen acelesinden derisini géyen dēken yūsūnü daşda undağāmış. yūsük de başga türlü yūsükmüş, tısımı vāmiş. beyōlu yūsū āmış, atını sulamış kövüne

gēmiş. anasına bu yūsū al, kövü dolan hanķı ğıza deK gelirse beñe unu alacañ demiş. amma beyōlu ğızı biliyōmuş.

beyiñ_anası yūsū almış, kövde aşā mālleden yukā mālleye ğadā hanķı ğız vāsa hepsiniñ
 20 barmāna soķmuş, amma hiçbirine deKgēmemiş. ğarı dönmüş gēmiş. ölüm hiç bi ğıza
 deKgēmedi demiş. keçi ğızınıñ_evi de kövüñ bi kenarındamış. olan ana! ana! bi de keçi
 ğızınıñ barmāna ölç de gē demiş. anası aman ölüm! hiç keçi ğızına olur mu ? demiş.
 ğarı yūsū āmış, keçi ğızınıñ_evine gēmiş. yūsū keçiniñ baķanāna bi soķmuşlā, tam da
 iyi gēmiş. gitmiş anası öluna sōlemiş. olan da ē ana ben u ğızı alacan_atıķ , nāpam?
 25 demiş. ölüm_olmaz dedilēse de vazgeçirememişlē. başlamışlā keçi ğızına düün
 yapmaya. keçi ğızını ata bindirmişlē, olan_evine getmişlē, ğapınıñ_öñünde indirmişlē.
 keçi ğızı başlamış çör çöp yimeye. kövlülē beyōlu bunu napacaķ kı déye şaşmışlā,
 ğāmışlā. āşam_ōmuş, keçi ğızınıñ yanına güveyi ğuyvāmışlā. güvey girince keçi ğızı
 derisini çıkāmış, ğıyıya ğomuş. amma atıķ_eviñ içinde ğızınıñ şavķından durulmāyōmuş
 30 u ğadā gözelmış. sabah_ōmuş gene derisini géymiş. sabah_oluyōmuş géyiyōmuş,
 āşam_oluyōmuş, olanıñ yanında çıkarayōmuş. günnē bōle geçiyōmuş. günnēden bi gün
 bunnarı düüne okumuşlā. otumuşlā, düüne gidecez déye yūķa yapıyōlāmış. unnā yūķa
 yapāķan gēmiş keçi ğızı orlādan, un yalamaya başlamış. un yalāķan, ğayınnası arķasına
 cıs ğavuruñ keçisi demiş, oķlahaçlan furmuş. düün zamānı gēmiş, ğayınnanıñ ğızı da
 35 vāmış. ğızlānı āmışlā düüne gitmişlē. keçi ğızı üzölmüş ğocasına, hade ! biz de gidem
 demiş. derisini çıkāmış, ĩsan_olmuş, ğocasınıñ_atınıñ_arķasına binmiş düüne vāmışlā.
 vāmışlā amma düün yeri ğarışmış, amanıñ bi güzel gelin gēdi bi güzel gelin gēdi déye. u
 geliniñ ğayınnası çok meraklımış. hemen geliniñ yanına gēmiş, ğızım sen nerdensin?
 demiş. gelin de oķlahaşcı yaslahaşcı kövündenyim tēze demiş. undan sōna düün_evi,

40 gelini āmış, edirafa şekē saçıyōlāmış. keçi ğızı da ğayınnasıgilden tarafa keçi kübürü saçıyōmuş. düün bitmiş, herkes kövüne daılacaķmış. keçi ğızıgil acele itmişlē, anası vuvasından önce eve gēmişlē. beyōlu ğıza derini géymeden bicik desdileri al da suya gidivē, çoķ gözelsiñ, ben bi arķañdan baķan, demiş. ğızı ğandırmış, suya yollamış. ğız gidince ōlan derisini almış pitā géymesieñ déye ocā atmış, yaķmış. hemen ğız da

45 ğokusunu duydūndan ges geri gēmiş. eyvāh ! demiş onun günü vādı, sen böle ne yapıdñ? ben unu yarın çıkaracaķdım, yānış yapıdñ, demiş. keçi ğızı ocā kēnisini de atmış, yanmış. beyōlu da eyvāh! ben nāpmaya böle yapıdım ? déye tā hālā tüşünüP ālāyōmuş, evinden tışarı çıķmāyōmuş.

-23-

ANLATAN : Ali Çiftçi
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 72
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Hamidabat Köyü/Söğüt

(Düğün)

üş gün evvelsinden dāvetiyeleri gönderisiñ, misēfirlē merkeplerinen atlānan gelirlēdi. üş gün davillā çalınırdı. seymana çıkılırdı. düüncülē, misēfirlē gelirlē. sen adamnarı dāveT_idiyon unnā gelīyo. bizim köv ura gidē, unnā bize gelirlē, esKİden böle birlik vadı kövlēde. şorda ğatlış kövü vā, dereköv kövü vā, borcaK kövü vā, duzaKlı kövü vā, çaltı vā. bunnā hep esKİden böle birlikdi. birbirmize gelir gidēdik böle. şindi herkesiñ 5 altında arabas vā. herif bu gün gelİö āşama çekip gidİö. esKiden iki gün üş gün ğalırlādı icābında. şindi öle bişē yok, āşama gelİö, verİö emānetini, ne yapıdıysan_una, altın şimdik, altını baıTırıyo, verİö sana, çekip gidİö işine gücüne herif durmuyo. düünde ğadinnā ayrı yérde düün yapā, erkeklē ayrı yérde, köv meydanında yāhuT düün_eviniñ 10 ğapısınıñ_önünde çalgılā çalā, oyunnā oynanır, yimeklē yinir. çiftetelli, harmandalından çıkālādı işde. ğaşıKlālan oynālā. āşam maşala yanādı, odundan ocaK yapālādı ortay da büyük bi yalañğı yapsın déye, ocaK yanādı. her taraf ışıK_olurdu. nerde bulcan ceyranı, ğazyay bile bulamazdıK. birinci günü öle geçē, ikinci günü olan_eviniñ dörT dene hayvannan beygırlēleñ, olan_eviniñ eşāları, çeñizleri olan_eviniñden ğız_evine götürü 15 erkemenen, çalgılālan. u çeñizleri götTükden sōna ğız eviniñ_önünde unnā da hazırlıK yapālā, lōkumlā olur, datlılā olur böle. uraya çeñizleri ğız_evine teslim_idēle. bāzı

ödüllē alınır, verilir bōle ġarşılıklı. sen sandiñ birin götürüsüñ, adam sene üş beş ġuruş
yāni hediye veri bōle. herşey deñişik canım, sen_una yaptın vaqtında, u da sana ödicek
māķķaķ. üçüncü günü sabālin_ oldu mu güveyi banyoya gidēdi, esKiden hamama, köv
20 hamamı. urda güveyi almā gidēlē, urda da çalgılā, oyun_ oynanır geçlē. hocalā güveyi
tekbirle géyindiri, undan sōra ōlanıñ_ evine getirilē. urda hazırlıķ yapālā pılavlā, şeylē,
yimeklē hazırlanır. bütün millete urda dāvet verir ōlan_ evi. yāni çoluķ çocuķ ġadinnā
dāhi yir. pılav, yuķa, börek, lóķum u zaman_ içi ōledi. undan sōra u gün ikindinden sōra
artıķ gelin_ almā gidilirdi. gelin_ almā gitdikleri vaķıt, urda biraz da urda çalgı dūmbek
25 yapālādı. başġa kövden gelin_ almayız biz. dışādan getimeyiz biz. şimdi vā esKiden
yoķdu.

-24-

ANLATAN : Yusuf Bayır
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 53
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Tuzaklı Köyü / Söğüt

(Masal)

bi vāmiş bi yoķmuş, allahıñ ğulu pek çoķmuş. ülkeniñ birinde bi pātişah vāmiş. bu pātişahiñ üç_ölu vāmiş, bi de dev düşmanı vāmiş. bu pātişah İtiyarlamış, çoçuklāni başına toplamış, vasiyeT_itmiş. benim bi dev düşmanım vā, ben_ölünce mezarımı bekleñ, dev gelecek, beni mezādan çıkarcaķ, yiycek. siz dev ğedī sırada unu öldürüñ
 5 demiş.

bi ğün ğemiş bu pātişah ölmüş. ölünce çoçuklā vuvamızıñ vasiyeti vā, mezarımı sıralan bekleyem demişlē. ilK_āşam böyüK_ölan, vuvasınıñ ğilicini āmiş, mezara devi beklemeye gitmiş. devi ğörünce ğorķmuş ğeri ğemiş. ertesı āşam ortanca ölan gitmiş, u da ğorķmuş ğemiş. tā sōnası ğücüK_ölan, siz pişey yapamācāñız demiş. vuvasınıñ
 10 ğilicini āmiş, çıķmış, beklemeye başlamış. beklēken dev, ateş saçalak duman püsğürdelek ğemiş. bunnā al taķğa vē külah, devlen bouşmaya başlamışlē. bouşa bouşa sabah_olmuş, dev yaralanmış dönmiş gitmiş. ğücüK_ölan da devin peşini bırakmamış, devin ğanının_izinden arķası sıra u da gitmiş. ğidēken bi ğuyuya vāmiş, ğan_izleri
 15 ğuyuya ğadāmiş. ğücüK_ölan eve dönmüş ğemiş. ağalāna, ben devi yaraladım u da bi ğuyuya indi, gitdi demiş. bunnā üçü bir_ōmuşlē, ellēne nacaķ, pıçaK_āmişlē, ğuyunuñ başına vāmişlē. devin_arķasından ğuyuya inmeye ğarā vēmişlē. böyüK_ölan ğuyuya

beni salıñ demiş. beline urganı bālamışlā salmışlā. olan yandım yandım déye baırmaya başlamış, hemen tışara çekmişle. ortanca olan beni salıñ demiş. unuñ da beline urgan bālamışlā, ğuyuya salmışlā da doñdum déye baırmış. hade unu da geri çekmişlē. undan

20 sōna gücüK_ olan ğuyuya ben inecen demiş. beline iP bālamışlā. olan, beni yandım dēsem de salıñ, dondum dēsem de salıñ demiş. gücüK_ olan yandım, doñdum dēken ğuyunuñ dibine inmiş. ğuyunuñ dibinde bi saray vāmış. u saray deviñmiş. olan saraya girmiş, odanıñ birine vāmış, ğapısını aşmış, orda deviñ böyüK ğızı oturuyōmuş. olan, ğız! demiş vuvañ nerde? demiş. ğız da dev vuvam ikinci odada ortanca ğızın dizlende

25 uyuyyō demiş. ikinci ğapıyı açmış, ortanca ğız kēni başına oturup durumuş. olan, ğız! demiş, dev vuvañ nerde? demiş, ortanca ğız, üçüncü odada gücüK ğızıñ dizlende uyuyyō demiş. olan üçüncü ğapıyı aşmış dev yaralımış, gücüK ğızın dizlende horul horul uyuyyōmuş. olan deviñ yanına yanaşmış, başına ğılıcını bi furmuş, dev hemen eliñ birse pitā fur demiş. olan elim bir, pitā furman demiş. pitā fursa dev dirilecekmiş,

30 vurmayınca ölmüş. olan ğızlañ_üçünü de āmış, ğuyunuñ başına gēmiş. böyüK ğızıñ beline ipi bālamış, hā böyüK_ ağa varıyō, çek! bu seniñ kısmetiñ demiş. undan sōna ortanca ğızı da gücüK_ ağasına yollamış. sıra gücüK ğıza gēmiş. amma ğızlan_ olan ğakışmaya başlamışlā, gücüK ğız olana, önce sen çık ben ablalamdan gözelyin, ağalañ beni almaK_ isdēlē seniñ ipiñi kesēlē, çıkamassıñ demiş. olan demiş, benim ağalam öle

35 yapmazlā, ben_ önden çıkāsam sen gēmezsiñ demiş. ölese demiş gücüK ğız, barmandan mühür yüsük çıkāmış olana vemiş, bunu dağın demiş. ğuyunuñ yarısına varınca seniñ ipiñi keseceklē kesdikleri vaqıt sen bu yüsū yala, yaladıñ zaman ğarşıña aK ğoyunnan ğara ğoyun çıkacak, sağın ğara ğoyuna binme, yedi ğat yeriñ_ altına gidēsiñ, aK ğoyuna bin, u seni düñyāya çıkarı demiş. olan ğızıñ beline ipi bālamış, hā ağalā varıyō bu da

40 benim demiş. ağaları yuğara çekmişlē. baqmışlā ikisinden de güzel. undan sōna olan ipi

kēni beline bālamış. hā beni de çekiñ demiş. ağaları çekmişlē, amma ğızın dedī gibi yarı yola gēmeden ipini kesmişlē. ōlanıñ_aqlına hemen yüsüK gēmiş. yüsü yalamış, aK goyunnan, ğara goyun çıkmış. ōlan tam aK goyuna binen dēken, ğara goyun aK goyunu süsmüş, hemen_ōlanın altına girmiş. ōlan da yedi ğat tā yeriñ_altına gitmiş.

- 45 ōlan_atık halsiz düşmüş, indī ğuyunuñ dibinde ğoca bi aç vāmiş. unuñ kölgesine yatmış uyumuş. ācın_üsdünde de ğoca ğuşuñ yavrıları vāmiş. ōlan uyurķan ğulāna ğuş sesi gitmiş, uyanmış bi de baķsın kı ğoca bi yılan, ğuşuñ yavrılānı yimeye gēmiş. ōlan hemen yılanı öldürmüş. undan sōna tekrā uyuyagāmiş, ōlan uyurķan ğoca ğuş gēmiş, baķmış ācın dibinde bi īsan yatıyō. u ğuşuñ da her sene yavrılānı pişey yirmiş, ğuş hah
- 50 demiş benim yavrılāmı bu yiyyō heralda demiş. ōlanı öldürmeye vāmiş. yavrıları baırmişlē, ana! ana! unu öldürme, yılan bizi yiyecekdi u īsan bizi ğurtādı demişlē. u sırada ōlan da güneşde gāmiş. hemen ğoca ğuş ğanatlānı açmış. ōlana kölge ōmuş. ōlan uykusu ğaçınca gözlēni açmış bi baķmış kı başucunda ğoca bi ğuş vā. ğuşa allah tarafından dil gēmiş. ğuş_ōlana dile benden ne dilēsen, yavrılāmı ğurtāmıñın demiş.
- 55 ōlan da sālını dilerin, demiş. ğuş, sālımdan fayda yok ne dilēsiñ, demiş. ōlan da aķ dūnyāmı dilerin demiş. ğuş aK ğolaylı amma beñe ğırķ tuluķ etlen ğırķ tuluķ su ilāzım demiş. ōlan bunnarı bulması zor_amma, ben bi arayan demiş. ōlan yola çıkmış gitmiş bi köve vāmiş. kövde ğapınıñ birini çalmış, u evde bi nine vāmiş. nineye misāfir_ōmuş. āşam_ōmuş, nine ōlanıñ önüne yimeK ğomuş. ōlan yimeyi yimiş, undan sōna da
- 60 susamış, nineden su isdemiş. nineniñ suyu yokmuş. gitmiş tasıñ_içine gücüK_abdezini yapmış, getimiş. ōlan bi baķmış su gibi dīl, nine demiş bu ne bōle? nine de ah ölüm bizim kövde su devıñ demiş. deve her havta bi ğız ğurban veriz, u ğızı yirken biz de su ğapışırız demiş. yarın da pātişahıñ ğızını verceklē, ben de u zaman su alacan demiş, u zaman_ōlan nine yarın gidēken beñe de habā vē demiş. sabah_olmuş millet desdisini,

65 ğabını, ğacānı toplamış, pātişahıñ ğızını süslemiş deve götürüyölāmiş. olan hemen ğalabalıa ğarışmış, pātişahıñ ğızınıñ yanına vāmış. ğıza sen geri dur, ben giden öne demiş. ğız da ben_ unuñ nasibiyin, sen geri dur demiş. unnā öle çangālaşırılākan dev de unnarı gödüyömuş, pay biken ikileşdi déye oynāyömuş. tam deviñ yanına varıkan olan ğızı ğakıyvamış. deviñ ğarşısına vāmış, ğılıcını çekmiş, devin başına bi furmuş dev eliñ

70 birse pitā fur demiş. olan elim bir, pitā furman demiş dev_ ölmüş. olan devlen ūraşırkan milleT de birbirini ğırıyömuş, ğannı manrı su ğapışıyölāmiş. ğız da ağıllılık yapmış devi kimiñ öldürdünü tanıyan déye, deviñ ğanından_ almış olanıñ sırtına sıvamış. olan baırıyomuş, aman ninelē! tēzelē! su siziñ! dēyömuş_ amma milleT_ aldırış_ itmēyömuş. ölece suyu dolduruyölāmiş. olan ordan çıkmış, nineniñ_ evine gēmiş. ğız da evine

75 dönmüş. anası vuvası ālayıp duruyölāmiş. ğızlānı görünce şaşırmışlā, sevinmişlē. ğız da olanı piteni annatmış. pātişah ğızına u olanı görüseñ tanırımıñ? demiş, ğız da tanırın demiş. pātişah tellāl baıTırmış. bütün oranıñ_ ahālisi sıralan ğapınıñ_ önünden geçecek déye tellāl baırmışlā. gençlē sıralan ğapınıñ_ önünden geçiyölāmiş. amma ğız u olanı bulamamış. ğız bulamayınca tüşünmüşlē, ğocağarınıñ birinde misāfir bi olancaz vā unu

80 da çauram demişlē. olanı çaurmışlā. ğız_ olanı görünce hemen sırtındağı ğandan tanımış. pātişah olanı yanına çaurmış. ölüm dile benden ne dilēsen, sen benim ğızımı ğurtāmışıñ demiş. olan ğırķ tuluķ etlen, ğırķ tuluķ su dilerin, demiş. hemen ferman çıkmış, ğasaplādan et toplanmış, tuluķlā etlen, sulan dolmuş, ācıñ dibine ğoca ğuşuñ yanına daşınmış. ğuşun ğanadınıñ birine et tuluķları, birine su tuluķları sarılmış. ğuşun_

85 ortasına da olan otumuş. ğuş, olanı tembihlemiş, carķ deyince et, curķ deyince su vereceñ demiş. havalanmışlā, ğakmışlā. ğuş carķ demiş, et vemiş, curķ demiş, su vemiş. tā ğuyunuñ_ āzına yakınnamışlā, ğuş carķ demiş, et bitmiş. hemen olan ğuşa bildirmeden kēni bacānıñ ğaba yerinden kesmiş, ğuşa vemiş. ğuş da bunu bilmiş. eti

yutmamış diliniñ altına saklamış. ğuyunun_āzına çıkmışlā, olanı sırtından indirmiş.

90 olanı hade yürü baķam demiş. olan da sen git, ben undan sōna giderin demiş. ğuş, yok demiş önce sen yürü. olan da topallayalak yürümeye başlamış. ğuş olanı geri çarpmış, diliniñ_ altındaki eti çıkāmış, olanıñ bacāna yapışdırıvāmış. olanıñ bacağı esgisinden tā sālam_ olmuş, yürümüş gitmiş.

kēni kövlende büyük bi çiftliğe vāmış. yūsū yalamış bi kelōlan_ olmuş. çiftliñ sahibine

95 gitmiş. ā beñe iş vē demiş. u da tamam demiş, seni boraya bekci yapan, sen borayı bekle. zatan da kövde düşün vā demiş. olan da kimiñ düşün vā? demiş. ā da esgi pātişahiñ_ olannarı ğuyudan üş dene ğız çıkāmışlā, gücüK ğızlan büyüK_ olana düşün yapıyōlā demiş. ben düşün gidecen isdēseñ sen de gē demiş. kelōlan yok ā demiş zatan bi kel başım vā una da cop mop atālā, sen beñe fındık fısdıK_ alıvā, ben yiye demiş. ā

100 una fındık fısdıK_ alıvāmış bırakmış gitmiş. ā gidince kelōlan hemen yūsū yalamış. ğara elpiselen ğara at çıkmış. olan_ elpiseleri géymiş, ata binmiş. evēden düşünde cirit yapālāmış. cirit yerine vāmış. cirit başlamış, kēni atını güveylen barabā aşā ğoşdurmuş, yukā ğoşdurmuş, güveyiñ başına ciridi bi furmuş. güvey atıñ diziniñ dibine düşmüş, amma ölecek yerine vurmamış, yaralamış. güveyi alıp götürmüşlē. düşün geri ğamış.

105 kelōlan atınnan gitmiş çiftlikde bāçelikleñ içinde atı dolandırıvāmış dolandırıvāmış her şeyi yere geçirmiş. kelōlan olmuş, orda bi küp vāmış küpe ğafayı soķmuş, bacakları yukāda ğamış. ā! ā! déye baırmış. ā gēmiş, borlara nōldu bōle? sen küpüñ_ içinde ne arāyoñ? demiş. kelōlanı küpden çıkāmış. bu ne haldır? demiş. kelōlan da sorma ām demiş. ğara atlı, ğara urbalı bi adam gēdi, borları bōle yaptı, beni de küpüñ_ içine

110 soķdu demiş. ā da, deme be kelōlan demiş, u adam pātişahiñ_ olunu da yaraladı ölendēmiş, demiş. undan sōna orları yeniden düzeltmişlē, kelōlan gene bekçiliğe

başlamış. aradan zaman geçmiş, bu yōda gücüK ğızlan ortanca ōlana düün yapmaya
 ğakmışlā. ā gēmiş gene kelōlanıñ yanına, kövde düün vā gē giden demiş. kelōlan yok
 ām demiş, sen beñe findık fısdıK_ alıvā, ben borda duran demiş. ā gitd̄inden kelōlan
 115 yūsŪ yalamış. aK_ atlan aK_ urba çıkmış. ōlan ata bind̄inden yallah düün yerine vāmiş.
 gene cirit_ oynanıyōmuş. atını aşā yarışdırmış, yukā yarışdırmış güveye ciridi furmuş
 unu da yaralamış, unu da almışlā götümüşlē. kēni de gene gēmiş her yeri ğarışdırmış
 undan sōna aynı küpe girmiş. gene ā gemiş kelōlan déye baırmış, kelōlan küpdeyim ām
 demiş. aK_ urbalı aK_ atlı bi adam gēdi borları bōle yaptı, beni de küpe soğdu demiş. ā
 120 tüşünmüş hē demiş u adam düün yerine de gēdi güveyi yaraladı demiş. kelōlan durmuş
 murmuş, ā bē demiş, ben bu işden çıkacan demiş. ā da le ōlum napmaya ç1k1yoñ? dur
 işde demiş. kelōlan yoK_ ām demiş bu gelen_ adam beni de öldürü, baksañā borlāda
 nelē yapıyō, demiş. bırakmış gitmiş. öteki āları atık hasda yatıyolāmış. yūsŪ yalamış bi
 tokdur elpisesi géymiş, eline bi çanta āmış, vāmiş kövün_ içine. āsıgiliñ ğapınıñ_ öñüne
 125 gēmiş. tokdur vā déye baırmaya başlamış. ordan birisi amanıñ demiş baıam tokdur
 gēdi, şu pātişahıñ_ ōlannāni da gösderemiñ? demiş. āmışlā tokduru ōlannañ yanına
 götümüşlē. kelōlan vāmiş yaralınāñ yanına oh_oh_oh size nōldu bōle? demiş. unnā da
 sorma tokdur bey demişlē, başlāna gelenleri annaTmışlā. yaralāni ilaşlamış. ağalāna siz
 intizar_ āmışıñız ne yapıd̄iñızı biliyoñuz mu ?aklıñıza getiriñ bi tüşünüñ demiş. u zaman
 130 unnā da bizim ğardaşımız vādı, şōle yapıdık, bōle yapıdık, demişlē. tokdur hemen yūsŪ
 yalamış evēdenki gibi ōmuş. ğardaşlannan sarmaş dolaş olmuşlā. böyüye böyüK ğızı
 ortancaya ortanca ğızı, gücüe de gücüK ğızı almışlā, kırK gün kırK gece düün_ ōmuş.
 muraTlāna ermişlē.

-25-

ANLATAN : Şükrüye Böcek - Mehmet Böcek

ÖĞRENİM DURUMU : Yok – İlkokul

YAŞ(LAR) : 81 - 65

ETNİK KÖKENİ : Manav

DERLEME YERİ : Deresakarı Köyü/ Bilecik-Merkez

(Genel)

Ş.B.: amcanā ğaçmadım, ğaçmadım. amcañla bōle önden şey yaptık. yok yok ğaçmadım.

M.B.: bubam çok yaqışıqlıdı. anam_una aşık_ömuş.

Ş.B.: yok yok görmezdim, o boraya gelirdi, amcañ borda, getiridim her şeylē getiridim,
5 bişiridim, yirdik. u da bordan.

M.B.: nişannı olurlā bizim esKiden, bir de esKiden nişannı oldū zaman, birbirini görmezlē, kövlü olarak biliō da.

Ş.B.: kövlü olarak biliōm da, bizim_ōle şē yahmazlā.

M.B.: şindi anamıñ_evi, u benim_ev yaptım yerde. bubamıñ_evi burlā.

10 Ş.B.: buna vēdim ben_urları, mēmede vēdim.

M.B.: anamıñ bobası da çok zengin ağā, bābamıñ da bābası usTa bōle marangoz.
bobamıñ keyfi ī, para bol, aT dōrūnda geziō, anam da una hemen varvādı, dē mi ana?

Ş.B.: istedi, ben de vādım. pek yavızdı. ğoca kövüñ yimēni bişiridim, amma atık pek bişiremiōm. ğatlışa da götürülēdi, gidēdim yimek bişirmeye.

15 M.B.: ğatlışıñ hepsini tanır, esKiden hepsini bilir.

Ş.B.: düünü mü bilmen mi? nası õsun işde bõle. dovul dömbek yoğdu õnden, dovul dömbek yoğdu. hincik çığdı dovulladır, şeylêdir. u zaman õle yoğdu işde dömbeklen oynadığ, oynanırdı. dömbek çalıvarıdım ben, dõmbeđ çaladığ milleT oynadı andan. kenekeyi çalarız, kenekeyle oynanırdı.

20 M.B.: esKiden dāmat atlan gidēdi, hamam burdadı. burdan otTūmuz ğavelen önündeki meydana buradan iki oda vādı esKiden. burdan dāmat banyodan çığdı mı ata bindirilēdi, iki oda birleşir ğol ğola davullā zurnalā türkū çarıra çarıra gidēlēdi.

Ş.B.: türkū çaralax gidēlē bizde. atıđ hanđı türkūleri çarırlāsa, istedikleri türkūleri çarırlā.

25 M.B.: ğara ğoyuñ ğoyuñnarın beyleri undan sōra...

Ş.B.: sövüdüñ erenleri çeviriñ gelenleri dēlē. ğatlışıñ yimeklēni hep bişiridim ben. hē erenköylē götürülēdi, sölbükün götürülēdi, atığ nerde bişecek yimek vāsa götürülēdi. baña ay dēlēdi señin pek da'lı oluyo yimēn dēlēdi, pişirvē dēlēdi. atığ pişircek halım olmuğ, evde pişiriğom. geliniñ atına cibindirik dağılır bizde. cibindirik dağadığ cibindirik.

M.B.:dāmādı buradan götürülē oraya, meydana. meydana dāmādı ilāhilen ğeyindirilē.

Ş.B.: hē ilāhe çarırlā bizde.

M.B.: ğeyindirdikden sōra, dāmādı otTdurulā bi sandalyeye, masaya neyse şõle undan sōra baırlā dürülē, dürü deriz biz buna, attā...

35 Ş.B.: ne çekeceñsen çekēsin işde.

M.B.: undan eveli bõle oynālā, esKiden basma örtme çekilirdi, bõle altındı şudu budu

yokdu. undan sōra şindi oynālā heP bi araya gelirlē bōle, şin dutālā ū basmayı üzerine atālā, işde yarım_ayvanın yarısı, yere düşdü yarısı, bu dürüyü sorāsañ, ğatlışı irfanın dürüsü, hēy! hēy! dēlē. gene çalgılā başlā oynamaya, undan sōra sıralan gelen dürüyü
 40 bairılā, gelen dürüyü bairılā. u bitdikten sōra gene oyun_olur. ōlen_olur yemeye gidilir. yemekden sōra işde cāmiden çıkılır. cāmiden çıktıkdan sōra yāni yemek yēnilir. yemekden sōra sāt iki üç sırası gelin_atını gidēlē uraya...

Ş.B.: ilāhalan gelini bindirilē ilāhalan.

M.B.: gız_eviñin_öñünde meselā gelin burda tedārikli hazırlanırķan urda ilāhilē
 45 devam_edē... undan sofa gelini indirī, dāmādın buvası urdan teslim alır. gelini bindirilē ilāhilen damadın_evine.

Ş.B.: birazcik de para verī, para verī şiyē.

M.B.: para verī dēken biz süT_aķķı gibi ōle bişē yāni şindi de ōsun da elli binñira gibi süT_aķķı bizde ōle şey yok, hanē doḡu gibi falan gibi ōle durum yok.

50 Ş.B.: yok yok başlık parası almazlā.

M.B.: diyelim üş tāne bilezik, sādemiş, küpesimiş ıvır zıvır, boynuna alırlāsa bī zincir gibi ōle bişēlē. geri ğalanı ōle işde hē bi de nişānlı olurķan ilk defa bugünün parasınnan elli lira ğonur bi süT_aķķı gibi bi de dāmāt şē gelini ata bindiriken, teslim_alırķan on lira yirmi lira bōle atık el lira ne ğuyāsa ōle bi süT_aķķı gibi helallık bōle yāni ōle
 55 benim ğızıma şunu daķicen, benim ğızıma şu paray verecen yokdur. anam da bilir yokdur bizde. şindi bizde para saçılma yokdu, fındık fıstık vādı. saçı dēlē una.

Ş.B.: para saçılmazdı esKiden. fındık fıstık gene saçılıḡo gelin şēdēken, para da atıyolā şindi. saçālā bizde işde. millet ğapışır.

M.B.: şindi şöle gelin geldi déye o evde bi seviç_oluş. o sevice ğarşılık şekerdi, fındık
60 fısdık atıK_aklına ne gelirse bunnarı. ceviz bōle atılış hē şindī para da atılış. yāni bū
ōbür taraf ğızı vēdim déyē eviñde ğapalı ğalıyo, bi defā üzüliş bōle, ama öbür taraf da
seviniş geliñ_aldık déye. hē o taraf da şekē saçış. undan sōra düünnē bitē, düün
bitdikten sōra ğız_evi olan_evini yemē dāveT_idē ilk defā. urda yémek yinir tabi,
hısım_akrabası toplanır olan evinin urda, yémek yenir. undan sōra atıK_aradan bi havta
65 mı geçcek om beş gün mü geçcek bu sefer de olan_evi ğız_evini dāveT_idē.

Ş.B.: yidiriz, ekmek yidiriz. ekmek yidiriz. ne pişircēsek patatis, çorbā, kesme çorba
yaparız biz. ğadinnā da adamnā da ğaşığnan oynā düünnēde. evēden ğaşığlan_oynanır.
hinciK gene oynayolā ğaşığnan. herşey sōlēlēdi mani sōlēlē. ben bilemen_atık,
aklımdan geşdi atık, ne zaman oldu ortalık?

70 M.B.: şindi buradan ğız çıkacak, buradan ğız çıkacayı zaman bu benim mūtarlīmda yāni
yirm beş otuz sene oldu yāni, yirmi seneyi geşdi. bütün ğızlā, kövüñ genç ğızları bu
gelin_olcaK_ğızıñ_eviñde u gece misāfir ğalır, undan sōra eviñ_altına da u gençlē
gelirlē. şindī urdan, erkeK_urdan sōlē, bi mani sōlē. undan sōra ğızlā, hade sen çık
falancanın_olan, şin ğız çıkā una mani atā. undan sōra olan_una cevap veri falan bōle,
75 öbür bi olan bu sefer de falancanın_olu hade bu sefer sen cevap ver. bōle mani
atışirlādı. zaten_unnā arkadaşlā arasında bilirlē, bōle devam_ede ede bunu ğaldırdık
biz. ī bişē dīl, dōru bişē dīl, e şindi dā ī oldu ğız_olan yan yana her gün. esKiden ōle deil
ki ben dört sene nişānnı ğaldım. ben on_iki nişānnı oldum on_altı yaşında düün
yapdım. sōra bizde esKiden hiç_izinleme olmadan düün olurdu.

80 Ş.B.: hē izinleme almazlādı biz de hiç.

M.B.: ben ōlum olduğdan neden sōra izinleme aldım yā. asgerden geldikten sōra

izinleme aldım.

Ş.B.: yavrum esKiden de şalvā géyēdik. gene işde bōle şalvā géyēdik.

M.B.: ana esKiden aptannā maptannā bōle şēlē vādı. kürk gibi, aptannā vādı.

85 Ş.B.: eveli kürklē vādı, kürK géyilirdi.

M.B.: sende hiç ğāmadı mı unnādan?

Ş.B.: yok yok bende atı ğāmadı.

M.B.: halandan hiç bişēlē deymedi mi?

Ş.B.: deymişdir _ ama nerde ğādılā bilmem. kürK _ olurdu. düünnēde géyilirdi.

90 M.B.: şallā bōle, ır ır düzennē vādı.

Ş.B.: tamasa da vādı bizim ama mēmet borda vādı bizim. tamasa yo _ atı

hinciK _ ōlelē yok. tamasa bōle düzen _ olu işde. kürK _ olurdu. kürk, bōle kürklē olurdu

eveli, hep kürk géyēdik. altın uşa _ olurdu. şöle şöle aynaları vādı, altın renginde

olurdu. şal _ olurdu, poşu da olurdu. pullu çevre olurdu, ğoca çevre olurdu. esKiden

95 İlastik mastik yok, düünnēde untura vādı. yünsek topulu untura. atı _ unnā ğatı

atı, unturlā munturlā yok. ğırmızı şitāyelē vādı. ğızılı, beyazlı, yolalı şitāyelē vādı.

şindi gene géyēlē unu. ille u şitāyeyi géyēdik.

Ş.B.: mesel deyverilēdi bize. hē hē dēlēdi. atı undağādım _ unnarı yavrum.

M.B.: şimdi burda ço _ esKiyi bilmeyiz biz, unnā bir türkū yaılmış. iki

100 mezar _ arasında harman _ olur mu? ğamayı vuranda derman _ olur mu? déye.

Ş.B.: dē şeyde ğızılğayada kürd _ āmedi vurmuşlādı, ğızılğayada vurmuşlā unu de una

türkū yamışlā. aslanım _ ahmedim buralarda ğādın mı? déyelek söylēlēdi.

M.B.: erturul ġāziniñ osmanlıniñ söjüde geldī zaman, o zaman tabi ġoyun, keçi, at bi
 āyilede kırk kişi elli kişi yāni oba hālinde. o zaman osmanlı buray geldī zaman bizim bi
 105 hāne aşāda u saķarı tarafında, bi hāne şu ġayaniñ_arka tarafında, bi hāne şu tarafda,
 sizin geldīñiz_u yol tarafında, undan sōna bi hāne řu çamlīn oldū tarafda, ē bi sülāle
 yāni şu tarafda, bir, iki, üç, dört, beş, altı çadırılı bi oba geliō buraya. tabi osmanlı o
 zaman ilerledikçe bu sefer diyo şu, bi ferman çıkarıō herkes yerleşsin. duyuşumuz
 bizim sülāle şu daş yollā deriz ordaymışdı heralde. atı ġayboluyo. geliō, burası bu
 110 derenin_ıçı bōle bōrtlen yāni ormannıķ. oraya baķıō su vā, baķsana bizim evlē urda.
 kövün ġuruluşunu bōle annadıōlā. dā önceden ermeni rum diōlā burda.

M.B.: ya yunan buray geliō, ehmedeye ġarargāh ġuruō.

Ş.B.: u yakmış kövü bizim zāti, bizim kövü u yakmış.

M.B.: bizim kövüñ mūtārına haber yollaō, deyo řu bize iştirāk_olun. bizim mūtārılıķ da
 115 biz ġabil_ıtmeyiz diōlā. işde ġabil_edēsın etmēsın işde u yukāda zāte asger yok burda,
 bütün evde kim vāsa asgere gitmiş. bütün ġadın çoluķ çocuķ. undan sōra milleT
 toplanyo bizim çālyan dedimiz sizin geldiniz tarafda, u yana dōru ġaçyo millet. tabi u
 ara yunan gelyo, buray yakyo.

Ş. B. :aman yunan da yakmamış işde, bōle kövlülē řēlē yakmış mēmet.

120 M. B. :yok yok gene yunan yakmış_ana. şindi řōle çetelē vā, soyġuna geliōlā. meselā
 borda adamın tüfej vā, bunu alyō götürüō. kövde kim zengin?misāl veriōm irfan zengin,
 yaşlı, geliōlā paran nerde? para nerde? attā bizim burda iki kişi kesmişlē, çetelē kesiolā.
 řindi ehmediye çeşmesiniñ_oldū yere ġarargāh ķurmuş buray yakıō. dedemgil on bir
 on_iki yaşlāndalāmışdı. seKiz_on tāne öbür yakada, saķarıdan öbür tarafda bizim yāni

125 başıbozuk, sifil diyem, birē ellēnde mavzer, ō sūrı götürüolāmiş. kövlü sūrını bölmüş
süvāri götürüyo. götürüken ġarşıdan bizimkilē silā atıolā, u başıbozuk dedimiz sefillē silā
atınca sūrın hepsini götüremiyo, birazını alıp götürüyo, urda kesip yiycek. dedemgil de
buradan öbür yaķaya işde bu tarafda nōluyo, casusluk yapıolā dedemgil. burdan_uraya
haber götürüola. oraya varıolā Kaadı daşın_altına göyyolā, bizimkilē urda
130 daşın_altından alıolā, okuolā yāni, burda nōluP bittini oķuolā. dā sōna dedemgil
yaķalıyolā, dedemgili alıyolā, küplüye, küplüde oturuyomuşdu gevur. undan sōra
küplüye götürüolā. götürüken yenikövü geçdikden sōra, ġız ġapan çeşmesi deriz, onun
yanında her taraf nöbetçi, urda dedeme sopa vuruo asger. neyse bunu götürüolā
dedemgili uraya, küplüye. komutan diyo yunan komutanı yā bunnā çocuk diyo.
135 bunnān_aklı ermez diyo. yāni bunnā bişē bilmez gibisine. bunnara gidin, kövünüze gidin
diyo. dedem u diyo ku, geliken bizi dövüölē yāni gene dövēölē bi Kaat veriñ. bi Kaat
yazvāmişlā. gene geliken aynı asgere deKgeleyolā urda. Kaadı gösteriyolā Kaada baķıyo,
unu dedemgili döven sırtını dönüo, türko vur! haķ dēmiş, haķķını al dēmiş. dedem diyo
vuramibiliriz diyo, ġaşdıķ geldik diyo. bu sefer de diyo ġarşıdan ġorķuoz diyo. bizim
140 ġarşıdaķı başıbozuklādan. çünkü aradan bi ikin gün gečio haber gelip gitmeyince
ġarşıdaķı habere, işde ġarşıda on kişi vā yirm kişi vā déye acabā uraya dedilē mi déye.
bu sefer dedemgil evden çıķmayolā, nāpalım işde hastadıķ gelemedik, gidemedik
déyelim üş dört gün sōra gidelim uraya vaziyeti annadalım. üş dört gün sōra gideyolā yā
niē gelmediniz? yā hastadıķ da gelemedik. yāni bizi uraya yunan götürdü de bōle bōle
145 oldu. işde siz_uraya bizi bildirmişinizdir falan déye tereddüt_altında ġalıp da yāni bu
sefer bu yō da buradan sopa yimeyem déye dedem biraz aķıllıcaymışdı içlēnde,
böyücekmişdi. bōle bi durum gečio yāni. dedem o zaman, daha önce dedem ġatlışda

çobanlık yapıyomuşdu. iki ğardeşlêmişdi bunnā, ğatlışda iki ğardeşlêmişdi bunnā, hattā üş ğardeş birisi asgerde ğalıo.

150 Ş.B.: müyēser halanıñ buvası, asgerde ğāmış_u.

M.B.: iki ğardeş ğalıolā. dedemi uraya çobanlıa verĳo ğatlışa. ğatlışda bñ senelēni üş liraya mı? yıllını duruyo. o zaman dedem on beş on_altı yaşlāna girĳo ğalba o ara. undan sōra buraya geliō burda birisine çamurcu duruō. kövüñ_ustasının birine çamurcu duruō. u günde on beş ğuruş verĳo. yirm ğuruş alĳo ev yaptı adamdan. beş ğuruşunu 155 ustası alĳo, on beş ğuruşunu dedeme verĳo. on beş ğuruş ama çoK_iyi para. her gün her gün her gün onbeş ğuruş. dā sōra ābi yunan burları yakınca, dedem kendi evini yapıō, undan sōra dayılānıñ_evlēni yapıō, ğayınçosunuñ_evini altı tāne mi yedi tāne mi ev yapmış. bedāvā tabi bōle, ğarnı doyasıya her nēse. undan sōra dedem bi usta olĳo kövde hemen hemen çekiç vurmadiĳ, kesē vurmadiĳ, çivi çaĳmadıK_ev yokdur yāni dedemin. 160 durumu da çoK_ī di, bi evin de bi oludu bobam. bo dedem ğazanĳo tarlaları u bu sürverĳo bōle, bobam aT dōrunda gezĳo, anamıñ tarafı da zengin, altın deyiyo bobama, davar deyiyo, çok mu altın deydidi?

Ş.B.: bilmen ki vādı bayā bi dizi olcaĳdı, bi dizi.

M.B.: bi dizi altın. bugün sermāye yani bi dizi altın, unnarı yĳo, yaşıo.

165 Ş.B.: çok hayvanımız vādı. dünya ğoyunumuz ama keçilēmiz vādı. saĳādım ben, peynir yapādım, maya alırdım, peynir yapādım. süzeye ğuyādım, süzdürüdüm. urda u süzēdi atıĳ bi de acıĳ daş basdırırdım. atıĳ daş ēce basdırırdı, süzēdi, kesēdim undan sōra duz_ekēdim atıK_ğoyvarırdım, önden dolaplıa yokdu yā.

M.B.: anā! esKiden buvanıñ zamānıñda davarıñız neyi yok mudū? vādı ne ğadā ē hālā

170 da ğoyuñnarıñız vā bak.

Ş.B.: saādım ben ğoyunnā keçileri neyi saġādım ben, saġarın ha bōle yapvarın combur combur combur çok saġādım. şeyimiz mayamız_olur, bazā mayası alırsın, su ğuyāsın_una, undan kerı ğarışdırısın_atık, u yenden urda tutā. tuttān kerı getirip süzeye ğuyāsın, süzekde süzdürüsün. he undan sōra ğatıldı mı kesēsın, duzlāsın ğorsun dolaba.

175 ğoyun yourdu yaparım ben, pıltı gibi olurdu. çorbayı da güzel yaparım ğuzum. kesme çorba yaparım. hamırı yazarız, tepseldiriz hamırı, u ğuruduġdan kerı getiriz. şeye ğoruz kes kesveriz kes kesveriz, yālı suyun_içine atāsın. yourtlusunu da yapāsın. samsaĶ_ezēsın yourt ğuyāsın. aynı çorbanıñ_içine ğuyāsın. her zaman bişiriz burda, köve yidiriz.

180 Ş.B.: amcan pek sevēdi olum. öleceñ dedi baña bu, su vē dedi, getdim, ben su vēdim, suyu içdi ne vāmış ne yoġmuş bitdi, yetdi. hemen işde öldü bitdi. atık ben de gitdim bunnara habēr vēdim_işde. bunnā da geldiler_işde. nefes darlı vādı. nefes darlı vā dā duzsuz neyi yapādım, her şeyi yidiridim ole. duzsuz yapvarıdım her şeyi, duzsuz ğordum önüne yirdi. hē yidirim, pek baġdım. i nāpam atık cañı ğemiş ne déyem. ğatlışıñ

185 hepsini bilirim, öneden bēlli gidēdim. urda düñnēde yimek bişiriveridim. patadis_alırlādı, pılav bişiridim. patadis yapālādı, unnara ole bişiriveridim. yimekleri bişiridim. ben aşçılıġ vā, her yere ğötürülēdi. sölbüküñ neyi hep ğötürüdü, yimek bişirmeye. sen dēlēdi pek da'lı bişiriyon yimeyi dēlēdi, alırlā ğötürülēdi. bindirilēdi erenköve neyi ğötürülēdi. urda erenkövde neyi bişiriveridim pılav, patadis, çorbā, yuġa börej pek

190 yapādıġ öneden biz ammā hinciK_atık batırdılā.

yuġa börejini ğazana şēderiz, döşeriz, yā dökeriz dibine. undan kerı yeñden ıslarız_unu. undan sōna unu ğızardırız. yeñden bōle pişirgeç_olur, pişirgeçlen çeviriz yeñden urda

ğızardırız, yidiriz, köve yidiriz biz çok. bazı peynirli yapāsin.

M.B.: yannız esKiden düün yapacaqlā meselā kim düün yapacaşsa, bütün kövde
195 hısım_ařrabā toplanır, soķā ateş yaķālā, saşları ğorlā, durmadan bi tarafdān hamır
yumrulur, bi tarafdān yuķa açılır, undan sōna bi yere yılır. undan sōna yıldıķtan sōra
düün zamanı geldi mi burada tepsi, yuķa böreğini ıslālā yağ döküp, hařlālā.

ř.B.: içine ĩrat yapāsān, vāsā peyniri, nōr unnarı ğorsun. atāsıñ ğızardırız. şeyimiz olur,
pişirgecimiz, ğızardırız_unu bi yere yıarız_atıķ. ğoñsulā toplařırlā. ğelirlē
200 yardım_edelē gidelē. u ğadā yuķayı neylen yapacan? dūnyā yuķa yaparız. ha baķ yāmur
dovası oldū zaman da gene ibrahim tavıķ alvādı, pılav yapıdlā ğoñsulā, millete yidirdik
pılavı. yidiriz çok yidiriz köve biz. baķ hincik mevlüt_ oldu mu ğoca köve delāl baırılā,
hē bāřam fılancaanın mevlüdü vā dēlē. herkes ğesin deyelek hoca baırvarı. hoca baırı. hē
mevlüt yimej olur, mevlüt_ oķurlā.

ř.B.: hıdırellezde de pılav yapılā bizim. kim ne alvarısa, tavıķ_ alvaran tavıķ_ alvarı,
205 ne alvaran alvarısa.

M.B.: anā!esKiden hıdırellezde nası yapılādı? herkez bulğur getiri, nohoT toplālā, bi
ğün eveli çıķālā, odun toplālā.

ř.B.: esKiden aşure de vādı öñden. hıdırellezde aşure ğaķdı öñden yapılādı. hincik
210 yapan olmayo atıķ. şindi köpüK_elvası getiriyolā. kövde sallē vā, unnā yollālā her şey
yollālā köve.

-26-

ANLATAN : Tevhide Özer
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 70
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Geçitli Köyü / Söğüt

(Masal)

bi vāmiş bi yokmuş allahıñ ğulu pek çokmuş. vātıñ birinde bi kövde gelin, ğayınna, büyük vuva bi de olannarı vāmiş. bunnañ bi de inekleri vāmiş. bu inej her sabah her aşam gelin saāmıñ. günnēden bi gün gelin. inek saāқан, inēñ yanında yellenivēmiş. gelin bi utanmış bi utanmış, inē aman_inek, canım_inek sen benim ne yapıdımı
 5 kimseye deyvēmezseñ ben señe gelinniklēmi géydirverin demiş. getimiş sandıñdaki gelinnik pisdannānı inēñ üsdüne géydirmiş.. undan sona ğayınna inēñ yanına gēmiş, bakmış inekde tuhaf bi hāl vā. amanın demiş geline bu inē nōldu bōle? demiş. gelin de ben inej saāқан yellendim, kimseye deyvēmesiñ déye bunnarı géydirdim demiş. ğayınna da hemen gitmiş, en ağır şalvālandan getimiş, ben de géydirveren demiş, inē géydirmiş,
 10 unnā öle yapālāқан büyük vuva gēmiş una da deyvēmişlē. hemen u da getimiş en yeni pontullandan géydirvēmiş. āşama olan gēmiş inej öle görünce şaşırılmış nōldu bu inē bōle? demiş. evdekilē her şeyleri deyvēmişlē. olan da hay_allahıñ salakları demiş ğızmış evden çıkmış, gitmiş. gidēken gidēken yolda bi köv gibi bi yere ırasgēmiş. bakmış ğocağarınıñ biri ğalbır elinde belli içere giriyōmuş tışara çıkıyōmuş. olan gēmiş
 15 nine napıyoñ bōle? demiş, nine de ah_ölüm eve güneş girmeyō da ğalbırlan güneş ğuyuyon demiş. u kövde de evleñ hiç pençeresi yokmuş. olan ğalbırlan güneş girmez

nine ben ğuyvaran demiş. ıkmış evin_üsdüne büyükce bi delik_çmiş, u delikten
 içere güneş girmiş. atıK kövlülē de bunu görünce güneş ğuyduran ğēdi, güneş ğuyduran
 ğēdi dēye hebālem evine delik aşdırmış. ōlana da altın, para, hediye herřeylē vēmıřlē.
 20 orda bi ğaç ğün durduğdan sōna gene yola ıkmış. gidēken gidēken bi yer ğörmüş. bi
 suyuñ başında bi çoK_adam toplanmıřlā şamata şamataya gidiyōlāmıř. ōlan urda ne
 oluyo şu dēye bařlāna vāmıř. dayılā! amcalā! ne oluyoñuz? demiş. adamnā da ayaklānı
 suyuñ_ içine soğmuřlā, hanķısı hanķısının_ayayı bulamāyōlāmıř. ōlana suyuñ_ içinde
 ayaklāmızı bulamāyōz, unuñ ğavğasını yapıyoz demiřlē. ōlan da duruñ baķam ben
 25 bulduruvaran demiş. eline uzunca bi şımal kesmiş. suya şımalı vēmıř_āmıř
 vēmıř_āmıř, herkez ayaklānı toplamış. ayakları acıyınca sudan çekmiřlē, atıķ, ayak
 bulduran ğēdi, ayak bulduran ğēdi dēye buna türlü hediyele vēmıřlē. ōlan hediyeleñi
 āmıř ordan da bıraķmıř ğitmiş. gene gidēken kövüñ birinde ahāli bi ğapınıñ_önünde
 toplanmış, ortalanda atın_üsdünde bi gelin, ğapı alaķmıř, gelini atlan ğapıdan içere
 30 ğuyamāyōlāmıř. geliniñ başını kessek, gelin_ölür, atıñ ayaklānı kessek, at ölür. yārabbi
 nāpacaz ?deyip duruyōlamıř. ōlan bunnarı ğörmüş yannāna vāmıř, sormuş. dayılā!
 amcalā !nāpıyoñuz borda? demiş. unnā da gelini içere ğuyamāyoz demiřlē. ōlan duruñ
 ben ğuydurvaran geliniñizi demiş. çekiliñ_urdan demiş, çekilmiřlē. atıñ_arķasına bi
 dekme aķmıř, at birden yürüyünce gelin başını eymiş, at da içere girmiş, atıK_urda da
 35 gelin ğuyduran ğēdi, gelin ğuyduran ğēdi dēye, epeyce hediyele vēmıřlē. ordan da
 ıkmış ğitmiş. ğit baķam ğit baķam bi köve tā vāmıř. āřam_ōmuř eviñ birine misāfir_
 ōmuř. yimiřlē, iřmiřlē yatma vātı ğēmiř, hade yatamiñ! demiřlē. u eviñ de bi ğızı
 vāmıř. ortalığa bi dōřeK ğetimiřlē sermiřlē. anasınnan vuvası bıraķmıřlā, ğitmiřlē.
 ğızlan_ōlan u odada ğāmıřlā. ōlan şaşırmış bu işe, ğız mı yatacaķ bu yataya ben mi
 40 yatacan dēye. beklemiş meklemiş dayanamamış, ēce uyķusu ğēmiř, yataya yatmış,

yatmış_ amma buyō da uyuyamayōmuş. ğız da seki de oturuyōmuş. olan yatınca ğız da başlamış tüşünmeye. hinci beni bu olana vēselē, bi olumuz_ōsa, adını selman ğosağ. olumuz olüvēse, çeñizleri vuvasına mı ğalır? beñe mi ğalır ? demiş. ah selmanım déye bi baırmış. olan ğakmış, anası vuvası ne oluyō déye gēmişlē. ğız tüşündüklēni bōle oldu
 45 bōle oldu déye deyvēmiş. olan baırmış orda da sıkılıyō, gitmeye ğakmış. nereye gidiyōñ? baıram tā selmaniñ çeñizlēni bölcez demişlē. ğızıñ ne gadā çeñizi vāsa getimişlē ortalıa dōkmüşlē. bu anasına deydi, bu vuvasına deydi déye üleşdirvēmışlē. olanıñkılānı çuvala doldurvāmışlē.

olan çuvalı sırtına furmuş kēni kōvümden iyi yer yok déye kövüne geri gēmiş. āşam_eve
 50 gēse de bi baksa, ev ğalabalık millet yiyyō içiyō. ne oluyō bu ğalabalık ?déye sormuş. ğırķ mevlidi okuduyoz demişlē. geliniñ yellendiği ğırķ gün_olmuş, unuñ mevlidini okuduyōlāmış. olan allah belañızı vēsin siziñ demiş, amma nāpacan, gēmiş gene evine otumuş.

-27-

ANLATAN : Emin Ayhan
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 72
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Deresakarı Köyü/ Bilecik-Merkez

(Bazı Akrabalık İsimleri)

cice, ğadi, ğade, able, ibe, böle, çıkancı,

(Bazı Hayvan İsimleri)

cırğa, ğuluk, dombay, kuşmiyav, kelkeli, bızay, cuşcu,

(Bir Anı)

- 5 önden berbēlik yapādı, yanmadan_önce. sünet cemiyeti vādı, seymen dēlē ğurusıķı tüfeK_ atılır böle ğırK_elli kişi duruma ğöre, tek sıra olur bi kişi baruT daıtır. işde biraz mesāfeli yerlēde ğurusıķı atılır. ben biraz muğalletliklē yapdı. yaz ğünüdü, yere böle toz toprak topluodum. tüfej toza dutuodum, duman_üsdünde ğalıodu. yuvarlanıodum falan. sen misin ? dedi hazreti allāh. irāşlān ibrām_āğa vādı, rāmetli oldu, beķardı.
- 10 baruT daıtıo bu. işde bunna biz ĩ ğonuşurduķ, sōbet mābbeT edēdik, böle şaķa yapādıķ. ben tüfej doldururķan una dōru baķıom, iki kişi dā vā geçlēden unnā da alıolā. nōldu nası oldu annamadıķ. şinik deriz, bi teneke buydey_ alır onunla baruT daıtıyo. tüfekden düşen bi bez parçası şiniñ_ içinde ğalıo, suratım yanmış. ayakķabilān bālāri bile yanmış. don külōtla ğadıK_ōle.

(Düğün, Mani)

düünnēde esKiden geçlē ğız_evine mani atmaya gidēdi, mani atādıķ. undan sōna ğarşısına bi ğız çıķadı bu arada ikisi birbirine ğarşılıķlı mani atālādı. seniñ manine göre ğarşılıķ veriō ğızlā:

20 mani maniyi açā

mani bilmeyen ğaçā

geliñ ğızlā bi mani sōleşelim

hanķımız usta çıķā

ōlan sōlüō bunu.

25 ğız:

manici başıyım ben

cevāhir taşıyım ben

bir deķil iki sōlesen

cebimde daşıyım ben

30

esKiden esKiden yirmi sene eveli, otus sene eveli şindi māni düün gēcesi yāni cumā gēcesi aķşamı ōlannar ğız_evine gidē, ğız_evinde ğız_eviniñ camının_altında ōlannar geçler toplanır. tabi sevdikleri istedikleri ğızlara nişānnı olannar, olmayannar māni atarlar. şindi o zamannā bunnā o zamanķı ādet, ezberliyolādı unu. yāni ōlanın verdī

35 māniye ğarşılıķ o da veriōdu. şindi yasaķlandı, hoş görölmedi. şindi gelini yalnız biraķmamaķ_ için arķadaşlar toplanırlar, ēelence yapālar. u zamannā zaten

ğızlan_olanın görüşmesi mümkün deil. seni nişannıoz, sen_unu bilion ama nişannandıktan sōna göremessin_unu. düünnēde sōlenen türküler de menşurdur burda. aşādan dāmādı géyindir, ata bindirdik ğol ğola:

40

şu levkēniñ ammān, üsdünü dūmān būrūdū

zaptiyelēr ğöl ğöl_olmuş_ammān yōrūdū

geliñ şoray yatalīm, çamura batalīm

45 İtiyarları ğasaba satalīm!

geçlere sarılıp yatalīm!

diş sōledik.

bir_incecik duman düter bacadan, unu sōledik:

50 “bir incēcik ammān dumān dūtēr amman ammān bacādān,

aḡ oḡu derler ammān ammān ben oḡumam böyle sarhōş hocādān”

bu bizim bu tarafın türküsü. ammā şindi u ānı yaşamaḡ lāzım. u ānı yaşādın zaman zaten tüylēn tiken tiken oluḡ.

55 “evlerinīñ_ōnū hamam da ğapīsī aman ammān hamam da ğapīsī,

hamamdan gēliyor gēliyor yāriñ göḡūsu.”

gene bizim kövlü biri için yakılmış bi türkü vār. ziyānın buvası mı dēlē ne dēlē.
ğızılğayada kürd_āmedi vuruyolā.

60 “iki mezā arasında harman_olur mu?

ğamayı vuran da derman_olur mu?

aslanım_ahmedim yerde yatıyor.

ğara bıyıqları ğana batıyor.

65 şindi bunnā niye yok. u zamannā millet sāde buydey ekēdi başğa bişē yapmazdı. harman
zamānı harmanı bitirdi mi nerde düün vā, nerde bayram vā milleT_urda. cumalı köv bizi
dāveT_edē, geçlē heP berāber_uraya gidēriz. ğatlış kövü dāveT_idē uraya gideriz.
unnarı biz buray dāveT_idēriz. u zamanķı şe bambaşğa. şindi ğle bi şe ğalmadı yāni.

(Bir Hikaye)

70 bi de hikāye annadıvaram. şarķılarla bōle karşılıklı sōleşiyle annaşıyolā. deliğannı bi
ķızı seviğ. kövden de dışardaymış çeşme, su aldıkları çeşme dışādamış. ğız su ğaplarını
alığ çeşmeye gidiyo. ğlan şōle yan tarafa çekiliyo:

‘suya giden allı gelin, bi su vē içem gelin

75 ölürsem kıanım_olursun, sōle kimiñ gelinisiñ?’

ğız:

‘‘benim adım beyaz düzē

bāçalāda ğızla gezē

anam duyā bacım sezē

80 vā giT_ōlan dövülürsün’’

ōlan:

‘dövülürsem dövüleyiñ

sövülürsem sövüleyiñ

85 tek bi haberiñi alayıñ

sōle kimin gelinisiñ’

ğız:

‘‘īdeniñ dalleri yerde

90 bi sebeP_olur da sōle

sōle kimiñ yijdisiñ

ōlan:

īdeniñ dalin_eyelim

gel_ikimiz evlenelim

95 iki şāit bi de imam

yuvamızı ğurduralım.

iŖde bõle Ŗarkıyla sõleŖi yapıolã, evleniolã.

-28-

ANLATAN : Hamide Kayhan

EĞİTİM DURUMU : Yok

YAŞ : 68

ETNİK KÖKENİ : Manav

DERLEME YERİ : Küre Kasabası / Söğüt

(Masal)

bi ğarı ğocalā vāmıŝ, iki ōlannarı vāmıŝ. ōlannā oğula gidēmiŝ, bubaları bā kesmeye gidēmiŝ. anaları ekmeĸ ıĸılayvarımıŝ. adam ğazāmıŝ ğazāmıŝ ekmeĸ yiyceĸ zaman bi baĸāmıŝ ekmeĸi yoĸ. bi ğün bōle iki ğün bōle ğarısına ekiŝmiŝ. u da dermiş ki mādem beñe inanmayōñ , bu sabah da kēñin ıĸıla demiş. adam ekmeĸi ıĸılamıŝ, bāda dala daĸmıŝ. gene ekmeĸi yiyceĸ sırada bi ğarĸa ĸemiŝ antaniñ _iine girmiş. adam antaniñ bōzunu sıĸmıŝ ğarĸayı dutmuş. eve getimiş ğarı! ğarı! benim tüşmanım bumuş demiş. ğarĸayı altın afese ĸapamıŝ. orda ğarĸa yımirtlamıŝ. u āŝam da köve iki misāfir ĸemiŝ. gece yarısı kimseniñ _ıŝını bulamamıŝlā. u evde ıŝıĸ yañıyō dēye ĸapıyı tıĸlatmıŝlā. ğarı ĸapıyı amıŝ. misāfirlē tēze demiŝlē, biz hi bi yerde ıŝıĸ bulamadıĸ seniñ _evde ıŝıĸ yanıyō, neniñ nesi bu ? demiŝlē. ğarı da demiş, bizim evde hic _ıŝıĸ yoĸ.unnā da atıĸ vā dēye ısrar _etmiŝlē. ğarı bi yōda bizim evde ĸarĸa yımirtlayō, unuñ ŝavĸıdır demiş, misāfirlē bi baĸmıŝlā ĸı ĸarĸanın yımirtası altın. ille tēze bu yımirtayı bize sat demiŝlē. biz dōrt yüz lira verem demiŝlē. ğarı tüşünmüş hi bi yımirta dōrt yüz lira olur mu ay _ölum? demiş. unña da sanmıŝlā tā oĸ _isdēyō. u zaman beş yüz lira verem demiŝlē. ğarı da eh demiş annaŝmıŝlā. undan sōna ğarı tüşünmüş tüşünmüş bu ĸarĸa yımirtladıĸa benim başıma belā gelecek dēye ĸarĸayı kesmiş, başını ĸoca ōlana yürēni

gücükK_ōlana yidirmiş, gövdesini de atmış. āşama adam gēmiş bakmış ğafesinde ğarġa
 yok, sormuş. ğarı da bōle yaptım bōle yaptım déye deyvēmiş. adam da ēce çekişmiş.
 adam çekişince ōlanña da fırlamışlā gitmişlē. gidēlēken gidēlēken bi yol ayırımına
 20 vāmışla dartışmaya başlamışlā. biri deyōmuş ben bu yanna gitcen, biri deyōmuş ben bu
 yanna gitcen. u zaman demişlē ikimiz de ayrı ayrı gidem iş_arayam. ğoca ōlanıñ
 barmanda yösük vāmış. çıkāmış ğardaşına daķmış. ğaybolursak bordan bilem demiş.
 gücük gitmiş, kövün birinde kayfeci çıraı olmuş. büyük de yolu şaşırmiş vāmış bi
 çıkmaz yola. orda da bi ğarınca bi ğarġa bi aslan, ğoyun_etini üleşemeyōlāmış. ōlan
 25 duruñ ben üleşdirveren demiş. bi budunu ğarġaya vēmış, bi budunu ğarıncaya vēmış,
 geri ğalanı da aslana vēmış. aslan demiş arkadaş geçemediñ yerlēde ben gibi aslan_ol
 ğır yar git. ğarġa demiş uçamadıñ yerlēde ben gibi ğarġa ol uç git. ğarınca da giremediñ
 çıkamadıñ yerlēde ben gibi ol da anātā delinden de gir demiş. ōlan u çıkmaz yoldan
 geçemeyince ğarġa olmuş dādan uçmuş geçmiş. uçāķan uçāķan isdanbula vāmış. bi
 30 sarayıñ depesine ğonmuş. sarayıñ_önüne bi dartı ğurulmuş. pātişah ğızını
 evlendircekmiş amma tereziniñ bi gözüne ğız oturuyōmuş bi gözüne isdeyen_ōlan, eyē
 ōlan ğızdan aır gelirse pātişah ğızını vercekmiş. gēmezse ōlanıñ ğafası kesilcekmiş.
 amma herkes ğızdan yēni geliyōmuş, ğafaları kesiliyōmuş. dēken_āşam_olmuş. ōlan
 ğarınca olmuş, anātā delinden ğızın_odasına girmiş, ğızıñ gōsünü ısırmış. tam ısırdı
 35 sırada ğız elinnen ğarıncayı dutmuş. u dutā dutmaz īsan_olmuş. ğız inmiñ? pirmiñ?
 ğarıncadan īsan olduñ demiş, u da ne inyin ne pıryin sen gibi ādemyin demiş. ğız
 sormuş sen nası bōle olduñ? demiş, ōlan da sen nası terezide aır gēdiñi deyveriseñ ben
 de deyverin demiş. ğız da deyvēmiş benim barmamda bi yüsük vā undan aır geliyon
 demiş. ōlan da madem u yüsū beñe daķ ben aır gelen, evlenem demiş. ğız da ōlanı
 40 beyenmiş vēmış. ertesi gün ōlan kel kir perīşán yapmış kēnini. ortaya gene mizan

gurulmuş, ğız gēmiş. olan demiş ben dartılcan, pātişahıñ asgēlēri olanı
 şikāyeT_itmişlē pātişah da ellemeñ ne hāli vāsa görsüñ demiş. olan dartılmış aır gēmiş.
 asgēlē gene pātişaha şikāyeT_itmişlē. pātişah ōsuñ, nasiP_umuş demiş. olana para
 vēmiş, giT_olum yıkan, üsdüñü başıñı deyişdir, demiş. olan da güzel bi olan_olmuş.
 45 ğırK gün ğırK gece düün yapmışlā. pātişah İtiyar oldū için pātişahlī da güveyine vēmiş.
 āşamıñ birinde esgi pātişah ellēni yüzüne ğomuş tüşünüyōmuş. olan da ğarıyı yollamış.
 git bubanā sor. tüşüncek pişey vāsa baraba tüşünem demiş. ğız sormuş. bubası da nası
 tüşünmeyen a ğızım yunanistandan habā gēdi. otuz doķuz tabır asgē isdeyōlāmış una
 tüşünüyon demiş. olan bunu duyunca hemen atı eyēleyvēmiş, atına binmiş otuz doķuz
 50 tabır asgeri toplamış, eline ğılıcını almış harbe gitmiş. deñiziñ kenarına vāmışlā.
 asgēlere yatıñ diñneniñ demiş. asgēlē uyumuşlā. kēni bi silkelenmiş ğarġa olmuş
 deñizden geçmiş. orda bi aslan olmuş, ğılıcı almış bi tersinden bi düzünden u ğadā
 düşmanı öldürmüş. yeñiden silkeleniyō ğarġa oluyō, bu tarafa geçēken deñiz hindisi
 ğarġayı yiyyō. kēni asgēlēnin_içinde de bi asgē vāmış. u uyumamış olanı takib_itmiş,
 55 unuñ_öldünü görünce hemen_unuñ ğılına girmiş, asgēlere hadeñ biz düşmanı
 öldürdük demiş. isdanbula dönmüş. āşam_olmuş eve gēmiş. ğarı uyuyyōmuş, ğapı
 kilitlimiş. adam ğapıyı tıķlatmış. ğarı demiş, aman beyim, çok yorgunyun ğapıyı
 açamācan ğarınca ol da anātā delīnden gir dēyō. adam olaman sen aç ğapıyı dēyō. ğarı u
 zaman aslan ol da ğapıyı ğır bubam zeñgin yapıdı dēyō. adam aslan da olamāyō. bu
 60 yōda ğarı u zaman ğarġa ol da bacadan gir dēyō. ğarġa da olamayınca ğız da ğapıyı
 açmāyō. açmayınca adam da gidiyō ğızı bubasına şikāyeT_idiyō. ben u ğadā asgeri
 ğırdım, geçirdim seniñ ğızıñ beñe ğapıyı açmāyō demiş. esgi pātişah da, u zaman ğız
 yarın cellātlıķ demiş. sabāliyın ğızı getimişlē, boynuna ipi geçirmişlē, cellātlıñ üç söz
 haķğı olurmuş sōle demişlē. ğız da buba demiş. benim ğocam aslan olurdu, ğarġa

65 olurdu, ğarınca olurdu. bu adam bunnāñ hiçbirini olamāyō. bu benim ğocam dīl demiş. bubası da otuz doğuz tabır asgeri toplamış, sopaya çekmiş. ne oldūnu gören vā mı déye. ordan da topal bi asgē ben gördüm demiş. seniñ güveyiñ bizi uyutdu. ğarġa oldu deñizi geçdi. aslan_ oldu düşmannālan savaşıdı. gene ğarġa olup geçen dēken deñiz hindisi unu yutdu, bu adamda güveyiñiñ yerine geşdi demiş. pātişah da bunnarı duyunca u adamı

70 cellatlık yapmış. u zaman ğız buba demiş beñe bi şiniK_ altınnan at vē, ben ğocamı ğurtaran demiş. bubası da vēmış. ğız deñizin ğıyısına vāmış. deñiz hindisi de hemen çıkmış. hah benim payım geliyō déye. ğız hindiniñ ğarşısına dikilmiş. hindi demiş, ğarnıñdaki ğarġayı ğırtlāña ğadā getirip gösdēveriseñ bi avıç_ altın verecen demiş. hindi getimiş gösdēvēmış. ğız demiş hindi ğırtlāñdaki ğarġayı avcımıñ ortasına ğoyvarısan, bi

75 şiniK_ altın verecen demiş. hindi bunu duyunca ğarġayı ğızın_ avcına ğoyvāmış. amma ğarġa avcından uşdūndan hindi bi yōda ğızı yimiş. ğarġa da ōlan_ olmuş ata binmiş, orayı yakın bi köve gēmmiş. orda da bi ā vāmış. her gün çoban tutāmış. çoban sırları aç getirince u da çobanı dejšdirimiş. ōlan bu āya çoban durmuş. sırları almış deñiz kenarına gütmeye götümüş. sırları görünce hindi hemen yiycen déye çıkmış. ōlan aslan

80 olmuş hindilen boşmuşlā, küreşmişlē. hayvannā da bu sırada ğarinnānı doyurmuşlā āşam_ olmuş. ōlan eve gēmmiş. hayvannāñ ğarinnarı sırtına çıkmış. halk āya gēmmiş nası bu sırlā bōle oldu déye. ertesı sabah ā ğarısına ben çobanıñ_ arķası sıra gidecen, baķam bu sırları nerde güdüyō? baķacan demiş. arķalāna düşmüş gitmiş. deñiz kenarına gelince ā saklanmış. hemen hindi çıkmış ōlan da aslan_ olmuş. küreşirlēken aslan demiş

85 bi yudum sulan bi lōķma ekmeK_ olsa ben seniñ canıñı çıkarın demiş hindiye. hindi de demiş bi yudum sulan bi lōķma ādem_ eti olsa ben seniñ canıñı çıkarın demiş. ā da bunnarı duymuş. hemen aslana bi yudum sulan bi yudum ekmek vēmış. aslan güçlenmiş hindiyi yenmiş. hindiniñ ğarnında kilidi vāmış. aslan hemen kilidi burmuş, hindi ikiye

bölünmüş. aslan da olan_olmuş hindiniñ ğarnından ğızı çıkāmış, undan sōna evlēne
 90 gēmişle olan pātişahlıa devam_itmiş. öteki gücüK_olan da ğayfeci çıraqlından usanmış
 yola çıkmış geliyomuş. āzından_ağan sallalā altın_oluyōmuş, yollara saçılıyōmuş. olan
 farkına vāmayōmuş. yoluñ ğıyısında bi saray vāmış. sarayda bi ğız vāmış, olanı görmüş.
 unuñ otuz doğuz dene halayī vāmış. birine demiş gidiñ, olanı getiriñ. olanı ğızın yanına
 getimişlē. ğız sormuş seniñ_āzından ağan sallalā niçin altın_oluyō? demiş. olan da
 95 beñe anam ğarğa yürej yidirdi de unuñ_için demiş. ğız_olanı içirmiş içirmiş. olanıñ da
 göynü dönmüş ğusmuş. ğusunca yürek de çıkmış, ğız hemen yürej almış kēni yutmuş.
 olanın da gözlēni çıkāmış küllüe atdırmış. olan küllükde oturuğan bi ğuş gēmiş
 ötüyomuş. ğuş demiş ey olan! sā eliñi sā cebiñe, sol eliñi sol cebiñe soğ, gözlēne sür
 demiş. olan da òle yapmış gözleri dağılmış. undan sōna da dālara çıkmış gitmiş. gidēken
 100 gidēken dañ birinde ğara yemiş yimiş. unu yiyince ğara eşeK_olmuş. gene orlāda
 gezēken bi bāçeden üzüm yimiş, ĩsan_olmuş. ordan dönmüş yemiş toplamış, üzüm
 toplamış ğızın sarayınıñ_öñüne gēmiş. öñünde yemişci gēdi! yemişci gēdi! dadına bağ
 da al! déye bajrmaya başlamış. ğız halayıklādan birini yemiş al da gē déye yollamış.
 olan dadına bağ déye yidirmiş. halayık eşeK_olmuş, olan hemen_unu dama bālamış.
 105 ğız da gidip gēmeyince halayıkları bağ da gē déye hepsini bir bir yollamış. olan da
 hepsine yemiş yidirmiş. eşek yapmış dama bālamış. tā sonunda ğız da meraK_itmiş
 kēnisi inmiş. olan ille ğıza dadına bağ déye yemişi yidirmiş, unu da eşek yapmış. undan
 sōna semēciye gitmiş. beñe kırĴ dene semē yap, amma kırĴıncısı süslü püslü õsun
 demiş. semēleri hepsine géydirmiş. kēni de ğızın_üsdüne binmiş. duz gölüne
 110 duz_almaya gitmiş. eşekleñ hepsine birē kile duz sarmış. ğıza iki kile sarmış, bi de
 üsdüne binmiş. u sırada asgēlere deKgēmiş. asgēle niye bu eşeklere bu ğadā sardiñ da
 buna tā çok sardiñ? bi de üsdüne kēniñ binmişiñ déye çekişmişlē. ille bunuñ_üsdünden

in demişlê. olan inmen allah inmen déye ğakışmış. asgêlê de olanı pātişaha şikāyeT_itmişlê. pātişah da çarıñ gēsiñ demiş. olan da pātişahın sarayına eşekden
115 inmeden çıkarmanız gelirin, demiş. atık asgêlê de ğabil_itmek zorunda ğamışlā. olan eşeklen yukara pātişahıñ huzuruna çıkmış. pātişah bunu görünce bu ne kepāzelik bōle déye ēce ğızmış. ğızāķan olanıñ barmandaķı yūsū görmüş. olanıñ ğardaşı oldūnu annamış, hemen sarmaş dolaş olmuşlā. pātişah demiş, hemen yıķan paķlan üsdüñü değşdir demiş. olan yok demiş, bu eşeklen evlenirsem ōle demiş. pātişah ille olmaz
120 dedise de olan ısrar_itmiş. pātişah hoca getimiş hoca olur dēse evlendircen demiş. olan hemen hocaya yemiş yidirmiş eşek yapmış. dama ğötümüş dövmüş dövmüş ğabil_itdirmiş. hoca da pātişaha evlenebilir demiş. pātişah da ğabil_itmiş. tam evlenecekleri sıra olan eşē üzüm yidirmiş ğız yapmış. ağasına da herşeyi deyvemiş. ğırķ gün ğırķ gece düün yapmışlā. baraba yaşamışlā gitmişlê.

-29-

ANLATAN : Ali Özkan
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 3
 YAŞ : 77
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Hamidabat Köyü/Söğüt

(Köyün İsmi)

kövün_ismi hamidābāt. esKiden bu kövde mecilis ğurulurmuşdu bu kövde. ğarā verilen kövmüşdü borası, ğarā verimişdi, hökümedin ğarārını bu köv verimişdi. sultan hamit zamānında boranın_adi ğarar verenmişdi. pātişālık zamānında ğarar veren. borda ğadilā, müfdülē vāmışdı, u zaman_ıçı savcısı, hākimi bunnā yapāmışdı söüt ğazasında.

5 ğadın_āzā bile vāmışdı hökümetde bizim bordan. bora yetmiş seKizen tāne medrese vāmışdı. talebe okuyomuşdu yatılı. u zaman_ıçin karar veren karar verenmişdi borası. hökümete gidēlēmış bunnā, urda hökümeT_ıçersinde bāzı şeyleri ğonuşurlāmışdı. söüt kazasında pātişahın_ğondēdī emirleri borda karara bālanırmışdı. bordan da adamnā vāmışdı bu heyetin_ıçinde. undan sōna sultan hamit zamānında da kendi ismini veriyo

10 hamitābat. ha biz bunu yaşlılādan duyduğ. neden? tā ilēden beri yāni pātişahlara bu şe bōle bi yardımda bulundū için kendi ismini veriyo. bi komser bana sordu, dedim bōle bōle dedilē, ben yaşlılādan duydum, dōru dedi. adam tāri okumuş_adam biliğ, dōru dedi. ben bu şeyi annatdım dōru dedi. ben yaşlılādan duydūmu sōlūom dedim, dōru dedi. esKi köv burası, esas ğaraven buranın_adi, ğaraven hē sōradan hökümetlē boraya

15 hamidābada çevirdilē. ğaç yüz sene kim bili. ta ortaasyadan osmanlı devletiniñ siz tā ĩ bilirsiniz, orta asyadan borlara savaş yapalağdan ğemişle. borlāda savaş yapıyomuş.

orta asyadan gelennē bizim dinimizde az_olan tarafa yardım_idē demişlē, u da müslüman tarafmış borda bizaslā vāmışdı. bizas imparitoru vāmıştı borlāda yā. unnara yardım idiolā, unnā da işde müslüman tarafmış. unnara da borlāda osman ğāzi, erturul
 20 ğāzi bunnara işde borları hediye olāğdan veriyo. bu topraqlā işde borlā bilecik borlā. erturul ğāzi, osman ğāzi bursada, edebāli vā urda osman ğāziniñ ğayınpederi, dursun fāki borda vā kürede. edebālinen bu dursun fāki bacanaqlā, ōle dēlē. harmanğaya vā şōle bi harmanğaya vā büyük bōle bi yapı vā harmanğaya kövü şorda. esKiden harmanğaya tekvuru vāmışdı. unnānan osman ğāzi bayā uraşmış. borlā esKi yerli köv.

25 (Çiftçilik)

biz tomatiz, zerzavat yaparız. sovan, tomatiz. şindi sovanı da bırağdığ sırf tomatiz. beş_on kişi vā işde sovan yapan. üzüm, bācılık her şey vādı bizde esKiden. bu yāmurlā yarıla olmayınca ğurudu her yē. ben yetmiş yedi yaşındayım, ben on yedi yaşında hayāta atıldım, şu toprağta çiftçiliye başladım. biz büyüklēmizden ğazma kürek çalışma,
 30 böcekçilik, ireşbēlik, hayvancılık, pamık, bāmiye, sovan bu yapığklarımızıñ hepsi vādı ama undan sōra yapāğan yapāğan devlet su işleri ğēdi. bize ğanal yapvācez sulama geçin, sulu tarıma geçin. unnādan hiç bi netice de alamadığ. ğanalları görmüşünüzdür. yatırım_ōlece ğaldı. e mozotlu motorlālan sağarılara ğurduk, kendimiz çekdik unuñ da mozodun içiñden çığamadığ. mozot parası bulamayoz, alamayoz. devlet su işlēne
 35 müracaT_etdik u da ğanal yapığ, dönümü on ğaymağan suladığ. undan sōra çığardı elli ğayme, yüz ğayme dönümüne. adam on dönüm suladıyı vağıt bi milyar para vercek. satcayı beş yüz ğayme bi milyar nası ödīcem ben? unu da bırağdığ, battal ğādı urlā. şindi bu severde ceyranna suluğoz şindi. ğazığ çağdığ sağarıya elli tāne ğazığ çağdığ. ceyran şindi ucuz bi de seracılık dāvāsı çığdı şindi. önden salma suluyoduğ, bōle şindi
 40 bi de seracılık soğdulā. geçim bū, ama öbür saydım şēlerin hepsi bitdi. hiç bişi yoğ

yumurtayı bile satın alıoz, allān acı sovanını satın alıoz, biz tonnāca sovan çıkarıdık
 biz. bāmiye yok, badılcın yok, pamık yok, ireşbēlik yok, böcek yok. esKiden bet
 bereket çokdu. yāmur yağ boldu, şindik yok, mubārek yā yok. dünyāda ipek en birinci
 şeydi, yāni altın gibi bōle bi deeri vādı zamānında ipein. biz kēnimiz hem böcek
 45 bakıoduk bi de ipeK_imānesine geşdikdi, kēnimiz ipeye çeviriöduğ, çitiyoduğ ipei.
 bunnarı hep öldürdüK_itdik. allān salçalık turşuluğ domatizine bakıoz. olay bū.
 mancılıklā duruğ böcekçilikden. ben bozdum_amma gömşularıñ duruğ. bōle tava dēle,
 büyük çarqlā vā. ne gadā bi ileri şetdikdi ammā hepsini öldürdük şindi. şin bu kövden
 bütün geçlē ğasabaya çekildi faprikalā oluncuğ. şu bursa vilāyetinde hiç yoğsa elli hāne
 50 vā, söütde vā yirm beş_otuz hāne, esKişeiilde vā, bilecikde vā. bēki yüz hānedden fazlası
 dışāda şu kövüñ. yā şu köv esKi şēleri ğaybedince mejbür ğaldı millet faprikalara
 iş_aramā. işte bizim gibi yaşlılā ğaldı. göç boynunan yarıdan fazla. arāzi bol_ama
 işleyceK_adam yok. üşde biri ğaldı kövüñ. her taraf_ōle şindi bē. orda sigorta için herif
 kövü terK_itdi gitdi. orda sigortan vā āyilen, çolün, çocuñ hepisi sigortalı. toprağ
 55 çürüdür adamı bē, toprağ çok adamlā çürüdü çōğ. nōlcağ ? yārin üş gün sōra biz de
 geberip gitcēz, sennen doan da geberi gidē. senede iki üç hāne ğapanıo bizim kövde.
 zāten şu anda otuz otuz beş hāneye düşmüşdür belki, doğsan yüz hāneydi, evlē göçmeye
 başladı bōle, arāzi keleme. bu insanōlu nası olcağ ? bilmiom ki. türkiye avrupanıñ,
 ortadoñunuñ buydey_ambarı dēlēdi, üretim şeysinde türkiye öyleydi. ğasabalā doldu
 60 kövlēde kimselē ğāmadı. mozot paalı gülüm, halbusi esKiden bu kövde az çok öküz
 ğullanılırdı. hāli vakdi müsāit şindi her ğapıda motur vā. o motur vāğan şorda arāziye
 gidip baı bāçeyi konturol etmiölā. gençlē niçin ben mozot harcīcam deo yā. gidiolā da
 domatisden başga bi yer inmeölā. biz de ğāri çocuklara teslim_ittik her şeyi anadın mı?

65 (Genel)

benim bi ölüm vā, bi ğızım vā, ğızım esKişerde ölüm yanımda. dörT dene torun vā. ikisini gelin yaptık. birisi de bu yakında. u da gelin olcağ anadın mı? bi de olan vā. işde u da liseyi bitirdi, ünüversteye gitçek. bu sene eveli çok bācılık vādı. merkeplēneñ tā kötāya, adabazarına iriyat götürülüdü. yemişçilik çoğdu. ĩde dedĭmiz ĩde, zerdeli, 70 pāyam, unnā hep bulunurdu bu kövde. eşeklere yükleyip bazara gidēdik. bilecik, bazācık, bōzük üş bazarımız vādı. bizim şindi söütde açıldı ğārik millet ğalabalık şindik kövlē şindi bütün ğasabaya doldu. fapriķalā oluncuğ mejbür faprikaya gitcem ben değ. e sigorta, ğānı doyuyo. sigorta yapırcam değ. mayış da alıyo. yāni zaman deyişiyö. teşbihde hatā ömasın, atıK_adetlē deyişdi. benim ölüm vāsa bōle deliğannı ölüm vāsa 75 argadaşın da ğızı vāsa, istedĭm vaķıt ölunu faprikaya ğuyāsan urda dāyire alcan, araba alcan, evini dayācan, döşēcen. ē ğızı öle veriyo. adet buna döndü. nābicez ? evlendircez mejburu yapcan, düünü neyle yapcan? düünnerimiz de aır, ah yiğnim ah sonu nerey varır bilmem. başğa şeylē araştırcaz. baķam bu tomatiz de iş yapmaya şindi. baķ sis tüketicisiniz, biz üreticiyiz, bu aracılā bizden fazla ğazanıyo. şindi üreticinen tüketiciyi 80 ğarşı ğarşıya getirip bunnādan alınsa bu ğasabadaķılā bu ğadā māzur durumda olmaz, biz de olmayız_ama aracı bizden alıyo üç yüz ğayme. adam urda satıyo bi milyona yā. şindi sen dā ĩşini bilisin bu senelēde ātıķ böyük zenginlē marketleri ğurdu. kendileri üretiyo adamlā yā. sen_unu üretcen de kövlü nerde satcağ ? adamlā böyük topraklā alyolā, meyva bāçesi ğuruyo adam, çifliK ğuruyo. eti u satıyo kövlü kime satcağ 85 hayvanını? ğasabadaķı da undan yimeye mejbür. yav zengin_adam alıyo, götürüyo götürüyo kövlünüñ malını, adam ik_ay sōra para ödeycek. kövlü adam nāpcağ yā? bunnarı biz işde bōle gelennere bi annadıyo amma hiç bişē oldü yoğ. aslında baķ halk bazarı ğurulması lāzım halk, üreticiyden tüketicisi u halk bazarlarına, ben arabama

sarcam urda benden alcağ. ben bordan malımı göttüm vaqıt, urda ben kēni malım
 90 üretmişim. urda malımı satarım, alır gelirim paramı peşit. mejbür pālı yiyosuñuz,
 sıqıntılā urlāda zāti.

(Bazı Atasözleri)

- acele iden köpek ğıçsız başsız döru.
- āca nacağ furmuşlā, sapı bedenimden demiş.
- 95 • ālatma anamı, āladırlā anañı.
- altın_eşikli, gümüş_eşikliye hācata varı
- amāneT_ata binen tez_inē
- amāneT_eşeñ paldımı yük_altında ğopā.
- amānet géyen ğırır, cümle ālemiñ ğanını ğurudur.
- 100 • arıñ vāsa bi ğuşluğ, davarıñ vāsa bi ğışlığ.
- at yedi günde, it yidi günde beslenir.
- avcılan davılcıya ğızıñı vēme.
- azı çocūña, çoğ ğocana gösdēme.
- azı ğarā, çoğ zarā, en çoğ cıñgana yarā.
- 105 • bağ gir iziñ_ōsun, üzüm yimeye yüzüñ_ōsun.
- besledīñ köpek, bacāña salā
- dā darılmış, davşanıñ habarı olmamış.

- doñuzdan toklu dōmaz.
- elden gelen öjün olmaz, u da vātında bulunmaz.
- 110 • eyliK_eyliK_olsa, ğoca öküze pıçaK_olmaz.
- ğabāt samır kürK_ōsa kimse üsdüne almaz.
- ğafadarıñ bir, arkadaşın çoK_ōsuñ.
- ğayınnalı gelin, alvālı ğoyun.
- ğuzu ne ğadā semiz_olsa anasını emē.
- 115 • her ğarınıñ saķız çinneyişi ayrıdır.
- heP_akıllā bir_ōsa, bileciye bazā ğurulmaz.
- itme bulursuñ, inileme ölürsüñ.
- namaz bi ğünnüK_ōsa yörük nāpcānı şaşāmış.
- örüzgē esmeyince dal ğımıldamaz.
- 120 • sabırlan, ğoruğdan halva olur.
- samsaj gelin yapsalā, ğırK_ğün ğoķusu çıkamaz.
- tavıñ_akıllısı, faraza civci ğüTdürümüş.
- unu umaçlan, duzu sürtmeçlen pitirme.
- vuvası ğoruğ yirse, òlunuñ dişleri ğamaşır.
- 125 • yörüü bā ğuyma, şerherliyi eve ğuyma.
- zenginiñ hasdası, fuķaraniñ ğaPbesi duyulur.

- zenginiñ göynü olanca ğadā, fuḡarāniñ canı çıķā.

(Bazı Deyimler)

- allıyı evēmek güllüyü çıķāmak.
- 130 • canavara ğoyun ısmarlamak.
- çamı depesinden vurmaḡ.
- doha ğabaḡ dedikce ziyána girmek.
- doḡuz daraḡda bezi olmak.
- döşden girip başdan çıķmak.
- 135 • düün evinde don_ısdemek.
- eşeK_üsdünde dabanca atmaḡ.
- ğardan souḡ laf ğonuşmaḡ
- ğarnına ğolaylıḡ çökmek.
- keklīñ sekişini yapan dēken, kēni yürüyüşünü unutmaḡ.
- 140 • kıḡı ğırıḡ köpeK gibi dolanmaḡ.
- olan ğanını ğurutmaḡ.
- olan ğanına ekmek dōramaḡ.
- dutulmadan ğocamaḡ
- yañġına maşalalan vāmaḡ.
- 145 • yoḡdan yonga ğopāmaḡ.

-30-

ANLATAN : Ayşe Tufan
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 63
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Borcak Köyü / Söğüt

(Masal)

ülkeniñ birinde bi pātişahlan vezir, bayram sabahı deñiz ğıyısında geziyölāmiş. bunnañ
 çocukları yokmuş. gezēken ōf! ōf! demişlē keşge bizim de çocuklāmız olaydı da biz de
 unnarı géyindirip gezdireydik demişlē. unnā ōle ğonuşurlākan ordan bi dede çıkmış bi
 elmayı dörde bölmüş, bu parçalañ birini ğarlāñız yiyecek, birini kēniñiz yiyeñiz, siziñ
 5 de çocūñuz olacaķ, atlānı ben ğōcan, saķın ben ğēmeden ad ğomañ demiş. dedeniñ dedī
 gibi pātişahlan veziriñ birē ōlannarı olmuş, adlānı ğomamışlē. çocuklā böyümüş, isannā
 unnara adsız bey déyölāmiş. çocuklā demişlē ne olacaķ bizim bu hālimiz? herkes bizlen
 eyleniyō, bizim_ adımızı ğoñ demişlē. anaları vuvaları da çocuklara haķ vēmişlē. bi ğün
 pılavlā bişmiş, halk toplanmış, ad ğōcaķlāmış, dede çıkmış meydana "vezirin ōlu cefā,
 10 pātişahın_ ōlu sefā" demiş, ğaybolmuş. çocuklāñ_ adlānı da ōle ğomuşlē. çocuklāñ
 okuma çayı gelince, yeriñ_ aytında bi odada tāsıl yapmaya başlamışlē. oraya hiş ğün_ ışı
 girmēyōmuş. bi ğün çocuklara yimek ğēmiş, içinden kemik çıkmış. çocuklā bu kemi
 birbirlene atıp, oynaşırlākan kemik duvara değgēmiş. duvā delinmiş, içere bi aydınnıķ
 girmiş. u aydınnıķlan duvara "dış deñizdeki ğülizar hanım" yazılmış. pātişahıñ_ ōlu
 15 bunu ğörünce bayılmış. u bayılınca hemen veziriñ_ ōlu pātişahıñ_ ōlunu öldürdü déye
 veziriñ_ ōlunu ğötümüşlē, hapise ğapamışlē. pātişahıñ_ ōlu ayılınca, aam nerde? çabıķ

getiriñ demiş. veziriñ_öluna ağa dēmiş. hemen veziriñ_ölunu getimişlē. pātişāhiñ_ölu
 ağa! ağa! ben dış deñizdeki gülizar hanıma aşık_oldum, unu alacan, sennen unu
 aramaya gidem demiş. veziriñ_ölu da olur demiş. bunnā vuvalandan izin_almışlā
 20 düşmüşlē yola. gitmişlē, gitmişlē āşam_olmuş. orda bi han vāmiş, hana girmişlē. ateşiñ
 başında bi dedeciK_oturuyōmuş. hemen olannañ_öñüne bi sıfra gonmuş. sıfra kēni
 kēnine gonuyōmuş, kimiñ godū görünmēyōmuş. arķasından gece olmuş. iki dene yataķ
 yapılmış gene yataķları yapan da belli dīlmiş. pātişāñ_ölu ācik safcanamış,
 hemen_uyumuş. veziriñ_ölu da ğurnazmış u uyumamış. gece, hanın sāhibine bi ğız
 25 baırmış. vuvā! vuvā! misāfirlēmiz kim? demiş.

dede - veziriñ_ölu cefā, pātişāñ_ölu sefā, demiş.

ğız - nereye gidiyōla? demiş.

dede - dış deñizdeki gülizar hanımı almaya, demiş.

ğız - getirebilceklē mi? demiş.

30 dede - fılan yerdeki ğara daşın altındaki ğırbacı alabilirlēse getirceklē, alamazlāsa
 getiremēceklē, demiş.

(ğara daşın altındaki ğırbaç alınmassa deñizde fırtına olurmuş, gemilē geçemezlemiş.)

veziriñ_ölu bunnarı duymuş. sabah_olmuş, ğaķmışlā, yola tüşmüşlē, veziriñ_ölu
 ğırbacı bulmuş almış. gülizar hanımıñ yanına geşmişlē. ğülizar hanım da tısmnımış,
 35 evēden pātişāñ_ölunu biliyōmuş. u da una aşıkmiş. sarayı vāmiş, cāriyeleri vāmiş.
 olannā saraya girmişlē gülizar hanıma biz seni götümeye ğedik demişlē. gülizar hanım
 da tamam demiş, gece cāriyelēni ğandırılmış. olannālan ğaşmış, deñizi geşmişlē

veziriñ_ölu gene ğırbacı yerine ğoyvāmiş.

gelirlēken ğādıklararı hana vāmişlā. bu yō da üç kişilik sıfra ğonmuş, üç kişilik yatağ
40 serilmiş, yatmışlā. veziriñ_ölu gene uyumamış. ğızlan vuvası ğonuşmaya başlamışlā.

ğız - vuva! demiş. ğülizar hanımnan pātişāñ_ölu evlenebileceklē mi? demiş. (ğülizar
hanıma evēden pātişāh da aşıkmiş)

dede - evleneceklē amma demiş. vuvası öluna yolda doñmasıñ dēye bi kürk yollācağ,
ölan kürkü ğéyecek, hełağ_olacağ, ğız vuvasına ğalacağ, demiş.

45 ğız - başğa ne olacağ? demiş.

dede - undan sōna vuvası öluna binsiñ dēye bi at yollācağ, ölan ata binecek hełağ_
olacağ, ğız vuvasına ğalacağ, demiş.

ğız - tā başğa ne olacağ vuva? demiş.

dede - evden içere ğirēken ölana şerbet verceklē, ölan şerbeti içecek hełağ_olacağ

50 ğız vuvasına ğalacağ.

ğız - başğa?

dede - bunnañ hepsini atladırlāsa, gerdē ğirdikleri zaman, vuvası odaya anzahrā

ğoyvaracağ, anzahrā ölanı soğacağ, ğız vuvasına ğalacağ, demiş. bunnarı duyup da
söleyen de önce aşıklana ğadā, sōna dizlēne ğadā, sōna beline ğadā, sōna boynuna ğadā,

55 eñ soñunda da temelli daş_olacağ, demiş. veziriñ_ölu bunnarı duymuş. sabah_olmuş
yola çıkmışlā. ğidēken ğidēken bi kürK ğēmiş. veziriñ_ölu hemen kürkü parçalamış
atmış. pātişāñ_ölu ağa niye öle yapıdñ? doñduğ, ğéyēdik, demiş. veziriñ_ölu sen

annamāsīñ, demiş. gene gidēken gidēken bi at gēmiş. veziriñ_ōlu hemen atı öldürmüş
 atmış. pātişāñ_ōlu ağa niye öldürdüñ ? birimize at yokdu. üçümüz birēleş binēdik
 60 demiş. veziriñ_ōlu gene sen annamāsīñ, demiş. gitmişlē gitmişlē saraya vāmişlā. düün
 derneK gurulmuş, herkes unnarı beklēyōmuş. ğapıdan girēlēken pātişāñ_ōluna bi
 bardağ şerbet vemişlē. veziriñ_ōlu hemen şerbeti almış, yere atmış. arkasından
 düün_olmuş, gerdeK_evine girmişlē. veziriñ_ōlu da ğaryolaniñ_altına saklanmış.
 unnā uyuyunca hemen bi anzahrā çıkmış. veziriñ_ōlu dutmuş unu öldürmüş. hade bu yō
 65 da veziriñ_ōlu gerdeK_evine girdi dēye, dutmuşlā olanı hapise ğapamışlā. sabāliyın
 pātişāñ_ōlu ğağmış, ağam nerde? demiş. ağañ seniñ_eviñe girdi dēye biz_unu hapise
 ğapadık demişlē. pātişāñ_ōlu ağam anzahrāyı öldürmeK_için girdi, çıkarıñ unu, demiş.
 veziriñ_ōluna vemişlā. biz seni bordan çıkarız_amma bu anzahrāniñ oldūnu nerden
 bildiñi deyveriseñ_ōle çıkarız demişlē. veziriñ_ōlu da başlamış annatmaya, herkes
 70 unuñ_āzına bakıyōmuş. hepsini annadınca aşādan yukara ğadā daş_olmuş, ortala
 yuvarlanmış. herkes veziriñ_ōluna ne oldu dēye şaşırmiş. gülizar hanım hemen gēmiş
 tısımni oldū için herşeyden habarı vemiş. sırça barmāni ğanatmış, ğanını daşıñ_üsdünde
 gezdirvemiş, veziriñ_ōlu evēki hāline dönmüş. unā da bi ğız bulmuşlā ğırK gün ğırK
 gece düün yapmışlā. muratlāna ermişlē

-31-

ANLATAN : Ayşe ŞENER
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 66
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Tuzaklı Köyü/SÖĞÜT

(Evlenme Hikayesi)

biz amcanna hiç görüşmezdik. görücü usulunne, adetle öleydi. yüzünü görmeden ādım
 ben bunu. gördü mü kaçılırdı. anamız buvamız filancanın āolunna evlendircez tamam.
 hiç tanımadan varıdık. beñe annem sōledi. yaş gücükdü on altım yokdu ben gelin
 oldūmda. gücüK olunca bişē bilmeyon ku. ben hiç bilmezdim, öbür cāminiñ ordalādı
 5 unnā. hanā anamıñ akrabası olunca işde gēmezdik de uzaK olunca gene de tanırdım.
 işde olacak, yapacın dedilē, işde olunuyoru. emir ğayli buvalādan analādan emir
 gelince olunuyor hanı. esKiden ğaşma olurdu, iki sētlik yerde gördülē mi pırt kaçālādı.
 nişānnyқан kaçādık biz. u seni görmeycek, anana buvana deyverilēdi, ğızā déye,
 şikāyet gelir déye öle terbiyelidik biz. görmezdik biz, çarşıdan bile geçmezdik aşādan
 10 güçük yolumuz vā, urdan gelir gidēdik. hiç ğonuşmadık, nerden ğonuşacın? görmezdik
 bile diyom sana. isdemeye geldilē işde, görücü usulunne oldu işde. u zaman çay may
 adedi yokdu işde, şekē dutduğ heralda. çay yokdu çaydanlımız bile yokdu. zenginñē
 içēdi çayı. lóķum püsküt ādeti, biz unnara tutādık, meselā unnā bize getirlēdi, öle
 lóķum püsküt ādetdi. hana öle çay ādeti yokdu. bayramlāda nişānnılara, tulumba
 15 datlısı deyollā, dut deriz biz. tulumba datlısı gibi oluyo işde. dāmāda enteri, iş çamaşırı
 ğorduk, işē ğorduk çorāp, biz una götürüdük. ğıza da şalvā, penye öle bişē alillādı,
 cerez, pılav, tavuklu pılav olurdu. ne gitdise datlı, bunnā olurdu. bayramlāda yāhuT da

düjinnēden_eveli gelin ğıza götürülē bunnarı. buna bizim borda boğ dellēdi. düjünümde beyaz gibi enni enni bişēlē vādı, savatlı bilezik dēlē, gümüş bi tene undan dağdıla, bōle

20 şıkdağ geçēdi işde. bi tene undan dağdıla. biz ğayınna, avubba, elti hepimiz bu hānede duruduk. bollā yokdu bizim, yoğālāda duruduk. boray_eltimiñ_evi, öbür_oda benim_evim, bora ğayfeydi. dē orada ğayınnam duruydu. herkeziñ birē odası olurdu. ğayınnamıñ_eviñde ğayınnam pılav, makarna, çorba bişiriydi. ğaravanada dökēdi, biz_orde yirdik. bōle tencirede hep ğaşıklā oray girydi. acele davranan yirdi, aç ğalan

25 da olurdu. ē iki biz, iki de eltil. biz havta havtaya olduk. perşembe düjün_olurdu, benimki perşembe oldu, ununğu bazar_oldu. ē durumları peK_ī deildi ammā iki savatlı bileziğ yapılır tabi. ā evde kilim mi vā? evde kilim_āmadıla, bişē yapmadıla. cāmiden kilim getirilē, kilim yayālā. işde bōle doğuma kilimlēden. cāmiden getirilē benimkiniñ birini, eltiniñkini de undan getirilē. unnarı ādılā götdülē bi yolda. üş gün sona alılā

30 götürülē. undan sōna tātada durusun. yo_yo_yo eşşā meşşā bişē yok. ğaryola da yok yer yatayı. e ben_ucuza gitdim, yenden beni pālandır, beñe ğalōferli ev_al deyom ben amcana habarıñ_ōsun. olannara ādın benimki ğalōferli ōsun deyom, bolleri hiç görmeyoz, sıfırdan döşe deyom, ōle hağğımı helāl_iderin dēyom. dōru deyil mi? yer döşēni dürē, ğıvırı orā ğordūğ. biz manzarada yaşayoz, manzaraynan bollāda. bağıyom

35 ōle manzaraya. īsan_oluvāsa söjüdü aramaycam da īsanım yok. benim_evde iş yok. ben de selbeş mesleK_ammā kendi etimi kendim yiyom bi yolda. ben ev_işi yaparın_işde. yiyve, yuyva, dedeniñ çamaşırları, yiyve, yuyva. ēcıK_işde mancınin yannāna giderin. başğa bi yere gitmem. hiş gömşum yok benim. bē kendim_işde, yō bollāda īsannā vā da bāçada duruyollā. biz tomatiz filān yapamayoz, arabamız filān ōmayınca işde düjün

40 yapığ. kerimiñ asgēden geldī yıl yapığdı. u yıl da para yapmadı. tanaları satdığ,

tanaları satdıķ Őē yapacaz dēye, tomatiz yapacaz dēye. bi yol da ben ille ālem yapıyo dēye, biz de yapvarcaz dēye bar bar baırdım, bu da tanaları satsın, ā tana parası gitsiñ, tomatiz de para yapmayvāsiñ mı? u da beñe sövdü, bitdi, yetdi ğāri. arāzimiz vā da yapmayyoz. duruyollē işde keleme.

45 (Düğün)

düünnēde ilk defā ĩsan_ oķuruz sabunna. sabunna ĩsan_ oķuruz. yāni el yıķama, musluķ sabunnu. bi antayı sabunna dolduruz, ğapı ğapı gezēlē, daıtırlā. düünümüz vā! düüne ğē! mantı dürmeye ğē! ōluma baķıvē! gelinime baķıvē! dēye, oynayvā! dēye oķuruz. bi yolda mantı düreriz işde salı, arŐanba hana perŐenbe. işde perŐenbe, cumey_ āŐamı olur. 50 cumey_ āŐamı ōlan ğınası olur. u āŐam yimek veriz. hana aķrabalā misefirlē gelir, oynālā işde. ē cumertes_ ğün ğayli ğız_ evine gidilir, u āŐam bizim_ evde pek herŐey_ ōmaz. gene misefirlere yimek veriz. işde gelin gelir u ğün, gelini, ğéydirilē. ğız_ evinde oynanır_ işde, ōle olur bizim düvünnē. yimek sāde mantı ōmaz, pılavımız_ olur, mantı olur, fasille olur. hē ne halva olur, ne ğarpuz_ olur, ne üzüm_ olur hana ikisinden biri 55 olur. mantı, fasille, pılav, orba orbamız da olur. biz bazar ğünü ğüveyi yeniden hō! hō! dēye getiriz, ilehilen getiriz ğüveyi, ilehilen köve getiriz, hocalā elini ōpē, undan sōra ğoca köve pılav daıtırız, keŐkeknen pılav. köv hālinde orda yinilē işde, āŐamdan ğallē biŐirir_ işde. keŐkek dübekde dövülür. baķ Őorda dübek vā, ğörmüşünüzdür. hamam vādi esgiden, beni de götdülē. benim ğonuŐmam vallā ebes_ oluodur_ ammā. evelki 60 durumnā tā bi farklıydı hana hinciklē ōle mi? Őindi cumey_ āŐam gelin yollarū, olloru. bizinkilē ōle miydi? biz_ ōlan ğınası yapādıķ. hamama gelini götürü getiriydik. yenge olurdu, üslük_ örtünürdük. killin_ üsdüne üslük hana derdik, has_ üslük, hacı örtmesi örtünürdük. üslüknen gelir, gidēdik işdē. gelini götürüydük, hamamda Őēlē yurdu işdē. evelā hinci ķōfer deyolā yā, ķōferlē yok hinci. Őē gidēdik, züre dēdiK_ işde, zürelē

65 géydiriydi, yıķālardı işde. geliniñ saçını telnen unnā da yapālādı. kövlēde ķōfer_ışlēni
 yapannara züre denirdi. evel_ōleydi. u işleri yapan_olurdu esgiden. yapışdırma olurdu,
 hiç gözlēni açmazdın, ğırpmamız_olurdu, biz atmā gelirdik. üsdüne
 cibindiriK_örtülürdü. gözlēne böle pulu böle ince ince ğırķardıķ teli, gözlēne işde böle
 mumnan bi şeynen yapışdırıllardı. göz ğapāna, boylānā bişē yapışdırıllardı işde. hōyle
 70 hōyle bişē yapālardı, hiç gözleriñ_açılmazdı. hiç baķınmassın böle, hinci baķınıyollā.
 burda ğaşıķnan_oylanır. biz erkeK ğuymazdıķ u zaman, şindi erkekli
 ğārşıK_oynuyoz_ammā, u zaman erkeyi ğuymazdıķ. bi avlıya ğuyādıK ğadınnarı,
 ğapınıñ_önü iki adam beklēdi olan_eviniñ_aķrabāsından, iki āşam orda hiç çoluķ
 çocuk böle ğoca olan ğuymazlādı içeriye, ğallē oynādı. teyip çalınırdı, ğallē kendi
 75 çalādı. dōmbek çalālā, tefimiz vādı, zini gibi, ğüüm gibi, teneke çalmazdıķ biz. bizim
 tefimiz_olur, tef çalādıķ biz. birē yazmaya tef_alırdıķ. urdan uraya biriniñ_olurdu.
 undan una bi yazmaya böle deşirdiK_ışde. belli kişi çalādı unu. unnā türkölēni bililē.
 ğızlā biz şalvā giyēdiK_u zaman. şalvā, fanne géyilirdi, gelinnē işdē şalvālā üsdüne
 çeket géyilirdi biz gibiyke. şindi işde inciki deşik, hana şambili mambili deyollā. benim
 80 hasan_ōle deyo. bindallı alacan şambili alacın dedilē dē, bi de güldürdü adamnarı
 esKişerde. dāmāda unnā, undan sōna ğıyāfeT_alıylē, iş çamaşırı alıylē, u ziniyi bize
 getirilē. hana hō hō dedim de deminden güldün yā, bordan_iki īsan götürü güveyi onu,
 zini götürüz. işde allāhekber deyollā, esKiden ilehile vādı. gelinim bi hō déye hanı.
 mani gibi bişē vādı. gelinim bir hō dellēdi, işde gelin gellor dellēdi, erkeklē bilir_unu.
 85 sōleyelek gidēlēdi işde böle ğalabalıK_olunur, ziniyi götürilēdi. u güveyi géydirilē
 undan işde hō déye getiriyollā, el_öpē bordan, meydanda undan sōra pılavlā yinir.
 bizim_adetlē işde böle. baK_olan ğınası ğız ğınası āşamı hana geline gelir olan_evi,
 ğız_evi gelinirdi yā, bordan géyēlē, ğız_evine gidēlē, olan_evine olan_evi de

ğız_evine gelir, işde u zaman geliniñ her şeylerinden géyéledi. geline alınan
 90 herşeyleden o aşam herkez géyé. ğız_arçası dēlē unnara, burada ğız_arçası denir. çeñiz
 yapallā, géysi hazıllā, patiK_örē, havlı yapıyollā şindi, ē işde fanne, penyē, iş çamaşırı,
 dantel, ğaryola eteyi, işde yazma dülbent, şarpa. işde yazma vellē, undan sōra boncuĸlu
 yazma vellē, çorap, halı alvarısa halı alvarı. düünnēde mutlakā fındıĸ, fısdıĸ, çekirdek
 yīcen. unu mutlakā alıp götürecen. borda vā, boranıñ manzarası ēciĸ böyüK_olur. tā
 95 kövlümüz tā īdi de şindi ğayli īsan ğāmadı. yedi tene ğayve çalışırđı. baĸ şollēde
 hiç_īsan yok. boray bazā ğurulurdu, boray bazā ğurulurdu.

(Hayvancılık)

hayvannara dede baĸā, iki ineĸ vā, iki düye mi vā?

üş tana vā. unnara hep dede baĸā.

100 (Ekmek Yapımı)

bi fırın_ekmek çekeriz, iki fırın çekeriz. şorda fırın da vā. herkezin_ayrı ōle olmaz da
 bi goñşunuñ fırını olur_ōle. sıraya girillē, yapāsin. fırın sāyibine de bi dene verisin.
 sıraya girillē. senin_arĸandan ben yapā, senin_arĸandan ben yapā. bi goñşu yapāsa u
 ev sāhibi süpürveri.

105 (Bayram)

bayramlā esKiden ī olurdu, ama şindi işde bunnā gelirse bayā bi ğalabalıĸ_oluyo.
 bunnā ğēmezlēse, ōlannā işde, işde gibi olunca peK ğalabalıĸ olunmuyo ğaylī. sabāyın
 namaza gidilir. undan sōna gelinir. işde ekmek yinir, el_öpülür. herkez_arĸadaşınnan
 ğızlā gezilir, şekē daıtılır, da'li sütlaş yaparız undan sōna baĸlava yazarız, unnādan
 110 veriz. mezarlıya erkeklē gidē, ğadınnarımız peK gitmez. milleT_oturu bōle, geĸlē

sıraya girē.el_öpē, ğayfeyi gezē.

(Eski Yaşantılar)

sen benim ğayınnam vāḳan geleydin ne masallā annadırdı sana. pek söylēdi manili, şah yusuf menmer direk, bişēlē dēdi ama ben_unu peK ğulāma ğuymazdım ben_iş
 115 yapmaḳdan, ipek çekmekden. şah yusuf mermer direk deyi, ōle ilehisini bilirdi benim ğayınnam, sōlēdi. unnarı annadırdı işde bizdē televizon mu vā? dē gücüK_odaya dolādıḳ, ocaın başına ocaḳ yaḳādıḳ, zobayı nerde bulacam? ocā bi kütüK_otuTduruyduḳ dürtēdik, edrafına dolādıḳ, bi ğandil yaḳadıḳ. u bize masal deyveridi. Kāh incir ğaḳı yirdik, Kāh_üzüm yirdik. maşaynan dürtēdik kütüyü, çatır çatır yanādı,
 120 biz edīrāfında ısınır oturuyduḳ. yer yataḳlarını yatırdıK_işde, bizinki bōleydi. benim günnē ōleydi. ışımız yoḳdu, ceyran bileme yoḳdu. fatmayı ben ĩambaylan doḳum_itdim. fatma üş dōrT yaşıdaydı ceyrannān geldīnde. u zamannā ali amcan_ipek çekmeK_ōrendi ğayli durumnā düzeldi. kilimnē bitdi ğayli, ğaryolaya döndük. divan_aldıḳ ğayli. bollā dā önce ğayfeydi, bozduḳ. bollā ev yapdıḳ. şindi eyi, önkü
 125 duruma baḳalaḳ şindi ĩ.

(Doğum Adeti)

böbeK görmē gideriz_işde. goñşulā püsküT_alırız, atlet_alırız, böbek taḳımı alırız
 böbeK görmē gideriz_işde. ğayınna beşiK_alır borda. şindi boranın_adi. boranın_adi. söütde ben de yapdım, ben de bunnara alvādım_işde. ğayınna
 130 beşiK_alır işdē, ğızın_anası yapadı esKiden giysilēni hanı, iş çamaşırını. şindi ōlan_anası da yapıyo, ğızın_anası da yapıyo. ōlansa künye bozālā, ğızsa bilezik bozālā. bunnara bilezik bozduḳ tā ōlana bişē yapmadıḳ. künye bozacaz dā, dar zamanımıza

gēdi. bām bozacaz, diş ıķadında. bōbek ē ona göre ne her şey_ alacaķ, ne üsdünü deŝdirvercek.

-32-

ANLATAN : Sebahat Taş
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 58
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Geçitli Köyü / Söğüt

(Masal)

bi vāmiş bi yoķmuş. bi ōlan bi ğız bi ana vuvaları vāmiş. bunnā hacıya gideceK_ olmuşlā. ğızımızı kime ğoyam? kime ğoyam ? köv hocasına ğoyam demişlē. ğomuşlā. odanıñ birine ğapamışlā ğızlānı, ğapınıñ budak delinden yiyceñi içecēni vereceñ demişlē köv hocasına. bi veriken iki veriken ğızıñ barmāna hoca yanmış. (ğız yiycekleri 5 sırça barmannan alıyōmuş.) hoca yārabbi demiş barmaı bu ğadā güzel, kēnisi nasıl gözeldir kimbilir? demiş. ben bunu nasıl ğandıracan da görecen? déye tüşünmeye başlamış hoca. bunu hamamcı ğocağarıya annatmış. hamamcı ğocağarı ay_ölum! demiş ben_unu çabık yola getirin demiş. ē nası getireceñ? ben bi yolunu bulurun, demiş. ğocağarı vāmiş ğapıyı tıķlatmış, ğız da, kim u? demiş. hamamcı ğocağarı, benyin ğızım 10 demiş. ğız, ben ğapıyı açaman, anam vuvam beni köv hocasına teslim_ıtdi. demiş. ğocağarı dönmüş gitmiş. amma ikinci sefere gene ğemiş, ğapıyı tıķlatmış. ğız gene kim u? demiş. hamamcı ğocağarı benyin, aman ğızım fılanca yere böyüK_ adamlālan ğarıları ğēdi, sen ğemeyince oyuna ğakmāyōlā demiş. aman dedise yaman dedise ğızıñ göynünü yapmış. ğapıyı açmış, ğızı ğeyindirmiş, ğuşandırmış. ğız, hiç yol yolak 15 bilmezmiş. unuñ_ için ğız_eline, birine arpa birine buydey_almış. ğocağarınıñ_

arkasından saça saça gitmiş. vāmiş kı bi hamama, hoca soyunmuş eline bi dömbeleK_ almış, çalıyōmuş, oturuyōmuş. hamamcı ğocağarı ğızı hocanıñ yanına ğakıyvāmiş, ğapıyı da üstlenden kitlemiş. hoca ğıza sen benimsiñ , ben seniñyin_ atık demiş. eh demiş ğız mādem_ òle, önce ēce bi yıkanam demiş. ğız hocaya basmış sabını, basmış 20 sabını, hocayı bayıldana ğadā sabınnamış, undan sōna da nalini vēmiş_ āmiş ğafasına. hoca temelli bayılmış. bayılınca ğız ğapıyı bi asılmış ğapı açılmamış, ikinciye pitā asılmış ğuvatlıca, ğapı erezdesinnen barabā sōkūlmüş. arpa buydey yoluna düşmüş gitmiş, evine girmiş. hamamcı ğocağarı gēmiş, hocayı òle görünce biz ne yapacaz? başımıza gelene bak, demiş. hocanıñ da aklı başına gēmiş, sen hiç ğayıрма, demiş. ben 25 unuñ_ anasına vuvasına bi mekdup yazan da görsün demiş.

ğızıñıñ başından atlamadık kedi köpeK ğāmadı déye mekdup yazmış. mekdup anasına vuvasına vāmiş. varınca bizim_ òle ğızımız yok demişlē. òlan ğardaşını yollamışlā. ğızı kes, göynēni ğana bula, bize geti demişlē. òlan ğardaşı kövlēne gelip ğardaşınıñ ğapısını tıkladmış. ğız kim u? demiş. òlan benyin ğardaşım demiş. ğız, benim ğardaşım boraya 30 gēmez, benim ğardaşım anamıñ vuvamıñ yanında hacıda demiş. òlan ertesı ğün gene tıkladmış, ğızıñ niyetini almaK_ için. ğardaşınıym demiş. ğız gene benim ğardaşım hacıda demiş. òlan üçünçüye gene tıkladmış, ğardaşını_ olsam nerden bilirsiniñ? demiş. ğız barmāndaķı yūsūñden bilirin demiş. òlan budak delīnden barmānı uzatmış. u zaman ğız bilmiş, ğapıyı aşmış. sarmaş dolaş olmuşlā. òlan demiş ki sennen anamıñ vuvamıñ 35 yanına gidecez demiş, ğızı ğandırmış, ğız da sevinmeye başlamış. ğardaşınıñ_ unu kesecēnden habarı yokmuş. ğazları ğulūkları kesmişlē, hazırlık yapmışlā. çıkmışlā yola. gidēken gidēken bi çamın dibine otumuşlā. oturunca òlanıñ gözleri sulanmaya başlamış. ğız, ğardaşım ne ālāyōn? demiş. òlan pişeye ālamāyon demiş. ğızı kesmeye ğıyamamış.

ğıyamayınca ğızı çama bālamış, sırça barmānı kesmiş, göynēni ğana belemiş, torbaya
 40 ğuymuş, anasına vuvasına götümüş. ğız da ilāhilē söylemeye başlamış, bi yandan da
 ālāyōmuş.

ağam beni çama bayledi,

bayledi de barmāmı kesdi ğana buladı, déye.

ālākan ālākan kēnini ğurtaTdırmış. bi çeşme başına vāmış, ğavāñ_üsdüne çıkmış.
 45 beyiñ_ōlu da çeşmeye at sulamaya gelirmiş. ğızıñ şavkı, ollün_ içine vurmuş. at da
 su içmeden gidēmiş. bi gēmiş iki gēmiş. allah_allah benim bu at niye su içmēyō?
 demiş. bi bakmış ğavāñ_üsdünde dūñya gözeli bi ğız. ğız napıyoñ sen orda? demiş.
 insmiñ? cinmiñ?demiş. ğız da, ne insyin ne cinyin. ben de sen gibi bi ĩsanyın, demiş.
 beyōlu in_ōsem demiş, ğız da aşara inmiş. beyōlu ğızı atın_arçasına bindirdiñden
 50 götümüş. bunnā evlenmişlē. üş dene çocukları olmuş, çocuklāna nenni sōlēmiş:

ben bi hacı ğassem ğızıdım nenni

ğafeste beslenen ğuzudum nenni, déye.

beyōlu da aħarda at ğaşālāyōmuş. çıkmış yukara, ğız demiş seniñ de mi vādı anañ
 vuvañ? demiş. ğız da helbet demiş, ben yerden mantā gibi mi çıkdım ? demiş. beyōlu
 55 anañ vuvañ nerde ōsem? demiş. ğız da hacıdalā demiş. beyōlu da ben seni unnañ yanına
 götüren demiş. hazırlanmaya başlamışlē. ğırk tabır asgēlen bi de arap lālalan yola
 çıkacakları vaķıt beyōluna habā gēmiş, acele işi çıkmış. beyōlu da ğarıyı arap lālalan
 asgēlēlen yollamaya mejbür_olmuş. arap lāla, çocuklā., ğarı yola çıkmışlē, arķalanda
 da beş tabır_asgē vāmış. gidēken gidēken arap lāla ğarıya yanmış. beñe
 60 teslim_olurmuñ? demiş. ğarı da olman demiş. çocūñuñ birini kesiyon, demiş. u da kes

demiş. birini kesmiş, unu bi yere gömmüşlê. gidêken gidêken lala ğarıya beñe teslim
 olurmuñ? demiş. ğarı olman demiş. lala ikinci çocū da kesmiş. gene gidêken gidêken
 ğarı lala ya teslim_omayınca lala üçüncü çocū da kesmiş. lala baķ demiş, sıra señe ğedi
 demiş, ğarıya. beñe teslim_omāsān seni de keserin demiş. ğarı, iyi beni de kes_amma
 65 ben bi abdez_alan demiş. lala, sen ğaçāsıñ demiş. ğız da ē ğaçāsam belimden urğan
 bāla demiş. abdez_ibrīnı almış, lala da belinden bālamış. ğız gitmiş bi çalınıñ başına
 belinden_urğanı çözmüş, abdez_ibrīna bālamış, kēni ğaçmış. lala asılırmış asılırmış
 urğanı taķır taķır bi ses gelirmiş. hā demiş lala sıra señe ğedi, gemeyoñ hā demiş. soñun
 da ğemiş. baķa baķa baķmış abdez_ibrī. eyvāh! demiş. hemen arabaları durdurmuş.
 70 asğelere baķmış, hey asğelē! demiş, ağam ğarısını dādan dutdu, dā ğuşu gibi dā ğaşdı
 gitdi demiş. hemen durmuşlā, beyōluna bi habā salmışlā. heP barabā ğızı aramaya
 başlamışlā. ğız da gidêken gidêken bi açılıP_örtülen ğayadan geçiyōmuş. ğaya saçınıñ
 bi turasını ğopāmış. bi çeşmeniñ başında eliñi yüzünü yıķamış, izlēni ğomuş. gidêken
 gidêken bi çobana ırasğemiş. çobana demiş ki sen üsdüñdekilēni beñe vē. ben de ne
 75 ğadā elpiselem, altınım, incim vāsa señe veren demiş. çobannañ deyişmişlê. ğız çoban
 ğılīna girmiş, anasığiliñ_oraya vāmış. ğapılānıñ_ōñündeki dübeK daşına otumuş.
 ğızın_anası görmüş. ay_adam demiş, di şu daşda oturan çobanıñ gözleri aynı benim
 ğızımıñ gözlēne benzēyō demiş. adam da aman ğarı demiş ne arasıñ, ğız kesildi yā
 demiş. ğarı biz bunu çoban tutam demiş, u zaman da hacıda altı sene duruyōlāmış. ğızı
 80 ğaz çobanı dutmuşlā. ğız ğazları ğütmeye başlamış. gelem beyōluna. beyiñ_ōlu da
 ğarısını arāyōmuş. atıK_arap lala, hoca, hamamcı ğocağarı da hepsi barabā arayōlāmış.
 gelirlēken gelirlēken açılıp örtülen ğayaya ğemişlê. beyōlu ğayadaķı ğarısınıñ saçını
 tanımış. feryad_itmeye başlamış

iki ğaya arasında buldum seniñ saçını

85 ne yaptım bilemedim, ğabahatimi suçumu

gece yarısı ğaldırdım seniñ göçüñü

neddiñ _ arap? neddiñ felláh? nazlı hõrũme. demiş.

arap íala, ē bey aĝa demiş. nāpan ben seniñ hõrũne demiş. sen _ unu dādan dutduñ dā ğaşdı demiş, ē yürün baĝam demiş beyõlu. yürũmeye başlamışlā. gidēken gidēken

90 çeşmeniñ başına vāmişlā. beyõlu çeşmede ĝarısınıñ _ izlēni tanımış.

hõrũmũñ bñnarları hõr gibi aĝār

hõrũmũñ ğokusu burnuma ğoĝar

ũç çiftte ğuzularım cjerim yaĝar

neddiñ _ arap? neddiñ felláh? nazlı hõrũme. demiş beyõlu.

95 arap gene ben ne yapan? dādan ĝēdi, dā gitdi demiş. gidēken gidēken vāmişlā anasıĝiliñ _ evine hepsi misāfir _ olmuşlā. atıĝ beyõlu her yerden habā arāyõmuş, āşam _

olmuş hepsi otumuşlā. beyõlu herkiş mesel sõlesin, başından geçeni annatsiñ demiş. u

dēyõmuş ben pişey bilmen, õteki dēyõmuş ben pişey bilmen. ĝızıñ _ anası demiş ki

aşāda bi ĝaz çobanı vā. baĝam demiş u çok herşeyi bilirdir, unu da çarram demiş. ĝarı

100 gitmiş, çarımış. ĝaz çobanı ĝēmiş, ĝapınıñ _ arĝasına otumuş. una herkiş başından

geçeni annadacaĝ demişlē. ĝaz çobanı ben pişey bilmen demiş. beyõlu bilirsñ bilirsñ

baĝam annaT demiş. iyi demiş çoban, ben annadırın amma helāya neyi gitceklē vāsa

gitsin ĝēsin, ben başladım mı ĝapıyı kitlēcen, hiç açılmācaĝ demiş.

105 ğız başlamış başına gelenleri annaTmaya. sıra hocayı annaTmaya gēmiş, hoca beni
 bırakıñ, helāya gidecen demiş. ğız boraya yap, ben temizlerin demiş. sıra bu sefer de
 hamamcı ğocağarıya gēmiş, ğız_una da aynısını demiş. sıra bu sefer de arap lālaya
 gēmiş, çocukları kesmiş déyince arap lāla, beni ğoyvarıñ dese de çoban ğapıyı aşmak
 yok demiş. ē sen nerden duyduñ bunnarı ?nerden biliyoñ ? dedilēse de beyōlu
 çobanıñ_āzına girecekmiş. mesel bitmiş, çoban silkinivēmiş. bu demiş anam, bu demiş
 110 vuvam, bu hamamcı ğocağarı, bu hoca, bu arap lāla, bu da ğardaşım demiş. amma
 ğardaşım beni kesmedi. ne gēdise başıma bunnāñ yüzünden gēdi demiş. beyōlu bunnarı
 nāpam ? demiş. kırK ğatır mı isdēsiñiz, kırk satır mı? unnā da demişlē nāpam kırk satırı,
 kırK ğatır veriñde bordan gidem demişlē. kırK ğatır vēmişlē. ğatırlan ğuyruqlānı
 birbirlēne bālamışlā. u ğatırlā unnāñ_etlēni, herbirini ayrı bi dalda ğomuşlā parça parça
 115 yapmışlā.

ğızıñ vuvası çocuklā nerde? demiş. ğız fılan yere feşmen yere gömdük demiş. çocuklañ
 gömüldü yere gitmişlē. vuvaları ben duvā iden, siz āmin deñ demiş. u duvā itmiş unnā
 āmin demişlē, çocuklā da tısır tısır yeriñ_altından çıkmışlā. atık heP birliK_olmuşlā
 kövlēne gēmişlē, geçinip gidēlēmiş.

-33-

ANLATAN : Ali ŞENER
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 68
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Tuzaklı Köyü/Söğüt

(Hayvancılık)

elli tene hayvā bāladım borā, elli tene tana gūydum borā, elli tene tanamı gütdüm bōle kendim u zamā olannā ufaqqā. allā rāzı osun, allā berekiT vēsin, heP hayvā yüzündē yapdım. iki tene olana evi ādım, olannān_ikisiniñ de düünü hep hayvannān yüzündē. ipekçiliKdē hiş bişē gāzanamadım, ipekçiliKdē. allā bin berekit vēsin hayvā, bu hayvā
 5 yok mū? beni bu hayvā galdırdı beni. undā sōra şē olunca hayvanı azaltdım, ā işde bunnā, bunnarı da satın_aldım. baq bōle ufaq bōle baq, ineklēn südünü endire içire bunnarı böyüTdüm bōle. baq bunnā bahara bunnā üçē billā yapacaq, bunnā ikişē bucuq yapacaq bunnā. yā böyütdü mü, bahara saldı mı, baharı yidi mi... baq bunnā inek südünnen böyüdüyom bunu, anası yok bunuñ. bi tene tā vā baq. gōcaman teke baq bū.
 10 baq bunnā hā ōle ufaqqa böyütdüm_unu baq, ha ōle bu gibi. gurbannıQ_olacaq baqam sā olursa baqam. gātırımız da borda, bildırkı ū, ū bu yılkı ū. bōra çayinnā, bora gāsinnā, aha bu depeniñ_arqası gātliş. baq borda gidēdik bōle baq dē boazda aha orda inēdik, yayā bōle hē. aha u garşı yol baq esKi gatliş yolu, ōle dereye inē, derede ōle gidēdik.

(İpek Çekme Makinalarının Tanıtımı)

15 baq bora besāne, borā ōle odunnuQ gibi yapdım. aşası mancunuq deriz, şindi ipek

çekd̄imiz yer. baḡ borda ṣē yapdık, altını yaḡārız borda, borda çarḡ dönē bōle. baḡ
 çarḡları görüñ mū? unnā borā ğoruz, ayanınā çekēdik, ceyrannā gelince moturu
 çeviTdiridik. bē heP bōle ayakna bōle yā. u ayakna u zamā on beş çarḡ. ayakna ipek
 çıkāmışım işde u çarkna. amma ceyrannā gelince beş çarḡ anca yapdık. yā nedē bilmē?
 20 u zama ayakna nası ollōdu bilmē yā. hē tek başına bē. on beş çarḡ hē u çarḡna baḡ.
 ceyran ğēdi ğünde beş çarḡ anca çıkaryoz. ince tā ince çekiođuḡ ipej, ince ipek, ayak
 çeviriodu, ācıḲ ğalınnaşdırdık telini anca oldu işde, beş çarḡ alt çarḡ. ham_olan_ipej
 çıkaryoduḡ biz, satyoduḡ, veryoduḡ. unnā söüTde büküllō, bursaya boyamaya gidioğu.
 urda unnā işde tā ṣē yapıolādı. şindi heryerde ollō şindi.

25 (Odun Kesme)

odunnarı biz getiridik, satın_alırdıḲ_u zamannā. bunnarı ben kēnim ğışın bē yaḡā déye
 ğatırna bē getdim_unnarı. hayvā ğüdeke ōllāda kesiyorun, getiriyon boş ğāmaya déye,
 nāpacam? ufaḡ moturna dōraTdırız bi goñşuya. arḡadaşa dōra derin, dōradıvarılā unnā
 dōraverilē. hē orā hem_oturam hem asma çardaḡlık da vādı. esKiden çeşmeniñ suyu
 30 borā gelirdi, goñşulā da sulādı, biz de sulādıḡ.

(İpek Çekme)

tavaya ğozayı atioz, ğabardioz, e çekioz işde unu, kelebek yapıoz_ışde. kelebek
 yapdıḡdan sōna undan sōna unu ıslayollē, u da unu çekiyollē, büküme verollē, bükümde
 halıya gidio işde herekeye dōru. herekedē satillō u. herekede ğayseriye satillō, çok
 35 büyük pālı bi halı oluḡ heralda. borda çok çekilirdi ammā biz borda bükümünü de
 yapādıḡ. ğozayı işde şāpādıḲ_ışde alırdık, çekēdik de ṣē ham_olarak ipejini işde. hinci
 borda bizim kēnimiz de yapıoz şindi söüTde bükülō. borda da bükülordu şindi ğālī

söüde giTdi. benim_ölan boyamaya bayā giTdi. itāl gelince bizim ipekleri
heP_öldürdülē hinci. halbusu bizim_ipek, unuñ yanında eyi ipeK_ammā bizimki acık
40 pālīya māloldu. bizim amca çocū onnā benden tā çoK_alırdı. gözalık yapırdılā ollara.
borā gücük bursa adını goydulādı. bursa orā böyüK_ollā gücük boraydı. nelē yā çuvalnā
para geliydi. ipeklē gözalā hep ğapı önünde, ollāda duruydu bōle. amā ne halē gēdik.
ipek çekdīmiz yer bizim duruyoru. şeyi borda yapıoduğ. böcej şeyi borda çıkarıoduğ.
yımırta olarak geliğ bize. sıcak bi odada beklediP_unnā çoK_ufak çıtlama yapıp
45 çıkıolā. büyüdükce dallamaya başlıyon. ğarınca ğavı, nalça ğavı, gücüK ğavı, göz ğavı
olur. ğavlā dēle ōle. en sondağını yatTī gün on gün sayarız goza sarā. undan sōna poruğ
dikeriz, goza sarā. poruğ deriz hē dādan getiriz bōle topalaK gibi bōle bıtıraK gibi çam
dalı da getiriz. u artıK_ōle bi hafta om beş gün unu. undan sōna yolā yolā sıyırı sıyırı
alırız ğālī. on gün oldu mu om birinci gün küneye atarız bōle ğapalı yere, bōle hiç hava
50 ālmacağ yere tava olu, tavada ğaynaK_olu u, ōle soğarız oray, urda unu baharnan
ğurudūoz gozayı. unun bi seedi vā yarım seed mi? bi seed mi? beklediriz unu. urdan
çıkariğoz unu evlere sereriz_unu. evlere serdi mi u ğuruycak ğaylı, ıslay gezecek, undan
sōna tavaya atarız. yendē süPügeynen, bıtırağ bi şeynen vuruz, uç çikatTırız_una. yaşı
altıdā veri, avarası beşdē veri anca.

55 (Köyün Su Kaynakları)

suyumuz çok bol, öte yanda çĩñā vā, be yanda vā çĩñā, öte yanda çĩñāları
görmüşünüzdür. dē köv ğāvesiniñ yanındā. bōle çĩñā bağ, bundan ğaş tene. dē dedemiz
bile zor billō bunnarı hē ğaş senelik, yüzdē fazlā. bu aşā eccik tā gitTi mi de orda bi tā
sūmuz vā. u ğayvelen_altında doğuz tene ğurna ağā. su vā, ā en_ī su ū. undā
60 içmemişinizdir. ötekilē içilmez, içilir de ā hep devamlı undān_ıçilir, u teK_ağandā. bağ

bu āmaz, bora āmazdı bōle su çaldı vaķıt. bu allah bu ğuraķ ğıTdi havalā, sıcaķ ğıTdi. sulā azellō baķ kesilō. bu kesildi bi seneniñ dē ğaş senesindē. ben kesilir diē ğorķdum ammā kesilmedi bu yıl bu ısaķ vāķā. benim hā urdā geliō su, benim bāçede urda geliō. baķ buz gibi baķ. ğışıñ bayā ılık su gibi olur, ğışıñ sulā. urda bahar çıkādı. duman çıkā u
65 ğayveleriñ_ altındaki sulāda. ğaynaķ gibi òle şāpā, yakında çıkıō sulā undā òle souķ çıkıō heralda. baķ suyumuz az gellō dēye gene su getirōz, dē daşıñ dibinde aşā derelere gidē sū. baķ su getirōz baķ_ òle baķ hā u depoya, depo motur vā, motur dē depoya atıyō. evlere daılacaķ diōz, evlere bazı dē yokarda, bayırda evlē oldu mu çıkıō su, az gellō. bu aşālādaki olannā evlē aķıō, yukādaki olannā susuz ğallō. ā un_ için baķ dē
70 yayladan getdik bu sū ē azellince. çalça indiryolā baķ gördüñ mü ğuzum? hē biz de yapdıķ. dün çalça yapyorduk biz.

(Damat Hamamı)

dāmādı sabā hamama getirike esKi elbiselēni yırtadıķ bōle, dāmādı sabā hamama getirike. ē işde ne bilē işde òle işde geşlē işde unu şēsini sālam ğomaycaz, dāmat ğaçādı,
75 bōle ben suya kendimi atdırmaycan diē, öñüne geçēlēdi, tutālādı, lanğırTdaķ basTırılādı. urda ğéydiriyosun, yeñi elbiselēni mi yırtacan? unnarı çıkarıō unu òle hocanıñ_ öñüne otuTduro unu. hoca çekedini dovāna ğéydiriyō. urda bütün kövlüye çay verilē düñ_evinde. hamama getirilēdi, esKi urbasınna, kēni urbasınna. unu yırtma yırtma getiriydik bōle. u ğaçādı ammā biz yırtadıķ boyna. dutā hemē basdırdıķ, urda
80 hocanıñ_ öñüne çekedini ğöllā hocanıñ_ öñüne. hoca dovāna çekedini ğéydiriyō, urda ğayve verile una. ğayveyi iki sōra üş sōra tamam. hepsini içdi mi ayıplaTdırız biz_ unu. dovā edēlē, hoca āmin şāpdırı. bu hamamda olurdu esKide, şinci köv ğāvesinde yapyoz hinci. yırtma yok şinci. òle gellō, getiriyoz. odalarıñ birine çıkıyollā, urda ğéyiniyo u.

çekedini hocanıñ_öñüne gıoyup, hep hocāla dovā yaparız, çayı daıdıllē dā undan sōna
85 ılan_eviniñ_avlusuna gideriz. urda bütın millet halka yapā bōle. el_öpē dāmaT_eve
girē.

-34-

ANLATAN : Hatice Karakaş
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 4
 YAŞ : 73
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Kurtköy / Bilecik - Merkez

(Aşır Çorbası (Aşure))

keşkeKne işde şekerne ğaynadır, yaparız. yed teneK_içine ille yedi tüllü olacaK deriz.
 içine yed tene ceviz, fasillē, nohodu bilmem nesini hepsini ayrı ayrı ğaynadırız işde
 fasilleyne nohodu. keşkej de çatladırız, amma şekēlī amma bekmezlī ōle ğaynadacan.
 bekmezne yapādıK_esKiden şindi şekere döndü dē şindi reng_ōsun déye bekmezi
 5 olannā ğatıyō. bekmez pek yapılmıyo şindi, üzümü olannā yapıyoru, ōmayannā
 domuzlā aldırmayo hana bālā va da. domuz çovaldı eycē, domuzlā ne olusa yiyolā şindi.

(Okul Hayatı)

ben_işde oKumadım, dörde ğadā oKudum, dede oKumamış. buvam durumları çok
 zayıfdı, avaraydı. gidēdik, kafa peK_āmadı. köpek resimi çok yapādım bē, una çok
 10 şāpālādı öretmennē. köpeyin resimini bōle aynı köpeK gibi yapādım bōle, kedi resimini.
 baK şindi yaz_aylarında şindī bize öküz güTdürülēdi. kövde oKumaK zordu yavrum.
 şindi yaz_aylarında herkez böcē baKādı, oraK zamanı, bā bāça zamanı, şindi buvalā
 ōlene ğadā çif sürēse, bē de öküz güdēdim hana. çalışmaya ĩsan ĩlazımdı, oKula
 ğoyvāmazlādı. ğoyvāmayınca bu yō da, böyün gidēsen üş gün gitmeyince hade
 15 ğemeyvē dēlēdi esKide. ğemeyvē deyince gitmeyverīdik biz de. bōle olacānı ne bilirsiñ.

bu ğadā sıķı olaydı, ille oķula gitcen, Őinciki gibi ille biz seni oķudacez desen oķunmaz mı? ōlene ğadā ķif sūrēlēdi buvalā iki ōküzle, biz de ōlenden sōna ōküzleri ğudēdik, buvalā yaprak kesēdi, baŐğa yere ğidēdi. bi mustābey_ amcam vā bizlē tarafdān ōle. mustābey_ amcam arfiyede oķudu, ōretmen_ oldu. hayvannarı ğalabalıķ_ oldu mu
20 yaylaya ķıķarıdık, urda gene ķamlıķ hinci her yē ķamlıķ_ olur. u zamannā tallalā vādi.

(Peynir Yapımı)

borda mandıra yoķ biŐē yoķ, aha ğomŐulā alırsa iK_ oķķa üş_ oķķa getive dēlē, unnara veriz. bol bol yourt yaparız, peynir yaparız, ōlannara ğönderiz_ işde, kēnimiz yiriz. inekden saarız, iki ōünü bi yere getirisez ısıdırız. ılıķ, mömeden ķıķma gibi. Şindik
25 bizimkilē köv_ inej, ez ķıķā sūdümüz. sūdü ez ķıķāsa sıcā ķalamassın, oķķ ķıķāsā tāze saımla yapāsan ğaynatmadan maya ķalāsın. mömeden ķıķdı mı sıcaķ_ olur. hemē peynir mayası ğatarız. Őindi böyün sādıķ, böyün dolaba ğoduķ, yarın ğoduķ, unuñ_ üstünde ēcik biriniñ yaını alırız, böyün sādımızı getiriz, ılındırı ķalarız. süzeye ğuyā iŐde süzē duzlarız. biz ğaynaTmayız mandıra gibi ğaynaTmayız. süzeye ğuyarız, dülbende
30 ğuyarız, süzeriz, dileriz duzlarız_ iŐde. boranıñ keçi peyniri meñŐurdur. oķķ ğalabalıķ davā vā borda. sūdü yoırdı kēnimiz yaparız. ķorbasını yaparız, sütlaŐ yaparız, peynir suyunnan nor ķıķarız. davā peynirinden ī nor_ olur. doıuran inekden, ilk sūdünden avız ķeviriz, iki ğün birikTiriz_ unu, avız ķeviriz, ğonuya ğoñŐuya yidiriz_ iŐde. unu Őekēlēsin. bizim kövde bazı yiyen_ olur, bazı yimezle sōüde yolların. doıurdü zaman
35 ğoñŐulara daıdırsın, unnā da mömesi acımesin dēlē, Őekē ğuyālā, duz ğuyālā, boş getimezle ğabı. mömesi acımesin, nazar_ ermesin dēlē.

(Söğüt Panayırı)

burda söüt paniyeri olur. unnā biTdikden sōna yörüklē baŐlā işde. paniyerde her

viļāyetdē, her ġazādā u satıcılā gelir_ışdē, herkez ġurulur bōle ĩtiyāc_olan alır,
 40 kövlēden gelennē alırlā işde. ġazā, tencire ne isdēsen, ġéysi şē çoK_olur, sergi bazarı
 ayr_olur. yörüklēde pılav yapālā, yatırda pılav yapālā.

(Hıdırellez)

zenginnē işde para verī, undan sōna hayvanı olannā hayvā verī, meselā biri bōle
 adaK_adā, u adānı verī çobannā işde davarı çoK_olannā, herkes birē hayvā veri, ikişē
 45 verī, yetmeyen yerini alillādır_ōsem, ġayli gereken yerini. işde para toplanır, dāvetiye
 daıTılır, oğur mūtar ĩsannarı işde, pılav verilē köv meydanında. köve dāvetiye
 daıTmazlā, tellal baırlā. pılavı yapıp, dē mezallıa gidēdik de mezallıkda yirdik. hincī
 iki senedir köv meydanında yıoz. senesinden mi şēsinden mi yāmur yaā mutlağa. hoca
 dovā idē işde allāhekber déye. gidēlē tekbir getirilē, ōle sancağ mancağ düün
 50 dōmbeK_ōmaz.

-35-

ANLATAN : Ayşe ÇAN
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 3
 YAŞ : 73
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çaltı Kasabası/Söğüt

(Yemek, Makarna Yapımı)

mantayı yaparız, gulaklı yaparız, mekerne yaparız, şēriye yaparız. mekerneyi bōle bōle ğıyāsın_ışde bōle, yuḳayı yazāsın, ğurūleşceK_u. ğurudu mu unu ğalan kesēsın. ğalan köv mekernesı olur. mantayı basma yaparız. nohoTdan, fasilleden, deneden basma yaparız. yazarız, keseriz_ışde, mantı gibi ziniye dōşeriz, yā ğuyarız ziniye dōşeriz.

5 undan sōra ğızardırız nar gibi. ğalanı da bişiriz. unu ğalan nābacan? ocā ğorsun_unu. önde ğızardırız. sōna bişirdīn zaman hana ğodūn zaman u āşam ğalan sōna bişirisiñ ğorsuñ, hepsini yiyemessiñ. unu ğorsuñ bi şeye, buzdolaba mı ğoycañ nerey ğoycāsan. ğalan suyu ğaynadırsıñ, mantıyı da ğuyāsıñ, üzerine dökēsıñ. ğalan ğaynadı mı ğalan_ışde mantı. yoturTlāsıñ bi de, içine mercimek, nohotlan, aḳ fasille ğuyāsıñ. salçalı

10 da yaparız, pek yapādıK_evelī, hepsi geşdi artık. yuḳalā yazādıḳ. ah_ölum ğocadıḳ ğalan ışde bōle hē. böreklē u şēle.

(Düğün)

evel düjünnē tam_ombeş ğün_olurdu bōle. keşkek dövēlēdi, undan sōna adamnā sılah_atālādı, iki ğün üş ğün çeñiz serēlēdi, ğavil_alınırđı, ğız hamamı olurdu ombes

15 ğün_olurdu. hindi bi āşam ğını yapıyōla, iki āşam tamam, bitTi.

(Hatıralar)

benim ğayınna yokdu, ğayınna öldü. dede vādı, dede büyük buva. u da dē asācıqlara
 giTdi ğalan. iki ay durdu işde. asācıa iş güveyine giTdi. amıca beni dövēdi bē. ehē çoK
 20 gelirdi işlē yavrum, çoK gelince övküsünü benden_alırdı. hē yalıñızdı, iki baş kişī, iki
 baş kişī, yetişemezdik, yapamazdık. duruyo şindi duruyo. ah yavrum ! pek çilelē
 çekdiK_ōle pek çilelē çekdik. ğuyuya da gitdim bē, öküz yurdu da. ā o çalıñ başında
 çalıñ başında. dē urda ğoca tarlalā vā harman sürüöduK. harman sürēkē bū ğuyunuñ
 başında bakraçlan su alıom. bordan geliö öküz bi yuruyo, hade ğuyunuñ_içine. bi
 25 samana geliö bi, hac_aptulla. samana gelincē çorbu bişirdik, çorbu yidik
 canımız_istedi. talladayız_urda, daşıñ başındayız, talladayız. bocuda vā su yā, su yok.
 hemen bi desti vā nōlcaK. hemen u bocuyu aldım hemen bi de ğovayı aldım. bu adam
 beni köve eşekleri getirylā, yük saracaqlā ğalan. u da gelceK ğalan, köve saman
 getirceklē. hemen ğalan ğovayı aldım, şeğ aldım dōldurdum, iki taravıma bakmadım.
 30 ğovayı dōldurdum, bocuyu doldurdum, elimi ğovaya almışıyın, öküz gēmiş
 benim_arçada, buradan yurunca, ben bordayın ğuyuda, tē orda, kūtdeK ğuyunuñ_
 içine, tah ğuyunuñ dibine. amanın beni ğaldırımışlā, ğaldırımışlā. dörT dikiş beş dikiş
 oldu borama. ha boramda, boramdan yurmuş da havaya ğaldırımış. hē ben_oraya gidince
 ğalan bōle bōle yapdım. öñ günde öñ günde ahcıK bi kerim vādı, bizim_orda kerim. bi
 35 yol dedi, tēze dedi bu ğuyuya giden dedi bōle bōle çarpılcaK dedi, u aklıma geldi, ğalan
 bōle_bōle_bōle çarpıla_çarpıla_çarpıla havaya çıkādı. bōle daşı dutdum_emme dibe
 çekio altıma, şalvā ğoca şalvā vā. hemme bōle uzandılā, bunuñ gelini vādı, ğalan_u
 gēdi, uzandıla. beni çekdilē emme bordan ğan_üradī. u āşam ben gēmedim, şişdi çıkıdı
 davil gibi. ersi gün geldim tokTura falan. alT_ay ūraşdıK toKTurlālan. bi havta sōna

40 gitdim bõle, bi keneke macıra çıķadı. urdan bi dikiş yaptı da, bi keneke macıra çıķadı.

(Bazı Çocuk Oyunları)

ğıptık, met, sâfi, doķuzdaş, üşdaş, dımmı, çaķma top, haydur hoyma, ğarış oyunu, tombik, toķa, şapşı, batdi batdi.

(Çocuk Tekerlemeleri)

45 • şimşek çaķdı, gök çatladı
yetmiş_ikisiniñ_ödü patladı

öñden giTdi baş toķlu

arkasından beş toķlu

onunu vēdim ğasaba

50 onunu da ğatma hesaba

ğurt ğapdı birisini

biriniñ geTdim derisini.

• ebe kese, peynir kese

55 çam_ācı, çadır_ucu

edirlah medirlah

ğayfem şükürlah

60 • gene başlayalım boz_ eşek desdanına
 indi giTdi hocanıñ bosdanına
 ne ğavın ğodu ne ğarpız ne hıyā
 bi delik torbası vā, hemen ğuyā hemen ğuyā
 ğabaĸ dolması ğarnımı ğümbürdeTdi

65 türlü kelāmları sōleTdi
 hac_ çağırđı dinneTdi
 berbē āmedi dingil ğabaĸ ğıldırdı.

• ō tingil tō, tingil tō

70 basdım tiren yoluna
 üş gemi geliyo
 biri a biri be
 ortancası āmeT paşa
 gel gidelim beşiKdaşa
 75 beşiKdaşda top patladı
 sırma sařlā saçıldı
 ğız saçıñı öreyin
 āmeT beye vereyin
 āmeT bey hasda
 80 çorbası tasda

mendili ipek

kēnisi köpek

- cimciK cimciK maḡarna

85

al pisdanı ḡoḡarna

dedem señe ne dedi

arḡam sıra ḡē dedi.

kelep_ kelep_ kelep

90

- eveleme develeme

deve ḡuṣu ḡovalama

ampē tēzi tūzü

meleḡadā ṣu ḡadā, zümbül

-36-

ANLATAN : Emine DEMİRCİ
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çaltı Kasabası/Söğüt

(Hatıralar)

ah yavrum yetmiş_altı yaşındayım, ah yavrım ne günne geçirdik yavrım. ireçbēlik yapādık. undan sōna misir yapādık, yavricāzım her_ışe, fasille yapādık, hepsini yapādık şindi yapamayoz ğalan, otduĶ ğalan. çif sürēdik böle öküzlēlen sürēdik. ekin_ekēdik hē yavrucazım tabi tabi tabi tabi pamuĶ_ekēdik, burçaĶ, arpa hepsini yapādık. şindi yapamayoz ğalan, hinci otduĶ çökdük. işde böleyiz yavrucazım. bayā zamanıñ_īsaniyız yavrucazım. dede de benim segizen dört, dedeye baĶıyon_ışde. işde böle yavrucazım. kēni mallarımızda çalıřırĶan, mayışlı olamadık a yavrūm, kēni mallarımızda çalıřırĶan. evel böle yoĶdu, evel yatırmayolādı, evel böle yoĶdu. ē çalıřırĶan bořa çıkdık yavrum, hē bořa çıkdık hē. ileçbēlik yapādık, misir yapādık, işde böle ürün yapādık yavrum. 10 tarlaları sürēdik, ekēdik, nadas yapādık yavrum. tarlaları sürēdik, ekēdik nadas yapādık ğalan, şindik ğaldırırđı idāremizi, yaımızı duzumuzu ğavurudu. ē evelde tabi sigortalı işe gidennē, şekere gidēlēdi. işlere gidennē sigortalı oldu. biz_olamadıĶ_ışdē. hē işde bizde kēni hālimizde böle kēni çulumuzla duruyoz_ışde. iki ölum iki ğızım vā, heh çocuklarım kövde hepsi kövdelē. pavliĶalara giTdilē işde. hōkümaT řē ğaymaĶam řē 15 vēdi, yoĶsuzluĶ mayışı. üç_aydan üç_aya işde iki yüz ğayme veriyodu. iki yüz_ötuz veriyō, işde unnan idāre olduĶ. aha u yavrucāzım işde. un da harcayvāsan

harcanıvaracaK_ işde. idāre olūyoz yavrum, hē yavrum. işde bōle işde, kövüñ_ işi bōle yavrum.

20 (Babasının Askerlik Hatıraları)

dē buvam on seKiz sene buvam esgēcilik yapmış. on seKiz sene geliyo, gidiyo gine götürüyollā. hē yonan savaşında, önden de işde bōle geliyollā bi geliş de gine götürüyollā gine götürüyollā. on seKiz sene esgēcilik yapmışlā. mesel deyveridi herb şeylerini ğalan. ben bilemeyom, u annadırdı yavrum peK_ annadırdı hē ōle ğalan. İsan kellesinden şē yapmışlā. bōle ğalan bi ğız bi ōlan sen gibi bōle. ğalan şēTmişlē hēbe giryollāmış. cavurları öldürüyollāmış öldürüyollāmış_ unnarı. gine eptez_ alıolāmış, ğız bōle ōlanıñ dizinde uyuyaġāmış. gine cevur geliomuş gine unu uyandıramamış unu. ōlan furuluyo, ālākan gözünüñ yaşı yüzüne bi sıçrāyo geliō déyo. gene cevurları ğırgızlāyo ğırgızlāyo yavrum, cevurları öldürüō. işde yavrucazım ğılıçnan işde yavrum. mesel yapmış_ unnarı u. bubamıñ yedi dene çocuū vādı, yedi dene.

(Börek Yapımı)

yuğa yazdım, deden böreksiz_ olmāz. safurda dēro hoşavnan yiriz deor, yap dedi. yazma börek dēriz bi bōle ziniye döşeriz, yālarız. bōle bişiriz, ğızardırız. undan sōnra keseriz bōle, hōlü hōlü keseriz. undan sōna dedeniñ_ önüne ğoruz. içine ceviz ğuyarız, peynir_ ōsun. eveli ekme ufānnāñ yapādıK_ eveli. unu yapmayoz ātıķ. āşamleyin ne ōsa yir_ u, sāfurda ille olcaK_ u ğopmadıķlā. u ufacıķlā olcaķ. yazma, böreK_ olcaķ.

(Hastalık)

gine bugünnē bōle bu yıl ecik duzlālaķ yidim mi bu ğollāma, bacaķlāma sızı geliyo. ne bilem toK_dura gitcem dēyorun. evelden ēciK ğanda yā vādı. toK_dura giTdim, yime tēze

40 İleşirsın dedi. eyileşince bōle et yimē başladım. gece yirken seniñ canıñ isTeyo, ecik bi
 ğıymıK_ alġosun, hemen yidīn zaman olūoru. et yē, balık yē, tavıK_ eti yē, ğızarTma
 yē. bübē ğızarTmasını bile yiyemēyom ben. bi çorbaynan ğalıyon ben, bi tarna çorbası
 ğaynāyo, unu dōrayıP da yiyom ekmek. bunnān ırmızanda nası olcağ? bilmen ki.
 napacan yavrum ğolayı yok. dede segizen yaşına girdi. yānız bu son senelēde ēcik
 45 tirildeme oldu elinde. çorba morba yirken bōle tirildēyo dağıyo. çoluğ çocuğ yavrum
 bōle ūraşġoz. benim bi torun assubay_ oldu. oğudu, duTdurdu. şindi deñizlide. bu
 yolları candırmayla dikililē, cezā veri. bu yıl ğēdi. altınova deriz, bi yerde ğörev
 yapığodu urda bi ğız beyendi. ğızқан ĩdi ğız, gelin_ōdu deñişdi. hem nası cadı. borā
 ğēdimi ōlumuza doyamayoz yavrum. yavrumna ğarışcaz, ğonuşcaz ille gidecekmiş,
 50 bu tarafa gidecek. bi havta durmadan aldı ğiTdi çocū. āşamdan eyidi, gece nāpdısa
 yaptı, çocū çevirdi, yaptı ğötürdü. ğitmēcekdi bu yıl, paranıñ ğıymatını biliğodu. deñiz
 vā urda türislē vā urda. deñize giryollāmiş, parayı çok harcayollāmiş_ orda. ev_ alcağdı
 bu yıl. işdē nāpacan? uyacaz_ una, uyacaz ğayrı, geline uyacaz ğayrı.

(Genel, Harman)

55 ezan oğundu mu ğāğarız, sabay_ ezanı namazımızı ğılarız, tesbiklēmizi çekeriz, undan
 sōna yatacāsan işimiz_ olmassa yatarız. çorba bişiriz, canımız çorba isTēsē çorba
 bişiriz, canımız çorba istemēse çay may bişē. dedeleri doyuruz işde. ğayveye gidē u.
 unnānan ğünümüzü geçiryoz_ işde yavrum. evde temizliK_ işde, hazıllığ.
 yaparız_ unnarı, yapacaz tā bağam. allā sālığ versin yavrum, allā yatağlara yatırmasın.
 60 yicek ğadā fasille, tomatiz, bübē vā işde, ğazıyoz, sulayyoz. sularımız azaldı, ısağlā
 gele gele sulāmız_ azaldı yavrum. bağ çocuklūmuzı va ya ğayanıñ_ öte tarafı hep
 düzlükdür. hē çocukқан, gelin_ oldūmuzda ğoñşulardan orda hep tarlalarımız vā orda

harman sürēdik hayvannānan, öküzlēnen. unnā hep gerde ğaldı, yapan yoK_ atıK.
 ötekine dōru gidē, ıraK. arpa būdey ğaldırdıK_ işdē. türkü falan çırıldıK, çırıldıK. oruK
 65 biçēken basālādı türküyü. goca oraKlan biçēlēdi erkeklē, bayır bacaK_ olursa, el
 oraınnan biçēdik. ğadınnā desTe yapā, bōle öbeK_ öbek. sōna öküz_ arabasına
 yüklēdik. düvenne pek sürdük yavrum harmanı, bōle atādıK yabaynan buydeyi bi yana,
 samanı bi yana ayırdıK. örüzğā alıyo götürıyo samanını, buydey de bu tarafa aKādı.
 yapādıK bōle özēlēdik ğayri çuvallādıK. buydey bōle ğar gibi çıKādı ğayri, özēlēdik
 70 ğayri çuvallādıK. hadi baKam hayvannānan getiridik. hayvannānan daşırdıK. şindi ğayri
 urlā heP keleme yavrum, yapan yoK_ ğayrı. ē ne günnē geçdī, ah ne günnē, yāmırlā yaā
 mıdı şapır_ şapır göK gürlē midi. hindi baK baylōnnā vā. baylōnnarı çekiveriyo herif
 şindi, hem buydey_ ıslanmayo, hem kēniñ_ ıslanmayon, küme yapıyollā. ōle bişēlē
 yoKdu. hindi ğālī çoK_ ğolaylıK vā ammā yapan yoK, hindi yapacaK vā ölüm. bēzin
 75 bahalı, ğurutmayo diē yapmayola. hep hōkūmete atdıK, eyi ğēdi, eyi allā rāzı ōsun yāni
 eyi baKıyoru. bize mayış veriyoru. eyi hep_ aTdıK, ğazandırdıK_ emmē, yalıñız_ işde
 bēzin bahalı ğeliō, yapmollā tarlaları. ucuzlasın da yapsınnā tarlaları, ucuzlasın_ andaK.
 bazı reçbēlē şikāT_ ediōlā āşā. mafitTin sen bizi deyo. ben_ ōle dēken başbaKana vallā
 eşitdim. sen bizi mafitTin dedi, ğaldırdımız buydey ğurutmayo dedi, bēzin bahalı ğeliō
 80 dedi, petirol dedi. hē nōlursa ōsun accıK_ ortalıK ucuzlasa tā eyi olacaK. pālandı ortalıK,
 accıK_ ğuraK gidince pālıya gidio ortalıK. yāmur yāmıyo da. ah bi de boray yaıvāsā,
 irāTlā ğazıK_ gibi yaprakları. yāmur dovāsı da yapmayolā

-37-

ANLATAN :Emine Kayapınar
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 90
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ :Zemzemiye Köyü/Söğüt

(Genel)

size su neyi getirem mi? içē misiñiz? oturuyom borda işde. aman burada gediyoġā allah
 razı ōsun hepinize. sen nāpayon yavrum, eyimiñ? eyilē eyilē yavrum, böyüTdük,
 besledik, yaptık. amcan_öldü, ġaş sene oldu, ġaş sene öldü, öldü gitdi. aha şorda çeşme
 vā bi, çeşmeniñ yanına gidiñ de urda dolduruñ, elinizi ayānızı yuñ. urda bi çeşme vā
 5 peK güzel. şöle gidin de çeşme va. getiren deyon hişTınmayōsunuz. eh eh yavrum. yaş
 doķızan doķızan, ġaşlam neyi ārdı yavrum toķTura giTdim geldim. eyi işde dedi, ne
 deyecek toķTur? yaşıñ yetmiş dedi. çocukġā yoķ yavrum, yoķġā unnā yavrum, başġa
 yerdelē. ā burada oturun, çay nē yapaydık. alıyon_işde, oluō nāpacan? yetē, alırlā
 herkeşlē. bu kövüñ_adı zemzemiye hē. şarapana esKi adı, ōle demişlē. zemzemiye
 10 bura, mūtarımız_urda. mūtarımız saāTleri yazmış, ben de burda oturuyodum, saāTleri
 yazdı. ben saaTi bilmem, oķumuş deġilin, öte deġilin, hiş bilmem ben. hiç hiç şunu şunu
 şunu deyiP de oķumadım. ē yoķdu oķuma. anamız, buvamız fakirdi. yoķdu, oķumadım
 ne yalan sōleyen sahaTi bilmen, alóvu bilmen. tarlalāda ben çapıya gidēdim, çapıya
 gidēdim, herşey dutādım, ev sıvādım, herkeşin_evini sıvādım ben. andan sōna ekmek
 15 yapādım herkeşe. herkeşe ekmek yapādım. allah ġayırsın ne deyem şindi. ben
 doķızandayım ben tā. toķdur doķızan dedi. inne neyi furdulā bana. hasTalīm mustalīm
 yoķ da acıķ acar_olan dedim_işde. yimek yimeyyon ben, yimeyyon ben, isTemeyo

canım. sen yî baĸ çoluĸlan çocuĸlan vāmiş. õretmen misin sen? āy maşallah maşallah.
 allah başlasın yavrum. çay yapan dedim hıştınmadınız. arabalā geçē
 20 āşamacaĸ_ oturun ben burda. ay maşşallā õretmen min sen? ĸırĸ bir kere maşşalla. vay
 yavrum vay, çolū çocū besleyyon. burda oturun, tesbik çekerin. tereviye giderin kēnim.
 doĸızan yaşıdayın, gözlem görmeyo. allah rāzı õsun goñsulā ileş ĸuyyōlā. iki ĸızım vā.
 burda evi vā, adamnā yollālā mı sana? ana deyip de vallaha baĸmadı bana. siznen
 ĸonuşuyon ben, hē aramızda. aha burada kendim yatarın, hiç kimselē gelmez. ĸapıyı
 25 dayaĸların yatarın. maşallā sen õretmensin, aylını çoĸ_ alırsın sen. yavrım ben herĸün
 güneşdeyim. gördün_ õretmeni yandıñ sen. tabī göz ĸırpdın. dede fakirdi, davıl çalādı,
 dümbek çalādı, çocuĸları õle böyüTdüm ben yavrım, yok bişē yok. fakirdi, davıl çalādı,
 çocuĸlara ekmek getiriydi, kimi ekmek veriydi, kimi öte beri veriydi, getiriveriydi.
 böyüTdüm yavrum. maşşalla maşşalla ĸaç_ alırsın kim bili õretmen? youT ĸuyan da
 30 gelen. yollamışlā baña, baña şordaki adam vedi, bi adam vedi. yollamışlā işde şorda
 ĸoñsulā, dē şunnā. getiren yavrum õretmen. esKiden düünnēde davul, dümbek_ olurdu.
 şindi sen baña göz ben sana göz ĸıyıyon, herkeş bõle birbirlēne yanayolā, ütülüyolā. baĸ
 bizinkilē mahaĸKet vāmişdir aşālāda. başĸaları bõle goñsulā olur, göz ĸipellē, göz
 ĸipellēanaları buvaları evermeyo. ah yavrum ben bõle ĸarı mıydım? nasıldım? dede göz
 35 ĸipādı baña, baĸādım. yandım dedim, yandım_ emme yandım_ işde. fakir geldim,
 oTdum. nāpacan? başĸa çıkacak hālin yok ĸu una. ekmek mükmeç çay getiren. baĸ nelē
 yidiñiz kinbilir? yā. allah yārabdim mesūd_ itsin hepimizi. a uruşlā geldi işde. ben
 dutarın yavrum, dutarın. dutarın_ emmē baña bi bişī veren_ olacuk. şurda goñsulā
 telefon furuverilē baña. goñsulā baña alōv deyiverilē, kendim ĸalkarın, allah ne verdise
 40 bişirin. pılavdır ötedir beridir, napacan? a ah televizinin neyi yok. nēde bulcın? gē baĸ
 duvar vā, u duvarıñ dibine oturun, yıldızlā burdan baĸ arabalā geçē. napcan yavrum?
 aklıma ne gelir mi? zor zor, çok zor, yalanızlık çok zor baĸ. allah yārabdim yine gelin

yine buyurun buraya emî. gelin, bē size her şey yaparın. mövlüt vā. beñ nāpan? giderin
 gene olmaz, ayıP_olu. sevap. daıdırlā bōle şeker daıdırlā yavrum. eveliden unnarı alırlā,
 45 herkeş yiyyo, yapıoz_işde. aklıma gelen çok benim hışdınmayan. āh yavrum kimselē
 yok, dal başcāzıma burlāda bōle oturuyon. andansōnacāzıma, bişiren yok, eden yok,
 param yok, pulum yok. aklıma ne geldi de ālayon deyyon? amanın bişeylē
 getirvereydim size ben. siz çok yimişiniz. ben de bī dayılara ayran yapmışlādı, getmişdi,
 unu bi şeker_ekdim ekmek vādı, vediydi dayı vediydi. bunu da yidim, yetē. gidemin
 50 deyon gitmēyōsunuz, nāpan? iramazanda gene gelin, yine buyur_ōretmen, emî. ben çok
 dilliyindir. kövlēde oynālā oynālā urlāda herkeş. hēy ōle baķāla baķāla baķāla, ğınaya
 baķāla ğınayı ğınayı, sevdikleri vāsa göz ğıpālā. sevdikleri yoķsa bōle gidēlē. ben dışarı
 çıķman, iķeri girmeyyon. ğınaya giderin yalan değil, topal topal giderin yavrum ōretmen.
 canım sıkılmayyo hē_hē_hē. āh_ah_ah bōle miydım ben hinci? kövüñ_evini sıvādım,
 55 kövüñ tezek yapdım, hēr yaķalara ben yavrum pancā ğazdım, her yaķalara yitdim
 yavrum, çocukları besleyen déye yapdım, adam da bi ğün görmedi, davıl çaldı yazıķ
 taķ_tak_tak. feT_itdim ortalı, baķdılā çocuklā bakıolā. hā burlāda, de baķ_urda kilim
 vā, aha urda oturun bōle geķēsınız, ille gine gel, emi yavrum ōretmen. çay da yaparın
 ben size. oluķluda mı iķdiniz çay? oluķlu oluķlu, unnā hiķ_ī değillē. ī değillē, nāpan_ōle
 60 çayı? a ah a ah kırçıman_unnā. oluķlulā kırçıman_olur. īlē de ğarları bōle idēle idēle,
 oturulā ha ōle. āzını yüzünü yapālā, ğaçālā. hiķ ğaçman_ōretmen. gine gelin, ben
 yolunu gözeTlerin. sen bide neyi getirisindir. şindi uruş vā, uruřlā vā, uruřlādan sōra.
 ōretmen uruřlā vā. baķ şu hālimde ben de dutuyom. ellē bişiri getiriverilē baña. aha
 geldik gidioz. şu ğara cevadın, ōretmen şu ğarı zengin ğarıydı, yılı geldī nāpcaķlā
 65 bilmen. ğoca köve yapcaķlā. peK geķdī dē başğa memlekeTlere gitdilē, datdılā her
 şeylerini, zengindi. datdılā öldü yazıķ, ğurtaramadılā. ğızı da şeydē, söütde. āladı āladı

iki gündür āladı ğız. allah yavrum sālīñı versin õretmen sālīñı, ille sālıķ. baķālā bunnā
baña baķala. telefon furālā, goñsulā baķā baña. telefon furālā, hem beni götürülē. adım
emine, soyadım işde ben bilmen. bilmen bilmen. benim aķlım ğıt, aķlım gidio. godüm
70 yēde ne vā unuduyon. ben nereye bişē ğorsam aķlımdan geçmeyyo. tokTur ne deyyo?
maşşalla maşşalla ĩsin deyyo. õretmen çay yapam. bi dā geldinde yapacan, atıķ
ırmazandan sōra. oturun baķam nōlduñuz? bişē yapmadıķ tā yapmadıķ. ekmek
yimişñiz. nelē yidiñiz kimbilir? hade ğalın sālıķlan baķam

-38-

ANLATAN :Zahide Bayram
 ÖĞRENİM DURUMU :İlkokul
 YAŞ :61
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Dudaş Köyü \ SÖĞÜT

(Düğün)

eveli düünneden_öncē cumā gün çeñiz serilirdi, cumā gün. cumā gün_olur mu? dēceñ. pazartesi olur, pazartesi gün lóķum_olurdu. heP bōle ğayinnalan ğızıñ_anasınan ğayınna kövü gezēlē, lóķuma geliñ! lóķuma geliñ! déyē. erken gece ikide hamur yumurulurdū, hep ğoca kövden görümcelē, eltiñ_olursa zini gezilirdi. olan_evi bi

5 keneke yā getiridi, bi çuval_un. ğız_evinde olur yalnız lóķum, bi keneke yā bi çuval_un da ğız evi ğor. iki çuval_undan lóķum yapālā... ğız_evinde ne ğadā çeñiz vāsā geliniñ çeñizleri sayılacaĶ_işde. hinci olan_eviniñ geline eşyā alınırđı. olan_eviniñ lóķum_olduğdan sōna, olan_eviniñ görümce gelin vāsa gene gezēdi. düzen götmeye geliñ déyē. e millet hep géyinen gelir, géyinen gelirdi olan_evine.

10 düzenleri götürüsüñ ordan_orā. adamnā, erkeklē cāmiden çıkınca lóķum yirlē. hē olan_evinden ğız_evine bi eşyaları bi gidē. ğız_eviniñ_eşyası, olan_evi beyaz pala pırtı alınıyo yā, unnarı götürülē. ne ğadā orā ğorsuñ. ğayınna oldū belli olurdu. ĩndan işde unnā bi erkeklē yirlē, ğoca kövüñ zinisi, tepsi va yā, herkiş tepsisini bilirdi. ötekilēn de adamnā yidikden sōna, bi ordaķı usdalā herşē işde işçilē herkişin tepsisine ikişē avuç

15 lóķum ğonur, sıra sıra sıralanır. geliniñ_ōñünde de bi dene sādıç gibi ğız_olur. unnā da beyaz géyēlē, başlāna gövez çembē örtünülürdü. peK güzel_olurdu. çembēleri şōle

yapāsın, bōle yapāsın bürünürsūñ, bōle yapāsın. bōle gelirsīñ, ellēni gövsüne gorsun. bi
 de şītārī görłā, geliniñ beyaz_ayaKğabı alınır yā, beyaz_ayaKğabıyı görłā.
 gelin_evden, merdamannādan_inē, beyaz_ayaKğabısına ayāniñ_ucunu bismillā dē
 20 soķā çıkarısın, soķā çıkarı. ĩndan ilkin ğayınnanıñ_elini öpēsın. gene büyüceKlē bōle
 oturulā. hēpsiniñ_elini sıra sıra öpēsın, ğayınnanıñ_önüne çönē oturusun. ğayınna da
 evel zaman düzeni görłā. evel zaman düzennēni hēp başına örtē yazmalānı. ne ağırca ne
 ğōcaķsa esKi zaman düzenlēñi örtē. e undan sōna arķadan dönēsın ğayınnayā, ğayınnan
 bu yō da başıñı saçıñı çıkarı, ellēni yüzüne ğapāsın, ğayınnan başına ğına yaķā. işde şōle
 25 sürüşdürüveri adeT_olcaK ğadā. gene öle u böyüklē, ğayınnanıñ yanında oturannā, heP
 başına para basālā. bozuķ para, bütün para, nası basālāsa. gene orda iyi kötü unu bālāla
 hemen_usūlune uyduracaK ğadaķ başıñı. gene el_öpēsın. vāsā ğızıñ göynēñi
 tiķoltasını, atıķ çemberini örtmesini heP_aşarı yıvālā, āvıya. āvıya yıcaķlā. unu
 ğız_evinden bi kişi hep sayā. bīr, ikī, üç elli dene göyneyi va, elli dene tiķoltası vā,
 30 yüz dene şalvarı vā, öyle déye sayā. ũndan u biTdikden sōnā getirilē ğayınnanıñ ğocā
 zini atıķ, ortasına da'lıñ vāsā da'lı görłā, üzüm vāsā üzüm görłā. olan_evi unu yir
 lōķumu, olan_evi hiç ğakmaz. atıķ millet tepsisini alan ğırılmış gibi ğapışacan diye sen
 benimkini, ben seninkini herkiş ğara tepsi verir. herkes tepsisini bilir. atıķ tepsisini alan
 gidē işde, tepsisini alan gidē. düün öle başlā. u aşam gecē u düzennē hep saçıldı yā, gece
 35 düzennē dürülecek. gene ğız_eviniñ_anası gezē, gece milleT toplaşır, düzenneri
 dürēsīñ. unnara da getirisin bi tavıķ, önceden öle pek çok bolluķ yoķdu, bi tavıķ
 kesēlēdi. pılav pişirilēunnarı yidirilē, gece düzen dürennere. ertesı ğün gele olan_evi
 yuķaya gelin dē, yuķa olurdu iki ğün dē. ē çarşamba perşembe ğün de ğız_evinden gele
 olan_evi çeñize gelir. çeñiz serēsın ne ğadaK_eşyā vāsa pala pırtı, olan_evine girē,
 40 gele bōle hep duvālara çeñiz serēsın. enseri çaķā bütün_evi, herifiñ ne ğadaK_evi vāsa,

alabilesiyē u ğadağ çok çeñiz. ne ğadağ_ alabilirse, ne ğadağ_oda vāsa, ev vāsa
hepsine serēsın. benimki ōleydi. ē işde cuma ğün de dovul gelirdi, üş ğün üş gece düün
olurdu işde. düünden sōna sabāleyin duvağ sabāsı olur, pazartesi ğün. gelini erken
ğaldırılā milleT_ işe ğitmesin déyē. damatlan barabā
45 ōlan_ eviniñ_ soyunuñ_ aqrabāsınıñ hēP_ evini gezēsın, el_ öpēsın. unnā da beş_ on
ğuruş para verilē. hem unnara duvağ sepmeye de gelin déye bairılā. ācık şōle
ğuşluğ_ olur. millet bi çala şēden gelir, unnā işde tarladan ōlenleyin. hem baklafa,
pılavdır, gözleme yidirecen unnara. oynāla bi çala da. unnā da gelirlē u zamana ğadağ.
beklēsın milleti gelen ğadağ. buydey, çiyit ğuyālādı, arpa ğuyālādı. çiyit pamūn
50 çekirdēne çiyit dēlē. bi avuç da arpa, buydey ğuyālādı, bi de çiyit ğuyālādı. u millet
gelincē urda oynālā, ğucāna bi ōlan çocū verilē bi de ğiz çocū verilē, başıña da bōle
ğırmızı şeyi dikēlēdi, ellēne de deyneK_ alırlādı. çocukları da ğucāna alan ğadinnā
yüzünü üş defā açālā, örtēlē açālā, örtēlē. bōle böbekleri ōsun, bolluğ_ ōsun déye. señe
de duvā it dēlē. undan damaTlan da oynadırla, ğüveylen gelini. undan gelennere de
55 ordan atığ millet ğōnum ğoñşu oynamaya gelceklē yā ğençlē. unnara da baklafa,
halvasını, gözlemesinden, pılavından unnara da sıfra ğorlā, geliniñ cerezlenden yidirilē.

-39-

ANLATAN : Nazmiye Genç
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 3
 YAŞ : 72
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Dömez Köyü \ Söğüt

(Tarhana Yapımı)

tārna ğarmayı annadıvaram yavrum. hē yourTları çalarız, iki üş gün irkeriz_ unnarı.
 yourT çalarız, inēñ filān vāsa iki üş gün irkēsiñ, tabi bi yolda olur mu? çoK ğazannan
 ğaracaz, hemen ōle oluvāmaz. ğazannan ēşir_u, eyce ēşir. üş gün duru. unu bēlli
 ğarışdırız yānız, üsdüne maya gelir. yourdun_ üsdüne maya gelince ğarışdırısıñ, sıcakda
 5 oluyo yā taharna, ğarāmasın morāmasın déye. üş gün durduğdan sōna unu ğazana
 ğuyyoz, unu āzıcıK ğaynadıyoz yourdu. içine gene duz_ atıyoz, ēce gözden geçsiñ déye
 iki pakeT de sene yağ atıyoz biz bunuñ_ içine, çabıK ğayıyo şeyden, gözden ğaysıñ
 déyē. una, un ğuya un ğuya bi kişi un ğuyyō, bi kişi de bōle ğarışdırı. ta erkeklē olsa tā
 yavız_ olur. amma erkej nerde işde? ğadınnā birbirimize eş dos yapıyoz. ğarışdırız_ unu
 10 getiriz, ileyennere. ordan_ alıyız yapıdımız tavayı. unnan yourt bi de düz, renKli ōsuñ
 déye tomatiz ğuyan oluyo amma ğuymayan ğuymaz, ğuyan ğuyā unu. undan ōle tavuK
 suyu filān bişelē atmayoz hiç. gövelendiriyo, bozuyo déye. yalıñız yağ çabuK ğaysın
 déye u, sene yağnı ğuyuyoz ikişē paKet birē paKet. unu ēyce ğarıyoz, yumruklōyoz. u
 ğardımız tavadan unu alıyōz, başka ileyene ğuyuyoz. üsTü ēce ekmek yorganı dēyoz.
 15 ekmek yorgannāna ēce sarıyoz. sabā ğadāK duruyō. sabā ğadāK durunca unu eve
 çıkarıyoz, çarşafıya yayıyoz, ğıymıK ğıymıK ğıymıK ğıymıKlāyoz. bōle bi odayı

dolduruyoz. e bağıyoz una atıķ odayı dolduruyoz, ğoyup tarlaya gidiyoz. ōlenneyin geliyoz, baķam oraya bi de ğözē ğōyoz, geēecek mi geēmēycek mi déyē. ğözēlēden baķam baķarız, geēiriz. āy deriz bu ğurumuş, olmuş, geēiyō, geēirem bunu deriz.

20 atıķ_ōlenden sōna unu taharna geēirecez déye. unu işde ince ince geēiriz. u bi havta evde duru. küneşe sermeyiz ēyşisini alır déye. unu evde penēireleri açarız, ğarışdıra ğarışdıra ğarışdıra ğuruduruz. amā pek şē olursa bi güncük günnediriz. hemen balķona, nāvıt eviñ_üsdüne, nāvıt balķonnara seriyoz da şōle bi günnediveriyoz güneş de ğörsüñ déye. peK ğözel_oluyo. işde undan sōna bişiriyoz. soūķ suyu yālan salçayı yaķıoz içine

25 de ğuyuyoz üş dörT ğaşıķ taharna. içine soūķ su ğuyuyoz. eveli ğaynaķ su ğuyādıķ, u curu oluyo. hincī soūķ su ğoyunca u peK ğözel, bulama gibi oluyo. ğarışdıra ğarışdıra bişirdik mi unu soūķ su ğoyunca peK ğüzel oluyo. bi de bizim hele aşā bñā suyunnan yapāsañ u da tā ğözel_oluyodu ama bñarımız kesilivēdi.

(Doğum Adeti)

30 bizim kövde eveli çocū ōle deyem hasTānelere filān bilinmezdi, ebelē doūTdurulādi. ĩndan işde ebelē doūTdurduķdan sōna ğöbeĵini kesēlēdi. ocaķda su ısıdılırdı, u böbeĵi yıķālādi. unda ama beş_altı dene soy_akraba ğadinnā da toplarırdı. hemen_ōle bi ebeylen_olmazdı. kimi asılırdı, kimi yürüdüdü, kimi merdamandan aşā indiridī. beş_altı tene de yanında ğadın_olurdu. ē undan ğöbeĵ kesilirdi, yıķaladı, çocū yanına

35 yatırılā. çeñiz sereriz bōle evlere, çocū üç ezan_olmayınca āzını açmazlādi. āzını işde hiş şerbeT, möme verilmezdi. ālasın, baırsın. ōlenleyin doāsa ikindin, āşam da geēecek yasTı da geēecek, undan sōna verilirdi. e atıķ_orasını bilemeyon_amma u ğocagarılā eveli ōledi işde, ōle dēlēdi. sabırlı ōsun déye heralda. ōle olurdu, undan sōna herkiş baķmaya gelir. hē dōduķdan_asarız çeñizi. ilkinden dikilmez düzennē, dikseñ bile hep

40 sökēlē. elbise alırsız, bıdıķ bıdıķ düzennē işde ōle. hē çocuk düzeni alınır. gene kendi
 güzel ğıyāfetlēni de asālādı. dıvālara bōle enseri çağılırdı, çarşafırlara da daķılırdı, ufaķ
 ufaķ da iki çarşaf da düzen olurdu. bōle sıra sıra gelennē baķādı. gelennē heP böbek
 düzeni getirilēdi. hē hep gezilirdi, hinci ilK idünün ōlan ğızsā baırılādı. ev ev
 gezēlēdi. eşine dosduna baırılādı. ē ğızımız vā! ōlumuz vā! ğayınna görümcē kövü
 45 gezēlēdi. ilk çocūnda baırılā bi de ōlun olursa baırılā, ōlan önemli déye. mevlit
 hincilēde yapılıyo amā evelden yapılmazdı. işden kim yapsın mevlidi? ōle şeyi. gelennē
 de bōle gene, ğoca köv düzen getiri görmeye gelirdi. çorba pişirilēdi, pelte yapālādı.
 usulü ōledi. işde ōle señe gelirlēdi. hē ğırĶ ğün sōna dā ğırķlanırsıñ. ebe gelir gene aynı
 u ebe gelir. doıTduran ebe gelirdi. çocū duzlālā işde, anası hiş görmez. normel duzlan
 50 eyce duzlayolā. uvuyolā yā bi de sarıyolā, çocuk ne baırı ne baırı. ananıñ da u hiş
 ğösTēmezlē.yūsüK atālā bi de süt ğuyulā suyuna. u südü de çocuk baırıldıktan sōna
 üsdünden dökēlē. süt, afadını alırmış, duzuñ afadını alırmış. undan sōna da güzel
 ğıyāfet ğéyediñ üsdüne. ōlan olursa çevre örtēsiñ, ğız olursa da bürüncüK örtēsiñ,
 ğucāna alırsıñ, eşi dostu gezēsiñ. ōle herkişe gitmēsin. hē ilkin hacı eve gidēsiñ. irēşlen
 55 ğocağarı vādı, şādiye ğocağarı vādı. oray giTdim ben ikisinde de. ğız olursā ğoyun
 derisine sarıvarılādı, ğoyun gibi ōsun déye. ōlan olursa aķ saķallı piri dede ōsun déye
 bōle ellēni una sürēdi ğocağarı, bōle yüzüne bōle sürüverilēdi. hē ilkin yımırta verilē,
 yımırta gibi ōsun déye. bi de para verilē.

(Hıdırellez)

60 e eveli hadırellez olurdu mayısıñ altısında. e hadırellezde keşgek dövülürdü, her şey
 toplanırdı, ama hinci bırakıldı, ōlelē olmayo. e hinci nası yapayolā, pazar güne
 bırakıolā. oldū ğün yapālāmışdı. e hinci bazar güne bırakıolā. oldū ğün yapālāmışdı. e

hinci bazar güne bırakıyolā da misēfirlē de geliyolā. ından pirinc_alıvarıyo, bi iki şēsini
 yapannā. hoşaf yapılıyo. eveli aşurelen bulgur pılavı olurdū. hinci aşüre yok. hinci
 65 aşureyi bıraĸdılā atıĸ. aşureniñ yerine hoşaf vā. bi de bulgur pılavınıñ yanına da piriç
 pılavı oluyo. bi gün āşamdan çatladılırdı evelsi. unu da bıraĸıldı. ācıĸ yaşlılā öle öle
 atıĸ git git hoşafa döndü işlē. üzüm alınıyo, senden bōle, şey veriliyo fişne
 ĸuyvarıyo, zerdeli ĸaĸı, ĸaysı ĸaĸı alınıyo, elma ĸaĸı dōruyolā, öle yapıyolā. tavuĸ
 veriyola her hāneden. eveli evlēden birē dene herĸiş kesē de götürüdü, şindi unnarı
 70 bıraĸıldı. atıĸ satın_alınıvarıyo. evde olan, gele fazla olan evden veriyo, hayvanı olan
 hayvan veriyo. herĸiş veri. hē vēmeyenne ē salma da salınıyodū. eveli paraya
 döndürüyolādı ama şindi atıĸ salma salan yok. bi iki atıĸ zengin daĸımları işde hayır
 yapacaz gibisine dolduruyolāmış, alıvarıyolāmış. hadirellez gün bişiyō yimeklē.
 āşamdan etleri pişiryolā, eyē hayvan veriylōsa āşamdan, ötekilēni eyşir, sıcaĸ_oluyo
 75 yā atıĸ gündüz pişiryolā. sabāktan ezanda ĸaĸıyo millet, erişiyō yiyyō. on dā bi tellāl
 bırıyolā, gençlē de türbeye çıĸıyolā. kövümüzüñ de hocası va işde u da çıĸıyo, urda bi
 ĸazā namazı ĸılāsıñ. ĸadın hoca hē ĸadın hoca ĸarlādan baraba çıĸā. orda bi de namaz
 ĸılāsıñ ĸılabıldın süren_olunca. yāsin_oĸurlā. undān işde gelinnē, ĸızlā ezbēlēne
 furuyolā bildiklēni. e ordan aşā iniyolā, bi de orda āmin deyolā. işde yimeye köve
 80 erişiliyo. ama şindi erkeklē yiyyō bi misēfirlē undan sōna da hep köve pılav veriyolā.
 sen de gidēsın baĸır_alıyon, gidiyon. zini alıyon, tepsi alıyon, gidiyon. señe de pılav
 ĸuyvarıyolā. sen de evde yirsiñ_ışde. eveli eylence meylence yapılırdı, hinci unnā
 baTdı atıĸ. peK güzellē olurdu, amā git git batırıyolā her bişeyi. milleT_emen
 çim_aşlamaya gidecez, işe gidecez déye herşey_unudaĸaldılā. bizim günümüzde u gün
 85 hic_işe gidilmezdi. hē hadirellez gün hemen dara gidiyoz çim_aşlamaya, tomatiz çimi

aşlāyoz, bñbē çimi aşlāyoz, ğavun, ğarpuz_aşlāyoz, unnarı alıp gidiyolā, herşey bozuldu.

-40-

ANLATAN : Fatma Kayhan
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 80
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çiftlik Köyü / Göl pazarı

(Genel)

hoş gēdiñ_ölum benden başğa kimse yoK_ evde. kēnim duruyom. saol hoş gēdiñ sefā
 gēdiñ. adabazarı yakın bize ammā hē. beñ de iyiyiñ çocūm nāpan? çocuklān biri
 isTanbulda émekli oldu. kaç yaşında ezācıbaşından émekli oldu. gızım giTdi
 avusturyada, burlāda da iş bulamadı, giTdi. urlāda çalışmadan para veriyōlāmış. iki
 5 dane çocū vā. ğurban bayramında gēdi. undañ sōra u da gēmiyo. öbürsü kıyseride
 çalışıyodu u da gēdi isTanbula. biri daraqlınıñ köylüklerinden_ evlendi. hinci emekli
 ōdu. undan sōra benim küççüK_ ōlan vā. sıķortası vā. hā bu kirez bālim_ alsalā seçim
 vātı. undan sōra bōle düün yapā,, org çalā. daraqlıya maraqlıya gidē u. gölbazarında
 düün yapayo, bubası da çalgıcıydı, keman çalayodu. atmış beş mayış alıyom ben.
 10 kimseye zararım yoK_ emme işte kāh yetmeyo, telefon parañ geleyo. alekTriK parañ
 geleyo, bazara gideyoñ, yiceñ şeylē olayo, giyceñ olayo emme napacañ? nāpam_ölum
 be? allah evlāTlā baķmasınlā da, acılānı gösTemesiñ unnā iyi geçinsiñnē, bizim
 yaşımız doldu. seKizen benim yaş. bi gün boraya bi hākim gēmiş. borda araba yıķayo,
 şora oturmuşlā. bu mūtā bu. ben unnādañ sanıyom_ unu, vādım yañnāna otTum. hoş
 15 gēdiñiz_ölum dédim. hoş bulduķ, dédilē. ğaç yaşındasın? işTe şōle bōle ğonuştulā.
 deyzē! hākimmiş_ u ben bilmiyoñ_ unuñ hākim oldūnu. ne çarırdım gençlīmde ne
 çarırdım, ne oyunlā oynādık, bitTi bitTi gözümü açıp kıpayaña ğadar

seksen_olmuşum, öğrenemedim_ iç. hiç aınayamayosun. oduna mı gitmedim,
 sırtımaın çırpıya mı gitmedim, ıramazanda düven mi sürmedik. gazyayı yok, ışık yüzü
 20 görmedik biz. tabı solüsyón suları olurdu ayakKıabı yapışTırırdık. aha unun_ içine su
 gıyadıık. bi paçavra kesēdik, üstünden sallandırırdık. ayçiçeı yay çatır_ çatır_ çatır.
 undaın sōra yavrum nilē gördük biz, erken gēmişiz dünyāya, acık geç geleydim de acık
 yaşayadım birazcık. şimdi gene para bol, erken gēmişik_ ölüm. milleT de para da gıt,
 para da bol, olaın yēde. nāpam gızum? bu günümüze şükür. allah olanları yimek
 25 nasib_ itsin. çolumuzun çocumuzun_ acılarını gösTemesin, hayırlı işle, hayırlı paralā
 vēsin. torun vā işte iki tene küççük_ olanın vā lise bire geşti u, biri ufağ dā. u ölüm
 benim otuz dokuz yaşlānda. isTanbuldağınınñılā evlendi, yetişgin gızı vā, durmadı
 giTdi u da. of çocuklā bobannecim napayon? diye deli olulā. kaymakam_ anım da
 çok_ i. beni gördünden napayon tēze? dē, tanirlā beni. köyde hadırellez hayırı vādı,
 30 masayı gürmuşlā, gitTim yaılāna, hoş gēdiñiz, safā gēdiñiz ā gızım ! dēdim. sōra
 yaınanda ben bi tepsi pilāvı elime āmışım, deyze dur! dur! benim öle şeyimi çekTi.
 hepsinnen baraba pilāvınan. adın ne? dēdi baña. fatma kayhan, dēdim. güleyo, fatma
 tezeyi gördüm dēsin dēdim. urlāda gölbazarımın_ altında dereli köyü vā. İsan yok
 sāten. borda gāramatlā vā. heP_ işte milleT_ ölüm, kirez toplayo, tomatiz yapayola. bi
 35 milyon mu dēlē ne dēlē. geçen bōle dişiñe dutcağ yoktu. hepsinde yok da bu yıl vā
 gene bi iki... amca öleli çok_ ōdu, yirmi sene ōdu. ama atık düüne gitmezdi,
 bırakTıydı. benden biraz büyükTü u. işte atmışbeş yaş çıkātTırıvādılā baña da. üstüme
 on dönüm tarla vāқан çıkmadı. tarlaın vā diyolā, bu köy verimli göstereyomuş. başka
 köylere yirm beş otuz dönüme gadā çıkayomuş para, baña çıkmadı. beş dönümünü
 40 kendim_ alağodum, beş dönümünü olaña vēdim, çıkTı yaşlılık mayışı. adamdan
 görmedik. esKiden siğorta gördü mü herkes gaçadı. siğortaya geçireceklē dēye.

of_ölum işTe bu dünyā bōle bi dünyāmiş. iki ğızıñ vā hē. bīcik de ölun ōsuñ yavrum.
 olur hincikten sōra. ōsun vāsın. üş tāne ōlan vā, gene ğızlā anacı olurlā, ōlanlā gelinlē
 hangisi bakayo. ğız kısmı başġa. ūimdi güççüK_uñnā ölum, aķılları ermez, biraz hinci
 45 ōle olulā, cadı olulā. büyünce ācık aķıllanılā. söütTe aha ūu eviñ_ōlu vā ġardıyan.
 geliniñ halasınıñ ğızı vā ġitTik ġaç defā. söüt de iyi yér, urlāda sen assubay mısıñ?
 tamam yavrum allā uzun ömürlē vēsiñ, allā ġazālādañ belālādañ ġorusuñ.

(Mani)

gölbazarı övēlē
 50 suyu dörde bölēlē
 gel ġonuşam yārim
 öldürmezlē, dövēlē
 gölbazā ġözel_amma
 55 içi çamır_ōmasa
 gölbazarı kim sevē
 içinde yār_ōmasa
 gölbazarı yolumuz
 60 hor hor aķā suyumuz
 sevip seviP_ayrılmaķ
 yoķdur bōle huyumuz

gölbazarı daşları

yüñseK_uçā ğuşları

65 yaqdı yandırdı beñi

o yārin baqışları

gölbazarı ğabaı

sīmaz mı çencireye?

70 baırsam nazlı yāre

gēmez mi pencireye?

meşe meşeye beñzē

meşe ğamışa beñzē

75 gölbazā ğızları

dökme gümüşe beñzē

dere elması gibi

bübē dolması gibi

80 gölbazā ğızları

altın damlası gibi

(Gelin Ağlatma Türküsü)

havada turna sesi vā

85 geliñ ğızıñ yası vā

ayleme gelin_ayleme

yolcuyu, yoluñdan_eyleme

alıveriñ ğına tasını

ālaTmayın gelin_anasını

90 ayleme gelin_ayleme

yolcuyu, yoluñdan_eyleme

(Çardak Adeti Tekerlemesi)

evleniñ_öñü bosdan

95 deyirmenci dayı

ğarın da peK pasbal

oy aman_aman

oy aman_aman

100 deyirmeniñ_öñü yemiş

dallānı yere eymiş

güveyi namaz ğılākan

gelin tavıyı yimiş

seksen tavıķ

105 ğırķ ğazan hevĺā

verseñiz de alacāz

vermeseñiz de alacāz

(Türkü)

110 ay_ōlan ĩmāna ğē,

dolaş da bĩnara ğē,

haydi yārim ğaya başına, ğaya başına

al beñi yanı, yanı başına.

115 ay_ōlan tatā mısıñ?

şevtāli satā mısıñ?

şevtāli şöle dursuñ,

benimle ğaçā mısıñ?

120 ay_ōlan durman_ōlan,

bıyı burman_ōlan

ben çevremi işlerim,

yeniye durmam_ōlan

-41-

ANLATAN :Ahmet Erol
 ÖĞRENİM DURUMU :İlkokul
 YAŞ : 59
 ETNİK KÖKEN : Yörük
 DERLEME YERİ : Kayabeli Köyü / Vezirhan / Bilecik

(Günlük Hayat, Yörük Hayatı)

burası vezirana bālı olum. kayabeli mālesi burası. evvēki ismi muhan. esas bu amma
 deyişTirmişlē kayalā gomuşlā, kayabınā gomuşlā. bayıra sarıyoñ dōru dereliköy vā.
 mācır da vā burada yörük de vā. cumurbaşğanı gēse de dōruyu sōleriñ. çanağKale
 harbinde nerdeydiñiz siz yā? çanağKale harbinde. çanağKale harbinde dedem uraya
 5 gitTi, dedemiñ dedesi uraya gitTi. size sōlemiyom buñnarı. allā gösTēmesin bi savaş
 çıkāsa, bizim gitcek yérimiz yok. bāzılāmiñ gitcek yérleri vā. ama gitcek yéri olannā
 vā. bizimkilē, yörüklē yazıñ_urda gışıñ burada ha bābam de bābam. aşāda veziranda
 demirdöküm vā kaaat vā, mermer üç dörT dene fapriğamız vā. burada her şey yetişiyōdu
 hemen hemen bitTi. sakarya nehri ayırayo burayı. öte taraf gölpazarı hep manav, bi
 10 gırşuñlu vā mācır. suzuz vā, biz alevi dériz. ceyranımız suyumuz heP_evleñ_içiñde.
 vallā bizim_önceden bübē, tomatis, fasille vādı. para gazañamaz_ olduğ. şimdi
 buydey_ekiyolā, sepze yapañ yok désem, yalan deñil. anca pazālāda satabilcek
 şeklinden yapıyōlā. günde iki buçuk toñ dolma bübē sāde ben toplādım, ama yok, para
 etmeyo. esKi u verimi de alamayoz. a ośa zaten para etmeyo. çaltı yöresi vā urda
 15 erāziye kōmpile ceyran vēmışlē, tarlasında ceyranı vā, evi vā, buzdolabı vā, adam
 İaylonu çekcem diyo, benim düşmanım gece gidē diyō, bıçalañ kesē diyō. burda
 kamyonculuğ vā. iki dene çocuk vā. ikisini de evēdim. sıhātımız yeriñde. emekliyim

beñ. su motorum vā, erāzim vā, imkânlarım hepsim vā. hanımla berābā bazañ bārişiyoz şōle olmadı bōyle olmadı... o gŭnkŭ devleT dēmiş, siz dālısınız, biz sizi arayoz
20 bulamayoz. bi ğaç yér tārif_ etmişlē biri de burası. bi çok yéri gezmişlē, burada meşe yok, burda sır_olmaz, dōnmüşlē, buraya gēmişlē. ğışımız_olmaz bizim. bu yörenin en yāmır, ğarın, ğışın_olmadı yér burası. geçeñ televizyoñda kısaparmaın pırogramıñda diyo ki ğızı biz satmadık, yav ğız satılır mı? diyō. mal dedim benim u diyō. tabi yöreniñ çeşiT ğonuşması. bi adam bileciKde baña, ūlen ! señ giyiminne yörük dılsiñ,
25 ğonuşmaña yörük dılsiñ dēdi. benim bildim yörük dēdi, adamıñ_ āzına ľafı dēdi, dōrT köşe yapıp, ğoyuverir dēdi. esKi yörükleri arayo yāni. esKilē ōleymişTi. konuşaķana doyurucu yāni bōle, içiñde ne vāsa dışıña vurañ, şimdi mācurlardañ_ evleñdik, macurlara vēdik düjññemiz deyişti. erkeK ğadın ğarışık_ oldu. sosyete olduk. sosyete bizim buralara ğeldi yāni. düjññede ğırnata vādı. sōra biz_ oynarız da
30 ğaşıklālañ_ oynarız. ğarı çepini aldı mı ben de alırım. berabā çalışırız. çepin_ ufaķ yā, bōbēlerin_ aralarıñı ğazarız.

-42-

ANLATAN : Yusuf AYDINLI
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 3
 YAŞ : 74
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Arıcaklar Köyü / Gölpaazarı

(Genel)

hocasın şindi, saña bi suâl soracam. sen hocasıñ ben cālim. emmā ğonuşmalāda meselā
 bu arkadaşıñ_ılınemi seniñ_iline mi bunuñ iline mi kendime mi memlekeTe mi?
 hanķısı sevapdır? şindi burda hepimize mi ĩ olur? dövlete ğonuşdum mu ĩ olur? dövlete
 yardım_itmek, devlet nāmına mı ğonuşmaq dā maķbul? bence devlet deyom ben.
 5 ben_olur_ōmaz hocanıñ_altında ğāmam yāni. ben on yaşımdan beri hanķı hocadan ne
 duyduysa, aha bu ufacıķ ħafanıñ_içinde yazılı, ammā yapabildim diyen_oluyo
 yapamadımız_oluyo. ğusursuz bir_allā. allahıñ yanında dünyā ğadan ğusurumuz vā.
 unu yok deymeyom baķ. amā ğavamda bu iş ğünah mı? sehap mı? bunnā da vā.
 geçen senelē benim_olan mūtār_adayı ğodu. ölüm ben_olsaydım, bundan on sene
 10 eveli olaydım bu mālledede direkmen açık mūtāyım dēdim, mūtāsın dēlēdi. emmā sen
 ğazanamassın dedim. şindi baķ benim bubam öldünde ben dā emekleyomuşum. bu kāfir
 bu teror pekeke, burası u zaman patlamış, benim dōdum sene, bin doķuz yüz yirmi dōrt
 yirm_üçlēde. buvam mudanyada asger_ōmuş. mudanyada burlādan çok vāmiş.
 buvamnā orda acemilik devrinde biz dünyāya geleyoz. ik_arkadaş. evlēmiz de
 15 birbirine birleşik bōle, hem aķrabalık da vā. undan sōna bura, vezirana geleyo ğaçayālā.
 geleyolā bizi ğörüncē bellēndeki ğayışları çıkarayolā, ikisi de bıraķayālā. gideyolā,

ğarıyı özledi tabi nolācağ, geşlik de vā. gene ikisi, bi de geyveniñ dovançayından bi
 arğadaş_ alayolā, firar_ ediyolā. şu bakğalın buvası da urda, ben gitmem demiş. adam
 ben gitmem demiş, ecel_ölümünden_ öldü, çok senelē sōna. ğaçıp geliken u
 20 zaman_ için kürtlē bi şapğa için bi asger vuruyolāmışdı, aynı şimdiki gibi. şindi
 bombaynan öldüreyālā, u zaman resmi. üçüne ras geliyolā, ğaçıp gelirken bubamiñ
 yanındaki arğadaş furulayō, orda ğalayō. bubam geleyō. u arğadaşı ğayınçısından
 geyveye, dovançaya ğadā göndereyo. undan sōna nīse biz böyüdük. bobannem
 böyüTdü bizi. ben ğādım bi ğapıda dikme. benim böle cāhil, bāğursuz, sığortasız,
 25 emeksiz ğālmam bobannemin hatırası. bobannem beni allā bin şükür, on_iki ombeş
 yaşına ğadar, kēnim ğazanıp kēnim para eve getiresiye ğadan, en zengini ne géydiyse
 géydirdi, alem yannayağ öküz kütdü. ben tulumbacı ayağğaPlannan. onun_ için
 bobannem beni hiç tarava bırakmadı yavrurum. evēdi, asgere gitcen yav, böyün asgere
 gitcen bēki. ben bobannemin başına bi baş_ örtmeli hanım geTdim, dikdim, ōle giTdim.
 30 u dönemde tulumba yemenisini ya bi kişiniñ çocukları géyerdi, bazı kövlēde hēç
 kimseniñ çocū géyemez_ u devirlēde. undan sōna himdī evlendik, üç_ ay sōna asgere
 giTdik. allah razı ōsun, allah rāmeT_ eylesin nineme bakmış, ben geleseye ğadan. iki
 ğarı idāre etmişlē. alaman harbinde asgerdim ben. tam ğırğ beş_ ay hocam. geldik, allah
 bi ōlan vēdi öldü. bi tā vēdi u da öldü. bi tā vedi u da öldü. devam_ ideyoz biz_ ama.
 35 arada ğızlā olayō, ben deyon neslimden bi dane ğāsın. dörT dane kömdük kövde. bin
 doğuz yüz atmış_ikiyi atmış_ üçe bāladımız sene bora gēdik, boyunda bu ōlan.
 bilemēsiniñ_ ama kōs_ atması vardı burada, topal mēmediñ_ anası. menşur bi ğadındı
 ğasabada. köse hatma bi de dovannādan hadim_ enge vardı. hadim_ enge de bizim
 köve gēmiş, ğocası ölmüş, tekrā bora bū sālimin buvasınnan evlendi u ğarı. unnā benim
 40 çocuklāmiñ_ öldünü, ne biçin nelē oldunu, hepsini bileyālā. urda doymda doğTur hālim

vardı. hālīm bey demiş, böbēn adını ne göycaz? buvasınıñ_adını yusuf, ğarlā ikisi deydālā, anadan ses yok. unnā ikisi deydālā bubasınıñ_adını göyam be. bōle bi şāyāla da oldu bōle bizden_eveli. öldü öldü adamıñ çocukları, buvasınıñ_adını gödü, allah_ömür vēdī. bu maqtū bişē deil_emmē denK geliş_olayo. orda hastānede
 45 bubasınıñ_adını ğomuşlā yusūf, ōle ğaldı. biz de deyişdirmedik, allah da una ömür vēdi, işde bōle oldu yāni.

(Bir Anı)

benim bi ğaynatam vardı. böcek tutmuş, yaprağ yetmemiş. bōle bāçede bōle bi tanğa bi tonğa iki dene dut yetiştirirdim_ammā, duduñ bi zaman ilk aşladımız zaman çatalı
 50 ğırıldı, hongur hongur āladım bōle, duduñ dibinde. dut bōle ğoca duT_oldu. hindī bana ne dedi burada? ōlan dedi, böcek dutdum, yaprağ yetmedi, yaprağ kesvē baña. bi īsan bişē dedī zaman eyē yapacam bişeyse, hayır benden kimse beklemesin. ama benim yapacam bişē. bobā! gel, yārin sabā. ben_evdeyin, erkence gel. çoluğ çocuk yok yāv. öküze gideyem ben, her gün öküzleri otladayon. şindiki gibi avlāda bakım mı vā.
 55 erkence gel, ben kesiveren. yalnız ben yokқан sağın kesme, sağın kesme bunu. adam bekledim, bekledim ōlen_oldu gēmedi, ben_öküzleri göyvādım, ben gidivēnce geleyā u ısaçda vereyā alayā. be mubāreK_adam şu ğadan bi dal bırağ bē. bayramda el_öpmē gitdik, u yaprağlā damlāda öküzlen_ayānıñ_altında. nēse ötden geleyom böle baya bordan hemen_emen bizim_esKi hasTāne ğadan tā uzak. dutlan ğabağ_oldünü
 60 gördüm. dutlan ğabağ_oldünü gördüm. şindi urda urda başladık şindi biz oğumaya. atince, gevrca hepsin_oğuyoz ğayri, ney dilime āzıma ne gelirse. bi mederesede oğumuş benim dedemiñ ğardaşı, u mederese öreTdikleri zaman esKi yazıdan, bu yeni yazı hiç yokқан dedemiñ ğardaşı darağlıda mederese öretmenimiş, esKi yazı öretmeni.

undan sōna unuñ mederese arķadaşlāndan bi ĩtiyar benim gibi duymuş, benim_u
 65 sōzleri. gē bara! ōlum gē ! dedi. şindiki gençlē ōsa, olan nēñe bē! sā nōluyo? dē, varıp
 gidē. gē borā! dedi, giTdim. ne ō osman_aĝa? dedim. ōlūm sende niķah ĝāmadı dedi,
 niķahını tezele. ama dolu kōvde hoca, ama ben bi yerde de utanayom. osman_aĝā
 ekmeyi ĝalan yidik, ĝocaĝarıya dedim ben osman_aĝayı çaircam bōle bōle dedi. çairdik
 getdik, niķayı tezeledik. her cumay_aşamları ombeş günde bir yirmi günde bir hocalā
 70 niķā tezelēdi. mānesef şindi ĝayboldu bu iş.

(Bir Anı)

ben ilk hamamcı oldūm zaman, kōvūñ genānda bi çeşme vādı. bobannem başĝa
 kimsem yok, demden ne dedim. bobanneme utancıma dēyemedim. giTdim çeşmede
 75 banyo yapāķan yaşlı bi ĝadın, bobannemiñ yaşında bi ĝarı, gördü beni ges ger döndü.
 ben de ĝarayı gördüm. başĝa dēyemedim_evde. sabālen erkenden giTdim, u ĝarı da
 fasille sulamā gelecēmiş_orā. yukardan yūsekden görünce ges ger döndü giTdi. amma
 bobanneme demiş ki soķda, ōlan_orada banyo yapayodu senin. saña bişē demedi mi?
 demiş. ĝocaĝarı bobanneme sōlemiş. tā esKiden hamamcı olannā cekeTi omuzlāna
 80 atālāmış. hamamcı olannā esKiden hē. bu hamamcı ōmuş cekeT_umuzda dēlēmış.
 hamam da dışarda yā. selām vēmezmiş u durumda ĩsannā, tanırlāmış. hamamcı olannā
 hamamcı oldūnu belli edēmiş. nēse şindi amcama demiş, amcam dedi bobannenden
 haber_et, saña ĝışda ĝıyāmeTde doñāsın. hindi bōle toprā basTın zaman toprak bōle
 ırĝalanırmış, cünüP_ālinde. bunu bōle ōmasın künáh. bundan sōna esKiden toprā
 85 cünüP_ālinde bi kimse basmazdı. mejbür ĝaldında dāda bayırda bu iş oldu. mejbursun
 basmā. bōle bi keyfī basmaķ yokdu. künáh denilirdi.

(Bazı Deyim ve Atasözleri)

- evde dene yok, damda dana yok
- 90 • keçiniñ çıkdı yere, olağ da çıkā
- bi dikmeniñ dibinde bin dene göyun_eylenir,
- mal malı yimiş de dal dal_ōmuş
- elti eltiye eş_ōmaz, köpek boğundan aş_ōmaz
- öñnü gerli ğonuşmaq
- 95 • ğarı ğurna başında, adam köşe başında bell_olur.
- hacı hacıyı mekkede, sēroş sēroşu entekKede bulur.
- sağarı bulanmadan durulmaz.
- tefe dömbek yapmak
- başınıñ yımışaklından donunuñ ağ ğurumayō.
- 100 • olan ğanına ekmek dōramak
- ğaharsız ğava ğabağdan sayılır.
- dingil ğabağ ğılmaq.
- tekle ğabağ ğılmaq.
- suyuñ çālamazı, isaniñ sōlemezi
- 105 • // ücreti ğākası// (beddua)

- arşıdan_ādım hatmayı

alñına aTdım atmayı

cıngan anañdan mı örendiñ?

gerdan ğırıp göbeK_atmayı

-43-

ANLATAN : Hanife Tolun
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 69
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ :Soğucakpınar Köyü \ Osmaneli

(Masal, Bilmece, Mani)

annatmazlā mıdı? masal annatıvāmazlā mıdı? annatırlādı yā. he he bizim ğayınnam çok bilirdi. şöle ōmuş böle ōmuş déyelekden, ğazelleme dēlēdi. ğazelleme satam dēlēdi. nası şeydi u? ben bilmem. bizim ğayınnam, kezban_alam çok bilirdi. bōle dinnēdik, unnā satākan_eme bir de ğulāmda da yok, ğāmadı. nası aqlında tutādı? halam çok bilirdi.

5 ğazelleme dēlēdi, ğazelleme satvaram size dēlēdi. masal satdı mī masal ayırdı, ğazelleme ayırdı. masal denen şey meselā çıt çıT_imam ğıpçası tamam nē bi sāt. çıt çıT_imam ğıpçası tamam, bir ğız_aldım buvası imam, buna masal dēlēdi. una masal denirdi, ğazelleme de böle uzun_uzun bi vāmış bi yokmuş déye çayırılā. una da ğazelleme denirdi esKiden. benim_atıK_aqlımdan geşdi. develē tellāl_iken pirlē

10 berber_iken bi vāmış bi yokmuş, bi ğocağarınan bi ğocadam vārımış. hasda ōmuş yatmış, iki dene bi ğızı vāmışdı.bi ğızı vāmışdı dē. unu da ölürken anası hasdalanmış déyeleK_öle ğazelleme satādık. una ğazelleme dēlēdi. hinci masal deneyā. u zaman ğazelleme denirdi. meselā bilmecele vā masal dēlēdi unnara,

15

ay dedem sarķıp durayā

düşecen déye görküp durayâ

u masal u neymiş_u? hadi bilin neymiş? ayvâ.

ğapının_arkasına teke bāladım

20 buynuzunu köke bāladım

ğabāk bu, buynuzu vā yā. ben çocuklara tuvāleTde siyēken satıvardım bē. ālaycaqlā déyé. götürüdüm hem işēlēdi hem satıvardım bē. türküleri deyvēdim bilmeceleri deyvēdim. bunun ğocası dēdi buna: ne anam vā, ne buvam vā, ne ğardaş, bi ayşem vā u da baña arķadaş. ekin biçēken öle deyveriyāmış_una. ğonuşurdu. deKgetirirdi. bu
25 günümüze şükür çocūm. u da giTdi, hep giTdilē. nāpcan? dışarıdan geleyālā yimek_isteyālā çorap_isteyālā en_iyisi.

ay olan bekar mısın?

şeftāli satar mısın?

şeftāli şorda dursun

30 benimlen ğaçar mısın?

aqlımda çok vā emme.

oduna giderim oduna

utana utana

enişdeme demişlē

35 baldızını ver baña

- oduna gidecejm
- 40 baltamı bulamayon
- ōlan senin yüzünden
- burlāda duramayon
- samanlıkda ğavaķ vā
- 45 ōlan sende dalaķ vā
- çok seslenme pezevek
- ġaraġolda dayaķ vā

(Düğün)

- 50 esKisī üç gün düjün yapālādı ōlum üç gün. çalgılı böle, ġonaqlara ekmek daşırdıķ. yataķ daşırdıķ u mekdaplāda ġoca mekdaplāda. ē ora atıķ yemekleni, yataķlanı yapā yatırlādı. sabahan gene ġāķālādı. gelini bindirincene ġadan indirilēdi, atıķ_āşama gidēlēdi. demi haviz_ābā? susuz dēdik orlādan gelilēdi, bu gevur sındıķ orlādan gelilēdi ġonaķ iki yerden. susuzlā aķdaşlā da çoķ güzel_oyñālā emme. ġaşıķnan oynādı, ġaşıķnan şaķdana
- 55 şaķdana şaķdana. tā benim kēni gelinnimden ġaşıķla vālā. tā ġaşıķla vālā. atmış birden bi düşün baķ, tā kēni düjünümnden. ah ben peK güzel türkü çavırdım_emmē, bi çekēdik fasille ġazāķan. bulaķlılā bu yandan çekēlēdi biz bu yandan, ġarşılıķlı çavırdıķ. hinci yoķ_işde aķlımda. yıķādıķ dereleri, ġavışdırdıķ_urları.

60 savrulur selbükünüñ samanı
 üç ğubbeli medetliniñ hamamı
 selbükünden ā dedi de almadım
 medetliden aldīma doymadım

ġasabada kör gözlü şē vādı kel nine deyveridik. gözleri hiç görmezdi. bicik tā sōleyvē
 65 dēdik, sōledi. bi tā çarvā tēze dēdik.

-44-

ANLATAN : Hanife YILDIRIM
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 80
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Kuşcaören Köyü\Gölpazarı

(Hayat Hikayesi)

ben segizen yaşıma girdim. ben segizene çalayâm ben. işde òle bi ĩsanyım ben. hic bağ kendim bişirim, yaparım, hēr şeyimi yaparım. gençken ben tā çok çilelidim_olum. ben bu? ğapıya geldim de bi topal_şek varıdı. hiş bi şeyim yoğdu. çapaynan ekin_ekdim ben. şindi çalışa_çalışa, çalışa_çalışa işde bu hāle geldik. ama òlum şindi amcan
 5 başındağı gibi òmayâ. ni ğadā desen òlumdan memnunyun allah rāzı òsun_eme... ben boba da görmedim, boba da görmedim. dörT tene çocuk, anam ğaldı bōle. aç ğalırdığ biz, duzsuz_ekmek yidik. ben çok zāmet çekdim. vuvam òlünce, yoğsuzluğ vā u sırā vuvam_öldü. anam, üvey. biz ekecem ekemedik, biçemedik biz fıçığdığ. kövlülē, adamnā atıvarılādı. fıçık, ufacığdığ işde küçükdük. undan sona unu bizim_eve geTdilē
 10 adamı. ben ağlım acığ ereye, ben ğuyman dēye bouroyon_eme, sabelen bi ğağdığ ben, adam bizim_evde. getimişlē kövden hē anamın_üstüne getmişlē bize bağmağ_ıçı. doğuz sene unnan durdum, övey buvaynan. otuz yedi sene de ğayınnaynan durdum. yirmi altı sene de bu gelinnen durayon_işde bağ. hiş baña bişē demeyālā mı? kımseye varıp da bişē dedilē demem, hiç. içime atarın her şeyi, hiş demem. işde òle òlum_işde,
 15 cenāb_allah ömür vēsin. amcanın da bobası öldü, benim de bobam öldü. üvey buvam da dedi ben bunu una vercen dedi, bacağları sızlādı unun. küçükdən bacağları sızlādı,

romatizmadı. üvey buvam ille, ğayinnata yoꞑdu, ğayinnata da öldü, ben vāmadan. üvey buvamın boazını acıꞑ yālayvādı, ümüyünü sevēdi. ümüyünü işde, mahTı yapā çavırdı, ümüyünü sevēdi u da. hē undan sona unu baña vēdilē işde, çok yoꞑsuzluꞑdu. böyle bi

20 evimiz vadı ğarşı ğarşıya, iki gözdü evmiz. iki göz, bi misēvir gēsın ğasabaya, amān soꞑaya bi misēvir gēsın, benim_adam hemen ğolundan tutā getirdi. vā mı? yoꞑ mu? demezdi. hē bēn bu başğası da ne dēdi, ibrēyim dēdi, gelen misēvir size geleyā, bi de bize gēsın dēdi. benim_adam da ne dēdi? misēvir dēdi, ğarıya gelir, misēvir dēdi. sen ğarın misēviri aırlamassa dēdi misēvir gelir mi? dēdi, rāmetlik. işde öldü kitTī ama ne

25 dedī, ikindinden sona aha böyle bu sıra, dört sene böyle āzına tuTdum ben_unun böyle. hem beyin ğanaması geçirdi. hem feç geçirdi, hem böbreğini aldılā, taş varımışdı. undan sona dört sene böyle şē elini sürdürmedim. ben hep yimēni elleri böyle zıngıldādı, elini āzınnan tuTdum. āşamnen böyle ğāriK gezip duruyādu, kendi tuvaletine gideyādu, zulüm_olmadı. ğarı, bora gel! dedi, çocuꞑlam da vālā. geldim ben, ğarı dedi cennet

30 hatunu ol dedi. neye ōle deyāñ? dedim. sen dedi baña çok baꞑdın dedi, haꞑꞑını helāl_it dedi. neye ōle deyāñ? dedim ben böyle. ben bāşam öleceñ dedi. hiç baꞑ iP_iyi. ā sabalen sāt_altıynen yediniñ_arası ölvēdi işde. āllān hekmeT_işi. şindi beşinci sene işde, çoluynan çocuynan nāpcan? bazı güceneyāñ, bazı sevineyāñ işde nāpcan? ölüm benim aꞑsidir, böyle baırvarı, sövē sayā emmē, on daꞑꞑa sonā sarılır boynuma ana deyi,

35 nemelāzım. işde benim deycēm ğardaşlām, anam ötekī u adamdan bi çocuꞑ tā dıurdu. anamın tabī u da can çocuyu, ötekilē de can çocuyu. ötekilē beni ğardaşlam da üç yaşındalā buvam_öldü. ben_unnara, ū evē siz bilmēsiniz. kāT_içinde incirlē olurdu, üvey buvamız alırdı, sofraya ğordu, sofrayı ğurdu mudu birē tene aldılā mı bizim çocuꞑlā bunu da vē de yaşar yisin dēdi. ben_unu öle ğoynuma yımırta saꞑlādım,

40 gidēdim, bordan alırdım. ğardaşlarıma yataꞑda yidiridim. ōle_ōle, ōle_ōle bu hinci ıstambulda, hinci hiş bırakmaz beni. abam dē, bize dē yataꞑda ekmek yidirdi dē.

(Hastalık)

ekin biçēdik ğavramaynan biçēlēdi evē, böle ğavramaynan böle hē. böle bālādım böle benim dede ne dēdi? benden mi ğaçayān dēdi. öle alışmışık, hinci ben unnā örtmelēni bi
45 yer atıvādı mı aqlım gideyā. niye öle yapayāsınız ğızım, yanacañız dērim. biz_öle ölüm bulup yiyemedik, bulup giyemedik. şinci ırātımız iyi ölüm, allā şükür. ölüm gene çalışır, iyi kötü. çocūn birisi oķuyo olanın. līseyi bitirdi, hem aletTirik bölümünü oķudu. undan sona urlāda unnarı bitirdi, hincī bu yıl da üverseye giTdik. hinci ğızlādan alamayoz, ğızlādan alamayoz ğuzum. hinci geçen gün bana ne deyā? buvama sōle de
50 deyā bana düün yapvāsın deya. fuvasına deyemeyā. oķuyo u şinci oķuldan çıķdı, hic_eve gēmedi. u yollāda çalıřayā, yollāda çalıřayā hinci. ğız ayrılmayā şu ölüm ğız. geçen sene tā līsedeken peşine düşdü. ē tā bu yıl üverseyi oķudu. e gene bu yıl bi tā iki senelik ğazanmış, bu yıl gene oķucaķ. işde ne bilem ben nolcaķ? bilmem. asgēlī de vā tā napcaķ? bilemem işde. napcan_ölüm, işde řāyet illāķı ösun dēse yapacān, evlādın.
55 baķ benim ğardaşımın ğarısı ğaşdı. baķ buvamız yoķdu u ğaşdı. undan sona bu ğocaman gelin ğaşdı, bu ufacıķ gelin ğaşdı. hep ğaçaklā. emme iyilīmden eme kötülūmden bilmeyam_unu. olannādan mı? benden mi? annayamadım giTdi. küçük, gezdirip duraya. getimiş geçen_āřam, getimiş hinci eve. unnā kirāda durayala ğasabada, arsa aldıķ_ama ev yāmadıķ tā. hinci deyelā yüz_otuz lira mı nē? yüz_otuz milyon mu?
60 alettirik řē gēmiř televon işde, urda ğızınan ğonuřurkān ğonuřurķan. şinci ābeysi de ğızayā, ben gene araya girerim, buvası da ğızayā. baķam seslenmen be, ödenir deyim ben. nāpacan_ölüm? aylım yoķ, yıllım yoķ_emme nāpacan? evē aylımız yoķdu, yıllımız yoķdu ğuzum. dede bizim zatan fakirlikden nēde bāķur yatırsın hiç. hiç yatırmadıķ, tā mezarını bile çevirmedim. nāpacan? ösun vāsın. allah bundan_āř

65 düşürmesin. baĸ bu teze gelin vā ya, dōrt sene istediK_unu. gōrümcemin torunu bu, kēnimizden. gōrümce vēdi, anasınan dēzesi vēmedilē. dōrt sene ben gene bi tā gitcez dedim. giTdim, olan da bırakmayā, ayıram deyāz_eme bırakmaya. ordan yālvādıĸ yakādıĸ yok. ġızım tamam dedim, zeher ġarının_anasının_adı. ġızım dedim ben ālayān hinci sen de benim dizimde ālāsın dedim, u āşam gelemedi, gelcen dedi gelemedi.

70 ertes_āşam sāt_üç oldū, televon geldi, gelin_alın déye. ē ġasabadayın evde, kēni kēnimeyin. abamın_evinde durayāduĸ. çocuklā biri okuyo, biri de fapriĸada. olum deyām ben hinci, bizim çocuklā, erol bizim gözü ġaradır çok. ölüm dedim, biriniz ġalın dedim. pulislē gezip durayālā dūrüt_dūrüt _dūrüt. yakalanırsıñız dedim, birinizi gene dışarıdan işi görür, öle yā gene bī yardım_olur. nōluyomuş be dedi baña, otu sen

75 yerine! dedi. oTdum u vaĸıt. bekle baĸam kēni kēnime bekle. uçurcam, kavayı ġaçırcam. geldilē eme ben hep ġıza tembiK ġordum, ġızım baĸ ötekilē ġaşdılā saĸın ġaşma yavrum. hep ġaşma yavrum hep. sōna ġapıdan bi girdi, boynuma bi sarıldı āh bobanne! ben, sen ġaşma dedin, ben de ġaşmacadım_eme, iş ora dōküldü dedi. işde nāpacan_olum? öle _öle. öteki de ġaşdı. öteki anası böle bi çirpini vēmedi, bi şey

80 vēmedi. eme bununķū kēni āmış zatan. aldı, geldi ırmazana üş gün varıĸan ġaşdı. bayram gün geline dedim, ġızım dedim, gidem de dedim, ben gene bi yalvaram. gitme dedi. ırmazana üş gün vāĸan ġaşdı, bayramda habā yolladı çabıĸ ġēsinnē, ātıĸ barışam déye. bordan motura bindiK ġayrik giTdik. sōTcükden aha şordan. sōTcükde de ġasabada durayālā, bayramda da toplaşayālā sōTcüē. bordan bindik giTdik. işde ben

85 çok ġonuşdum_eme, sen beni öle dinneyān_eme, baĸam nāpacan? bilmeyām. hinci ırġat yapādıĸ on ombeş kişi. hadi çek baĸam türküyü halime, çek baĸam āşa. çekēdik_öle, saĸlı deġil. bilinen türküleri söylēdik, inci bizim türküleri söyleyālā televizonnāda, hē aman da lefke, ġarın ġaba olan mıdı? ġız mıdı? bilmem bişēlē bişēlē.

bizim kövden bi yol türkü çouruyoduğ biz pañçar ğazdığ. pañçar ğazmaya giTdik
90 ğasabaya, bi çekdik. şinci ğızın da anası boyna douruyo. undan so bi bağıdıksa āsel
ğızın_adı, ālaya. ğızım néye ālayan? gene anam dourcāmiş dedi. anasının_adı zekiyē.
aman da zekiye ğarnındağı olan mı? ğız mı? déye türkü çouruyoduğ. bi bağıdıksa
çocuğ_ālaya. ğızım néye ālayan? ordan, e anam gene dourcamış, ben_u çocuklādan
yıldım deyə. ğızım dedim onun_aslı yoğ, türkü u.

-45-

ANLATAN	:Mihriban Ünal
ÖĞRENİM DURUMU	: Yok
YAŞ	:68
ETNİK KÖKENİ	:Manav
DERLEME YERİ	:Medetli Köyü\Osmaneli

(Bazı Fiiller)

ğurla-, ozanla-, añnan-, apılda-, dayakla-, faşırda-, ğapçık çıkā-, gidiş-, hiştan-, homsuqla-, kösül-, mancı-, müzmēl ol-, şivşir-, sentilde-, bengilde-, çamsı-, dıngıl-, şimala-, tavsı-, tıy-, tüyle-, yeykin-, ğasal-, ğıraş-, ğoval-, pavkır-, sejt-, evik-, peke-, çımkın-, çımķış-, yassı-, çal-, yasa-, yumşurul-, kirteş-.

5 (Köyün Adı)

maallede yaşlı biz ğaldıĶ_atıĶ. bora manav. osmanelilē gelirlē de, yav ! bora köy deĶ!
dēyolā, şēir dēyolā, her tarav beton yā. ora dēyolā, köy deyil bora dēyolā. gece geldi
herif tā bize. bi de gündüz geley gezeydi. baĶ, gevrur göl daında, ē göldālımışdı. bora
derede. undan ava gēmişlē, ava gēmişlē hindi köpek bordan su içmiş bizim bınarı, bunu
10 gevrur yāmış, gevrur ğomuş, adını medet déye. köy, azdı emme çoaldı. suyumuz çoĶ ğıt
ğuzum be. işde bōle tepede oldū için suyumuz yok. eyē u ōsa, şōle köyüñ_altı ōle
meydan çoĶ_ērat verir, ğuraĶlıĶ. havadar ğuzum baĶ_osmaneli yanyo. çeşmelen suyū
yazın buz gibi aĶā. ora ğışın da sıcaĶ_aĶā. ğayvelerin_ōnünde görmediniz mi?
esKiden iş zordu, oraĶ biçiyoduĶ, harman sürüyoduĶ. ekin, ğavrama, elliklēlen
15 şaĶ_şaĶ_şaĶ, el_orayınnan. iş zordu oraĶnan, her şey ğolaylaşdı. çamaşır desen, gölün
suyuna yıĶamaya gidēdik. şindi evlēde sulā. ğazan ğorduĶ, u ğazana kil_atādıĶ. kilnen

yıkanırđı. hinciK_ atıķ yok. ayda bi sever, birikdiridik. aşada dere vā ya, aha u dereye gidēdik çamaşır yıķamaya. mikrop mikrop, ne mikroP_ oludu, ne pi şē oludu. çullan hane pislī olur yā, unnādan ekēdik pişiklere. çocuklara, bezine çulun_ altından, podura 20 mı vādı? bu şalvālā şindi basma, bez, ğalın.

(Bez Dokuma)

pelevend_ alırdıķ, pelevend dēlē unu getirir çirişlēdik. atādıķ, pamıķ_ atādıķ, eyiridik. baķ pamıyī atarız. bi kiló, iki kiló darterız. yayımız vā kiriş dēriz, hayvanın barsayından yapāriz. oturuz u pamıyı atāriz ebrikce bōle sūrtēriz. ince atāriz yaynan. bi de sūzēriz 25 bōle ince_ ince_ ince. çırırıķ ğoşāriz, çırırıķda eyīriz. unnarī hepsini toplarız, sorā bazādan da pelevend dēlēdi pelevend bi de unnan çiriş yaparız, daldırız, ğaynadırız. undan bulamaç yapyolā u ipliyyi içine atyolā, hē hē ğopmasın déye. undan zorā, āçdan bōle iki tāne tezgāh şeysi yapālā, çivi çaķālā. unu atıķ bōle ğalemlere alırız çırırıķdan. unu borda çözēlē, undan sorā tezgāha ğoşāriz_ unu. darayın_ içinden bircik bircik bircik 30 geçiriz. atıķ tezgāhda unū elimizden bi bi yana bi bi yana doķurduķ. ince bez_ oluyo. ğuzum beznen duruduķ, içimiz dışımız bez_ olurdu. boyādıķ, ğırmızıya boyādıķ, sarıya boyādıķ. e boyamaya da sıcaķ sunan, ğaynaķ suya atarız_ işde. eridiriz, atarız bī içine şeyi, içine de duz_ atarız. on_ altı yaşında on dört yaşında pamıķ_ atmaya başladım. unnarī ğızķandan_ eyirdim. üç ğız ğardaşdıķ, üçümüze de ğırķā tāne ğömlek yaptım. 35 önlerine ğurt yapādıķ, filcanlı yapādıķ. ğurt, ğurT dēdik, naķış yapādıķ. burlarına can_ evlerine yapādıķ, unnarī dikēdiK_ işde. tam ğırķ tāne birine yaptım, ğırķ tāne de bi ğardaşıma yaptım. bizim bu kövde herkeş kendine doķurdu. evel_ öledi, şindi biTdi, şindi hazır. bi de ğoza ipej yapādıķ ipej doķumazdıķ, oya yapādıķ, inciK_ oyası

yapādık. ben çekēdim, yaşқан tā iyī. ğaynatam keleve dēdi, yaşқан ğurutmadan çekti mi
40 tā ipeyi çıkā. çemberlere oya yapādık, böle géysiye ğullanmazdık.

(Eski Kıyafetler)

çağmağlı don, şey don. benim gelin_ oldüm senelē yokdu u ğadar. ben gelin_ olurқан dā
ayāma ōle doğuma bezlen, içime iş donu géyēdik. bizim günümüzde bi kürk dēdik.
görümcemin vādı kı... benim gelinniyimde bana bez gömlek géydirdilē, atlet bilene
45 yokdu. hā ğalın, topuğlana ğadar_ uzun, yörüklē gibi, ne ağılsızımışımdı dēyām. bi atleti
géy de at u bez gömleyi. hacıya gidēken géydim ben tiğoltayı, ğattiyen géymedim. ū
basmadan tiğolta dēle işde. Íaylon tiğolta, benim günümde hep u vardı. hincik Íaylon
dēyil de ē basmalādan yapıyo. işde hana görmeyince géymeyince biz yağışdıramayoz.
hinci inikken géyeyolā külótdur bilmem. şimdi afedēsın bizim günümüzde yokdu kı u.
50 on yedi yaşında gelin_ oldum külótun ne oldūnu bilmedik. eveli kirlık géyēdik. şimdi
yaşlılā gēyyo atık. ğarpuz daşırdık, böbek daşırdık. evel_ öledi işde, belimize
sarmazdık, āzını yüzünü ğapadırdın, künáh dēdik. hēpsi biTdi, biz de atvādık. şimdi
ğazağ géyveriyolā, şimdi géyen yoğ_ atık. amā şimdi yirmisin de geçyo, yirm beşin de
geçyo, otuzuna da geliyo bi ğazağ dağyo, hiç dağmadan da gidyo. unnā böle alışımış,
55 undan örtünemeyolā. şimdi bi sene isTanbola gidyo, şimdi benim ğızım on sekiz
yaşında hastadı, şimdi ğırğ yaşına giriyo. adabazarına götürdüm ben_ unu, adabazarında
bi siñir dokTuru vādı. adabazarında tanıdıklamız vā, bizim bovası ğitmiş, una göTdük.
adam dedi ki bunu dedi ğurābaya götürün, urda filim çeksinnē. şimdi benim sırtımda
kirlık vā, partüsem vādı, géymedim. adabazarına kirlıknen ğiTdik. benim_ adam dedi,
60 dört yola dikildik şimdi, bu yana geldik. ē ben seni köye bırakam da dedi. yaüt evde
albay ğayınım vā isTambulda. yō dedim, kimseye inanmam çocūmu dedim. ben kēnim

gidecem, ordan dedim. oldu òmadı kirlî atvarım, gıyārım çantama dedim. bā sen néye açığ gezeyon mu deyceklē dedim.

(Ekmek Yapımı)

65 işde baķ hurun. herkişin kēni hurunu vā, herkişin hurunu ayrı, herkişin sāde başına hurunu. yumuruz mayasınnan şeysinnen gopā. yaķārız hurunu, süngelen sübürüz, çalārız, bıraķırız, bişē. hurunun āzı ārdı mı bıraķırız. āzı yanā, ārır. oldu mu olmadı mı urdan belli olur. övē övē pineklēden hemen hamırı atāsın. pineklerē gıyon, pineklēden sulā sulā atārız içine bişē. yirmi ekmeklik hurun da vā on ekmeklik hurun da vā.

70 tekerlek, bōle bazādan aldıym böyüklē gibi. āşamdan mayalāsın biraz.

(Hıdırellez)

sen u zaman geleydin. şey salālā hindi, apelle baırı. her hāne yirmi milyon para toplālā. sorā davāları olannan birē tāne hayvan alırlā, aşādaķı köylēden, yan başındaķı köylēden. sorā u biriken paranan iki yüz oķķa piriç alırlā. amā bi yanna dā ell oķķa bulgur alırlā. on tava pilāv bişē. gırķ ell oķķa da atıķ yüz oķķa mı aliyolā elli oķķa mı aliyolā touķ eti alırlā. yourd uyudurlā, yuķa yapālā, birē tencire yourd uyudurlā, unu toplālā köve direkdörlēlen. on ombeş tava pilāv bişirilē, böyük tava olur. eş dos kendi aķrabalānı, çolūna çocūna da çarırlā. toplāşırlā, yirlē işde oķulun bāçasında teyip gıyvarılā. bi dē cāmide mevlit yapā hoca. nişānnı gızlara örtü örtēlē,

80 oyun oynālā. gıyınnası getirir, kime nişānnandısa. oynāķan örtēlē. oķulun bāçasında teyip gıyvarılā. salıncaķ malıncaķ òmaz, salıncaķ gurcaķ yē yoķ sāten, dal budak òmayınca nerey gurcan? evēce hadrellezlēmizdē, yuķālāda saķızlık vādı, bi yapālādı emme bi yapālādı. dedelē vādı, urda dede vāmışdı evēden. büyük böle saķızlık vadı.

bütün bizim çocukluyumuzda benim gelin_oldüm senelēde bütün ŧē ğurālādı, salıncağ
 85 ipden. hū çekēlēdi, tekbir getirildi. hele ğayınnam benī u sene, gelin_oldüm sene
 götmedi de, ay benim bi gücūme...ğadinnā ayrı yapılıdı, erkekle ayrı yapılıdı. e
 ğayınnamlā yollamadılā, evi mi sıvayolādı? evē kerpiçlē oluyo yā, dıŧını sıvatırdı
 ğayınnatam, böyün bunu sıvaycañız, hadırelleze gidemedim ben_iŧde, genç deyil
 miyim? istēdim. ben iki tarava böle gezmeyi, oynamayı, gezmeyi çok sevēdim.
 90 ğaçādım böle sağlıca ğidēdim, bi yolda geldi mi lāf_eŧidirdik. atıķ bu yıl oTdum
 yerime, ŧindi düün dernek de ōsa gitmeyom. ölē, düün_ōsun hiç durmam, ğidēdim.
 gene de böle gönlüm_isTē. hacıya kiTdim. e torunnā vā evlencek. hinci oturuyoz,
 müvtū, bilecik müvtüsüdü. unda sorā, dedim hocam dedim, ben torunnam vā, burlara
 geldik, allahın_emrinnen dedim, vazifeyi yapıyoz dedim, yarın torunnarı everiken
 95 oynamaķ künáh mı? dedim. hac_anne dedī, erkek ōmadıķdan sona, istedīn ğadar_oyna
 künáhy yok, peyğamberlēmizden ğāma bu düün dedi.

(Kına Gecesi)

zāten bi ğına āŧamı yapālā, bi dē u āŧam evde oynālā, ğapınıñ_önlende oynālā, bi de
 düün ğünü, pazar ğünü oynālā. esKiden tā aynıdı ama adam_olmazdı, ōlan ta
 100 ğuymazlādı, ŧindiK_ōlan ğarı bir_oynayo. ŧindi hep çoluķ çocuk aķrabalamızın
 adamnarı hep gireyo ŧindi. ta ōlannarı ğuymazlādı, segiz_on yaŧında oldu mu tā içere
 soķmazlādı. ŧindi adam ğarı bir. geçen_āŧam kövde düün_oldu
 tufan_atmanın_emineniñ benim_adam geldi. yāhū sen ğocağarı gitmeyo musun? yā
 ğoc_adam, atıķ tā canım istemeyo dedim. kēniminkilē ōsa duramam dā televizonda
 105 oyun çıkısa haman_oynamaya ğākādım, bacaklā gitmeyo atıķ. içim_istē de, o ğadāsına
 sevērim_iŧde. her ŧeyi seviyosun, hacıyı da seviyosun, oķumayı da seviyon, onu da

seviyon. herkişi yerini yerince yapyosun. künáh mı? dedim, napcaz? dedim. aha öle
 bilecik müvtüsüne, yok hac_anne dedi, künáh deñil de dedi, yalnız dışdan yabancı
 erkeK_ömaycağ, kēni çolūna çocūna hic saşınma dedi. e biz de zāten çolūmuz
 110 çocūmuz, e ğayınımız oluyo, e dāmatlā da oluyo, olmayā deñil, atıķ aķralarının_oyna.

(Genel)

ölannam çalışıyolā burda kövdelē. iki, dörd tene torunum vā, iki de ğızınķı, altı dene. e
 o iki torunun_ikisini evēdim, ikisi duruyo. küçüK_olanınķılā duruyo,
 büyüK_olanınķıları evēdim. hinci gücüK_olanınķılara geldi sıra. ayırınız, ğat
 115 ğat_oturuyoz, üç ğat. atda gücüK_oturuyo, ortada böyüK_oturuyo, ben_üsde
 oturuyom. herkeşin masravı ayrı. e bana bişi dedilē mi ben gene bişirvereyom, demedilē
 mi, bişē yapamayom. ğız_āşam büber yollamış_afedersin, hana sōlemek şe ömasın
 on_ombeş tene bübē dolma. anne! ē, sen de yi ben de yiyem, yarın bunnarı dolma
 yapvā. tamam ğızım yaparız. sōlēlēse yapyom. e sōlemedikden sona bişireyām bi yolda
 120 baķyom. e dün sōlemeK_ayıp, unnan baķdım orta ğata girdim, ne için girdim bilmem.
 alt balkon ğapısı açıkmiş, enētēleri vādı. balkon ğapısını örtem déye girdim, baķdım
 çantada badılcan, bübē vā. ordan altı yedi bübē aldım, üç de badılcan aldım, üç de ben
 de vādı. duTdum bunnara ğarnıyarıķ yaptım. āşama, baķ baķam gelceklē, ötekilē
 geldilē unnañ yimekleri vā baķdım, kendinin yimekleri vā, bişe demedim. orta ğatTa
 125 geline ğıyamam işde, tā alT_aylık gelin. ha baķ baķam gelceklē, ha baķ baķam gelceklē
 ombir buçuK_oldu sahat gelmedi. yāni gelselē aç mı durcaķlā? tarlada unnañ çadırı vā
 bu tarafda. tomatis seraları vā urda, hindī kendileri urda yatıyolā, meyēsem āşam_urdan
 yimişlē, işmişlē geç geldilē. ben de canım geşmiş u arada, bu dedeleri gēmiş yāv
 çocuklā gēmiş, ben dedim duymadım. u arada canım geşmiş_işde duymamışım. fātī!

130 dedim, ēy ! dedi. la lum geldiniz mi? geldik, dedi. iŖde canım durmayo iŖde. enētēleri oldu mu, u aŖaya girmem de, orta ġata arada girērim. byn girdim, amaŖırları topladım.

-46-

ANLATAN : Salih ÇELİK
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çukurören Köyü/GÖLPAZARI

(Bazı Alet İsimleri)

ıbrık, enātā, tabastıra, sahan, sahanlık, yaslaç, pisleç, ğarağız, yedek, oğlahaç, binet, tabla, löküz, iliyen, çölmek, iliyak bezi, naşırfa, bocut, bō, elesfit, nodul, apelye, çılıbr, firenk, ğopça, sergen, ezā, pambıt, sinek, souldan, yaşmak.

(Baston Yapımı)

5 bende ōle bişē vā, bu ben bu hasdalık bende gençl̄imden belli, yāni boş duraman. buray köz yapvāsın déye bekliyom, sabırım daşdı, basTun yapayom basTun. tā yenice başladımđı. bōle keseyom añadıñ mı? bū ğızılıçık. işde bunun bōle borasını biraz şe yapıoz. yaparın bunnā baķ, ben bunu sekis senedir kendim taşıyom. baķ hiş goyvarmış mı? bu ğara āç, ōle bi denK geTdim ben, borası da ceviz. bu baķ bordan çıkmaz

10 görüosun. hanā tam ğuruduğdan sona tutğalnan çaķayom ben. keseyon, ğurudayom. en_ az bi sene iki sene ğuruması lāzım bunnā. en_ ğızılıçık, bu āçdan sālām_ āç yok, bu ğızılıçık. şindi bōle ufaķ tefegleri hattā şeyde beş_ alT tāne vā. bōle ayayı ārıyan yaşlı kimselere bedāva veriyom. bunun gibi bōle ĩ basTun, ben hana isTanbolda gölbazarında geyvede gezdircem déye unnara da yirmi lira alayom, aha unnara da. iş deil

15 ğuzum_ aslında. baķ be unā, benimki fabriķason deil. aha başladım baķ, ğaş tevā kesē vurdum şoraya. ben bi ğün uraşayom_ una. sona masravı da vā bunun. üş türlü şey

20 gullanayom ben bunā, sımpara. bi iri, bi un_ufay, bi de su sımparası, evenim törpüden
 sōna. e bi dē baq pirotoküs bu renk vēmeK_için pirotoküs. bi de parlaması için vernik
 vurayom, e bunnā da masrav. e fırçā, üş dene basTun boyayom bi fırça atayom. fırça
 yıkayam desen, saten ōmayo, atayosun_unu. gibi hana demeK_istedīm masrafları vā
 yāni. deqaylı annadacaqsam, baq gördün gibi ormanda, gideyom ben bōle bu
 basTun_olur mu? olur. hē bunu keseyom, bunu getireyom güneşe göyom. bu en_az
 ik_ay güneşde durayō. bōle durayo bōle, bōlece baq. bōle ik_ay güneşde durdu mu bu
 suyunu çekeyo, suyunu çekeyo. undan sona furunda ben bunu baq şōle farkındasan bōle
 25 düz_ōması mümkün dejl. bunu bōleyken, düzelteyon. furunda gızdıkdan sōna bōle
 yamuq yerlēni düzelteyon. düzelTdikden sōnā, bayā bi bekledeyom yāni. bōle olusa bi
 alt_ayda olur. amā bōle daqma olusā, en_az bi sene geşmesi lāzım. hē bu neye alt_ayda
 olayo baq? çünkü bu kendinden, bu atıq yapdın mı göyvāmaz_ama, u göyvarır. şındī
 undan sōna bu gördün gibi bordan başladım işde ben kesernen. enktivā gabasını bi
 30 alıyom bōle tam şeysine baq. şin ben bunun şordan girecem şōyle, şordan çıkacam. ama
 bu yana da gelince , buradan girecem baq, tā şordan çıkacam. néye? tam bunun bōle bu
 boraya mesāfe alacam şōle. bu baq haviv şōle. ē tam mesāfe gāmaK_için, bun şordan
 baq, şordan_alamāsın. burlā anca gurtarıyo şōle. bu da şurdan şōle gelir. undan sōna ben
 bunu yatırıyom, bu sevē törpüyüinen şōle düzelTeyom, bu yan da düzelTeyom.
 35 tevārātıyla annadacaqsam meselā, bunun gibi yapacaqsam bunu bōle göyom, şōle
 göyom. şōle dizeyom, undan sōna bunun_içini alıyom, burlanı şe yapıyom törpüylē.
 törpü de bu tā. u irasgele törpü de ōmayo. bunnā ombeş milyon, ombeş biñnira yāni.
 velaslı bunnan yapılışı bu. gara āç olayō, bi de çetlemik. çetlemik hattā bi hacı
 arqadaşım vardı, rāmetliK_oldu, öldü. onun_ōlu benim basTun yapdımı biliyō,

40 çetlemiyi gitmiş kesmiş. ama bak ne ğadan_acemi bak. burdan kesseydi, bu yanı baña
 lâzım dejl, bunun borası lâzım baña. kısa kesmiş. şim ben bunū düzeltdim birez
 mümkün mertebē. borada bıçaK ğaçırmış tam_aksine bak, bu bordan çatlayō, hattā tam
 da düzelTmedim yāni. işde bunu da aynısını yapacan_ammā işde, unu düşünüyom. bak
 ğurtarmayo bak. şindi arkası bōle geldīne göre, ger gidēmēsin. şōle yapacāna göre bak
 45 ne ğadan ğısa geleyo. bak şu ayrı, dedim gibi bunu yontayom mu? ğuruyo mu? bu da
 zāten ceviz. kütük hālindeyken bunu deliyom burğuyla. undan sōna bunu da bu deliye
 göre alışdırıyom. tam_ora ğınādım geldi mi, güzel tutğal süroyom. bu da delik yā
 buradan keserinen çaķayom ben bunu. vura vura çaķayom. bū bi ğaç gün guruyō,
 ellemoyom yāni. ğuruduğdan sōna artık yapmaya başlayom yāni. farkındaysan bak bu
 50 bordan çıkıķ. hē benim gözlem_ar. şimdī tutğalnan olunca bak, deyom sana sekis
 senedir ben bunu kendim taşıyom, hic bak aşmış mı? neden? tam ğuruyo, tam ğuruyo.
 normel bū maraņozlā keresteye nasıl bōle yerleşdiriken unnā da ğullanayolā yāni.

(Güreş Anıları)

şin ben, ben bōle gördün gibi değildim evel. yāni herkeşe ğarşı dejl de ben sizi atıķ baya
 55 bi hısım gördüm. ben güreşirdim, hattā borda hacıdurmuşlā kövü vā son köv, bi de
 şeyren. bunnāñ_arası ombeş met, şey daķķalık. hıdırellezlēde her sene ben_ura
 gidēdim, başı alırdım, geyve taravını yeñēdim. hattā baK_isim bilene verebilirim yāni.
 bū akdoanda muktā vādı, āmet hattā bi adam vurdu. onun ğardaşı vādı murat pēlivan,
 unu neyi yeniyodum ben. güneş_anılarım bu. yalnız son_anım ne bileyomuñ? ben zāten
 60 yendikleme hatırlamayom da iki sevē yeñildim, iki sevē yeñildim, undan sōna da
 bırağdım. şōle oldu u da, muradı yeñdim ben. ne zaman başı alıyodum ben_urda.
 muradı yeñdim, geyve taravından çoK_insan vā. bizim bu gölbazarı taravında da

güreşen yok, az. bizim tarap biTdi. şin bi geyve taravından bi hakem vā bi de
gölbazarından vā, iki hakem. bizim sālîh ğaldı başa, siz de başınızı çıkarın kim kimi
65 yeñēse. hana geyve taravı göl taravı vādı u zaman. nīse çıkdık, muradı ben hem böle
nası biliyomuñ? ğucāmda yere ğoyvādım. u ğadara bi hesaplı geldi. undan sōnā bi
şeylik çıkdılā. yā bizde tā küreşecek vādı yoĝdu dēken, yā ben de biraz ī niyetliyim,
ben_urda başı āmışım, pēlivanlanı yeñmişim. yāv dedim münākaşaya gerek yok, a ben
yeñilsem ne vā? murat yeñilse ne vā? çıksın arĝadaş da çıksın dedim yā. ī niyetimden
70 dolayı. ben de hūsāmetTini her zaman yeñeyom, hūsāmetTin. biz hūsāmetTini yeñeyoz
ya, ne bileyim birez ğāfil mi aldandık? nōldu? ulan beni hūsāmetTin yeñdi mi. hē
hocam yā, ulan geyvelilē ğiTdikden sōna, bizimkilē topa tuTdulā beni. ulan dedilē
pēlivanı yeñdin, ötekine yeñildin. nēy çıkdın? küreş biTdi dedik biz, falan filān tantana.
bi de şeyde yeñildim hocam, şin yeñdiklemi sōlemeyom, bolatlıda yeñildim. bolatlıda
75 da devamlı, bolatlı ğalabalıĝ kövdü, yüz hāneydi u zamannā, devamlı başı alırım ben, u
taravın_isanına göre. en son çıkdım ben, gezindim gezindim çıkan_ōmadı. ortadaki
hākem dedi ki, sālîh ğeyin ! dedi, yok. ben ğeyinmeye başlayınca, bizim sülēleden
geleyo bu, bobam vilāyeT dālinde pēlivannıĝ yapmış, ben kendi ğazāmız dāhilinde,
şindi dōruyu ğonuşmak lāzım. bobamınan unuñ bobası ğüreşmişlē, ğoca berbē dēlē
80 unuñ bobasına. u belli tıraş yapayō, berbē ama ğüşlü. yāv dedi hiş mi yok dedi. u hasan
da dedi ki: yok dedi, ğüveniōsan çıĝ dedi. adam kendilīnden çıkdı. ben de onun ğüreşini
hiş görmedim_amma u da berberin_ōlu, buvamınan buvası ğüreşmiş adamnā. nēse biz
şāpdık, u hiş dayanamadı, yeñdim_unu. yeñincē urda bi arĝadaşın üzerine bi lāf
denilmiş ğoyā. adam ğaĝdı ayaya sālîh çıĝ! dedi. yāvādılā çıĝmadı. ben ğeyindim baĝ,
85 ğeyindim, yenden soyundum. e u zaman çıĝmadı, urda biz çoĝ_özür dilērim
fitneliK_olduyu annaşıldı, bē annadım. bizim de urda çoĝ_aĝrabā vā, yāni iş bi

ğarışırsa, kötüye varcaķ, çıkdım ben. çıkdıK_ama, biz eleñse yāmadan çoK_özür
 dilērim hanā ğavrařdıķ. ğüreşde de hocam taķdiK_ilāzım. ben çoK güzel_oyun
 bilirdim, seniñ_oyunun tersini yapādım baķ. en_önemli iş de u zāten. de unun tersini
 90 bilirsen ğolay. hep kēnin_oyun biliyon, tersini bilmiyon, adam başğa oyun yapā. şindi
 ğol ğırmaya geldi bu. nası topladım ben, ğol ğırmay dedim, bōledir. bu ayaım aynı bu
 basTuna dayandıyı gibi unuñ_ayāna dayanması ilāzım ki unu ben_alayım_ařā. u ğüşlü
 yā benim_ayaķ, řēde ğaldı, ayāmı dutmadı. dutmayınca, bē unun ğucānda ğaldım.
 ğucānda ğalınca, benim son çārem dedik yā tecerbe meselesi, yere atmaķ. yere atmaķ.
 95 eyē yerde ğurtarısan ğurtarcan. şünkü ğurtulu, zāten_adam ğüşlü. hattā unu çoK_özür
 dilērim, bizim_aķrabālādan biri vurdu soñ zamanda. çif ciyē çıķmıř hocam. hiş
 duydun mu? doķTur_ōle demiş, mesleyim boyunca bu ikinci demiş, çif ciyē. hē hocam
 doķuzlu aTdılā buna, undan son bursada öldü. velaslı bi de urda yeñildim. undan sōna
 da bıraķdım. yalnız bi şeyinen ğüreşmedim, geyvenin bu yandaķı kövlēnden, yā nere
 100 deyelādı? gene doantepe olacaķ heralda. urdan birisin vardı, unu çoķ metedeyolādı, ĩ
 ğüreşiyo diyolādı. heh ! unnan hiş deK ğēmedik biz. hattā şorda dōrt sene evel
 hacımürsele ğiTdim ben. bizim_urda hısımlā vālā, hadirelleze ğiTdik. bi sovraya deK
 ğēmiřik u adamınan. yimek yirken, fotör ğeyiyo u adam. yirken dedilē tanışayo
 munsunuz? filān dedilē. bē dedim arķadařı tanımayom. yāv dedilē iki pēlivan nası
 105 tanımayoñuz? ben tanımayom, u da ben de tanımayom. kimsin? işde filān yerden, şindi
 aķlıma ğēmedi yā u kövün_ismi. çine mi olcaķ, hē çine be hoca. velāsılı tanımayoz
 dedik. e bu kim? bu işde dedilē yav devamlı borda ğüreşirdi, başı alırdı, işde nuretTini
 yeñdi falan filān. ĩ ki benim_elime dūřmemiř dedi. valā dedim sen borlara ğēmedine
 göre, heralda benden ğorķdun dedim.

-47-

ANLATAN : Mülkiye ÜNAL
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 81
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Bayat Köyü/GÖLPAZARI

(İnsanlar İçin Kullanılan Bazı Sıfatlar)

ğındamlı, ırıpçı, hıra, tırıl, şimerik, incellek, göde, çotuğ, bağaz, cıbir, ğabalak, gıcikli, aşıracı, cıdavı, çıfit, efenekli, şapdır, tetik, tılık, zanğır, gécikli, ızğā, mığır, sinecen, sanrı, ğırıdağ, çuvağ, acar, şaşkın, yavız, avara, santır, hayan, saduna, sayık, teccal, tırkaflı, kelebekli, ğıncır ğıncır.

5 (Genel)

ēh ğulaqlā savır hē. ğafam tansiyon vā, şekē vā, hepsi vā. ben geçen buna hēpsini deyvēdimdi, evēden anamgilin ğününden. benim anamın bilmeyām ben, bubam dedim hē bizim iki dene biri ğardan ğāmiş bi tenē, bi de sōnadan benim_anam_āmiş, u da ğāmiş. anam da iki yaşındayķan ōlmūş, ōteki ōlan da varımış. bubam ne demiş? varam

10 bunnarı bıkdım ğayrı demiş. bişireyām ē halamgillē, dēzemgillē bakiyelā ama ne ğadana baķsinnā. u da bize āmiş götümüş. bī ğadı bıñarı dēriz. ōteki ōlana, böyüye bi ordan su içirmiş. evē topraķ ğazārdıķ belden, orda daşlā çıkarıdık. unu getmiş, gözēlce yatırmış oray. undan sona doruna daşı basdırmış. undan sona ğāri ben, benim de evē direk varıdı, evē ğoca direk varıdı, direye de urğannan, neynen bālamış beni de, eve

15 gitmiş. ikindin mi vāmiş, aķşam_u yatmış ğayrı, belli tepeye yatmış. beñe eve bāladı, ōlanı daşa bastırdı, e nāpsın? bıkdī. undan sona getmiş ğayrı, varam demiş, āşama ğalcaķ demiş. ğaldıram da demiş, varam demiş, āşama ğāmasın. vādıysā daşñ_altından

bakıp duruyo, hana öndenki ğarıyı. bubam bubam bıkmış. halam ğaçıvāmiş, iki de
 undan varımış, ğocamannā bunnā sen gibi, ğāriK_unnā kēnilerni idāre ediyolarmış,
 20 bıkdık bunnādan demiş. āh! anam önden iki yaşındayķan_ölmüş_anam, öteki de
 ğırķdayķan_ölmüş. u da bilmeyā, ben de anamı bilmeyām. e bubam bakmış halamgillē
 bakmışlā öle öle bizi erdirmişlē. deyveriyā bubam deyvedi. hepiniz dedi, ğemiş_unu
 ordan gitmiş. götünü başını yıķamış bıñādan, āmış ğemiş. ben de ğemişim, direye
 dolanmışım dolanmışım. ben de pislemişimdir_ayol. undan dēzem vārmışdı ev yaķın,
 25 una çayrmış, ğē bakam! demiş, ğē bakam! dēzem ğarı ālayalaķ beni çözmüş_ordan
 āmış, götümüş ğayr_orda. her şeyleni yıķamış, çıkāmış benim_üsdümü. ķēni çocuklana
 ğeydirmiş ğarik, ğayınnası hayīn. ges geri eve getirvemiş. bubam ğayrik baırmış, ğayrı
 ālamış. birini direkde ömadı demiş, biri orda öle, evel_öleydi. gitmiş tepeye yatmış. ē
 yatmış, öteki bāladı, daşñ_altına bıraķdını, ğarşıdan görüyormuş bu. beni nerde
 30 görsün_evde? baırmışımdır, çayrmışımdır. nelē yapıdık ğayrı, önden işde öduķ ğayrı,
 böyüTdük_işde. bubam bi tā evlendi harmankövden, dörT tene de undan_oldu.
 üç_ölan iki... sırtımda daşı bakam, sırtımda unnarı böyüteyām yā. ğāri olanı sırtımda
 gezdireyām ğayri. hē bakiyem, dēzemgillē de bi şalvā dikivemişlē. un da birē daş bara.
 ē şalvā güççükmüşüm canım. daşı deĵ bara, şalvā aşarı inmesin déye şöle daş
 35 soķuvarılādı. bubam_alır gidēdi beni sabālen. ölan dövē deyelek. tallaya, tallada çif
 sürērdi, beni elime bi çepin veridi, orlāda oynārdım. tallada borlāda dövēlē déye. bubam
 beni ötekinden ğıymatlı tutārdı beni. aķlı gidērdi böle. tā saTdı beni tā da, ēn çok dē
 bunu seviyām, çok zor böyüTdüm dē. ne zaman evlendimi heş bilmeyan_ölum. hindi
 bak soruyola īsannā ğaç yaşındasın? deyālā, heş zaıdeye sorun deyām. hē nesi ödu? nesi
 40 geşdi? heş bilmeyām ben. vēdilē canım_emme bubam vēdi, evel bubalā verirdi.
 dēzemgillere demiş ğāri verin, sōlen demiş, verem ğāri orda demiş. dayımıñ_öluna hē

hē. dēzemgillē de ğardaşları bu ğaynatamın. aha ōle ğayrıĶ_ōle, ğayri oldu geşdi.
 evel_ōleydi ōlum, gördük müydü ğaçadıĶ, dē bāçalādan gidērdik. ğara kütük dērdik
 orda oturulā deliğannılā böle sen gibi, biz_evel ğızlā ğaçardıĶ. saĶlı gidēr de görmesin
 45 dēyelek orlādan. düünde görüdüĶ, canım oynāĶan gene gerden görüdüĶ. gerden ğarlā
 heP_oyuna baĶālardı, oturulardı, orda görüdüĶ. hinci ğayri geşdi, hinci ğayri herkeş
 biliyō. devir bōle, evel_ōleydi canım. düünümde heş bişē daĶmadılā. heş bişē,
 ğayınnam yünsük, küpe dakıvādı. u da duvaĶ günü dedi, ğızım! küpeleri geti, çıĶā da
 verem dedi. bi şalvā géydim, un da çıĶā dedi. u da dedi böyüĶ ğızın dedi. ōle yapıdlā.
 50 yok yok bişē yok yā. bi cam vārdı şorda, şimcaĶ iki ğatlı basmadan perde, bi ocaĶ vā
 gür_gür_gür, bi hasır_altında. hincik bolluĶ bolluĶ, heş bişē yokdu şōle. ğayınna
 vārdı, iki tene görünce vārdı. unnarı da saTdı işde ğayınna. ben kendi ğızlama
 ğarışamadım. ğayınnam aman ğaynatam saTdı. benim iki ğızlā heş beni sen kimsin?
 demedilē. kēnileri yapıdlā, sen ğarışma! dedilē. biz vercez, alcaz nāpāsaĶ yapāriz dedilē,
 55 eyilē gene. ğayınna, çok sōlē sōlē çemkirir nāpam? bubamıñ ğarısı vā ora gitsem
 ğaşsam. e nere gitcem? halana gitsen ğayınnandan ğorĶuca adam bişey demezdi.
 sövērdi ama sövērdi yā, sövērdi ama bi tokaT da vurmāzdi. hīc yimedim. bunnarı bile,
 öteki ğızlara bile zaĶdeyi toĶat da dövmezdi, çekişirdi, ğıyamazdı hīc_unnara. nāpam?
 sen de una sōlesen iş uzā, del mi? adam ğısmısı. ekin yapıyoduĶ_ışde böle aha. misir
 60 yapardıĶ, buyday_ekērdik, ğavrardıĶ bölē, zeyrek yapālardı evel. susam, pamıĶ
 ğazardıĶ. zeyrek şōle şōle zeyrek yā çıkarılırdı. susamdan da çıkarılırdı ammā unnādan
 da yā yapardıĶ. evel böle ayçeyi mi vārdı? misir yapardıĶ, öüdürdük, ekmeye ğatardıĶ
 bi araba buyday, ik_araba buyday_atāsaĶ harmanda, bi araba da arpa ğatardıĶ
 çoĶ_ōsun déyē. yīĶardıĶ, buydayınan ğarışıĶ yapardıĶ, yīĶardıĶ. undan deymene getirilē
 65 öüdürlērdi ama eve bütün arpa olurdu. ōle_ōle, şōle_şōle ekmek, yumuruĶ gibi ekmek,

hurunumuz oluyodu, her yeri hurun. yapârdık, u da bi da'lı olurdu, bi da'lı olurdu. hinci
 firancalı ekmekte dat yok. ğayınnamız şuncada ekmeK ğuyvarıdı tallaya, birē dilim
 kesēdik. āh dērdik, acık tā ōsa da dērdik, yisek, da'lı gelirdi. ğayınnalā da küpleri
 sıvālārdı çamırınan. usūlcacık ğörümce de ne dedi? ğadi dedi, biz de dedi, arķadan
 70 açalım palayı dedi, aha ordan dedi ğuyārız da dedi , ordan yīriz dedi bekmezi. hē
 ğayınnam bu tarafdān yapârdı, biz de öte tarafdān. ğörümcelē öle dēlērdi. nāpam? ne
 yicez? talladan geleyāz bi şē yok. çat_çat_çat_çat ğaz, bā ğaz. çalışırđık yā, hinci ben
 yapamayān yapamayān, ğımıldanamayān. yaş ğiTdi fazla fazla. orda nāpcāz? bilmem.
 orda da çile çekcēz. yarı ğılıyoz, evel ğılamıbiliyoduğ? çocuklā üsdümüze sarıyādığ,
 75 tallalara ğidiyādığ. arkañdan u da siyiyodū, çocuk sırtındā, lāp_lāp_lāp_lāp. ē
 ğötürüdüğ tallalara u da ğayınna da ğidērdi. u da ğēşdi, u da ğidērdi. önümüze bi eşēk
 bi eşēk, bi heybē, su bidonu bi yandā, ekmek baı bi yandā, sancaın bi yandā, pala baın
 bi yandā. ē çocū orda ğundağlacāz yā bez bölē. evel pala yapādığ canım. ğāğā oynādığ
 bile ammā u da yok. unu isdemeyāsınız, ğonuşmayı isdeyāsınız. türkū sōlērdik yā, hē ne
 80 dēlērse dēlērdi. hep toplaşırđık canım hep tallalādan birbirine baırılārdı. ğökçelēlilē bi
 yandan baırıdı, çengellēle bi yandan baırılārdı evel misir tallalanda. ben de
 sōlērdiK_emme ben de bilemezdim. ben de ēf! ēf! deyveridim, ben de nāpcāz? hē
 çocukları sancaĶ ğurārdık, tallalara da ğurārdık. bordān atārdıĶ_urganı, sancayı
 ğurārdık bi yandan, çocuyu yatırđık, ğidērdik dē orda misir ğazārdık susam pamık
 85 ğazārdık. çocuklara bağan_olmazdı lē, çocuklara öle...hē benim_üş dene iki ğız bi ōlan.
 aha ōlan bordā, ōlan yanında duruyon, biri de ğökçelēdelē, hā orda. hē ikisi de evli,
 herkeşin çocuyu vā. ōlanın da vā üş tene. ğaş tene torun bilmem. üç_olanın vā, ğızıñ
 ortanca ğızıñ bi tene böyüK ğızıñ üş tene hē. iki ōlan bi ğız bunnā da bölē. yi ğarpızı yi.

gāri yolda yürümesini de yapamācaz. evel geşlik gibi yoğdu. ağlıma ne geldi, bağındım
 90 da amān bu gocađarlā nesi yürüyolā? böyle bi meyēsem hiş de öle deyilmiş. hindi ben de
 büküldüm çok zor, pek çalışırdım, çok çalışırdım. ekin de biçēdim, arabaya desTe
 adam yatādı, ben adam yatāđan arabayı yarı yapādım. desTe arabaya böyle erken gitcez
 déye.

(Bayram)

95 bayramlāda millet top el_öhmeye gidēlerdi ađrabalarā, ağrabalarda señe gelirlērdi.
 vādılā mıydı bi cevizliyi, sancağ ğurālārdı, türkü çairılırdı evel. hē hinci yoğ k̄u. evel_
 öleydi hana bayramlāda el_öhmeye gidelērdi hē ađrabalarā, anasına, bubasına,
 ğardaşlana gidēlē. mezallıđlāda peK_ođullā. gidēlē yā hepsi ođullā. ođullā ođullā.
 gidēlē yā hepsi ođullā. ođullā ođullā, hepsi de hatim_iTdilē. hepsi de torunnā da
 100 gitiyolā, bağ bu da giTdi. vadı vadı, çocuđlā sabālen ğakdıla mıydı ellēnde birē tor kesē,
 şekē toplālādı. señe gelirdi beñe gelirdi herkeşe gezēlerdi, kövü hep gezēlerdi. hē u
 derdi benimki şü ğadana ödu, benimki ācıđ_ödu, öle denirdi. geş ğızlā da kēnileri
 toplamlā. ē biribirlēni buluyālā arđadaşlarī. arđadaşlā gelillē, biri birlēni bululā. nerde
 halaları, dēzeleri vasa ora gidēlē, sancağ ğurālā. hē sallanılā, türkü çairılā, öle yapālā.

105 (Çiftçilik)

tebī, misir bi adam orda. ğabağ yap ayçiçey yap, sulāsan_oluyo pançālā, sulamāsan
 motur_oran ğaldır oray götü ordan ğaldır tomatiz. tomatiz çok yavız bizimkī.
 eminnēnkilē uvacığ_ama, hana öle bizinki çok yavız. vā bayā çok, üş dörT döl yapdı
 hincī, hem de aha böylelē, hemen böyün yarın ğızarcađlā. bīciK ğızāmiş böyün gördüm.
 110 oturağ tomatiz, sırığ tomatiz. eveli yiceK ğadana hemen bāçalara, kövün yañnāna su
 olurdu. lebedinen sulārdıđ hana. hē kövde yapārdıđ hana, hinci kövlēde su yoğ yoğ, hiç

yoğ. içcek su bulamayâlâ kövde. ğāri kövlēde hīç bişē yoğ bilmem. aha derelere yapāsağ fasille masille aha ōle oluyo. motur ğuruyoz, motur çağdırdığ gene bu yıl. ğara
 115 ğavağlara orlara, ayçiçey yapıyoz, üş talla ayçiçey vā, ikisi çoğ çıkarıo unnā dōkmeyo, ōmayo. orta yerdekinin bordağını ğırıyālā, bordağını ğırıyālā, u dōl yapıyo.

(Masal Geleneği)

mesel sōlēlērdi. bāşam ne dērdik, feşman yerde ğocadam vā, aha u pek mesel bilir, çocukları alır, oray gidērdik. bāşam da dērdik feşmanca vā dērdik, ora gidem dērdik,
 120 mesel deyvēsın dērdik. kövlēde kövlēde evel evel hē evel mesellē...hinci ğayri kim aha bunnā vālā ğayri meseli nāpsın herkeż? deymī? ağlıma geliyā yā. ōh annadırlādı ya, nesi annadırlādı? deyverilērdi ğocadamlara, itiyarlā olurdu yā evēl. aha u çocuklā bağālārdı, biz unu ğorduk, durağalıyoduk. çocuklā bağālārdı. hadi gidem, uyğumuz geldi, ğākā gelirdik, evel ōleydi. a ah hatırlamam ben, her gün ağlıma geliyā, şorda bağ
 125 şōle ğazdıkdı, şorda oTduğdu deyāz. ğayri tallaları unudağādığ ğayri, tallaları da bilmez ōduğ. a ah bilemeyān bilemeyān heş ğulağlarım ğayri duymayo. a ah a ah hīç hīç hīç ben evelden bilmēzdīm. ben unnā, anā! dēlērdi ğızlā, bi de bağam sen biz mesel sōlē. ora düşünemēzdim, yapamāzdim.

(Kıyafetler)

130 evel bezden ğeyiyoduk, tabi bez doğuyoduk tağ tağ tağ. evel ne u? hadrılez geliyo, şalvā dikelim çocuklamıza, ğızlamıza, hē örtme alıvaram ğızlara, örtme alam dērdik, sırlanda bēzden işlik yapārdığ. tabi evel ne vārdi? yoğdu ku. bez doğurduk tağır tunğur. yırtığ yırtığ evel zaman ayağğapları olurdu. İastik hana aha unnādan, unnādan

evel bõle yoḡdu? u. yoḡ yoḡ evel bõle hiç ne ayaḠḡabı, tā yalın_ayaḡ. bõle deri
 135 yamayvarılardı anam, övey_anam, desdeleri dürēkēn ḡoyunnan derilēnden. unnā da
 ḡayıvarıdı, lāp yıḡıl. evel bõle ayaḠḡabı may hinci hér yer ayaḠḡabı. yoḡdu yoḡdu bi şē
 yoḡ. sāt bize ḡöre deyil hērkeşin yoḡdu. herkeş de para mı vārdı? hinci milleTde hep
 para yayıyo. ballāda ballāda para va, cuzdan va dey mi?

(Hıdırellez)

140 olurdu yā, hadrelez olurdu da bõle ḡabalalıḠ_ōmāzdı. hinci gökçelere habā veriyālā,
 bayada habā veriyālā ḡalabalıḡ. evel kēnilenden bi tava pılav yapālardı. kēnilene
 tepsilere ḡuyālardı, birē yuḡa yirlē herkeş daḡırdı. şindi õle deyil, hinci çoḠ ḡalabalıḡ
 oluyo, her yer gelyo, çoḠ_oluyo. hē bī şõle bi evel yer vārdı, orda yapālardı. hinci
 oḡulun_ātında yapıyālā, hē evel_õleydi. pılav yapıyālā, evel piriş mi vadı? herkez birē
 145 ziniye baırılardı, herkeş yuḡa yapsın, undan sona yarın hadralez va déye. herkeş yuḡa
 yapardı, herkeş_ısannā. birē ḡabaḡda bulḡur ḡuyālardı, āz yā toplālardı. adam heybeyi
 umzuna atardı, kāya olurdu. sen bulḡur, ben yā, sen duz toplālardı, devirilérdi,
 ḡarışdırlardı, yapālardı, artan pılavları da herkeşin zinisine birē kepce birē kepce hana
 saan ḡuyālardı. evel_õleydi, heralda milleTde bulḡur mu vārdı? hē kimisi ızzadan
 150 yapardı. ızza ızza dérdik, evel_ızza bişérdik hayvannara. ızza dēlē işde evel bilmeyom
 bõle kēlesi õmadı mı, unu dövün müydü ḡaynadıllardı kimisi, sarı buydā bulāmazdın
 ḡılçıksız. undan dövēlérdi, u ḡabıyı çıkarıdı, ḡaynadıllardı, unu işde õle pılav yapādı.
 õmayannā yapamaz. evel yoḡdu õlum yõḡdu. hadirlezde evel oyun yoḡdu, yoḡdu.
 hadirlezde evel_oyun yoḡdu, yoḡdu. u ḡün tabi oyun_olur mu? oḡuyālā. hoca oḡuyā,
 155 ḡallā diyneyālā, herkeş diyneyõ, oyun_õmaz. bayramlāda yapālardı hana, sancaḠ

ğurālardı, toplaşırladı. nerde ceviz vā, dē tepelēde ollara sancaK ğurālardı ğızlā. ayrı ayrı birbirlene türkü sölēlerdi. hē bōle beyit sölēlerdi. bilmen_olum, ben bişē bilemem.

(Düğün)

düünnē ne olcāk? āşam beş_altı kişi habā verirsin, kövlē herkeş akrabasına. u āşam ğına
 160 yapālā. sabālen ğākālā beygırlere dörT düñürşü biñē. bi de gelin_arabası olur hana.
 ordan gelilē ğāli yapālardı, süslēlerdi. ē neyi işde? ununķu belli olcāk. dörT tene de
 düñürşü bineyo, ununķu unnā da ōmayā, bu gelininki oluyō. şevre bālālardı, göynék
 bālālardı beygire. hē gelilerdi, gelin indirilerdi, kövü dolandırılardı şōle düñür şey,
 indirilerdi. undan son da u oynālardı avlāda. şey vā evel, tef va tef, bōle bōle tef vā.
 165 çalālā hana bilennē, āşama da nāpālā? şey yapālā, adamnā toplaşılılā bōle bi harman
 yerine, orta yere bi ocaķ yaķālā, doldurulā, idirefinda dolanıılā, oynālā. undan sōna da
 ğay önden güveyi ğuyālā, undan sōna oynālardı. hē peK_oynālā. ğaşıķlāla da peK
 ğaşıK_olurdu. hē evel_oyunnā başğaydı. bayā televizennāda bazı çıķay, oynalā,
 beñzeyē yā. dolanıyālā da aTdırıyālā şōle şōle yapıyālā.

170 (Yemek)

yapardım yā, evel ne vārdı ōlum? maķarna kesérdik. hamır yumuralardı bōle sōmek
 yapālā, kesēle şōle şōle yazālā, serēlē. maķarna bıçaynınnan ince ince ğıyālā ğıyālā
 ğurudullā, selevelere ğuyālā. bi sele maķarna yapālā bōle bu ğadana hē. hē bişirilē işde ne
 bişircen_āşama acıķan? ne pılāv bişircēsin, ne maķarna bişircēsin, ne fasille bişircēsin,
 175 ne ğabaķ yapāsın, ğabaK ğorsun yanıbaşlana, ğışın da turşu yapāsın. tomatiz toplādık
 bāçalādan. yıķardıķ temiscecik, undan ğuyardıķ, sirke dōkērdik doruna, duz ğatardıķ,
 āzını pekērdiK ğışın ğaylı...tıķa olur canım bölē, hē küplere yapardıķ, pekērdik yā, hē
 ōle pekērdiK_āzını, adamaķıl doruna da bā yaprayı ğorduk yeşilcecik. bübē, tomatiz

180 ̄le dolduruduk. hinci ġārik b̄bē ç̄oġ, badılcān ġoyyālā ç̄oġ, kelemden yapıyālā.
 hepsinden hepsinden hē hinci bolluġ bolluġ. tarana yapārız yā, ē yourt çalārız iki üş gün
 ineyn_olur hana. ēh iki üş gün çaldıñ, acıġ ē ūiyi olur. ocaya dev̄iriz, tavaya ġoca
 tavayā. undan sona ġaynā adamaġılı ġaynā u. duzunu ġatāsın, undan sona ġayrı unu
 yapāsın. ġarışdır baġam, ġarışdır baġam ġarışdırısın adamaġılı. altını s̄h̄ondürüsün, altı
 hana ġazmaġ_olur dēlérđi. ̄le yapārdıġ, ātıġ örtēler ġayrı. altı tavadan ġızarır, altını
 185 hemen s̄h̄ondürüsün. kirit ġorsun altına tavanın. hē undan sona ġayrı çıġıTđın
 tekneye doldurusun, sabālen ġötürüsün nerey sercēsen. orda ġayrı hepsi toplāşırılā,
 geliverilē, ġatlāsın, ġözēden ġeçirisin. hinci ġayrı ġuzum kevkirden ġeçireyālā
 kevkirden. evel ġözēdendi.

ekmek de yapārız yā. ē hamırı yumūruz, ġopā, adamaġılı ġabarır. hurun da yaġārız,
 190 undan tekney ġötdük mü, dorundan on bide mi yapcaz ūöle ūöle serēriz. undan sona
 ġayrik bükmeyi ūēderiz, bideleri biş̄iriz, ekmey de teknedē_alırsın çalkāsın çalkāsın
 borda yapāsın, küreye ġorsun. kürekden huruna atāsın. ġızarır ekmeklē, ġızādı mıydı
 alırsın ekmeyi biş̄di mi déye, ūöle ūöle baġālā ekmek yeynilir, yeynildi mi hah çıġaralım
 biş̄miş dēlēdi. hē_hē_hē aır_ōmaz yeynilir. hamır b̄le yeynilir_işde. benim_adım
 195 mülkü. hē anamıñ_adı, anam_öldü yā, anamıñ_adı mülküymüşdü, kāmilmışdı
 ġocadamıñ_adı da, ġaynatam ne demiş, ille demiş mülkü ġoycan_adını demiş. soyadım
 ney bilmeyām yā, ben bişey bilmeyām.

(Çiftçilik)

beş milyar kirezden_alan_ōmuş. yükü tuTdu ūu arcaġlā deyelā, çımışlı deyelā. aha
 200 ollāda peK_ōdu. milletin kirezi, fişnesi hinci de ūevtālisi, eriyi baş_ōmaz. yirm beş
 milyar olur mu lē? baġ olan_ōmuş, tā n̄lcaġ? hemen yatdımdı, ġēldiken hemen b̄le
 yıġamadım, tallada iş yahmadım_emmē yordu yordu. kövde ācıġ_īydim, tomatiz

oTdum yerden bāladımdı. ama bu yol yapamaycan. a ah göca bidon göTdü mēmet, ōlan
 göca bidona otur da yapabilimin? dedi. āy tomatizlē benden bi dene ğımıldatıvādım...
 205 benden pasa dedim, benden pasa. ğāri yapcağ yok. bizim ah! ah! geşlik nerden bulcaz?
 a ah a ah bulunmaz_olum. ah deyom bu ĩsannā ne yavız yörüyālā deyom. ah biz bōle
 yürüdük mü? deyom_amma āh. çocuk sırtındā tallalādan dē aha u ğarağavağlādan
 çocuyu sırtına vurudun, yazığ baırđı sırtında bōle yapārdım yapārdım. bi de baırđı
 oturdum, mömeyi verisin bu tarafā, herkeş seni ğor gidē, beş_alT dene ĩsan vādır.
 210 ğadının biri de dē ora oturur. orda çocukları emzircez de asıcaz arğamıza, hergün ağlıma
 geley, evel zaman her şeyleri, hēP_ağlıma geliyā. ğāri buna şükūr, ğāri şükūr_itcez,
 şükūr_itcez. ğayri allah öte dünyeyi vēsin. orda napcaz? bilmem. dōrudan namaz
 ğılamadığ_olum, çocuk sırtında siyiyā, dēy mi amma hinci de siydīñi tutamaycasın,
 olcāğ çāre yok. hē tesbīni çekēsen, lāilāhellā dēsen afvedē. pek de oğumasın da tā evel
 215 oğumağ mı biliyoduğ. anamız_olaydı götürüdü, ōredirdi dēy mi? övey_ana seni nerey
 götürcek? aha çocuklara bağ deycek. ālamadım gün_ōmayo, ağlıma geliyo. anamı
 yoğdu? u ōlum. ōlaydı da göreydim, aha şindi ōsağ, ağlım_ōsa da evelden, resim
 çıkaTdırđım da bōle ğordum, hinci özleniğ bōle kendi kendime. allahım deyon, bicik
 anama beni göstē deyon. öte dünyāda olcağ mı? bilmem.

-48-

ANLATAN : Sabriye ÖZER
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ :Çengeller Köyü/Gölpazarı

(Genel)

gımıldama otu deyelā canıñ dūrmāyo, hinci ben belli bi iş yaptım, sank_ış yaptım gibi geliyo. vāy sen demek, sen yapāқан eyiydi mi deyollā, hinci kēndime ōle geliŋo gibi oluŋo, beñe ōle geliŋo gibi oluŋo. zormuŝ yaŝlılıK_ōlum bē. u ğara ğavaqları fasilleē va ya bizim_orda, aha ora ōlum çocuk sırtımda sabā gidērdim, āŝam gelirdim baĝ. bi de
 5 bayır vā ğōcca bayırımız bizim_orda hayvannarınan gelirken. sabā gidērdim āŝam sırtıma gelene ğadan bōle teri aĝardı. aĝlıma ğēdi mi ĩce bazı ālaycam geliŋo. gelin bi de damda hayvān beygir. hadi bu yolda unnarı, hadi al, ota git. ğayınnam yazıĝ çocuŋu sırtına ğuyā baırır baırır. bu emin peK_arsızdı. unu ğor yimek yapardı. peK_arsızdı, çok hayındı. hinci u ğünnē geşdi emme geri ğēmēyō. bi dedemiz vā arı gibiydi. hē
 10 durmaycan_iĝ, yapacan. bu kövde dōduĝ, bu kövde böyüdük. u rāmetlik yirmi sene oldu. hĩĝ āmca başım_arıyo demedi ōlum. ırmazan ğünde bu iĝçaĝda āŝsama ğadā saP_atardı, aha bu da ğörürdü. bizim amanın bu iĝçaĝda ırmazan ğēdi yanıyo man... dērdi ki ōle olduĝdan sona tutman_oruĝ dērdi bize. siziñ_orucunuz ğabıl_ōmayo dērdi. bircik de ben de susadım ben de acıĝdım dēmezdi baĝ. fotozuñ ğarŝısında atā dururdu.
 15 hĩĝ biŝē yohқан bayramdaydı_ŝde, dedi ki bu sabā dedi hic dedi ĩsannānan dedi helāllaŝamadım dedi, hemen dōŝey yayın dedi. ōteki gelin de vā. bunnā hemen yapıdlā.

bunnā hemen yapıdılā, bunnā ğoca gelin ālamā başladı. bubam yok dēken sen de mi bizi
 ğocan ney deyē. hemen gene ben bi çala bi avalladım tabi, hemen_aqlım başıma
 topladım, yatırdım_unu. gelin! gelin! dedim sofrayı ğuram, bayram sabāası, yidik, acı
 20 da'lı yidik_içdik ğaylı. urda yatdı. undan sona nejdēt dedi, ben götürem buba dedi.
 götdü, tā da bişem yok gitmem deyyo tā. ordan_esKişere gidō.bi su aldırıyā belinden,
 had_başam ille böyüK ğız da ağa! bora geti, ağa! bora geti. göTdülē işde, ğēdi ombeş
 ğün mü durdu, ombeş ğün durdu. mefāT_itdi işde bu. çok vāmışdı, on senedir falan
 vāmışdı unda hasdalık. kendine çok bağıyomuşdu demek ki. dişlerini çıkaTdırdıydı u
 25 zaman, kilódan düşünce hastalık meydana çıkıo. eline sigara hic_āmazdı. doğTur bey
 demiş, ben señe bişē sorcan demiş. sor başam_amca demişlē. beñe demiş bi an bişē
 oluō demiş, çoluū çocuū ğırıp geçiryon demiş, sonnadan da çok pişman_oluōn_ama
 demiş, neden bu? neden bōle yapıyon? ēy_amca demiş, bōle yapmış da u seni yimiş
 demiş, sen de çoluū çocuū yimişin demiş, doğTur. böyüK_ōlan da dē u vaķıt buvam
 30 ōleymiş bizden saklamış dē.

yirm senedir_işde çoluū çocuū elinde bağıyāz_işde. iki denesiniñ düününü yapıdım,
 buvaları yok. ben on_altı yaşımda evlendim. ombeş yaşımda nişālandım, on_altı
 yaşımda düünüm_ōdu. bi sene vēmedilē, ğayrı dursun ğüççük deyē. evel_ōlum bi
 ğavğa bi döüş oldu mu, ik sivtā sen de gidēdin u da gidēdi u da gidēdi. bizim
 35 kövün_ādeti ōleydi. biraz ğücenmeli ōdu, ben de bora peK_istemedimdi gene, işleri
 çok deyē. hē ōlan da ne dedi? alıp götürcem ben dedi sanki. u vaķıt amca ōretmen
 olcādı ū, giTdilēse sıra dōmuş āmamış. iş de çoğ_ōlunca ğādı giTdı borlāda. unu
 buvası türkmende, çengellēde okuTdı, borda hoca ōmayınca hani. nasip deyimiş ğayrı
 çalışdım_işde. ōlannara ne dedim? gidiñ gidiñ nerey gidēseñiz, gidiñ. yalnız reşbēk
 40 yapman dedim. em nasīb_ōleymiş.

ben yaşıım hinci nāpdın? deselē, pençereden baqđım çekildim, oTdum, biTdī. ne yāmışık, ne etmişik... işde birez de üzöldüm ne? işden güşten aptes, namaz geşlimde yapamadım, işde unnara üzüleyām. cenab_allā unnarı af_idē mi bilmem. bizim ğız vā üversede oğu, pek tırl ğız. tez canlıdır, çok da ĩdir. yalan, sāde, ğaypaK ğonuşu hiç
 45 yokdur. dōru dōru dos dōru. ama nāpam_ōlum? istemedik. urdan bi ōlan bunu şē bēki de habarın vādır. ē istemediK_ama nāpcan? ē yazıldısa bozulmuyo.

(Evlilik Hikayesi, Karışık)

ē vēdilē işde sōradan_amcayā. hē ğandırdı beni götürcen dedi. ne götürcek ne bişē
 yaptı. aha bōle beni borda çürüTdü, geşdi. bizim düünnēde çayırma denir, mumlu denir,
 50 u vēdi mi kövüñ kenarından davullā, zurnalā unu āmaya gidēlē. bizimkisi köv düünü olur. hinci ilK_önden beni başğası istedişdi, duTdulā beni. duTdulā götüremedilē tabi, ğadinnā çokdu. götüremedilē, birez_ışde ğiTdım, dört beş kere bileciye ğiTdik. burda ğarağol vādı, ğarağola ğiTdik. işde mākeme mākeme, hadi bu yōda bu benim_adamnan bu yōda beni verceK_ōdulā, yukarlāda birez bıçaklaşmışlā mıçaklaşmışlā. bu yōda
 55 düünde ata bindirilē de holluā atālā yā, ğuyruuna yapışmış, ğuyrünü atıñ ğuyrū ğopcaK galbe. işde nedense ōle_ōle_ōle bi düün yapığık, adam esgere ğiTdı, iki sene esğēde durdu, çoluk çocuk_ōmadı benden, ik sene de önden_ōdu. evde ğayınnanıñ ğayınnası vā, ğaynatanıñ ğaynatası vā. hē evel peyğambē sofrası dēriz, yere yayālā bizde, üsünde tablayı ğorlā, ōñden ōleydi. u ğalabalığın_içinde dede ōldü ğayrı, ādam_öl,
 60 ğaynata ōldü. ōle ōle işde günümüzü tükeTdik. bizim sülālemiz ölü ölüveri. hemen hasdalansın āşamdan sabā baqmışın_ölmüş. hē benim_iki dene dayılam vādı, bi āşamda öldülē, zeharlendilē de öldülē. ē ötekilē hemen_öldülē, dayılam ōle öldü, dēzelem_öldü. anam dēseñ ayçēyini dövdi dövdi gece benim ğayınnama, hatma bora ğē! namaz ğılam. namazı ğılıyollā, bi de ğuran getiriyō, bi de ğayınnama oğuduyo
 65 kendini, bi de deyomuş ğu, hatmā! bāmiye bişdik, ille bāmiyeden yi deyōmuş. anam da

deyōmuş ku, abā! bāmiyeyi yiyen_ama ben, ali ğızā, ayçeyini bitirveren deye demiş. az
 durmuş, gelīn! eve gē demiş yengeme benim. u çıkdı. dēyō undan sona durmuş murmuş,
 alī! sen de gē demiş. öteki düñürü de vā. unnā vākan çıkmışlā unnā, düñürünen unnā
 ğalıyomuş. ğız demiş biz bağaz mıyız? demiş. ne vā? bişē vā da çarıyolā déye. bağaz
 70 dēriz, sersem demek bizde. eve bi çıkdılāsā anam sandalyeniñ_üsdünde deyō, bēlli böle
 yapıyomuş. dili dutulmuş, innē yapıdırılādı eveli, deyemeyāmuş, yapıdırıyomuş. ben de
 goñşudan gēdim de hacılan köpej vādı aqbaş, u uludu muydu köpeK_uludu mu
 māhaqKak bi ölen_oluodu. aha ğarşımızdaydı, aqbaş dēlerdi. u da başladı ulumay.
 dēyon ku kēni kēnime baq, acaba anam mı ölcek kī? acaba hatma ğocana mı? ğavelleriñ
 75 ğarısı vā u da hasda. acaba anam mı ölcek ki? dēyōn, kēnim de bi hasdayın kı ben
 hemen kirlimnen mi desem pek de bilemēyon, ben gidēken dedim ğapıları ört,
 televizonu ğapat, git dedim. goñşu vādı, ben_uyumuşum sırada. ağamiñ sesini
 duyuvādım da ah_anam öldü ! deyleK ğağdım. bēn bordan yarışırkan tā hāfā sādēTdin
 vā hoca aşākı, benimki dēy yasdı masdı geşdi. gēmişlēdir habā vēmişlēdir. e anam
 80 ölmeynen, , u āşam_öldü. bubam da āşamdan giTdim, bir ki baqdim maqdim,
 keKgeniñ_anasıgillē, ēcıq hamır kesem demişlē, vadık unnā da ğalabalık bi girmişlē,
 çay_ıçiyoduq, içēken ali koşdu gēdi. ana! ana! ē, dedem_ölmüş. sūs! dedeniñ yandan
 āşamnayn gēdim dedim. ğağdıq gēdikse u da ölmüş. anamı esKişēre ne giTdilē, buvam
 göTdü, geTdi. yalnız şē ebe dedi ki hemşeri, dēze dedi seniñ_anan geşlīnde bi hasdalık
 85 geçirdi mi? dedi beñe. baq dedi annene çoK_eyi baq dedi anaña. esKişērden dedi verdī
 doqTurlan dedi, hiç_anañ alākası bile yoq dedi. ben gerçi yapıyon innesini hapını ama
 dedi, anaña alākası yoq unnan dedi. işde āldadıvāmişlā doqTur ğayrı baqmış... bāzı
 olannā beñe daqılırlā, anā! tā çoq mu? yā ölüm ne bilem, biz_ölüvereyāz_ama...

90 (Köyde Öğretmen Okullarına Kayıt)

ik_adam gelirdi hükümetTen, hinci bu kövde borda ğaş tane dul ğarı vā, çocuk vā
 buvası ölmüş, bunnarı toplālardı, arfiye yollālardı, urda öğretmen çıkālardı. bizim kövde
 de bayay vā. bi ğul da gitmedi, vemedi çocuunu. hē hē yāni beşden çıkannarı dōru
 öğretmenliye hiş_oğumadan. birē ğat da elbise vēdilē, oğula gelin déye, borda géydilē
 95 gene de gitmedilē. ben_üşden çıkdım hē, ama inci gene beşden çıkannara ğadan ğafam
 çalışır. siz havaya oğula gideyosuñuz dērim bazı.

(Kıyafetler)

tuman, pantula denir. hē külótlu pantul. düünde dernekde böle herkeş géyinir, işde böle
 penye... heP_öle öle, yāni en_alırdık böle. elmāsiyē, alTıbarmağ şalvāları, unnardı.
 100 şitāriyē vādı. çembē örtmelē böle, örtme örtünürdük. gelinnik vādı ğırmızı, yeşil, nası
 isdēse öle alırlardı, sōnadan beyaza döndü. altın dağılmaz_olur mu? böle bağ birine
 altın dağardı birine gümüş_oludu. gök daşlı bu yanı halkalı böle, birine altın_olurdu.
 beñe iki dağdıla. başlık vārdı, elli, yüz dutTurabildiñne herkes. ğarınıñ_ölüp ölesiye de
 yüzüne çarparlardı ölüm. beñe el lira vēdilē, elli lira para vēdim ben señe, nē ödendi nē
 105 biTdī. yüzüm ğāri esKi deri oldu. bitmēz bitmēz, buvan_el lira ādı, buvan_el lira ādı.
 çeñiz, bez göynek getirdim. işlemelilē olurdu, herşē olurdu.

(Arabaşı Yemeği)

ē ocā suyu ğōruz, ğaynamā başla. ğaynadı mı, oğlahā dēriz bilir misiñ? oğlāyı
 eliñ_alırsın ğāri. bi elinlen accığ accığ_unu ğaynā, bağāsın şöle. benim ğocanam
 110 kümür_atardı içine, kümür, meşe kümürü. uña daldırı çıkarıdı, bağdı u süvēnmedi mi?
 ğayrı bu ōdu, bişdi dērdi. süvēnmez_oldū zaman hamır, u zinilere dōkēriz, tavī da ğor,
 bişiriz. tavī da ince ince didēriz didēriz. bi de unu yeñden_ayrı un ğavırız, unu da
 ezēriz, ğoca bi çeñçirē, acı büvē de ğatāriz, tavī da ğatāriz, ğırmızılı ğaylı çoğ_acı

olur_ama. bi ğaşıa daldırısın, bi hamıra daldırısın, yirsin öle öle. çorba acı çok, acı
 115 çorba çok. hamırdan alıp acıylan birlikde... hamır_aynı paleze gibi bişē olur. paleze
 nişásdadan_olur. unu da yapāız, bi unu pek çok herşēsi olur. paleze dedi mi
 ğoyuldursun dökēsin saanlara, şerbet yapāsın, dökēsin, ğaşıq ğaşıq yirsin.

(Nişasda Helvası)

nişásda helvası dēriz. hin, şekerini ğatāız, ölçēriz saanna bi tepsiye. orda u ğarışdıra
 120 ğarışdıra ğāri olur, ēyce bişē. bişdi miydi baqđın dişlēne sıvanmadı mıydı... acık vādı
 ğız dolapda, geçen ğoñşu getmişdi de ona ğarıvādım, günsel getmişdi de. ordancım öle
 yaparız işte öle öle.

(Yufka Böreği)

yuğa böreyi yapāız. beş_altı ğarı toplaşıp bişiri bişiri bēlki yimişinizdir, undan sona
 125 ğayrı peynir mi vā? ıspanağ mı vā? ne vāsa ğarışdırın, döşēsin gözēlcecik bōl yaınan
 ocağda çevirisin çevirisin alt_üs getirisin, bi böreK_olur_işde. hē yuğa böreği.

(Hamur Böreği)

hamır börēn de açāsın çarşaf gibi bōle. kimin çarşava açıo, ben çarşavınan pek bilemem.
 ben yazma yapāırım evē zaman şēsi. ğıvrım, hē ğabağlı ğıvrım dēriz, ıspanağlı ğıvrım
 130 de, ne yapāsan yap.

-49-

ANLATAN : Feride ÖZTÜRK
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 72
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Büyük Belen \ Gölpazarı

(Genel)

kövümüz böyük böyük, böyük belen_ adı satan. yaşlılā vā yāni geşlē yoķ. herkeşin
 çalıştı paprika vā, hep paprikadalā, hiç kimse yoķ ğuzum. bi ölüm bi ğızım vā, bōle uçan
 ğuşa sorayan_ ama göremeyān da ğemeyāllā da. yō dede vā, dede vā hē. ne iş yapcan?
 işde bu sırada hārman_ işimiz vā, ekin biçeriz, harman yaparız. hē unnānan_ ūraşuyoz.
 5 hinci as sōra geşdi mi on_ ombeş ğün, findık toplarız. findımız da vā. şindiye ğadar da
 kirez topladıķ, fişne topladıķ. iş çok borda iş çok, bu kövün_ işi bitmez, anca ğar yaunca
 unda da hayvan bakayālā. hayvannā da vā, ğatırlāmız vā matırlāmız vā ğoyunnāmız vā
 öle ūraşırız. parayı nerde bulcan? bi yandan gireyā, bi yandan çıkayā. çok çok, para da
 çok, para da çok. pek kirezden para aldıķ, hana on_ ombeş ğün sona findık toplarız,
 10 undan ker ceviz çırparız, undan kerı üzüm toplarız. bizim kövün_ işi bitmez, ğar
 yāmayınca iş bitmez ğuzum. gündüzleri de çalışayāz ısaķda, gündüzleri dālara gideriz,
 aha dālādan geldik, topladıķ. hārman süreyāz, desde düreyāz, ekin biçeyāz, aha öle
 öle... yaķınnāda ölen geliriz bazı, uzaķ_ ödu mu ğemeyāz, dāda duşfuz. ā öle ūraşır
 duşfuz, köv yeri nāpacan? yapmayınca olmayarı ğuzum, olmayarı. yapmayınca
 15 olmayarı. bizimki birez ğaba türkce gibi, biz ğaba. anacım, bubā öylē annecim,
 bābacım, āblacım yoķ. bizde abā, hē ablacım yoķ bizde, anne yoķ, bāba yoķ, buba, ana.
 ğaba türkçē, bizim türkçemiz ğaba. bu kövlē bizim ğonuşmayı pek dutmaz_ unnā.
 beñzeri vādır da ācıķ_ unnā ehəcim, mehıcim dēlē, ehe mehi.

dēlē. biz_unu bilmeyiz, biz ğaba türkce aha öle gideriz biz. hoş gēdin, sevā gēdin_öle.
 20 kibarlık yāni dilimiz kibār deil, ğaba. ātıĶ ğayrı sen beyenirsen bilmem, biz_ācıĶ
 ğabadan gideriz. yāni bizim köv gibi ğonuşan_īsan yokdur, ğonuşan köv yokdur. biz
 devāmlı böle ğonuşuruz, bazı īsan ānne, bābā, abla, ābi u bizde yok. ağa deriz biz, ağa
 deriz. u taraf ğadi dē, manav borası manav.

(Bayram)

25 dıřardakılā gelīr, bayramımız da güzel_olur. cāminin_urda güzel_olur. da'lı yaparız,
 da'lı yaparız, ekmek bişīriz, baklafa hē baklafa lóķum deriz, bu ırmızan bayramında
 ekseri lóķum yapāriz tepsilēlen. cevizi ğuyarız_ıçine, tepsilēlen yed_sekiz doķuz tepsī,
 on tepsī, istedin ğadar bi hurun, bi tepsī bişīriz. undan kerī ekmeyi atarız huruna,
 çöreyidir. ğonuna ğoñşuna, fakire fikārāya biraz daıdırız, bişdik miydi bayram_āşamı,
 30 arfe günü hē. e gelilē dışardan gelen misāfirlēmize ikrām_ideriz. bayram sabayı şē
 ğāvelere şē çıkarız, ne vāsa, evde ne bulunursa. da'lımızdan ğuyarız, başġā
 peynirimizden, yourdumuzdan ne yakışırsa, şeyimizden ğuyā götürürüz_unu. bizi
 herkez birē zini çıkarır, herkes birē zini, erkeklē cāmiden çıkāķan hep bayramlaşırız böle
 sıralanıp. herkez birē zini yimek götürür, ğoca zinilere ğuyarız. herkes zinisini alan
 35 ğāvede yirlē. ğarıřdırıllā herkez_urda ğarışdırır. günüzün ğēmeye başlā eş dos ğonum
 ğoy aķrabalā. günüzün el_öpmeye gelilē evlere, öle gezēlē unnā. ğüççüklē hep
 büyüklen_ayāna gelilē, yāni bu ğapılāmız hic_örtülmezlē. üş gün sürē, üş gün bayram
 yapālā. e gezēlē böle düjün dernek de yapā geřlē toplanıllā da oynālā. gezēlē
 kövün_dışın, bizim kövün dışı satan erennē böle. erennere çıkālā geřlē, ollāda eylenirlē,
 40 geřlē ollāda orlāda dolanıllā, gezēlē, ğarıřıĶ gezēlē. unnā da ollāda bayram yapālā.
 gelennere şekē de olur, sofrā da ğurarız. hic_eve gelennē mese şeylē misēvirlēmize,
 el_öpmeye gelennere sofrā ğurarız, şekē de ikrām_ideriz, böle şē hazırlıklı oluruz.

(Hıdırellez)

45 hıdırellez de peK gözel_olu vā vā. hıdırellezī bu sene ğaş ğazandı? yedi ğazan, on
 ğazan pılav bişirdik. yedi ğazan, on ğazan pılav... köyleri dāveT_ideriz. hē onnara
 dāvetiye yollālā, şē ğayveye asālā. filanca köv dāvetlidir deyi yazālā. yazālā asālā,
 uranıñ ğayvelēne daqılır, unnā arabalanā, moturlāna binēn gelir. yimek yillē, bu
 cāminin_altında yıyoz. cēminiñ_altında yimekānemiz vā, urda urda yiriz. cēmide
 50 namazlāmızı ğııarız, yimekāneye inē, yimēmizi erkeklē öñden yir, unnā çıkā, ğayveye
 gidē. undan kerı ğadinnā girē, ğadinnā yir yimēni, daqılır_işde. undan kerı bulaşımızı
 yalaşımızı toplaşır... pılavlādan misēvirlere hoşetlere ğuyālā, unnā gelennē, misēvirlē
 götürülē. ayran_olur, bāzen kola olur. gene erennere çıkālā geşlē. yapālā, dovā da
 yapāsın gitTin miydi gene. aşıklā tepesi de vā şorda. urda birbirlēni beyenen çok bōle
 55 evlendiriyoz. hē hē esKiden öle bi şey yokdu. eveli bayramlāda sancaK ğurālādı
 urğannānan. urğannānan bi avaca sancaK ğurādık. hē hē çok söledik. ikişē kişi söle,
 ikişē kişi binēlēdi, bi tarava birimiz bi tarava birimiz. bacakları bir bir üsdüne ğör öle
 sallanırdık. hē öle sallanırdı. her bişē söyleyān, aqlına ne gelirse işde. geşlikde canım
 bileyān hinci ğayri ne bilem ne söledimizi. yok yā bizde māni mi ğaldı ğayri? biz de
 60 māni ğāmadı. sancaKda sallanan da sölē, seni sallayan da söle topluluğda. öle eyleniriz
 hē.

(Cenaze)

yimek götümeyiz, bordan_olunca götümeyiz. dışardan cenāze gelise una götürüz,
 yimek götürüz. bu ğayvelēde cenāzeynen gellennē unu yir. yok bişmez, bişmez.
 65 biraz_ālālā işde, genc_olursā ālaşırız, bārışırız yāni. u ğadā da üzülürüz yāni. yaşlı
 oldu muydu ğurtulmuş dēsin_atık. cenāzeyi kömdük gelince, u āşam yedi gece
 muğābele, yedinci gece unuñ_evinde mēvid_ oqunur ğāri. hē u kēninden yimek yapā
 ğāri. kēninden yimek yapā bifaz, gidenñē urda yir. urda bize ikrām_idēlē, muğābele

gitcek toplasıp da yā. bi dē ell_ikinci gece yapā unu bōrda yapā. ell_ikinci gece borda
 70 yaparız gāyri. gırkıncı yok. cēminiñ_altında yidiri gāyri. u şin pılavı bişiri gāzanınan
 āvısında, buray motura gūyā geli, borda ikrām_ideriz gāyri. erkeklē gene bi önden, biz
 gadinnā arkasından öle ikrām_ideriz hē. undan sona bulaşımızı yalaşımızı
 yārdım_ideriz birbirne, yıķā herkeş.

(Doğum Adeti)

75 daķım_alırız böbeyē, gızısa gız daķımı, erkek daķımı, una baķmā herkeş gidē. duyulur
 hē, kövde kövde duyulur heP baķmā gideriz_uña. hep kövlüceK_unu gideriz gāyri,
 düzek düzek tā bir_afta sürē u. şekē verilē işde, bizim göTdüklēmizi sereriz. bizim
 göTdümüz serilir, kendi aldıkları serilmez, yok. bizim göTdümüzü serēlē böle ipe. hep
 varan_oray daķā, varan_oray daķā. gırK_uçurma déye gezdirilē kövü. evlere, aha beñe
 80 getirilē, iki yımırta veririm, una götürülē iki yımırta veri. ē yımırta ādeT_ōmuş_atıK
 gāyri. bilmen_ātıK gāri hep yımırta vēriz. yāni yousa, āvında tavuķ yousa para vēriz.
 tavuK_olduķan kerı unu yımırtasız çevirmeyiz, heP_ikişē tene yımırta vēriz. çocūn hāķı
 iki, hē bir deil_iki. iki yımırta iki yımırta, yımırtan yousa para vēriz. sepedi olur
 anasınıñ golunda, anasınıñ yan bi yardımcı olūr. hē götürü hē.

85 (Halk Hekimliği)

gocağarı işi öndenmişdi. varıdı varıdı soulcan_ezmeleri neyi, göbeklēne çocuklan,
 göbekte ezēlēmiş göbeklēne görāmışlādı. varıdı varıdı. dizme varıdı, yaşlılāmız dēlē,
 gāyinnamgil gāynatamgil öte yanda böyüklēmiz. zeynebe dedilē unu. yok dedim
 çocūma godurman_unnarı. hē unnā esKiden varımışdı. doķdura götürmek
 90 derdinden_ū. çocuk şindi hasdalandı mıydı, ē şorlarda geyrekleri olurmuş, unnā batmış
 dēlérđi. belli yaınan sıaTdıram dēlēdi. ū geyrekleri batā, boralānı baķ böle böle, böle
 böle yaınan sıan dēlérđi. gocağarılā böle böle bi de İapa görłarmışdı. aķ toprak

ğorlarmış annına, aķ toprak amır yāni bōle soķuķ suynan ġarālā bōle, annına ġonacaķ
 95 ocuķun hateşini āsın gibisine. sarılıķ_ōdu mu sarı yazma ۆrtün dēlerdi unda da, sarı
 yazma hē. sarı yazmayı ۆrtünce geē dēlerdi. şindi dōķdura, hincik ne ōsa ōsun doķdura
 hinci. mızıķladı mı doķdura. esKiden ālamaya başladı mı, nazā deydi de bi ġocaġarī
 bulacan, oķudacan ocuķu.

(Nasır ve Sivilce Okuma)

yā unu ūř_afdaya niyetlenir oķuyan ġadın hinci, ben de oķuTdum_unu, ayāmiñ_ātında
 100 siñir ıķdı. ūř_aftaya, ūř perřenbe ūř perřenbe gideyān, u señe duz_oķuyvarıyoru,
 duz_oķuyoru, duz oķuyoru... hiş kimseye habē atmadan gelip eřmeniñ_ōñüne
 kōmeyān, suyuñ_ayāna unu. ūř devā kōmdün bōle, ayāndaķı siñir ġayboloyō, hē
 ġayboloyor. u da allān_işi. bizden ġüççük vā, oķuyan geş biraz. buvası vēmiř, buvası
 izinni hē, izinni. buvası oķurmuřdu evēden, buvası vēmiř izinni... hinci geeyā da
 105 baķ_ōlum hana dūnya dovayınan duru dēlē, geeyā da. ġöldün mü gemeyor_ammā.
 ġülmeycen ġayrı hē, benim bařıma ġēdi. aha bōle ayāmiñ topūnda ıķdı, yōriyemeyān
 ālayān ben. aman peK_acıyor peK_acıyarı... benim yaķınım_olu, dedim şeyimiz... ġız
 sevim! dedim ben de ġiTdim de. sen dedim, ayā bi baķıvā dedim, bu siñir mi? ne? beñe
 ūř devā oķuyvādı ġadıncaz, hic kimsey seslenmeden yenge dedi, buñarın_ayāna kōm, u
 110 geē dedi. hiş kimse habar_atmadım, başımı eydim yōrüdüm_ātıķ ġayrı. ġēřdi ama
 ayak pek ile veriyādı beñe, geşdi, geşdi. hē dokdura ġitsen dedilē ura kesēlē dedilē
 beñe.

(Kōyde Diş ekimi)

varıdı, dişci deyil_ama, ġārik u yapayor u morvinsiz morvinsiz ġidip ıķaTdırıyoru_ñā.
 115 yaşayor yā erkēk, aha u taravda yařayār. oķ ıķaTdırdım bēn, sen de ıķaTdırdın emne.
 gideyān hē. bi řeyi vā bōle aha unnan řekip alayorū. bōle diři dutacaķ řekilde řeyisi vā hē

pense gibi. yōk yōk hiş bişē yok. çıkādıñnan ġāri, aķıdalaĶ gel boray. öle çekiyâ ġayri. ālasan da sızlasan da yok fayda ġayrı, hē esKiden öleydi doĶduru nerde bulacan?

(Yemek)

120 yoĶ_ öle mēşur bi yimēmiz yok. hepsi gözeldir. çorbadan başlā, pılavdan. tahārna yaparız. ekseri tahārna bişiriz biz, tahārneyi borda kēnimiz ġararız. bulġur ġaynadırız, kēni taharnamız da kēnimiz yaparız. yourTlāmız, yourT yaparız. urdā bişiriz borlāda ġazana ġoruz, gidē harmana uvalarız, geġiriz_incē kevkirden, ölē unu u kēnimiz u tahārna çorbası. bulġur ġaynadırız ġazannānan, tavalānan. ġaynadırız, ġaynadırız, tā bu
125 ara ġaynanacak, çeşmeniñ_önüñe ġoca bi tava ġoruz, tavalāmız da bizim ġocā mancılık tavalāmız, unnānan bulġurumuz da yaparız. gidē üvüdüruz, pılav yaparız.

(İpek Böcekçiliġi)

ġozayı biz erişdiriz de ipeyi yapmayız. hiş yapmayız, ġozayı erişdiriz borda. getirle pekeTleri bize, ġutuları böcek yaparız da. satāriz, götürlē unnarı.

130 (Kıyafetler)

şalvā, penye... önceden işlik déyē bi şey vādı. dikēdik, kēnimiz dikēdik makinelēmiznen. başına çembē bālanır, beyaz_örtmeyd_evel. böle bunnā, fenklilē altına örtülürdü, beyaz bālanırdı. géyēdik, killimiz_olurdu. dikdiridik terziye, öle géyēdik. hē yük daşırız, hē bālarız. çocū baĶ bileyān sırtımıza bindirip. bu taravdaĶılā tā
135 ġocaman oluyor_unnā, bayaTdaĶı, ġaracaven taravı. gene bī uña göre, uñnara ay göre bi alırdıĶ, İaylon_ayaĶġabı. ekseri İaylon_ayaĶġabı, bayramlāda peK geçmezdi ölüm, gene geşlere İaylon_alır da géydiridik.

(Ekmek Yapımı)

ekmek hamırı yuvarlaĶ bükme. sereriz hamırī, yumurunca, Ķopunca serayāz bezlere,
140 serecek yerlēmiz vā. böle pineklē vā göz göz, ġuyarız furuna götüşfüz. birimiz ġor

birimiz... pinek, u pinen bōle yuvaları vā, yuvalāna ğōyoz tek tek. yuvalāna ğoyup alıP_alıp arabaya ğoyoz berābē, el_arabalāna. mehēle furunu, urā getiryo, üş kişi yaparız hē. insaniñ_ōmassa kēnin yapabilirsin. odun, çırpı yaķarız. bunnā ne çırpısı olursa yanā. furun aarır_olunca, u furun āmaya başladı mı, aız daşı olur furunun, aız daşı ārmış dēlē. hē u zaman çalayoz, içine temizleriz, çalarız, temizlēyoz bi palaynan, ıslak palaynan, sünge adı. sünge deriz, bālarız uzun bi āca, uzun bi şōle deyneye bālarız, unu çeke çeke temizleriz_unu. bide bide biz çörēk deriz. baķ ğaba dedik yā ā bizim şeyimiz. hē u ğaba türkce çörēk deriz. türkcemiz ğabā. undan sona bükmeyi. bi buçuķ sāt, iki sāt u sürē. bükmeniñ yeynilēne bālı, yeyni olduyu zaman çıkarayoz, eve döşeyoz. hē çarşaf_örteriz, mejburu örtecen, ğurumasın déye. undan sona dolaba çekeyoz. u dışārda durdū zaman kēni ıscāķlından tā çoķ ğuruyarı, üsdüne çarşaf yapıķ mıydı yımışacıķ duru.

(Peynir Yapımı)

peynir yaparız, yoķ keşi bilmeyiz. keşi evel yapālāmışdı. yourt, peynir yaparız sādece. unnarı bilmeyiz, unnarı biz zatı hiç unnarı añnamayız bile. sādece peynir yaparız, itiyācım_olusa yourt bişiriz, yourt yaparız, otekileri yapmayız. bişiriz, souduruz, çalarız, mayalarız. mayasını az ğatāsañ biraz beklē, sabā çaldı mı āşamleyin açarız üsdüne, götürüz dolaba sōusun déye. çoķ_ēşiyō, ēşir_ū āşama ğadar_ēşir. unnarı inēK_olursa eyē yālı südü u zaman_olur. bāzan yapan ğoñşulā vāsa yapālā, devamlı yapmayız.

-50-

ANLATAN : Fatma PEŞRAF
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul 3
 YAŞ : 76
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Kasımlar Köyü / Gölpazarı

(Hastalık)

napacaz biz işde böle?... koster, romatizme, gálp... ben gálp astasıyın, bu sakāt, bu öle hasda ben gibi işde, biz aha borlāda ik üç kişi oturuz böle. oturup dururuz aha iş yapamayāz. dā gidemeyāz bayıra gidemeyāz nāpam? ō davā da güdeyōduķ, böcek de yapayōduķ, hepsini yapayōduķ.

5 (İpek Böcekçiliği)

yapdıyđıķ, yapıdıyđıķ, om peKet böcek yapayōduķ biz. hē toumunu getiriyollā işde çıkarıyoduk toumunu, unū fara zamānı geldi mi de çıkıyā, silkdin miydi, u çıkıyār. üş gün durdu muydu çıkā unnā kēnileri. undan kerı ğayrı çıkıyā silkeleyān unu çıkıyā, silkeleyan unuñ toumunu pekeTden, u ğayrı kēni çıkıyarı. divannarı ğōyoz üsdüne
 10 sereyāz çarşafıan üsdüne, undan kerı yapraınan aha dutlan yapraķları ğıyayāz bıçānan, hē satırla. bıçānan ğıyayāz ěciK ğabaya ğāķana ğadan. u dala ğaķā ěcik böyüyünce, böle dal vēmeye ğāķarız böle. öle dēken çalı dikeyāz işdē. güççük çam, çalı dikeriz aha öle. undan kerı yolayān işde. ğoza öle olayoru. he ğozayı satayāz hē.

(Çiftçilik)

15 bā bāçe ölüm herkeşin pek baı evel varıdı. amma hinci ğayrı bā bāçe de bi çok yapan
yoğ. işde herkeş İtiyacı ğadan, kimin_ekin_eker, kimin_ē āçiçek herşey yapayaru,
İtiyacı ğadan herkeş yapayaru.

(Bayram)

20 esKiden altı gün bayram_olurdu, evelki günnē nerde yavrım? evelki günnēden gün
yoğ ğayrı. nişān yapālā, ğına yapālā işde gelin_indirilē, üş gün oluyor demek. istemē
gidēlē tabi, mendil_alacağlā, nişān yapacağlā. söz veriyōn_orde, söz mendili oluyor yā,
söz veriyōn, mendili vēdiñ mi ğāri nişānı yapālā, işde gelin_indirilē, üş gün oluyor
demek. istemē gidēlē tabi, mendil alacağlā, nişān yapacağlā. söz veriyōn_orde, söz
25 mendili oluyor yā, söz veriyōn, mendili vēdiñ mi, ğāri nişānı yapayālā. ğaş kişi
götürüsen_ā şeylen hısımini akrabani çağrıyon_ışde, ğaş kişi götürüsen u ğadan
gideyeru. götürüyōlā, ne bilem herkeş ğuyāsa u olur. çıklata ğuyā, tavığ kesē, ne isdēsē
unu ğuyā. u vağıt çuğlatayı nerde bulcan? tā ura iki gözleme çok bilene, hē helvā,
nişānda helvası aha öle. hinci ğayrı öle değıl, hinci ğayrı çuğlata muğlata hana
30 büsküdünü herşeyisini ğuyayollā, hinci öle değıl de. üş gün_oluyor, üş gün yapayollā
ışde. cumey_āşamı tel sarma olayār, tel sarma undan kerı ğına olayār ertesı āşam, ertesı
gün, bazā gün gelin geleyeru, biteyār_ışde. ayn_ışde toplaşıp millet, oynayollā, nası
olacağ? yō işde tel sarma deyāllā adına, ğayrı milleT toplanayār , bizim
çaırmağ_istemez borda, köv toplanır. undan kerı herkeş oynayıp dağılıp gideyā işde, tel
35 sarma deyveriyāllā. ertes_āşam ğına yağayāllā geline, ertes sabah da gelini bindireyollā
arabalara, indiriyollā işde bu biteyā. atınan geleyā, atınan geliyā... süsleneyādı tabi, atı
ışde ğulağlāna bişēlē bālayāllardı. bişē bālayāllardı. işde biz ata bindik, atınan geldik.
bizim günümüzde biz atınan geldik, at vardı bizim günümüzde. altın maltın bişē yoğ,
barmāna bi yūsük dağālā yetē işde, çok bilene. nāpalım ölüm? geçimi ū. hiş_öle bişē

- 40 görmedik. hinci unnā tā yeni yeni çıkdılā ğayrı, bizim gelinnere çıkdılā unnā yeni yeni. varıdı, başlıķ varıdı hinci yok. baķ bir_okķa misir_unu vēdilē, haşlama yapā da yirsin, ğarnın doyā. haşlama yaparız. unuñ suyunu ğaynadacan çencirede, unu salacan ğarişdiracan oklahaynan işde, uncuķ ğaşıynan yīcen. napcan? ne bulacaz? ekmek yok, aş yok. eveli öle nērde bulacaz böle ekmei? nerde bulacaz böle ğeyimi bol bulamaç?
- 45 tabi youdu yā. okuduķ birē ikişē sene üş sene okudum, öretmen vādı kövde. okutmadılā işde. zāten ekmek bulup da yidirebileyllā mıydı?

-51-

ANLATAN :Fatma KAMAY
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 67
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ :Üzümlü Köyü / Gölpazarı

(Köyün Sorunları)

kövün yarsı giTdi, yarsı da borda ğaldı. şindi ıTanbulda ev_olannā vā, şin_evi olmā neyete ğodulā, bollānı gesgey orā götceklē gerde ğalanı. isdanbullā ne deyollā, on_ev de biz_ılderiz deyollā. e ama isdanbulda seniñ_evin vā, biz borda ālayoz. burdan kövden gidennē, bedāvan deyi ödenecēk, yirmi sene ödemeklī hē. devleT de yapmam
 5 siziñ_ısanbulda eviniz vā, bordakılā ājil durumda deyō, sallantıya ājil durumda deyō, sallantıya vēdilē gene. evlē başlanıcādı bu yıl, olucādı, billeşecēdi oray. sulāmız yoĶ_evde kepāze gibī. dē on günde bi ğoyvayolā, depo vā sulara gidip baĶā yoĶ. sulā ā bu ğayaniñ_öte yandan gelyo ollādan. su vā baĶā yoĶ, alākeder_iden yoĶ köve. aha böle biz hep dul ğarıyız, otduĶ_aha böle ālayoz. bacaĶlarım dēsen yürümeyō hasda,
 10 ğānım hasda. saĶol yavrum işde iki günde bi toĶTura vā ğē, hapınan iyneynen işde hapınan duruyoz. bu da soluān, yerinden ğımıldayamayo. bir_an_eveli dedim ben de mileTvekiline bi tā gideydik dedim ibrāyime, dēzemiñ_ōlu vā aha ğāveyi çalışdırıyo. baĶam gidem dēze dedi. ne zaman gitcek? bilmem. evēt göçeyō, eve çıĶam da bi gözderem señe bi. evlē yerinden_oynayoz. hindi bordan daş_arabası geçeyā yā, bu ev
 15 tirildeyā benim_ev, şu ev. şin benim_ev bu tırvadan_öte yanda, goñşunuñ_evi göşdü, üş metire arası vā, bordan taĶsi ğadā aramız vā evinen. unuñ_evi göşdü hindi. bu evden çık dedilē beñe, seniñ_evde göçē dedilē. çıĶ_amma nerey çıkayān? yan bu

evi aldım ben sōnadan. ūin bu evde tēlike, benden baūa kimse yok, tıradan bu yanda
 evi heP_ oldu, sırf borda ben varın. ūin bu ev de tēlikeye bindi, tēlike altındayın ben. ūin
 20 u tarav sālām dedilē, u taravda ġayma vā dedilē, evlē kēni kēnine göçeyā baġ seKiz dene
 ev göūdü, ūin benim de göçēse doġuz_olcaġ, bu da göçcek. gene hana öle bi
 ölen_ōmadı. heriv_ avdaġa evi ġavıūdaġ göūdü, ön mālledede öte yanda. unu göTdülē sen
 de çık bu evden dedilē, seninki de göçē, seninki de yaparız dedilē, biz tabi arkası
 aramayınca benim_ev ġaldı. ben de işde sondan bu evi ādım, ūin ben bu yanda kēni
 25 baūımayım. adam yok baūımda, aha buncāz_ işde vā. unuñ_ evi vā ölun yeñi kövde. bu
 da içini yapamadı, ġücü yetmeyyō, çocuklā yardım etmeyyō. ġaydı dedilē, bu
 kövüñ_ altında su vā dedilē, evlē ġaydı ġuzum. baġsana ba! cemiye ba! içi de öle... baġ
 cemi de aūā dōru yamıldı cemi. yā ūin borda īsan niye ġāmadı, bütün adamnāmız_ öldü,
 atmış yetmiş tene dul ġarı vā. öldülē, ben bilmem hasdalandılā öldülē. evēt beū sene
 30 oldu benimki de öleli. atmış tene dul ġarı vā tabi yā. borası üç yüz_elli hāneydi. öle öle
 īsan ġāmadı. orda ġaū kiūi durayā bilmen ki, orda bayā ev vā de mi hācer? yeni kövde.
 doñuzlā geleyā bu çeūmeye, çeūme de vā ūurda aūāda. doñuzlā geleyā, üzümnerimizi
 desen, doñuzlā yīya. yāni zor bi durumdayız. bu hōkūmet, ūejr yerlēni dūūıneyā da bu
 bīciK kövü neye dūūınmeyā? biz de dövleT_ īsanıyız, biz de bi īsanız ġuzum. unnā paġ
 35 paġ paġ paġ yaūayālā orda. ūin bizim_ evlē ūsa ġırġ milyar_olcaġ, unnanġılā on milyona
 oldu unnanġılā. yirmi sene ödemekli, yılda iki milyar ödeyecek. yok da çoluġ çocuk
 ödeyecek. biz bi dul ġarıyız, ben nerde bulam? ben atmış yedi yaūına ġireyom, zor
 ġideyām be, yürürken deyneynan ġideyām. dōrT yüz ġaym mayıūım vā baġ, undan
 baūa hiū bi gelirim yok. evimde de hiū biūē yokdu ġuzum ūındē ġadar. dōrt senedir
 40 evime buzdolabı aldım işde, ayġaz_ aldım, zoba aldım, borcuñ_ içinde anca çıkđım, kēni
 kēnime. bi de ūsüz çocuk vā anası bıraġdı ġocaya ġiTdi, buvası da baūa hanım_ aldı.
 anası gelin_ olaraġ geldi, bi ölunan bi ġızı varıdı. ūindi iki çocūñ_ üsdüne bi ġız geldi,
 oturdu. e bi yol da ne dedi? ben bu ġarıyı evde istemeyān, unu çıkarcan dedi. iki tene
 çocū bıraġdı benim_ olan, ötekini aldı, ġarıyı çıkādı. u da baūġasınan_ evlendi. adam

45 ocūnan barabā ęabil_itmiř. bařęasınan_evlendi, ocūn birine ben baęayām, birine
anası baęaya. iki dene ocūm vā, biri aydın inede, alęı alayā u da. u da iřde kendini
zor_idāre edeyā işde. yok yok yok u aydındaki hiş ęēmez, gene bu ısdanbuldaki işde
bayramnāda ney bi gelir. aha bōle ęuzum, ęaldıK_aha borlāda ālayām ben de.
oK_ālayām bildin gibi deil, gōtūrcek deyām. vāli geldi hidrellezde. tamam dēze ālama
50 gōtūrcek, hana nerde ęaldı? aręasını aramasak, gene biTdi bu iř. mūtārımız ī deil, mūtā
kendine dūřıneyā. tā deyāmıř ęāsın bağam sallantıya deyāmıř. on da ısdanbuldan
ęuyam deyā bağ. ısdanbullān_aparTmannarı vā, emme biz borda ęarip ęaldık. dōvlet de
ne deyā, seniņ_evin vā. aha bağ duvara sac ağdım, aha duduņ ęaraltısında. bōle yāmur
yādī zaman, eve doloyo. duvālā gōen dē. beni ıķādılā undan kerı işde bu evi aldım.
55 āyle ęaldık ęuzum nāpcaķ? nābacaķ? bē bilmem. aha bağam dēzemiņ_ōlu işde, ben de
unuņ dēzesi olurum, ęardař ocūyuz. iřde u gōtūrüp getireyā beni, yol bilmen yolak
bilmen. e bi tā gidem dedim, bağam vāliye dedim, nası yapcaķ bilmen?

(Günlük Hayat)

aha bōle oturuyon. ēvēt sabay_ezanında ęāķarın. sabay_ezanında ęāķarın namascımı
60 ęıların, yende as tā yatarın, ęava ęaķmayo ķu zāten. ilerde hasda oldum ācile aldılā,
iyney vurdulā. biraz yaTdım muTdım, undan kerı ıķdıķ. aha geldim köve ęuzum_işde
aha bōle ūrařayom. yāni hiř bi iř yapamayām ben ęāri. daa, baa gidemeyān, her řeyim
para. gōle gideyām bazara sōüt_uzak. borda arabamız vā. beş gidiş, beş geliş on
ęayma, yol parası. oķ ya ęuzum, oK ęoyoyā īsana, ama mējbur ęalayāz, gideyāz.
65 nāpalım? ęaldıK_işde borlāda kepāze gibi. durumnā kötü, kövüñ durumu işde aha bōle.
bu da dün doķTura gitmiş bu da. ęızı vā deliğanni yirmi yaşında. işde ōlu ōmasa
yapamaz bu kendisi. bi adamınan napabilecek? apacık apacık ęazayā bu bāları.
buraya alcı gelir, geliyā arabasınnan vereyāz_işde.

70 (Gençlik Yılları)

geşlimizde yedi seKiz dene gāve varıdı, bazā ğurulurdu. boray hep nouT, fasille, mercimek, herşeyci böle yā gelirdi, ceminiñ_öñüne ğonurdu, alırdıkdı. beş_altı tene hayvan kesilirdi cumey ğünneri, alırlardı. çoK ğalabaydı köv, yāni şindi hayvan deil keminde ğörebilsek, nerde ğörcen? kim kessin? hayvan muyvan yoK ğayrik. ğöle

75 gidēseK_alırız bir_oKKa bişē, ğitmēsek... geşlimiz çoK_ī di, keşge u ğünnē ğēse ges ger. bācılık yapādık, pekeT böcej yapārdık, hayvanımız vārdī, benim_adam cambazdı, hayvan_alır, satārdı, ineklēmiz vārdı. hepsi ğayboldu, adam_öldü, hepsi ğayboldu ğuzum. İki bākur yatırmış da dört yüz ğayme alayom, u da beñe yeteyā. allah bin bereket vēsın. evime de baK herşēmi aldım. şindi kömür_alacam, unu dekneşdircem

80 şindi baKam, kömüre ğeldi sıra. aha unu demnen_unuñ_için ğonuşdu, adam malisanıymış, ben demiş malisadan getiriverem demiş. ölesem iki çuval ğetī, biz ğörem kömürü dedilē.

(Tarhana Yapımı)

yourdunan yapayoz, şin yourdu tavaya ğuyarız. yourt çalarız_işde. işde yourt süt

85 ğaynayınca yourt, süt gibi olayā, ğaynayınca. undanke unu ğatarız_içine, tavada uuşdururuz adamaKılı, ğāri incelir_u. undan kerı eve çıkarız, elekden ğeçiriz ğalbırdan. ğatāsaK salça ğatarız, ğatmassaK ğatmayız. undan kerı çıkarayāz_işde çarşavlara yayarız, ğuruduruz. undan kerı bişiri yiriz.

(Hıdırellez)

90 āy nasıl_olurdu ğuzum, yedi tavayı bora sıralālardı. bulğur toplārdık, kövden ev_ev gezelérđi. ellende bi dovul, bi şē motur, hem odun toplālādı, hem_un, bulğur, yımırta, yā, şekē, ne ğeçēse ellēne toplālardı, bora yedi tene tava sıralālardı bora. köv ğalabalıK üç yüz_elli hāne, milleT_oturu ğārik. pılavları yirdi, artan_odunu birisine satālardı,

un_ artāsa satālardı. artıŝa ıkarılardı, artıŝ artırma olurdu. u ilāzım_ olā yere, yāt bi yer
 95 yıkıldı, yāt bi su pahladı, u hiyetde u parayı ollara harcālardı. şindi ğuzum herŝē öldü.
 yineo, artanını milleT_ evine ğuyvarılardı, götürülérdi. ayran pilāv... kövüñ büyükleri
 giTdi, herŝē öldü. hepsi biTdi, nāpcağ? ben bilmen. çoğ ğayırōn, üzüleyon. u ocūn da
 hine oğulu biteyā ğayrı bu yıl. ortay bitircek ğayrı, ŝin bē u ocū nerde oğudacam?
 napcam? nası gitcem arğa sıra bu yaşda? erkek, ğız_ anasında. bağmayō, ben bağamam
 100 deyō, aha teze vağıtıda geldik, ben bağamam deyō ğarı. iki ocuk da unun vā, yā. nāpam
 ğayr? baş vuracam bağam büyüklere, müdürlere ney söyleycem, buluruz yatırız dēlēse
 biŝē düşünecek ğayrı, nāpam? hē allā yardım_ itsin nāpalım? sālığ sālamlığ_ osun.
 her_ iŝiñ başı sālığ. eyē bunnā da ōmasa kimsem yoğ, aha bunnā işde bağālā, nāpam?

(iftilik)

105 biz alıŝmağdan biŝē görmedik ki apaynan. adamnāmız da serhoŝdu. aşşama ğadan
 alıŝırdım ben, iki ocū ben sırtımda büyütüm. ŝu hamam tebesi dēriz u bayırlā heP
 bizimdi. keleme ğaldı, ormana ğaldı hindi. yazmadılā, napcan sen toprayı? dedilē beñe.
 ormana goyvādılā işde bu. bāalamı da yazmamıŝlā. bi düz yēlēdeydi bu taravlāda,
 unnarı da yazmamıŝlā. evet, malım mülküm ğāmadı yāni, biŝē ğāmadı, hepsi ormana
 110 ğaldı. şindi bizim kövde hepsi ormana ğaldı, bizim malımız mülkümüz ormana ğaldı
 dēceymiŝiz, bizē ormandan mādemki yardım ve dēceymiŝiz_ emme bizim köv becēp de
 gitmeye ku. hana bi iş becēp de giden yoğ yāni. hālimiz nice olacağ? ben bilmen. gene
 bi büyüK_ isanmıŝımız, gene bi sözünüz geē ğuzum, bu şeyi bi sorun. bu köv böle
 ğāmiŝ, çoğ da ālayan dēzelē vā de. bēki bizim sevabımız da señe doğunuvarır.

115 (Köy Hamamı)

borda hamam vā romatizmeye çoğ faydası vā. dereye ağayā böle ğayadan. allah
 taravından ğuzum_ işde, iki taravlı böle su ākıo ğayadan. yünsek, iki adam boyu böle
 birine ana deyollā, birine buva deyollā. allah taravından ğayadan ıkmıŝ, şu ğadan bi

delik. çocuklūmuzdan beri, evelden beri. anğaradan toğdurlā geldi, romatizmeye faydası
 120 vā bu suyun déye. ıscak sū. arabaynan yarı yola ğadağ gideyāsınız, öte yan da
 yürüyelek. yol, içine ğadan gidivēse, yol gitmeyā işde. şimdilik toprak, devlet
 yardım_itse beş dakçada yapā u yolu. mileTvekili boraya geldi. eline yapışdım, herkeş
 ğonuşdu monuşdu adamına, adam çıktı dışara. vekilim! dedim, efēnim dedi. sen dedim
 bu köve neyē böyle yapdın. tēzecim ben dedi, dört kere bayındırlık yolladım dedi,
 125 benden_ev_isdeyē yok ku dedi. sālām Íaport geleyā neyi dedi, bak sālām Íaport
 yollayalāmış. bak bordağı isannara acıyolā mı? eme iki gözleri kör_olcağ. ölüm dedim
 bak ben duvara saş çağdım gördün demi? dedim, gördüm tēze dedi. bi de ösüz çocūm
 vā gördün demi? dedim. gördüm tēze dedi. hiş başğa kimse yok borda benden başğa,
 bir ğadın borda duru mu? dedim. durmaz tēze dedi. ben ğazanırsam yapcam dedi. emme
 130 mūtā böyle aray ğarışdırıyo. vāli de geldi hidirellezde tamam tēzecim ālama dedi beni.
 geldilē boray ğadā. ben yeni köve gidemedim, yeni kövde yapdılā hidirellezi. araba tā
 bordan tıranın yanına ğadan sıralandı. giTdim candarmalā vā, pulislē vā hepsi vā
 kumtannā vā. sordum hanğısı vāli? işde bu vāli dedilē, tıranın yandā ğaymağamınan
 tikileyālā. vādım, ğaymağam beni örendi için, tēze, bē seni arayān, sen nerdesin? dedi.
 135 ğızım dedim, bē sizi göremedim dedim, gelemedim yeni köve dedim. sen ğēmedinse biz
 geldik dedi vāli. evlēmiz böyle, bizi bi aray topla bak, bē yeni köve gidemeyām,
 bacaklam tutmaya dedim. tamam_annecim sen gelemedinse, biz sen_ayāna geldik dedi,
 evlē olcağ, ālama dedi. e gene sallantıya vervēdilē işde. u nāpcağ? bilmem. bütü
 yaşlılāmız öldü, geşlēmiz ısdanbullara daşındı, bizim gibi ğariplē ğald_ışde. aklı
 140 ermeyennē ğaldı. ō biz aklımız ermeyo, evēki gibi, şin genşlē gibi aklımız ereyo mu?
 ermez_oldu.

(Düğün)

davıllı olurdu düünnēmiz, gelinnere dağılā dağılırdı. şindi düün müün bayram ney yok
 ğayrı biTdi. esKi düünnē, şindi bī havta düün yapardığ, yuğa yapardığ, çörek yapā

145 millete dağırdık, bōle eŖe dosda elpise alır, dağırdık, toplaŖırdık bōle dūünnemiz çoĖ
galabalığ_olūdu. gelinnere dağı dağardığ, bōle altınnā dağılırdı göbeklere Ėadā. Ŗindi ne
dūün vā, ne çocuk vā, ne evlencek biri vā. dađılırdı ufaĖ_altınnā ucuzdu yā u zaman,
alırdık ufağ_altınnādan dağardığ. ana buva bilirdi evēt, Ŗindi Ėızlā, ōlannā kēnileri
bilyolā ĖayrıĖ. buvası verince Ėızı iŖde, gidēsiñ, bi Ėız_evini görüsün, dağı ne
150 daĖacaĖsan daĖasıñ, dūünün ne zaman yapcāsan ayallāsiñ, dūünü yapāsin, geline ne
alcāsan alısın. davıl da oludu, çoĖ davıllı dūün oludu kövümüzde.

davıllı dūün, bordan gelini bindirdik mi oĖula Ėadan depeye Ėadan, oĖul vā ya giriŖde
evēt, oray Ėadan gelini gezdiridik davılınan. milleT_oymaya oynaya ōñünde. oynādık,
biz de geŖdik yā ben çoğ_oynādım. çivtetelliynen ĖaŖıklārnan. evēt çoğ_oynardığ.
155 adamnā dırān dırān dabancalā tüveklē ata ata. gelin, ōle gezērdi. sünneT dūün_ōsun
yıkılırdı bōle, köv yıkılırdı mābbetine. evēt piĖavlā dökülür, keŖgeklē piŖē. Ŗindi bi Ŗē
Ėāmadı, biTdi ōlum biTdi. geŖ Ėāmadı kövde, çocuk hiŖ yok, doğum yapan hiŖ yok. hep
yaŖlı, bağ_atmış dene dul Ėarı vā. avēt, atmış dene dul Ėarı vā. adamnā birez_iŖde
çoĖ_iŖdilē, çok mu çalıŖdılā? bilmen ki, çabıcaĖ ōlūvēdilē. çoĖ_içelērdi, evet üzümlü
160 yā.

(Ŗarap Yapımı)

üzümü çinnēlē, çuvaldan sıkālā bōle, çuvala Ėuyālā aha un çuvalına. suyunu sıkālā,
vidonlara doldurulā. ū su Ėaynā bölē. Ėaynadık, otduĖdan keru u ŖaraP_olur ĖayrıĖ.
Ėaynā faŖır faŖır, her_üzümde olur, herŖey de olur. evēt, bōle sarıcacığ_olur, çoğ
165 Ėüzel_olur. ilimon suyu gibi sarıcacığ_olur. gelen misēvirlē içē. āy hem nası serfoŖ,
hele benim_adam, hic_aydırmazdı, āŖam_oldu muydu. çalıŖırdım dālāda, undan keru
bēm_adam Ŗin Ŗuru Ėaybedēdi, dövēlēdi bēm_adama. ē beni dövölē, sen neye beñe
bağmadın? bağ kavamdan dabancan dipcini vurdu bağ, aha aha. amca vurdu yā, ben bi

gün gâkamadım, bēm kıava hasda. sen beñe neye bakmayan? e sen nerde içdin? ben ne
 170 bilem. bē āşama ğadan çalışayân çapa elindē, işmeseydin, ğaybetmeyeydin kendini,
 gebere ğaldı. böyle dēzeyi bulamāsınız. öle telāşeli, meşagğat ğadın bulamāsınız, çok
 çilem vādı benim. iki çocū dālāda büyüTdüm ben sırtımda. iki dene çocūñ_üsdüne
 bēm_olan ğız ğaçırdı. şimdi üvey_ana geldi oTdū. öñdeki ğarıyı çıkādı, iki çocuk vā.
 çocūñ birini anası aldı ğiTdı, birne de ben bakıyom. sōnadın gelen ğarı ben bakamam
 175 dedi, aha ğoñşuya da demiş, ben bakamam, beni öldürü u çocuk demiş. şin bu yō da
 kēni çocuklānı ğodu ğaşdı. ötennē ğiTdım de ğeTdım de geldim. birez çapaçul
 biliyōmun. unu ora dökeyo, unu ora dökeyo. her zabā dēyo on milyonnuĶ ğāvaltı
 yirim ben dēyo. hayātımı yaşayom dēyo. önem vēmış, sōnadın da yetiremeyince ğaşdı
 şindi. bu yō da ğıyāmet ğopuyo. ğayrı āladım, baırdım, ācile düşdüm. ācile yatırdılā,
 180 inne vurdulā beñe, hasdalandım.

(Bazı Üzüm İsimleri)

beylēce, ırızdaķı, ğara üzüm, ğadın barmaı, ğoķulu ğara, ğuş yürej, cımbıt, hacı balbal,
 elbeyli, ğara kāmıl, pempe çavış, ğoķulu çavış, yalı, yaltaç, çavış...

(Giysiler)

185 depeden ğeyme, pallaķ depeden ğeymelē olurdu. hana pullu pullu şimdi unnarı
 topladılā, üç_eteĶ_ olurdu. unnarı hep topladılā emme ğumaşdı u altıbarmaķ. evēt
 böyle yırtıĶ_oludu bōlandın işde, iki etek borda, bi de arķada olurdu. yanı başları böyle
 yırtıĶ_olurdu. ğuşaķ vādı, şal bālālardı. üsdüne Ķah ğeyēlerdi, Ķah ğeymezlerdi.
 ölecene çıkālardı evet. ğırmızı göynek, ğırmızı göyneklē olurdu bezden. bezden
 190 doķuma ğırmızı gömlek, sandıķlāda vā bizim bāzılının. başa örtme, örtēlēdi,
 hac_örtmesi vā. ğelin_āmaya ğidēlerse hac_örtmesini örtünülürdü. ğelin_āmā
 hac_örtmesi örtünülürdü. ğına āşamı örtü örtünülür, beyaz_örtü. dülbent dēlerdi.
 ğelinlik vardı, duvaĶ ğiyērdi, depeden ğeyme ğeyōdu u da. ğırmızı duvaķ dēlē una,

şindi cibindirik deyolā, duvayı örtēdi u depeden géymeyi géyérdi gelin, süslérđi, yüzün
 195 de yazālardı gelinin. allıqla yazālardı. kekir kesēlérđi bollandan, saçını kekir déyoz.
 kekir dēlérđi, böle tulum kesēlérđi, toğaları soğālardı böle. āy ne güzē olurdu, gözlēne
 tel ğırālardı, pul yapışdırılardı. gözellik sürēlérđi. ben hayātımda görmedim, gözellik
 nası? allıq nası olu? bilmem ki çocūm. anamız yedi tāne yāmiş, bize buvamız da
 zerhoşdu, e bi de zerhoş_ adama düşdük. hep serhoş öldülē hepsi, ālayān hepsi öldülē,
 200 ğorğoyon, doñuzlā geleyā bāçelere, göçen dē ev. öte yanda ayrıldı ev. baķam ben vāliye
 gitcen de çadır_ isdeycen. hora çadır ğuracan. başğa türlü çāresi yok, ev göçen dē.

(Köy Hamamı)

az siz ölenne erken geleydiñiz götürüdük. şindi düz topraĶ_ama yapmadılā. hamamıñ
 başına ğadā uraya yapılvāsa çok millet geleceK_emmē yürümeK_ oloyo. aısdosda
 205 köpüK_ aķā böle aķ paķ. ğudireTden, u ğayadan nası geldini hayreT_ idēsin. şindi çocuk
 da olayo orā, yımırta dutālā, al dede al! dörT_ayaķlı ğurbanıñız vā, bize bi evlāt ve
 deyollā. çok çocū olannā oldu urda. yımırtaı vāmiş delikte, böle déyolā. delik va
 déyolā böle böle. yımırta tutuvarılā, elinde alayo derlē, bişey_ alayamuş suyuñ_ içinde.
 dordan doraya deĵil_u. böle üş dene ocaķ vā deyo böle deyo. gelirlē, ğıpladan tarava
 210 soğdu mu, aha orda alayo déyō. köpüK_ aķayo undan kerı, u köpükden içeyosun undan
 kerı çocū oloyo. ğurban kesmē geleyolā. el_ ayāı düzgün bi evlāt vē... ğoynu hamamı
 dēlē, ğoynunuñ_ altı yanında ğoynu deyolā, ğoynu kövü vā. hē çocuĶ_ olduĵtan kerı
 hē şindi evelden biz bilmeyāz baķ, atalāmız deyvēdi bunu, şin_ orā heriv_ adamış, çocū
 olmuş, şindi çocūnan barabā ora ğurban kesmē ğemişlē. al dedesi ā! çocū suya dutmuş
 215 al dedesi ā! baķ çocuĶ_ geTdim, vēdiñ señe şükür dēken çocū içere āmiş ğuzum. su
 içere āmiş çocū ğalağalmış. orda demek ki bişē vā, cenāballahdan. sevinçinden suya
 dutmuş, çocū al dedesi ā! dēken bişē çekmiş, götmüş. ğolu bacāı dedilē u aķçasu

hamamlandan, göynu hamamlandan, ollādan çıqđı dedilē. atamız dedi bunu, biz hana görmedik.

220

(Maniler)

tallaya ekēlē darıyı

govana gūyālā arıyı

225 türkyede hic_erkeK gāmamış

başbakan yapıdılā ğarıyı

tabağda balıñız vā

petekde arıñız vā

230 nası ğurulanmayın?

başbakan ğarınız vā

tallası otlu gelin

paçası boğlu gelin

235 beñe bağmacasan

pırtıyı topla gelin

esKi kövnen yeni kövün_arası

240 sayın mütarım yakdı beni ğaşlānġn ğarası

sende hançer bende, köñül yarası

bu kövün hali nic_olcağ

(KıŖa Hazırlık)

odun_alayoz_ölum, paraya bindi ğārik her Ŗē. dört yüz ğaym mayıŖım vā benim, ğayrı

245 hiç çalıŖamayon, zırf_una ğaldığ. odun_alayām, kömür_alayām. hindi bi direkdö odun
getisem ben, bāçalām vā. elması vā cevizi vā içinde, getisem beŖ yüz ğaymalıkđır. beŖ
yüz ğaymalık kömür_āsam beñe bi buçuğ ğıŖ yetē. yiceK_ollağ_alayām bazādan.
beñe ay başına ğadā, birē ikiŖē kiló yetē. un çuvalımızı alayāz hē. piriŖdir, mercimekdir,
yādır. salça yaparız.

250 (Salça Yapımı)

tomatizi dōrarız, tavada biŖiriz, ges ger indiriz. unu bi de Ŗēden geçiriz, makineden,
salça makinesinden. eveli elimiznen, elekden_olurdu. Ŗin makine çığdı, ges ger tavaya
ğuyarız. u ğoyulunca ğadar pilāf gibi olur_u. undan keri duzunu atarız, indiri ŖiŖelere
ğuyarız. urda mis gibi beklē u. āgalara beylere, kim vāsa, mēmur āmırā. üç yüz
255 kilódan tomatız yaparın, ğarıP bi ġsanım_ama. hāyır ğiTdik başına hediye götürün. yir
misin āgam, paŖam? āy yimēmiyin annecim, yirim. bi köv_ekmeyi, bi salça ğuyarın,
cevizlēmiz dolu bağ, tā ceviz_āçlamız vā dāda da, tā gidemez_oldum. ğurağdan da
ōmaz_oldu cevizlē, yanaya. dibine döküleyā.

(TurŖu)

260 tarna yaparız, turşu da yaparız. sōle ğız! turşuyu pek yapā bu. ēşi ğatayoz, bōbē turşusu, tomatız turşusu, salatalık. yıķayoz, dilimleyoz, suynu ayallayoz, sarımsaķ, lemon duzu, eyşi, duz ğatayoz, ayallayoz çoĶ ğözel_olu.

(Evlilik Hikayesi)

beni de işde öle gelin yapıdılā, depeden ğeyme ğéydirdilē. hayır ğaşmadım. ben şin bi
 265 evlilik yapıdım, undan kerı yapımadıĶ_unnan, ayrıldık. undan kerı bu adama geldim
 ben. şindi bunnan evelā biz nişānlandıkdı. bi yolda yapımadık, ayrıldık, anamız ğarip
 yā. aķrabamızdı hābusu, adamıñ_anası aķrabamızdı. bi yolda anām demiş yedi tene
 çocū vā. ben_unnarı doyuramam demiş, āyrıldık. ben başğasınan_evlendim, u başğasını
 aldı. ē u da yapımadı, ben de yapımadım. ne dedi bi yolda? şin ben_ordan çıkdım, u da
 270 ğarsını çıkādı. ille dedi esgi nişānımı alcām, dedi. ē ben başğasına vādım ğāri, ne
 lūzum vā, başda alaydın, öle yā. ğāri peşime düşdü, nasip gene unuñmuş, una vādım.
 ğırķ sene durdum adamna, ğırķ seneden kerı gebervēdi. geberdī eyi oldu, ğurtulağaldım
 ben, pek çile çekēdim. dōerdi yā, evēt içē çekē ğē kafaya yur. yazık deil mi benim
 kafaya? nāpayām ben señe de yurayon bem kafaya sen? çalışayām bē āşama ğadan.
 275 yurabiliyōmum? çoĶ felākeTdi, pire gibiydi. işde bi bāķur bāli ğādı. dört yüz ğayme aha
 unnan_alıyom, heP_una bālandım ğārik. kömürün, odunun, yiyip içecem, çocū
 oķutmam, hepsi una bālı. çoĶ_iziyeT_eTdi. evde de hiş bişē yokmuş, öldü öleli eve ēşā
 alıyom. anca borcun_içinden çıkdım. hinden kerı de ğāriK kēnime ğalcaķ deyom. böyle
 zāmetler çekdim ben.

280 (Doğum Adeti)

bu ğadın şindi ebe dēy mi? şin köv_ebeleri oludu, böyle yaşlı ğadınnādan_ebe olurdu.
 şin ğadın, ārılanınca ebeye ebeye habā veridik, ebe gelirdi, doymu yapırdı. evēt
 yalıñız yapırdı. var_işde kēninden evde kim_olusa hā. zor_olanı yorğanı ğuyālā böyle
 sallatTırıolā. zor_olanı öle yapılārdı, ğolaylı olanı da ebe kēnisi yapırdı. undan kerı

285 sabāleyin ġāri çocū õmuş. biz ġayrı filancanıñ_çocū õmuş. biz ġayrı çembē mi alacağ
yāt bi hediye mi alacağ, alırdıq, çocua baqmā gidērdik, õle olurdu. çembē yāt para evēt,
yinecek bişē ġuyarız tabaya... emme bulğur, emme tarna, emme bişē, içne de bi de
çembē ġorduk. evēt çay verilē, yāt püsküt neyi ġollā çayın yanna, şekē verilē, patik
matik ġorlā, ġüle ġüle büyüT dē, dönē geliriz. ġırkında çocū aqrabalana el_õpmē
290 gidilir. duznan yıķālār çocū ġırK ġün_olunca. bõle duzlu su yapālārđı. çocuK ġoķmasın
dēyē hey yerini duzlālārđı. evēt undan kerı ġırk suyunnan yıķālārđı. ġırk tene daş
sayālārđı, u daşları suyuñ_ıçine atālārđı, ġırK kere süzēlerđı. undan kerı yıķālārđı çocū.
çocuK ġırklandı ġaylı ġoķmaz dēlerđı, hey yeri duzladıķ dēlerđı, ġoķmasın dēye.

(Halk Hekimliği)

295 hē ġocağarlā vardı, cillet bıçanan dizēlerđı ölüm. ġurşunu oķullārđı, depeñe bi su
ġorlārđı, bi çencinen_ıçine devillērdi, hē pek nazā vā dēlerđı, saşma gibi aşā inēdi,
ufacıcağ dōkēlerđı, delik delēlerđı, çocūn hırķasına daķālārđı. cizme olayını oķurdu,
al_osman dayınıñ_anası pek yapārđı. cilledin_ucunнан bõle dizērdi, ġan çıkarıdı. üsüne
bez yatırıdı, çocūn gelinci ġeşdi dēlerđı, ġabağulaġ ġeşdi dēlerđı. şin hep toKdur.
300 ġabağulā ġurşun dōkēlerđı. aha bõle şişērdi ġulaķları çocuķlan, ġızamıK_olurdu.
sarılıķda sarı yazma örtēlerđı, sarı ġöyneK ġéydirilē. sarı oldu, baķam üsdüne sarı
yazma örtem. başına bi ıslağ çembē ġoyon. sirke, hateş_oldu muydu bileklene, annına
sirke, bõle bi deliğannılā vārđı, dişini car car asılılā sōkēlerđı. kerpetennē, diş kerbedeni
vā, iyne yok, hap yok. getiri uraya bi ġolonyayı sürüveridi, aha ġeşdi dēze diş çıķdı dērdi
305 işde bu. vē paray_al git. çocūn_altına gelincik vā dēyelekden yımırta ġırālārđı bezine.
çocūn_altını bālālārđı, u yımırtayı ġübüllū çekērdi çocuķ. ġıpgırmızı ġızarıdı çocuķ.

-52-

ANLATAN :Seher Poyraz
 ÖĞRENİM DURUMU :Yok
 YAŞ :66
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Çerkeşli Köyü / Osmaneli

(Evlenme Hikayesi)

benim göynüm çok yükseklēdedi, kövde deĵildi, oĵuyannādadı. vallā baĵ hā. ormancı
 tāsini umdum, haĵīgatsın ābemin_arkadaşıdı orman daĵresindedi. haĵīgatsın
 ben_aĵıllıdım gene ama köve vādım. istemeyē aşāķı amcam geldi, ĵara yusuf niyāzi
 geldi, ĵara yusuf. benim yūķāķı eve gitmişlē, benim habarım bilen yoķ. ben de irmanlan
 5 hulisā yenge illēkin bize gel, dedi. kendi ōluna mı umuyodu bilmem ki. seni hannı köve
 yapacam dedi, saķın vāma dedi. u āşam dūñürlūe gitmişlē bā, dayıma gitmişlē, ben
 bilmeyom. ābem beni arķamdan bōle gözetlemiş. ben de giTdim_uraya, otudum_işde,
 misēvirlen yanna oTdum, ĵaĵdım geldim. meyēlim u āşam dayımlā yuķara gitmişlē.
 benim habarım yoķ yāni bi şēden. eve gelince duydum. buydeyleri vā şeyleri vā déye
 10 işde vēdilē beni uraya. dayım paraya geleyā buna, ödüç paraya. memeT dayım. u da
 deyo ķu, sen deyo ĵızıñızı verisen deyo, parayı verim deyo ĵayınnam. atıķ yalan
 sīmayam om beş lira mı? on lira mı? unnāda da para vā u zaman, reşbēlē, bōyüķ reşbēlē.
 istedilē işde vēdilē beni uraya. bi araları açıldı buva parası için. aşādaķı fetiyeye iki
 yüz_elli demişlē, bā da yüz_elli isdemişlē. yüz_elli milyon vēmeK_için bi dūñinde
 15 bōle atlaTdılā, bişe yapmadılā. isdemedilē yāni, para vēmeyolā yā, cerez merez ĵēmedi.
 undan sona işde buva parasını vēdilē, vēmişlē ātıķ. vēdilē yüz_elli vēdilē. amcam
 demiş, verecez demiş. sorā verince görümlük yapıdılā, undan sōna görüşdürme yapıdılā.
 çēñiz_asdıķları āşam ĵayınnam bulamaç yapmışlē, yiyememişlē koķudan, koķutmūş,

serememiş_eralda. yā ğadın reşbēkden eli mi ereyō herşē yapmaya? çorba bişereyo bū,
 20 bi baķayom ķu çorbañın_içine un doldurmuş. yenge ! sen bişi çorbay deyo kemāl. ben
 de herşey bol, ben ğulaķlı yapayom, gözleme yapayom u zamanķı ğünde. undan sona bi
 ğiTdim, bi ğün evlenden bi kile kül çıkādım kül, bi kile. ocaķları ğocaman, yakmışlā da
 yakmışlā. undan soracım ķapın_arkaları reĉbē evi tabī herşē kesēlē, desdirelē urlāda.
 gözēlcecik süpürvēdim, şāpdım. ğaķdım, ğiTdim. beşebirlik vādı bilezik yokdu hē u
 25 zaman beşebirlik daķdılā işde. düñün nikā olduķ biz_u zaman, vasığa basması alcaz déye
 nikā yapıdılā hemen. vasığa basmaları vādı u zaman, hazır basma alamayan bōle.
 vasığayınan vereyolā herşeyi. nikā çarđılā ğiTdik, imzā aTdılā işde, geldik, vasığa
 basması aldılā, ğörüşdürmeye taķıl_aldılā işde. iki ğat, üş ğat almışlādı unnā, annem de
 az dedi, beyenmedi. ğayınnam taķılları āmış geriye, kendi āmış hē. bi baķdım ben, anne!
 30 dedim birini āmış dedim. endi u zaman herşey, patısğa endi, beyaz patısğa mesā mavi,
 yeşil heP_ōle şeylē. āmış bi ğatını ğiTdim. annem sonundā ben dedi u ğadan şē vēmем
 dedi, annem. ğiTdik iki ğat gene yünnü aldık, bāzen_aldık. dört ğat aldırdı annem. gene
 undan sora düñüne ğāķışdıılā işde. dovullu oldu. buvamiñ_arkadaşı vādı, zipçik çalādı u,
 ğırnata da vādı. çağır_āmetlen gelini de ğaşdıdı u zaman yeni ğēdi, saym_enge.
 35 gözellikleri süsledi, başımı ğıvırdı. ū maşası vādı onun bōle, u zaman ğaşdı da u, geldidi
 u düñünde. düzgünnüK geTdi, sürdülē bōle işde. yōķ herkezin yok, aldılā heralda, mor
 mor telliklē aldılā işde. tel de alırlādı. ğoñşulara dađdırlā, ğızlara. ğalın tel bōle...

(Kıyafetler)

eveli ğızlā ğara don, ğara düzen ğéyēlēdi. bütün ğızlā ğara don ğéyēlē, yeşil entāri,
 40 pempe meselā, pempe birman düz bōle, ğız_öldü belli oludu yāni. birman ğéyēlē,
 birman yapıdırlādı. bōle düz birmannā vādı. ğadinnā dipden doruya allı yeşilli, hana bi
 örneķ şelvā entāri ğéyēlēdi. altı metireden hem entāri çıkıyā, hem şelvā çıkıyā. canım ne
 örtünüsen örtün, yemeni, beyaz yemeni. ayaklāda ayaĶğabı isķarpın, beyaz çorap, beyaz
 ayaĶğabı, beyaz eldivan, gelinnē bōle ğéyēlē. erkeklē de elpise... evelden_uzun_iş

45 donu vādı. biz patisğalara hep dikdiridik burlara ğadan. burlānı işlēsın, dantel yapāsın. göynēklē, öle oymalı yok, heP_ asğılı, burlādan birē asğılı öle dikdirilēdi, halam dikēdi. herkes makineynen dikdiridi. sefā halam dikēdi, herşeyi dikēdi u. sōra bağ böle buray böle yazacan. gözlēnin_üzēlēne incececek böle ğorlā, bi de burā ğorlā. ay yıldız nası? aynı böle. ay yıldız yapālā böle. pulnan böle buray şindi āda süreyolā, buray böle
50 pullānan süsleyolā. şinci fıçık fıçık pırıldaklā pempē, yeşil öle pullā ayn_unnādan ğorlādı ādanıñ_üsdüne, yuvarlak yuvarlak allık vā, allık sürēlē. yanaqlā, dudaklā, hatırlı yerlere sürēlēdi. kövde işde hatce dēzem yapādı, borzan ğızı beni saym_engem yapdı. ğınadā işde götürülē, bū ferid_ablanıñ kap_altında oldu benim ğına. buray götürlē seni, oturulā, herkes sandalyelē dizē. sandalyeden ikişē ikişē ğaldırlā herkesi. undan ker
55 çeki çekēlē. bu filānın, bu bobānnesinin, bu annannesinin, bu dayısının yāni çeki çekēlē yāni. altın maltın yokdu, para, ğap. gocca sele ğabım_oldudu. çoK_ oldu, unu annem hep şe yapdı böle. öle ğınada erkeklē yokdu evelden, erkek hic yokdu.

(Çeyiz)

çeñiz bi oda çeñiz, çok çeñizim vādı. ōhō ğoca pōça ğayınnam_ede, ğoca pōça
60 annem... çeñiz bi duvā uzun_enteri meselā, bi duvā şelvā, bi duvā böle en, en_asālā, altına çarşaf yayāsın. şindi bağ camıñ burasınā ip gerēlē, buray çarşaf dağālā, bu duvā heP_uzun entāri olur. öteki duvā şelvā olur, üzēlēne entāri olur meselā erkeK_entārisi vāsa erkeK_entārisi... üzēlēne havlu olur, diğoltalā, iç fanneleri işde. şeylik, göyneklē olayā yā, hazır yokdu öle bi şey, hep dikdiridik. beyaz dikdiridik patisğadan çeñize
65 bakma gelirlē. bi yasdıynan gelin_oldum ben, vakıt yokdu, annem_alamazdı. yōğ yōğ ğaryola nerde ölüm bē. çocuklan sünneT düününe aldık, biz undan_evel aldıkdı. pala bezi, pala bezi vādı, yer yataydı. annem veremedi, ğışdan çıkākandı, annem dedi, harman sonuna ğoyun dedi, yatayını filān alırım dedi. bi yasdım vādı işde bi nemazlam evelden bi pōça, hamam pōçası, hamama gidēken pōça yapādığ. bi de musap kesesi bi

70 de iynedennik. bi de musap kesesi dikēlēdi. gelini hamama cumartes_gün işde olan taravı götürür, parayı u verir yāni olan taravı. hamamcıya altınları verisin, urda hamamdan çıkdıkdan kerı helva alırla, çöreK_alılā, yirlē. yollāda artıķ dovullā ğarşılaya.

(Mani)

75 mindē üsdünde pire
fırladı ğıTdi yere
u yar beni ğörünce
şapķayı furdu yere

(Bazı Kelimeler)

80 pate, terke, ğavız, köpen, yörme, avlay, ayazlık, bidımna, cımbıt, çantaķapak, çilte, çılınķı, çon, daraba, dırabazan, donçak, elgemsāma, allanemir, ğuşluk, hayat, zelletli, ğayma, tańga, şıpdık, halaşa, şaylak, döngel, kürde, esi, enki, kesmik, üryā, ańnığabaķ, apış apış yörümek, bürkme, combak, dumay, engascikden, erfene, eşgeri, hodalak, holdur holdur.

-53-

ANLATAN	:Nezire Ünsal
ÖĞRENİM DURUMU	:Yok
YAŞ	:69
ETNİK KÖKENİ	: Manav
DERLEME YERİ	: Yeşilçimen Köyü / Osmaneli

(Bazı Kelimeler)

horun, hursant, imanna, keşir, künge, mancā, mozamorta, osumuna, ölüç, ötürük, yivcık, ayle, kâhet, ilgiş, mecmur, bürüncük, pürçekli göynek, epbap, ebemrāmet, efin, engascıkdan, enkıpda, şımal, şımar, tecimillet, topalağ, yaır, yalanğı, yenşek, zivil zivil, ğazel, ğındap, ğubat, ğubuz, hasıl hasıl, hasbeten, ğatık, keşir, mihra, mozağ, mökem, nāhağkere,

(Ekmek)

maya tutulur. un_elenir, maya tutulur. ekmek suyu ılık su, ılık su duzunan ğarışdırılır. ekmek yumurulur. ekmekden çıkılır, furun yakılır, odunna, bā çırpısınnan şeynen yakılır. güzelce süprülür. bi paçavraynan, paçavraynan bālanır şeye, odun gibi şeye. sünge dēriz_una. undan sōra bide. ekmekleri serēriz, ekmek serilir. beze, ekmek sofrası, şey sofrasına, sofraya. ekmek serilir, bidelē serilir, undan sōra ekmek serilir. bidelē ilk siftā furuna ğonulur bişē, undan sōra ekmeK ğonulur. ıspanağlı olūr, yoırtlu olūr, her bi şēli olur. undan sōra cevizli ekmek yapāriz. lóğum gibi çöreK_olur. undan sonra ekmekleriñ_arkasından çöreklē ğonur. bideden sora ekmeklē ğonur, ekmeklēden sora çöreK ğonulur. undan sora yarım sāt bi sāt bişē undan sora çıkarısın, serēsın. eve serecen, üzerini örtēsın, ekmek bōle. altına tava ğorsan ğorsun, ğomassan eyē furunun_ī

deñlse tavaynan ğorsun. ĩse sũpũrsũn de ğorsun. kũlçe, kũçũk kũlçe olur. ekmeñn artımı, ekmekden artā kũlçe olur. unu iține ē ŧē ğorsun. yumurta ğorsun. una kũlçe dēriz. çiy yumurta ğoycan.

20 (Gözleme)

gözleme, eccık bi ğaşıK ğarbonaT_atāsın iține, bi ğaşıK sirke ğorsun, bi ğaşıK_undan sōracım yā ğoycan. duzunan, accıK_ılık duzuñ ŧeyinen, duzlu suyunan gözlemeyi yuurcan. getiricen, açaçan bi de gözlemeyi. oğlaynan açaçan. açdıKdan sorā ē yāda, iține peynirli de ğonlur, sāde de ğonlur yout, gözleme dēriz_una. bişircen ŧeyde, tavada yāda u gözleme u.

(Bazlama)

bazlama da ē ekmeyin accık paK mayasınnan, ekmek mayasınnan, accık ğabardacan, ŧölē ev ŧeysinnen ğoparacan, ğoparcan. unā bazlama yayacan, unu da hafif yāda, u da hafif yāda bişecek.

30 (Kuş Lokumu)

ğuş lóğumu, ekmekden accık_artıracan ekmek bişiriken. ekmek bidelerinen berēbē unu ğüzēlceciK_ičinē ē ŧē ğoycan, ceviz ğoycan. hafif yuvarlaycan_unu, ŧöle simit ŧeysinde ufaK_ufaK kesecen. ından sōra tepsiye döşeycen, çıkarıncası ekmekle ŧē simitlernelen bidelernelen berēbē, u bidelernelen ğonlur. ē ŧekēse ŧekē, eyē bekmesse ŧöle ŧerbet gibi yapacan, üsdüne dökecen. u da ğuş lóğumu.

(Keşkek)

keşgeyī tencireniñ_altına yā soan yapacan. yā soan yapacan, curu yādan yapacan, yā soanı yapacan, suyu ğuycan. souK su ğuycan. touyu ğuycan, buydeyi yığaycan. unu da

içine ğuycan, hic_ocaya ğomadan. ikisini birlikde bişircen. bişirincesi bişmiş déye
 40 bakıcan, indirecen. undan sōra bu siver peket yaı_ōsun, inek yaı_ōsun. undan ğatacan,
 çarpacan. çırpınca işde keşgeK_oloyo. touK_eti içinde, touK_etinnen berēbe
 çarpacan, buydey de ezileyō. etinnen berēbe çarpıncası içinden kemiklerini ayıracan,
 undan sōra keşgeK_olacaK_u. üzerinde yā dökmeK_isdēsen tabağlarının_üzerne
 gezdircen.

45 (Katırcı Helvası)

ğatırcı helvası, ğatırcı helvasını ocaya suyu, şerbetli suyu ğoycan. şekē de olabilir, biz
 bekmezden yapādık. bekmezin_içine accık su ağıdacan, şerbet hāline gelecek. getirecen
 unu, ğaynākan su ğaynākan ötekini içinē, unu dōkecen elininen. bi yandan ğarışdırcan,
 bi yandan dōkecen. undan sōr, dōkdükden sōra şōle ik_üç şey bōle çevirecen
 50 kepçeynen. sōra yapışmaması için accık yā, bi ğaşığ iki ğaşığ yā dōkecen. yaınan da
 çevirecen, sora cevizi dōvecen havanda. getiriyon avaç siniye, avaç sininin_üzerine
 cevizleri bōle dōkēsın. undan sōra u helvayı dōkecen. güzēlcecek tepsinin_altınnan
 helvayı gene üsdüne de dōkecen ceviz, altına da dōkecen. tepsinin götünnen unu bōle
 ezecen. ilk siftā bi ğızardacan_unu. tepside ğızartcan. undan sōra, hafif ğızartdığdan
 55 sōra şeye dōkecen, ē siniye dōkecen, cevizleñ_üsdüne. üsdüne de ceviz ğoycan, altına
 da ceviz ğoycan, unu basdırcan. ōle basdırcan, unu bağlava şeklinde kesecen. ū helva
 işde ğatırcı helvası olacağ. u sıcak da yinir souğ da yinir.

(Mala)

malayı da işde suyu ğaynākan, malanın su ğaynaycağ. malanın_içine bi elinden gene
 60 ğaşıynan bi elinde de unnan bōle dōkecen. undan sōra una da yav dōkecen gene

sarmaması için. yavı dökecen, unu ğaşıķ ğaşıķ ē bi tabā alırķan, cevisse ceviz peynirse peynir serpelekden çıkaracan. üsdüne havif gene öle yāsız bübersiz şēsiz yā dökecen. u öle.

(Kulaklı)

65 ğulaķlıyı yumuruyosun, ē duzunu unu mesā ğalın duz ösa tā ī olur. ğulaķlıyı yumuracan, yumurduķdan sorā, pazı hālinde kesecen. öveleycen_unu ğoycan. üçse üç ikise iki mesā, dörtse dört, unu güzelce açacan, ğulaķlı hāline getiricen, meselā ğulaķlı hālinde basdıracan. siniye ğoycan. içine bişē ğorsan, eyē şē engün mantusu gibi olursa içine nohut ğorsun. engün mantusu içine, engün mantusu dēle. içine nohut ğorlā bōle büzēlē.

70 undan sōra bişircen. suya atacan, ğaynaķ suya atcan. ğaynaķ suda işde genē yarım sāt şē olcaķ. yarım sāte yaķın bişecek. tepsiye gene hafiv sitile dökecen, sitilde hafiv su gezdirecen. undan sōra bi tepsi mi olur bi tencire mi olur una alacan. unun güzēlceciK_u souması için tepsiye yapacāsan_unu, cevizi imān şeyi dövecen samırsayı, samırsaķlı istēsen, yourdunan berēbe ē eyē şēse ısaķ_olmaycaķ. üzerene

75 gene ğarışdırcan şeyi yourdu, üzerene gene büberli yā haşlaycan.

(Sallandırma)

sallandırmayı, ekmekleri kescen ev_ekmeyini, köv_ekmeyini kesecen, ğızardacan. zoba üsdünde ğızarır, bu ğuzine zobası. zobanın_üsdünde ğızardacan. undan sorā kelemleri bişircen. güzelce ğızardacan ekmekleri. şeyi de bişircen kelemi bişircen.

80 kelemin suyunu ğızardıķdan sora, ekmej basdıracan. kelemleri çıkaracan ilk siftā. undan sorā kelemlere, bi güzelce bōle bi yā haşlaycan. tereyavı da olur peket yavı da olur. undan sorā öteki ekmekleri çıkarcan, unun suyuna basdırcan kelemlen_üsdüne ğoycan, una da haşlaycan. undan sorā en_üsdüne işde ğırmızı hafiv ğırmızıdan büberi yalnız

büberi, ğarabüber. ından sōra ğırmızı büber, yaın_ıçine ğonmayacaĵ. u Şünkü yanā.
85 urda elininen bōle Őapacan, dōkecen.

(Kedi Batmaz)

kedi batmazı da getircen tepside, ū ğaynayan suda hafivce ğaŐıĵnan alacan. su
ğaynaycaĶ_accıĵ duzunan bōle duzlu su ğaynaycaĵ, hafiv duzlu su. unu ğaşıynan
un_alacan. unu tepsinin_ıçine ğaşıynan Őōle serpiŐdircen. elinnen Őōle Őōle
90 bıdıĵlaycan Őōle. ğōzelce bıdıĵlaycan. unu bōlē Őapacan, ğūzelce dūvūlcūk yapacan.
undan sōra elininen, ğaşıynan bi yandan alacaĵ, bi yandan ğaşıynan atacan, bi yandan
ğarışdırcan_unu. un da ğarışdırcan, u kedi batmazı dōkecen. undan sōracım yā soan
yapacan, yavınan berēbe getircen ūzerine bōle haŐlaycan.

(Yumurta Helvası)

95 yımırta helvasını, yeterin ğadā yā ğuyacan, curu yā ğuyacan. curu yavı hic_ocaya
ğomadan, un da getircen yanıña. unnan berēbe ilk siftā yavın_ıçine Őē yımırta ğaş tane..
egē azsa az bi yımırta ğırcan, çoĵsa iki yımırta ğırcan. unu adamaĵıllı Şeyi yavınan
berēbe bī çarpacan. undan sorā unnan çarpacan. hic_ocaya ğomadan. undan sorā
adamaĵıllı çarpdıĵdan sora ocaya ğoycan. u biŐimeye Őōlcaĵ bōle. bōyna elinde
100 ğayıŐdırcan, unu ğatıyen bırakmaycan_artıĵ. ğarışdırcan sorā eliñe ğaŐıya bōle
ğēmeycek, tavına geleceK_u. undan sora suyunu ğoycan, Şekerini de ğoycan,
ğarışdırcan.

(Şerbet)

Şerbet yapacan, Őerbetin_ıçine accıĵ da niŐásda ğoycan. niŐásdaynan berēbe curālacıĵ
105 bōle ezecen. hē ezecen, u fazla ne curu olacaĵ. cur_olursa çoĵ bōle bulamaş gibi olur.

ğararınca olacak, ğarışdırcan güzelce. tepsiyē, ocaya tepsi ğoycan. tepsinin_çine yā
 ğoycan, sarmaması için. dökecen_çine, undan sorā bi elinde ğaşıık bi elinde de ē šē
 olacak, ğazıycaı. ğazıycaynan_artık düülcük düülcük olacaı. u. böyle şe olduğdan sora
 ğazıcaınan adamaııllı ufacıık böyle şe olacak. undan sora yīcen. souk da yinir, ısaık da
 110 yinebilir.

(Tirit)

ocaya suyu ğoycan tiritiñ. içine yımirtayı ayrıyeten yımırta olacak. sovan, baı
 unuñ_çine de baı ilkin soan çentTircen tencireniñ_çine. yavınan unu bi ğarışdırcan.
 sovanı çentecen. ından sō tencirede güzelce ğavırcan, suyu ğuycan, yeteriñ ğadā suyu
 115 ğuycan. undan sō yımirtayı suyuñ_çine hafıvce šōle yımirtayı çarpacan, suyuñ_çine
 dökecen böyle ğarışdırcan. ekmeyi de u tiridi de ekmeyi bi tepsiye dōraycan. ū
 ğarışdırdın sulū yımırtalı şeyi getircen, keıçeynen böyle ekmeleñ_üzerine dökecen u
 da tiriT_olcaı. mercimeknen_olur, yımırta tiridi olur, fasille, nohut. ından sora bi de
 yımırta tiridi, bunnan üş dörT tānesiyle olur yāni.

120 (Patates Otutturması)

patēz_oTdurmasını, topalayı bişircen ilk siftā. ından sorā bişircen, rendeleycen
 patēz_oTdurması, köftesi ısaıklamaya köfte olur. otuturmā her zaman_çin_olur.
 sulusu da olabilir. yalnız köftesi, patatiz köftesi ısaıklamaya aynı böyle köfte gibi olur.
 ötekini güzelce rendeleycen, accıık hafıv_çine bi iki ğaşıık böyle su damladacan. undan
 125 sora maydonoz baharadını ğatacan, tepsiyi yālaycan, dökecen güzelcecik. undan sora
 yımırta, üzerine çırpāsan yımırta çarpacan. azsa yımırta, çoısa üş dörT tene mesā ik_üş
 tene yımirtayı ğıracan. güzelce yavı ocaııda ayrıyeten yav haşlaycan, üzerine yımırtalā
 bişsin déye böyle dökecen. furunsa furuna, eger eyē ayğazsa ayğazda olur. u da öle olur.

130 **(Bulamaç)**

ocaya bulamacı şēpāsın, nişásdayı ezēsini indan sō sūdünen, sūdünen güzēlcecik suyu accık hafiv suyu hafiv su guycan, sūt de guycan. unu ğarışdırsın. bulamacı unuñ_ıçine ğarışdırdıyın şeyi nişásdayı unuñ_ıçine dökecen. ezecen de şeyden geçirecen_ama düülcüK_ömaması için. sitilden deyil, deyvē sölē tel şeylē olayo yā süzeklē olayo, undan güzelce geçirecen, şünkū baķāsın_ıçinde düülcüK_olur. unuñ, şeyiñ_ıçine bi elinden ğarışdırcan töpelenmemesi için. bi elinden de ū şeyī süzecen, goycan uraya, ğarışdırcan. undan sora şekerini dökecen, aynı sütleç gibi şekerini dökecen, ğarışdıracan. u güzelce şōle üzēlik getirdi mi, undan sora tabaqlara tabaqlara büyük şeyese büyük şeye goycan.

140 **(Hamursuz)**

ē iki ğaşıķ üç ğaşıķ yourt goycan. yourdū şeyiñ_ıçine yumurduyun u sulu şindi, hamırñ şeyi accık, yeteriñ ğadar şeye alacan_unu. unuñ_ıçinde alacan içinde orta yerine güzēlcecik, unuñ_iki ğaşıķ, üç ğaşıķ yourt goycan. undan sorā çay ğaşıynan bi ğaşıķ da ğabartma tozu soda. undan sora suyuñ_ıçine dökecen sodayı, böyle ğarışdırcan. yourdu da orta yerine dökecen. tekrā unu güzēlce yumuracan, u sodalı ekmeK_olur, hamırsız, duzlu olur. u da duzlu olcaķ gene.

(Ekmek Makarnası)

çoķ_ekmek ğurursa eger, suyu ğaynayan suyun_ıçine ekmek maķarnası dōrāsın. ān sora içine atāsın. ekmeklen suyu böyle üzerine köpük geTdi mi böyle accık şē oldu mu getirip süzek de unu süzecen. undan sora tepsiye dōkēken altınā peynir de olabilir, ceviz de olabilir, keş de olabilir. maķarnayı çıkaracan, üzere dökecen, tekrā gene

mağarnanıñ_üzerine yā haşlaycan. bu, sabah da yinir, her zaman yinir. şünkü ekmeK_ōmadıyı zaman, ğuruduyu zaman öle bi şey yapılır.

(Ekmek Karışırması)

155 ekmek ğarışırmasın da getircen sitilde ıslaycan_unu. undan sō tepsiye yā ğoycan, una dōkecen. dōkecen böle ekmeklē ğızarasayacağ böle ğarışırcan. ğarışırcan hafiv de duz_ekecen ğarışırcan_unu. u ekmeklē ğızarır_artıq, ğızādıqdan sora getircen iki tāne üş tāne ōsa yımirtayı ğatacan. u da yımirtalı ekmek ğarışırması. ğarışırcan ātıq yimeye ğoycan.

160 (Tatlı Börek)

datlı böreğ, ē kēni yapıdımız şeyleri güzelce ıslaycan. bi pohcaya getirecen ıslaycan. eyē südüñ vāsa duzlusa eger. datlı böreğ mi söyleyem? datlı böreğ getirecen güzelce ıslaycan ğoycan, ıslaycan ğoycan. cevizi de ğoycan yanıbaşınā. şindī altına yā ekecen tepsiniñ. ātıq birē birē ğoycan. iki tāne de bi cevizi ekecen, iki tāne de bi ceviz_ekecen, arasına
165 yā dōkecen böle ğaşıynan. yā dōkecen, yā dōkecen en_üsdüne. yā dōkme ātıq şe dōkmeycen ceviz dōkmeycen. hem yā dōkecen iki tāne de bi dōkecen. en_üsdüne ceviz de dōkülmeycek yav dōkülecek, ceviz dōkülmeycek. unu furuna sürecen, kesecen furuna sürecen. çıkaracan, unuñ datlısını yapacan şerbetini ayrıyeten. şerbetini yapıdıqdan sora ikisi de ısaK_ōmaycağ, hafiv böle ılıK_olacağ, haşlaycan.

170 (İncir Uytması)

incir_uyutmasına, südünü ğoycan_önceden. çoK_ufaK_ufağ da doraycan_incirleri. indan sonā bi tencireye ötekini ğoycan, iki tāne tencire olcağ yanında. tencireniñ bi tānesindē südü ğoycan, kepecyinen_ezecen, ezdiklerini berikine ğoycan, ezdiklerini

berikine goycan, öbürkü süt gaynayısıyacaķ. süt bitdi mi, hepsini guyacan_artıķ
 175 güzēlcecik ezecen, Őekē goycan ğararın ğadar. ından sora Őekerinen de Őōle ğarışdıracan.
 u öbürkü tabā ğoduğdan sora, hepsini u ılıcacıķ Şeye yā örtecen, zoban vāsa
 zobanıñ_üsdüne goycan. zoban yoķsa, yazsa hafiv böle bi Őēnen pōğayınan örtecen.
 yourt gibi örtecen, u da ōle datlı.

(Simit Dolması)

180 simit dolmasını, iğini ağacan. öbürküsünü de ū normel ğarŐı simidinen de olur hani
 yapayolā, ramazanda yapırayola. bizim meselā ev simitlerinden de olur. Őōle Őōle
 kesēsın. iğini ağacan_unuñ, böle yaracan_iğini hep simitlen_iğini yaracan. maydonoz
 doraycan_una, Őē peyniriñ_iğinē yaıt da ğıyma olur, peynir_olur, unuñ_iğine. unnān
 sō, iğine dolduracan. südüñ_iğine yımırta ğıracan. güzelce yımırtaıyan berēbe
 185 ğarpacan, unū tepsidē ācıķ yaınan berēbe ğızardacan. ğızartcan simit dolmasını, u
 ramazanda çoķ_ī olur meselā, sāfurda yinir. yanında erik hoŐafı olur, fişne Őurubu olur,
 ayran_iğilir.

(Göremez, Ağız)

göremez, inejn ilk südü savılır, süzülür bi yere ğonulur. ilk_avızlıyı güzelce saāsın,
 190 süzēsın bi yere ğorsun. bi ğün, iki ğün u avızlıķ, inekden böle gelir. ilkisini süzē ğorsun,
 Şünkü sondan süzemessin_unu. aynı bu yourt gibi birez Őē olur, böle ğalınlaŐır. ından so
 ilk ğün süzdünü goycan, süzdünü goycan. sorā ātıķ südün eyē göremez bitdise, südün
 güzēlce ocaya goycan_unnarı. hiğ durmamasıya ikisini ğarıŐıķ kepeynen ğarışdırcan
 ğarışdırcan, hiğ durmamaya ğarışdırcan ğarışdırcan, tam kepece ğarışdırsın ğarışdırsın,
 195 kepece orta yerde ğımıldamaz. u zaman kepeceyi alırsın_orta yerden ğarışdırdın yerden.
 güzēlcecik unu da ē kapayını örtēsın, unu da örtēsın aynı yourt gibi uyunur. artık tabaķ

tabağ souduktan sora, ertesi günü verisin, goñşulara verisin, kendin yirsin. üzerine bekmez dök, ından sō şekē ek, bekmez dök. u da öle olur.

(Süzme Yoğurt)

- 200 inejn yourdu yayıqda dövülür. dövüldükden sora getirisin ē şeye ğorsun. yağnı alırsın, yağnı aldıqdan sora, altında ayrıanı ğalır. ayrıanı torbaya ğuyāsın. torbada güzēlce süzülür. üzerene daş ğonulur, süzülür. bi iki gün torbanıñ_ıçine duz_ekecen, şöle sallay sallayvarcan. u duzunan berēbe ū gök suyu gene çıqā. iki gün üç gün bunu torbanıñ_ıçinde, ū keş adamaqıllı daş gibi olur. getirisin baqđın ikincisi gün üçüncüsü
- 205 günü tepsiye, ātıq başğa leyene dökēsın. getirisin gene baqāsın duzuna. eyē duzu noqsansa, gene duz_ekerekden adamaqıllı yumurusun. yumurusun yumurusun ātıq adamaqıllı özleşir_u. undan sora ğalıp hālinde yapāsın, güzēlcecik nere goycāsan, tepsiye mi ğoycan, bi pençire önüne mi ğoycan, ğorsun. üzerene dülumbeti örtēsın. bunu sāde keş, meselā maqarnalāda ğullanılır, ğāvaltıda da yinir. isdeyen ğāvaltıda yir.
- 210 bu keş_artıq ğatiyen ne küf_olur ne şē olur.

(Pekmez)

- bekmezī bādan getirisin şeyī. üzümü getirecen, ū önceden ādi üzümlēden de olurdu. bekmez yalıdan da olur ādiden de olur, hepisinden de olur. dik çıbıq vā, yaltaç vā, yapıncaq vā, ından sorā ğara kāmil vā, her_üzüm vā. unu getirisin yaltaç_üzümü vā.
- 215 unu getirecen beylerce dēsın mesā hepisini bunnā heP_ādi üzüm. bunnarı getirecen, önceden şarapanada böle çiyneğik, şindi çuvallāda çiyneneyo. ē römoqlan_arqasına naylon serileyo, çuvallāda çiyneneyo. getireyon_unu, şe yapıyon_āşamdan meselā āşam_ezanına yaqın, ikinden sōra çiyneğsin. güzēlce bi bidona ğorsun. bidona da

getirisin, yetiricin ğadar toprayı atāsın, ğarışdırısın. köpürür_u. köpürdükdēn sora āzını
 220 örtēsın, sabālen getirisin durulur_u, bōle dusduru olur. unuñ bekmez toprayı olur,
 ayrıyeten_olur toprayı. durulur güzelce. sabālen getirisin şeyi yakāsın bōrTdürüsün.
 bōrTdürdükdēn sora gene bī ğazana ğoycan_u. ğazandan egē çok durulmāsa evel,
 durulmāsa, evel durulmāsa, sen_u getirisin ū şē torbaları olur, bez torbaları ğalın. u
 bez torbalarına getiri ğorsun. unnādan güzelce süzülür. süzdüyünü getirisin gen.
 225 ayrıyeten bōrTdürdükdēn sōra gene durulur_u. çiynekden sora pasa u. güzelce bōle
 daşlarınan basdırcan. basdırdıkdēn sora güzelceciK_u şeye alacan. unu da hayvannā
 da yiyebilir, toūklā yiyebilir, cibre u. ātıK_u ğaynatmaya ğoycan. unu şindi āşamdan
 bōrTdürmeycen, unu ğarışdırcan ya. güzelce şeyinen, toprayınan bōrTdürdükdēn sora
 durulacaK_u. duruldukdēn sora getirisin bekmez şēsine, ē ātıK bekmeze ğorsun. eger
 230 diplerini bez çuvala ğorsan, unuñ dibindeki tortu durur. cip cip suyu dēriz, cip cip suyu
 aqā. undan da cip cip suyunu, u tortusunnan berēbe bidonnara ğorsun, unu da sirke
 yapāsın. üzüm sirkesi undan_olur. beş_altı nohuT_atāsın, duz_atāsın. u duzunan
 şey_u, hem_eyşidir, hem de güzel rengi olur.

-54-

ANLATAN	:Hanife Beşli
ÖĞRENİM DURUMU	:Yok
YAŞ	:73
ETNİK KÖKENİ	: Manav
DERLEME YERİ	:Ağlan Köyü / Osmaneli

(Düğün)

ik siftā düün sâibi söz kesilir. söz kesilir, şindi iki kişi üş kişi gidē düün_evine gelin_evine gidē. allahıñ_emrinnen gelini urdan sözü kesē. şey gız_evine gidē olan tarafı. olan taravı kendi akrabālāndan iki üş kişi gidēlē, geliniñ sözünü kesēlē. söz kesti mi atıķ meselā ğaç gün sora? veyāT da iki gün sora, üç gün sora dē ki, filanca aşam

5 meselā biz şe yapalım, görümlük yapalım, peki görümlük yapılır. gidē ik_üç kişi gene ālem_akrabāsını toplā. olan tarafı, gız tarafına gidēlē. görümlük görümlüK_olur. yimek bişirilir, söz kesildikten sona yimek bişirilir. urda hısım_akrabāsını götürü, gelini elini öpdürü, para verilē, geline para verilē. indan sora, urdan görümlüK_āşamı atıķ altın mı daķacak, bişē ne daķacaķsa daķā olanıñ_annesi, gesgeri dönēlē. dönēlē bunnā gidēlēken

10 satı görümlük déye gidēlēken, olan taravı mintan verir, içine atledini gör, çorabını gör, şeysini gör, olanıñ pōçasına da u verilir, gesgeri u verilir. undan sōra gelinir. unuñ_önceden tārī alınır tabi. şu günü meselā, ik_üç gün gidē bi kişi dē ki meselā, görümlük yapalım filanca günü dē. görümlüyü söz kesilir, undan sora görümlüye başlanır. bu görümlükden sora atıķ bi yolda dē ki, görüşdürme yapalım dēlē.

15 görüşdürmeye şepālā. unu ğayınna gidē, hē ğayınna gidē. filanca zaman taķıl_alalım görüşdürmeye. gidēlē, olannan gız tarafı gidēlē, meselā çarşıda nerde olusa osun

taķıl_alırlā, eṣyā alırlā. eṣyā meselā olan tarafı, ğız tarafına eṣyā alır, ğıza eṣya alır, geyeceK_eṣyā alır, hısım_aķrabāsına alır. ğız tarafı olan tarafına alır. ğayınmaya, ğayınnataya kendine alır, görüŖdürme Ŗeysinde. ından sorā aķrabālıana verilecekse, dürü
20 derlē una, dürüye verilir. undan sora dürü verilir, taķıl tuķul dikilecekse dikilir, dikilmeycekse en u zaman, bizim zamānımızda dikilir. meselā ğayınna, görümcelē, eltilē bunnara elbiselē dikilecekdi. entāri, Ŗelvā vādı u zaman, dikilirdi. gelin duvaķ sabayı günü, geline geydirir. undan so unnā edilir, edildikten sora, dē ki meselā ğayınna dē ki filān günü görüŖdürme yapalım dē. görüŖdürmeye ğākālā. ekmek biŖirilir,
25 keŖgeK_olur, pılav_olur, hısım_aķrabāya dürü davılır. dürü davılır_iŖde filān günü bizim baŖĝa biŖē davılmazdı, dürü davılırdı, basma, iki metre basma filānca mendil. ından sō dıŖarısına mendil davılır aķrabālıara. filān günü görüŖdürmemiz vā, deye çavırılır. görüŖdürmeye gelennē de, u da geline eṣyā getirilē, edēlē. meselā filān günü görüŖdürmemiz vā, bi büyük meselā kap_altı gibi bi yerde görüŖdürme olur.
30 görüŖdürme olur, pılavlı biŖē. pılavı baŖĝa bi insan tutālā, pılav biŖiTdirilē, tepsilere ğorlā, ekmek biŖirilē iki furun, ekmeyi de üzēlerine kesēlē ğorlā. ından sorā insannā görüŖdürmeden çıķdıķdan sora, tepsilerinen_u verilir. u ātıķ Ŗeylē gidē. olannan ğızı görüŖdürülē u gün. mesā ille u görüŖdürmede olannan ğızı görüŖdürülē. sora taķılını tuķulunu toplālā. gece dürme yapālā bi de taķıllānı dürecek, bütün hısım_aķrabā
35 toplarıŖ. gece taķıllānı dürēlē. tekrā unu iki gün üŖ gün sora, ik_üŖ gün sora ğayınna gelir dē ki, bi de düüne dē, dikilecekleri dē düüne ayıralım dē. düüne ayırır, düüne ayırır. ğayınmaya nerey verilcekse ayrılır, dikilcekse dikilir. undan sorā dikilir, dikildikten sorā bi yolda düüne ğākālā. düüne ğākılır. düün meselā düün_önceden ik_üç furun, iki furun üç furun lóķum biŖirilir, lóķum. bu Ŗindi gidē gene, ğayınnaynan
40 ğayinnata gidē, Ŗē düüne söz_alırlā. düün sözü alırlā, meselā düün sözü alırlā, dönēlē

işde şu gün ekmeymizi bişirilm dēlē. ātıK ğonum ğomşu gelir, dolma dūrē. gece dolma
 dūrēlē, ğonaK verirlē. hē cumartesi günü. şindi perşembe āşamı ğonaK verilir.
 çarşanbayınan perşembe u gece. perşembe günü herşey_alcaK yā millet. u çarşamba
 āşamı ğonaK verilir, çavırlır. gene yimeK bişirir. bi iki sofra yimeK bişirir düün_evi, şey
 45 ōlan tarafı. bütün hısım_aKrabāya çourur. undan sora ğonaK verilir. ğonaK_alannā alır,
 āmayannā āmaz. ē doullā tutulur tabi, bir_afta evelsi doullā tutulur. undan sora
 cumartesi günü ātıK nōlcaK? unnā kimisi ekmeK, lōKum bişirir. ihtiyar şeylē ihtiyarlā,
 geçlē de dēlē ki, biz şeye ğitcez, hamam ğitcez dēlē. hamama ğidēlē unnā da. hamama
 herkiş pohcasını alır, géyeceğini āmaz da şeyisini ğor, tasını ğor darānı ğor, sabını ğor,
 50 peşdamalını ğor, havlusunu ğor, pohcasını sarā, ğoltünüñ_altına alır herkiş. toplanırlā bi
 yerde. toplanırlā, bizim meselā cāminiñ_urda toplanılırdı herkeş, toplanır. urdā hērkiş
 gelinnen berēbe ğayınna meselā iki tāne yenge olur. bi yerden yenge, ğörümce, yenge
 olur. gelini ğötürülē. eger para çekmeK_istēlēse çekēlē, parasını eger hamamcı
 hısım_aKrabasınıñ parasını çekēse çekēlē. sora bu ğidē meselā ğayınna ğayınna ātıK
 55 bunū, bütün u ğün ğideceK_urdā hamama ğideceK_insannarıñ hē pohcaya kendi
 pohcasına urda, ya ğörümce ya yengeye çörek, çörek hazırlā, yıcek hazırlālā, peynir,
 çörek her şeyi hazırlālā. ğidēlē bu yengeye dē ki, meselā bunu dē yıKandıKdan sora bunu
 burda yiñ dē urda, hamamda. ğidēlē toplaşırlā ğidēlē yirlē. hinci hamama ğidēlē gelin,
 urdaKı insannā ne ğadār bölē altınnarı, küpeleri her şeyleri vāsa hamamcıya teslim_edē.
 60 herkiş boynundan çıkarı verir. ından sorā hamamcı ğapıları kitlē, u zaman hic_ıçere
 insan_āmaz. u hamamcınıñ hamam tutulur u ğün, kimse ğēmez. undan sora gelini
 ğüzēlce yengelē, şeylē yıKālā. geline baKālā, geliniñ_urda hep geliniñ şeyisini, hızzatını
 yengelē yapacaK. unu işdē süsleyceklē, géydireceklē. undan sora getirilē ğöbek daşına
 şeyi yayālā ekmeyi. dışāda u hamamdan dışāda olur. ğüzēlce urda oynālā. oynadıKdan

65 sorā urda pohca yayılır. urdā bi tānesi alır, bī hamamcıya dē ki bi tepsi gibi bi şey geti
dē. tabaḲ gibi bişē açālā. öle oynatırlā. urda göbek daşınıñ_urda bi de ğarınnarını
doyurur, hamamcı unuñ bütün_unnarıñ_eşyālānı verir. indan sorā urdān şindi gene
yörüyelekden, yörüyelekden gelir gelinen şey, hepsi urdaḳı insannā. kövüñ yolunda bi
çıñarımız vādı, çıñarıñ dibinde urda durulādı herkiş. durudu doılcu beklēlēdi. kövē
70 cumā günü köve gēmiş_olurdu doılcu, yāhuTda urda durmuş_olurdu. urdan gelini
alalaḲdan, çayralaḲdan gelir gelin. doılculā, şeycilē gelirlē, berēbe heP berēbe gelirlē. u
zaman araba maraba yoḲ. gelirlē şinci, herkiş_evine davılır, yimeyini yir, tekrā gene
geliniñ_evinden doılculā gene alacaḲ, gene şiyē, bu sefē ğına evine götürür. ğına yerine
götürcek. ğına yerinde güzēlceciK_oyñālā. çekisini çeken çekē, parasını veren verir.
75 urdan gelin_evine gelir, geliniñ iki üş arḳadaşı olur, ğına yaḳālā berēbe yatālā hep
hısım_aḳrabā. urdan herkiş_evine davılır. ğonaḲ_olannā öleyecek ğonaḳları alır. iki
çivitse eger oynālā, şēpālā ğonaḳçıları selāvatlā gene doılcu. doılcu düdükcü
selāvatlālā. u gidē tekrā öbürkünü alırlā, öbürkünü de şepā selāvatlālā gene. gene u
durduḳları evde olur bu ğonaḳlā. gece de olcaḲ, gündüzün de öleyecek bitecek. öleden
80 sora ātıḲ kövüñ_ınsanı oynā. kövüñ_ınsanı oynā, gelin binē. gelin binesiyecek bi tāne
ğonaḲ ğāmaz kövde. gelin, arabaya şē arabasına, ā demir_araba vādı u zaman. u zaman
öküz_arabası vādı. öküzlere getirilē, başlāna yemeni bālālā başlāna. u öküz_arabasında.
u şeye ğalır öküz_arabasını çeken_adama ğalır. öküz_arabasını bi iki gün_önce,
öküz_arabasını güzēlceci şeyinen_u ē incir. incir şeysi böle bükülür. unnan_arabayı
85 süslēlē. cāmiden şey_alırlā, yayḡı alırlā, yayḡıynan da örtēlē. indan sorā bū arabacı
ik_üç gün_evel tutulur. ertes_gün ātıḲ_arabacı bindirilir, gelini alır bindirir. u
ğonaḳlā gidē, ğonaḳlā gidē ātıḲ. öleden sora getirilē bi meze mi verceklē ātıḲ bi yémek

mi vercek, touk mu vercek, u zaman kovun deligannisina. kovun deligannisı bunü, u
çalgıcılā bi yerde toplanır, ü kovun geçleri. yimejni yirlē, touklāni yirlē gelin_āmaya
90 gidēlē. gelin_āmağdan_u zaman gidē, binēlē yidikden sora gelin_āmaya gitceklē.
gelin_āmağdan sora, atık yavaş yavaş oynaya oynaya olan_evine gidēlē.
āşam_ezanından sora da inē gelin, āşam_ezanı önünden de inē, sora da inē. ından sorā u
gelin, atıK_olan_evine gelin indikden sorā, gelini meselā yengelē ğız taravından ik_üç
kişi ğalır. u zaman gelin oruşlu olur, orucunu bozdurur āşam_ezanından sora. u gün
95 gelin oruşlu olurdu, hē oruç tutā. unun yimeyini yidirilē. atık yengelē unun hizmetini
yapālā. dāmātınkılā dāmāda yapā. gelin_eve girēken çit çit, arpa bi de şeker, para. çit
şey pomuk. pomuyun içinde çit oluyo böle böle. unu güzēlce ğarışdırılā, atālā üsdüne.
yalınız bū meselā olanın yengesi hazırlā unnarı. olanının yengesi olana yardım_edē,
ğızın yengesi ğızlara, ğız, geline yarım_edē. ından sora u āşam, atık dāmādı şeye
100 götürülē. bi sovra iki sovra yimeK_olur. dāmādın ğayınnası çouTdurur, yimek hazırlā. u
zaman, u āşam kovun hocası olur, nikah ğıycağsa nikah ğıyā. eyē önceden ğıyıldısa şe
yapmaz. gene hocaya gene çavrılır, ğomşulara çavrılır. bi iki sofrā ğorlā, yirlē. dāmādı
şeye götürülē. undan sora bütun kovun_atık, canı isdeyen kovun şeyisine ğatışır, dāmādı
getimeye. getirilē dāmādı ğuyālā. yengelē meselā ğurbeTdesē urda başğa bi odada
105 yatabilir, eyē kövdense gidēlē. undan sora sabālen ğākā gelin ğākā. gene zilif kesilir.
müjde edēlē meselā, olanın_annesine müjde edēlē. olanın_annesı u yengelere bişēlē
veri, müjde şeyi verir meselā. undan sorā zilif kesē. geline zilif bu saşlarını önnene,
boraycağ zilif kesē u sabah yenge. yenge zilif kesē üsdünü, géydirir gelinin şeyi,
gelinnini géydirir. undan sora olanın_annesı sabālen, āşamdan ğız taravından_orta
110 yerinde u gözleme, seKiz_on tāne gözleme, bi tāne touk, bi de datlı. atık helvasa helva,
çarşıdan bi şey, yāuT da baklafa yapılır. mesā ğonur_u ğız taravı arabasınnan berēbe

geliniñ āşamlek ātık āşamda olabilir, geliniñ ikindinden sora gönderebilir. gurbeTde
 olusā gelinnen berēbe gidē. egē kövde olusa ā ikindine yaqın gız tarafı yengelēnin biri
 getirir. sabālen_unu getirilē, hısım_aqrabā ōsun, evdeki insannā ōsun, u touyu ōsun gece
 115 dāmāda touyu gorlā, yisin deye. ama kimisi yir kimisi yimez. sabālen hepisi birlikde ū
 geliniñ ūysinden herkiş dadā. ūindī gelin gēldi mi sabālen ğayinnaniñ
 ğayinnataniñ_elini öpē, ğākā. undan sora goñşulara çavırılır. goñşulara çavırılır. goñşulā
 getirilē gene, aynı u arpaynan gene ūeker, arpa, ūey geliniñ üş tane dörT tane meselā bā
 çıbyı kesilir. böle tutālā, iki tāne de çocuk verilē geline. bi ōlan bi gız verilē, tutālā.
 120 undan sora u unnāñ_üzerine serpilir. ē ğayinnaya ğéydilir, eltilere ğéydilir, amca
 ğarlāna ōsun. hepisine de sıraynan ğéydirilir. ğayinnaniñ yerine gelin_oturur, ğayinnası
 ğéydirdi mi, gene hani ğayinna gibi ōsun, otursun gibilēden. undan sora ğākālā hepsi
 ğéydikden sora. ātık tef çalınır gene, önceden tef vādı tabi, tef çalınır. hısım_aqrabāya
 da ğonum goñşuya da gene yemeni bālanır. büyüklere mesā goñşulara. tekrā duvaq
 125 sabāı günü eyē dovullusā, ūey bütün hısım_aqrabāniñ_ōlanına sabālen yemeni bālanır.
 dovul gene sahat doquzacaq, onacaq dovul gene çalınır duvaq sabāı, pazartesi sabāı.
 undan so ātık dovulculāñ_ātık parası verilir. insannā da öleyecek urda oynālā, davırlılā.
 ālem_evine davılır.

(Tütün Yetiştirme)

130 tütün bu aynī divan büyüklünde, ūindi tütünün ūeysi yeri hazırlanır. getiri unu, tütün
 ūeyisini güzelcecik külünen berēbe ekēsin. kübürlē hazırlanır. kübür, davā kübüri de
 olur, ev kübüri de olur, hayvan kübüri. getiri hemen hazırlāsın_unu yanıbaşında. unu
 dırmıqlāsın güzelce ğazāsın, güzelce ē ğazāsın. bunun ūeyisini eyē ğurt girmemesi için
 gözdaşı atāsın makineynen. undan sora, unuñ yeri hazırlandıqdan sora çoq

135 güzel_olcağ_unuñ yeri. ē dövecen, dövdükden sora, getirin külünen ğarışdıracan bñ
tütünüñ toumunu ekēsın. bu toumñ sen kendin de alısın, unu şeylē de veri, tütün şeyleri
de tütün u ekisberlē mi dağdayo ātıq, kim dağdıyosa. tütün şeysinden dađdırlā unu.
undan sora eyē tütünüñ_īse, ī bi şeyse ī yerden_alcan_unu. güzelce unu tātaynan böle
paspas yapacan böle küt_küt_küt dövēsiniñ_unu. undan sora ekecen_unu. ekdikden sorā
140 getiri, kübür güzel kübür güzel_olcağ. kübür_ekēsın_üzerine. undān u kübürü
her_ağşam sabā sulaycan. süzeynen getircen, ağşam sabā sulaycan. undan sora,
suladıqdan sora yetişi_u. yetişir bölē, ē unuñ_otunu yapacan, arada otlarını yapacan.
gene meselā sulaycan. ātıq_unu alacan, yerini de hazırlaycan, tütün yeri hazırlaycan.
çoğ güzel olcağ tütün yeri. getirisin bölē tır tır bölē tır gibi bölē çekecen, tütünüñ
145 zamānı geldi mi ātıq zamānı geldi, deycen. unu gidecen iki kişi, üç kişi ātıq sökecen
güzelcecik. ufacıkları ğalacağ. büyüklerni sökecen, seleye ğoycan. undan sora seleye
ğoduqdan sora üzerine bi şey_ıslaycan ğoycan güzelce. tekrā dikmeye gidecen. unu bi
kişi çekecek bölē, sıra çekecek. bi kişi sulaycağ, bi iki kişi de dikecek. ātıq bi havta on
gün beklē u. ğazıq vā hususi demir ğazıq vā. bölē bölē demir ğazıqlā vā bölē dabanca
150 gibi elinden tutuyon bölē. şu ğadā şeysi olur. bölē unu ğazıyınan dikecen. on gün
bir_avta sora da getircen_unu, eger hava bölē çiyledise ğazacan, undan sora ğazacan.
bağdın accıq şöle büyüdü mü, unuñ sabā on gün sora bir_avta sora dip yaprağını alacan.
undan sora dip yaprağını alacan, tekrā bi yol tā ğazacan. ikinciye gene ğazacan. ātıq
üçüncüye u orta yaprağ gibi, dip yaprağ gibi olur gene u. en_avara yaprağ alısın, u dip
155 yaprağ dēsın. unu dökecen dibine tekrā. unuñ_üsdündekini gene de u dip yaprağ olur.
unu da ğıracan gene. ğıracan, dizmeye gelecten. unu eger savsa savda ğurutcan, savda
değilse eviñ meselā şeylerine, ā bñ ğarşı taraflannā avacınan çağacan, uraya asacan, ip
ip_olur, ölçülür. una ğöre iynelē olur meselā şöle şey_iynesi olur, tütün_iynesi dēlē unu.

unnan güzēlce dizecen. eyē çoksa insan yapāsın, azsa kendin şēpāsın. tütün ğırmaya
 160 erken gidilir. seniñ hanķısı, eger sen meselā goñşulā dēlē ki, undan_evel gidem dēsın,
 erken gidēsın. eyē şeyse çok tütünūñ insanıñ fazlasa, erken gidēlē. İöküzleri yaķālā.
 İöküzlenen berēbe İöküz_ōsun, fener_ōsun önceden araba yoķdu tabi eşeklē vādı,
 sarādıķ şeyi selesi sarādıķ. ğarannıķķan gidilirdi. sahat üşde gidēsın dörtde gidēsın
 seniñ_ātıķ_insanına bālı u. unu ğırāsın gelisin. ātıķ_iki yük mü ğırcan, üş yük mü
 165 ğırcan_ātıķ. ō erken getirile meselā, unu toplayan ayriyeten toplayan_olur. sen ğırāsın,
 ātıķ_u insan arķadan toplā, selesere sarā veya eşşeyinen boyna eşek boyna
 seleserinen_unu herkişin_önüne seleyi yatırız, kēni hāline ātıķ hanķısı arTdısa, āşama da
 gelirlē gene u insannā. tütünü ölē ik_üş sever, üş sever dört sever ğırāsın. undan sorā
 pasğal yapāsın, asdın, ğuruTdu, çevireyosun meselā bī yirmi günde, om beş günde bi
 170 çevirisin güzelce. ğuruTdu mu külçe hālinde böle toplāsın, asāsın. şeye kap_altıya olur,
 bi mesā samallıķ şeyiñ_olur, asāsın. eyē tütün ğuru gibise baķāsın, hayvannarı vāsā
 meselā ahıra asāsın turnuķları. işdē turnuķ, tütünü topladıyın turnuķ demeK_işde. u
 turnuķları götürecen meselā, şeyē ahırlara yımışasın déye hayvannañ_arķasına asāsın,
 urda yımışā. urdan_alır_alır birē bire getiri, yapāsın. eyē hava yımışaksa ğışın ğar
 175 yavayo yā, yımışaksa eger, hiç şe yammadan, götümeden de yımışayabilir_u. getirisin
 birē birē ātıķ_undan sora unu pasğal yapāsın. pasğalı böle dibeK gibi çevirisin. undan
 sora dibekden tekrā u accıķ biraz durur. undan sora bi de getirilir şey_olur, aķlıma
 gelmedi u. unu ayriyeten genē şey yapırcan böle. aha böle böle unu ayriyeten iki tāta
 ğor, böle duvara ğor, undan sora unū güzēlce istiflē, bālā şeyinen ē çuvalınan bālā unu.
 180 unūñ ğaş demet şeyi olacaķsa artıķ , güzelce bālā unu aķlıma gēmedi benim_u şey.
 undan sora ātıķ ekisper gelir, köve ekisper gelir. ekisper bütün tütünlere baķā. ndan
 sorā meselā kimin tütünü ī, kimin şē ī olduyu, demedi bi çekē adam, demedi bi çekē,

seniñ şeyiñ dē çoK güzel dē. meselā şu fiyáT dē. sarı olur böle hafiv kendinden şōle
 şōle bennē getirir. goKulu dēlē, goKulu tütin dēlē unu böle. güzēlceciK_unū
 185 istiv_eddikden sorā ū gelir_ekisper baKā, ātık kövde ğalem ğalem hep numara verir.
 ātık milleT_unu araba ātık ekispere götürülē. aKlıma geldi denK_unnā, denk dēlē una.

(Doğum)

şindi böbek doçayına yakın ebeye çavırılır. önceki şeylē ben kendi şeyimden_annatam.
 şindī meselā ārın_oldu mu gidēsın, ātıK_annen mi söyleyecek, birisi gidē deyecek ki, ebeyi
 190 al da gel deyecek. gidē ebeyi çavırır da gelir. köv_ebesi köv_ebesi, gideye çavraya gelir.
 indan sorā su ısınır, çocuk yeri hazırlanır. meselā şēsi, ātık sarılacak şeylē, bezlē
 hazırlanır, leyennē hazırlanır. çocuk doım şeyisine ebe meselā, ebe unā hızmaT_edē
 dōsun déyerekden. başġa yakınından da birisi olur yanında, yardım_edeceK_olur. ebe
 sırtında böle bi iki sevē sallā. indan sora gezdiri seni. indan soracım, ā otuduyun yerde,
 195 yaTdīn yere, ben yaTdīm yerde doım yapmadım meselā. otuduyum yerde doımu,
 otuduyum yerde yaptım, ğaş tāne çocuK_oldusa. oTdūm yerde doımu yaptım. ebe
 çocuğu alır, meselā eyē olansā, eyē ölu yoksa, u adamıñ müjde! müjde! ölun vā dē.
 meselā hemen dıřāda da boba beklē. meselā gezinir dıřālāda beklē. meselā avlıda
 bāçede bāçede ösun, hemen_una müjde olur. ğız olusa peK ğızıñ vāsa eger, pek müjde
 200 şe ömaz. indan sora şindī gelir, ātıK_unnara tabī çoK sevinir, ölanıñ çocuğuñ bobası.
 unnara ātık ne ikrām_edeceyini şaşırır. getirilē gene anneniñ yerini meselā şēpālā,
 yerini yapālā güzelcecik yapālā. ebe gidē şeyiñ, indan sora urdan bi kişi İavasaya çorba
 hazırlā. çocuğu yatırılā ātık, anneniñ yanına çocuğu yatırılā. indan sorā eger bū
 aKşamdan dōdusa sabālen ğāKılır meselā. ē bu İavasaya toplaşırılā hısım_aKrabā ösun,
 205 ğayınna evde gene ebeye çavırır. ciyer_aldırılā, ciyer biřiTdirilē, sabālen getirilē, hem

İlavasa da yisin déyerekden. ından sora kövüñ_ insanı gelir. ē ellende tas, bulamaç
 yapālā, sütleç yapālā, çorba bişirilē. ē şey çorbası sütleç, şeyden sütlü çorba bişirilē. tā
 hısım_ akırabā, gonum goñşu gelir. hediye getirir çocuya, hediye getirilē. giyecek
 getirilē meselā. urda yiyecek de olur géyecek de olur, getirilē, hediye gibi getirilē.
 210 unnnara şerbet yapālā, şerbet yapılır. bū şekēden şerbet yapılır. biz çocuklarımızda hep
 şerbet vēdik meselā. çouncası şerbet yaptık undan sora daılır. çocuyun_ ātıK_ gırkı yāuT
 da yedisi geldi mi, anne meselā biraz annelē bābalā haveslise, eyē çok çocuyuna öle
 şeyse dē ki, biz buna dē meselā pılav bişirelim dē. bī yedisinde gırkıında pılav bişirir.
 gırkıında getirir meselā mevlüd_ okudalım dē. gırK_ uçuroyoz dēlē. goñşu da dē ki ben
 215 iki yımırta guyam_ una dē. şünkü dē siz gırK_ uçurmaya gēmişiniz dē. undan sora
 çocuK_ işde gezē gırkıncısı günü gezdirir. anne boba gezdirir. ātıK_ mevlüd_ okutcaksa
 mevlüd_ okudur, vaḳti yoksa okutmaz. öle büyür_ işde. ilk dişini gören göynek, göynek
 şapalım dē. göynek, ben dişine bakam da dē göynek dikem dē. ilk dişi biten eyē görürse,
 unu göynek dikē, elinde dikē. çarşı marşı yokdu bizim meselā. çarşıdan_ āma yokdu.
 220 hep elde dikecez göynekleri çocuklarıñ. bizim zıbınnānı her şeyini biz kendimiz
 dikēdim. ben dörT tāne çocūmun hiç zıbınını dışadan āmadım. hep kendim, bezini
 kendim dikdim. şelvarları bozādık, bez yapādık. bez dediyim çocuyun_ altına
 bāladıyımız bez. hiç biz meselā ısaç suynan bez_ öle yıkamazdık. biz şeyinen getiridik,
 ya çeşmeye götürüdük bezleri, ya undan soracım gışın, ā tuvāletlēde yıkādık bezleri.
 225 ğatiyen biz_ ısaç suynan yıkādık eve asayoz déye. yazın ğatiyen asılmazdı. çocuyu biz
 şimdi, anne emzirir. bi vaḳıt bizim çocuklarmıza biz mama vēmezdik. mamayı yāni ne
 ğararacak, biz kırkınacık ğatiyen çocuya mama verilmezdi. anne emziridi, anne
 şerbeT_ içēdi, anne sütden_ olan şeyleri yirdi. çocuk sāde unnarınan beslenirdi. ?

ırkından sora, ātıĶ_ u para mamaları, meselā u nişāsda şeyleri, arı unu. mesā unnarı biz
230 sondan ātıĶ ğutulara alırdık bi övün ik_övün, bi gece veridik bi de öleye yakın veridik,
başğa vemezdik. öle böyütürdük çocuklarımızı. beşiye yatırdık meselā. bu çımkışayo,
bunuñ dizme tavı gēmiş dēlēdi. halbusu çocuk beşikde meselā çocuk beşikde yata yata
sırtı bēki de ğızarayo, bēki de şe olayo öle. biz_ amā u zaman_ iş çok. ben çocūmuñ bi
tānesini bēki de ombeş gün beşikden āmadım. çocūmuñ_ üsdünü çıķādıyım günü, bi
235 baķdım ātıĶ ölöyomuşdu. meselā şindi şindi iş yok. u zaman çocuklā beşiye bālanırdı.
havrıñınan yatırdık çocuklarımızı biz. urda çişini yapādı, āşamdan da bi yatırdık,
sabālen çocuk, dē sahat ya doķuzda ya onda ğaķacaĶ_ u zaman. un dā evde insanıñ
vāsa ğāķacaķ. evde insanıñ yoksa ğaķmaycaķ, aşşamacaķ yatacaķ. ben çocuklarımı
hic_ alamazdım, aşşamacaķ yatādı. çocūm benim yāni om beş gün bēki de bir_ avta
240 yatdıyı zaman_ olurdu. mamayı da u beşikde verecen, heP_ beşikde şēpacan.
çocuĶ_ eyē ālayosa, yāni durmayosa, hē onun dizme tavı gēmiş. götürüsün ğoñşuya
dizdirisin. u dizme işini herkez yāmazdı. cilette yā dökülür, undan sora, sübürge
telinnen de bōle yayı aķsın déye, şeyi ğanı aķsın déye boyna sıvāsın, boyna sıvāsın. biz
çocuklarımızı çou şe yapmazdık, ne dōru dürüs ne hap veridik, ne doķdora gidēdik.
245 yalnız accıķ yeşil_ işedi mi, çişı yeşil_ oldu mu, siydikli bezini bū şeyē, ğarnınıñ şe
ğasıynıñ_ uray ğorduk. uray ğorduk, geçē dēlēdi işde, ebelē geçē dēlēdi. topraķ bālama
yokdu. yalnız ğırķacaķ, ğırķınacaķ altına yımırta ğırāsın, yımırta urdan ğaybolur, içine
çekē. eyē dizme tavı geldi mi dizdirmeycēmin, bi tāne yımırta ğırāsın bezine. altına
ğapāsın_ unu, u altından çekē. arada ğırāsın, ğırmızı oldu mu, gene öle ğırāsın gene
250 ğapāsın. undan sora çocūmuzı, biz her gün yazın yalnız her gün çocū yıķādıķ. öleye
yakın yıķādıķ, öleden sona ğatiyen çocuk yıķanmazdı. öleyecek yıķaycaz, beşiye

yatıracaz. iş çoK_u zaman, nōlcaK çocuK_uyusun, çocuK yatsın. çocukları biz ğucayımıza alamazdıK. sarılıK_için yemeni, sarı bi şey, çocūn üzerine sarı bi şey ğorsun sarılını āsın déye.

255 **(Bazı Oya İsimleri)**

tesbiK_oyası, darabazan, serfoş bacağı, subay sırması, zeki müreniñ yan dişi, çam pülçü, tomatiz_oyası, gelin yanaı, nar çiçeji, gül_oya, limon çekirdeji, ğucaqlama, ğaranfil_oyası, ğavaK yapraı, maydonoz yapraı, sıçan dişi, zeki müreniñ göbeji.

(Bazı Ot İsimleri)

260 ğuzu dili, ayrıK, mekā, acı piyam, datlı piyam, ğanneş, doKuz bacaklı ğanneş, sirken_otu, sulu sirken_otu, domuz pıtıraı, löblebi otu, bürüncüK_otu, topalak, çaybāçe otu, cincana otu, verem_otu, deve tikenı, ölmes tikenı, çağır tikenı, ğalağan tikenı.

-55-

ANLATAN : Mehmet Eşmen Sait
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 63
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Borçak Köyü /Osmaneli

(Genel)

ben āşama ğadaķ hīç bi iş yapman. souķ sudan sıcaķ suya elimi sürmen. yā yatarın,
 yatmadan para ğazanırın. ōle işde benim geçimim_u. ya ben her_iş yaparın,
 benim_annamadım iş yok türkiye cumūriyetinde. hayvan alırın, cambazlık yaparın,
 ğavaķ_alırın, ceviz_alırın, her_iş yaparın. yā burlāda bizim_işde üzüm, yimeK_için
 5 fişnē, kirez, ōle bi geçim sāloyoz. herkezin kendine göre bi şeysi vā, geçim yāni.
 hayvan, ğoyun vā yirmbeş otuz tane. yā ğurbana satyoz, ben alıp satıyon deK gelirse,
 benim_işime akıl_ermez. ekinneri biçdik, ekinneri işde, harmannarı sürdük. şindi
 esKisi gibi deĵil, önceden orayınan biçiyoduķ, ora oraķ bili misin? bilmeyon. kövde
 yaşadınsa orayı bilisin. şindi ātık işlē, fennē deĵdi. şindi adam uraşmayo döver biçer, bi
 10 günde biçiyoy, bālayoy, işiñ bi günde bitīyoy. şindi esKiden öküzlen böyle harman_oludu
 ğardeşlik, harman yapālādı. işde şu ğadar geñşlikde. düven düveni bili misin? düveni
 de bilisin, demeye gerekmez. harmanda da yatāsın meselā. bazı böyle şeynen esKiden
 böyle yaba vādı, yabayı bilisin. yabayınan savruludu. meselā rüzġā amaz, harman meselā
 şeyden çıķmaz. samandan_ayrılmaz buydey. e u zaman harmanda yatāsın. rüzġā ne
 15 zaman çıġıcaķ? gece mi çıġıcaķ? meselā sabaya yaķın mı çıġıcaķ? ama şindi öle deĵil
 ki.

(Düğün)

düünnē cumartesi gün_āşam olur, misāfirin gelir, pazar gün bitē düün. aynı deışen bişē yok. yimekli şindi, düünnen bi deyişiklī şindi yimekli meselā oldu. ama esKiden bundan
 20 şindi doul yok, doul işi ğağdı. yā caz getireyālā şindi. esKiden meselā kövlü bağıyodu. kövlü meselā ğaç_āne burası? otus_āne. otus_āne bağıyodu gelen misāfire. ama şindi öle deil, şindi yimekli. şindi ölen namazından sonrā, biz deriz köy ğonayı, atıķ siziñ_urlāda nası bilmen_atıķ siziñ şeyiniz. gelen misāfire ali baķcaķ meselā, yanıma meselā üş dörT tāne de arķadaş verilē. yāni bana yardımcı yimek. gelen misāfire bi kişi
 25 baķamaz?. ama sen deycen ki şindi nası bağıyo. yimekli. adamına ğöre yimek hazırlayā, ama öbür türlü üş tāne, yanına dörT tāne adam verilē meselā. hane unnā taķviye yapālā, ama şindi öle bişē yok, şindi iş deñiřdi, fen deñiřdi şindi. hē söle baķam başğa ne söleyem.

(Deve Oyunu)

yā deve oyunu řin benim çocuklūmda, ben_u zamannā ufağdım. ha işde bunnā, esKi
 30 adamnā toplarırlā, bordan meselā dediyin gibi deve yapālā. ya deveyi meselā saban, sabanı bilisin. sabanıñ_ucuna bişē daķāla böle kemik, hayvan kemiyi, unuñ_altından da meselā bi şē dediyin. tāTdā burada bi ğadın falan da şe yaptı yāni hastalandı. adamıñ meselā dediyin gibi gidē pençeresinden bi ardulur bi ğorķāsın. yā pençereye meselā şin
 35 burada pençere urda bi şē isteycen, bāşiş. meselā ceviz, başğa bişē, touķ. yā böle bişē ösun yāni arķadaş, deliğannılā. ama şindi öle bişē yok, şin millet efendileşdi atıķ. şē tekniK_ilēledi, insannā deñiřdi. ama u zamanķı mābbeti de arayoz şindi. u zamanlāķı huzuru. şindi millet ğaçayā birbirinden, ğaçayā şindi. hayat şartları aırladı, şartlā aır,

40 çoK_ aır şartlā. ābi esKiden baK Şu ev benim. ben bi senede yaptım ũŐ ğatlı bināyı. bi senede yaptım bi senede. kerpiş dejl betonarma, giriŐde ũŐ ğatlı betonarma ev benim. ama Şindi, Şu anda iŐlē zorlaŐdı. çoK zorlaŐdı. hayat, hayat zorlaŐdı. durdu, hayaT durdu.

(Hayat Hikayesi)

45 benim hayātım çoK Őē geşdi. bende beş tane çoK vā. benim bu hanım ũçũncũ. ũŐ sever_ evlendim. öldũ benim_ ilk_ anım. sōradan bi aK yazıdan evlendiK_ işde, iş bozuldu, Şin bunu da kōvden_ aldım. işimiz çoK telāŐeli giTdi, hayat mũcādeleyinen geşdi. çoluK çoK borda Şindi. kendi iŐinnen ilgilen dedim ya. aha işde benim_ ōlandı u. ğızları tā satmadım, tā ufaKlā. işde bi tānesi on_ altı yaşında dā, oKuldan çıKmadı, ufaKlā tā.

-56-

ANLATAN :Seher Karabıyık
 ÖĞRENİM DURUMU :Yok
 YAŞ :70
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ :Kazancı Köyü / Osmaneli

(Genel)

şurdān, şū uludan bā tikiyodum, bāda şöle daqılıvādı bacaq, küt gitdim, düşdüm. tokdora da gitmedim. ĩ ĩ dedilē, ĩndan sora sovraya oturamayon, bacaq düzelmeyā, sovranın_ altına oturamayon. ĩ ōsun, ĩ ōsun yürüyosun, yimek yişun, yi diyālā yiyoz_ atıq. bū benim_ acıq, bu yamuq bu. bū ĩdi bu da yamuq_ oldu. ikisi de
 5 yamuq_ oldu. baya oldu yaş. benim bey_ öleli yirmi sene oldu. hē biciK_ ölüm vā bicik de ğızım vā. baqayā yā ōlan baqmaz_ olu mu, baqayā. torun, dörT dane torun vā ğız. iki danasī, birsi osmanende, birsi veziranda. birisin beş sene çocuyu ōmadı. undan kelli birsi veziranda. bu evin kökü benyin. biz yukarı mälleden aşayı indilē işde. su olunca borā indilē. bizim borda deymenimiz vādı, beş dane daş vādı. deymen daşı, deymenimiz
 10 vādı. benim ğayınım vā, ğayınım da deymenci yapıncā duramadı, osmaneye ğağdı. bi sırtının_ urbasınnan giTdi. sırtının şeysinen, urbasınnan giTdi. bi şeycik yok. e üş dana ōlan, üş dana da ğız vādı, ğalabalıqđıq. ğağdı giTdi. ben deymende adamnā çalışırlā. biz kiremit kesēdik hē, aha şu kiremitlēden, benim adam da yapādı. bi çamurcu dutādı, undan kelli kendi kesēdi, böle çizēdi. bunnādan değil öteki yerlilēden. hurun da vādı,
 15 huruna ğuyādıq yapādıq. hinciK_ atıq ormancılā yapırmayālā. böcek yapādıq, böcek yapādıq, yedi segiz paket böcek vādı. şu bāça vā yā, ucu bucaıy yok. ōlana ölüm kes,

yıkdır, sökdür déyom bişē yapāsın yōķ. canı istemeyo, gezenti biraz. şinci
 unun_ aķrabası çok, undan unun şeysi bitmeyā, dōsu bitmeyā, aķrabası. siz deyā beni
 sēmeyāsınız amma deyō, beni herkes seviō. biciK_ olum vā, bi de medetlideki ğızım.
 20 ço oldu osmaneye ğaķdı. üş dana ğızı vādı, un da olu yok. iki ğardeş birlē un da olu yok.
 üş dana ğızı vādı üçünü de postaladık. atık hēpisini postaladık, yoķ_ atık. tā bu
 yıl_ oldu düün. emmē çoķklā çok şē çıkdılā. ğaçam, sıçam demedilē, ğaçmadılā.
 güzēlcecik çıkdılā buvasının ğapısından. benim ğapımdan güzel çıktı yere dēdi, unu
 dēdi bi fakiri fiķarayı dedi, başdan_ ayayı düzcen dedi. çoķ ğaçan çok. yukarı kövden
 25 çoķ ğaçan_ olur. bi evde ğarının_ olu yok, unun da iki ğızı vādı, ikisi de ğaçıvādı.
 birisini genē iki dana olu esğēden geldilē. en hırası evin, ğaçıvādı olana.

(Düğün)

düünüm güzel_ oldu benim. davulluydu benim düün. on dört yaşında mı om beş
 yaşında mı oldum ben gelin. hē güççükdüm. unun_ ablası vādı, ablası başğasına
 30 ğaççaķ_ oldu. unun da deyze vādı. deyze ğaçmaķ şerinden dedi, getdi yanına.
 uraşaman dedi. bizim düün yirmi günde hepsi tel toķmaķ_ oldu. bi havta birisi oldu, bi
 havta da birisi oldū. deyişikiz biz, deñişikiz. unun_ ablası una geldi, bēn_ unun_ ablası
 da buna gitdi. bizim köve nişanlıdı, ayrıldı. adamnā düünnēde derme gēyēlēdi. ğırķ
 düymesini olur_ unun. esKiden geline pul yapışdırılādı, şindik pul yōķ. gözlē hiç
 35 görmezdi.

(Yemek)

etli pı́lavı, piriç pı́lavını, bulğur pı́lavını, hepsini yaparın. mantı yaparız. yazarız hamırđ
içine ne ğuycāsan ğuy mantıyı. fasille ğuy, nohut ğuy, ēt ğuy, ni canın_istēse yap.
yumurusun yazāsin_atıķ. fasille ğuy, nohut ğuy. ğızardırız, ğızardırız.

40 (Eşinin Ölüm Hikayesi)

hastaydı amcan bazara gitceydi. bazardan hasda olmuş_urda, bazardan_ölüsü geldi.
hasdalanmış, bazardan_ölüsünü getdilē, cumey gün ruhunu teslim_itmiş, şekē
hasdalıyı vādı unun. hē şekē hasdalıyı. böyle datlı şey, herşē yimezdi, duzlu şey yimezdi.

-57-

ANLATAN : Rasim Damar
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 75
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Büyük Yenice Köyü / Osmaneli

(Hayat Hikayesi)

buranın köylende okudum. şeyde okudum geyvede şöyle bî yetgili hocadan işde. biraz
 garibannıktan az okuyup geldiK işde. az çok işde kēnimizi cāillen üsdündē işde, u
 ğadar bilgimiz hē. gençlīmde ben çok çounluk ustalık yapādım. işdē çiftcilik yapādık da
 ustalınan böyle bi hanım bi ben. undan sonā unnan işde bölē iş yapvarıdım, ustalık
 5 yapvarıdım, çiftimi sürēlēdi. undan sora bi ğızım vādı işde, iş güveylīne getdim. hē işde
 iki üş tane torun vā, unnannan yaşayoz hē. yāş yetmiş dört, yetmiş beş orlāda hē hē.
 asgerlīmi evelā ispartada yapdım dörd ay. undan sora anġaraya geldim. anġarada işde
 ayaşa geldim. urda alay vādı. undan sōna beni ğursa yolladılā, silā ğursuna er olaraġ
 gitdim. anġarada işde şe silā kursunu ğazandım, gesgeri birlīe geldim. urdan sora
 10 teskere aldık, bu ğünnere ğadan geldim hē. pek çalışmayan işde, evde ev bekleyon. hē
 işde genē evi bekleyon. ğarşılāda gene gideyon öle otudur, şudur, budur, kēnime göre,
 zebzemiz vā canım bübēdir, hayvanımız yok.

(İpek Böcekçiliği)

evelā onun şe olur, bursadan gelir. ē yāni öle şe oluġ onun işde tā dōrusu tohumu.
 15 undan sōra işde u yavaş yavaş böyür. böyüye böyüye işde bu tutlā vā, tutları vere vere,
 vere vere, yāni ğırġ günde şeye gelir, ē ğoza yapā. onun tüççarları vādır geyvede.

tüççarlā götürüz, hep ahılā. işde satarız. ürünümüz u zamannā udu. böle ē zebze gibi böle bi şeylēmiz uzun boylu uzun boylu yokdu. işde öle öle bu günnere geldik diycem. böcekciġi şöle bu çok yāni, zeyirden çoġ görġā. şindik de bütün hep zeyir_öldü.

20 elmasınadır her bi şeyinedir zeyir_atılır, u yönden yaşamaya. yāni su gibi aġā, su gibi aġā, ölüridē. onun_için hep yāni bu yöre bıraġdı yāni. zebze işde tomatiz yapıyoız, bübē yapıyoız. işde bübēdir, arpadır, buydey.

(Kırmızı Biber İmalatı)

u eyce ġızarı hāliyle. ından so baġ furun vā, furuna hep furunnāmız vā. işde furunnāda

25 ġurudur. bidonnā vā, odunnan yaġarız ġurur. undan so deymen vā burda, mütarin deymeni vā. ūdürüz daş deymende. daş vā, ūdemez, onun_için arasıra böle bi kiremiT_atarlā emmē, yāni yüz kilódā on, yāni yarım kiló şē atılmaz. hinciK_atan da ōmayo. hincik bi ġıydırma makinesi vā. önünden öledi, şindi şey çelik deymen vā. çelik deymen, hic_u öle şey_istemeyā.

30 (Hastalık)

gözlēm görmeyodu işde ameliyáT_öldüm, ikisinden de ġatıraġdı. işde gözlük va, gözlük daġıyon_emmē alışıġ_ōmayınca, avırlık yapayā. daġıyon bi şēle işde.

(Hatıralar)

oġula gitmedim yōġ, oġul yokdu. işde kēni kēnime yāni yeniyi örendim, esKiyi

35 örenince u da ġolaylıġ_oluyo. esKiden vergi toplamaya hūsi şē gelirdi, hūsi her mālleye bi mēmur vādı. meselā önünden ē tarlalāmıza heP bütün şē veridik. üşür de ayrı, vergi veridik. tāsildar gelir ġārik, bütün gidē unuñ çavırıldı. borcu bütün heP_unu ödēdik. sōra üşür_için her köve mēmur vēdilē. meselā āşam_üzē harmanı gelir, tā millet nāpsın

yarısı samanı atōru. ğaçā işde şe yapā ölē yāni şe yapā. işde buydeyi bütin daşıdılā,
 40 cāmilere doldurulā. didemi hatırlamam, didem seferberlikde ğāmiş. büyük savaşıda
 hanķısıdı u? ğārik nerde ğādını, unnarı bilemeycen. üç ğız, bi bubam ğāmiş işde. böle
 hıcıķ hıcıķ yetim ğāmişlā. hē güççük, hıcıķ deriz. esKi kövlü usúl íafları böle. ğārik tabī
 mekdapdan böle bi şe mekdabından da fılān çıķmayınca. hā u yönde biraz ğaba yollu
 gidiyoz baķsana. esgiden ben ciğara içēdim, tütin şe yapālādı, sōradan ben_u
 45 tütin_āmaya mesełā şe yapādım, çekinirdim. e bu ğaçak şey. mesełā u şe pulis, sivil
 pulis orlāda oturannā vā. baķāsın_ōle oluō işde ğusura baķma. ğorķmayon da işde.

-58-

ANLATAN	:Fethiye Öztürk
ÖĞRENİM DURUMU	:İlkokul 3
YAŞ	:68
ETNİK KÖKENİ	:Manav
DERLEME YERİ	:Ericek Köyü / Osmaneli

(Yün Eğirme)

patiK_örüveroyon gızlara patik. patiK_örüveroyon, tellik diyâlâ yâ, aha unnarı örüvereyon gene birē çit. hē yıkadım_unnarı ilenden yıkadım da biraz î yerlenden yıkadım. gışın saman vereyoz da sırtına saman gelir. ē u taraflâda î mi insancıkla? hē ilē mi? hē böyle eyireyon ikisini birey getireyon, bükeyon bi de bu gırmandâ. hē gırman, 5 dōnek dēlēdi esgi zaman_insannarı. dōnek dēlēdi, biz_inci gırman deyâz. sōna beş şişnen_öreyan_unu. beş şişnen_öreyân. çocuklümüzdan beri annelerimiz_öle yapâlâdı. aha öle çekip de döndürüvereyosun_işde. çorap_öreyon deyelâ televizonda peK_oşuma benim hē.

(Günlük Hayat)

10 sabâ galktım mı guzum nohut yoldum geldim tarladan. gāvaltı yaptık, indim_āvıyâ nohudu atledim, sērdim, dōvdüm. undan sona çamaşırları asdım. gene yimek yapacan_âşama, bulaşık yıkcân hinci. aynı aynı her gün işimiz böyle ölüm, amca göyuna gidē, ben gideyân biraz soğanı unnarı sökdüm geldim, biras sökdük. tarlada unnarı getiren deyon_âşam serinlīnde. yiceK gadan biraz soğan vâ, şöle uzun tarla vâ 15 şurda. hē hē guru soğan. yeşil soğan sulağ yer_ōsa tikēsin, yeşil soğan_olur, marul_olur. su gıt bizde ölüm_işde, kövümüzün suyu bol da, içme suyumuz. zerzavat yapayoz şu

taravā. ğanellē vādı, ğanellē çatladılā, su da azaldı hincī ğanellēden. bu ğaynaķ vā Şorda ğaynaķdan sulayālā moturunan, su moturunan. beş_alti ğoņŐulā bayā fasille yapıdılā Şu dere boyuna.

20 (Salça Yapımı)

salça yapyoz işde. salçayī kendimiz tomatizimizden yapıdıkđı geķen sene, bıldır sen hic_olmadı su yokdu. salçayı işde dorayoz, ũ sırxıslıādan aldık, salçalıķ_aldık. unu hemen dorayoz, ğaynadayoz_ışde, undan sōna da geķireyāz, makineynen geķirayāz Şinci. unu ğurudayāz gōzēlcecik, ğuyyoz ğavanozlara, ķapayoz. ahancıķ da Öle.

25 (DoĒum Adeti)

habē yōķ, habē vēmek yok bizde. dōmuŐ mu dōmuŐ. fılancanın ocu dōmuŐ diyālā, baķmaya bile gitmeyiz hinci, baķmaya gitmeyiz esKisi gibi gitmeyiz. undan sona Őeırlēde ocuķ_oldu mu mevlid_okuduyālā ocuķ dōdu mu bizde u yōķ, yāmayız_unu. e bizim Őeırlēde ocuķ dōdu mu mevlūdünü okudayālā. bebek dōdu zaman baķ
 30 baķmayāz_ışde, ũ nohusa ğarıya baķmayāz, sevapdır_emē. esKiden niŐāsdadan yapıālādı, tezle dēlēdi. tezle dēlē hē māllebi dēlē. unnan baķmaya gidēdik. tabaya ğuyālādı, sen_ince Őekē ğuyāsın bi tabaya, baķmaya gidēdik. daķım_alırdık aķraban ocuķlana hediye işde, ķah sūt getirilēdi, daķım_alırsın, altın_alırsın. oķ yakının_ōsa altın_alırsın, yok Őmassa elpise alırsın. ğırķ_günde ğırķlāla. esKiden urbaları gēyēlēdi,
 35 ocu ğucaına verilēdi, gezdirilēdi. ocuyu nāpāsın, ğırķ_suyu ısıdırsın, ğırķ_suyu sayāsın. ocu banyo yapıdı, tepesinden ğırķ_suyunu dōkēsın. annesi ğapıdan geliken annesine verisin. undan so alırlā ğırķ_uçurmaya gidēsın ğoņŐulara. kēni aķrabalana, esKiden hepsini gezēdi, Őindi kēni aķrabalana gideyāla. duzlāsın, ğına sūrēsın bōle her vücudunā, ayaķlana, mayāķlanın_altına. barmanı duza bandırız, āzına duz sūrēriz bōle

40 āzı ğoğmasın déye. indan sona hē ğınayı da ayak barmakların_ aralarına, ellerine
 aralarına barmaklarının_ aralarını hep böyle ğinalāsın. ayakları sonra bişmesin déye.
 güzelce yıķāız., sarā sarmalā esKiden böyle ğundağ deyveridik öle bālarız. ğundağ
 yapādığ bōle. esKiden cizēlēdi, ben boyna cizēdim. cizēdim böyle sırtlanı cizēdim. ciletin
 burnunan aha bordan böyle_ böyle_ böyle pıtır_ pıtır_ pıtır ğan çıķā. belinin_ olduyu
 45 yāmāsın. şu ğalçalanın_ üsdüne yapāsın. belinin_ olduyu yere yāmāsın. esKiden öledi,
 hincik ğayrı ğağdı. gelinciK girmesin déye. hasta olan çocuya kövde öle yapālādi. şey
 ğorduğ biz, annemñe şey ğorlādi, soulcan çıkarılādi. sulu yerlēden soulcan çıkarılādi,
 göbeklene ğorlādi çocuklan. ateşlendikleri zaman, palaya ğuyālādi soulcanları. undan
 sona ceviz yaprayı ğorlādi sırtlana. anam öle yapālādi biz çocukduğ. ateşini alcağ yā
 50 göbeyine ğorladı soulcanları vayır vayır allahım. yımırta ğırālādi. gelinciK_ oldu mu
 yımırta yudāmiş. bezine ğoyvādın mı ācıĶ_ örtüverisin hōrT déye ğalır, yımırta gidē.
 bazısı gitmēz. aha gitmedi, gelincik yoğmuşdu dēlēdi. hinci gelincik mi vā, ne dizmek
 vā ne bişē vā.

(Cenaze)

55 cenāze öldü mü selā verisin. undan sona hep toplaşırlā, kevinini biçēsın, cenāzeyi
 yatırısın, yıķāsın, kevinñesın. böyle masa gibi şey vā yıķacağ şey, onun_ üzerinde. baştan
 aptes_ aldırısın, sondan gene aptes_ aldırısın. undan sona ğavasından şö tutāsın elinnen,
 bi elini de göbejnden řölē. şöle üç kere ğaldırısın, aptes tutacağ mı tutmaycak mı.? bazı
 řē gelir. ğēmedi mi, undan son gelirse getiri, bi pamuyu topāsın orā soķāsın, cerāt gelen
 60 yere. yenden aptes_ aldırısın, kevinñesın_ işde. tabuta ğorsun, dovaynan allāķber allāķber
 deyelek kevinini örtēsın. şişmesın ğarnı déye bıçaĶ ğoruz. gerçekten de unu ğomadı mı
 şişē. ğomadı mı ğarnı şişē. maķas ğorsun, bıçaĶ ğorsun, demir_ āleti işde ğorsun. benim

ğayınnanın ğızı yoğdu, altı sene feñli durdu. ikiciK gelini vā. baña gelin demezdi, ğoca
 yüzlü dēdi, ğoca yüzlü dēdi. benim dedi ğızım yoğ, baña sen ālayvā dedi. a benim
 65 anām! derdi ğoyuğ, içi oyuğ_anām! derdini kimselere sōleyemedin anām! bi
 ğızın_olup, derdini dökemedin anām! déye vasyetini yerine geTdik.
 gerçekden_āladım_ama. sırtımda gezdirdim_unu. ölmeden annaşamazdıK_ama gene
 öldüyü zaman altı sene yatdı. altı sene yatdı, ama sırtımda gezdirdim, gomşulara
 otumaya götürüdüm. aydudu düvennen yanına götürüdüm, feñliydi ğayınna.

-59-

ANLATAN	:Sabriye Aldırmaz
ÖĞRENİM DURUMU	:Yok
YAŞ	:70
ETNİK KÖKENİ	: Manav
DERLEME YERİ	:Boyunkaya Köyü/Osmaneli

(Genel)

yatayāz hē nāpam bi iş yoğ tarlalāda bizim hiç. ē ekemeyāz, biçemeyāz. yapamayāz hē.
esKiden yapādık. ē ekēdik, biçēdik, herşey yapādık. ğoca orayı elimize aldık mıdı pās
pās edēdi, aralāda ğazım ğazākan:

- 5 ana beni ğaldır gezdır
tabuduma güllē dizdir
ana beni ğız mı sandın?
on barmāmı düz mü sandın?

10 ından_ōle çarırdık ından sora:

ilefgenin altı yanı isgele
benim yārim ğiTdi asgere
aylarca yıllarca nasıl ğēsın teskere?

15

u bi havadan çalınırdı.

ğoyun seni güden çoban gütmesin

güTdüyü yerlêde otlā bitmesin

20 ğara ğoyun ğoyunnarın meleyi

aK ğoyun da ğoyunnarın meleyi

unnā çıkdıyı sene radiyelen altlāna gidēdik, biz_unnarı yapālādı dinnēcez déye. hinci atık yoK_atık.

25

beş beş beş barmaK

on on on barmaK

olur mu bōle sevmek

ōlannara zor gelir

30 beş biñ verip ğız_āmaK

déye sölenirdi.

esKiden yüz biñnira para çok paraydı. yüz biñnira, beş yüz biñnira para, u zaman çok deyil mi u zaman? u zamannā çok paraydı. öle öle işde verilēdi. yüz, iki yüz dēken, baña beş yüz vēdilē. yabancı kövden geldim ben, başġa kövden. üç tene altın daKıvādılā, 35 unu da aldılā, harcaıvādılā. vēdilē mi? ġaçıvādım ben. keşge vēsēlēdi, ne eşā alcaKlā. beklēmiyin_ā. u da ġodu giTdi emme. ġırK doKuz yaşında öldü. amcaıy görmem mi?

amcanın zatan buvasınnan benim buvam ğonuşurlādı. esgiden halı, ğaryola ōle Şey mi vādı? yere bi yataķ yapā yatādıķdı. yoķdu olum. mindē, pamuķdan mindē. pamuķdan mindēlē olurdu. pamuķdan mindē basādıķ gelinnere esKiden. undā sona bi de
 40 göynekten çeñiz serēdik bölē göyneklēden. adam göyneyi ayr_oludu, ğadın göyneyi ayr_oludu. yālık, peşgir, çevre... hē serēlēdi unnādan serēlēdi. örtmē işde bölē ğara ğıyılı örtmēlē olur bölē. çembē dēriz, aķ_örtme dēriz. önden aķ_örtmeydi. hamam beyazı dēdik. siyāh denmezdi ğara denirdi. atıķ ğayrı tepesi aşayı dönünce, íaf deyişdi. girdik yetmiş yaşıma.

45 (Yemek)

meşur yimēmiz bizim eymē, keşgēk, mantū. en meşur yimēmiz bizim_u. ē bi misēvir_olduyu zaman da unnarı bişiriz, yimek yaparız ramazannāda uruş_aşdırmaķ_ için. bölē gene hepsini yaparız. ğıvrımdı, çörēkdi, bōrēkdi hepsini yaparız. ğıvrım, noıtlu ğıvrım yaparız bölē ğıvrız ğıvrız ğıvrız göbēkli göbēkli saca
 50 döşeyāz. bi de bölē uzun_uzun ğıvrırdıķ. yuķayı yazarız, yuķayı yazdıķdan kerı noıdu ezeriz biz. noıdu bōle ğatarız_ için yuķanın. ğıvrız bōle. noıtlu yap, cevizli yapāsın, datlı yapāsın, ceviz ğatāsın, āda dōkēsın_ üsdüne u da datlı ğıvrım dēriz, noıtlu ğıvrım, ıspanaklı ğıvrım dēriz. şeirlēde bōrēk deyelā. hanı bölē çat çat bōrej yapayālā yā. işde bizim de unū oķlaynan yazāriz, oķlaynan yazāriz ayn biz çat çat bōrej gibi ğıvrız, una
 55 biz ğıvrım dēriz.

(Hastalık)

ah gülüm ğaç hasdalıķ vā parkison vā, asdım vā, ğālp vā, tansiyon vā, romatizma vā, beynimde damā tıkanıķ bi damā, u vā. tā ilerlēde çok fenādım_emme. doķTurnan durayāz, doķTurlara git gē.

60 **(Mani)**

eveli māni atālādı, tarlalāda türkü çavırdıķ, çok çavırdıķ geçken emmē hincī...

aralıķdan candarmalā baķayā

candarmanın ğurşunu beni yaķayā

65 ana ben hasdayım bana dokTur baķayā

çocukķan, gelinnikken çouruduk. tarlalāda herşe ğazādıķ, çok çavırdıķ.

(Düğün)

esKi düünnē, başğa köve ğonaķ veridik başğa kövē. ndan sona atıķ düünnē dovulunan,
 zurnaynan ğıygıdı ğıygıdı deyil yāni. dovullā olur, zurnalā çalınırđı, ne dēlē una ğırnata.
 70 ğonaĶ gelirdi, ğonaķlā böle ğol ğola gelilēdi, türkü çayra çayra dovul ğarşılamaya gidēdi
 böle, kövün başından. gelini bindiridik, dā ğonaĶ_önden ata bindiridik, esKiden_ata
 bindiridik. hinci atıĶ ğayrı ölü gidē gibi taķsiyenen götüreyalā. şip, bindallı dēlē hinci
 unnādan ğeyilirdi. ā unnā yeşil, düz ğırapdeşennēden. altıbarmaķ dēlēdi, kutnü dēlēdi.
 bizden esKilē altıbarmaķ, ibrahime, bi de kutnü bi dē şey zırhlı zırhlı. şitāri vā vā, unu
 75 biz ğeymedik de bizim annemin vādı. bizde üç_etek yok. altlı üslü olurdu bunnā.
 altıbarmaķ dēsin, altında şalvā üstünde gömnek. mor_olur böle zırhlı dēlēdi ğocanamın
 vādı benim. bindallı deyelā, şindi televizonlāda ğeyeyolā öle unu. urda ğeyennē öle
 elbise gibi. bizinkilē böle şalvā gibi üstü ayrı. atğılı ğundura alırdıķ esgiden, atğılı
 alınırđı. evelden potin gibilē olurmuşdu, bālama ğundura dēlēdi. evel_unnarı
 80 ğeyēlēmişdi, biz atğılı ğundura ğeydik böle, bācıklıdı borları. atğılı ğundurda, aTdıķ
 ğiTdi. bizimkilē tezelēdi. atğılı ğundura, bālama ğundurā, şipdik ğeyēdikđi. tarlalara

gidēken ŧipdik gēyēdik. aynı bōle olurdu aha aha telliklē gibi. terliklē gibi olurdu ŧipdik denirdi, naylōn deyildi ŧēy satyan, satyan deriden yapālāmıŧdı unu. satyannādan, unnādan gēyēdik.

85 **(Hıdırellez)**

baŧtan yuħa yapayāz. bir_avta öncē om beŧ gūn ōnceden hazırlanayāz. bulgur atleyāz bulguru olannā. yuħamızı yapayoz. ħayrı gūnūne gōre atıħ pilavları biŧireyālā, ħoņŧu kōvlē geleyālā, yiyāz iħeyāz ħayrı. ħurannā okunayā, ħuran_oħuyālā. oħulun_ōnūnde genħlē oynālā. herŧey ōrteyālā niŧānnı ħızlara herŧey_ōrteyālā. hediye ōrteyālā ħembēdi
90 atletTi. ħayınna ōrtē, soy_aħrabā ōrtē. ben herŧey_ōrtTūm mū benim_aħrabam da ōrtē.
ōrtēlē, ōle yapālā

-60-

ANLATAN	:Güler Akın
ÖĞRENİM DURUMU	:İlkokul 3
YAŞ	:71
ETNİK KÖKENİ	: Manav
DERLEME YERİ	:Hisarcık Köyü / Osmaneli

(Günlük Hayat)

- ben_ altıda gâķarın ğuzum, namazımı ğıların. altıya gēmeden aptesimi alır namazımı ğıların. gâķarın, āşamdan bulaşıkları yıķamadımsa yıķarın. undan sonā çayımı ğorun ayğaza. yımırta bişirceysem yımırta bişirin, patatiz ğızardacaysam patatiz ğızardırın. undan sona unnā ğāvaltısını yirlē, ahırda da hayvannāmız vā, unnara baķālā. ben ğayri
- 5 bulaşık yıķa, künge sübür, çocuya baķ, ōlennen gene āynı sofrayı ğurarın, çayı hazırların, yimeyi hazırların. unnā yirlē gene hemen sofrā ortalıķdaķan hadi gidēlē işē. yenīden_ āşama gelen aynı. unnā baķ tarlada bēki oturulā, ben_oturamayām_evdē. bu çocuyu gezdirmek isteyā, sırtıma bindiriyām. unu sırtıma bindirēken mutvaķda çorba pişiriyām, bübē ğızardayām, hem çocuya baķayām.
- 10 herşey yaparın, mantı da yaparın, börek de yaparın, fasille de bişirin. sorarım zabahdan, ōlum! böyün ne pişirveren ben size? ana! ne canın isteyāsa unu pişi, dēlē bana. her şeyi pişirin_işde, ne bilen.

(Börek)

- ğuru yukadan börek yaparın. ğuru yukadan, içinē patatizi haşlārın, unu erendelērin,
- 15 içine iki ķava da soğan dōrarın, un da ğarışdırın bölē. unu içine yukālān_içine bölē pamıķ gibi olur bölē. ıslārın_unu, yenden_ıslārın. altına pi tene yayarın, pi tā yayarın.

undan sona içinin malzemesini atarın_çine. yavınan ğavırın_unu güzēlcecik.
 ğarabüberini, nānesini içine ğatarın. undan sona işde unun bölē içine atarın. undan sona
 ğuzinemiz vā. unu üsdüne de getirin, iki ğaşığ yourt ğuyarın, yā ğuyarın, unu çırparın,
 20 üsdüne bölē yayıvarın, pamıĒ gibi ğızarı. ğuru yuĒa dēlē işde.

(Lokum)

sonā baĒdım ekmeK kesad_oldun mudu, hemen birez ceviz ğırarın. ından sona paĒ
 maya ğatarın. ından sona accıĒ hamır yumurun, getirin ceviznen yassıldırın bölē, içine
 atarın cevizi bolcacıĒ, unu yuvarların bölē, içine keserim bölē, bi lóĒum yaparın. hē
 25 bükerin şöle, lóĒum döşerin. ölennek bi de çay yaparın. peynir de ğatsan_olur_ölum,
 haşaş da ğatsan_olur, her şey_olur. işde öle öle yaparız_ölum. hē her şey yāmadı mı
 ömaz. fasille bişirin, bübē ğızardırın, borana yaparın.

(Borana)

büberi ğızardırın tavada hincī unu güzēlcecik. undan sonā ā ik_üç samsaĒ soyarın,
 30 ğarışdırın. borana dēriz, şeyin_çine ğatarın. yourtlu büber, borana dēlē işde, evēden_öle
 gördük biz. dolma yapsan dolma yapāsın, şey dolması bübē dolması yapāsın, yapraĒdan
 da yapāsın.

(Cimcime)

hamırı bölē pazı dutāsın, yazāsın bölē incecik. kesēsın_unu bölē dört köşe dört köşe.
 35 undan şöle ucunu bi yer getirisin şöle. sık sıkvarısın sık sıkvarısın işde öle
 yaparız_ölum. cimcime dēriz_una.

(Paralı Makarnası)

paralı maḡarnası dērim ben. u da başğa u. gösteriverem size ben. ācık ğırılmış bu,
 salḡım maḡarna dēlē. buna da paralı maḡarna dēlē. hinci unu şē yumurusun, ben
 40 hic_unnara inanman. kēnim yumurun_emmē, atık bu yıl hiç dermanım yok, bilmem
 yapabilir miyin bilmem. yumurun, yazarız, ğaş tene? yüz tene pazı. yımırta ğatayola
 emme ben sevmiyon yımırtalı, ğoḡā déye. hiç bişē ğatman. unu ğüzēlcecik yazāsın, ince
 yazāsın u paralı dediyimizi, ötekini ācık bi ğalın yazāsın_unu. unu ben hinci iki pazıyı
 birden, herkeş birē tene kesē de, ben iki pazıyı yuvarların böle unu yapışmaz,
 45 yuvarların. elime alırım pıçḡıyı amān pıçayı, hamır pıçaḡlamız vādır. unu iki iki keserin
 ben heP böle. işde ōle ōle ğuruturuz_unu. ū paralıyı huruna ğoruz. ū unu baḡ, keşli de
 bişsen_olur ū peynirli. içine bir_aviç da pirinc_atsan tā hoş_olur. yayını da bol ğatāsın.
 pirinci atarsın içine, şöle bir_aviç piriç_atāsın. undan sona maḡarnayı da ğatāsın, duzu
 da ğatāsın. undan sona boşaldıvarısın, bu ğaynadı, bişince. unda sona getiri bu yavını,
 50 şēsini pirinç ğattın mı, keş ğatmāsın. pirinci ōmassa, keş ğatāsın

-61-

ANLATAN : Zahide Kaya
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 92
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Selim Köyü / Yenipazar

(Hayat Hikayesi)

güççükden öñsüz gādım, buvamız_öldü. anamız çivt sürérđi aşşamacak. pedirig_eyiridi bize bakardı. ıvağdan sativādılā, öñsüz olusañ nōlcağ? buva yoğ, verivēdilē. hade giTdim ğocaya. urda adam da bi senede ölüvēdi. bi senede öldü, buna sōnadan vādım ğayrı. bi tā amanıñ, bundan yidim sopanıñ haddi hesabı yoğ. çoğ dövdi. olura dövérđi, omaza dövérđi. harmanı ğarışdırdım, vāy böle harman ğarışdırlmaz dē deh deyveridi arğamdan. yā çoğ dürTdü nodul. ğarnım sızlardı da vay ğayınnam ne dérđi? gevırlıK_asdası dérđi, ğāğā depberidi oturağlamdan. az dili ośa da deyvēse bircik. öle öle ne dérđim? bu dünyā böle başolumı kı dérđim. baş_ödu.

(Genel)

10 evel pedirig_eyiridik, bez doğurduğ, pamıK_atárdık. bi de yıkardığ u bezleri, dikē, géyérđik bacāmıza. hinciki gibi böle şalvā mı vā? hep bezdi géydimiz, evel_öleydi. yetmezdi ki bez, yorganıñ çarşavı bez, yatāñ_içi bez. bezi boyardığ, içine pamıK depérđik. yoğ, hinciki gibi yoğ_evel. fakirdik, millet fakirdi. hinci bolluğ dēyoñ ben, herşey bol.

15 (Bir Anı)

aman ğuzum hinci pek bolluğ. hinci geŖlē asmahardan yiyollā, pek bolluğ ğuzum.
 hinciki ğünnē bitmesiñ, esKi ğünnē ger ğemesiñ. harman yapardığ, çocuklā ifağ,
 çocuklām ıvacık ıvacık. eŖeye çocuklān birini bindirin, birini semerine, birini sırtıma
 bindiridin, hade dereye pançar ğazmay git. harman gelir. harman ğaldırıyoz yā. harman
 20 bōle hinci moturlā yoğ. ineyinen, öküzünen harman ğaldırıldığ. üŖ ğünde bi harman
 yaparız, harman_olur, yıarız. süpürüz yamacık yamacık, savırırız, u çocuklā durmaz
 harmanda. çocuklā ifağ ğuzum, hindiki gibi deyil. ğazıma gideriz, yol ğazāsiñ gibi
 tağır tağır. hinci moturu çekveryolā küfür küfür hinci, ğazcām gelyo vallā bu yaŖda. ne
 çilemiz vādı. hincikilē çoĞ_ırahatda, yaŖayollā amma bu ırahat hiŖ gitmesiñ.

25 (Bir Anı)

hinci bi ğünneyin pançā ğazıyoduğ. iŖey mantālıklāda. ölen_ōdu yimek yidik,
 anamgillē yaTdılā. ē bizim canımız sıkılyo, uyğumuz mu gelyo? ğenŖ ğızyız. depeleri
 gezēken gezēken bi gölet vā, su içyolardı göleTden. adamıñ biri getmiŖ su vidonu,
 ğomuŖ gölediñ_üsdüne, sovusuñ déye. biz de suyu ādığ boşalTdık gölediñ içine. ğēdik
 30 anamgiliñ yanna, unnā uyuyollā. ğaldırıldıĞ_unnarı. adam ğēdi oray, su iŖcek yazığ.
 künāh_ōdu, ımma nāpcañ? adam anama üñnedi, bu vidona nōdu bōle? déye. anam da
 hacı dayı! ğarğalā aŖmıŖlardır dedi. bizi deyvēmedi, adam aŖŖama ğadan susuz bekledi
 yazığ.

(Bir Anı)

ısdanbula ğiTdim. bizim aŖar ğatda kirācı vā, çatınıñ üsdü hep ğar dolmuŖ. çatıdan
 ğarları zobanıñ borusundan aŖar dōru boşalTdım. iŖeyden, boşluğdan, bacadan. delāla
 āŖe ğadi de alt ğatda. ben ğar atyon_ammā, ağlıma bacanıñ_akcā ğēmeyō, hoŖuma
 ğidēyo. u ğar, erimiŖ. bütün_eve dolmuŖ suynan. āŖe ğadi de otmay gitmiŖ, evde deyil.
 āŖamnan da ğarı ğēmiŖ otmağdan. eve bi giriyo, com com su dolu eviñ_ıçı. anam yazığ
 40 ğarı bilmeyō heralda demiŖ, sulā mı patladı ğı? déyomuŖ. sulā mı patladı ğı? evde ne

vā ne yoĸ unnarı sermiş. benim de aĸlıma ġemeyo ıu, deyonıu allā allā bu ġarı bu sırada neye paspas yıĸadı kı? deyon. sōna anam ġēdi, bizim_evi su basmış dedi anama. hiş bacanıñ_aĸdı, ġarınıñ da aĸlına ġemeyomuř. anam ġılmey başladı, bizim ġevır ġızlā yahmışdır dedi. kōvde beni ġocaman ġızlā, yannāna ġatālā, beñe kirliK ġeydirilēdi.

45 bize gelirlēmiř_işde, bizim_ev ġayveniñ ġarřısındaydı. urdan ōlanlara baĸcaĸlarmıř. unuñ_için beni ġatālā yannāna. işde esKiden kōvlēde ġızlā çoĸ_olulardı, iş mi vardı? bi yer yapıdılā, adını tekel ġodulā, ceviz ġırālardı urda om beş yirm tene ġız. fetyeyneñ beñe hade dilencilik yapıñ dedilē. hinci urlāda lütv_aġanıñ pontullandan ġeydik, ġiTdik, dilendik. biz debirem yerlendenyiz dedik. kimeni řekē veryō, kimeni ekmek. bi

50 de de yolā kı türkü çarıñ, ilāyi sōleñ de yolā. biz ne bilem ilāyiyi. kōvde bi yaşlı ġarı vā, unuñ yanna ġiTdik. fesnā ġocāna vā, unnara ġiTdik, ġüçcük çocuk vā, bizi ġörünce ġorĸdu. fesnā ġocana bize urdan çekişdi. çocūñ aĸlımı mı alcāñız? dedi. sōna ġařdıĸ_ammā ġoca kōvü dolandıĸ. topladıĸlāmızı ġeTdik, yidiK_urda. bölēlē ōdu iřde, tā çoĸ vā immā unuttum ġayrı

-62-

ANLATAN	:Ayşe Şenel
ÖĞRENİM DURUMU	:Yok
YAŞ	:78
ETNİK KÖKENİ	:Manav
DERLEME YERİ	:Kümbet Köyü \ Yenipazar

(Hayat Hikayesi)

beşi bu dünyada bem, beşi öte dünyada. borda hiş dōmadılā, kövde. şinci burlāda sıkıntı mı vā, şey mi vā bē. geşlīmizde çōk, kömür mü yaķmadık, altı paget böceye mi bakmadık, sır sıpa mı yoķdu. buvamın_evinde dē, ğocaya geldiyim yerde dē altı paget böceye bakādık. yirmi yaşımda evlendim, bōle māllemiz ayrı öle u ğadā aramız vādı, hē

5 parça. yirmi yaşımda evlendiK_işde. istedilē, istedilē de buvam da beş yüz biñnira isdeyō, unnā da vēmeyollā. unnañ düünneri oldū vēdilē, buvam da ırāmetli vēdi işde. indan sōra düün yapıdılā işde çoluķ çocuk. hē kövlen düünneri ī olur. aşşama ğadā yimek bişirisin. hē emmē ğalabalıķ gelilē, ğonaķ dēlē. gelilē yıkılırlā, hadi ğarınnarını doyurusun, çıķālā oynālā. oyna baķam_oyna. ğonaķ herkese verilē işde, ğārik tabi saña

10 da verilē, sen de yimek bişircen aşşama ğadā. daķdılā daķdılā daķmaz_olurlā mı? esKi yüzlüklē vārdı, ğocamandı unnā. yüzlüklerinden lira çeyrey küpe. altın_unnādı.

(Anılar)

ōlumuz yoķ, yedi ğız ğardaşyız. yōķ, em büyüklerimiz tā ısdanbulda ğaldı. apdılla derlérđi, bu pangada çalışırđı, em büyüümüz una vādıydı. öle hasda oldu, ısdanbullara

15 göTdü ırāmetli enişdem. urlāda feyd_etmedi işde, ī olamadı, öldü. ğaracāmet mezarlıyında gömdülē ābamı. ırāmetli enişdem dē bōle çōk yāni fikāre çocūnan ğonuşurdu, fikāre īsannan ğonuşurdu. enişde dedim bē, unnannan ğonuşuyoñ dēdim, bē

unnannan ğonuşurķan zevk duyyom baldız dēdi. hiş yāni bōyüklük yapmazdı. şeyde ğaldı hacıda, hacıya gitdi hacıda ğaldı. emme néyē? ğalvi şey yā temiz, hanī kimseyen

20 bōyüklük yok. yāni bōyüK_adamyım deyip de çiyneyip geçmēz, öle īsandı, hacıda ğaldı. diyē ğardaşlā kövlēdē öldülē, ğaldılā işde nōlcaķ. kövlēde īsan ğalmadı ğayrı. ē öte ğün giTdim kövē, her yer çamlıK_ōmuş, çıñalıK_ōmuş. burlāda deyom nası durmuşuyuz? deyom. hē bōle bayır bacaK_ōle hep, yok durulur gibi deil. hē urlāda vakt geçirdiK_ışde. bi çit öküzün_olur, inein_olur, tanan_olur. herkes öle bī yapādı

25 inekdir, öküzdür. öküznen çif sürēlē, harman sürēlē, şinciki gibi mi? şinciki ğarlara iş mi vā? ēy, hep çalış_çalış_çalış. yōķ yōķ ne elefdiriyi. İambā, ğandil dēlē. ğandil yakāsın, içer dışar gidēsın elindē. İambay yakāsın duvara asāsın, öle. mālledē çeşmelē vā, sora bōyük su getirlē bölē yūsekden, bosdan, fasille fizen dikēlē, unnarı sulālā. hana bōle uzaķdan gelir bōle. yaylalā dēlē, yaylalādan. altı dene mi ne ev yapırmışlā urlāda

30 yaşayālāmış, kimisi toūķ bakayāmış, kimisi inek bakayāmış, kimisi bızā bakayāmış. sen deyelā git de bi gör deyelā. herkezin kendi furunu vā. gece horuz_ötünce ğākādım, ekmeyi yumurudum, sabālin ışırķan huruna bıraķırdım hē. hadi işe gitcem ğayrı, huruna bıraķdım işim bitdi, hadi. ekin biçeceñ, misir mi çapalayacañ, böcek vā, yapraya mı gitceñ. çocuklā uyuyan uyūr, işe yaraycayı ğaldırısın. işe yaraycayı ğaldıracañ, işe

35 yaramaycaķ yāt. ēh kövlēde dutlā olūr, kirezlē olūr, eriklē olūr. u sar_erik deriz, bōle ayrılır çekirdēnden. bolluğ_olur gene kövlē, bileyomuñ? hē. herşeyi, yalnız yapacañ, yapāsañ, dikeseñ_olur toplāsın. hē sen ni den? ne işlē yapālā unnā bi görsēn. turpuna varınca ğadā ekēlē, dikēlē u pırasā, ne ilāzımsa hep yapālā. ceyizden geçdim kesdene avaçları vā. dēcem yā kövlē bolluK_ışde. tabi buray gibi ille şe ōmaz da gene de ī olayo

40 nōlcaķ. burda gücün yetTikden kerı çalışayān, ēleme gideyān. emme urda gendi malın vā. hē öle işde. öle idēsın de kimse yok. ğōcca kövde ik_āne ğāmış, nere gitcen u vakt? yalnız kitap ğalbinde yazılıymış, şeirlere enecek dālā, enecek enecek ayn_emmē ,

yyecek_ekmek bulamaycaḡ, kövlere ıḡacaḡ. ırāmetliK ḡaynatam օle dēdi, kitap ḡalbinde yazılı dēdi. օle olacaḡ dēdi, dedikleri gibi oldu bilē.

45 (KıŖ Geceleri)

mesel gibi anca ḡıŖın eve geldin vaḡıt annadırsan annadırsın. annadannā bօyüklē annadırlardı. yօḡ bօle birbirlerinden mahabbet yapālardı. anam ceyize օrēk, ocaḡ_urda. օreyi yāpadı, hadi օreyi yapıḡdan kerı niŖāsdadan bi tepsi hevlā, unu da yapādı. dօrt beŖ denē otumā gelilērdi, ḡarlarnan barabā adamnā. unnarā evelden ay mı vardı? ḡāve ḡāve ḡorlardı bօle. bi mahabbet bi mahabbet bօle, he televizyon melevizyon yok. hade ertesı āŖam sana gidēlērdi, hade ertesı āŖam օtüküne gidēlērdi, օle mahabbet vardı. mahabbet_iŖde sen napayoñ, ben napayom yāni bօle, iŖden ḡüŖden. sē ekini biŖdin mi? sē harmanı sürdürdün mü? bօlē.

(Eski YaŖantılar)

55 eveli bes bereket vādı. inanmāsin sen hinci, doḡuz dibek buydey dօvēdik, bօydey. bulḡur_ayrı, bulḡur_ayrı annayamın? hē u ḡadarda fazla tā bulḡur dօvēdik. unu ḡıŖın Ŗeye ḡadā yirdik, yaza ḡadā. keŖgek yapāladı hē, bazı aŖıra yapāladı, nasıl_isdēsen. buydey dօveceñ dēdilē hē bulḡur, bulḡur dօvecez yarın dēlē. haraḡa yapādıḡ. terekeynen օlesiñ_unu. ū bi ŖiniK_olur. unu doldurdun mu օle bi Ŗinik, bi tā
60 doldurusun, iki ŖiniK_օle. օlek iŖde u. ē esKi insancıḡlā bօle ḡormedilē hiŖ. fasille ḡurudusun hinci. olan fasilleyi bօle yerinde, satı ḡazıya ıḡā, bօle sararır_u. sarādı mı toplāsın, getirī temizlēsın. eve serdin mi evde ḡurur_u. bekmez, baḡ olanın_olurdu. bizim yokmuŖdū, ırāmetli buvam demiŖ, on yūK_üzüm toplāsam demiŖ, bi ḡurban kesecem demiŖ. herkesin vā yā. bizimde օmayınca. kesdi, bi sene on yūK_üzüm
65 topladıḡ bāda. īsan bulurdu bօle kütük sökdürüdü. yapdı, etdiridi, ḡayrıḡ_u bօle kesē aŖlāsın_unu, üzüm verir_u. iŖde ēlemin vā bizim yok déye. kesdi, bi ḡurban kesdi, on yūK_toplayınca. eveli bօle evlēde yaḡt biŖirem de yapam demezdik. harmannara gidēdik,

yaygıları yayādık, yazdıyın hamırı serēdik, urda ğururdu hē, harmanda. ından sora toplāsın turnuğ turnuğ öle. yımırta ğırālardı, başğa bişē ğomazlardı. buvam ğışın, ğaşığ
 70 hevlası yapādı, böle sırça çanağlā vādı, tabağlā. unnara bi tabağ yapā böle doldurudu, ğaşığ hevlası, unu gözel yapādı. biz de unnādan görüyoduğ. miyān hevlası da dēle. turşu yap, domatizden yap, böbēden yap. yalıñız deK getirecen, sallalı ömaycağ. iliman duzu ömaz, u iliman duzu ĩ geleyā.

(Babasıyla İlgili Hatıralar)

75 benim buvam kövde bi tāneydi böle. recep_ā déye çağrılardı böle hep. tāsillē gelīdi, evelden tāsillē olurdu böle para toplamā, şāpmā. buvama çağrılā, buvama gelilēdi. e muğtā vā, yā mukdarı s..ktiret. emē buvam hemen geldilē mi anama hemen bi touğ dut, kesēdi. yanna hevla yapādı, bi yanna touğ bişēdi. unnara yimeK ğöcağ, ille yimeyi yidirecek. kövde para toplayālā, hē para toplālādı. bi yol tāsillē ğēmiş, undan sora bū
 80 ğıcırī, ayınğa sarılayā yā ayınğaynan dutmuş gidēken gidēken, yimişlē işmişlē gesgeri unu ayınğaynan dutmuş, ayınğa yasağ yā. şeyē ayınğa dēlē. yidiyini unuttū, u da urdan ğazanacağ beş ğuruş. amcan da sarādı. u tā sarmağdan da bığdı heralda, lülle dēlēdi. hē lülleye ğuyādı tütünü. biz de ğāriK_unu öle bileyoz yā hemen hataş getiridik ufacıĶ_öle maşaynan, üsdüne ğorduğ, ğāri çekēdi unu öle, unnan_ıçēdi. buvam dedi, el
 85 ğapısını dēdi, arāsınız buvañızı dēdi ğızım dēdi. el ğapısı böle ömaz dēdi. çok darlıĶ görmedik. elli ğuruş ösun iki denesi üş denesi unu alırdı. ille de datsinnā çocuğlā.

(Kıyafetler)

geç ğızlā şalvā, entāri... kimisi ziyah ğiyēdi, üsdü yanına al_entāri. böyle şeyli ömayacağ ğara don, sāde ğara.

90 (Armut Tatlısı)

armıt da'lısını getirisin güzēlce yıķāsın. göksulu ōsun, pıt pıT_ armıT_ ōsun. unu getiri yıķāsın gözēlcecik, ğorsun ocaya, su da ğorsun içine. unu bōle içinde accıķ ŧēpāsın. ŧekeri sondan aķıdcan, atıķ biŧecēne yaķın. ından sora biŧmiŧini ŧōle bōle ellēsin, accıķ biŧeyo mu getiri ŧekē ekēsın unu. unnan da güzēlce ğaynadırsın. bōle tabā alısın ŧeye 95 suyunu. bōle āynı bi ŧey gibi olur, ē mācun gibi pempeleŧir. undan sora yırsın. ğorsun tabā, dōkēsın, yırsın.

-63-

ANLATAN :Rukiye Şen
 ÖĞRENİM DURUMU :İlkokul
 YAŞ :65
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ :Yukarı Boğaz Köyü /Yenipazar

(Bir Anı)

hinci bi günneyin adam dedi ki beñe ayçek dedi. ayçeklêni hana dedi hava bozuğ,
 gıyam. anañgilleñ_āvısına götürem de dedi hana urdan unu silkiveriz dedi. yeñden
 başga getiririz dedi. hava da bozuğ_olunca éyi dedim. biz mısdavaynan oray gitdik,
 mısdava dedi ki beñe: sen dedi ben moturu gımıldadan da dedi hana önünde de ğapı vā.
 5 ben gımıldadan da sen arķadaķı daşı alıvā da dedi, he undan sōna aşar salan, undan sōna
 iler çıkan dedi. olur dedim. işde adam beñe unu dedi, ben arķadaķı daşı āsam olcağ yā.
 ğapınıñ da motura daķılcağ deylek dedim ki, daşı dedim āmadan ğapıyı dayanıvaran da
 hana az_aşay ğaysıñ demesine getidim. u beni daşı alcağ sanmış, u hinci milim
 gımıladaTdı. allahdan bi de çoğ gımıldatsa ğoparı beni. beni arķadan daşı alcağ deylek
 10 aşay şōle gımıladaTdı. ben de u ğapıya dayandım. ben u zaman ğasaynan
 ğapınıñ_orasına ğayrı diñeleğādım. hana ğafam bōle ğādı, ben bi carağladım.
 carağlayınca dedi ki beñe: sen nerdesin? dedi. bōle yaptı da beñe bağdımsa ben hana
 bōle dişlēm bōle havaya çıkıvādı gibi ğēdi. hemen bōle yüzümü avışladım, hiş ğan ney
 yok. hiş ğan_ōmayınca, sen nāpıyoñ? dedi beñe. ben de dedim ki daşı alam dēken
 15 ğapı yıkılcağ sankim de ğırılacağ da bubam çekişcek deylek hē ben ğapıyı
 dayanavarıyon. ğapıyı dayanıyon, ğapı cartdağ ğırılacağ deylek hē bişē yoğ_ımma
 dedim, dişlēm havaya çıkıvādı dedim. beni hemen u motur urda ğādı. üsdümüzde dālā

üsdü, unu yıkivarcaz da yeñden ayçēne gitcez. çoraplām ney yamalı. beñe hemen dedi
 ki, hade gē gidem dedi. İsanñā da toplañdı ğayrı bōle gēdilē, beni ādilā, eviñ yanna
 20 samālñ üs yanna güneşe bōle dikildim. imma hana dişlēm havaya çıkıvādı. yoğ dedilē
 bişey yoğ dedilē. ben eve gitdim, hinci yatdım, bı yandağı eve. hinci yatā bi yatdımsa
 çenem ayrılıvādı gibi gēdi beñe, imma ben gene yatdım. az durdum, beş_on dağğa sōna
 beñe dedilē ki hade dedilē bi göle ğadā, bi götürüñ de geliñ dedilē. ırāmetliK_ abdillā
 enişde sā. unuñ_arabası vā. mısdavaynan ikimiz bindik, göle ğadan götdü bizi, imma u
 25 zamāna ğadan bişē demedim. göle vādık, abamgillere gitdik. unnā da birey düüne
 gitmişlē. undan sōna abamnarı bulduğ. bindik arabaya bileciye gidiyoğ. ben_ abama
 annadıvarıyon, ğonuşuvarıyon_işde şōle şōle ōdu déye. demeK_āzımdan lāf düşmey
 başlamış ğayrı sovuyunca. abam sus! dedi beñe. ora vādık. bi de bazā günü, eylülün
 yedisi hiş_unutman. vādık_oray , dedi tādil yā inişde doğduru buldu. doğdur
 30 benim_örtmemi bōle ğaydırdı, bağdı, şōle şōle yapıdı, bunuñ çeñesi ğırık dedi. ōle çene
 ğırık deyince çeñe ğırılır mı hiş? bi duymadığ kı. hade dedi, bunu ya bursaya ya
 esKişejre götürüñ dedi. mısdava da ben_ırları bilmen ki, ısdanbıla götüsek ōmaz mı?
 dedi. doğdur olu dedi. hē sehet de on_iki. bizi urdan arabaya bindirivēdilē. biz ğayrı
 üsdümüz bōle dālı üsdüñnen gidiyon huna. İsanñā bōle ğonuşa ğonuşa gidiyoğ, benim
 35 ğayrı ğafayı ğamzeledik bōle sıkıcacık, abam da bi mendil vēdi beñe, sallam_ağıyoğ
 āzımda, çeñe dutmayoğ. biz_ātık indik, yolda yürüyoğ. abam merdimandan_iniyoğ bōle,
 mısdavaya dūrTdüm, hana abam iniyoğ dēcen. demek bizi urdan_inēken görüyomuş.
 ıvacık mısdık dayım gelyo déyomuş çocuk. u da demiş hinci mısdık dayıñ geli mi?
 demiş, sehet ğaş? demiş. ōle dēken bağmıssa biz ğarşıdan gelyomuşuğ. benim kavam
 40 bōle ğamzeli, nōdu? dedi, ōtten gelyoğ. iğer girdik, ğayrı mısdava añnatdı. çeñesi ğırık
 dedilē dedi. undan sōna nazmi arabay çıkādı. ğayrı u dağğada biz götdü doğdura, ācil
 deylek götdü. ācil deyil dedilē, abam da dedi ki bu tā bileciKden gelyoğ, nası ācil deyil?

nası ācil_ōmaz? dedi. öle yā bi filim çekiñ, baqıñ, nası bu? deylek dedi. öl deyince
dokTur bunuñ çeñesi ğırık dedi. beñe bi toz vēdilē, bişēlē vēdilē, bi ğarğara gibi bişēlē
45 vēdilē. sanki yarıq yeri ney undan paqlanıcāmış. biz_urdan döndük, gēdik. biz ğayr_iki
gün beñe unu içirdilē, buña tel ney alcāñız dedilē. iki gün sōna dikicēz dedilē. undan
sōna biz gitdik ğarşıya, aynı böle telēzon gibi beni böle gösteryolā. ğayrı āzımı böle çatır
çatır dişlēn aralāndan geçirdilē, dikdilē. ğayrı dikildi āzım, hiş ğımıldamayo, bişē
yinmeyo da içilmeyo da. eve gēdik. mısdavaya dedilē ki abamgillē, tamam sen git
50 dedilē, biz_una baqam dedilē, bu kövde nāpcak? dedilē. çocuklā da oqula gitceklē, bi
de ayçeklē vā. nise, mısdavayı yolladılā, ben ğādım. ben_urda duruyoñ ğayrı, abam
beni allā ırāzı ōsuñ, ğarpız suyunu yazık sıkdırıyo, e unu içiriyo, çorbayı ğaynadıyo,
işeyden süzüyo, unu öle çorba içiriyo. öle yapyō imma benim iñne iplik yerim ğāmadı.
ğayrı tirit gibi ōdum. om beş gün böle durdum, yalıñız ğırK gün durcaq böle dedi. ğayrı
55 mısdava gēdi. davşan getmiş, pilav bişdilē, yidilē. ben ğayrı cıp cıp su içiyōñ, ğatı
yimeyon. mısdava gitdi, yeñden gēdi sōna, ben pek zayıvladım. ben piraz tā durdum,
aşdılā ğayrı imma āzıma ğaşıq sımayyo. āzım ğayrı böle ğaqlımış gibi ōdu. ğayrıK_
ötden gēdik. ıvacık ğaşıynan çorbay öle yiyōñ. aha böle ōdu ğırK gün urda durdum,
gēdim baray_işde.

-64-

ANLATAN	: Hüseyin Avcıoğlu
ÖĞRENİM DURUMU	:Yok
YAŞ	:80
ETNİK KÖKENİ	: Manav
DERLEME YERİ	:Belkese Köyü / Yenipazar

(Askerlik Hatırası)

gırK_ altıda tēriz_ ödum. esgēde üş buçuK_ sene yapdım. urdan sōna da e bora gēdik. gitdik candırmaya, anām bi baKdımsa, oKula bi girdim, öldürcez, ekicez, biçcez deyollā. ben dedim esgēden ğaçan_ ammā bu yolda ğaçcaK_ yer bulamadım. hade dutdulā beni gene götdülē. beşinci bölüye gidiyon deylek, ben esgēyin u zaman başğa bölüye gitdim. 5 urdan eliñe bi yazı yazālā, unu yazdırTdırmadım yalıñız. dōru gēdim kēni bölūme. esgēliyi hē candırma olalaK_ yapdım. u zaman kavamızda bitlē bōle pürçüK_ gibi bitlē yidi. tā başğa ne déyem tā hinciki zaman çoK_ eyi. urdan sōna da e bora gēdik. ireşbēlīnen şunu yapam bunu yapam, hade harman ğāKā, yorğanı sırtla hade ısdanbıla. ısdanbılda çalışırız, urlāda bi ay ik_ ay çalışır, geliriz. ireşbēlīnen bōle böyüne vādıK_. 10 yaşlandıK_, evden āvıya, āvıdan_ eve çıkmaynan. geçen_ avta bi saKallandım tıraş_ olan da gelen dedim, gitdim, tıraş_ ödum, gēdim. başğa yere gitdīmiz yok. havtada bi sefē cumey namazına gideriñ. ben hep barda, evde āşamı yapıyoz.

-65-

ANLATAN : Abdullah ARI
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 77
 ETNİK KÖKENİ : Yörük
 DERLEME YERİ : Küçükemalı Köyü/Pazaryeri

(Genel)

banā adires soruyolā, nerelisin? adireslē uvııcıķ hemen, ğısa künye veriyom. türkiye cumūriyeti, bilecik, pazaryeri, küçükemalı kövü, hasan_ölu aptullā. ben her baķımdan geziyom. en fazla gezmeniñ sebebī, yimeķ ğarışdırmaķ_ıçı ğaşıķ, kepçe var yā unnarı satarın. şurda dereköv vā, derekövde siğara aızlı yapıyolā, tātā ğalem yapıyolā, unnarı 5 satarın. pamuķ toplamā giderin antalya, manisa gibi. çay ğırmā giderin rize gibi, fındıķ toplamā giderin ğaradenize. beni bugün aşā yuķarı ğırķ dönüme yaķın baççem var. yirm yirm beşi fındıķ, geri ğalan elma, armut, kirez vesāire. ben ğurbet gezēken, gezdim yerde özendīm şēleri kendimde bulunsun déye, deyerlendirdim. teyzen sā, bugün bozyüe düüne gitdi. ō gerdan ğırıcaķ, oynıcaķ.

10 (Yörük Hayatı)

yaylaya bobamnar çıķāmış. bobambar dēken burada yazın, yoluvada ğışın. yoluvayı biliyoñuz. ğışın yaluvada, sıcaķ şehirde durulāmış, yazın da boraya gelirlēmiş. feğat biz geceleri hayvannarı yatā çıkarırız, tarlalara yatırırız. ğayā, hayvan temiz hava āsın, bi de unun gübürüyle u tarla gübürlensin, tarlanın verimi ĩ olsun. eve gelirlē, hayvan sāmā 15 aķşam. sabā hayvan sāmā gider, gelirler, yēceni getirirler.

(Karişik)

esKiden bi ğazan süt. u sütü aynı ğaçamaK ğarar gibi, unnā tarana yaparız. çeşitli
bişeler baharat, büber. şöle böle bişeler yāni baharat gibi bişeler goyarız, tarana yā. unu?
20 ardığdan sonā yourtle hamur yumurur gibi yumurular. tekne deriz biz, bi ğaba depeller.
bu üç beş gün ekşiyö, undan sonā güneşe sereler. gözer, gözer biliyon mu? gözer.
sırımdan yapılmış, buydey çalkamaK için gözeller var. u gözellerlen taranayı geçirirler,
incecik sırf sütten, tereyā da dökeriz. bu çorbā, aKşam sabā içilir. afedēsın bugün ben
sabāleyin ğaKtı mı, bi ğap iki ğap içirim. sabalayın tarana çorbasını pişitdirim, çay
25 yerine çorba içērim. u ğatğılı oldū için, tereyālı oldū için tā güzel. afedersin sōlememem
ilāzım_amma şorda dokTor vā. dokTor bey ben çok hastayım. soyun dedi, hāyir nēyē
soyunuyom. eyē doKtorsan beni soyunmadan māyene itcen. ben şindi ālayorum,
doKTor bey ben çok hastayım, aman_ölüyom doKTor bey. neyin var? başımdan üs yanı,
ayāmdan hiç dutmuyo doKtor bey. āmīn ! allahım, bu derdi bana da ver diyo doKTor
30 bey. yāni sālīmda bişe yok. ben ğırğır yapıyom.

(Askerlik Hatırası)

āzaydım da ātık şindi mühürü bana verdilē. baK şindi ben askeriken benim_arkadaşlā
hepsi büyük tāsilliydi. bunnar bana derlēdi ki arkıdeş sen_ilkoKul mēzunu musun?
evet. sen bizim_ichimizde senin sovan baş çevirmez, sen al_okullarına git. yāni sen
35 bizim yanımızda barınamassın diyolādı. ben dē devam_itdim, okuldan daılrıKan, on
dört ğurupla ben maniplā, mors_alfebesı. muhāberede manipla vā. ben on dört Kurupla
ayrıldım, ben ordu çevirimine girdim, unnā süngüyle benim bāşımda löbet bekledi. ne
olursa ösun ğayretten ğazandım.

-66-

ANLATAN : Mehmet KAYA
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 82
 ETNİK KÖKENİ : Yörük
 DERLEME YERİ : Günyurdu Köyü/Pazaryeri

(Genel)

çocuklar İstanbulda, biz buradayız işde. herkesin işi var, çoluğ çocuk kimi okuyyo, kimisi evi var, yeri var, yurdu var, nēbıcan. yeni barac tutdu bizim kövü, esKi kövü hē. şindi ikiye böldüler kövü, su tutmayan yer ıstımlağ yapılmadı, su dutan yeri ıstımlağ yapıldılar. şindi ğaldırceklermiş urları da. ben esKi kövdeyim. tēzen öldü, iki binde 5 ğaybiTdik. böyük çocuk, iki olan vardı, böyü ğaybiTdik. torunnā var işde. iki tāne yörük kövü var burda. geri ğalan mācır, dörT tāne de manav kövü var. biz manav deriz, esKi yerli. geri ğalan hep mācır. edirafda yerli kövleri borda, borda da var yerliler, pazaryerinde de firanlar, ğaraköy, ahmetler, dereköv. manav kövü, yerli. hayvancı kövüydü bizim esKiden, belki iki yüz elli üç yüz hāne kövde aşā yukarı hayvansız 10 en aşāsında yirm beş otuz tāne ufağ böyük ğara sır hayvanı vardı yāni. şindi yeni köve hayvan da ğabil etmiyolā şindi. şindi bu o yolları yapıyolā paget daşnan. çok pāliya māl oldu bize yā. daıdık, barac meselesinden erāziyi mafeTdiler, köstebeK gibi oray yol yapıldılar, köv ikiye bölündü şindi. bizim bobalarımız, dedelerimiz burda dōmuş. esKiden şē ama bizim bu ğaramürsel taraflarına gidiyolāmışdı, bu ğara keçi filān oldü 15 zamannarda. ğara keçi yasağlandı, inekçiliğ döndü iş. inekçilikden şindi bedāva vēseler kim bakacak? ben kendime gezdiremiyom? u, dizlē ārimā başladı. anğarada tokdura

falan çıkdık, hap yuda yuda mīdeyi mafiTdik. iyne veriyo hiç. kireşleme heralda yāhut da romatizma mı deyolā ne deyolā. seKzeniki bitiyo bu sene benim, doğuz yüz yirm beş. kövün_esKi ismi baķraz. ben deyom şindi esKi biz ğāli baķraz olalam, siz günyurdu olun. biz_esKide ğaldık. esKi mābbetler ğalmamış. esKiden dedim bu söüt

5 merāsimine, erturul ğāzi ziyāreti deye gidilirdi meselā. orda düünnerin_adetleri, şunnarı bunnarı yapālardı. şindiki gibi bōle ekip mekip yoğdu. atlan gidilirdi esKiden. esKiden kövlerde hiç_aşā yukarı at_olmayan biraz seyrekdi kövde. at ğayboldu sōna ğara keçi ğalkdı. şu bu derke iş ğoyunna inē ğaldı. şindi ğoyun iki kişide mi neyi var kövde. unnarda esKi kövde duruyo. beride sāde bi ev yapdılar. dam yapmaķ, ğurluķ

10 yapmaķ, aşā yukarı ellişer binniraya māl_etdiler_evleri. devir teslim. kimisi bu yanna yatmış, kimisi u yanna. yāmırda çamırda ūraşdılar. kimisinin mutfānın mermerini ğomamışlar. merdamanları dışarıdan yapdılar. bunun_üsdüne ğar buz duttu mudu zaman geliyodu üç_ay kalkmadı zamannar oluodu. buz duttu mu sıcak suynan açsan, akşam gene bu dutıcek. ğuruluķ_altına al merdamanı dēmi.

15 (Düğün)

esKi adet şindi ğāli bu salon meselesi çıkdı yā esKi o gelin_alma, seymannan şeynen esKiden bōle kövlere dāveT_iderlerdi bazı ōle tanıdık şe kövler. en_aşā, aşā yokarı en çabuķ dönen düün yerinden giden düüncü, kōnaķ yaparlardı, en yakın dönen bir_avta. bir_ay ğırķ ğün, ğāli ğış_ayların deK gelirse. oyun çıkarmaķ, şetmek u zamannā dā

20 başķaydı. deve oynunnarı çıkarırladı, bilmem bōle bi çeşitli yūsük müsüK_oynamaķ. düün bitdikden sōna tabī ğāli ev mābbetine, bugün sen daveT_idesin yārın ben. hūsüsü kövün ediraflarında bōle şeylē küplē dikēlerdi. bunnarı paralıyceniz çifteylen meselā, saçmaynan, ğurşun. tāķ tāķ silāhlar_atmaķ. şindi çocuk bobadan, boba çocukdan

ğaçmā başladı. ama o annar daha bi mābbetçilik vardı. şindi günnüK geliö adam, bi görüşüp çekip gidiy yāni. israr da etsen ğalmıyo. düünnerde de öle. esKi şeyler ğalmadı, yaşlı ğalmadı. kövün_en yaşlısı biz_olmuş_oluyoz yāni.

(Askerlik Hatırası)

- 5 askerlī ğars, ğaraköse, ığdır, döubeyazit, sürvehān ĩran hüdütü. ığdırnan ğars rus hüdütü, döubeyazit sürvehān ĩran hüdütü. askerde süvāriydim ben, süvāri olaraĶ gitdim. ābiyim askerde beni almadılar, bobam saĶatdı bobam. biz de bişē deyemedik artıĶ. ābeyim ğırkda ben ğırĶ birde. şindi ābeyim tēriz_olmadan mālum ğırĶ beş_ay askerlik yapıdı yā. u alman_arbi vardı. otuz_alt_ay yapıdı ben. bizim ğırĶ birliler otuz_alt_ayda
- 10 tēriz. emsālı misil yapıdı. fağat bōle anarşit manarşit yoĶdu bōle şēde. ğaçaçcılık maĶaçcılık var_ammā, aşā yukarı bōle döuya döndün zamanda, guzeyinde ığdır, güneyinde döubeyazit, sürvehan ĩran hüdütü. orda bi ğapı var ĩrana geĶmeĶ_iĶin, ĩran ğapıydı o zaman_ismi. hanı şindiki paşaportlan geĶdikleri gibi, ordan geĶip gidiliyodu. bō ığdırda da marĶara köprüsü deye, aras nēri ğarsdan dökülüyō. bōle bi tav_iĶinde
- 15 ığdır, fağat sıcaĶ_oluyo orası. ğarsda ğış şey_eksiĶ_olmuyo. havalar souĶ, yüksek Ķünkü, rus hüdütünde bu erivan şēri, revan şēri bilmem ne işde ārı daı bizde. fağat öte dibinde ĩran hüdütünde bō ney_o? erminisdan déye bişē vā ya. ĩran hüdütünde işde rus hüdütündeydi u esKiden. abeyim ğırĶda tēriz_oldu, ben_asger_oldum. ben_esas sevkıyat bursaydı. bursadan ğaraköse, tutuyo döubeyazita. süvāri olaraĶ gitdik, fağat
- 20 süvārilik yapmadan piyāde olaraĶ yapıdı. bi ayırım yapıdı döubeyazita da ığdır. şindi ama bizim günümüzde nerde bōle askerlik? nerde bōle şey? şimdī allah seni inandırısın, u zaman ot toplaycez dē Ķamaşır ğaynatĶez dē varillerde. ēle şindiki gibi öle Ķamaşır yderede şeyde yıĶanıyo, kendin yıĶıyosun Ķamaşırılar. şōle bi yatdı yüzükapaĶ şōle bi

elimi? oydum da, hana ilk vardımız zamanda bi kaç gün istirāt veriyolar ya. yatdım
 vallā qarınca gibi, gelen dökülen bit, bit. orada da sivrisinek var, bir_elinde şey
 bir_elinde ğaravanay zor yersin. hēr erin şeyinde cibindirik var. bōle bi memleketdi
 yāni. faġaT_aras nēri şeyinde ğayısı, domata, büber vesāire yetişen bi yerdi yāni. ōle bi
 5 kaçısılar var kı ne bilem ben bu binānın oturdū ğadar bōle altında büyük, dallar yere
 deyiyo yāni. orda bi ayırma yaptılar_işde, oğur yazar_arıyolar. o zamannar oğur
 yazar_edenleri de aır makineliye veriyolarmış. sāten de bilecikli bi asker yoĶ_ammā.
 oğur yazar yazıldıĶ yāni, ne pāsına olursa olsun. dutTular bizi ğararġā aldılar. udüt
 ğaraĶolunda. uzatmālım mābereye ayırdılar bizi. ıġdır sivrisinekten sıtma sıtma, yatıyoz
 10 biz yā. allā seni inandırsın arpacıĶlar bōle bōle oynuyo. şakır şakır oynuyo arpacıĶlar. bi
 atış yaptırdılā bana, bi atdım ğaravana, bi atdım biraz dutdu. nōluyo? dedi. en
 güvendimiz sensin. sōna ben_atış yapıcam dedi, şē dedi. bi atdı ğaravana, subay. bi
 baĶdılar ki silāh da bişē var dediler. arpacī bi yoĶla, ō arpacıĶ ğaymış bi tarava, hep
 yandan_alıyoz bi şeyī. askerlikte de rahatdım ben.

-67-

ANLATAN : Abdullah ÖZKAN
 ÖĞRENİM DURUMU : Yok
 YAŞ : 80
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Pazaryeri / Merkez

(Genel)

e'lamdüllâ bizim artıK_ışde kilómetirelê tamam yâni, ne alabilirseK kâr. doğuz yüz yirmi yedi doğumluyum yavrum. dođP büyüme buralı. cenâballâ kime ne nasîb_etchedise olcağ yâni. şindî var noğsanlıklâ ârılâ sızılâ var_ammâ. duymuyom yavrum ğulağlık denedim, onu da denedim_ammâ faydası oluyo işde dođp büyüme burası.
 5 buranın_ismi bazarcığ.

(Askerlik Hatıraları)

hadımköve ğadar gitdim ammâ ordan_ötesini bilmem yirm sekiz_ay asgerlik, yok otuz_iki yaptım. uçağsavardım. ama çok sınıflarda bulundum. eveli piyâdeden başladım, tertip dışı olarak. orda beni bölük malı yaptılar. ilK_olarak beş kişı aldılar
 10 tertip dışlândan, ilK_olarak beni aldılar. uçağsavar taburundan çavuş_etimeine gönderdiler. yâni çok birliklêde gezdim yâni. bõle atılıp ğatılam değil, yâni ílav_oldu, ğoşulu topçuda yaptım, uçağsavar taburunda yaptım, eveli piyâde etimi de gördük, istikâmdan tesker_aldım. hep şê olmak şartıynan yâni, atılma ğatılma değil yâni. ílav_oldu. ğaş çavuşduğ, bizi isTanbul halıcõluna götürdüler. u emir yâniş_olunca bizi
 15 ğolordu izmite iyâde etdiler, orda bizi seçdiler, aldılar geri ğalanını sıraladılar, nerey

girdiler bilmem. ğırķ dōrt, ğırķ_altı senelerinde yāni. aŗā yuķā tēzen ōleli om beŗ⁵
on_altı sene oldu. u zamandan beri yalnızın. terciler_ oldu bōle hakiki terciler_ oldu.
çocuklar rāzı gelmediler, vazgeçivēdim. ŗinden sōra zaten dūŗūnmūyom

.-68-

ANLATAN : Semahat Bayraktar
 ÖĞRENİM DURUMU : İlkokul
 YAŞ : 65
 ETNİK KÖKENİ : Manav
 DERLEME YERİ : Yeşilyurt Köyü/Söğüt

(Masal)

bi ğarı bi ğoca vāmiş. bunnāñ bi ōlannan bi ğızları vāmiş anaları ōlūvēmīş. vuvaları başĝa ğarı getmiş. üvey ğarı da bu çocukları isdememiş. ğocasına ille bunnarı çıkaram demiş. adam, olmaz dedise de ğarı üsdelemiş. adam da ĝabil_itmiş, çocukları evden çıkāvāmişlā. ĝız böyükmüş, ōlan gücükmüş. abla, ĝardaş ālaya ālaya yola tüşmüşlē.

5 gidēken ōlan susamış bi yerde su görmüş tam iççeĝ vaķıt ĝız içme ĝardaşım! u öküź_izi, urdan içēseñ öküź_oluarısıñ demiş. ōlan başĝa yerde su görmüş, ĝız gene içme ĝardaşım! u ayı izi ayı olursuñ, hinci çeşme buluruz demiş. gene gidēken ōlan atıķ dayanamamış urda bi izden su içmiş, meyēsem u da geyiK_izimiş. ōlan suyu içince bi tarafı ĩsan bi tarafı geyiK_olmuş. az tā yürümüşlē bi çeşmeniñ başına vāmişlā amma iş

10 işden geçmiş çeşmeniñ başında āşam_olmuş, gece gidecek yerleri yokmuş. çeşmeniñ yanında orman vāmiş. ĝız geyiK ĝardaşımı ormana soķmış. orda bi ĝavaķ vāmiş, ĝız ĝavaya eyil ĝavacım! eyil! demiş, ĝavaķ_eyilmiş. ĝız ĝavaya binmiş dōrul ĝavacım! dōrul! demiş, ĝavak dōrulmuş. kēnisi de gece bōle ĝavān_üsdünde ĝāmīş. sabah_olmuş güneş dōmuş. ĝızın gösellī de çeşmeniñ_ollūna vuruyōmuş. u çeşmeden de beyōlu her

15 sabah atını sulāmış. u sabah gene gēmiş. her sabah su içen_at u sabah içmeyōmuş. ollūñ başına geliyōmuş geliyōmuş geri ĝacıyōmuş. beyōlu şaşırılmış u yanna baķmış, bu yanna

bakmış niye içmeyō déye bi de yukara bakmış, gavağda gözeli bi ğız oturyōmuş.
 beyōlu ğız demiş, insmiñ? cinsmiñ? in_ aşara seniñ yüzüñden atım su içmeyō demiş. ğız
 da ne insyin, ne cinsyin, sen gibi ādem evlādıyın, aşara inmen demiş. undan sōna beyōlu
 20 urdan çıkmış gitmiş. gitmiş amma ğız da aklı ğāmı. her sabah ğızı indirmeK_ için
 geliyōmuş āşama ğadā ğavayı kesdiriyōmuş. ğızıñ geyiK ğardaşı sabaha ğadā ğavayı
 yalāyōmuş esgi hāline getiriyōmuş. hāl bōle olunca beyōlu da nineniñ birine sen u ğızı
 indirvē déye para vēmı. nine de çamaşırlānı almış, çeşmeye gēmı, beyōlu da
 nineniñ_ arkası sıra gēmı, saklanmış. nine çamaşır tavasını māsuz ters ğomu. ğız
 25 ordan dayanamamış baırmış nine ōle de olmadı demiş. nine de e ğızım, gözüm başım
 görmeyō in de düzeldivē demiş. ğız eyil ğavacım! eyil! demiş aşara inmiş. ğız indinden
 beyōlu dutmuş ben seni eve götürcen demiş. ğız da sen beni eve götürceñ_ amma benim
 borda ormanıñ_ içinde geyiK ğardaşım vā demiş. beyōlu da ōsün vāsın unu da götürüz
 demiş. almış götümüş. evde de beyōlunuñ ğarısı vāmı, ğızı da ğarınıñ_ üsdüne ğuma
 30 almış. yimişlē işmişlē āşam_ olmuş yataklā serilmiş yatmışlē. geyiĝe de alt başa yatağ
 yaPbāmı. geyiK gece ğākıyōmuş, şu ablamiñ ayaı, şu enişdemiñ_ ayaı şu da
 ğarağızıñ_ ayaı dēyōmuş beyōlunuñ_ ilk ğarısınıñ_ ayaklānı ğakıyvarıyōmuş. bi gün
 bōle beş gün bōle ğız hāmile olmuş. evdeki ğarınıñ da çocu olmāyōmuş u da ēce
 günülemiş. bi gün evdeki ğarı, ğız demiş seniñ gēdiñ_ epey_ oldu atığ kirlenmişñdir,
 35 hade ben seni hamama götürēn demiş. beyōlu biz hamama gitcez déye sōlemişlē,
 hazırlanmışlē, gitmişlē. hamam da deñiziñ ğıyısındamış. hamamdan gelirken ğarı, ğızı
 deñize ğakıyvāmı, geyik de bunnarı görmüş. eve ğarağız kēni başına gēmı. beyōlu
 hana öteki nerde ğadı? demiş. ğarağız da aman beyōlu sen unu dādan getdiñ dālara
 40 çığdı gitdi neblen ben, demiş. beyōlu da inanmış. āşam_ olmuş yatmışlē. geyiĝe de yatağ
 yaPbāmı. geyiK gene gece ğakmış şu enişdemiñ_ ayaı, şu ğarağızın_ ayakları

ablamiñ_ayaqları yok demiş, ğarağızın_ayaqlānı ğağıyvāmiş. ğarağız da ēce
 siñirilenmiş. aman_adam yaPbaram demiş. geyiñ döşēni oraya yaPbāmişlā, bu yōda
 geyik, ğarağızın_ayaĒğabilānı atıyōmuş. bu defā da ğarağız hāmile olmuş. adama
 göynüm geyiK_eti isdeyō demiş. bu geyij kesem demiş. adamı rāzı itmiş.
 45 atıĒ_urgannarı yālayōlā, pıçaĒları bileyōlā geyik de bunnarı duyuyōmuş. sabāliyın
 erkenden ablasınıñ düşdüjü yere ğaçıp gitmiş. iki gözü iki çeşme suyuñ başına tikilmiş.

ablacım! ablacım!

urgannā yālandı

pıçaĒlā bilendi

50 beni kesen dēlē, nāpacaz? demiş.

ōlan ōle deyince deñizden ses gēmiş:

a gülüm! a gülüm!

hutā peşdamalım belimde

altın tasım_elimde

55 muhammedim ğolumda

ben bir balıĒ ğarnındayın

ne gelir benim elimden? demiş.

ālamişlā, sızlaşmışlā, geyiK gene yerine gēmiş. hah geyiK gēdi, pitā ğaçırmayam
 demişlē, amma geyik sabah gene ğaşmış. bi gün bōle iki gün bōle beyōlu geyiñ nereye
 60 gitdini meraĒ_itmiş, u gece uyumamış, sabah geyiñ_ardına düşmüş. geyik vāmiş
 deñiziñ başına tikilmiş.

ablacım! ablacım!

urğannā yālandı

pıçaqlā bilendi

65 beni kesen dēlē, nāpacaz? demiş.

beyōlu da dinnēyōmuş. deñizden gene ses gēmiş.

a gülüm! a gülüm!

hutā peşdamalım belimde

altın tasım_elimde

70 muhammedim ğolumda

ben bir balıĶ ğarnındayın

ne gelir benim elimden?

dēken, beyōlu saĵlandıı yerden çıĵmıř geyij dutmuş. ne sōleyōduñ pitā sōle demiş. aynı gene ōle sōlemiřlē. hemen beyōlu gitmiş ne lāzımsa getimiş. balıı çıĵāmiřlē
 75 ğarnını yarmiřlē. ğıza bi baĵıyolā kı orda tā da gözelleşmiş, bi de ğucān da dūñya gözeli bi çocuk, almiřlē eve gēmiřlē. ğız her řeyi deyvēmiř. evdekine de ğırĶ ğatır mı isdēsiñ? ğırĵ satır mı? demiřlē. ğarı da nāpan ğırĵ satır? ğırĶ ğatır veriñ de anama bi giderin demiş. ğarıya ğırĶ ğatır vēmiřlē. ğırĶ ğatırın ğuyruĵlānıñ_altına da birē ğañgal tiken ğomuřlē, ğatırılān_arĵasından vurmuřlē ğatırlā da yarışa yarışa dālāda ğarılan baraba
 80 daıııp gitmiřlē. ötekilē de muradına ermiş

4. SONUÇ

4.SONUÇ

Ses Bilgisi:

- 1) Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında yazı dilimizdeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü temel ünlüleri yanında bir takım ses hadiseleri neticesinde ortaya çıkan ve bu temel ünlülerden çeşitli sebeplerle gelişen; â, á, â, é, ó, ã, ě, ĭ, ĩ, ů, ů ünlüleri bulunmaktadır.
- 2) İnceleme konusu olan bölge ağızlarında çeşitli ses hadiseleri sonucu oluşmuş ā, ē, ī, î, ō, ō, ū, ū uzun ünlüleri mevcuttur.
- 3) Bölge ağızında, çok olmamakla beraber aslî uzun ünlü örnekleri vardır.
- 4) Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında tespit edebildiğimiz ikiz ünlü örnekleri şunlardır: ıa, oa, ua, ie, üe, aa, ee, ıı, ii, uu, üü, aı, ai, ao, au, ei, ou, öü.
- 5) Bölge ağızında ünlü uyumu oldukça kuvvetlidir.
- 6) i- yardımcı cevheri fiili ile kurulan ve yazı dilimizde ünlü uyumunun dışında kalan “iken” zartf-fiili ile bunun kelimelere eklenmiş şekli olan –ken, bölgemiz ağızlarında –ken, –қан, –ke, –қа şeklinde kullanılarak ünlü uyumuna uyan bir durum gösterir.

Bölge ağızlarında yoğun olarak kalın ünlüyle başlayan kelimelerde –қан, –қа; ince ünlü ile başlayan kelimelerde –ken, –ke şekli kullanılarak, ünlü uyumuna tam bir uyum gözlenmektedir.

yatırқан < yatarken (13/139)

geçкен < gençken (59/61)

avdaқа < avdayken (51/22)

güdēke < güderken (33/27)

- 7) Yazı dilimizde uyum dışında kalan, -yor şimdiki zaman eki, bölge ağızlarında bazen ek ünlüsünün düzleşmesiyle uyuma girmektedir.

aldırıyâ < aldırıyor (48/21)

hazırlanayâz < hazırlanıyoruz (59/86)
- 8) Bölge ağızlarında son çekim edatı “ile” kalınlık-incelik uyumuna uyarak; -la/-le, -lan/-len, -na/-ne, -nan/-nen, -nañ/-neñ şekillerinde kullanılmaktadır.

yõmiyeyle < yevmiye ile (8/9)

tevārātıyla < teferruatı ile (46/35)

ilāhalan < ilahi ile (25/43)

amcanna < amcan ile (31/1)

ğaşıynan < kaşık ile (53/143)

- 9) Bölge ağızlarında dil benzeşmesi olayı oldukça kuvvetli olduğu halde, bazı durumlarda uyum bozukluğu görülmektedir. Uyum bozulmasının başlıca sebebi, bazı ünsüzlerin yanlarındaki ünlüleri inceltme veya kalınlaştırma etkisine sahip olmalarıdır. Bölgede ünlü kalınlaşması örnekleri çok yoğun olmayıp daha çok inceltme yönünde bir temayül görülmektedir.

buydey < buğday (32/22)

cumey < cuma (50/31)

ganellē < kanallar (58/17)

- 10) Türkçe bir kelimedede düz (a, e, ı, i) ünlülerden sonra düz; yuvarlak (o,ö, u, ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak (u, ü) veya düz-geniş (a, e) ünlülerinin bulunabilmesi şeklinde izah edilen düzlük-yuvarlaklık uyumu, bölge ağızlarında düzleşme eğiliminde karşımıza çıkmaktadır.

yımırta < yumurta (28/13)

aviş < avuç (60/47)

capanya < japonya (10/50)

divā < duvar (39/41)

faraz < horoz (17/48)

- 11) Bilecik İli ve İlçeleri ağızları düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından sağlam bir yapıya sahip olmasına rağmen bazı kelimelerde bu eğilimin yuvarlaklık lehine bozulduğu da görülmektedir.

furun < fırın (10/29)

dıql < davul (55/20)

bübē < biber (1/93)

böyük < büyük (26/2)

- 12) Bölge ağızlarında özellikle ç, l, r, s, ş ünsüzlerinden önce ünlü türemesi görülmektedir.

ilimon < limon (51/165)

işey < şey (61/36)

ıscak < sıcak (1/74)

örüzgē < rüzgar (29/119)

- 13) Kelime ortasında ünlü türemesi, bölge ağızlarında çokça örneği olan bir ses hadisesi olup, genelde yabancı kelimelerin üzerinde görülmektedir.

afıyon < afyon (2/19)

debirem < deprem (61/49)

kontrol < kontrol (29/62)

patıron < patron (13/2)

podura < pudra (45/19)

- 14) Akıcı, yarı ünlü, sızıcı ve patlayıcı ünsüzlerden birisinin arasında bulunan dar ünlüler çoğu zaman bölge ağızlarında düşme eğilimi gösterirler.

ordan < oradan (4/23)

burda < burada (5/37)

gırılcek < kırılacak (1/60)

nerde < nerede (19/52)

- 15) Bölge ağızında ünlü ile biten bir kelime, ünlü ile başlayan diğer bir kelime ile bağlantılı ise, ilk kelimenin son hecesindeki ünlü düşer ve ikinci kelimenin önses ünlüsünü kendi açık hecesi gibi içine alır.

alt_ay < altı ay (3/6)

işt_öyleydi < işte öyleydi (6/17)

heps_olur < hepsi olur (7/49)

goc_ölandan dolaşdık < koca oğlandan dolaştık (7/74)

- 16) Genelde bölgede yön gösterme eki almış zamirlerin üzerindeki yönelme hali eki, düşme eğilimi gösterir.

boray < buraya (31/96)

şoray < şuraya (27/44)

burey < buraya (1/15)

uray < oraya (54/246)

- 17) Bilecik İli ve İlçeleri ağızlarında genellikle yabancı kelimelerde vurgusuz orta hece ünlülerinin düştüğü tespit edilmiştir.

emne < Emine (49/115)

ķumtan < komutan (51/133)

ebse < elbise (13/149)

yarsı < yarısı (51/1)

- 18) Bölge ağızlarında “b, c, ç, d, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z” ünsüzlerinin yanısıra ğ, ğ, ħ, k, K, K, K, Í, ñ, P, í, T ünsüzlerinin kullanıldığı görülmektedir.

- 19) ñ sesi bölge ağızlarında yoğun olarak kullanılmaktadır.

- 20) Bölge ağızlarında pek bol olmamakla birlikte bazı Eski Türkçe kelimelerin aynen yaşadığı görülür.

kölge > gölge (24/52)

küreş > güreş (28/80)

köm- > gömmek (49/66)

kiT- > gitmek (45/92)

- 21) Yazı dilimizde kelime başında kullanılan tonsuz, art damak ünsüzü k-, diğer Anadolu ağızlarındaki gibi, bölge ağızlarında da genellikle tonlularak ğ’ye dönüşmüştür. Bu değişim Türkçe kelimelerin yanında, yabancı kelimelerde de görülür.

ğabak < kabak (10/39)

ğadaķ < kadar (55/1)

ğahar < kahır (42/101)

ğardaş < kardeş (20/49)

- 22) Eski Türkçede sözcük başında görülmeyen d- ünsüzü, Batı Türkçesinde geniş ölçüde yaygınlaşmıştır. Bugün artık Bilecik ağız bölgesinde ve diğer ağızlarda yaygın olarak görülmektedir.

daķım < takım (58/33)

dabanca < tabanca (2/21)

daķı < takı (51/146)

darak < tarak (29/133)

23) Bilecik ve yöresi ağızlarında içses çift ünsüz bulunan yerlerde, birinci ünsüz tonsuz olsa bile ikinci ünsüz genellikle tonlu veya tonlulaşma eğilimindedir.

gücük < küçük (5/1)

dişci < düşçi (49/144)

kepceyinen < kepçeyle (53/173)

esgi < eski (51/270)

vasıga < vesika (52/25)

şapğa < şapka (2/14)

24) Kıpçak Türkçesi özelliği olan –ğ->-v- ve –ç->-ş- değişmesi bölge ağızında görülen bir ses olayıdır.

sovan < soğan (29/26)

sövüdün < söğüdün (25/26)

geşlik < gençlik (47/89)

güşlü < güçlü (46/80)

işlik < içlik (49/131)

25) İki bağımsız hecenin birbiriyle kaynaşarak tek hece haline gelmesi bölge ağızlarında çokça rastlanan bir özelliktir.

yapyoz < yapıyoruz (58/21)

bulcın < bulacaksın (37/40)

bacāmıza < bacağımıza (61/11)

zabā < sabaha (19/12)

ķostor < kolesterol (50/1)

26) Bölge ağızlarında ünsüzlerde yer değiştirme (göçüşme) hadisesi çok sık görülen bir ses olayıdır.

zelletli < lezzetli (52/81)

tehne < تنها (1/62)

gelennikle < genellikle (11/43)

tecerbe < tecrübe (46/94)

Şekil Bilgisi:

- 1) Bölgede kullanılan isim çokluk ekleri şunlardır: -lar/-ler, -lā/-lē, -nā/-nē, -nar/-ner, -nan/-nen, -nān/-nēn, -nāñ/-neñ, -lan/-len, -lān/-lēn, -lañ/-leñ, -lam/-lem, -lām/-lēm, -ğıl/-gil

mācurlardan < muhacirlerden (41/27)

ğarğalā < kargalar (61/32)

türislē < turistler (36/52)

unnā < onlar (36/63)

bidonnara < bidonlara (53/231)

pidannānı < fistanlarını (26/6)

köylende < köylerinde (57/1)

gözlem < gözlerim (37/22)

anamgillē < annemgiller (61/27)

- 2) Bazı kelimelerde -ı / -i / -u / -ü şeklinde kullanılması gereken 3.teklik şahıs iyelik eki, bölge ağızlarında -sı / -si / -su / -sü şeklinde kullanılmaktadır.

sābısı < sahibi (7/8)

sabāsı < sabahı (11/23)

şeysi < şeyi (2/1)

tārihsi < tarihi (12/1)

- 3) İsimlerin üzerine gelerek bunların kime veya neye ait olduğunu bildiren, isim işletme eki olan ve yazı dilinde ünlü uyumuna girmeyen “-ki” aitlik eki, bölge ağızlarında uyuma girerek -ki / -kı / -ku / -kü şeklinde kullanılmaktadır.

deñizdeki (30/28)

zamanķı < zamanki (55/37)

yukāķı < yukarıki (52/4)

onunķu < onunki (31/26)

böyüñkü < bugünkü (13/145)

- 4) Yönelme hâli eki bölge ağızında birinci tekil ve ikinci tekil şahıs zamirinin üzerinde kullanıldığı zaman çoğunlukla zamirin ince ünlüsünü korur ve ince olarak kullanılır. Ayrıca zamirin üzerindeki n ünsüzü çoğunlukla ñ'ye dönüşür.

bene < bana (28/4)

beñe < bana (31/3,47/15)

señe < sana (35/86)

- 5) Bulunma hali eki olan –da, -de bölge ağızlarında, sert ünsüzle biten kelimelerin üzerinde kullanıldığı zaman da ünsüz uyumuna uymadan orijinal şekliyle görülmektedir.

hökümetde < hükümette (29/5)

dübekde < dibekte (31/58)

ocağda < ocakta (39/31)

ıscağda < sıcakta (42/57)

- 6) Yazı dilinde –leyin olarak kullanılan ve genellikle zaman bildiren kelimelerin üzerinde bulunan vasıta hali, bölge ağızında –layın , -leyin, -lek, -nen, -nayn şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

sabāleyin < sabahleyin (51/287)

sabalayın < sabahleyin (65/24)

āşamlek < akşamleyin (54/102)

āşamnen < akşamleyin (44/28)

āşamnayn < akşamleyin (48/83)

- 7) Yön gösterme eki olan –arı, -eri bazen yönelme haliyle hece kaynaşmasına uğrayarak –ara, -ere şekline dönüşür.

aşara < aşağıya (32/49)

yukara < yukarıya (32/53)

içere < içeriye (26/34,30/49,30/13)

- 8) Bölge ağızında “ne” soru zamiri ile kalıplaşmaya uğrayan yardımcı fiillerin oluşturduğu soru zamirine sıkça rastlanmaktadır.

nābıcez? < ne yapacağız? (29/76)

nāpcağ? < ne yapacak? (29/86)

nōluyo? < ne oluyor? (13/171)

nōdu? < ne oldu? (61/31)

- 9) Bölge ağzında dönüşlülük zamiri “kendi ve kēni” sözcükleriyle karşılanmaktadır.

kendi (52/5)

kēni < kendi (33/78)

kēnin < kendin (130/4)

kēnisini < kendisini (22/46)

- 10) Sıra sayı sıfatı yapma eki olan –ıncı / -inci / -uncu / -üncü nadiren bölgede –ıncısını / -incisini şeklinde kullanılmaktadır.

yedincisi āşam < yedinci akşam (11/42)

- 11) Bölge ağzında “birēleş” kelimesi “birer tane” anlamında zarf ve paylaştırma sıfatı olarak kullanılan işlek bir kelimedir.

birēleş ev < birer tane ev (13/8)

birēleş < birer tane (30/59)

- 12) Bölge ağızlarında “kadar” edatını bazı kelimelerde ekle karşılayan yapılara rastlanmaktadır.

āşamacaķ < akşama kadar (37/20)

onacaķ < ona kadar (54/126)

- 13) Şimdiki zamanla birlikte kullanılan olumsuz yapılarda “-yor” şimdiki zaman ekinin ünlüsünün etkisiyle, kendinden önce gelen ünlünün de yuvarlaklaştığına rastlanmaktadır.

ellemoyom < ellemiyorum (46/49)

bquroyon < bağıriyorum (44/10)

gorkoyon < korkuyorum (51/200)

- 14) Bölge ağızlarında “-yon/-yoñ, -yo/-yō” şimdiki zaman 1., 2., 3. şahıs kalıplarında bazı örneklerde ünsüz ikizleşmesi görülür.

yiyyon < yiyorum (17/49)

bilmeyyõn < bilmiyorum (1/8)

deyyon < diyorsun (37/47)

ğırleyyon < patlıyor (1/22)

- 15) Bölgede, Söğüt İlçesinin Tuzaklı Köyü'nde şimdiki zaman eki olarak 3.tekil şahısta –lõ, -lor, -loru şeklinde bir kullanım karşımıza çıkmıştır.

satillõ < satılıyor (33/34)

billõ < biliyor (35/58)

gellor < geliyor (31/84)

olloru < oluyor (31/60)

- 16) Bölge ağızlarında geniş zaman birinci tekil şahıs çekiminde, kökü veya gövdesi “-r” ünsüzüyle biten bazı fiillerin üzerine gelen geniş zaman eki tamamen ortadan kalkarak –ın/-in, -un/-ün, -ım/-im, -um/-üm şekillerinde karşımıza çıkmaktadır.

getirin < getiririm (54/135)

çıkıların < çıkarırım (28/85)

oturun < otururum (37/20)

bişirim < pişiririm (44/2)

- 17) Görülen geçmiş zaman eklerinin kullanılışı yazı dilinden farklı bir özellik göstermemektedir. Yalnız bölge ağızlarında sert ünsüz uyumu kuralı ekseriyetle bu eklerde görülmez.Yani bu ekin –tı / -ti / -tu / -tü şekilleri bölge ağızlarında hemen hemen yok gibidir.

vadım < vardım (3/30)

kesdim < kestim (5/75)

duTdum < tuttum (45/123)

sökdüm < söktüm (58/13)

ğaşdıķ < kaçtık (25/139)

- 18) Bölgede 1.çoğul şahıs şart eki bazı fiillerin üzerinde geniş zamanla birlikte kullanıldığında –saz,-sez şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

alısaz < alırsak (M.D.D.)

getirisez < getirirsek (34/24)

19) İstek çekiminin 1.çoğul şahsında bazı fiillerle –amıñ,-emiñ eklerinin kullanıldığı görülmüştür.

yatamıñ < yatalım (26/37)

gidemiñ < gidelim (M.D.D.)

20) Bölgede gerekliliğin genel olarak çekimi “İlâzım veya ilâzım” kelimelerinin oluşturduğu kalıplarla karşımıza çıkmaktadır.

ğuruması İlâzım < kurumalı (46/11)

geçmesi İlâzım < geçmeli (46/27)

görmeK _ ilâzım < görmeli (18/3)

21) 2.çoğul şahıs emir çekiminin olumsuz şekli –man,-men ekleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

gülmen < gülmeyin (M.D.D.)

gelmen < gelmeyin (8/34)

ğoman <koymayın (M.D.D.)

22) 1.çoğul şahıs geniş zaman hikaye birleşik çekiminde bazen geniş zaman eki tamamen düşerek karşımıza çıkmaktadır.

bindirdik < bindirirdik (27/39)

diktirdik < diktirirdik (13/97)

eğirdik < eğirirdik (13/112)

23) Bölge ağzında şimdiki zaman rivayet ve geniş zaman rivayet birleşik çekimlerinde sıklıkla üçüncü bir zaman ekinin (görülen geçmiş zaman eki) kullanılmasıyla birlikte katmerli birleşik zaman kalıplarına rastlanmaktadır.

ölöyümüşdu (54/235)

dinniyümüşdu (19/52)

bālanırmışdı (29/8)

daıdırmışdı (16/19)

24) Eski Anadolu Türkçesindeki zamir kökenli şahıs eki –van/-ven’in kalıntısı ve değişimi olan –yın/-yin,-yun/-yün bölgede yoğun olarak kullanılan bir ek fiil ekidir.

İsanyın < insanım (17/34)

esgēyin < askerim (64/4)

yorgunyun < yorgunum (28/57)

benyin < benim (32/9)

25) -dıķ,-dik,-duķ,-dük sıfat fiil ekleriyle çıkma durumu eki birleşerek geçmiş zaman zarfı kurar.

yonan gitdiKden sōna (1/44)

dikdikden kerı (11/85)

lōķum_ olduķdan sōna (38/8)

gēyindirdikden sōra (25/33)

26) Bölge ağzında - araķ/-erek zarf-fiil ekinin üzerinde ayrılma hali eki kullanılan örnekler de mevcuttur.

duz_ekerekden adamaķıllı yumurusun (53/206)

hızmat_edē dōsun déyerekden (54/193)

27) Çalışmamızın önsüzünde de belirttiğimiz gibi, biz ağızla ilgili incelemelerin salt ses ve şekil bilgisi çalışmalarını ihtiva etmediğine, aynı zamanda folklorik bir değeri de olması gerektiğine inanmaktayız. Bu anlayıştan yola çıkarak derlediğimiz metinlerde; yüzlerce mani, masal metinleri, ninni, türkü, deyim, atasözü, dua, beddua, unutulmaya yüz tutmuş çeşitli zanaatlerle ilgili kayıtları kullanarak bu derlemenin Türk Halk Kültürüne büyük bir katkı yapacağını düşünüyoruz.

5.SÖZLÜK

5. SÖZLÜK

a

a'mışbeş	: altmış beş(8/13)
abā	: abla (48/66)
abam	: ablam (16/42)
abamnar	: ablamlar (63/26)
abdez ıbrī	: abdest ibriği (32/66)
able	: abla (27/1)
acanta	: yeni (7/13)
acar	: sağlıklı, güzel (37/17)
acı piyam	: bir ot ismi (54/260)
acıķ	: azıcık (44/18)
acımesin	: acımasın (34/35)
adabazarı	: Adapazarı (21/1)
adamaķıl	: adamakıllı (47/178)
adires	: adres (65/1)
afad	: acı, ateŝlenme (39/52)
afıyon	: Afyon (2/19)
ağa	: abi (61/48)
aęāma-	: beyazlamak (16/42)
ağar-	: beyazlamak (11/62)
ağayan	: beyazlaŝan (12/31)
ağıç	: ağaç (19/68)
ağırca	: en güzel (38/22)
ağız	: kere (iki ağız, üç _ağız) (19/9)
ahancıķ	: işte burada (58/24)
aķalak	: akarak (16/15)
aķıllıca	: akıllı (25/146)
aķŝeir	: Akŝehir (11/156)
alabileŝiyē	: alabildiği kadar (38/41)
alafıraņa	: modern (7/418)

alaġo-	: alıvermek (40/40)
alākeder	: ilgili (51/8)
alaman	: Alman (42/33)
aħar	: ahır (32/53)
albeş	: bir lakap (albeş memedali) (21/93)
alcı	: alıcı (51/68)
alektirik	: elektrik (8/15)
alekTiriñ	: elektriġin (9/32)
aletTirik	: elektrik (44/47)
alıvan	: alıverin (13/13)
alıylē	: alırlar (31/81)
alla	: Allah (33/4)
allā	: Allah (3/11)
allāhekber	: Allah-u Ekber (31/83)
allanemir	: gökkuşaaġı (52/81)
alıov	: telefon (37/13)
altıbarmaq	: bir giysi (51/186)
alTıbarmaq	: bir giysi (48/99)
alvā-	: alıvermek (25/201)
alvā	: çit, bahçe duvarı (7/365)
alvālı	: gözetim altında olan(alvālı ġoyun) (29/113)
alvar-	: alıvermek (25/205)
amānet	: emanet (29/97)
amanı	: amanın! (ünlem) (7/54)
amed	: Ahmet (35/67)
amelyāt	: ameliyat (4/41)
amelāt	: ameliyat (13/184)
amıca	: amca (35/19)
ammā	: amma (3/19)
aac	: aġaç (17/2)
anadan dovma	: anadan doġma, çıplak (2/40)
anarşit	: anarşist (66/49)

anātā	: anahtar (28/30)
anātar	: anahtar (17/38)
anca	: ancak (4/41)
andaḳ	: sonra (36/77)
andan	: ondan sonra (37/14)
andan sōnacāzım	: ondan sonra (37/46)
anem	: annem (13/212)
anğara	: Ankara (2/3)
anğāre	: angarya (1/69)
aur	: ağır (26/9)
aurla-	: ağırlamak (22/24)
aur	: ağıt (11/46)
aur	: ağız (14/19)
aurli	: ağızlığı (65/4)
anğara	: Ankara (51/119)
añnan-	: hayvanın yerde kaşınmak için yuvarlanması (45/1)
annaT-	: anlatmak (10/25)
annına	: alınına (49/93)
ausdos	: ağustos(51/204)
anzahrā	: ejderha (30/52)
apdezliñ	: abdestliğin (20/15)
apdilla	: Abdullah (62/13)
apelle	: hoparlör (45/72)
apelye	: hoparlör (46/2)
apılda-	: emekleyerek gitmek (45/1)
apış apış yürü-	: bacakları ayırık biçimde yürümek (52/83)
appāle	: hoparlör (7/17)
aptes	: abdest (58/57)
aptullā	: Abdullah (65/2)
aray	: araya (51/130)

ardışlı	: Ardıçlı (Bir bölge ismi) (1/52)
ardul-	: eğilmek (55/34)
arfe günü	: arife günü (49/30)
arğadaş	: arkadaş (42/18)
arķıdeş	: arkadaş (65/33)
arķlāndan	: su yollarından (9/43)
añna-	: anlamak (21/88)
añnıgabaķ	: alınının ortası (52/82)
arpacıķ	: tüfeklerdeki nişan alma noktası (66/72)
artı	: artık (1/20)
artım	: artık, artan(53/17)
artis	: artist (5/102)
asācıķ	: Hisarcık (bir köy ismi) (36/18)
asfat	: asfalt (12/34)
asgē	: asker (28/97)
asger	: asker (1/2)
asġı	: askı (9/37)
asmahardan yi-	: iyi şeyler yemek (61/16)
assubay	: astsubay (36/46)
astā	: hasta (51/60)
astum	: astım (8/1)
aş	: yemek (6/17)
aş-	: açmak (32/107)
aşā	: aşağı (22/5)
aşādaķınıñ	: aşağıdakinin(20/77)
aşar	: aşağı (61/35)
aşara	: aşağıya (14/14)
aşay	: aşağı (63/10)
aşıklāna	: dizlerine (20/58)
aşıracı	: abartılı söz söyleyen kişi (47/2)
aşmış beş	: altmış beş (12/2)
at	: alt (45/115)

at dōrū	: atın üstü (25/12)
aTdırıyālā	: attırıyorlar (47/169)
atğılı gündura	: bir ayakkabı çeşidi (59/78)
atıķ	: artık (11/18)
atılıp ğatıl-	: kötü davranılmak (67/11)
atince	: latince (42/61)
atle-	: ayıklamak (11/91)
attā	: hatta (25/122)
atvādıķ	: atıverdik (45/53)
av	: ağ (11/76)
av	: pantolonun ağı (13/92)
avac	: ağaç (10/51)
avaç	: ağaç (53/51)
avalla-	: afallamak, şaşırmaq(48/18)
avara	: kötü (20/33)
avdaķa	: avda iken (51/22)
avet	: evet (51/158)
aviç	: avuç (17/48)
avişla-	: avuçlamak (63/13)
avız	: doğuran ineğin ilk sütünden yapılan şekerli bir tatlı (34/32)
avızlık	: doğuran ineğin ilk sütünden yapılan şekerli bir tatlı (53/190)
avlāda	: avlularda (42/54)
avlay	: bahçe etrafındaki çevirme (52/80)
avta	: hafta (64/10)
avubba	: büyükbaba (31/20)
avyon	: Afyon (21/19)
ayalla-	: ayarlamak (51/261)
ayanınā	: ayakla (33/17)
ayazlık	: balkon (52/80)
ayçek	: ayçiçeği (63/1)
ayçeyi	: ayçiçeği (47/62)
aydınnıķ	: aydınlık (30/13)

aydırma-	: ayık durmamak (51/166)
aydud	: haydut (58/69)
ayın_ aydını	: dolunay (1/38)
ayınğa	: tütün konulan kap (62/80)
ayle	: aile (40/86)
ayrıca	: ayrı (4/7)
ayrık	: bir ot ismi (54/260)
ayrıĶ	: ayrı (13/219)
azellince	: azalınca (33/70)
azello	: azalıyor (33/63)

ā

ā-	: almak (31/1)
ābem	: abim (52/7)
ācıĶ	: azıcık (1/72)
ācik	: azıcık (11/92)
āç	: ağaç (24/1)
āçiçek	: ayçiçeği (50/16)
āda	: ağda (59/53)
ādem	: insan (28/36)
ājil	: acil (51/5)
āla-	: ağlamak (5/137)
ālaylak	: ağlayarak (13/118)
āmet	: Ahmet (46/58)
āmin şapdır-	: dua ettirmek (35/82)
ār-	: ağarmak, beyazlamak (37/6)
ārı	: beyazlaşır (9/8)
ārı	: ağrı (67/3)
ārılan-	: ağrılanmak (51/282)

āsgē	: asker (5/44)
āşa	: Ayşe (44/86)
āşam	: akşam (1/20)
āşamacaK	: akşama kadar (37/20)
āşam_üzē	: akşam üstü (57/38)
āşamlek	: akşamleyin (54/102)
āşammen	: akşamleyin (44/28)
āşamnayn	: akşamleyin (48/83)
āşe	: Ayşe (16/38)
āşşam	: akşam (48/11)
ātında	: altında (47/144)
āvı	: avlu (38/28)
āyile	: aile (25/104)
āyle	: aile (51/55)

b

bā	: bağ (ayaqkabilān bālārı) (27/13)
bā	: bağ (50/15)
bā çıbyı	: bağ çubuğu (54/119)
bācık	: ayakkabı bağı (59/80)
bācılık	: bağcılık (8/23)
bāça	: bahçe (34/12)
baçça	: bahçe (4/50)
bāçe	: bahçe (5/188)
bāçelik	: bahçe (24/105)
badılcan	: patlıcan (4/48)
bağaz	: yabancı (47/1)
bahalı	: pahalı (36/79)
baķanaķ	: toynak (22/23)
baķıcıñ	: bakacağıım (19/58)

baqlafa	: baklava (11/28)
baqlraqlan	: bakırla (35/24)
bāqlur	: baqlkur (51/78)
bāla-	: baqllamak (1/38)
bāladdır-	: baqllattırmak (19/61)
baqlam	: bakayım(33/10)
bālama gundura	: bir ayakkabı çeşidi (59/79)
balcan	: patlıcan (13/80)
bālı	: pahalı (4/2)
bālı	: baqlı (21/85)
bāli	: bari (22/7)
bālik	: bari (10/6)
ballāda	: buralarda (47/138)
ballē	: ballar (7/126)
bālle	: balya (19/61)
balye	: balya (2/60)
bālyo	: banyo (3/17)
bām	: bakalım (31/133)
bāmiye	: bamya (48/65)
banagaşı	: bir yemek ismi (7/49)
baır-	: baqlırmak (1/15)
baıtTır-	: baqltırmak (23/8)
banqanoT	: banknot, kaqlıt para (1/43)
banya	: banyo (13/178)
bār-	: baqlır, göğüs, gönül (7/361)
bara	: burası (11/82)
baraba	: beraber (2/2)
barabā	: beraber (24/105)
barac	: baraj (66/2)
baray	: buraya (63/59)
bāraz dön-	: korumak için beklemek (1/33)

barbā	: beraber (14/19)
barda	: burada (64/12)
bardan baraya	: buradan buraya (11/60)
bārīş-	: bağırışmak(49/65)
barmağ	: parmak (3/2)
barmānda	: parmağında (22/13)
basak	: basamak (7/305)
basTun	: baston (3/39)
bāşam	: bu akşam (44/31)
başçavış	: başçavuş(7/398)
başğa	: başka (21/97)
başıbozuk	: sivil (2/18)
bāşış	: bahşış (55/35)
başşak	: başak (1/66)
batdi batdi	: bir çocuk oyunu (35/42)
battal	: bakımsız (29/37)
baya ğına akşamı	: düğünden önceki kına akşamı (10/2)
bayır bacak	: verimsiz, bakımsız (36/65)
bayle-	: bağlamak (32/42)
baylón	: naylon (36/72)
bazā	: pazar (35/172)
bazar	: pazar (6/26)
bazarcık	: Pazarcık (Pazaryeri ilçesinin diğer ismi) (67/5)
bāzen	: bir çeşit kumaş (pazen) (52/32)
bāzılānķılā	: bazılarınkiler (19/20)
bē	: ben (51/55)
bēKgesēm	: beklesem (13/64)
bēki	: belki (54/233)
bēlli	: devamlı (39/3)
bēm	: benim (51/167)
bēzin	: benzin (36/74)

becēp	: becerip (51/111)
becene	: uzak, ıssız (20/23)
bedāvan	: bedava (51/4)
beḳā	: bekar (5/63)
bēki	: belki (20/51)
bekmes	: pekmez (53/34)
bekmet	: peksimet (2/10)
bekmez	: pekmez (21/37)
beksemet	: peksimet (2/8)
bele-	: bulaştırmak (ğana belemiş) (32/39)
beleñ_arı	: apaçık, açıkca, eksiksiz (1/3)
belli	: devamlı (46/5)
belli	: belli (26/14)
bem	: benim (51/274)
beñe	: bana (5/54)
bengil-	: uyku sırasında kişinin ani bir uyarı ile irkilmesi (45/2)
beñiz	: beniz, yüz (7/468)
bennen	: benle (17/28)
benyin	: benim (evin kökü benyin) (56/8)
beḳarın	: bekarım (7/86)
berābā	: beraber (41/18)
berābār	: beraber (11/26)
berbē	: berber (35/67)
berbēlik	: berberlik (27/5)
berebē	: beraber (53/31)
berekiT	: bereket (33/2)
berti-	: incinmek (13/220)
besāne	: besihane (33/15)
beşē beşē	: beşer beşer (7/260)
beşiKdaş	: beşiktaş (35/74)

bet bereket	: bereket (29/42)
betē	: beter (16/68)
beyen-	: beyenmek (7/31)
beyit sōle-	: türkü söylemek(47/157)
beylēce	: bir üzüm çeşidi (51/182)
beylerce	: bir üzüm çeşidi (53/ 215)
beyōlu	: beyoğlu (11/113)
bezin	: benzin (4/3)
bicā	: bucağı (13/4)
bıçālāñ	: bıçakla(41/16)
bıdıķ bıdıķ	: küçük küçük, parça parça (39/40)
bıdıķla-	: küçük parçalara ayırmak (53/90)
bıldır	: geçen (bıldır sene) (8/33)
bıldırķı	: geçenki (bıldırķı sene) (33/11)
bıñā	: pınar (39/27)
bıñar	: pınar (32/91)
bırađırılđ	: bırakınız (16/16)
bırāyo	: bırakıyor (19/10)
bıyık çıkar-	: sebzelerin uçlarının uzaması (yālık domatizi, tepeleri böyle bıyık çıkarıo.) (47/115)
bızā	: buzağı (4/39)
bızay	: buzağı (27/3)
bi	: bir (1/4)
bi dāķı	: bir dahaki (6/26)
biciK	: biricik (14/4)
bidımna	: çok az (52/80)
biken	: birken (24/68)
bilāder	: erkek kardeş (21/91)
bileme	: bile (31/121)
bilene	: bile (10/56)

bilezik boz-	: bilezik almak (31/131)
bilillē	: bilirler (31/77)
billeşecēdi	: birleşecekti (51/6)
bilmeriz	: bilmeyiz (14/10)
billā	: bin lira (üçē billā)(33/2)
bindallı	: bir giysi çeşidi(59/72)
bineK	ekmeğin hamur halindeyken konduğu tahta (19/5)
binet	: ekmeğin hamur halindeyken konduğu tahta(46/1)
biñnik	: binlik (5/93)
birazcık	: birazcık (25/47)
bircik	: biricik (21/75)
birē	: birer (2/62)
birēleş	: birer tane (30/59)
birez	: biraz (46/41)
birisi	: bir iki (birisi gün) (1/70)
birman	: bir giysi çeşidi (52/39)
birsi	: birisi (56/8)
bismillā	: bismillah(38/19)
biş-	: pişmek (10/24)
bişir-	: pişirmek (2/45)
bişitTir-	: pişirtmek (11/39)
biteyâr	: bitiyor (50/32)
bizaslā	: bizanslılar(29/18)
bōle	: böyle (33/74)
bīcık	: biricik (40/42)
bō	: bohça (46/2)
bō-	: boğmak (5/66)
bobanne	: babaanne (13/38)

bocu	: su kabı (35/26)
bocut	: su kabı (46/2)
boçā	: bohça (27/78)
boğ	: bayramlarda ve düğünlerde gelin kıza hediye götürme adeti (31/18)
bol bulamaç	: çok, fazla (50/44)
bōlandan	: buralarından (51/187)
bolatlı	: Polatlı (46/74)
bollā	: buralar (31/21)
bollān	: buraların (51/2)
bolluğ	: bolluk, bereket (62/36)
boğaz	: boğaz (33/12)
boır-	: bağırmak (44/10)
bouş-	: boğuşmak (24/11)
bolleri	: buraları (31/32)
bora	: burası (5/37)
borā	: burası (42/66)
borası	: burası (19/1)
boray	: burası (8/31)
boraycağ	: buraya kadar (54/108)
borda	: burada (9/23)
borları	: buraları (29/20)
bovası	: babası (45/57)
boyunda	: karnında (boyunda bu olan) (42/36)
boz-	: altın almak (bilezik bozmak, bilezik almak) (31/131)
bōzunu	: boğazını (28/6)
bōzük	: Bozüyük (29/71)
böbē	: biber (51/266)
böber	: biber (4/48)
bölūme	: bölüğüme (64/5)

börTdür-	: haşlamak (53/221)
börtlen	: böğürtlen (25/110)
böyü-	: büyümek (11/107)
böyücek	: büyükçe (25/147)
böyüdecez	: büyüteceğiz(8/9)
böyük	: büyük (4/14)
böyüK_apdez	: büyük abdest(15/40)
böyükbuva	: büyükbaba (16/39)
böyün	: bu gün(20/47)
böyüncü	: bu günkü(13/147)
bu siver	: bu sefer (53/40)
bu yōda	: bu yolda (24/112)
buba	: baba (5/97)
bulama	: bir tür yemek (39/26)
bulamaş	: bulamaç, bir tür yemek (53/105)
bulcın	: bulacağım (37/40)
bulğur atle-	: bulgur ayıklamak
bulğullā	: bulgurlar (16/9)
bullāda	: buralarda (16/24)
buñar	: pınar (49/109)
bunnā	: bunlar (8/6)
bunnar	: bunlar (1/33)
buray	: buraya (7/17)
burda	: burada (1/25)
burdağı	: buradaki (1/12)
burey	: buraya (1/15)
burū burū goğ-	: güzel güzel kokmak (1/79)
buva	: baba (21/65)
buydā	: buğday(47/151)
buyday	: buğday (47/63)
buydey	: buğday (6/19)

buynuz	: boynuz (43/20)
buyō	: bu sefer (26/41)
bübē	: biber (1/93)
bükme	: ekmek(47/191)
büküllō	: bükülüyor (33/23)
büküm	: ipeğin işlendiği bir safha (33/33)
bürgün	: öbürgün(13/17)
bürkme	: gelinin takı merasimi (52/83)
bürün-	: giyinmek (38/17)
bürüncük	: bir başörtüsü(39/53)
bürüncüK_otu	: bir ot çeşidi (54/261)
büsküdü	: bisküviyi (50/30)
bütü	: bütün(51/138)
büvē	: biber (48/65)

c

camekán	: vitrin, pencere (5/177)
cāmi	: cami (11/17)
can_evi	: göğsünün üstü(45/36)
candarma	: jandarma (59/63)
candırma	: jandarma (64/2)
cāil	: cahil (42/1)
cāillen	: cahille (57/2)
cannānca	: canlanınca (13/146)
cannanmış	: canlanmış (13/146)
capan	: japon (11/54)
capanya	: japonya (10/50)
carakla-	: acıyla bağlamak (63/11)

cartdağ	: cart diye (63/16)
cartTık curtTuğ	: uyduruk müzik (cartTık curtTuğ müzik) (14/13)
cavur	: gavur (36/26)
caz	: düğünlerde çalınan müzik (55/20)
cēmi	: cami (49/49)
cellatlık	: idamlık (28/63)
cemi	: cami (51/27)
cepāne	: cephane (2/48)
cerāt	: vücuttaki iltihaplanma (58/59)
cerez	: çerez (52/14)
cevāhir	: değerli taş (27/27)
cevur	: gavur (36/27)
ceyran	: elektrik (21/64)
cıbir	: bir unvan (cıbir mālīm)(47/1)
cıdavı	: huysuz (47/2)
cımbıt	: bir üzüm çeşidi (51/182)
cıngan	: çingene (7/160)
cıñgan	: çingene (29/104)
cırğa	: civciv (27/3)
cibindirik	: cebinlik, sineklik (51/194)
cibre	: üzüm posası (53/227)
cice	: anneanne(27/1)
cicili	: süslü (7/461)
ciğara	: sigara (57/44)
cilet	: jilet (14/37)
cimcime	: cimcime (60/36)
cincana otu	: bir ot ismi(54/262)
ciē	: ciğer (10/8)
cjer	: ciğer (32/93)

cip cip suyu	: pekmez için çiğnenen üzümün son suyu (53/230)
civiz	: ceviz (11/13)
ciyē	: ciğer (46/96)
ciyer	: ciğer (10/11)
ciz-	: çizmek (58/43)
cizme	: çizme (51/297)
com com su	: çok fazla su (61/39)
combağ	: suların biriktiği küçük gölet (52/83)
combur combur sâ-	: çok fazla sağmak (25/171)
cop	: jop (24/99)
cuğcu	: civciv (27/3)
cumay	: cuma (42/69)
cumey	: cuma (64/12)
cumurbaşganı	: cumhurbaşkanı (41/3)
curālacıq	: sıvı şekilde (53/194)
curu	: sıvı (53/105)
curuf	: posa (21/42)
cünüp_āli	: cünüp hali (42/84)

Ç

çivt sür-	: çift sürmek (61/1)
çabıq	: çabuk (32/8)
çaqır tikeni	: bir diken çeşidi (54/262)
çaqma top	: bir çocuk oyunu (35/41)
çal	: Çaltı (Köy ismi) (16/32)
çal-	: yoğurdu mayalamak(45/4)

çalıK	: şalvar ağının bir modeli (13/92)
çalka-	: çalkalamak (47/191)
çam pülçü	: (çam pülçüğü) bir oya ismi (54/256)
çamır	: çamur (7/395)
çamsı-	: bir işte zayıflayan ve olasılığı uzaklaştıran durum (45/2)
çar-	: çağırmaq (28/114)
çapaçul	: bakımsız, dağınık (51/176)
çapul çapul	: bir yürüyüş şekli (16/26)
çarpılacak	: çarpınmak (35/35)
çavıK	: giysinin (şalvar) ağ bölümünün şekli (13/207)
çaviş	: bir üzüm çeşidi (51/83)
çavril-	: çağırılmak (54/117)
çavuş_ētimi	: çavuş eğitimi (67/10)
çaybāçe otu	: bir ot ismi (54/261)
çeki	: düğünlerde verilen hediyein ilan edilmesi (54/74)
çekiş-	: tartışmak (47/58)
çembē	: baş örtüsü(49/132)
çemkir-	: bağırmaq, kavga etmek (47/55)
çencire	: tencere (51/296)
çeñiz	: çeyiz (6/27)
çerkes	: çerkez (5/10)
çıkırık	: yün eğirmekte kullanılan bir alet (13/111)
çıkırık goş-	: dokuma için aleti hazırlamak (45/25)
çifit	: öte beri, eşya(47/2)
çıkā-	: çıkarmak (45/1)

çıkı	: yemek taşımak için hazırlanan bohça (13/35)
çıkılav-	: yemek bohçası hazırlamak (28/2)
çıklata	: çikolata (50/27)
çımkiş-	: kaşınmak (45/4)
çıkiz	: çıkıyoruz (1/37)
çımkin-	: kaşınmak (45/4)
çır-	: söylemek, çağırarak (36/64)
çıTdir-	: söylettirmek (13/191)
çinnā-	: çınlamak (5/49)
çıkıT-	: çıkartmak (47/185)
çif	: çift (13/187)
çifçi	: çiftçi (29/29)
çilte	: şilte, döşek (7/12)
çijt	: pamuk tohumu (54/96)
çinne-	: çiğnemek (51/162)
çir-	: çağırarak, söylemek (6/29)
çirişle-	: iplik yapmaya hazırlamak(45/22)
çirvaran	: söyleyiveriyim(13/50)
çit	: bahçe duvarı (16/25)
çit-	: yünü küçük parçalara ayırmak (29/45)
çitāri	: bir elbise (16/23)
çivitse	: çift ise (54/77)
çivtetelli	: çiftetelli (51/154)
çiy	: çiğ (7/42)
çiyle-	: çiğlemek (54/151)
çōmuşmuş	: çokmuş (4/18)
çouncası	: çoklukla (54/211)
çounluk	: çoğunluk (57/3)

çour-	: çağırmaq (54/45)
çouTdur-	: çağirttirmek (54/100)
çorbu	: çorba (35/25)
çotuk	: esmer (47/1)
çoval-	: çoğalmak (34/6)
çörē	: çöreği (7/25)
çuqlata	: çikolata (50/28)
çuvaq	: hareketli (47/3)
çücü	: dokuma için kullanılan bir alet(13/104)

d

dā	: daha (3/45)
dā guşu	: dağ kuşu (32/90)
da'lı	: tatlı (47/66)
daq-	: takmak (24/36)
daqım	: takım (58/33)
daqın-	: takınmak (5/85)
dabanca	: tabanca (2/21)
dabandan	: yerden, tabandan (12/4)
dad	: tat (16/53)
dağı	: takı (51/146)
dal başçaz	: tek başına (37/46)
dālı	: dağlı (41/19)
dalin	: dalın (27/93)
dālinde	: dahilinde (46/78)
damā	: damar (59/58)

damna	: damla (7/209)
danā	: tane, adet (13/138)
daā	: dağa (1/68)
danasī	: tanesi (56/7)
dandini	: saf (insanlar için kullanılan bir sıfat(7/106)
dāne	: tane (5/51)
daḍ-	: dağıtmak(11/3)
daḷ-	: dağılmak (5/15)
daṭ	: dağıtmak (4/22)
dāra	: darı (4/19)
dara-	: taramak (5/141)
dara git-	: gitmek için acele etmek (39/85)
daraḳlınıñ	: Taraklı'nın (40/6)
daraba	: tahtadan yapılmış bahçe duvarı (52/81)
darabazan	: bir oya ismi (54/256)
daraḳ	: tarak (29/133)
daratTır-	: tarattırmak, kurşunlamak (2/40)
darlık	: yoksulluk(62/85)
dart-	: tartmak(45/23)
dartı	: tartı (28/30)
daş	: taş (11/139)
daşı-	: taşımak (2/31)
dat	: tat (7/393)
datlı	: tatlı (4/34)
davā	: davar, küçükbaş hayvan (50/3)
davıl	: davul (23/2)
davıl-	: dağılmak (54/26)
davşan	: tavşan (17/21)
davul_ocā	: düğünlerde yakılan büyük ateş (7/24)

dayaqla-	: kilitlemek (45/1)
dāyire	: daire (29/75)
dēlekden	: diyerek (1/68)
dēnek	: değnek, baston (7/156)
dēro	: diyor (36/32)
dēy mi?	: değil mi? (51/281)
deķaylı	: detaylı (46/21)
debirem	: deprem (61/49)
deK	: denk (3/46)
dekme	: tekme (26/34)
dekneştir-	: denkleştirmek (51/79)
del mi?	: değil mi? (47/59)
deliğanni	: delikanlı (20/18)
delġal	: tellal (25/202)
demden	: deminden (42/74)
demeķirat partisi	: demokrat parti (9/45)
demnen	: deminden (51/80)
dencē	: deyince (13/148)
dene	: tane (29/66)
değeri	: değeri (8/28)
denesi	: tanesi (48/31)
değil	: değil (1/91)
deņiř-	: değişmek(36/48)
deņiřik	: imece, yardımlaşma (23/18)
deņiz	: deniz (8/17)
değor	: diyor (36/32)
depber-	: tekmelemek (61/8)
depęeci	: sebzeci (4/48)
depe	: tepe (1/64)

depeden gēyme	: bir tür giysi (51/185)
depelen-	: çırpınmak (15/25)
depeller	: teperler (65/20)
depen_ aşā	: tepeden aşağıya (13/156)
deraḫTurlar	: traktörler (11/3)
derek	: direk (12/3)
deñiṣdi	: deđiṣti (55/27)
derke	: derken (66/24)
derme	: düğünlerde erkeklerin giydiği bir giysi (56/33)
desdi	: testi (7/208)
desdire	: testere (52/23)
dev gāsı	: dev karısı(20/36)
devā	: defa (49/102)
deve tikenı	: bir tür ot ismi (54/262)
devillérđi	: devirirlerdi (51/296)
dey mĩ?	: değil mi? (47/121)
déyelekden	: diyerek (1/17)
déyerekden	: diyerek (54/256)
deyil	: değil (1/74)
deyiṣik	: deđiṣik (3/14)
deylek	: diyerek (48/78)
deymēnnēmiz	: değirmenlerimiz (9/42)
deymen	: değirmen (47/64)
deynek	: değnek (18/28)
deyneyinan	: değnekle (51/38)
deyyoḫun	: diyor ki (1/12)
dēze	: teyze (47/25)
dıngıl-	: devrilmek (45/2)

dırabazan	: bir oya ismi (52/81)
dırmık	: tırmık (6/15)
dırmıkla-	: tırmıklamak (54/133)
dırnaı	: tırnağı (21/52)
dıvā	: duvar (39/41)
diğolta	: kadınların giydiği iç çamaşırı, dekolte (52/63)
did-	: parçalamak (1/88)
dide	: dede (57/40)
dik çıbık	: bir üzüm çeşidi (53/212)
dikme	: ağaç (42/91)
dilbē	: güzel, dilber (14/20)
dilli	: çok konuşan (37/51)
diñelegā-	: acıdan donup kalmak(63/11)
diil	: değil (15/4)
dipden doruya	: aşağıdan yukarıya (52/41)
direkdör	: traktör (45/77)
direkdō	: traktör (51/245)
direkmen	: doğrudan (42/10)
dişiñe dutcaı yok	: hiç yok (40/35)
diyārbekir	: Diyarbakır (12/42)
diyneyālā	: dinliyorlar (47/155)
dizi	: sıra (25/92)
dizme	: küçük çocuğun sırtını jiletleme (49/87)
dizme tavı	: küçük çocuğun sırtını jiletleme zamanı (54/232)
dīle	: derler (13/107)
dō-	: doğmak (4/16)
doıan-	: dokunmak (1/34)

doğızan	: doksan (37/6)
doğtur	: doktor (46/97)
doğuncu	: dokuzuncu (13/141)
doğuz bacaklı ğanneş	: bir ot ismi (54/260)
doğuzacak	: dokuza kadar (54/126)
dōduğdan	: doğduktan (39/39)
dōdusa	: doğduysa (54/2049)
domalağ	: insan dışkısı (15/39)
domata	: domates(66/66)
dombay	: manda (7/22)
domuz pıtıraı	: bir ot ismi (54/261)
donçağ	: kadınları çamaşır yıkayıp, yıkadıkları akarsu kenarındaki kapalı çamaşırhane(52/82)
doğ	: doğu (25/49)
doğbeyazıt	: Doğubeyazıt (66/44)
doğul	: davul (55/20)
doğum	: doğum (13/84)
doğur-	: doğurmak (7/230)
dōra-	: doğramak (42/100)
dōradıvālā	: doğrayıverirler (33/28)
dōraverilē	: doğrayıverirler (33/29)
dordan doraya	: doğrudan doğruya (51/209)
dōru	: doğru (41/2)
dōruk	: yüksek, tepe (6/12)
dōrul-	: doğrulmak (68/12)
doñuz	: domuz (19/45)

doñuzluk yap-	: kötülük yapmak,yaramazlık yapmak (20/23)
dos	: dost (39/9)
dosu	: dostu (56/18)
douTdur-	: doğutturmak (39/30)
dovā	: dua(49/53)
dovañçayından	: Doğançaydan(42/17)
dovdū	: doğduğu (14/26)
dovul	: davul (38/42)
doyun-	: doymak (4/40)
dömbek	: bi tür çalgı (14/15)
dömbeleK	: bi tür çalgı (32/16)
dönek	: yün eğirme adetinin ismi(58/5)
döngel	: muşmula (52/82)
döüş-	: dövüşmek (48/34)
döş	: vücudun ön bölgesi(29/134)
dövlet	: devlet (51/34)
dumay	: nezle(52/83)
durağal-	: yorulmak (47/123)
durmañ	: durmayın (1/29)
duru	: duru(7/44)
duruyollē	: duruyorlar (31/44)
dut	: bir tatlı çeşidi (tulumba tatlısı benzeri bir tatlı (31/15)
dut-	: tutmak (1/30)
dutun-	: tutunmak (4/16)
duvā	: duvar (51/54)
duzcu	: tuzcu (4/48)
duzlada	: Tuzlada (7/7)
duzlālak	: tuzlayarak (36/38)

dübeK	: buğday dövülen taştan yapılmış bir alet (32/76)
dülbent	: bir tür başörtüsü (31/92)
dülümbet	: tülbent, başörtüsü (53/208)
dümbek	: bir tür çalgı (37/27)
dümbey	: bir tür çalgı (6/27)
düüçü	: düğüncü (16/4)
düülcük	: parça parça (yemek için kullanılan bir sıfat) (53/134)
düün	: düğün (4/26)
düüne gākış-	: düğün yapmaya kalkışmak(52/33)
düüne oqu-	: düğüne çağırma(22/33)
düñür	: dünür (5/98)
dünye	: dünya (25/165)
dürme	: gelin veya damat için hazırlanan bohça (7/99)
dürü	: gelin veya damat için hazırlanan bohça (54/19)
düñürşü	: dünür (47/160)
düt-	: tütme (27/48)
düv	: hayvanlar için kullanılan bir ünlem (12/15)
düv-	: dövmek, dayak atmak(13/199)
düven	: harman sürmede kullanılan bir alet (58/69)
düvülcük	: parça (53/90)
düvün	: düğün (31/53)
düz-	: giyinmek (56/24)
düzek	: bir tür giysi (49/77)
düzen	: giysilerin genel adı(25/92)

düzgünnük : köyde kullanılan makyaj malzemesi(52/36)

e

ebes : abes (31/59)
 ebrikce : ezerek (45/24)
 ebse : elbise (13/149)
 eccık : azıcık (16/9)
 ecık : azıcık (14/38)
 ediraf : etraf (1/93)
 efēnim : efendim (51/123)
 efendileş- : modernleşmek (55/36)
 efenekli : huzursuz (47/2)
 egē : eğer (5/126)
 ehmedeye : Ahmediyeye (25/112)
 ehnen : elle (16/16)
 ekisberlē : eksperler (54/137)
 ekmek baı : ekmek bohçası (47/77)
 ekmek çek- : ekmek yapmak (31/101)
 elámdüllā : elhamdülillah(67/1)
 elbeyli : bir üzüm çeşidi (51/183)
 eldivan : eldiven (52/44)
 elefdiriyi : elektiriği (62/26)
 elesfit : bisiklet (46/2)
 eleşip git- : oyalanıp gitmek (11/29)
 elgemsāma : gökkuşağı (52/81)
 elhamdüllā : elhamdülillah(18/2)
 elhamdürilā : elhamdülillah (9/40)

ellēnkilē	: başkasının kiler (19/19)
elliklēlen	: elliklerle (ellik, orakla ekin biçerken kullanılan alet) (45/14)
ellişē	: ellişer (2/48)
elmāsiyē	: bir giysi çeşidi (48/99)
elpise	: elbise (58/34)
em	: hem (62/13)
eme	: ama (44/10)
emē	: ama (62/77)
emeksiz	: emekli olmayan (42/25)
emişik	: koyunları geceleyin sağmak (7/77)
emmā	: ama (42/1)
emme	: ama (3/44)
emne	: Emine (49/115)
emsāli misil	: benzer olay (66/65)
emşik	: koyunları geceleyin sağmak (6/13)
en-	: inmek (13/68)
enāta	: anahtar (46/1)
endir	: indirmek (33/6)
engascikden	: şaka yollu (52/83)
engün mantusu	: bir mantı çeşidi (53/68)
eir-	: eğirmek (13/106)
enseri	: çivi (39/41)
entāri	: bir tür giysi (52/42)
entekKede	: Antakyada (42/96)
enteri	: bir tür giysi (7/21)
eptes	: abdest (13/139)
eptez	: abdest (36/26)
erāzi	: arazi (41/15)
erdir-	: yetiştirmek (47/22)
erende	: rende (60/14)
erenköv	: Erenköy (25/188)

erezde	: kilit (32/22)
erfene	: piknik (52/83)
erişdir-	: yetiştirmek(49/128)
erişil-	: yetiştirmek (39/80)
erkeme	: kız evine çeyiz götürme adeti (23/15)
erken gece	: bi önceki gece (38/3)
erminisdan	: Ermenistan (66/56)
ersigün	: ertesi gün (35/39)
ertes	: ertesi (1/21)
ertes_gün	: ertesi gün (10/2)
erturul	: Ertuğrul (25/103)
esbap	: giysi (7/11)
esgē	: asker (64/1)
esgēcilik	: askerlik (36/21)
esgēyin	: askerim (64/4)
esKişēr	: Eskişehir (1/47)
eşā	: eşya (59/35)
eşgeri	: açıkça (52/83)
eşiT-	: işitmek (4/17)
eşşā	: eşya (31/30)
eşşeklēlē	: eşeklerle (7/77)
evē-	: evlendirmek (8/27)
evēki	: önceki, evvelki (30/73)
evē	: evvel (42/28)
evēdenki	: önceden (24/131)
evelā	: önce (21/17)
eveli	: önceden (4/11)
evellē	: eskiden (13/79)
evelsi	: eskiden (39/66)

evenim	: efendim (46/17)
ever-	: evlendirmek (4/8)
evik-	: ayırmak (45/4)
evlün	: evin (4/26)
evvēki	: evvel ki(41/1)
evvel zaman düzeni	: eski giysiler (38/22)
eycē	: iyice (34/6)
eyce	: iyice (1/73)
eyē	: eğer (1/72)
eyēle-	: eğerlemek (28/49)
eyi	: iyi (47/55)
eyidecen	: eğiteceğim (17/7)
eyileş-	: iyileşmek(36/40)
eyilik	: iyilik (1/15)
eyimiñ	: iyi misin? (37/2)
eyir-	: eğirmek (45/22)
eylen-	: eğlenmek (20/26)
eylence	: eğlence (39/82)
eyliK	: iyilik (29/110)
eymē	: yemek çeşidi (59/46)
eyşi	: ekşi(19/6)
eyşi-	: ekşimek (39/74)
ezā	: kibrit (46/3)
ezbēlēne fur-	: ezberden kur'an okumak (39/78)

ē

ēce	: iyice (39/6)
ēciķ	: azıcık (48/81)
ēciK	: azıcık (13/7)

ēle	: öyle (3/60)
ēlem	: başkası (62/40)
ēlence	: eğlence (27/36)
ēngün	: düz olmayan bayır (7/78)
ērat	: ürün (45/12)
ēşā	: eşya (51/277)
ēşi-	: ekşimek (39/3)
ētim	: eğitim (2/25)

f

fabrıķa	: fabrika (29/49)
fabriķason	: fabrikasyon (46/15)
faġat	: fakat (12/28)
faķ	: ufak (1/85)
faķıt	: vakit (13/84)
fāki	: fakih, İslam hukukçusu(29/22)
fallelē	: giysiler, fanilalar(13/97)
fanne	: fanila (31/78)
faprika	: fabrika (44/71)
fara	: ipek böceğinin büyüme dönemlerinden biri (50/7)
faraz	: horoz(17/48)
farı-	: yaşlanmak(7/92)
fasille	: fasulye (4/49)
fasille fizen	: sebzeler (62/28)
faşırd-	: ekşimek (45/1)
fatoz	: harman makinasının ismi (48/14)
feç	: felç (44/26)
feġat	: fakat (65/12)

feĺlah	: arap (32/89)
fenā	: fener (9/33)
feñç	: felç (58/63)
fennē	: teknolojik gelişmeler (fenler) (55/9)
feşman yerde	: herhangi bir yerde (47/118)
feşmanca	: herhangi biri(47/119)
feT_it-	: fethetmek(37/57)
fetye	: Fethiye (61/47)
fetyeyneñ	: Fethiye ile (61/47)
fevrancı	: kervancı (13/142)
feyd_etmedi	: fayda etmedi (62/15)
fıcık	: ufacık (52/50)
fıcıkđık	: ufacıktık(44/8)
fıralalı	: bir ekmek türü (47/67)
fızlı	: hızlı (7/16)
filanca	: herhangi biri (45/35)
filim	: film (63/43)
film	: röntgen (45/58)
firenk	: kapı kilidi (46/3)
fistannā	: giysiler (7/141)
fişne	: vişne (39/67)
fişne şurubu	: vişne şurubu (53/186)
foruğ	: ipek bōceęinin koza yapması iin ũstüne ıktığı alı (11/79)
fur-	: vurmak (3/6)
furun	: fırın (10/29)
fuva	: baba (44/50)

g

gūsün	: Gülsüm (7/109)
gē-	: gelmek (1/42)
gebere ğal-	: ölmek (51/171)
gecikli	: uyuzlu (47/2)
geç	: genç (4/49)
geçdi	: geçti (37/65)
geçēken	: geçerken (5/5)
geçi	: keçi (4/24)
geçim_ol-	: geçinmek (8/10)
gēldiken	: geldikten (47/201)
gele	: gene (39/70)
gelennikle	: genellikle (11/43)
geleyeru	: geliyor(50/32)
geliken	: gelirken (7/234)
gelin yanaj	: bir oya ismi (54/257)
gelin_alıcı gün	: düğün günü (10/6)
gelincik	: bir tür hastalık (58/46)
gelinnik	: gelinlik (48/100)
gelirke	: gelirken (2/4)
gelişimde	: geldiğimde (48/42)
geliyoğun	: geliyor ki (2/15)
gellor	: geliyor (31/84)
genānda	: kenarında (42/71)
gençke	: gençken (19/14)
genş gız	: genç kız (61/27)
gerdan ğır-	: oynamak (42/109)

gerde	: geride (36/63)
gerdeme	: bir ot ismi (2/59)
gerden	: geriden (47/45)
gergef	: bir tür işleme (5/150)
gerli	: gerili (42/94)
gesgey	: gesgeri(51/2)
geş	: genç (1/15)
geş-	: geçmek (5/165)
geşlik	: gençlik (47/89)
geşmişlē	: geçmişler (13/86)
getirlē	: getirirler (11/38)
gevır	: gavur (5/73)
gevırlıK	: kötülük (61/7)
gėyin-	: giyinmek (7/19)
geyrek	: çocuğun kaburgaları (halk hekimliğinde geyrekleri batmak şeklinde kullanılır) (49/90)
gezenti	: çok gezen (56/17)
gicikli	: uyuzlu (47/1)
gidemin	: gidelim (37/49)
gidiş-	: kaşınmak (45/1)
gine	: yine, gene (3/59)
girillē	: girerler (31/102)
gitmence	: gitmeyince (13/32)
göcey	: bir tür bitki (10/10)
göçen dē	: çökmek üzere (51/200)
göçürüydük	: göçürürdük (7/93)
göd-	: gütmek (64/68)
göde	: şişman (47/1)
göksulu	: bir armut ismi (62/91)
gölbazā	: Gölpazarı (40/75)

gölbazarı	: Gölpazarı (40/49)
göldalı	: Göladağlı (45/8)
gömgök	: masmavi, mosmor (8/1)
gömnek	: gömlek (59/76)
gönnünden	: gönlünden (9/26)
göremez	: doğuran ineğin ilk sütündne yapılan bir tatlı (53/188)
görümlük	: gelinle damadı tanıştırma adeti (52/17)
görünce	: görünce (47/52)
görüşdür-	: görüştürmek (52/17)
gösderemiñ	: gösterelim (24/126)
göseli	: güzelliği (68/14)
göşdü	: göçtü (51/16)
götün	: götürün (1/33)
götürün	: götürürüm (51/255)
götTün	: göturdün (10/21)
götü-	: götürmek (1/19)
götümeyceñ	: götürmeyeceğim (7/35)
göv	: gök, gökyüzü (1/58)
gövelen-	: kurtlanmak (39/12)
gövercin	: güvercin (13/72)
gövez	: bordo mavi (38/16)
göya	: güya (21/64)
göynü dön-	: midesi bulanmak (28/96)
göz ğıp-	: göz kırpmak (37/32)
gözē	: tarhanayı geçirmek için kullanılan kevgir, kalbur (39/18)
gözdaşı	: meyve ağaçlarına atılan bir ilaç (Bakır-Sülfat) (54/134)
gözder-	: göstermek (51/14)
gözel	: güzel (1/23)

gözellik	: makyaj malzemesi (51/197)
gözelyin	: güzelim (24/33)
gözer	: tarhanayı geçirmek için kullanılan kevgir, kalbur (65/21)
gōsünü	: göğsünü (28/34)
gübüllü	: poposu(51/305)
gücücük	: küçücük(7/29)
gücüK	: küçük (5/1)
gücük_abdez	: küçük abdest (24/59)
güççü	: küçüğü (13/1)
güççük	: küçük (12/50)
güççükmüşüm	: küçükmüşüm (47/34)
güçük	: küçük (6/23)
güdēke	: güderken (13/151)
gül_oya	: bir oya ismi (54/257)
gülmey	: gülmeye (61/43)
gülüşlü	: komik (14/6)
gümbürde-	: ses çıkarmak (35/64)
güme	: avcılıkta kullanılan küçük kulübe (19/63)
gün_inēken	: akşam olurken (2/29)
gündöndü	: ayçiçeği (19/44)
günned-	: güneşe çıkarmak (39/22)
günnediver-	: güneşe çıkarmak (39/23)
günüle-	: kıskanmak (20/9)
günüzün	: gündüzün (10/6)
güşlü	: güçlü (46/80)
güvē	: damat(8/23)

ğ

ğakıyo	: kalkıyor (21/100)
ğaba	: kaba (24/88)
ğabak	: kabak (10/39)
ğabalak	: başı açık (47/1)
ğabarayâmiş	: kabarıyormuş (13/170)
ğabard-	: kabartmak (53/27)
ğabık	: kabuk (21/21)
ğabil	: kabul (25/115)
ğabil_it-	: kabul etmek (20/68)
ğabuyu	: kabuğu (9/2)
ğaçcak	: kaçacak(64/3)
ğaççak	: kaçacak (56/30)
ğadā	: kadar (12/4)
ğadağ	: kadar (38/27)
ğadālıK	: kadarlık (19/48)
ğadana	: kadar (47/12)
ğadara	: kadar (46/66)
ğade	: yenge (27/1)
ğadı	: kadı (47/12)
ğādılā	: kaldılar (25/89)
ğadi	: yenge (27/1)
ğafa	: kafa (24/106)
ğafalannan	: kafalarla(17/13)
ğafalık	: kafalık (17/14)

ġahar	: kahır (42/101)
ġakıř-	: dövüşmek, tartışmak (24/33)
ġakıyvā-	: ittirmek (24/65)
ġalaba	: kalabalık (19/18)
ġalan	: sonra (9/3)
ġalaylı	: kalaylı (14/24)
ġalb	: kalp (48/56)
ġalba	: galiba (25/152)
ġalbır	: kalbur (26/14)
ġaldır-	: kaldırmak (19/58)
ġalōfer	: kalorifer (31/31)
ġalın	: kalın (12/47)
ġalıp	: kalıp (12/19)
ġallā	: karılar (47/155)
ġallo	: kalıyor (33/69)
ġalvi	: kalbi (62/19)
ġama	: kazık (21/25)
ġama	: kama, hançer (25/100)
ġandil	: kandil (9/33)
ġanel	: kanal (58/17)
ġānına	: karnına (13/177)
ġannı	: kanlı (24/71)
ġap	: kap (14/19)
ġap-	: kapmak(20/83)
ġapıda dikme	: tek başına (42/24)
ġapıř-	: kapışmak (25/58)
ġar	: karı (14/12)
ġar-	: karmak (12/21)
ġara	: kara (52/49)
ġaraķol	: karakol (66/71)
ġaraca	: siyah (9/28)
ġaracāmet	: karacaahmet (62/15)

ġaraciyer	: karaciġer (10/12)
ġaragavaġlā	: Karakavaklar (bir bölge ismi) (47/207)
ġaraġız	: tepsiye yaġ sürmek için kullanılan bez(46/1)
ġaraġol	: karakol (48/53)
ġaraköse	: karaköse (Aġrı İli) (66/44)
ġarānıġ	: karanlık (9/35)
ġarargāh	: karargāh (25/112)
ġaravana	: yemekte ortak kullanılan yemek kabı (31/23)
ġaravana	: karavana (66/65)
ġarbonaT	: karbonat (53/21)
ġardaş	: kardeş (20/49)
ġarġa	: karga (13/129)
ġarınca ġavı	: ipek böceġinin en küçük hali(33/45)
ġarivā-	: karıvermek (48/121)
ġarıyusun	: kariyosun (12/21)
ġāri	: artık (11/2)
ġārik	: artık (44/28)
ġarne	: karne (13/17)
ġaryola	: karyola (31/30)
ġasap	: kasap (24/78)
ġaset	: kaset (14/11)
ġassınna	: Kasımlar Köyü (33/11)
ġaş-	: kaçmak (13/221)
ġaşıġ	: kaşıġ (1/87)
ġaşıġ	: kaşıġ (62/29)
ġaşmış	: kaçmış (13/140)
ġat-	: katmak (9/11)
ġatıraĶ	: katarakt (13/188)

ġatlā-	: katlamak (19/72)
ġatmē	: bir çeşit börek (13/126)
ġatran	: katran (21/34)
ġav	: ipek böceğinin büyüme dönemlerinin genel adı (11/68)
ġava	: kafa (42/8)
ġavanoz	: kavanoz (9/6)
ġāve	: kahvehane (33/57)
ġavırma	: kavurma, bir et yemeği (21/33)
ġavitTır-	: kavurmak(10/26)
ġavız	: kabuklu buğday (52/80)
ġavrama	: ekini orakla biçme (44/23)
ġavraş-	: güreş tutmak (46/88)
ġavrâ-	: kavramak (47/60)
ġávur	: gavur (22/29)
ġaybiT-	: kaybetmek (66/5)
ġaybol-	: kaybolmak (25/109)
ġayfe	: kahvehane (11/39)
ġayık	: kayık (11/118)
ġayıbol-	: kaybolmak (10/54)
ġayınço	: kayınbirader(25/157)
ġayınna	: kaynana (22/38)
ġayinnata	: kayınpeder(44/17)
ġayış	: kayış (42/16)
ġaylı	: artık (48/20)
ġayli	: artık (31/6)
ġayma	: para (52/82)
ġaynat-	: kaynatmak (42/47)
ġaypaK	: kaypak, sözünden dönen (48/44)
ġayrı	: artık (47/11)
ġayseri	: kayseri (33/34)

ğazık	: kazık (12/43)
ğazım	: kazım (59/4)
ğıl	: kıl (21/22)
ğılālā	: kılarlar (11/38)
ğılçıkısız	: kılçiksız (47/152)
ğılıc	: kılıç (24/10)
ğımıldanamayān	: kımıldayamıyorum (47/73)
ğımıldatıvādım	: kımıldatıverdim (47/204)
ğına-	: kınamak (46/47)
ğıncır ğıncır	: cilveli (47/4)
ğındamlı	: bakımlı (47/1)
ğıp-	: kırpmak (göz ğıp-) (37/35)
ğıpelle	: kırparlar (37/33)
ğırapdeşen	: bir giysi(59/73)
ğırık	: kırık (20/80)
ğırıdağ	: kendini beğenmiş (47/3)
ğırılmış gibi	: aceleyle panikle (38/32)
ğırıntı	: kırıntı (10/28)
ğırıbin	: gripin (13/20)
ğırk	: kırk (26/51)
ğırman	: yün eğirme aleti (58/5)
ğırmızı	: kırmızı (13-207)
ğırk-	: traş etmek (tövünü ğırkıoduk) (4/45)
ğırT	: kırk (13/136)
ğısa	: kısa (46/45)
ğısmısı	: kısmı (47/59)
ğıt	: kıt (37/69)
ğıvır-	: kıvırmak (59/49)
ğıvrıl-	: kıvrılmak (21/3)
ğıvrım	: kıvrım , pide,börek (48/129)
ğıy-	: kıymak (11/68)

ğıyğıdı	ğıyğıdı	: düğünlerde çalınan müzik (59/69)
ğıymat		: kıymet (12/6)
ğıymatlı		: kıymetli (47/37)
ğız-		: kızmak (19/22)
ğızılıcık		: kızılıcık (46/7)
ğızılğaya		: kızılkaya (25/101)
ğızkıandan		: kızken (45/34)
ğoku		: koku (10/41)
ğocabuva		: büyükbaba (7/105)
ğocağarlā		: koca karılar(47/90)
ğocavuva		: büyükbaba (7/107)
ğocca		: kocaman(52/56)
ğōccā		: büyük (48/5)
ğohleT		: gofret (11/19)
ğol		: kol (11/147)
ğolan		: kolon (12/4)
ğolaylı		: kolay (24/56)
ğolonyā		: kolonya (14/29)
ğomşu		: komşu (9/38)
ğoñşu		: komşu (37/38)
ğonaqla-		: konaklamak (14/23)
ğonlur		: konulur (53/24)
ğoñşulān		: komşuların (7/144)
ğonuşu		: konuşması (48/44)
ğop-		: kopmak (19/5)
ğopça		: kopça (46/3)
ğorķuca		: korkuya (47/56)
ğoy-		: koymak (25/129)
ğōyceK		: koyacak (11/71)
ğoyu		: koyun (6/20)

ğoyuķ	: dertli (58/65)
ğoyulasıya	: koyuluncaya kadar (9/5)
ğoyvā-	: koyvermek (46/28)
ğoyvāmazlādı	: koyvermezlerdi (34/14)
ğoz ğavı	: ipek böceğinin bir dönemi (33/45)
ğoza	: koza (11/89)
ğozalık	: koza konulan yer (33/40)
ğul	: kul (24/1)
ğuluk	: hindi (27/3)
ğundaa	: kundağa (11/111)
ğundaķlacaz	: kundaklayacağız (47/78)
ğuran	: Kuran-ı Kerim (11/46)
ğurbannıķ	: kurbanlık (33/10)
ğureşen	: güreşen (46/63)
ğurluķ	: kuruluk, odun deposu (66/25)
ğurna	: çeşme (42/95)
ğurşun	: kurşun (14/36)
ğurtā-	: kurtarmak (24/51)
ğurtulu	: kurtulmuş (46/95)
ğurusıķı	: kurusıķı atan tabanca (27/35)
ğuruş	: kuruş (38/46)
ğurārdıķ	: kurardık (47/83)
ğusursuz	: kusursuz (42/7)
ğuş	: kuş (20/76)
ğuşan-	: giyinip kuşanmak (11/17)
ğuşluķ	: kuşluk vakti (38/47)
ğuyvā	: koyvermek (22/29)
ğuzine	: kuzine (60/19)
ğuzine zobası	: kuzine sobası (53/78)

ġā-	: kalmak (1/62)
ġaba	: kaba (49/17)
ġabahat	: kabahat (32/85)
ġabaġulaġ	: kabakulak (51/299)
ġabaġ	: kabak (35/63)
ġabar-	: kabarmak (1/86)
ġabarcek	: kabaracak (5/27)
ġabāt	: kabahat (29/111)
ġabaya ġāġ-	: ipek böceġinin büyüme dönemi (50/11)
ġabil	: kabul (18/1)
ġabil_itmek	: kabul etmek (16/72)
ġabırġa	: kaburga (18/25)
ġaç-	: kaçmak (1/6)
ġaçamaġ	: kaçamak (65/18)
ġadā	: kadar (1/64)
ġadaġ	: kadar (51/120)
ġadar	: kadar (1/61)
ġadasına	: kadarına (45/105)
ġadın	: kadın (1/23)
ġadın barmaġ	: bir üzüm çeşidi (51/182)
ġadir	: Kadir (İnsan ismi) (7/38)
ġafadar	: kafadar, arkadaş, dost (1/18)
ġafadarıñ	: kafadarım (29/112)

ġafes	: kafes (5/96)
ġaḡ	: meyve dilimi, kak (31/119)
ġaḡ-	: kalkmak (1/21)
ġaḡıyvar-	: itivermek (68/32)
ġal-	: kalmak (1/44)
ġalaġan tikenı	: bir ot ismi (54/262)
ġalan	: kalan (2/42)
ġalbır	: kalbur (51/86)
ġalem	: kalem(7/301)
ġāli	: gayrı (1/7)
ġalk-	: kalkmak (1/36)
ġallē	: karılar (31/58)
ġālp	: kalp (50/1)
ġaman-	: tutulmak (çeneñ ġamansiñ) (16/76)
ġamaş-	: kamaşmak (29/124)
ġamış	: kamış (40/74)
ġamzeli	: baġlı (benim ıavam bōle ġamzeli) (63/40)
ġan	: kan (5/42)
ġanal	: kanal (29/31)
ġanat	: kanat (16/55)
ġan_ūra-	: çok kan kaybetmek (35/38)
ġandır-	: kandırmak (5/97)
ġandilli	: kandilli (1/39)

ġānım	: karnım (51/10)
ġañġal	: kangal (68/78)
ġanneş	: bir ot ismi (54/260)
ġapak	: kapak (1/92)
ġapalı	: kapalı (1/92)
ġapbe	: kahpe (7/428)
ġapçık çıka-	: yerinde duramamak (45/1)
ġapı	: kapı (3/3)
ġaptan	: kaptan (16/39)
ġar	: kar (4/35)
ġar-	: karıştırmak (tārna ġarmayı annadıvaram yavrum)(39/1)
ġara	: kara (2/62)
ġarā	: karar (29/1)
ġara kāmıl	: bir üzüm çeşidi (51/183)
ġara üzüm	: bir üzüm çeşidi (51/182)
ġarabibē	: karabiber (1/89)
ġarabübē	: karabiber (7/185)
ġarāķan	: kararken (7/44)
ġaramatlā	: Karahmetler -köy ismi- (40/34)
ġarañ	: karanlık (1/36)
ġaranfil	: karanfil (5/115)
ġaranfil_oyası	: bir oya ismi (54/288)
ġarātı	: karaltı (51/53)

ġaraven	: Hamidabat köyünün eski ismi (8/19)
ġaravıřlı	: Karaaġaçlı (1/12)
ġarayıř	: Karaaġaç (Köy adı) (1/40)
ġarayıt	: Karayıġit (bir bölge ismi) (3/26)
ġarbız	: karpuz (35/62)
ġardař	: kardeş (28/22)
ġardařlık	: kardeşlik (15/3)
ġardeř	: kardeş (5/39)
ġarı	: karı, kadın (1/41)
ġarınca	: karınca (1/68)
ġarıř oyunu	: bir çocuk oyunu (35/41)
ġarıřdır-	: karıştırmak (1/73)
ġarıřık	: karışık (2/47)
ġāri	: gayrı (5/14)
ġarġa	: karka (7/35)
ġarik	: artık (49/114)
ġārik	: artık (29/71)
ġarlāñız	: karılarınız (30/4)
ġarnı	: karnı (2/34)
ġarpız	: karpuz (4/49)
ġarpuz	: karpuz (39/86)
ġarřı	: karşı (1/32)
ġarřık	: karışık (31/72)

ġart	: kart (8/16)
ġaryola	: karyola (30/63)
ġasa	: kasa (7/69)
ġasabalā	: kasabalar (29/59)
ġasal-	: dikleşmek, efelik taslamak (45/3)
ġasaplā	: kasaplar (7/130)
ġasıl-	: kasılmak (7/179)
ġaş	: kaç (16/47)
ġaş-	: kaçmak (2/51)
ġaşāla-	: kaşıġılamak (32/53)
ġaşma	: kaçma (7/95)
ġat	: kat (3/55)
ġatı	: katı (1/72)
ġatıl-	: katılmak (1/48)
ġatır	: katır (2/53)
ġatıraġ	: katarakt (57/31)
ġatıř-	: katılmak (54/103)
ġatġılı	: katkılı (62/25)
ġatiyyen	: kesinlikle (45/46)
ġatmer	: bir börek ismi (7/100)
ġava	: kafa (51/60)
ġavaġ yapraġı	: kavak yapraġı (54/258)
ġāvaltı	: kahvaltı (51/177)

ġāve	: kahve (2/51)
ġavıl	: söz almak (7/15)
ġavın	: kavun (7/320)
ġavıŝdaġ	: aniden (51/22)
ġavıŝdır-	: kavuŝturmak (43/53)
ġavġa	: kavga (1/50)
ġavıl	: gafil (35/14)
ġavun	: kavun (39/86)
ġavur-	: kavurmak (2/59)
ġaya	: kaya (2/23)
ġayġı	: kaygı (1/54)
ġayınam	: kaynanam(31/116)
ġayınım	: kayınbiraderim (45/61)
ġayır-	: kayırmak (32/24)
ġayır-	: üzölmek (51/97)
ġaylı	: artık (31/107)
ġayli	: artık (51/293)
ġaym	: para birimi (51/38)
ġayma	: para (51/64)
ġaymaġam	: kaymakam (36/15)
ġaymaġan	: kaymakam (29/35)
ġayme	: para birimi (8/9)
ġayna-	: kaynamak (1/61)

ğaynad-	: kaynatmak (4/31)
ğaynadırke	: kaynatırken (5/29)
ğaynağ	: kaynak (5/22)
ğayrığ	: gayrı (51/149)
ğaysı ğağı	: kayısı dilimi (39/68)
ğayve ğaşı	: kahve kaşığı (2/60)
ğaz	: kaz (32/80)
ğaz-	: kazmak (1/44)
ğazā	: kaza, ilçe (3/47)
ğazā namazı	: kaza namazı (39/77)
ğazan	: kazan (4/31)
ğazanc	: kazanç (8/38)
ğazancı rampası	: kazancı rampası (Bir bölge ismi) (2/50)
ğazelleme	: masal (43/2)
ğazelleme sat-	: masal anlatmak (43/2)
ğazma	: kazma (1/68)
ğazyayı	: gaz yağı (23/13)
ğıbla	: kible (51/209)
ğıçsız başsız	: hazırlıksız, aceleyle yapılan (29/93)
ğılīna	: kılığına (28/55)
ğımıl-da-	: kımıldamak (29/119)
ğına	: kına (16/3)
ğına-	: kınamak (5/121)

ğınalı	: kınalı (5/45)
ğınayannañ	: kınayanların (16/69)
ğımı	: kına (35/15)
ğıpça	: kopça (43/6)
ğıptik	: bir çocuk oyunu (35/41)
ğır	: kır, beyaz (5/170)
ğır-	: talan etmek (1/63)
ğır ğır yapvā-	: ateş etmek (16/35)
ğıral	: kral (2/15)
ğıraş-	: dövüşmek (45/3)
ğırvat	: kravat (7/226)
ğırbac	: kırbaç (30/30)
ğirema	: krema (7/43)
ğırık	: kırık (93/30)
ğırık derik	: ufak tefek şeyler (15/29)
ğırıl-	: mahvolmak, talan olmak (1/59)
ğırılmān	: kırılmayan (1/66)
ğırğızla-	: ateş etmek (36/29)
ğırķ	: kırk (65/14)
ğırķlan-	: kırklamak (39/48)
ğırle-	: patlamak, ateş etmek (1/21)
ğısa	: kısa (64/1)
ğısalkı	: kız halkı, gelinin arkadaşları(6/27)

ġıř	: kış (1/44)
ġıt	: kıt (7/341)
ġıtlık	: kıtlık (16/10)
ġıtlıĶ	: kıtlık (1/66)
ġıyāfeT	: kıyafet (31/81)
ġıyāmet	: kıyamet (51/179)
ġıydır-	: kıydırmak (57/28)
ġıymat	: kıymet (36/51)
ġıymık	: kıymık (36/41)
ġıymıkla-	: kıymıklamak, parça parça etmek (1/89)
ġız	: kız (1/24)
ġızamık	: kızamık (51/300)
ġızar-	: kızarmak (1/95)
ġo-	: koymak (1/84)
ġoca	: büyük, yaşlı (4/49)
ġoca	: koca (15/1)
ġocadam	: yaşlı kadınların kocaları için kullandığı bir sıfat (8/32)
ġocabuva	: büyükbaba (7/105)
ġocaġarı	: kocakarı (5/35)
ġoc_olan	: koca oġlan(7/77)
ġodur-	: koydurmak (49/89)
ġoġ-	: kokmak (7/299)
ġoġulu çavış	: bir üzüm çeşidi (51/183)

ğoğulu ğara	: bir üzüm çeşidi (51/182)
ğol	: kol (2/52)
ğolayla-	: kolay hale getirmek (7/250)
ğolaylı	: kolay(51/293)
ğolaylık	: kolaylık (36/74)
ğolordu	: kolordu (67/15)
ğon-	: konmak (4/23)
ğonak	: konak (54/44)
ğonuş-	: konuşmak (5/10)
ğop-	: kopmak (3/20)
ğopā-	: koparmak (7/237)
ğopar-	: koparmak (1/43)
ğopmadık	: mayasız yapılan hamur işi (36/36)
ğorđ-	: korkmak (2/35)
ğorku	: korku (1/16)
ğoru-	: korumak (7/443)
ğoruğ	: olgunlaşmamış meyve (29/120)
ğorut-	: zarar etmemek (36/75)
ğoş-	: hazırlamak (arabayı ğoş-) (1/4)
ğoşulu topçu	: askeri bir terim, topçu süvari (67/12)
ğoval-	: böbürlenmek (45/3)
ğovāla-	: kovalamak (1/62)
ğovan	: kovan (51/224)

ğoynu	: Koyunlu (bir köy ismi) (51/211)
ğoytağ	: kuytu (2/39)
ğoyu	: koyun (6/20)
ğoyuld-	: koyultmak, koyu hale getirmek (1/75)
ğoyun	: koyun (4/24)
ğoyun depe	: Koyuntepe (Bir bölge ismi) (2/48)
ğoyvā-	: koyvermek (51/7)
ğoza	: koza (8/24)
ğubbe	: kubbe (43/61)
ğucağ	: kucak (5/116)
ğucağla-	: kucaklamak (54/256)
ğulağ	: kulak (5/49)
ğulağlam	: kulaklarım (7/15)
ğulağlı	: bir mantı türü (35/1)
ğulūğ	: hindi (32/26)
ğumar	: kumar (7/291)
ğumcuğ	: kum (7/242)
ğumpir	: patates (4/49)
ğur-	: kurmak (1/32)
ğurban	: kurban (4/12)
ğurdağTır-	: kurtartmak (32/44)
ğurdele bāla-	: kurdele bağlamak (5/135)
ğurla-	: övünmek (45/1)

ğurt	: kurt (35/51)
ğurulan-	: gururlanmak (51/230)
ğuruluğ	: kuruluk, odunluk (4/6)
ğuruplā	: mors alfabesiyle ilgili bir terim (65/36)
ğuruş	: kuruş (8/24)
ğurut-	: kurutmak (3/6)
ğurut-	: zarar etmemek (36/79)
ğurüleş-	: kurulaşmak (35/2)
ğuş yürej	: bir üzüm çeşidi (51/182)
ğuşak	: kuşak (16/ 29)
ğuşan-	: kuşanmak (16/29)
ğutu	: kutu (49/129)
ğuvatlıca	: kuvvetlice (32/22)
ğuy-	: koymak, sokmak (1/24)
ğuyceysen	: koyacaksan (1/83)
ğuyver-	: koyuvermek (7/45)
ğuzey	: kuzey (3/29)
ğuzu dili	: bir ot ismi (54/260)
ğuzulatTır-	: koyunu doğurtmak (7/136)

h

hūsūsü	: hususi, özel olarak (66/37)
--------	-------------------------------

hākı	: hakkı (49/82)
haķıt	: vakit (13/83)
habā	: haber (24/64)
habar	: haber (7/28)
habē	: haber (49/101)
hābusu	: halbuki (51/267)
hac_örtmesi	: bir başörtüsü türü (51/191)
hācat	: ihtiyaç (29/96)
hacatam	: ipek böceğinin bir türü (11/51)
hacı balbal	: bir üzüm çeşidi (51/182)
hade	: haydi(12/15)
haden	: haydi (13/51)
hadeñ	: haydi (1/28)
hadirellez	: hıdrellez (39/60)
hadırlez	: hıdrellez (47/154)
hadim_enge	: Fadime Yenge (42/38)
hadiñ	: haydi (1/29)
hadralez	: hıdrellez(47/145)
hadrellez	: hıdrellez (45/82)
hadrılez	: hıdrellez (47/130)
hāfız	: hafız (21/69)
hafiv	: hafif (53/71)
hakīgatsın	: gerçekten (52/2)
haķından	: hakkından (2/63)
halaşa	: şımarık (52/82)
halayıķ	: kadın hizmetçi (28/103)
halbusi	: halbuki (29/60)
halbusu	: halbuki(33/39)
halıcōlu	: Halıcıoğlu (istanbulda bir semt) (67/14)
halle-	: pişirmek (1/73)
halva	: helva (11/157)

ham	: olmamış (7/325)
hamam beyazı	: hamamda giyilen bir elbise (59/43)
hambā	: ambar (7/465)
hamır	: hamur (1/82)
hamırsız	: Bir ekmek çeşidi (53/145)
hanķı	: hangi (12/36)
hanķısı	: hangisi (11/24)
hana	: hani (7/34)
hanē	: hani (25/49)
hanı	: hani (3/28)
hanĶı	: hangi (7/55)
harā	: büyük çuval (11/91)
haraķa	: araka, bezelye (62/58)
haraba	: araba (5/40)
hasda	: hasta (29/126)
hasdāne	: hastane (3/7)
haşaş başı	: bir oya ismi (16/23)
hatā	: hatta (12/12)
hāta	: hafta (7/15)
hataş	: ateş (62/83)
hatce	: Hatice (52/52)
hatce dēze	: Hatice Teyze (52/52)
hateş	: ateş (1/29)
hatırlı yer	: makyaj yapılan yer (52/51)
hatlē	: hatta (12/26)
hatma	: Fatma (42/38)
haviv	: hafif (46/32)
haviz_ābā	: Hafize Abla (43/53)
havlı	: havlu (31/91)
havliç	: bir meyve adı (7/53)
havrız	: lazımlık (54/236)

havta	: hafta (7/44)
hayan	: hain (47/3)
hayat	: evin salon bölümü (52/81)
haydın	: hadi (1/35)
haydur hoyma	: bir çocuk oyunu (35/41)
hayın	: hain (7/398)
hayīn	: hain(47/27)
hayvā	: hayvan(33/1)
hazet-	: haz etmek,hoşlanmak (7/165)
hazıllık	: hazırlık (36/26)
hēkiş	: herkes (6/3)
heb_ālem	: herkes (11/120)
hēc	: hiç (42/30)
hekmeT	: hikmet (44/32)
helallık	: helalık, başlık parası (25/54)
helbet	: elbet (7/94)
hellelē	: giysiler (13/97)
helvā	: helva (62/48)
hemē	: hemen (34/26)
hemme	: ama (13/47)
hemmē	: ama (13/5)
hemşeri	: hemşire (48/84)
heralda	: herhalde (10/57)
herb	: harp, savaş (36/23)
heriv	: erkek, erkek eş (51/213)
herkeş	: herkes (37/15)
herkez	: herkes (1/18)
herkiş	: herkes (7/339)
herşēlē	: her şeyler (13/35)
heş	: hiç (47/38)
heşeş	: haşhaş(16/18)

hevlā	: helva (40/105)
hıcıķ	: ufacık (57/42)
hıra	: küçük (47/1)
hırla-	: kavga etmek (12/14)
hışdın-	: konuşmak, cevap vermek (37/15)
hıyā	: salatalık (35/63)
hızmat	: hizmet (54/62)
hidrellez	: hıdrellez (51/49)
hillet	: illet (7/123)
himdī	: şimdi (42/31)
himdik	: şimdi (14/37)
hin	: şimdi (48/119)
hincī	: şimdi (13/91)
hinci	: şimdi (4/10)
hincik	: şimdi (45/47)
hinciki	: şimdiki (61/11)
hincikilē	: şimdikiler (13/185)
hinciklē	: şimdikiler (31/60)
hincikten	: şimdiden (40/43)
hincilēde	: şimdilerde (39/46)
hinden	: şimdiden (51/278)
hindi	: şimdi (16/22)
hindik	: şimdi (9/11)
hindiki	: şimdiki (61/22)
hine	: yine (51/98)
hiş	: hiç (39/50)
hiştan-	: konuşmak (45/1)
hiyet	: heyet (51/95)
hōlü	: öyle (16/16)
hō!	: dua ünlemi (31/55)
hodalak	: ekmek pişirirken artan hamurdan

	yapılan küçük ekmek (52/83)
holdur holdur	: bol (52/83)
hollāda	: oralarda (16/24)
homsuḳla-	: sıkıştırmak (45/2)
hongur hongur	: ağlama ünlemi (hüngür hüngür) (42/50)
hora	: orası (51/201)
horuz	: horoz (62/31)
hoşav	: hoşaf (7/49)
hoşet	: poşet (49/52)
hökümaT	: hükümet (36/15)
hökümed	: hükümet (29/2)
hökümeT	: hükümet (21/19)
höyle	: öyle (31/69)
hōrū	: huri (32/87)
hunan	: yunan (13/83)
hurun	: fırın (45/65)
huruniñ	: fırının (16/15)
hurunumuz	: fırınımız (47/66)
hutā	: hüda, Allah(68/53)
hünē	: hüner, beceri (17/9)
hū çek-	: zikretmek , dua etmek (45/85)
hūsi	: hususi (57/35)

İ

ıbrıḳ	: ibrik (46/1)
ıççak	: sıcak (48/11)
ıfaḳ	: ufak (12/51)
ılıcacıḳ	: ılık (53/176)
ılındır-	: ılık hale getirmek(34/28)
imān	: aman (53/73)

ımma	: ama (61/31)
ımmā	: ama (61/55)
ına	: ona (11/36)
ından sō	: ondan sonra (53/114)
ından sōna	: ondan sonra (2/4)
ından sōra	: ondan sonra (53/33)
ıraḡ	: uzak(36/64)
ıraf	: raf (7/315)
ırahat	: rahat (61/24)
ıramazan	: ramazan (48/11)
ırāmetli	: rahmetli (62/6)
ırasgē-	: rast gelmek (15/2)
ırasgele	: rastgele (46/37)
ırāt	: rahat (4/7)
ırāt	: iriyat, ürün (4/7)
ırazdaḡı	: bir üzüm çeşidi (razaki) (51/182)
ırġalan-	: sallanmak (42/84)
ırġat	: işçi, amele (44/86)
ırıpçı	: dedikoducu, laf taşıyan, rol yapan (47/1)
ırmızan	: Ramazan (49/26)
ıspanaḡ	: ıspanak (7/365)
ıscaḠ	: sıcak (1/74)
ısdanbıl	: İstanbul (11/118)
ıslayolle	: ıslıyorlar (33/32)
ısTanbul	: İstanbul (51/1)
ıstimlaḡ	: istimlak (66/3)
ışıd-	: aydınlatmak (2/21)
ıvaḡ	: ufak (61/2)
ıvacıḡ	: ufacık (63/38)
ızġā	: cimri (47/2)

ızgırı	: ızgara (11/95)
ızza	: bir tahıl türü (47/149)

i

ibe	: nine (27/1)
ibrāhime	: bir giysi türü (59/74)
ibrāyim	: İbrahim (19/54)
ibrēyim	: İbrahim (44/22)
içēlik	: evin ihtiyacı, içerlik (13/15)
içer dışar	: içeri dışarı (62/27)
içi	: için (11/53)
id-	: etmek (3/11)
idē	: eder (29/17)
idiref	: etraf (47/166)
idrā	: idrar (4/40)
ihrācāT	: ihracat (11/98)
ihracāt_it-	: ihraç etmek (11/98)
ik	: iki (54/1)
ikin	: iki (25/140)
ikindin	: ikindi (11/16)
ilac	: ilaç (21/19)
ilāhe	: ilahi (25/32)
ilaşla-	: ilaçlamak (24/28)
ilāyi	: ilahi (61/50)
ilazım	: lazım (24/56)
ilāzım	: lazım (13/154)
ilefge	: Lefke (Osmaneli ilçesinin eski adı) (59/11)

ilehen	: leğen (16/13)
ilehi	: ilahi (31/83)
iler	: ileri (63/6)
ileş	: ilaç (7/137)
ileyen	: leğen (39/10)
iliman	: limon (51/165)
iliman duzu	: limon tuzu (62/73)
iliyağ bezi	: el ayak bezi(46/2)
iliyen	: leğen (46/2)
ilK_idünün	: ilk doğan çocuk (39/43)
ilkisini	: ilkini (53/190)
ille	: illa (31/41)
illēkin	: illaki (52/5)
imāne	: imalat (29/45)
imma	: ama (63/57)
imparitor	: imparator (29/18)
incellek	: ince (47/1)
inci	: şimdi (44/87)
inciki	: şimdiki (31/79)
indik	: şimdi (9/8)
ier	: eğer (10/32)
inesar	: İnhisar (8/16)
ineyn	: ineğin (47/181)
inikken	: küçükken (45/49)
inile-	: inlemek (29/117)
inmiñ	: insan mısın?(28/35)
inne	: iğne (3/9)
insmiñ	: insan mısın? (32/56)
intizar_ā-	: beddua almak (24/29)
inyin	: insanım (28/36)
ipē	: ipeğe (11/96)

ilâzım	: lazım (4/47)
irak	: Irak (18/7)
irāşlān	: Raşitlerin (bir lakap) (27/9)
irāt	: ürün (8/38)
irēşlen	: Raşitlerin (bir lakap) (39/54)
ireçbē	: reñber, çiftçi (36/1)
ireçbēlik	: reñberlik, çiftçilik (19/43)
ireşbē	: reñber, çiftçi (64/8)
iri-	: erimek (9/53)
iri ğavı	: ipek böceğinin büyüme dönemi (11/68)
iriyat	: ürün (29/69)
iriyāt	: ürün (19/44)
irk-	: biriktirmek (39/1)
irkinti	: askeri birlik (16/32)
isan	: insan (7/288)
islim	: ipek kozasını kurutmak için konulan fırın (11/91)
ispanak	: ispanak (7/101)
isparta	: Isparta (57/7)
isTanbol	: İstanbul (45/55)
istikām	: istihkam (1/43)
istirāt	: istirahat (66/63)
istiv	: istif (54/185)
iş	: iç (1/4)
iş-	: içmek (51/170)
iş donu	: iç çamaşırı (45/43)
iş ğavı	: ipek böceğinin bir dönemi (11/69)
işde	: işte (3/4)
işey	: şey (61/36)
işlik	: içlik (49/131)
iştā	: iştah (21/96)

īṣtirāk_ol-	: katılmak (25/114)
it	: köpek (29/101)
itál	: ithal (33/38)
iyāde	: iade (67/15)
iyenedennik	: iğneyi batırarak saklamaya yarayan sünger (52/70)
iyney	: iğne (51/61)
izinleme	: resmi nikah (25/79)
izinni	: izinli (49/104)
iziyet	: eziyet (51/277)

Ī

īleṣ-	: iyileşmek (36/40)
ī	: iyi (3/28)
īce	: iyice (48/6)
īde	: iğde (27/89)
īlīnemi	: iyiliğine mi? (42/2)
īlenden	: iyilerinden (58/2)
īrat	: ürün (25/198)
īsan	: insan (51/31)
īsan_oku-	: düğüne insan çağırarak (31/46)
īsannā	: insanlar (47/39)
īsanyın	: insanım (17/34)
ītiyāc	: ihtiyaç (49/156)

ītiyar : ihtiyar (5/17)

k

kēni	: kendi (30/21)
kēniminkilē	: kendiminkiler (45/104)
kēniñ	: kendin (28/4)
kēnisi	: kendisi (35/48)
kekir	: bir saç kesme şekli (51/195)
kelam	: söz, kelime (35/83)
kēle	: kelle (47/151)
kelebekli	: hastalıklı (47/4)
kelem	: lahana (16/8)
keleme	: işlenmeyen toprak (29/58)
keleve	: ipeği yaşken çekmek (45/39)
kelkeli	: hindi (27/3)
kelōlan	: keloğlan (17/26)
keneke	: teneke(38/5)
kereveT	: ipek böceği yetiştirmek için evlere asılan tabla (11/63)
keri	: sonra (11/85)
kerpiş	: kerpiç (55/40)
kesad_ol-	: az olmak (60/22)
kesdene	: kestane(62/38)
kesē	: keser (46/15)

kesmik	: bir makarna türü (52/82)
kesvē-	: kesivermek (42/51)
kesveriz	: kesiveririz (11/14)
keş	: sert peynir (49/154)
keşge	: keşke (30/2)
keşiv_ol-	: dikkatli olmak (16/34)
kevin	: kefen (11/36)
kevkir	: kevgir (49/123)
kile	: bir tahıl ölçüsü (28/110)
killen-	: kirlenmek(9/47)
killik	: bir giysi (16/41)
kilómetire	: kilometre (67/1)
kirbit	: kibrit (7/102)
kireşleme	: kireçleme (3/1)
kirez	: kiraz (40/7)
kiriş	: bez dokumaya yarayan alet (45/23)
kirlik	: bir giysi (45/50)
kirmit	: kiremit (47/185)
kirteş-	: karın yağışından sonra katılaşması (45/4)
kiT-	: gitmek (45/92)
kitap ğalbi	: kutsal kitap, Kur'an-ı Kerim(62/42)
kōfer	: kuaför (31/64)
ķompustu	: komposto (10/15)
ķomser	: komiser (29/11)
ķonturol	: kontrol (29/62)
kölge	: gölge (24/52)
kölgelik	: gölgelik (19/63)
köm-	: gömmek (49/66)
kömeyån	: gömüyorum (46/102)
köpen	: çocukların altına bağlanan bez (52/80)

köpük geT-	: köpüklenmek (53/149)
körpe	: taze (11/129)
kös_atması	: Köse Fatma'sı (42/37)
kösül-	: yorulmak (45/2)
kötāya	: kütahya(3/15)
köv	: köy (1/5)
ķumtan	: komutan (51/133)
ķuruTdan sōra	: kuruttuktan sonra (12/24)
kübür	: gübre (14/41)
küççük	: küçük (40/26)
küfür küfür	: toprağın yumuşak hali için kullanılan bir ünlem (61/23)
külçe	: içine yumurta konulan küçük ekmek (53/17)
külótlü pantul	: bir pantolon çeşidi (48/97)
kümür	: kömür (48/109)
küne	: ipek böceğinin yetiştirildiği alan (11/73)
küneş	: güneş (39/21)
künge	: toz, toprak(60/5)
künye boz-	: künye almak (31/131)
küreş	: güreş (28/80)
küreş-	: güreşmek (5/192)
kürüsel_ısnma	: küresel ısınma (10/55)
küt-	: gütmek (42/17)
kütdek	: küt diye (35/31)
kütmē	: gütmeye (13/150)
kütnen	: küple (12/13)

ķ

ķap_altı	: evin girişindeki boş alan (52/53)
----------	-------------------------------------

ķāye	: kahya(14/18)
ķaptan	: kaftan - bir giysi - (25/84)
ķāt	: kağıt (44/37)
ķava	: kafa (60/15)
ķavil	: dūđün iin sōz almak (18/16)
ķavīř-	: kavuşmak (13/58)
ķayabiñā	: Kayapınar - bir kōy ismi - (41/2)
ķayfeci	: kahveci (28/83)
ķāzi	: gazi (7/56)
ķırıman	: tutucu, yabani (37/60)
ķısal-	: kısalmak (13/210)
ķısalķı	: gelinin kız arkadaşları (kız halkı) (7/16)
ķomiT	: komik (21/91)
ķompile	: komple (41/15)
ķonuřaķana	: konuşurken (41/26)
ķostor	: kolesterol (50/1)
ķoyfōr	: kuafōr (7/21)
ķuķmiyav	: baykuş (27/3)
ķuntura	: kundura (25/95)
ķunturlā	: kunduralar (25/96)
ķupay	: av kōpeđi (17/21)
ķuřāna	: kuşağına (7/36)
ķutnū	: bir elbise ismi (59/73)

K

Kien	: geen (3/46)
Kit-	: gitmek (44/24)

ķ

kāhet	: kağıt (53/2)
kākül	: kakhül, perçem, züluf (5/193)
kāya	: kahya (47/147)

I

lebedinen	: nöbetle (47/111)
lemon	: limon (51/261)
leşbēlik	rençberlik, çiftçilik (6/21)
leyen	: leğen (54/192)
lezet	: lezzet (10/41)
limon çekirdeji	: bir oya ismi (54/257)
löbet	: nöbet (65/37)
löblebi otu	: bir ot ismi (54/261)
löküs	: tüple çalışan bir aydınlatma aracı (13/220)
löküz	: tüple çalışan bir aydınlatma aracı (46/2)
lülle	: pipo (62/82)
lütv_āga	: Lütfi Aga (61/48)

Í

Íaport	: rapor (51/125)
Íambay	: lamba (62/27)

Íalá	: lala (32/56)
Íav_ol-	: dağıtılmak (67/11)
Íavasa	: loğusa (54/202)
Íaylon	: naylon (49/136)
ÍangırTdağ	: langırt diye (33/75)

m

mākkak	: muhakkak (23/19)
maḳtu	: makbul (42/44)
mābbet	: muhabbet (51/156)
mābbetçilik	: muhabbetçilik (66/40)
mābere	: muhabere (66/71)
mācır	: muhacir (1/31)
macıra	: cerahat, iltihap (35/40)
mācur	: muhacir (41/27)
mafit-	: mahvetmek (36/64)
māhaḳḳāḳ	: muhakkak (48/73)
mahabbet	: muhabbet (62/47)
mahaKKet	: muhakkak (37/33)
mahkime	: mahkeme (2/39)
mahTı	: mantı (44/18)
mākeme	: mahkeme (48/53)
mal	: hayvan (4/21)
mala	: sıva yapılan araç (12/22)
mälle	: mahalle (7/246)
mällebi	: muhallebi (58/31)

māna	: bahane (2/57)
maalle	: mahalle (45/6)
mancı-	: çürümek (45/2)
mancılık	: ipek işlemekte kullanılan bir alet (49/115)
mancılık örtmesi	: ipek başörtü (13/100)
manculuk	: ipek işlemekte kullanılan bir alet (13/100)
mancunuk	: ipek işlemekte kullanılan bir alet (33/15)
mānesef	: maalesef (42/70)
mani at-	: mani söylemek (25/76)
maniplā	: telgraf ile ilgili bir terim (65/36)
mantā	: mantar (32/54)
mapıs	: hapisane (5/29)
masac	: masaj (3/54)
masıraf	: masraf (10/56)
masrav	: masraf (46/16)
māsuz	: kandırmak için yapılan davranış (68/24)
māş	: maaş (12/33)
maşala	: meşale (9/35)
maşalla	: maaşallah (9/11)
maşınğa	: bir soba türü (7/101)
matbā	: matbaa (13/5)
maydonoz	: maydanoz (53/125)
maydonoz yapraı	: bir oya ismi (54/258)
māyene	: muayene (65/37)
mayış	: maaş (8/9)
māza	: depo, kiler (1/27)
mazam	: muazzam (18/5)
māzur	: mağdur (29/80)

mējbur	: mecbur (9/48)
mēşur	: meşhur (49/120)
mecilis	: meclis (29/1)
mederese	: medrese (42/61)
mefāT	: vefat (48/23)
mehāllēde	: mahallelerde (13/98)
mehēle	: mahalle (49/142)
mejbur	: mecbur (29/51)
mekā	: bir ot ismi (54/260)
mekdap	: mektep, okul (43/51)
mekerne	: makarna (35/1)
melāke	: melek (16/55)
memlekit	: memleket (1/13)
memlekān	: memleket (1/40)
mendis	: mühendis (13/24)
menmer	: mermer (31/116)
meşur	: meşhur (10/46)
merdamannā	: merdivenle (38/19)
merdeman	: merdiven (11/139)
merdiman	: merdiven (63/36)
merhemed	: merhamet (20/60)
merkep	: eşek (16/2)
mesā	: mesela (52/30)
mesel	: masal (49/41)
meşagğat	: zorluk, güçlük (51/171)
mēşur	: meşhur (10/49)
met	: bir çocuk oyunu (35/41)
meted-	: methetmek, övmek (3/13)
metere	: metre (12/53)
meteT-	: methetmek, övmek (3/50)

metire	: metre (51/116)
meyēsem	: meğerse (45/127)
meyēlim	: meğerse (52/8)
meyēse	: meğerse (21/65)
meyšur	: meşhur (59/46)
mezā	: mezar (27/60)
mezāliye	: mezarlığa (11/21)
mığır	: cimri, az harcayan (47/2)
mısdava	: Mustafa (63/3)
mıtā	: muhtar (11/2)
mızıkla-	: huysuzluk yapmak (49/96)
mikrap	: mihrap (12/2)
mināsiP	: münasip (11/29)
mindē	: minder (52/75)
misāfirpevreni	: misafirperver (18/19)
misēfir	: misafir (39/63)
misēvir	: misafir (51/165)
misēvireperver	: misafirperver (12/17)
misir	: mısır (1/31)
miyān hevıası	: bir helva türü (62/71)
mizan	: tartı (28/40)
mōra-	: morarmak (39/5)
mors_alfebesı	: mors alfabesi (65/37)
morvin	: morfin (49/114)
motur	: motor (7/430)
mozalak	: kozalak, çam ağacının meyvesi (7/386)
mozotlu	: mazotlu (29/33)
mōme	: meme(20/36)
mōvlüt	: mevlid (37/43)
muқта	: muhtar (62/77)

muğalletlik	: komiklik (27/7)
muğabele	: cenaze arkasından okunan dua (49/67)
muḳtā	: muhtar (46/58)
mumlu	: düğüne davet etme (48/49)
muracaT	: müracat (29/35)
murācāt	: müracaat (8/37)
musap kesesi	: bezden dikilmiş ya da örülmüş Kur'an kılıfı (52/69)
muse	: Musa (7/51)
musga	: muska (1/43)
mustābey	: Mustafa Bey (34/18)
mücde	: müjde (20/13)
müdāle	: müdahale (8/38)
müfdülē	: müftüler (29/4)
müendis	: mühendis (5/20)
müvtū	: müftü (45/93)
müyēser	: Müyesser (25/150)
müzmēl_ol-	: ziyan olmak (45/2)
mūtā	: muhtar (51/130)
mūtar	: muhtar (51/50)

n

nīse	: neyse (42/23)
nābiceñ	: ne yapacaksın (3/2)
nābicez	: ne yapacağız (1/9)
nacaḳ	: balta (24/15)

nalça ğavı	: ipek böceğinin bir dönemi (22/45)
nālin	: takunya (32/20)
nāpā	: ne yapar? (11/62)
napam	: ne yapayım? (2/22)
nāpāsın	: ne yaparsın? (11/57)
nāpayen	: ne yapıyorsun? (13/41)
nāPıcen	: ne yapacaksın? (4/15)
nar çiçei	: bir oya türü (54/257)
nas	: nasıl (13/173)
nası	: nasıl (1/67)
naşırfa	: maşrapa (46/2)
nāvit	: yahut (39/23)
nazā	: nazar (5/87)
nazālık	: nazarlık (5/160)
nē	: niye, neden (3/43)
nēpam	: ne yapayım (3/21)
ne biçin	: ne biçim (42/40)
ne pāsına	: ne pahasına(66/70)
nēbıcan	: ne yapacaksın? (66/2)
neblen	: ne bileyim? (68/39)
neddin	: ne ettin? (32/87)
nedē	: neden? (33/19)
nemazlā	: seccade (52/68)
nenni	: ninni (32/50)
nerē	: nereye (9/39)
nere	: nereye (12/24)
nerey	: nereye (1/16)
nēri	: nehri (66/53)
nēse	: neyse (13/144)
nesi	: nasıl (47/39)
ney	: ne (42/61)

neyet	: niyet (51/2)
neyi	: falan (5/36)
neyise	: neyse (1/31)
ni	: ne (13/107)
ni ġadā	: ne kadar (44/5)
nicāti	: necati (9/27)
nilē	: neler (40/23)
niġā	: nikah (52/25)
nise	: neyse (63/5)
nişānsı	: nişanlısı (13/31)
nodul	: çivi (46/2)
nohoT	: nohut (5/28)
nohusa	: loğusa (58/30)
nohut yol-	: nohut toplamak (58/10)
nolcek	: ne olacak (1/69)
noṭ	: nohut (51/171)
nōr	: lor, peynir çeşidi (25/198)
normel	: normal (93/180)

O

oġlahā	: oklava (48/98)
oġlahaç	: oklava (46/1)
obur	: öbür (12/7)
oġlaha	: oklava (13/111)
oġlahaşçı	: oklavacı (22/39)
oġlahaynan	: oklavayla (50/43)
olā	: olan (51/94)
olacuk	: olacak (37/38)

olalağ	: olarak (64/6)
olancaz	: oğlancağız (24/79)
olāğdan	: olarak (29/20)
olcasa	: olacaksa (11/38)
ollāda	: oralarda (9/29)
ollō	: oluyor (33/24)
olloru	: oluyor (31/91)
olmaskın	: olmaz ki (11/103)
olucādı	: olacaktı (51/6)
oluncuğ	: olunca (29/49)
olurğa	: olurken (6/29)
omolā	: deterjan ismi (omolar) (9/55)
omre	: umre (18/9)
onacağ	: ona kadar (54/126)
oūl vē-	: oğul vermek (arı oūl vēdi) (1/58)
oūllu	: oğullu (7/4)
oқullā	: okurlar (47/99)
oray	: oraya (3/27)
orğ	: org, bir müzik aleti (40/8)
orlā	: oralar (18/13)
ortay	: ortaya (23/11)
oruğ	: orak (36/64)
oruşlu	: oruçlu (54/94)
osmane	: Osmaneli (56/10)
ot-	: oturmak (2/44)
oteki	: öteki (49/156)
otmā	: oturmaya (9/34)
otobis	: otobüs (9/29)
oturağlam	: arka tarafım (61/7)
otus	: otuz (4/12)

oynaḲ : diz kapağı (3/25)

ō

ō- : olmak (1/74)

ōlak : oğlak (22/2)

ōlan : oğlan (1/3)

ōru : oraya (2/40)

ōrüzgā : rüzgar (36/68)

ö

öbürsü : öbürkü(40/5)

ödüç : ödünç (7/15)

öhmē : öpmeye (11/27)

öhmeye : öpmeye (47/95)

ölmes tikenı : bir bitki ismi (54/262)

ömē : ömer (7/326)

öndenkini : öncekini (13/148)

önkü : önceki (31/124)

öüd- : öğütmek(47/65)

öün : öğün (29/109)

öñ gün : önceden (36/34)

öreT- : öğretmek (42/62)

öñnü gerli ğonuş- : düşüncesizce konuşmak (42/94)

öñsüz : öksüz (61/1)

örtme : başörtüsü (13/98)

örüzgē : rüzgar (29/119)

ösem : öyleysem(11/98)

ösüz	: öksüz (13/114)
ötiden	: önceden (63/58)
öte gün	: önceki gün (62/23)
ötennē	: geçenler (51/176)
ötüküne	: ötekine (62/51)
öv-	: yoğurmak(45/68)
övele-	: ufalamak (53/66)
övey	: üvey (47/135)
övkü	: öfke (35/20)
övün	: öğün (11/75)

ö

öle	: öyle (1/4)
ölekle	: öylelikle (19/37)
ölelē	: öyleler(39/61)
ölen	: öğlen (1/61)
ölennek	: öğlenleyin(60/25)
ölesem	: öyleyse (51/81)
öretmen	: öğretmen (37/18)
ösem	: öyleyse (32/49)
ösüz	: öksüz (51/41)
özēle-	: üzerini örtmek (36/69)

p

paget	: paket (62/2)
paget daş	: paket taş (66/11)
pahla-	: patlamak (51/95)
pağ	: temiz (51/34)
pakeT	: paket (11/51)

paqlama	: temizleme (1/67)
paqlan-	: temizlenmek (63/45)
pala baı	: eşya konulan bohça (47/77)
pala pırtı	: eşya (38/11)
pālan-	: pahalalanmak (36/80)
pālandır-	: pahalandırmak (31/31)
paldım	: semer (29/98)
paleze	: bir tür yemek (48/115)
pālı	: pahalı (29/90)
pallaq	: parlak (51/185)
pambıt	: pamuk (46/3)
pamıqlıq	: pamukluk (11/88)
pamıq	: pamuk (29/30)
pamuqgale	: Pamukkale (3/12)
paalı	: pahalı (29/60)
pancā	: pancar (37/55)
pança	: pancar (61/26)
pançālā	: pancarlar (47/106)
pançar	: pancar (44/89)
panğa	: banka (5/142)
paniyer	: panayır(34/38)
pantul	: pantolon (7/433)
papriqa	: fabrika (49/2)
parala-	: parçalamak (66/38)
paralı maqarnası	: bir makarna ismi (60/37)
parça	: küçük arazi (13/79)
pardüse	: pardesü (45/59)
paıfra	: para (1/26)
pasa	: posa (53/225)
pasa	: pes etmek (47/205)

pasbal	: pasaklı (40/95)
paşgal	: kurumuş tütün yaprağını istiflemek (54/169)
paşaport	: pasaport (66/52)
patadis	: patates (25/85)
pate	: patates (52/80)
patēz	: patates (53/120)
patiron	: patron (13/2)
patisğa	: bir tür yumuşak kumaş (52/30)
paTişa	: padişah (12/40)
patitiz	: patates (11/7)
patle-	: patlamak (1/25)
pattis	: patates (10/14)
pavķır-	: bağırmaq (45/3)
pavliķa	: fabrika (36/14)
pāyam	: badem (29/70)
pāytar	: baytar, veteriner (7/138)
pazā	: pazar (41/12)
pazı	: yufka yapmak için parçalanan hamurun her biri (60/34)
peceriK	: dokuma (13/106)
pedirig	: dokuma (61/2)
peg	: pek (7/370)
peke-	: kapatmak (45/3)
pekeke	: terör örgütü (42/12)
pekérdik	: kapatırdık (47/177)
peket	: paket (53/40)
pelevend	: pamuğun ham hali (45/22)
pelivan	: pehlivan (46/73)
pelivannıķ	: pehlivanlık (46/78)
pelte	: bir yemek türü (39/21)
pempe	: pembe (52/40)

pempe çavış	: bir üzüm çeşidi (51/173)
pempeleş-	: pambeleşmek (62/95)
pencire	: pencere (40/71)
pençere	: pencere (20/3)
pençire	: pencere (13/218)
perşenbe	: perşembe (31/25)
peşdamal	: peştemal (68/53)
peşdemal	: peştemal (54/50)
peşit	: peşin (29/90)
petirol	: petrol (36/80)
peygambē	: peygamber (48/58)
pezevek	: pezevenk (7/428)
pıçkı	: bıçkı (60/45)
pıçā	: bıçağı (60/45)
pıçak	: bıçak (24/5)
pıçānan	: bıçakla (13/154)
pıltı	: sert (25/175)
pırılđak	: bir giysi adı (52/50)
pırogram	: program (41/22)
pıt pıt armıt	: bir armut türü (62/91)
pi	: bir (60/16)
piçim	: biçim (13/91)
piçok	: bir çok(17/21)
pinek	: ekmek hamurunun konuğu tahta (49/140)
pılaf	: pilav (51/253)
piraKım	: platin (9/16)
piraz	: biraz (63/56)
pirehor	: bir yemek ismi (19/70)
piri	: yaşlı (39/56)
piriç	: piriç (45/74)

piriş	: pirinç (47/144)
pirotoküs	: ağaca renk vermek için kullanılan bir madde (46/18)
pisdan	: fistan (26/6)
pisleç	: yufka çevirme aleti (44/61)
pisTan	: fistan (14/30)
pişe	: bir şey (13/137)
pişey	: bir şey (32/38)
pişirgeç	: yufka pişirme aleti (25/192)
pitā	: bir daha (24/29)
pōça	: bohça (52/59)
podura	: pudra (45/19)
ponsuman	: pansuman (3/24)
pontul	: pantolon (26/11)
poroğram	: program (21/104)
poruğ	: ipek böceğinin koza yapması için dikilen çalı (33/46)
postala-	: evlendirmek (56/21)
poşnağlan	: boşnakların (7/38)
poşu	: bir örtü (25/94)
potin	: ayakkabı (59/79)
potöz	: harman makinası (19/60)
pörtleK	: bir lakap (7/40)
puçukluk	: buçukluk (12/46)
pulis	: polis (44/73)
pullu çevre	: bir örtü (25/94)
purtağal	: portakal (7/335)
pürçük	: parça parça (64/6)
püsküt	: bisküvi (31/13)
püskün	: yağın kavurma tavı (21/33)
püskürd-	: püskürtmek (24/11)
püsküt	: bisküvi (51/288)

pütün : bütün (11/100)

r

radiye : radyo (59/63)
 rāmetli : rahmetli (7/136)
 rāmetlik : rahmetlik (11/60)
 ras git- : rast gitmek (5/40)
 raşbēk : rençberlik, çiftçilik(48/39)
 reçbēlē : rençberler, çiftçiler (36/78)
 reng : renk (34/4)
 reşbēlik : çiftçilik (10/53)
 romatizme : romatizma (51/116)
 römoğ : römork (53/215)

s

sā : sağ (3/1)
 sā- : sağmak (6/5)
 sağarı : Sakarya (12/7)
 sabā : sabah (2/20)
 sabahan : sabahleyin (43/52)
 sabahsı : sabahı (10/34)
 sabağdan : sabahtan (39/75)
 sabālayın : sabahleyin (9/24)
 sabālen : sabahleyin (3/37)
 sabālin : sabahleyin (62/32)
 sabāliyin : sabahleyin (30/65)
 sabağ : sabah (6/14)

sabay	: sabah (51/59)
sabelen	: sabahleyin (44/10)
sabın	: sabun (7/455)
sābısı	: sahibi (7/8)
saç gıran	: saç kıran (13/115)
saçā	: saçāğa (12/4)
saçalaķ	: saçarak (24/9)
saçı	: düğünlerde para ve çerez atmak (25/56)
sāde başına	: tek başına (45/65)
sādıç	: sağdıç (38/15)
safcana	: saf (30/23)
sāfir	: sahur (14/21)
sāfi	: bir çocuk oyunu (35/43)
safur	: sahur (36/82)
sāfur	: sahur (53/186)
sahan	: tabak (46/1)
sahanlık	: tabak konulan yer (46/1)
sahat	: saat (45/126)
saķızlık	: çalılık (45/82)
sal-	: dökmek, koymak (5/23)
sālam	: sağlam (51/125)
sālık	:sağlık (37/67)
salın-	: dinlenmek, oyalanmak (6/15)
salla-	: sallamak (28/91)
sallalı	: salyalı (62/72)
sallantıya vē-	: geçiştirmek (51/6)
sallē	: Salihler (25/210)
salma	: köy için toplanan para (39/72)
sāmā	: sağmaya (65/14)
samallık	: samanlık (54/170)
samır	: bir kürk ismi (29/111)

samsak	: sarımsak (13/201)
saākan	: saġarken (26/8)
saan	: sahan, tabak (47/149)
saarlardı	: saġarlardı (4/37)
sancaġ	: salıncak (34/49)
sankim	: sanki (63/15)
sanrı	: duyarsız ilgisiz (47/3)
saġarın_üzeri	: Sakaryanın üzeri (12/15)
sar-	: yüklemek. (yonan yükünü sarıyo) (1/35)
sarımsayı	: sarımsaġı (53/74)
saş	: saġ (5/129)
saşma	: saġma (51/296)
sāt	: saat (2/47)
sāten	: zaten (40/34)
satı	: zaten (62/61)
satī	: zaten (54/10)
satillo	: satılıyor (33/34)
satyan	: bir deri çeşidi (59/83)
sav	: tütünün kurutulmak için asıldığı yer (54/156)
savatlı	: gümüş (savatlı bilezik) (31/19)
savīr	: saġır (47/6)
savolsunlā	: saġolsunlar
saya	: koyun ahır (12/8)
sāyib	: sahip (31/102)
saym_enge	: saime yenge (52/34)
saymana	: saġmaya (7/71)
sē-	: sevmek(7/149)
sētlik	:saatlik (31/7)

sē	: sen (62/52)
sefē	: sefer (18/12)
sefTe	: ilk defa, siftah (13/191)
segizene çal-	: seksene yaklaşmak (44/1)
sehap	: sevap (42/8)
seherlen zıKğım_ō-	: zehirle zıkkım olmak (16/79)
sehet	: saat (63/33)
sejde	: secde (21/5)
sekis	: sekiz (7/135)
seKizen	: seksen (4/1)
sekizenbeş	: seksen beş (8/2)
sekizensekiz	: seksen sekiz (8/2)
selbeş	: serbest(31/36)
selendire	: kayığın bağlandığı tel (12/55)
selime camisi	: selimiye camii (3/61)
semēci	: semerci (28/108)
sene yağ	: margarin (39/13)
seēd	: saat (33-51)
seit-	: koşturmak (45/3)
senmiñ	: sen misin? (21/89)
sentilde-	: sallanmak (45/2)
sep-	: serpmek (6/37)
sepele-	: serpmek (16/9)
sepze	: sebze (41/12)
selávatla-	: göndermek, uğurlamak (54/77)
señe	: sana (47/95)
serfoş	: sarhoş (51/165)
serfoş bacaj	: bir oya ismi (54/256)
sergen	: raf (46/3)

serhoş	: sarhoş (51/105)
serom	: serum (3/6)
sēroş	: sarhoş (42/96)
seten	: zaten (7/163)
sevāberlik	: seferberlik (12/50)
sevē	: sefer (54/194)
sevdijm	: sevdiğim (7/85)
seve	: sefer (46/34)
seviç	: sevinç (25/59)
seyman	: seymen (düğün başlarken sıraya girip silah atmak) (23/2)
sıkvar-	: sıkıvermek (60/35)
siaTdır-	: sıvattırmak (19/91)
sıçan dişi	: bir oya ismi (54/258)
sıfra	: sofrası (6/2)
sıhāt	: sağlık, sıhhat(41/17)
sımpara	: zımpara (46/17)
sıan	: sıvayın (49/92)
sıır	: sığır (1/19)
sııv	: sınav (13/42)
sıımdan	: bir metal türü (65/22)
sıırtmac	: çoban (20/1)
sıı-	: sığmak (52/12)
sııfil	: çete (25/125)
sııftā	: sıftah(53/12)
sıılā	: silah (5/18)
sıınece	: güvensiz, baskı altında kalan (47/2)
sıınek	: çam kütüğü oyularak yapılan su kabı (46/3)
sııKorta	: sigorta (9/9)

silā ğursu	: silah kursu (57/8)
sirken_otu	: bir ot ismi (54/261)
sitil	: kevgir (53/71)
sivreld-	: sivriltmek (1/91)
sivtā	: siftah (48/34)
sōleş-	: söyleşmek (27/22)
so	: sonra (11/1)
soķā	: sokaĝa (25/195)
sōbet	: sohbet (27/10)
soluan	: nefes darlığı (51/11)
solüsyón	: yapıştırıcı (40/20)
sōna	: sonra (1/73)
sōnaķında	: sonrakinde (7/34)
soan	: soĝan (4/50)
sou-	: soĝumak (49/158)
souķ	: soĝuk (1/75)
soulcan	: solucan (49/86)
souldan	: çorba kasesi (46/3)
sōr	: sonra (53/49)
sōra	: sonra (1/41)
soracim	: sonra (1/16)
sovan	: soĝan (65/34)
sovra	: sofrā (46/102)
sovu-	: soĝumak (61/29)
sōhōndür-	: söndürmek (47/183)
sōkül-	: geri çekilmek (yonan sōkülüyō) (1/14)
sōlbükün	: Selbükünün(25/27)
sōmek	: yuvarlanmış hamur (47/171)

söüt	: Söğüt (2/49)
sövüdün	: Söğütün (25/26)
sōTcük	: Söğütçük (44/83)
subay sırması	: bir oya çeşidi (54/256)
sufra	: sofrası (11/24)
suhál	: Zuhál –özel isim-(13/37)
sulan-	: su içmek (4/40)
sulu sirken_otu	: bir ot çeşidi (54/261)
sunan	: suyla (45/33)
suntraç	: bir marangoz aleti (21/53)
sübür-	: süpürmek (60/5)
sübürge	: süpürge (54/243)
sübürKe	: süpürge (13/52)
sül-	: sürmek (6/16)
sünet	: sünet(27/5)
sünger	: fırını temizlemeye yarayan ucuna bez bağlı sopa (53/10)
sütlaş	: sütlaç (34/31)
sütleç	: sütlaç (53/137)
süvēn-	: sıvanmak (48/110)
süzme	: süt (4/43)

Ş

şile	: şeyler (12/47)
şitārī	: elbise (38/18)
şakırde-	: hareketlenmek (1/36)
şalvā	: şalvar (48/99)
şamata	: kavga (6/3)
şambili mambili	: süslü elbise (31/79)

şais	: şahıs, kişi (12/8)
şāit	: şahit (27/95)
şāpa	: şey yapar (33/65)
şāpālādı	: şey yaparlardı (34/10)
şapalım	: şey yapalım (54/213)
şapdır-	: şey yaptırmak(47/2)
şāpdırı	: şey yaptırır (33/82)
şapğa	: şapka (2/14)
şaplat-	: şaplatmak, alkışlamak (13/76)
şāpmā	: şey yapmaya(62/76)
şapşı	: bir çocuk oyunu (35/42)
şarapana	: pekmez yapılan tekne biçiminde beton yer (53/216)
şarpa	: bir örtü (31/92)
şarpı	: bir örtü (13/99)
şaşkın	: zayıf, bakımsız (47/3)
şavkı	: ışık (22/29)
şāyāla	: söylentiler (42/42)
şēdirke	: şey ederken (2/17)
şēdirlēmiş	: şey ederlermiş (2/35)
şēdiyo	: şey ediyor (2/6)
şēpāsın	: şey yaparsın (62/92)
şēr	: şehir (16/43)
şēriye	: şehriye (35/1)
şētan	: şeytan (16/62)
şēTdik	: şey ettik (29/48)
şe	: şey (2/46)
şēdēken	: şey ederken (25/57)

şehir	: şehir (16/43)
şehiz	: çeyiz (7/20)
şekē	: şeker (7/259)
şekip	: çekip (49/116)
şelva	: şalvar (52/42)
şelvarları boz-	: şalvarlardan başka eşya dikmek (54/220)
şeir	: şehir (51/33)
şennen	: şeyle (11/44)
şet-	: şey etmek (2/12)
şevre	: çevre, bir örtü (47/162)
şevtali	: şeftali (40/116)
şıkdağ	: şık diye (31/20)
şimal	: ince dal (26/25)
şimala-	: tokatlamak (45/3)
şim	: şimdi (12/35)
şimcağ	: şimdi (47/50)
şimdik	: şimdi (1/1)
şimerik	: şımarık (47/1)
şin	: şimdi (29/48)
şinci	: şimdi (21/12)
şinciki	: şimdi ki(34/16)
şindē	: şimdi (51/39)
şinden	: şimdiden (67/18)
şindi	: şimdi (1/7)
şinik	: bir tahıl ölçüsü (62/59)
şip	: bir giysi adı (59/72)
şikāt	: şikayet (36/78)
şipdik	: terlik (59/81)
şitāri	: bir elbise (59/74)
şitāye	: bir elbise (25/96)

şivşir-	: birini sözle yanlış yönlendirmek (45/2)
şiyē	: şeye (54/73)
şiyi	: şeyi (47/181)
şōle	: şöyle (5/28)
şī	: şey (11/77)
şollēde	: şuralarda (31/95)
şoray	: şuraya (27/43)
şorda	: şurda (5/11)
şö	: şura (58/57)
şura	: şuraya (6/4)
şurā	: şuraya (3/58)
şuray	: şuraya (1/24)
şurayı	: şuraya (1/13)
şurey	: şuraya (1/32)
şurlā	: şuralar (1/1)
şümkü	: çünkü (53/84)
şūr	: şuur, bilinç(51/167)

t

tā	: daha (14/31)
taḡga	: takke (24/11)
tabastıra	: tabak (46/1)
tabır	: tabur (28/48)
tabıt	: tabut(7/152)
tabla	: ter sofrası (46/2)
tādil	: tatil (63/29)
taharna	: tarhana (39/5)
tahārna	: tarhana (49/120)

taḲḡa	: takke (17/39)
talla	: tarla (51/223)
tamasa	: bir giysi adı (25/91)
tana	: dana (31/40)
tangā	: bir ayakkabı türü (52/82)
tanḡır tunḡur	: kaba anlamında bir benzetme (7/94)
taḡıl	: eşya, düğün eşyası (52/28)
taḲḡali	: düğünde verilen hediye (7/50)
tārana	: tarhana (4/30)
tarap	: taraf (46/63)
tarav	: taraf (51/20)
tārımar	: daḡınık (21/12)
tāri	: tarih (29/12)
tārihsi	: tarihi (12/1)
tārna	: tarhana (39/1)
tāsil	: tahsil (30/11)
tāsildar	: tahsildar (57/37)
tasillē	: tahsildarlar (62/75)
tāsin	: Tahsin (52/2)
tatā	: tahta (40/115)
tāta	: tahta (5/28)
tavıḡ	: tavuk (38/36)
tavısı-	: yavaşlamak, hızını kaybetmek (45/3)
tēlike	: tehlike (51/18)
tēriz	: terhis (64/1)
tēsir	: tesir, etki (3/5)
tē	: daha (10/28)
tebe	: tepe (51/106)
tebī	: tabi (47/106)

teccal	: deccal (47/3)
tecerbe	: tecrübe (46/94)
tefder	: defter (16/82)
tehne	: تنها (1/62)
teke	: erkek keçi (33/9)
tekrā	: tekrar (24/48)
tekrādan	: tekrardan (9/3)
tekvur	: tekfur (29/24)
tel ğır-	: gelinlerin gözlerini süslemek için ince tel hazırlamak. (51/197)
tel tokmak	: alel acele(56/31)
telēzon	: televizyon (63/47)
telebe	: öğrenci (16/22)
telefon çek-	: telefon etmek (18/17)
telefon fur-	: telefon etmek (37/39)
televizen	: televizyon (47/168)
televon	: telefon (44/60)
tellik	: terlik (58/1)
telāl	: peştemal, örtü (7/122)
tembiK ğo-	: öğüt vermek (44/76)
tembī	: tembih (4/23)
temelli	: tamamen (32/21)
temīscecik	: temizce (47/176)
tencire	: tencere (31/24)
tene	: tane (51/30)
tepseld-	: yassı hale getirmek (25/176)
tercī	: tercih (67/17)
tereke	: bir tahıl ölçü birimi (62/59)
terevi	: teravih (37/21)
tereyā	: tereyağı (4/41)

tereyavı	: tereyağı (53/81)
terezi	: terazi (4/43)
terke	: yıkanmış buğday (52/80)
teror	: terör (42/12)
teröris	: terörist (19/34)
tesbiK_oyası	: bir oya çeşidi (54/256)
tesker_al-	: tezkere almak (67/13)
tetik	: çabuk (47/2)
teva	: defa (46/15)
tevārāt	: teferruat(46/35)
teyip	: teyp(31/74)
teze	: taze (44/65)
tēze	: teyze (22/39)
tezgā	: tezgah (13/102)
tıqlat-	: tıkladmak (28/8)
tılık	: cansız, sarı benizli (47/2)
tır	: tütün çiminin ekildiği toprak parçası (54/144)
tıraf	: taraf (13/87)
tırava	: trafo (51/15)
turban	: tırpan (19/58)
tırık	: peşin (4/43)
tırıl	: hareketli (48/44)
tırış	: bir lakap (7/72)
tırkaflı	: hastalıklı (47/4)
tısım	: tılsım (22/13)
tısır tısır	: yavaş yavaş (32/118)
tış	: dış (22/10)
tışara	: dışarıya (26/14)
tıy-	: kaçmak (45/3)
tik-	: dikmek (51/134)
tiken	: diken (68/78)

tikēsın	: dikersin (58/15)
tikil-	: dikilmek (20/3)
tiķolta	: dekolte, iç çamaşırı (38/28)
tilefon	: telefon (13/15)
tilefon fur-	: telefon etmek (37/68)
timiz	: temiz (11/74)
tirit	: bir yemek çeşidi (63/54)
tīsim	: tılsım (17/23)
toķdur	: doktor (24/24)
toķa	: bir çocuk oyunu (35/42)
toķlu	: bir koyun çeşidi(29/108)
toķtor	: doktor (8/1)
toķTur	: doktor (51/10)
toķul toķul	: kıvrık saç için söylenen bir benzetme (5/129)
tomatiz	: Domates (51/225)
tomatiz_oyası	: bir oya çeşidi (54/257)
tombik	: bir çocuk oyunu (35/42)
tomotiz	: domates (29/26)
tomruķ tomruķ	: vücuttaki şişme için kullanılan bir ikileme (14/38)
tomurcuķ	: tomurcuk (5/118)
tonnāca	: tonlarca (29/41)
touķ	: tavuk (53/41)
toum	: tohum (50/6)
topaķ	: yuvarlak (9/52)
topalaķ	: yumurta (54/261)
topāsın	: yuvarlarsın (58/59)
tosbā	: kaplumbağa (21/79)
tosbahalā	: kaplumbağalar (21/86)

tovğa	: Bir çorba ismi (1/79)
tovuğ	: tavuk (39/68)
tozmına	: Tozmana (13/3)
töpelen-	: yuvarlak hale gelmek (53/136)
tuluğ	: parça (24/56)
tulum	: bir saç kesme şekli (51/196)
tulumbacı ayağğapları	: bir ayakkabı türü (42/67)
tulumbacı yemenisi	: bir ayakkabı türü (42/30)
tuman	: bir giysi (48/97)
tura	: bir tutam (ğaya saçınıñ bi turasını ğopāmiş) (32/73)
turis	: turist (18/14)
turluğ	: koyun ahır (12/9)
turnuğ	: parça (62/69)
tut	: dut (57/15)
tüççar	: tüccar (4/42)
tüllü	: türlü (34/1)
türğo	: Türk (25/138)
türis	: turist (36/52)
türkü çavır-	: türkü söylemek (43/56)
türkye	: Türkiye (51/225)
tüş	: düş (28/49)
tüşün-	: düşünmek (20/83)
tüşüvē-	: düşüvermek (15/1)
tüv	: tüy (4/45)
tüvek	: tüfek (12/51)
tüyle-	: atlamak, hoplamak (45/3)
tūla	: tuğla (12/20)

u

u	: o (3/59)
ubur	: öbür (12/23)
uburu	: öbürü (12/23)
ucuT	: vücut (18/2)
uçğur	: uçkur (5/181)
udüt	: hudut (66/70)
ufakka	: ufakken (33/2)
ufal-	: ufalmak, küçülmek (13/210)
ufalan-	: parçalanmak (1/91)
ulu	: yüksek (56/1)
uludā	: Uludağ (3/48)
uludu ğal-	: yaralanıp kalmak (gemi uludu kaldı) (2/30)
ulumay	: ulumaya (48/74)
umaç	: bir çorba ismi (29/123)
umuz	: omuz (16/14)
undağā-	: unutup kalmak (22/15)
undan	: ondan (1/67)
undan kelicēzim	: ondan sonra (13/140)
undan kelim	: ondan sonra (13/113)
undan kelli	: ondan sonra (56/7)
undan kellim	: ondan sonra (13/110)
undan kericēzim	: ondan sonra (13/129)
unnarı	: onları (6/8)
unu	: onu (28/68)
ununğu	: onunki (47/161)
uuş-	: uğuşmak (51/86)

ura	: ora (13/7)
urā	: oraya (1/69)
uray	: oraya (18/6)
uraya	: oraya (1/5)
urayı	: oraya (1/26)
urba	: elbise (24/112)
urda	: orada (1/7)
urdan	: oradan (1/6)
urendik	: öğrendik (13/119)
urġan	: kalın ip (1/62)
uruş	: oruç (59/48)
uruşlā	: oruçlar (37/37)
usda	: usta (7/286)
uş-	: uçmak (28/76)
uv-	: ovmak (39/50)
uvacıK	: ufacık (57/108)
uvağ	: ufak (21/21)
uvala-	: ufalamak (49/123)
uvacığ	: ufacık (65/1)
uzunduruk	: uzun (7/331)

ü

üç_etek	: bir giysi (51/186)
üleşdirivē-	: paylaşmak (26-47)
ümmüyünü	: boğazını (44/18)
ünne-	: bağlamak (13/136)
ünüversite	: üniversite (5/4)
ünüverste	: üniversite (29/68)
üryā	: rüya (52/82)

üs	: üst (1/86)
üsēn	: Hüseyin (7/8)
üslük	: üzerine giyilen günlük elbise (31/63)
üş	: üç (5/51)
üşdaş	: bir çocuk oyunu (35/41)
üşür	: öşür vergisi (57/36)
ütül-	: tutulmak, aşık olmak (37/32)
üverse	: üniversite (48/44)
üvüd-	: öğretmek (49/126)
üzēlik	: üzerlik (53/138)
üzerne	: üzerine (53/43)

ū

ūd-	: öğretmek (57/26)
-----	--------------------

ū

ūrlama	: uğurlama (9/28)
--------	-------------------

v

va	: var (1/24)
vā	: var (1/64)
va-	: varmak (2/24)
vaqa	: varken (33/64)
vade	: süre (13/166)
vahTi	: vakti (11/48)

vaqıt	: vakit (1/1)
vahtimde	: zamanımda (7/129)
varıkan	: varken (13/130)
varıdı	: vardı (13/214)
varqa	: varken (4/37)
vasığa basması	: belgeyle verilen basma (52/25)
vasıgayınan	: belgeyle (52/27)
vasyet	: vasiyet (58/66)
vātı	: vakti (26/37)
vātıñ	: vaktin (15/1)
vayır vayır	: kımıl kımıl (ateşini alcağ yā göbeyine ğorladı soulcanları vayır vayır allahım) (58/50)
vē	: ver (1/58)
velāsılı	: velhasılı (3/45)
velāsın	: velhasılı (21/8)
velaslı	: velhasılı (46/38)
vellē	: verirler (31/93)
verem_otu	: bir ot ismi (54/257)
vermidon	: bir ilaç ismi (13/20)
vernik	: ağaç parlatma ilacı (46/19)
verolle	: veriyorlar (33/32)
veziran	: Vezirhan (41/1)
vidon	: bidon (61/28)
vurayâm	: vuruyorum (46/19)
vuva	: baba (17/21)

y

yaqınna	: yakınlaşmak (24/87)
---------	-----------------------

yaban	: başkası, yabancı (19/45)
yācık	: yağ (13/124)
yah-	: yapmak (47/202)
yāla-	: yağlamak (1/85)
yalāncıK_ārfe	: düğünden önceki gün(10/1)
yalanızlık	: yalnızlık (37/42)
yalañğı	: ateş, kıvılcım (23/12)
yālayvā-	: yağlayıvermek (44/18)
yalı	: bir üzüm çeşidi (51/183)
yālık	: yağlık (59/41)
yalınız	: yalnız (35/20)
yalıñız	: yalnız (1/4)
yaltaç	: bir üzüm çeşidi (51/183)
yamacık	: küçük tarla parçası (61/21)
yāmadan	: yapmadan (46/87)
yāmāsın	: yapmazsın (58/45)
yamıl-	: yamulmak (51/28)
yāmır	: yağmur (7/436)
yāmırlā	: yağmurlar (36/71)
yāmışik	: yapmışız (48/42)
yammadan	: yapmadan (54/175)
yāmur	: yağmur (21/85)
yāmurlā	: yağmurlar (29/27)
yan-	: aşık olmak (37/26)
yaı	: yağı (53/40)
yanılız	: yalnız (9/49)
yaır	: kir (29/27)
yanısıra	: yanına (12/11)
yaış	: yağış (29/43)

yāniş	: yanlış (22/46)
yānız	: yalnız (2/58)
yanna	: yanına (9/25)
yannayarak	: yalın ayak(42/27)
yannız	: yalnız (9/27)
yannızlık	: yalnızlık (8/39)
yaut	: yahut (62/67)
yāut	: yahut (54/111)
yapacakKā	: yapacakken (13/153)
yaparih	: yaparız (16/16)
yaPbāmışlā	: yapıvermişler (68/31)
yapıncaḳ	: bir üzüm çeşidi (53/214)
yapışdırma	: gelinin yüzüne makyaj için yapıştırılan tel (31/66)
yāñiş	: yanlış (21/63)
yarsı	: yarısı (51/1)
yasdı	: yatsı (48/79)
yaslaç	: ekmek tahtası (46/1)
yaslaşaçı	: ekmek tahtası taşıyan(22/39)
yassıld-	: yassı hale getirmek (11/12)
yasTı	: yatsı (39/37)
yaşlık	: yaşlılık (13/11)
yaşmaḲ	: örtü (7/214)
yāt	: yahut (51/94)
yatā çıkarız	: yatağa çıkarız (65/13)
yatamiñ	: yatalım (26/37)
yatır	: yatar (11/70)
yatyō	: yatıyor (21/100)

yav	: yağ (53/127)
yav-	: yağmak (54 / 175)
yāvā-	: yalvarmak (46/84)
yavaş	: görgülü (7/32)
yavınan	: yağla (10/26)
yavız	: iyi, güzel (47/3)
yavrı	: yavru (11-116)
yavru yürüt-	: çoğalmak, artmak (1/68)
yāvūT	: yahut (11/89)
yayğı	: sofraya bezi (6/7)
yaz-	: hamur açmak (1/90)
yazma	: baş örtüsü (1/60)
yē	: yer (51/108)
yed	: yedi (34/1)
yedek	: sobanın üzerindeki su ısıtma bölümü (46/1)
yellenivē-	: yellenmek, gaz çıkarmak (26/3)
yemne-	: yemlemek (11/80)
yemñēsın	: yemlersin (11/77)
yeñ	: elbisenin kol bölümü (7/21)
yenibazā	: Yenipazar (10/11)
yere yumaya ğoma-	: çok ilgi göstermek (21/94)
yeriñ_aytı	: yerin altı (30/11)
yesir	: esir (2/2)
yeterin ğadā	: yeteri kadar (53/95)
yetgili	: yetkili (57/1)
yetiricin ğadar	: yeteri kadar (53/219)
yetişmişlēden	: ermişlerden (20/66)
yeykin-	: hafiflemek (45/3)
yeyni	: hafif (19/149)
yıl-	: pes etmek (44/94)

yımırta	: yumurta (10/29)
yımirtla-	: yumurtlamak (28/7)
yımışa-	: yumuşamak (54/173)
yımışak	: yumuşak (49/152)
yımtla-	: yumurtlamak (28/11)
yımzıK	: hamurun tam pişmemiş hali (19/14)
yıl-	: yığılmak (7/52)
yıslad-	: ıslatmak (19/24)
yıv-	: yağmak (38/28)
yi-	: yemek yemek(31/57)
yillē	: yerler (49/48)
yimek dök-	: yemek yapmak(16/6)
yimekāne	: yemekhane (49/49)
yīn	: yığın (20/56)
yijenim	: yeğenim (29/77)
yīd	: yiğit (7/64)
yinir	: yenir (25/63)
yīñ	: yemek yiyin (20/70)
yir	: yer (11/3)
yirm	: yirmi (6/2)
yīcēni	: yiyeceğini (2/8)
yīcez déye ğırıl-	: çok fazla yemek istemek (16/10)
yōmiye	: yevmiye, iş karşılığı ücret (10/21)
yīn	: yiyin (yemek yemek)(7/46)
yoqarı	: yukarı (66/33)
yoqsuzluq	: yoksulluk (44/7)
yōdu	: yoktu (4/24)
yohqan	: yokken (48/15)

yokālā	: yukarılar (31/21)
yokarda	: yukarda (33/68)
yolaqlı şitāyelē	: bir elbise türü (25/96)
yolan	: yunan (12/45)
yollorū	: yolluyor (31/60)
yolmaya git-	: harmana gitmek, buğday yolmak için gitmek (6/18)
yoluva	: Yalova(65/11)
yonan	: Yunan (1/4)
yongā	: ağaç parçası (29/145)
your-	: yoğurmak (4/32)
yourt	: yoğurt (1/72)
yourt çal-	: yoğurt mayalamak (47/180)
youusa	: yoksa (49/81)
yout	: yahut (45/60)
yömiye	: yevmiye (8/9)
yönnü	: meyli olan (8/16)
yöricen	: yürüyeceksin (9/16)
yörme	: evin salonu (52/80)
yörü-	: yürümek (26/34)
yörüd-	: yürütmek (5/57)
yörüyelek	: yürüyerek (54/68)
yörüyemeyān	: yürüyemiyorum (49/106)
yösük	: yüziük (28/22)
yuğa	: yufka (38/38)
yukadan	: yukarıdan (20/77)
yukara	: yukarı (24/40)
yukā	: yukarıya (22/5)

yukar	: yukarı (32/53)
yukdan	: yukardan (16/35)
yumruklāyoz	: yumrukluyoruz (39/13)
yumşurul-	: ezilmek (45/4)
yumuruK	: yumruk (yumuruK gibi ekmek)(47/65)
yuur	: yoğurmak (6/36)
yuurT	: yoğurt (13/201)
yuñ	: vurun (37/4)
yur-	: vurmak (51/273)
yuvālā-	: yuvarlamak (7/99)
yuvur-	: yoğurmak (4/6)
yünnü	: yünlü (52/32)
yünsek	: yüksek (51/117)
yünsek topuklu kuntura	: yüksek topuklu ayakkabı (25/95)
yünseK_okul	: yüksek okul (5/4)
yünsük	: yüzük (47/48)
yüs	: yüz (4/29)
yüsük	: yüzük (5/66)

Z

zabā	: sabah (1/21)
zabaK_Tan	: sabahtan (11/81)
zabah	: sabah (60/10)
zamā	: zaman (33/18)
zāmet	: zahmet (51/279)
zanğır	: işe yaramayan, irilik (insan için) (47/2)
zarzavat	: zerzavat (8/5)

zatan	: zaten (24/96)
zadı	: zaten (4/23)
zayıvla-	: zayıflamak (63/56)
zebze	: sebze (57/12)
zeher	: zehir(44/68)
zeherlen-	: zehirlenmek(48/62)
zeki mürenin göbeği	: bir oya ismi (54/257)
zeki mürenin yan diği	: bir oya ismi (54/256)
zelletli	: lezzetli (52/81)
zengin dağımları	: zenginler (39/72)
zerdeli ğağı	: zerdali kurusu (39/68)
zerhoğ	: sarhoğ (51/199)
zeyir	: zehir (57/19)
zeyrek	: bir tahıl türü(47/60)
zıbar-	: ölmek (7/358)
zingılda-	: sallanmak (44/27)
zırf	: sırf (51/245)
zırhlı	: bir elbise (59/74)
zilif	: zülüf, gelin saçının bir kesilme şekli (54/105)
zini	: sini (5/30)
zini gezil-	: düğüne davet için gezilmek (38/4)
zipçik	: üflemeli bir çalgı (52/33)
ziyah	: siyah (62/88)
zoba	: soba (51/40)
zoban	: soba (61/36)
zorā	: sonra (45/27)
zömbelek	: insanlar için kullanılan bir sıfat, kaba (15/8)
zümbül	: sümbül (35/93)
züre	: köyde kuaförlük yapan kiği (31/64)

6.KAYNAKÇA

6.KAYNAKÇA

Açıkgöz, Halil; Yelten, Muhammet, *Kelime Grupları*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2005.

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Aksoy, Ömer Asım, “*Gaziantep Ağzı*” İstanbul 1945

Altınay, Ahmed Refik, *Anadolu’da Türk Aşiretleri (966-1200)*, İstanbul 1930, 236 S.

Arat, Reşid Rahmeti, “*Türkçe metinlerde e / i meselesine dair*”, RO XVIII, 1953,

306-313.

_____, *Kutadgu Bilig I, Metin*, TDK, Ankara, 1991.

_____, *Kutadgu Bilig II, Tercüme*, TTK, Ankara, 1959.

Atalay, Besim, *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I*, TDK, Ankara, 1998. 4.Baskı.

_____, *Türkçe’de Kelime Yapma Yolları*, İstanbul, 1946.

Banguoğlu, Tahsin, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*, İstanbul 1940.

_____, “*Türk Dillerinde Ön Vokallerin Düzleşmesi ve Karaimcenin Halicz-Luck Lehçesinde ö>e ve ü>i Değişmeleri*”, 1963; TDAY Belleten, s.33-37

_____, *Türk Grameri: Birinci Bölüm, Sesbilgisi*, TDK yayınları, 177,

Ankara 1959, 306 S.

_____, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1986.

Başkan, Özcan, “*Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme*”, 1970; TDAY Belleten, s.237-251

Bayraktar, Nesrin; Ercan, Yadigar vd., *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Atlas Yayın-Dağıtım, İstanbul, 2005.

Buluç, Sadettin, “*Anadolu Ağzları Bibliyografyası*”, TM VII-VIII (1942), 327-333

_____, “Tellâfer Türkçesi Üzerine”, TDAY 1973-1974, 49-57

_____, “Kerkük Ağzına Göre Arzu ile Kamber masalı”, TDAY 1975-1976,
203-238.

Buran, Ahmet, “Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri”, 1996; Ankara: TDK Yayınları

_____, “Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları”, 1997; Ankara: TDK Yayınları

Caferoğlu, Ahmet, “Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme “I, İstanbul 1940 II, İstanbul 1941. –ADÜM. I-II

_____, *Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, İstanbul 1942. ---DİAT.

_____, *Anadolu Ağızlarından Toplamalar*, İstanbul 1943. --- AAT.

_____, *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Derlemeler*, İstanbul 1944.-STİAD

_____, *Güney-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, İstanbul 1945.-
GDİAT.

_____, *Kuzey – Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, İstanbul 1946, -
KDİAT

_____, “Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler”, İstanbul 1948.-OAAD.

_____, “Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler”, İstanbul 1951.-AİAD.

_____, “Anadolu ağızlarında metathése gelişmesi”, TDAY 1955,1-7.

_____, “Anadolu ağızlarında içses ünsüz benzeşmesi” TDAY 1958, I-II

_____, “Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri”, TDAY 1963, I-32

_____, “Anadolu ve Rumeli Ağzılarında Ünlü Değişmeleri”, TDAY 1964, 1-33

_____, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul 1968.-EUTS.

- _____, “*Türkçede (v) Morfemi*”, *TM XVI (1971)*, 27,38
- _____, “*Konya İlinin Ermenek Ağzı*”, *TDAY 1972*, 1-16
- Cahen, Claude, “*Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*”, (Çeviri: Berna Moran), 1979; İstanbul, E Yayınları
- Delice, H. İbrahim, *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2003.
- Demir, Necati, “*Trabzon ve Yöresi Ağızları*”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.
- _____, *Ordu İli ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Ankara, 2001.
- Demir, Tufan, *Türkçe Dil Bilgisi*, Kurmay Yayınları, Ankara, 2004.
- Develi, Hayati, “*Türkiye Türkçesinde İç Seste Ünsüz Benzeşmesi ve Yansızlaşması*”, 1996; 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı s.298-302
- Dilaçar, Agop, “*Grammer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi*” *TDAY-B 1971*, TDK, Ankara, 1989, s.83-145.
- Doğan, Levent – Kaya, Nesrin – Oyar, Ahmet – Topaloğlu, Yüksel – Durmuş, Oğuzhan – Özden, Muharrem – Özden, Ersin; “*Üniversiteler için Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım*” Kriter Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Eckmann, J., “*Anadolu Karamanlı ağzlarına ait araştırmalar*”, *DTCFD VIII / 1-2 (1950)*, 165-200
- _____, “*Kelime ortasında anorganik b, p ve m'nin türemesi*”, *TM X (1953)*, 313-320
- _____, “*Türkçede d, t ve n seslerinin türemesi*”, *TDAY 1955*, 11-22
- Ercilesun, Ahmet B., “*Kars İli Ağızları ve Ses Bilgisi*” Ankara, Gazi Üni. Yayınları, 1983
- Eren, Hasan, “*İkiz kelimelerin tarihi hakkında*”, *DTCFD VII (1949)*, 283-286
- _____, “*Onomatopelere ait notlar*”, *TM X (1953)*, 55-58

_____, “*Türk dillerinde metathése*”, *TDAY 1953*, 161-180

_____, “*Türkçede –mm– > –mb– dissimilationu*”, *TDAY 1959*, 95-103

_____, “*Gök kelimesinin türevleri*”, *Jean Deny Armağanı*, Ankara 1958,85-90

_____, “*Anadolu Ağızlarında Rumca, Slavca ve Arapça kelimeler*”,

TDAY 1960, 295-371.

Eren, M. Emin, “*Zonguldak - Bartın- Karabük İlleri Ağızları*”, 1997; Ankara, TDK Yayınları

Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 1958, 364 S.; 2.basılsı: İstanbul 1962, 384S

Erimer, K., “*Anadolu ve Rumeli ağızları üzerine bir bibliyografya denemesi*”,

TDAY 1970, s. 211-236.

Erten, Münir, “*Diyarbakır Ağzı*”, 1994; Ankara, TDK Yayınları

Gabain, A. von, *Alttürkische Grammatik*, Leibzig 1942, -Alt. Gr.

_____, “*Das Alttürkische*”, *Fundamenta*, 2-45

_____, Gordlevskiy, V.A., *İzbranniya Soçineniya I, Gosudarstvo Seldjukidov*

Maloy Azii, Moskova 1960

Gemalmaz, Efrasiyap, “*Erzurum İli Ağızları I-II-III*”, 1978; Ankara, TDK Yayınları

Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*; Kanaat Yayınları; İstanbul, 1978.

Gülsevin, Gürer, *Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)*, Türk Dil Kurumu

Yayınları, Ankara, 2002.

Gülensoy, T., “*24 Oğuz boyunun Anadolu’daki izleri*”, *Türk Halkbilim Araştırmaları*

Yıllığı 1977, 73-98

_____, “*Türk fonetik transkripsiyonu üzerine*”, *Türkoloji Der.*, VIII / 1979,

169-190

- _____, *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası*, Ankara 1981
- _____, *Türkçenin El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Ankara, 1994.
- _____, “*Kütahya ve Yöresi Ağızları*” ,Ankara, 1988.
- Günay, Turgut, “*Rize İli Ağızları*”, 2003; Ankara,TDK Yayınları
- Günşen, Ahmet; “*Kırşehir ve Yöresi Ağızları Sözlüğü*” , Ocak yayınları, Ankara, 2001
- _____, “*Kırşehir ve Yöresi Ağızları*” (İnceleme metinler sözlük), TDK Yayınları, Ankara, 2000(Doktora Tezi)
- Haz. Çelik, Tahsin – Gülşen, Gülcan, Ongun, Deniz; “*Bilecik Kültür Envanteri 2006*”,
Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2006
- İmer, Kamile, “*Batı Anadolu Ağızları Üzerine Gözlemler*”, “*Doğan Aksan Armağanı*”, 1998; AÜ, DTCF Yayınları No:366, s.85
- Kalay, Emin, “*Edirne ili Ağızları, inceleme-metin*” TDK, Ankara, 1998
- Karahan, Leyla, *Türkçe’de Sözdizimi*, Akçay Yayınları, Ankara, 1993.
- _____, “*Anadolu Ağızlarını Sınıflandırmada Kullanılabilecek Bazı Ölçüler*”, 1992; Uluslararası Türk Dil Kongresi Bildirileri sf. 637-640
- _____, “*Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*”, 1996; Ankara, TDK Yayınları I. Baskı
- Korkmaz, Zeynep, “*Batı Anadolu ağızlarında aslî vokal uzunlukları hakkında*”,
TDAY 1953, 197-203
- _____, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.
- _____, “*Güney Batı Anadolu Ağızları*”, Ankara 1956.- GBAA

- _____, “Türkçe -acak / -ecek gelecek zaman (futurum) ekinin yapısı üzerine”, *DTCFD XVII / 1-2* (1959), 159-168
- _____, “Türk Dilinde –ça eki ve bu ekle yapılan isim teşkilleri üzerine bir deneme” *DTCFD XVII / 3-4* (1960), 275-358.
- _____, *Türkçede eklerin kullanım şekilleri ve ek kalıplaşması olayları*, DTCF yayını: 124, Ankara 1962
- _____, *Nevşehir ve yöresi ağızları*, Ankara 1963. –NYA
- _____, “Kaşgarlı Mahmud ve Oğuz Türkçesi”, *TD XXVII / 253* (ekim1972), 3-19
- _____, “XI-XIII. yüzyıllar arasında Oğuzca”, *TDAY 1973-1974*, 41-48
- _____, “Anadolu ağızları üzerinde araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar”, *TDAY 1975-1976*, 143-172.
- _____, “Bartın ve yöresi ağızları üzerine”, *Türkoloji Derg.*, I / I (1964), 103-141.
- _____, “Anadolu ağızlarının etnik yapı ile ilişkisi sorunu”, *TDAY 1971*, 21-46
- Köprülü, M.F., *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1959; 2.basım: *Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu*, Ankara 1972.
- Özden, Muharrem; “*Bilecik ili Söğüt İlçesi ve Köyleri Ağız Araştırması*” Trakya Üni. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2000
- Özkan, Mustafa – Tören, Hatice – Esin, Osman; “*Yüksek öğretimde Türk Dili – Yazılı ve Sözlü Anlatım*”, Filiz Yayınevi, İstanbul, 2006

Özçelik, Sadettin, “*Urfa Merkez Ağzı*”, 1997; Ankara, TDK Yayınları

Parlatır, İsmail vd., *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Cilt 1, 9.Baskı, Ankara, 1998.

Sağır, Mukim, “*Erzincan ve Yöresi Ağzıları*”, 1995; Ankara TDK Yayınları

Sümer, Faruk, “*Osmanlı devrinde Anadolu’da yaşayan bazı Üçoklu Oğuz boylarına*

mensup teşekküller”, *İFM XI (1949-50)*, 437,508

_____, “*Yıva Oğuz Boyuna Dair*”, *TM IX (1951)*, 151,170

_____, “*Bayatlar*”, *TDED IV / 4 (1952)*, 373-417

_____, “*XVI. asırda Anadolu, Suriye ve Irak’ta yaşayan Türk aşiretlerine umumî bir bakış*”, *İFM XI / 1-4 (1949-50)*

_____, “*Bayındır, Peçenek ve Yüreğirler*”, *DTCFD X / 2,3,4 (1953)*, 317-344

_____, “*Bozoklu Oğuz Boylarına Dair*”, *DTCFD XI / 1 (1953)*, 65-103

_____, “*Avşarlara dair*”, *Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul 1953, 453-478

_____, “*Döğörlere dair*”, *TM X (1953)*, 139-158

_____, “*Anadolu’ya yalnız göçebe Türkler mi geldi?*”, *Belleten XXIV (ekim 1960)*, S. 96, 567-594

_____, “*Oğuzlara dair destanî mahiyette eserler*”, *DTCFD XVII / 3-4 (1960)*, 359-455

_____, “*Anadolu’da Moğollar*”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi 1(1969)*, 1-147.

_____, *Oğuzlar – Türkmenler*, Ankara 1972(2.basıliş).

Tarama Sözlüğü(I-VIII), Ankara 1963-1977. –TS I-VIII.

Şahin, İlhan, “*Osmanlı Döneminde Konar Göçerler*”, Eren Yayınevi,

İstanbul, 2006

Şahin, Muhammet, “*Türk Tarihi ve Kültürü*”, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2006

Türk Dil Kurumu, “*Tarama Sözlüğü*”, C.I-VII, 1963-1977; Ankara, TDK Yayınları

_____, “*Derleme Sözlüğü*”, C.I-XII, 1963-1982; Ankara, TDK Yayınları

_____, “*Türkçe Sözlük I-II*”, 1998; Ankara, TDK Yayınları 8.Baskı

_____, “*Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler I-II*”, 2004; Ankara TDK Yayınları 3. Baskı

_____, “*Yazım Klavuzu*”, 2005; Ankara, TDK Yayınları 24. Baskı